

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

SUÇTAN KAYNAKLANAN
MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN
AKLANMASINA İLİŞKİN SUÇLAR
VE YAPTIRIMLAR

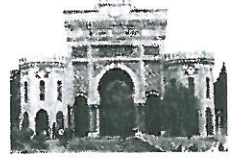
MURAT VOLKAN DÜLGER
2502040058

Tez Danışmanı
Prof. Dr. ADEM SÖZÜER

İSTANBUL
2010

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **KAMU HUKUKU Anabilim** Dalında **2502040058** numaralı **MURAT VOLKAN DÜLGER**'in hazırladığı “**SUÇTAN KAYNAKLANAN MALVARLIĞI DEĞERLERİNİN AKLANMASINA İLİŞKİN SUÇLAR VE YAPTIRIMLAR**” konulu **YÜKSEK LİSANS- / DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI**, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 28.Maddesi **28.12.2010 SALI** günü saat: **13.00**'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **...Kabul...**'ne* **OYBİRLİĞİ** ~~OYÇOKLUĞUYLA~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.ADEM SÖZÜER	Kabul	
PROF.DR.FÜSUN SOKULLU AKINCI	Kabul	
PROF.DR.FATİH SELAMİ MAHMUTOĞLU	Kabul	
DOÇ.DR.MAHMUT KOCA	Kabul	
DOÇ.DR.CANER YENİDÜNYA	Kabul	

ÖZ

Bu doktora teziyle esas olarak “suç gelirlerinin aklanması” olgusu, ceza hukuku disiplinin bakış açısıyla incelenmektedir. Ancak bunun tam anlamıyla yapılabilmesi için suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin kavramlar, bu olgunun etkileşim ve ilişki içinde olduğu diğer olgular ve aklamamanın uluslararası boyutu da inceleme konusu yapılmaktadır.

Çalışmamızda esas olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 282. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçu” ve 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan “aklanmış gelirlerin satın alınması ve bulundurulması” suçu incelenmektedir.

Çalışmamızda, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve diğer ceza hukukuna ilişkin normatif düzenlemeler ile ülkemiz açısından da artık geçerli olan ve uygulamaya giren “modern suç teorisinin” açıklamaları ve görüşleri esas alınmıştır. Bu suç teorisinin ilkelerinin ülkemizdeki uygulamasının yeni olması nedeniyle, özellikle suçun unsurlarına ilişkin açıklamalarda modern suç teorisi esas alınarak, konuların teorik açıklamalarına yer verilmiştir.

Böylelikle suç gelirlerinin aklanması olgusunun bütünlük içinde ancak ceza hukuku disiplinin bakış açısıyla ayrıntılı bir şekilde incelenmesine ve açıklanmasına çalışılmıştır.

ABSTRACT

With this doctoral dissertaion, the concept of “*money laundering*” is examined with the view of the criminal law discipline. In order to provide a thorough examination, the other concepts which are related to “money laundering”, the facts which are in relation and in interaction with this concept and the international dimension of the concept are also examined.

In our study, we mainly focused on the crime of “*money laundering*” provided under article 282/1 and the crime of “*the purchase and provision of the proceeds of laundered money*” provided under article 282/2 of the Turkish Criminal Code numbered 5237.

We based our study on the principles of the “*modern crime theory*” which are now valid for Turkey as well and are governing Turkish Criminal Code numbered 5237 and other normative regulations pertaining to criminal law. Since the application of the principles of this modern crime theory is pretty new in Turkey, especially in our explanations regarding the elements of the crime, we provided theoric explanations of the topics.

Accordingly we tried to provide a detailed examination and explication of the concept of money laundering in its integrity but with the view of the criminal law discipline.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğretimimde tez danışmanlığımı üstlenen, doktora öğretimimde de başlangıçta tez danışmanlığımı üstlenen, sonrasında da tez izleme komitesinde yer alarak beni destekleyen ve güler yüzünü hiç eskik etmeyen İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı öğretim üyesi Sayın Prof. Dr. Füsun Sokullu Akıncı'ya çok teşekkür ederim.

Öncelikle, gerçekten çok sevdiğim bu tez konusuna bana öneren ve bana bu konuda çalışma fırsatı sağlayan, modern suç teorisini öğrenmemi sağlayarak meslek yaşamıma önemli ölçüde yön veren ve katkıda bulunan, tez danışmanlığım görevini üstlenerek uzun soluklu bu çalışma boyunca sürekli olarak bana destek olan, yol gösteren, eleştirileriyle çalışmamın olgunlaşmasını sağlayan, beni akademik yaşamımın başından beri sürekli destekleyen saygıdeğer hocam, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı ve Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Adem Sözüer'e teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Ayrıca tez jürimde yer alarak, eleştiri ve katkılarıyla tezin gelişmesini sağlayan değerli bilim adamları Sayın Prof. Dr. Fatih Selami Mahmutoglu'na, Sayın Doç. Dr. Mahmut Koca'ya ve Sayın Doç. Dr. A. Caner Yenidünya'ya teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Öz - Abstract	iii
Önsöz.....	v
İçindekiler	vi
Kısaltmalar	xv
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

Suç Geliri ve Aklanmasıyla İlgili Kavramların Açıklanması ve Aklamanın Tarihçesi

I. Kavram ve Tanım.....	5
A. Genel Olarak.....	5
1. Kara Para Kavramı ve Tanımı.....	5
a. Kavram	5
b. Genel Olarak Tanım	8
c. Hukuki Açıdan Tanım	9
d. Öncül Suç	10
2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Kavramı ve Tanımı.....	11
a. Kavram	11
b. Tanım.....	12
3. Suç Geliri.....	13
B. Suç Gelirlerinin Aklanması	14
1. Aklama Kavramı	14
2. Aklamanın Tanımı.....	17
a. Uluslararası Belgelerde Yapılan Tanımlar	17
b. Ulusal Düzenlemelerde Yer Alan Tanımlar	20
c. Öğretide Yer Alan Tanımlar	22
c. Değerlendirme ve Görüşümüz.....	26

II. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Nedenleri, Aşamaları ve Yöntemleri	27
A. Aklamanın Nedenleri ve Amaçları.....	27
1. Suç Gelirinin Nakit Formundan Kurtarılması.....	29
2. Öncül Suç ile Suç Geliri Sahibi Arasındaki Bağlantının Kesilmesi.....	32
3. Suç Gelirinin Müsadereden Kurtarılması.....	33
4. Suç Gelirinin Yasal Ekonomik Sisteme Sokularak Kullanılması	33
B. Aklamanın Aşamaları.....	34
1. Genel Olarak.....	34
2. Yerleştirme Aşaması	36
3. Ayırma Aşaması.....	39
4. Bütünleme Aşaması.....	40
C. Aklamanın Yöntemleri.....	41
1. Genel Olarak.....	41
2. Finans Kuruluşlarının Kullanılmadığı Aklama Yöntemleri.....	45
3. Finans Kuruluşlarının Kullanıldığı Aklama Yöntemleri.....	46
III. Aklamayla Mücadelenin Nedenleri, Amaçları ve Tarihçesi.....	48
A. Aklamayla Mücadelenin Nedenleri ve Amaçları.....	48
1. Genel Olarak.....	48
2. Öncül Suçlarla Mücadele Edilmesi	50
3. Suç Gelirlerinin Müsaderesiyle Örgütlerin Kaynağının Kısılması	52
B. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Tarihçesi	53
1. Aklamanın Tarihçesi	53
2. Aklamayla Mücadelenin Tarihçesi.....	56
a. Uluslararası Alanda Kronolojik Olarak Düzenlemeler.....	57
b. Ulusal Alanda Kronolojik Olarak Düzenlemeler	59

İKİNCİ BÖLÜM

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Kayıt Dışı Ekonomi, Organize Suçluluk, Ekonomik Suçlar, Terörizmin Finansmanı ile İlişkisi; Aklamayla Mücadelede Önleyici Tedbirler ve Uluslararası Hukukta Yapılan Düzenlemeler

I. Kayıt Dışı Ekonomi – Suç Geliri İlişkisi.....	63
A. Genel Olarak.....	63
B. Kayıt Dışı Ekonominin ve Suç Ekonomisinin Tanımı	64
1. Kayıt Dışı Ekonominin Tanımı	64
2. Suç Ekonomisi.....	67
C. Kayıt Dışı Ekonominin Suç Ekonomisi ile İlişkisi ve Birbirinden Farkları.....	69
1. Kayıt Dışı Ekonomi - Suç Ekonomisi İlişkisi	69
a. Genel Olarak.....	69
b. Vergi Suçlarının Suç Ekonomisine Göre Konumu	72
2. Kayıt Dışı Ekonominin Diğer Bölümleri ile Suç Ekonomisinin Farkları	75
 II. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Organize Suçluluk, Ekonomik Suçlar ve Terörizmin Finansmanı ile İlişkisi	77
A. Organize Suçluluk Açısından Suç Gelirlerinin Aklanması	77
B. Ekonomik Suçlar – Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu İlişkisi.....	80
1. Ekonomik Suç	81
2. Ekonomik Suç Olarak Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu.....	82
C. Terörizmin Finansmanı ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Farkları	86
 III. Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Önleyici Tedbirler.....	91
A. Genel Olarak.....	91
B. Önleyici Tedbirlerin Yükümlülükleri	94
C. Önleyici Tedbir Türleri.....	95
1. Müşteri Kimlik Tespiti (Müşterini Tanı İlkesi).....	95
2. Nakit İşlem Bildirimi (Devamlı Bilgi Verme)	98
3. Şüpheli İşlem Bildirimi	100
4. Uyum Programı ve Uyum Görevlisi Atanması	104
D. Mali İstihbarat Birimi: Mali Suçları Araştırma Kurulu.....	105
1. Genel Olarak.....	105
2. Türkiye’de Mali İstihbarat Birimi	107
a. İdari Yapılanma	107
b. Görevi ve Yetkileri.....	110
3. Değerlendirme ve Görüşümüz.....	111

IV. Suç Gelirlerinin Aklanması Suçunun Uluslararası Boyutu ve Uluslararası	
Hukukta Yapılan Düzenlemeler	113
A. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Uluslararası Boyutu	113
1. Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası İşbirliğinin Gerekliliği.....	113
2. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Uluslararası Nitelikte Olmasının Nedenleri	114
B. Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri.....	118
1. Viyana Sözleşmesi.....	118
2. Palermo Sözleşmesi.....	121
3. Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi.....	126
C. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri.....	128
1. R(80) 10 sayılı Tavsiye Kararı	128
2. Strasbourg Sözleşmesi.....	129
3. Varşova Sözleşmesi.....	134
D. FATF Düzenlemeleri.....	136
1. 40 Tavsiye	136
2. 9 Özel Tavsiye.....	137
3. AML/CFT Metodolojisi	138
E. Diğer Düzenlemeler	139
F. Türkiye'nin Taraf Olduğu İkili Düzenlemeler	140

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Türk Ceza Hukukunda Suç Gelirlerinin Aklanması Suçuna Yönelik Düzenlenen Suçlar ve Yaptırımlar

I. Genel Olarak.....	143
II. 4208 s. Yasada Kara Para Aklama Suçu.....	144
A. Suç Gelirlerinin Aklanması Suçunun Türk Hukuk Düzenine Girişi.....	144
B. Kavram ve Öncül Suçlar	147
C. Suçun Maddi Unsuru	150

1. Değerlendirme.....	152
2. İktisap Etme.....	153
3. Bulundurma.....	154
4. Kullanma.....	155
5. Kaynağının, Niteliğinin, Zilyedinin veya Malikin Değiştirilmesi veya Gizlenmesi.....	156
6. Sınır Ötesi Harekete Tabi Tutma veya Sınır Ötesi Hareketin Gizlenmesi.....	158
7. Failin Kaçmasına Yardımcı Olmaya Yönelik Eylemler.....	159
a. Kaynağının ve Yerinin Değiştirilmesi.....	159
b. Transfer Yoluyla Aklama.....	160
c. Tespiti Engellemeye Yönelik Eylemler.....	161
D. Manevi Unsur.....	162
E. Suçun Yaptırımı.....	163
F. Değerlendirme ve Eleştiriler.....	165
III. Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu (TCK m.282/1).....	168
A. Genel Olarak.....	168
B. Suçla Korunan Hukuksal Değerler.....	172
1. Adalet Sisteminin Düzgün İşlemesi.....	173
2. Suç Gelirlerine Sahip Olunmasının ve Kullanılmasının Engellenmesi.....	174
3. Yeni Suçların Finans Kaynağının Kesilmesi.....	175
4. Değerlendirme ve Görüşümüz.....	175
C. Tipiklik.....	176
1. Aklama Suçunda Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları.....	176
a. Fail.....	176
(1). Genel Olarak.....	176
(2). Öncül Suç Failinin Aklama Suçunun Faili Olması Sorunu.....	177
(3). Tüzel Kişilerin Aklama Suçunun Faili Olup Olamayacağı Sorunu.....	183
b. Mağdur.....	187
c. Suçun Konusu.....	189
(1). Genel Olarak.....	189
(2). Öncül Suç.....	191
i. Öncül Suçu Oluşturan Suçlar.....	192

	(i). Genel Olarak	192
	(ii). Vergi Suçlarının Öncül Suç Olup Olamayacağı	
Tartışması		194
	ii. Öncül Suçun Aklama Suçuna Etkileri	200
	(i). Öncül Suçun Yurt Dışında İşlenmesi	200
	(ii). Öncül Suça İlişkin Soruşturma veya Kovuşturmanın	
Devam	Etmesi.	202
	(iii). Öncül Suç Faili Hakkında Mahkumiyet Kararı	
Verilmesi.		204
	(iv). Öncül Suç Faili Hakkında Beraat Kararı Verilmesi	204
	(v). Öncül Suç Failinin Hukuka Uygunluk Nedenlerinden	
	Yararlanması.	209
	(vi). Öncül Suçun Sonraki Yasama İşlemiyle Suç Olmaktan	
	Çıkartılması	209
	(vii). Öncül Suçun Teşebbüs Aşamasında Kalması	210
	(viii). Öncül Suç Açısından Davayı ve Cezayı Düşüren	
Nedenlerin	Olması	212
	(aa). Zamanaşımı	213
	(bb). Şikayetten Vazgeçme.	214
	(cc). Şüphelinin veya Sanığın Ölümü	215
	(dd). Af	216
	iii. Öncül Suçun Tespiti Açısından Mahkeme Kararının	
Gerekmemesi		217
	iv. Öncül Suçun Zamansal Açıdan Uygulanması	220
	(i). 4208 Sayılı Yasa Öncesinde İşlenmiş Bir Suçtan Elde	
Edilen	Gelirin Aklama Suçunun Konusunu Oluşturup	
Oluşturmayacağı	Sorunu	221
	(ii). Önceki Yasa Döneminde İşlenen Bir Suçtan Elde Edilen	
	Suç Gelirinin, Sonradan Yürürlüğe Giren ve Öncül Suç	
Tanımını	Genişleten Yasanın Yürürlüğünden Sonra Aklanması	
Halinde		

Aklama Suçunun Konusunu Oluşturup Oluşturmayacağı Sorunu.....	223
(3). Malvarlığı Teriminin Anlamı ve İçeriği.....	224
(4). Aklama Suçunun Zarar Suçu ve Tehlike Suçu Açısından Değerlendirilmesi.....	226
(5). Aklama Suçunun Konusunun İspatı Sorunu	227
d. Eylem	229
(1). Genel Olarak	229
(2). Suç Gelirlerinin Yurt Dışına Çıkartılması.....	231
(3). Suç Gelirlerinin Çeşitli İşlemlere Tabi Tutulması	237
i. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketinin Belirlilik İlkesine Aykırı Olup Olmadığı Tartışması	237
ii. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutmayı Oluşturacak Örnek Hareketler.....	239
(4). Yasal Tanıma İlişkin Görüşümüz.....	244
e. Suçun Nitelikli Halleri	246
(1). Genel Olarak	246
(2). Suçun Kamu Görevlisi veya Belli Bir Meslek Sahibi Tarafından İşlenmesi	248
(3). Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi.....	252
2. Aklama Suçunda Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru	254
a. Genel Olarak	254
b. Aklama Suçu Kast İle İşlenebilir	255
c. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketi Açısından Maksat Unsuru Aranmaktadır	257
d. Aklama Suçunun Olası Kastla İşlenmesi Mümkündür.....	260
e. Bilmenin Neleri Kapsayacağı Sorunu.....	263
f. Faildeki Bilme Unsurunun İspatı.....	268
(1). Ceza Muhakemesinde İspat Yüğü.....	269
(2). Aklama Suçunda İspat Yüğü.....	271
(3). Aklama Suçunda İspat Yüğünün Yer Değiştirmesi Gerektiğine İlişkin Düzenlemeler ve Görüşler	272
(4). Aklama Suçuna İlişkin Yasal Düzenlemelerde İspat Yüğü	282
g. Değerlendirme ve Görüşümüz	285

D. Hukuka Aykırılık Unsuru	288
E. Kusurluluk.....	290
F Suçun Özel Görünüş Biçimleri	292
1. Teşebbüs.....	292
2. İştirak.....	295
a. Genel Olarak	295
b. Suçun Örgütlü Olarak İşlenmesinin İştirake Etkisi	296
3. İçtima.....	299
a. Tipik Hareketin Tekliği İlkesi Açısından Aklama Suçu.....	299
b. Öncül Suç Failinin Aklama Suçunda da Fail ya da Şerik Olması	300
c. Zincirleme Suç Açısından Aklama Suçu	301
d. Benzer Suçlar ile Aklama Suçu Arasındaki İlişki.....	303
(1). Örgüt Kurma Suçu ile Arasındaki İlişki.....	303
(2). Görevi Kötüye Kullanma Suçu ile Arasındaki İlişki	308
(3). Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu ile Arasındaki İlişki.....	310
(4). Suçluyu Kayırma Suçu ile Arasındaki İlişki.....	311
G. Cezayı Kaldıran Kişisel Cezasızlık Hali – Etkin Pişmanlık.....	314
H. Yaptırım.....	319
1. Cezalar.....	319
a. Hapis Cezası	319
b. Adli Para Cezası	321
2. Güvenlik Tedbirleri	323
a Müsadere.....	323
(1). Eşya Müsaderesi.....	325
(2). Kazanç Müsaderesi	328
b. Tüzel Kişiler Hakkında Güvenlik Tedbirleri.....	331
İ. Soruşturma ve Kovuşturma.....	336
1. Soruşturma ve El Koyma Koruma Tedbiri.....	336
2. Görevli ve Yetkili Mahkeme.....	337
3. Zamanaşımı	339
J. Uygulanacak Yasanın Belirlenmesi.....	341

IV. Aklanmış Gelirleri Satın Alma ve Kabul Etme Suçu (TCK m.282/2).....	342
A. Genel Olarak.....	342
B. Suçla Korunan Hukuksal Değerler	344
C. Tipiklik.....	345
1. Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları.....	345
a. Fail.....	345
b. Mağdur.....	345
c. Suçun Konusu	346
(1). Genel Olarak	346
(2). Öncül Suç	347
d. Eylem.....	348
(1). Genel Olarak	348
(2). Satın Alma.....	350
(3). Kabul Etme.....	351
(4). Bulundurma.....	352
(5). Kullanma	354
f. Suçun Nitelikli Halleri.....	355
2. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru.....	356
D. Hukuka Aykırılık Unsuru	362
E Kusurluluk.....	363
F. Suçun Özel Görünüş Biçimleri	363
1. Teşebbüs.....	363
2. İştirak.....	364
3. İçtima.....	366
a. Genel Olarak	366
b. Suç Eşyasını Satın Alma Suçu ile Arasındaki İlişki.....	369
G. Kişisel Cezasızlık Nedeni ve Cezayı Kaldıran Kişisel Cezasızlık Hali	372
H. Yaptırım.....	373
İ. Soruşturma ve Kovuşturma.....	374

Sonuç	377
Kaynakça	391
Özgeçmiş	409

KISALTMALAR

AAM	: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: adı geçen eser
a.g.y.	: adı geçen yayın
AIHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
akt	: aktaran
AT	: Avrupa Topluluğu
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜHF	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BDDK	: Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu
Bkz	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CK	: Ceza Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemesi Usul Kanunu
Çev.	: Çeviren
DEA	: Drug Enforcement Administration – Amerikan Uyuşturucu ile Mücadele İdaresi
Der	: Derleyen
dn	: Dipnot
E	: Esas sayısı
Ed	: Editör
EFT	: Elektronik Fon Transferi
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğü
ETCK	: Eski Türk Ceza Kanunu
FATF	: Financial Action Task Force – Mali Eylem Görev Gücü
FIU	: Financial Intelligence Unit – Finansal İstihbarat Birimi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
HD	: Hukuk Dairesi
IMF	: International Monetary Fund – Uluslararası Para Fonu
INTERPOL	: International Criminal Police Organization – Uluslararası Kriminal Polis Örgütü
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

K	: Karar Sayısı
KAÖDK	: Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun
kn.	: Kitap nosu
kşz	: Karşılaştırınız
K.t.	: Karar tarihi
m.	: madde
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MİB	: Mali İstihbarat Birimi
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development – Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
par.	: paragraf
S.	: Sayı
s.	: sayfa
SGAÖHK	: Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
SSRN	: Social Sciences Research Network
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ŞİBF	: Şüpheli İşlem Bildirim Formu
t.	: tarihli
TBBĐ	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TCBM	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TCHĐ	: Türk Ceza Hukuku Derneği
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TL	: Türk Lirası
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TeMK	: Terörle Mücadele Kanunu
UNODC	: United Nations Office on Drugs and Crime – Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi
Vol.	: Volume
VUK.	: Vergi Usul Kanunu
Y.	: Yıl
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
YKD	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Organize suçluluğun ortaya çıktığı 20. yüzyıl başlarının çok öncesinden beri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomileri, iktidardaki güçler tarafından sıkı bir biçimde denetim altına alınmaya başlanmıştır. Bu ise paranın kaynağını, nasıl elde edildiğini ve nereye harcandığını ortaya koyan ve bunun takibini olanaklı kılan bir sistemin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Ekonomik sistemin bu şekilde gelişmesi ve düzenlenmesi ise organize suçlardan hukuka aykırı yarar elde eden kişilerin çıkarlarına uygun düşmemektedir. Çünkü bu kişiler söz konusu hukuka aykırı gelirlerin bir kısmını örgüt işlerinin finansmanında kullanmak için sermaye olarak tutmakta iken, bunun önemli bir kısmını ise yasal ticari işlerde ya da yatırımlarda kullanmak istemektedirler. Bu yasal finansal işlemlerin yapılması ise, paranın ekonomik sisteme sokulması ile mümkün olabilmektedir.

İşte bu noktada, söz konusu hukuka aykırı yararların normal ekonomik sisteme “*hukuka uygun kazançmış gibi*” sokulmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çünkü organize suç örgütleri işledikleri suçlardan elde ettikleri kazançları hem yasal bir tehditten uzakta değerlendirmek hem de işledikleri suçlarla bağlantı olan bu gelirlerin arkada bıraktığı izleri silerek açığa çıkarılma ve/veya yakalanma riskini ortadan kaldırmak istemektedirler. İşte bu durum, suç geliri ve suç gelirlerinin aklanması kavramlarını ortaya çıkarmaktadır.

Bugün uluslararası alandaki ve ülkemizdeki genel kabule göre, örgütlü suçlardan elde edilen hukuka aykırı yararlar (gelirlere, kazançlara) bir başka deyişle suç gelirlerine “*kara para*” (*dirty money*), bunların ekonomik sisteme hukuka uygun kazançmış gibi sokulmasına ise “*kara para aklama*” (*money laundering*) denilmektedir.

Organize suçlardan elde edilen hukuka aykırı yararların, saklanmak ve kullanılmak üzere suç ile bağlantısının kesilerek, normal kazançmış gibi ekonomik sisteme sokulmasının; yani kara para aklama kavramının tarihçesi 1920’li yılların ünlü organize suç örgütü lideri ABD’li Al Capone’a kadar dayandırılmaktadır. Nitekim kara para aklamanın İngilizcesi ve kaynağı olan “*money laundering*” kavramının bu kişiye ait çamaşırhanelerde aklama eyleminin gerçekleştirilmesinden çıktığı belirtilmektedir¹. Ancak ülkemizde 5237 sayılı TCK’yla birlikte kara para yerine “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” kavramı ve kara paranın aklanması yerine de “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin aklanması*” kavramı getirilmiştir. Son olarak ise bu eylemler için “*suç geliri*” ve “*suç gelirlerinin aklanması*” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir.

Uluslararası suçların ve özellikle yasadışı uyuşturucu ticaretinin 1970’li yılların ortalarından itibaren tüm toplumlarda artışa geçmesiyle birlikte bu konu uluslararası toplumun gündemine girmiştir. Özellikle 1980’li yıllardan itibaren iletişim ve devamında bilişim alanındaki teknolojik gelişmeler uluslararası ticaretin gelişmesine ve para ile insanların rahat ve hızlı bir şekilde yer değiştirmelerine olanak sağlamıştır. Buna bağlı olarak iletişim araçları farklı ülkelerdeki ve kıtalardaki kişilerin birbirleriyle iletişime geçmesini, modern bankacılık sistemi uluslararası suç gelirlerinin aktarımını ve bilişim alanındaki devrim de suç örgütlerine hem yeni suç işleme hem de bunları aklama olanaklarını sağlamıştır². 1990’lı yıllarda orta ve doğu Avrupa’da yer alan komünist sisteme tabi ülkelerde rejimin değişmesi ve Sovyetler Birliği’nin çözülmesi sonucu Varşova Paktının sona ermesiyle oluşan otorite boşluğunu ve yeni ekonomik sisteme geçişteki kaosu yarattığı düzensizliği organize suç örgütleri doldurmuş, bu ise organize suçlulukta ve suç gelirlerinin aklanması eylemlerinde patlamaya yol açmıştır³. Söz konusu gelişmeler organize suçları ve suç gelirlerinin aklanmasını, ceza hukukuyla ilgilenen kişilerin ve kuruluşların öncelikli gündem maddesi haline getirmiştir.

¹ **Jeffrey Robinson**, Karapara Aklayıcıları: Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü, 2. Bası, İstanbul, Arion Yayınevi, 2006, s.17.

² **William C. Gilmore**, Dirty Money: The Evolution of Money Laundering Countermeasures, 2nd. Edition, Belgium, Council of Europe Publishing, 1999, s.11.

³ **Gilmore**, a.g.e., s.14.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin önemli özelliklerinden biri de, pek çok ülkenin bu konudaki ulusal hukuk düzenlemelerine, uluslararası düzenlemelerin öncülük etmesidir. Bunun nedeni ise özellikle batılı toplumların uyuşturucu ile mücadelede, bunların gelirlerinden faydalanılmasının önlenmesinin çok önemli ve etkili bir mücadele yöntemi olduğunun farkına varmaları ve bunu önleyecek uluslararası düzenlemelerin yapılması için girişimlerde bulunmalarıdır. Nitekim bu alandaki ilk çalışmalara bakıldığında suç gelirlerinin oluşmasına kaynaklık eden “öncül suçların” sadece yasa dışı uyuşturucu ticareti suçundan oluştuğu görülmektedir. Bunun en açık örneği ise, bu konudaki ilk uluslararası belge olma niteliğini taşıyan Birleşmiş Milletler üretimi Viyana Sözleşmesi’dir. Zamanla diğer ağır nitelikteki suçlar da suç gelirlerinin oluşumunu sağlayan öncül suçlar olarak kabul edilmiştir.

Çalışma giriş ve sonuç bölümleri dışında üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün ilk ayrımında öncelikle konunun anlaşılır kılınması için kavram sorunu incelenerek bu çalışmada tercih edilecek kavramlar belirtildikten sonra bunlara ilişkin tanımlara yer verilmiştir. İkinci ayrımında suç gelirlerinin aklanmasının nedenleri, aşamaları ve yöntemlerine yer verilmektedir. Birinci bölümün üçüncü ve son ayrımında aklamayla mücadelenin amacına ve tarihçesine yer verilmektedir.

İkinci bölümün birinci ayrımında konuyla ilgili kavram karmaşasının engellenmesi ve konunun çok boyutlu olarak ele alınabilmesi amacıyla kayıt dışı ekonomi ile suç gelirlerini aklamının benzer ve farklı yönleri açıklanmaktadır. Bunu takiben ikinci ayrımında suç gelirlerinin aklanmasının, organize suçluluk, ekonomik suçlar ve terörizm ile ilişkisi açıklanmaktadır. İkinci bölümün üçüncü ayrımını suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede önleyici tedbirler konusu oluşturmaktadır. Bu ayrımında öncelikle önleyici tedbirlerin yükümlülükleri açıklanmakta, devamında önleyici tedbirlerden müşteri kimlik tespiti, nakit işlem bildirimi, şüpheli işlem bildirimi ve uyum programı ile uyum görevlisi atanması incelenmektedir. Bu ayrımında son olarak mali istihbarat birimleri ve ülkemizde bu amaçla kurulmuş olan ve faaliyetine devam eden Mali Suçları Araştırma Kurulu hakkında bilgi verilmektedir. Çalışmanın ikinci bölümünün dördüncü ayrımında ise, suç gelirlerinin aklanmasının uluslararası boyutu

ile uluslararası hukukta suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin yapılan düzenlemeler incelenmektedir.

Çalışmamızın üçüncü bölümde Türk Ceza Kanununda suç gelirlerinin aklanması eylemlerine ilişkin düzenlenen suçlar ve yaptırımlar incelenmiştir. Bu bölümde ilk olarak birinci ayırmada suç gelirlerinin aklanmasının Türk Hukuk Düzeni'ne girişi açıklanmıştır.

İkinci ayırmada ise tarihsel ve kuramsal açıdan kopukluk olmaması için ülkemizde aklama suçunun ilk olarak düzenlendiği 4208 sayılı yasada yer alan “kara para aklama suçu” incelenmektedir. Bu yasada yer alan suç tipi incelenirken, 4208 sayılı yasa döneminde yürürlükte olan 765 sayılı eski TCK'nın benimsediği klasik ceza hukuku öğretisinin kabul ettiği suç teorisinde yer alan suçun unsurları ayrımı kullanılmakta ve suç tipi; yasallık, maddi, manevi ve hukuka aykırılık unsurlarına göre açıklanmaktadır.

Üçüncü bölümün üçüncü ayırımında ise 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinin 1. fıkrasında yer alan “suç gelirlerinin aklanması suçu” ayrıntılı bir biçimde inceleme konusu yapılmıştır. Ancak bu bölümde özellikle etkisini son yıllarda gittikçe fazla hissettiren ve 5237 sayılı TCK'nın yürürlüğe girmesiyle ülkemiz açısından da yasal olarak kabul edilen modern ceza hukuku öğretisi ve onun suç teorisi dikkate alınarak suç tipi incelenmiştir.

Üçüncü bölümün dördüncü ayırımında ise 2009 yılının Haziran ayında 5918 sayılı yasa ile TCK'da ve diğer bazı yasalarda değişiklik yapan ancak esas olarak suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye ilişkin uluslararası düzenlemelere uyum amacıyla yapılan değişikliklerle; TCK'nın 282. maddesinin 2. fıkrasında yeni düzenlenen aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu, önceki paragrafta açıklandığı üzere ayrıntılı bir biçimde incelenmekte ve açıklanmaktadır.

Çalışmamızda esas olarak suç gelirlerinin aklanması, aklanmış gelirlerin satın alınması ve bulundurulması suçlarının hem suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele açısından hem de ceza hukuku sistemi açısından uygun ve işlevsel düzenlemeler olduğu tezi savunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

Suç Geliri ve Aklanmasıyla İlgili Kavramların Tanımı ve Aklamanın Tarihçesi

I. Kavram ve Tanım

A. Genel Olarak

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri, son yıllarda ortaya çıkan bir kavramdır. Bu kavramın ortaya çıkmasından önce ve pek çok kişi tarafından hala aynı kavramı karşılamak üzere “kara para” tamlaması kullanılmaktadır.

Çalışma konumuzu oluşturan suç gelirlerinin aklanması alanında birbirine benzer çok sayıda kavram olduğu gibi farklı sözcüklerle benzer ya da aynı kavramların açıklanmaya çalışıldığı da görülmektedir. Bu ise yukarıda belirtildiği gibi hem konunun göreceli olarak yeni olmasından hem de bu alanda çok sayıda farklı ulusal ya da uluslararası çalışmanın varlığından kaynaklanmaktadır.

Buna göre özellikle “*kara para*”, “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” ve “*suç geliri*” kavramlarının açıklanması gerekmektedir. Ayrıca konunun benzer konulardan farklılığının ve ilişkisinin ortaya konularak hem karışıklığa yer vermemek hem de benzer konularla arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için benzer ve ilişkili konular hakkındaki açıklamalar da bu başlık altında yapılacaktır.

1. Kara Para Kavramı ve Tanımı

a. Kavram

Kavram olarak “*kara para*” en genel ve üzerinde uzlaşmanın sağlanabildiği yegane haliyle, her türlü suçtan elde edilen hukuka aykırı yarar olarak

tanımlanmaktadır⁴. Bir başka deyişle kara para, yasaların suç saydığı eylemlerin gerçekleştirilmesiyle elde edilen her türlü gelir ve malvarlığıdır⁵. Ayrıca uygulamada ve çeşitli kaynaklarda kara para kavramının karşılığı olarak “*kirli para*” ya da “*suç geliri*” kavramları da kullanılmaktadır. Her ne kadar kavram içerisinde “*para*” sözcüğü kullanılmaktaysa da bununla yalnızca değişim kabiliyeti olan para değil, bunun yanı sıra her türlü maddi ekonomik değer kastedilmektedir. Buna göre “kara para” hem uygulamada hem de öğretide yaygınlık kazanmış olsa da aslında kavramı dar olarak açıklayan bir tamlamadır⁶.

Kara para tamlaması, İngilizce’deki “*black money*”nin tam karşılığı olarak kullanılmaktadır⁷. Bunun yanı sıra bu kavram için “*criminal fund*” (*suç parası*) ve “*property derived from crime*” (*suçtan kaynaklanan malvarlığı*) kavramlarının da kullanıldığına rastlanılmaktadır. Aslında İngilizce’de bu kavram için yaygın olarak “*dirty money*” (*kirli para*) kavramı kullanılmaktadır⁸. Her ne kadar bazı kaynaklarda “*illegal money*” (*yasa dışı para*) kavramının da kara paranın karşılığı olarak kullanıldığı belirtilmekteyse de⁹, bu kavramın aslında hukuka aykırı para transferi için kullanıldığı görülmektedir¹⁰. Çünkü bir ülkeden diğer ülkeye yasa dışı para transferi her ne kadar kara para aklamanın klasik yöntemlerinden biri olsa da tek başına yasa dışı para kavramının, kara para kavramını karşılaması mümkün değildir.

⁴ **Mustafa Taşkın**, Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karapara ile Mücadele, Ankara, Yargı Yayınevi, 2004, s.116; **Halim İpek**, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2000, s.3. Nitekim MASAK tarafından da kara para için benzer bir tanım verilmektedir, bkz: http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm, (Çevrimiçi) 29.08.2008.

⁵ **Bahri Öztürk**, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Organize Suç Kavramı”, Ankara, EGM Asayiş Daire Başkanlığı Yayını, 1998, s.3; **Taşkın**, a.g.e., s.3.

⁶ **Ümit Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2000, s.13.

⁷ **Donato Masciandaro**, “Combating Black Money: Money Laundering and Terrorism Finance, International Cooperation and the G8 Role”, 13. International Tor Vergata Conference on Banking and Finance, “Transparency, Governance and Markets”, University of Rome Tor Vergata, Faculty of Economics, 1 - 3 December 2004, (Çevrimiçi) SSRN, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=561183, 25.08.2008, s.1 vd.

⁸ Bkz: **Peter Reuter/Edwin M. Truman**, Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering, Washington, Peterson Institute Publications, 2004, s.23; **Gilmore**, a.g.e., s.11 vd.

⁹ **Ergin Ergül**, Kara Ekonomi ve Aklama Suçu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005, s.1; **Taşkın**, a.g.e., s.113.

¹⁰ **U.S. Department of Justice**, “Digital Currency Business E-Gold Pleads Guilty to Money Laundering and Illegal Money Transmitting Charges”, (Çevrimiçi) <http://washingtondc.fbi.gov/dojpressrel/pressrel08/wfo072108.htm>, 26.08.2008; **John Barham**, “Click to Send Illegal Money”, (Çevrimiçi) <http://www.securitymanagement.com/article/click-send-illegal-money>, 26.08.2008; **Gina M. Scott**, “Digital Currency Business Indicted for Money Laundering and Illegal Money Transmitting”, (Çevrimiçi) <http://www.govtech.com/gt/118286>, 26.08.2008.

Uluslararası belgelerde ve öğretide genellikle “*proceeds of crime*” (suç geliri) kavramı yer almaktadır. Nitekim bu alanda kilometre taşları sayılan belgelerden olan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin (Viyana Sözleşmesi) 1. maddesinde ve Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin (Palermo Sözleşmesi) 2. maddesinde “*proceeds of crime*” kavramı kullanılmaktadır¹¹.

Fransızca’da ise kara paranın karşılığı olarak “*l’argent noir*” kavramı kullanıldığı gibi, kirli para anlamına gelen “*l’argent illégale*” kavramı da kullanılmaktadır¹².

Ülkemiz hukukunda bu kavram için, ilk olarak 4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun’un kavramları esas alınarak “*kara para*” terimi kullanılmış ve uygulama ile öğretide bu kavram yerleşmiş idi. Ancak yukarıda yapılan açıklamalarda belirtildiği üzere, hem kara para teriminin yalnızca “*parayı*” içermesi ve bunun dar kapsamlı olması hem de özellikle uluslararası belgelerde “*suç geliri*” kavramının kullanılması nedeniyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun (TCK) yapımı sürecinde yasa koyucu tarafından “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” kavramı tercih edilmiş ve kullanılmıştır. Bu alandaki son hukuki düzenlemelerde ise “*suç geliri*” kavramı kullanılmaktadır. Nitekim 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’da ve 04.08.2007 tarihli ve 26603 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik’te “*suç geliri*” kavramı kullanılmaktadır.

Buna göre 4208 sayılı yasanın bazı hükümlerinin hala yürürlükte olduğu da dikkate alındığında ulusal mevzuatımız açısından kara para, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri ve suç geliri kavramlarının aynı anda kullanıldığı görülmektedir.

¹¹ Ayrıca bkz: **Matthias J. Borger/Johannes A. Moors**, “Targeting the Proceeds of Crime: Bottlenecks in International Cooperation”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol.15, No.1, 2007, s.1 vd; **Brent Fisse**, “The Australian Cartel Criminalisation Proposals: An Overview and Critique”, *The Competition Law Review*, Vol. 4, Is. 1, October 2007, s.51 vd; **Liz Campbell**, “Taxing Illegal Assets: The Revenue Work of the Criminal Assets Bureau”, (Çevrimiçi) SSRN http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1031648, 29.08.2008; **Reuter/Truman**, a.g.e., s.8; **Masciandaro**, *Combating Black Money*, s.25.

¹² **Ergül**, *Kara Ekonomi*, s.1.

Uygulama ve öğreti açısından sakıncası olmasa da mevzuatta kavram birliğinin sağlanamamış olması önemli bir eksikliktir, bu hem hukuki kavramların bütünlüğünü bozmakta hem de özellikle konuyla ilk defa karşılaşan uygulayıcılar açısından karışıklığa neden olabilmektedir. Buna göre mevzuat açısından “suç geliri” kavramının tercih edilmesi, bunun hem kısa ve kullanışlı, hem de uluslararası düzenlemelerle uyumlu olması nedeniyle yerinde bir seçim olmaktadır.

b. Genel Olarak Tanım

Genel olarak her türlü suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kara para olarak nitelendirilmektedir; ancak bu hukuki değil daha çok sosyolojik bir tanımdır. Zaten kara paranın tanımı yapılırken, bunun ekonomik, ahlaki, sosyolojik ve hukuksal tanımlarının birbirinden ayrılmasının gerekli ve önemli olduğu belirtilmektedir¹³.

Ekonomik anlamda kara para, yasaların suç tipi olarak tanımlandığı eylemlerden elde edilen gelirleri kapsadığı gibi ekonomik sistemi düzenleyen kurallara aykırı hareket edilmesi suretiyle elde edilen gelirleri de kapsamaktadır¹⁴. Buna göre vergi kaçakçılığı ekonomik açıdan kara para kavramının içinde yer alabilirken, ilgili ülkenin düzenlemesine göre hukuki açıdan aklama suçunun tanımı içinde yer almayabilir. Sosyal anlamda kara para, doğrudan ya da dolaylı olarak toplumsal yaşama zarar veren her türlü faaliyetten elde edilen gelir olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki açıdan ise, yasalarla yasaklansın ya da yasaklanmasın toplumun etik değerlerine göre suç ya da hukuka aykırı olarak kabul edilen her türlü faaliyetten elde edilen gelir kara para olarak tanımlanmaktadır¹⁵. Buna göre kara paranın en geniş tanımı ahlaki açıdan yapılan tanım iken aşağıda görüleceği üzere en dar tanım hukuki açıdan yapılan tanımdır¹⁶. Ceza hukukun ikincil nitelikteki yapısı

¹³ **Sacit Yılmaz**, Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Kütahya, 2006, s.2.

¹⁴ **Kuntay Çelik/Selen Işıl Koçağra/Kadir Güler**, Karapara Aklama: Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve Uluslararası Çalışmalar, Ankara, MASAK Yayını, 2000, s.9.

¹⁵ **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.2.

¹⁶ MASAK tarafından kara paranın tanımı çeşitli disiplinler açısından şu şekilde yapılmıştır:

Ekonomik anlamda karapara: Ekonomik anlamda karapara, kanunlar tarafından suç sayılan fiillerin yanı sıra, ekonomik hayatı düzenleyen kural ve usuller ihlal edilerek elde edilen kazanç olarak nitelendirilebilir. Bu çerçevede ekonomi açısından, vergi kaçakçılığı suretiyle, yahut vergiden kaçma çabasıyla bazı ekonomik faaliyetlerin usulsüz, gizli yapılması yoluyla elde edilen kazançları kara para kapsamında değerlendirmek mümkündür. **Sosyal anlamda kara para:** Sosyal anlamda kara parayı, dolaylı olarak da olsa toplumsal hayata zarar veren faaliyetlerden elde edilen her türlü kazanç olarak tanımlamak mümkündür. **Ahlaki anlamda kara**

dikkate alındığında en dar tanımın hukuki tanım olması ve bunun suç tipinde kullanılması son derece olağandır.

Buna göre genel anlamda kara paranın tanımı yapılırken herhangi bir suç ayrımı yapılmaksızın, *“her türlü suçtan elde edilen gelir kara para* *paradır”* denilmesi yanlış ya da eksik olmayacaktır. Kara para ve bununla mücadele ekonomi, sosyoloji, kriminoloji gibi birçok sosyal bilim dalının konusuna girmekte ve bu disiplinler açısından ayrı ayrı incelenmektedir. Ancak bu konunun doğrudan ilgili olduğu alan hukuk ve özellikle de ceza hukukudur. Dolayısıyla konunun hukuk açısından da sınırları belirlenerek tanımının yapılması gerekmektedir.

c. Hukuki Açıdan Tanım

Kara para hukuki açıdan tanımlanırken asıl yapılmak istenilen husus kavramın ve buna bağlı olarak aklama suçunun kapsamının daraltılmasıdır. Bununla hem organize suçlulukla mücadele açısından çok önemli olmayan suçların elenmesi hem de soruşturma makamlarının önünde çok sayıda dosya birikmesinin ve adalet mekanizmasının kilitlenmesinin önüne geçilmesi istenmektedir.

Hukuki açıdan kara paranın tanımlanmasında ülkeler üç farklı yolu tercih etmektedirler; aslında bu tercih kara paranın tanımından çok kara paranın aklanması suçunun tanımlanmasından kaynaklanmaktadır. Buna göre, bazı ülkeler suç olarak tanımladıkları bütün eylemlerden kaynaklanan gelirlerin kara para oluşturacağını kabul ederlerken¹⁷, bazı ülkeler özellikle suçlar için öngörülen cezaları baz alarak bir eşik değer belirlemekte ve bunun üzerinde kalan suçlardan elde edilen gelirlerin kara para niteliinde olduğunu kabul etmektedirler¹⁸. Üçüncü grupta yer alan ülkeler ise kara

para: Kara para, ahlaki anlamda, yasalarla yasaklanmış olsun veya olmasın, kara para olarak adlandırılın veya adlandırılmasın toplum nazarında suç sayılan hareketler sonucunda elde edilen tüm kazançlar olarak tanımlanabilir. Bu itibarla kara paranın en geniş tanımının ahlaki anlamda kara para olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü toplum tarafından etik olmayan yollardan kazanıldığına inanılan her para ahlaki açıdan kara para kapsamına girecektir. Toplum nazarında kara para olarak değerlendirilen her kazancın hukuken de kara para olarak nitelendirilmesi ve kovuşturulması mümkün olamayabilir. Ancak, toplumun kara para konusundaki tavrının ve bilincinin bir ülkenin kara para ile mücadelesinde sonuç üzerinde birebir etkili olduğu da gözden kaçırılmaması gereken bir gerçektir. **Kuntay/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.9; **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.2, 3.

¹⁷ Bunlara örnek olarak Hollanda ve Danimarka gösterilebilir.

¹⁸ İspanya, Portekiz, İsviçre, Almanya, İtalya, Norveç, Belçika, İngiltere, Yunanistan ve 5237 s. TCK'nın yürürlüğe girmesinden itibaren Türkiye bu ülkelere örnek olarak gösterilebilir.

para niteliğinde olan gelirlerin elde edildiği suçları tek tek sayma yöntemiyle belirlemektedirler¹⁹.

Herhangi bir sınırlama getirmeyen ülkeler açısından kara paranın tanımlanması diğer tanımlara göre fazlaca bir özellik göstermez ancak suç tiplerinde sınırlama getiren ülkeler açısından kara paranın tanımlanması özellik göstermektedir. Bu tanımlamada vurgu yapılacak özellik “öncül suçun” varlığıdır. Nitekim 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girmesinden önce yürürlükte bulunan 4208 sayılı yasanın 2. maddesinin (a) bendinde kara para, başlangıçta dokuz bent olarak belirtilen öncül suçların “...işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer” olarak tanımlanmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında hukuksal anlamda kara para, “düzenlemeyi yapan ülkenin öncül suç olarak belirlediği suçlardan elde edilen her türlü gelir” olarak tanımlanabilir.

d. Öncül Suç

Bazı suç tiplerinin gerçekleşebilmesi için kendisinden önce bir başka suçun gerçekleşmesi gerekmektedir, ilk suç ikinci suçun adeta varlık nedenidir. Örneğin öncesinde herhangi bir suç işlenmeksizin TCK’nın 281. maddesinde yer alan “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme” suçunun işlenmesi mümkün değildir. Çünkü bu suçun konusunu, daha önce işlenmiş bir suçun delil ve izleri oluşturmaktadır, dolayısıyla bu suçun işlenebilmesi önceden işlenmiş bir suçun varlığını gerekli kılmaktadır²⁰.

İşte kara paranın oluşması ve aklama suçunun işlenebilmesi için de zaman olarak bundan önce gelen suç ya da suçların işlenmesi ve bu suçlardan bir gelirin

¹⁹ Bu gruptaki ülkelere ise 4208 s. KAÖDK’ün yürürlükte olduğu dönemdeki Türkiye örnek olarak verilebilir.

²⁰ **Necati Meran**, Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kamu Görevlisine ve Adliyeyle İlişkin Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.327.

sağlanması gerekmektedir²¹. Önce gelen suçlardan elde edilen gelire “*kara para*” ya da “*suç geliri*”, söz konusu suçlara da “*öncül suç*” denilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi bazı ülkeler, mevzuatlarında bulunan tüm suçları öncül suç kapsamında sayarken, bazıları çeşitli ölçütleri baz alarak öncül suçları belirlemede, bazı ülkeler de bunları tek tek sayma yoluyla göstermektedir.

2. Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değeri Kavramı ve Tanımı

a. Kavram

“*Suçtan kaynaklanan malvarlığı*” kavramı hukukumuzda yukarıda da belirtildiği üzere 5237 sayılı TCK ile girmiştir, bundan önce yürürlükte bulunan 4208 sayılı KAÖDK’da “*kara para*” kavramı kullanılmaktaydı.

Öğretide bazı yazarlar, suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramının seçimiyle yasa koyucu tarafından birçok yabancı ülke hukukunda ve uygulamasında yerleşmiş olan kara para kavramının terk edilmiş olduğunu ancak bu kavramın kara paraya göre daha kapsayıcı ve uluslararası belgelerle uyumlu olması nedeniyle tercih edildiğini ve iyi bir seçim olduğunu belirtmektedirler²².

Bu görüşe katılmayan yazarlar ise; bu değişikliğin gereksiz olduğunu, kara para ve kara para aklama kavramlarının Türk Hukuku’nda yerleşmiş kavramlar olduğunu ve kavramı çok iyi ifade ettiklerini, kara paranın zaten suç gelirini ifade ettiğini, yabancı ülke hukuklarında da kullanılan kavramların kara para ve kara para aklama olduğunu belirtmektedirler²³.

“*Kara para*” ve “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” kavramlarının her ikisi de hukuki anlamda aynı olguyu kavramlaştırmak üzere “*öncül suçlardan elde edilen her*

²¹ Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s.334.

²² Olgun Değirmenci, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Ankara, Turhan Kitabevi, 2007, s.15.

²³ Ümit Kocasakal, “Karapara Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.66, 67.

türlü gelir” yani suç gelirlerinin karşılığı olarak kullanılmaktadır²⁴. Yalnızca bu kavramlardan kara para daha eski, kısa ve uygulamada yerleşmiş bir kavramdır; öte yandan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri ise yeni, uzun, ancak daha teknik ve kavramı açıklayıcıdır. Gerçekten de bu seçimle yabancı hukuklarda ve öğretide yerleşmiş olan “*kara para*” kavramı bırakılmış olmakla birlikte²⁵, bu kavramın daha açıklayıcı ve uluslararası belgelerle uyum sağlanması açısından yerinde olduğu açıktır. Buna karşın bu seçimin esasa etkili olmadığını ve bu kavram ile suç tipinin tanımlanması açısından eskiye oranla bir değişiklik getirilmediğini de belirtmeliyiz.

b. Tanım

TCK’nın 282. maddesinde düzenlenen “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunda*” suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri tanımlanmamıştır. Yalnızca madde gerekçesinde bunun için “*suç işlemek suretiyle ve dolayısıyla elde edilmiş olan...*” ifadesi kullanılmıştır. Bu ise yasa koyucu tarafından hem suç işlemek suretiyle ve hem de suç işlemek dolayısıyla elde edilen her türlü gelir in suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri olarak değerlendirildiğini göstermektedir. Ayrıca suç işlemek suretiyle ve suç işlemek dolayısıyla elde edilen gelirlerin yanı sıra bunların değerlendirilmesi ve dönüştürülmesi suretiyle elde edilen gelirlerin de suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin içinde yer aldığı ifade edilmelidir.

Ancak genel olarak suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramı, “*herhangi bir suçun işlenmesi dolayısıyla ya da suretiyle veya bu değerlerin birbirine dönüştürülmesiyle elde edilen, elde edenler açısından para ile ölçülebilen veya bu doğrultuda herhangi bir hukuki hak veya yarar sağlayan her türlü değer*” olarak tanımlanabilir²⁶.

²⁴ **Kürşat Türker Ercan**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı, Ankara, 2008, s.9.

²⁵ Nitekim Alman Ceza Kanunu’nun 261. paragrafında ve Avusturya Ceza Kanunu’nun 165. paragrafında suçtan kaynaklanan malvarlığı değerinin karşılığı olarak kara para terimi kullanılmaktadır.

²⁶ **Ercan**, a.g.e., s.7, 8.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri aynı zamanda suç gelirlerinin aklanması suçunun da konusunu oluşturduğu için ayrıca ilgili bölümde ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

3. Suç Geliri

Bu kavram için en uygun ve kullanışlı olan ibare “suç geliri” kavramıdır. Bu kavram hem kısa, hem konuyu tam olarak kapsayıcı, hem de uluslararası belgelerle ve öğretiyle uyumludur²⁷. Nitekim 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’da ve 04.08.2007 tarihli ve 26603 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelikte, suç geliri kavramı kullanılmaktadır.

Ancak öğretilde bazı yazarlar, 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” başlığı ile düzenlenen aklama suçunun önlenmesine yönelik önleyici tedbirleri içeren 5549 sayılı yasada “suç gelirleri” kavramının kullanılmasını hukukta kavram birliğini sağlamadığından uygun bulmadıklarını, 5237 sayılı yasada yer alan “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” kavramının kullanılmasının kavram birliğini sağlayacağını, akademisyen ve uygulayıcılara aynı kavramlara aynı anlamları yüklemesi konusunda yardımcı olacağını ifade etmektedirler²⁸.

Biz bu görüşe katılmıyoruz, zira kavram birliğinin sağlanması adına hangi nedenle daha uzun olan bir kavramın seçildiği açıklanmamaktadır. Bu birlik pekala “suç geliri” kavramıyla da sağlanabilir. Ayrıca 5918 sayılı yasa ile 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde yapılan değişiklikle maddeye eklenen 2. fıkra ile artık bu maddede iki farklı suç tipi düzenlenmektedir. Bunlardan 1. fıkra düzenleneni “suç gelirlerinin aklanması”, 2. fıkra düzenleneni ise “aklanmış gelirlerin satın alınması ve bulundurulması” suçlarıdır. Dolayısıyla 282. maddenin başlığı olan “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama” her iki suç tipini ve bu suçların nitelikli

²⁷ Süleyman Aydın, “Önsöz: Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanına Dair”, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.VII - XVI.

²⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.283.

hallerini kapsayan bir üst kavram haline gelmiştir. Ayrıca 5237 sayılı yasaya göre daha sonra yürürlüğe giren 5549 sayılı yasada ve bu yasanın uygulanması amacıyla çıkarılan yönetmeliklerin tamamında, uluslararası düzenlemelere paralel olarak “suç geliri” kavramının kullanılması nedeniyle, bize göre bu kavramın kullanılması ve bunun üzerinde kavramsal birliğin sağlanması daha yerinde bir seçim olacaktır.

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri”, “kara para” ve “suç geliri” tamlamalarının aynı kavramı belirtmeleri nedeniyle eş anlamlı oldukları görülmektedir. Bu çalışmada esas olarak “suç geliri” kavramı kullanılacak olmakla beraber gerektiğinde yasal düzenlemeyle uyum sağlamak amacıyla “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri” kavramı ve “kara para” kavramını da kullanılacaktır.

B. Suç Gelirlerinin Aklanması

1. Aklama Kavramı

Suç gelirlerinin aklanması, İngilizce’deki “*money laundering*” kavramının karşılığı olarak kullanılmaktadır. “*Money laundering*” kavramı para yıkama anlamına gelmekte olup, bu suçun ilk olarak gündeme geldiği ABD’de ortaya çıkmıştır; ancak bugün tüm yabancı ülke hukuklarında, uluslararası belgelerde ve öğretide suç gelirlerinin aklanması kavramını karşılamak üzere kullanılmaktadır. Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele ve bunların suç tipi haline getirilmesi yakın zamanda gerçekleştiği için konuyla ilgili kavramlar yeni olmakla birlikte bu kavram ekonomik suçların gelişimine bağlı olarak uzun bir geçmişe dayanmaktadır²⁹.

“*Money laundering*” kavramı, küresel olarak yerleşmiş ve yabancı ülke hukuklarında³⁰, uluslararası belgelerde³¹ ve yabancı öğretide³² suç gelirlerinin

²⁹ Gilmore, a.g.e., s.27.

³⁰ ABD, İngiltere, Avustralya, Yeni Zelanda ve Kanada’nın İngilizce konuşulan eyaletlerinde “*money laundering*”, Fransa’da ve Kanada’nın Fransızca konuşulan eyaletlerinde “*blanchiment*”, İsviçre’de “*blanchissage*”, Almanya’da “*geldwäscherei*”, İspanya’da “*le blanqueo*”, Güney Amerika ülkelerinde “*lavado*” terimleri suç gelirlerinin aklanması teriminin karşılığı olarak kullanılmakta olup, bu terimler temizleme ya da kirli paranın yıkanması anlamına gelmektedir. İtalya’da ise aklanan paranın tekrar dönüştürülmesi anlamına gelmek üzere “*riciclaggio*” terimi kullanılmaktadır. Ergül, Kara Ekonomi, s.6; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.19.

aklanması karşılığı olarak “*money laundering*” (*para yıkama*) kavramı kullanılmaktadır.

Ülkemizde ise aklama kavramı 4208 sayılı yasa döneminde “*kara paranın aklanması*” olarak kullanılmaktaydı, zira söz konusu yasanın adı dahi “*kara paranın aklanmasının önlenmesi*” olarak başlamaktaydı ve yasanın 2. maddesinin (b) bendinde suç tipi “*kara para aklama suçu*” olarak belirtilmekteydi. 5237 sayılı TCK’nın yürürlüğe girmesiyle bu suç tipinin adı suç gelirlerinin nitelendirilmesine bağlı olarak “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması*” olarak değiştirilmiştir, ancak “*aklama*” yine suç tipinde yer alan eylemi karşılamak üzere kullanılmıştır. Bu alanda son olarak çıkan hukuki düzenleme olan 5549 sayılı yasada ve Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik’te “*suç gelirinin aklanması*” kavramı kullanılmaktadır.

Öğretide haklı olarak “*money laundering*” kavramın karşılığı olarak kullanılan “*kara para aklamanın*” söz konusu kavramın tam karşılığı olmadığı, aslında “*kirli paranın yıkanması*” kavramının eylemin anlamını ve yabancı karşılığı çok daha iyi ifade ettiği belirtilmektedir³³. Ancak hem yasal düzenlemelerde, hem uygulamada hem de öğretilerde uzun süre boyunca “*kara paranın aklanması*” kavramı kullanıldığı için bugün 5237 sayılı TCK ile “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” kavramı getirilmesine rağmen hala kara para ve kara paranın aklanması kavramları yaygın olarak kullanılmaktadır.

Çek Cumhuriyeti’nin 15.02.1996 tarih ve 61 sayılı “Kara Para Aklama Mevzuatı” başlıklı yasasında ise aklama, “suç gelirlerinin yasallaştırılması” terimiyle ifade edilmektedir. Öğretilerde, aklama eyleminin suçtan elde edilen gelirlerin yasal görünüme sokulmasına ilişkin çalışmalar olduğu için bu yasadaki terimin konuyu daha iyi açıklaması nedeniyle yerinde bir terim olduğu ifade edilmektedir. **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.28.

Diğer dillerde kullanılan terimler için bkz: **Ergül**, Kara Ekonomi, s.6; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.19.

³¹ Örneğin, 2000 tarihli Birleşmiş Milletler Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi’nde (Palermo Sözleşmesi) suç gelirlerinin aklanması teriminin karşılığı olarak “*money laundering*” terimi kullanılmaktadır. Özgün İngilizce metin için bkz: <http://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CTOC/index.html#Fulltext>, 31.08.2008; 2005 tarihli Avrupa Konseyi Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, Müsaderesi ve Terörizmin Finansmanı Sözleşmesi’nde de (Varşova Sözleşmesi) aynı şekilde “*money laundering*” terimi kullanılmaktadır. Özgün İngilizce metin için bkz: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=198&CM=8&DF=8/31/2008&CL=ENG>, 31.08.2008.

³² **Borger/Moors**, a.g.y., s.1 vd; **Fisse**, a.g.y., s.51 vd; **Campbell**, a.g.y. s.1 vd.; **Reuter/Truman**, a.g.e., s.8; **Masciandaro**, Combating Black Money, s.1 vd; **Barham**, a.g.y., s.1 vd.; **Scott**, a.g.y. s.1 vd.

³³ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.18.

Konuyla ilgili yakın tarihli çalışmalarda ise, kara para kavramında geçen “kara” sözcüğünün ceza hukuku anlamında suçtan elde edilmeyi, “para” sözcüğünün ise bu suçlardan elde edilen yarar ya da değerleri ifade edebilecek yeterlilikte ve uygunlukta olmadığı gerekçe gösterilerek; yasa koyucunun kabul ettiği suçtan kaynaklanan malvarlığı değerleri kavramı, aklama suçuna konu olan değerleri daha iyi ifade ettiğinden yerinde bir düzenleme olarak kabul edilmekle birlikte, artık ortada aklanması gereken bir “karalık” bulunmadığından aklama tabirinden de vazgeçilmesi gerektiği ifade edilmektedir³⁴. Bu bağlamda artık ortada “kara” olarak nitelendirilen bir değer varlığı olmadığına göre söz konusu suç açısından aklama eylemi yerine “yasal görünüm kazandırma” ve “kaynağını gizleme” ifadelerinin kullanılmasının daha uygun olacağı belirtilmektedir³⁵.

Her ne kadar başlangıçta özellikle çeşitli basın organlarında “yıkama” kavramı kullanılmış olsa da, hukuki düzenlemelerde sürekli olarak “aklama” kavramının kullanılması sonucunda bu kavram artık öğreti ve uygulamada da yerleşik olarak kullanılmaktadır³⁶.

Uygulama ve öğretide kavramı karşılamak üzere ayrıca “kara paranın aklanması”, “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması”, “suç gelirlerinin aklanması” ve hatta sadece “para aklama” ya da “aklama” kavramları da kullanılmaktadır³⁷. Bu tamlamalar birbirlerinden farklı olmayıp aynı kavramı karşılamaktadırlar.

Bu çalışmada ise yasal tanımda yer alması nedeniyle “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması” kavramı kullanılacağı gibi, esas olarak kısa ve kapsayıcı olması nedeniyle “suç gelirlerinin aklanması” kavramı kullanılacak ve ayrıca gerektiğinde kavramı karşılayan diğer kavramlara da yer verilecektir.

³⁴ Ercan, a.g.e., s.9.

³⁵ Neslihan Coşkun, “Karapara Aklama”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.2, Sonbahar 2004, s.205; Ercan, a.g.e., s.99.

³⁶ Ergül, Kara Ekonomi, s.6.

³⁷ Ergül, Kara Ekonomi, s.3.

2. Aklamanın Tanımı

Suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak çok sayıda tanım yapılmış olmakla birlikte bununla genel olarak, yasa dışı yollarla elde edilen gelirlerin, yasal gelirlermiş gibi ekonomik sisteme sokulması için kullanılan yöntemler ifade edilmektedir³⁸. Ancak, suç gelirlerini aklamanın kapsamlı, eksiksiz, açık ve doğru bir tanımının yapılması son derece güçtür³⁹. Zira konu çok kapsamlı ve sınırlarının belirlenmesi oldukça zordur. Ayrıca çalışma konusunu oluşturan disipline göre tanım da değişecektir.

Dolayısıyla suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak öğreti ile ulusal ve uluslararası hukuki metinlerde çok sayıda tanım yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilk olarak uluslararası belgelerdeki tanımlar örneklenerek daha sonra ulusal mevzuattaki tanımlar verilecek, bunu takiben de öğretilerdeki tanımlara yer verildikten sonra söz konusu tanımlardaki ortak noktalar belirtilip bunları birleştiren ve kapsayıcı bir tanım yapılmaya çalışılacaktır.

a. Uluslararası Belgelerde Yapılan Tanımlar

Aklama eyleminin tanımlandığı ilk uluslararası belge doğal olarak bu konudaki ilk uluslararası belge olan Viyana Sözleşmesi'dir. Aslında sözleşmede açık bir tanım bulunmamakta ancak sözleşmenin "Suçlar ve Yaptırımlar" başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde aklama suçu yer almakta ve bu suça ilişkin yapılan tanımdan aklama eylemine ilişkin tanım da çıkarılmaktadır. Buna göre Viyana Sözleşmesi'nde aklama şu şekilde tanımlanmaktadır:

"Herhangi bir malvarlığının 3. maddenin 1. fıkrasının (a) bendinde yer alan suçlardan⁴⁰ birinden veya bu suça katılmaktan elde edildiğinin bilinerek, yasa dışı

³⁸ **Ergin Ergül**, Karaparanın Aklanması ve Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 1998, s.1; **Kuntay/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.9.

³⁹ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.19.

⁴⁰ Söz konusu suçlar şunlardır:

"Madde 3 - Suçlar ve Yaptırımlar

1. - Her bir Taraf aşağıda sayılan fiilleri, kasti olarak işlendiği zaman kendi hukukunda suç olarak ihdas etmek için gerekli önlemleri alacaktır:

(a) (i) 1961 Sözleşmesi, Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi veya 1971 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı satışı

kaynağın gizlenmesi veya farklı şekilde gösterilmesi veya bu suça katılmış kişinin eyleminin yasal sonuçlarından kaçınılmasına yardımcı olunması amacıyla, söz konusu malvarlığının bir başka malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi, söz konusu niteliklere sahip malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, üzerindeki yararlanma hakkının ve gerçek sahibinin gizlenmesi veya başka şekilde gösterilmesi eylemleridir.”

Görüldüğü üzere bu tanım, birkaç maddeye yayılmış ve suç tipi haline getirilmesi öngörülen eylemlere ilişkin düzenlemeden çıkarılan bir tanım olduğu için konunun tam olarak anlaşılmasını ve zihinlerde konuya ilişkin bir betimlemenin oluşmasını sağlamayan; ancak ilk olması ve bu alandaki diğer pek çok ulusal ve uluslararası hukuki metinde Viyana Sözleşmesi hükümlerinin esasa alınması nedeniyle önemli bir tanımdır.

Avrupa Konseyi üretimi olan Strasburg Sözleşmesi’nde de Viyana Sözleşmesi’ne olduğu gibi doğrudan bir aklama tanımı bulunmamaktadır. Sözleşmenin “Para Aklama Suçları” başlıklı 6. maddesinde sözleşmeye taraf ülkelerin kendi iç hukuklarında suç haline getirmeleri gereken suç gelirlerinin aklanması eylemleri belirtilerek aynı zamanda sözleşme açısından aklamanın da tanımı yapılmıştır⁴¹. Bu sözleşme, Viyana Sözleşmesi esas alınarak hazırlandığı için aklamanın tanımı da yukarıda Viyana Sözleşmesi açısından verilen tanımın aynısıdır.

çıkarılması, dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithali veya ihracı;

(ii) 1961 Sözleşmesi ve Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak uyuşturucu madde üretmek amacıyla afyon haşhaşı, koka ağacı veya hint keneviri bitkisi yetiştirilmesi;

(iii) Yukarıda (i) bendinde sayılı olan herhangi bir amaç için herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin bulundurulması veya satın alınması

(iv) Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak ekimi, üretimi veya imalatı için kullanılacağını bilerek teçhizat, malzeme veya I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerinin imalatı, nakli veya dağıtımı;

(v) Yukarıdaki (i), (ii), (iii) veya (iv) bentlerde yer alan suçların düzenlenmesi, yönetimi veya bunlar için mali kaynak sağlanması.”

⁴¹ Söz konusu eylemler şunlardır:

Madde 6.- Para aklama suçları

1.- Taraflar, kasıtlı olarak işlenen aşağıdaki fiillerin kendi iç mevzuatlarına göre suç sayılması için gerekli olabilecek yasal ve diğer tedbirleri alacaktır:

a. Suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, bunun kanunsuz olan kaynağını gizlemek veya tebdil etmek veya esas suçun işlenmesine karışan herhangi bir şahsın, eyleminin hukukî sonuçlarından kaçmasına yardım etmek maksadıyla bir malın değiştirilmesi veya nakledilmesi;

Palermo Sözleşmesi'nin 2. maddesinde “suç geliri” ve “öncül suç” kavramları tanımlanmış, 6. maddesinde ise öncül suçu oluşturacak eylemler belirtilmiş ancak diğer sözleşmelerde olduğu gibi bir aklama tanımı yapılmamıştır. Söz konusu maddelerden çıkan anlama göre Palermo Sözleşmesi'nde aklamanın şu şekilde tanımlandığı söylenebilir:

“Sözleşmenin 6. maddesinde belirtilen herhangi bir yasa dışı eylemler⁴² kaynaklanan veya doğrudan ya da dolaylı olarak elde edilen herhangi bir malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, bulunduğu yerin, üzerindeki yararlanma hakkının ve gerçek sahibinin gizlenmesi veya başka şekilde gösterilmesi eylemleridir.”

Birleşmiş Milletler üretimi olan Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi'nde ise “suç gelirlerinin aklanması” başlıklı 23. maddesinde aklama eylemleri tanımlanmıştır. Söz konusu maddenin 1. fıkrasının (a) beninde suç gelirlerinin aklanması, (b) bendinde ise aklanmış gelirlerin edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması düzenlenmiştir. Buna göre aklama şu şekilde tanımlanmıştır:

“Malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek ya da değiştirmek veya bir öncül suçun işlenmesine karşı bir kişiye eylemin yasal sonuçlarından kurtulması için yardım etmek amacıyla, suç geliri olduğunu bilerek, bu malvarlığının dönüştürülmesi ya da değiştirilmesi ve bir malvarlığının, suç geliri olduğunu bilerek, gerçek mahiyetinin,

b. Herhangi bir malın, bunun suçtan kaynaklanan gelir olduğunu bilerek, gerçek niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini, bu malla ilgili hakları ya da mülkiyetini gizlemek veya tebdil etmek ve her Taraf Devletin anayasal ilkelerine ve hukuk düzenlerinin temel esaslarına bağlı olmak kaydıyla;

c. Teslim aldığı tarihte, suçtan hâsıl olduğunu bilerek, bir malın iktisabı, zilyetliği veya kullanılması;

d. Bu maddeye göre ihdas edilen suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan teşekküle veya anlaşmaya iştirak etmek, işlenmesine teşebbüs etmek, işlenmesine yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermek.

⁴² Söz konusu eylemler şunlardır:

“Madde 6 - Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi

1. Her Taraf Devlet kendi iç hukukunun temel ilkelerine uygun biçimde, aşağıda belirtilen eylemleri, kasten işlendiği takdirde, suç haline getirmek üzere yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

(a) (i) Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi;

(ii) Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek; gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin veya mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi.

(b) Kendi hukuk sisteminin temel kavramlarına tabi olarak:

(i) Tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunu bilerek; malın edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması.

(ü) Bu maddede belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırmak ve yol göstermek suretiyle katılmak.”

kaynağının, yerinin, tasarrufunun, hareketlerinin ya da mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi ya da değiştirilmesi eylemleridir.”

Son olarak bu konudaki şimdilik en son uluslararası belge olan Avrupa Konseyi üretimi Varşova Sözleşmesi’nin ise 9. maddesinde sözleşmeye taraf olan ülkelerin iç hukuklarında suç tipi haline getirmeleri gereken aklama eylemleri belirtilmiştir. Bu tanımlama ise aynen Strasburg Sözleşmesi’nden alınmıştır, dolayısıyla Viyana Sözleşmesi açısından verilen tanım bu sözleşme açısından da geçerlidir.

Bu sözleşmelerde yer alan suç gelirlerinin aklanması tanımları açısından farklılık bulunmamaktadır, farklılık hangi suçların öncül suç kapsamında yer alacağı konusundadır⁴³. Viyana Sözleşmesi’ne göre yapılan tanımda yer alan öncül suçlar yalnızca uyuşturucu madde suçlarını içermektedir, bu ise suç gelirleriyle mücadelenin gelişimi aşamasında Viyana Sözleşmesi’nin ilk olmasından kaynaklanmaktadır. Bunu takip eden, Strasburg, Palermo ve Varşova Sözleşmelerinde ise öncül suçlar açısından bir sınırlama getirilmeyip, bu durum suç tipini düzenleyecek olan taraf ülkenin yasa koyucularına bırakılmıştır.

b. Ulusal Düzenlemelerde Yer Alan Tanımlar

Öncelikle belirtilmelidir ki, her ne kadar ulusal mevzuatta yer alan tanımlardan bahsedilmekteyse de aslında hiçbir ulusal mevzuatta aynen uluslararası belgelerde olduğu gibi doğrudan suç gelirlerini aklama kavramının tanımı yapılmamaktadır. Bunun nedeni ise mevzuatın konuyla ilgili açıklayıcı bilgiler içermekle beraber asli işlevinin uygulamanın nasıl olacağını göstermesidir. Dolayısıyla aklama suçunun ayrıntılı olarak tanımlandığı bir yasa ya da yönetmelikte ayrıca aklamamanın da tanımının yapılmasına gerek duyulmamıştır. Aşağıda yer alan tanımlar ise öğretide yapılacak tanımlara yol göstermesi amacıyla suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin maddelerin yorumlanmasıyla yapılmıştır.

Ulusal mevzuatımızda suç gelirlerinin aklanması ilk olarak 4208 sayılı yasada yapılmıştır. Bu yasada da sözleşmelerde olduğu gibi ayrı bir aklama tanımı

⁴³ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.31.

yapılmamış, ancak sözleşmenin 2. maddesinde suç tipi tanımlanırken dolaylı olarak suç gelirlerinin aklanmasının da tanımı yapılmıştır. 4208 sayılı yasada kara para aklama *“Türk Ceza Kanunun 296. maddesinde⁴⁴ belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen kara paranın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen kara paranın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak ve niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik fiiller”* olarak tanımlanmaktadır.

Görüldüğü üzere suç tipi ayrıntılı olarak tanımlandığı ve aklama oluşturabilecek her eylem tek tek sayılarak belirtilmek istendiği için, bu maddeye dayalı olarak yapılan tanım da uzun ve ayrıntılı olmaktadır; ancak aklama faaliyeti sırasında kullanılan eylemlerin birçoğunu da bünyesinde barındırmaktadır.

5237 sayılı TCK’da ise suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin düzenleme *“suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama”* başlığı altında 282. maddede yapılmıştır. Burada aklama, *“öncül suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, yurt dışına çıkarmak veya bunun gayri meşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak”* olarak tanımlanmaktadır.

Yeni ceza yasasındaki tanım 4208 sayılı yasaya göre oldukça kısa ve sadedir. Bunun nedeni ise yasa koyucu tarafından öğretilerdeki eleştirilerin dikkate alınması ve tek tek eylemlerin gösterilmesi yerine genel olarak aklama faaliyetinde kullanılan eylemlerin belirtilmesiyle yetinilmesidir⁴⁵.

⁴⁴ Burada kastedilen yasa o tarihte yürürlükte olan 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu’dur.

⁴⁵ Öğretilerdeki konuyla ilgili eleştiriler için bkz: Bu çalışmada “III. Bölüm” altında, “II. 4208 s. Yasada Kara Para Aklama Suçu” başlığı altında, “F. Değerlendirme ve Eleştiriler” alt başlığı.

5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da ise aklamaya ilişkin herhangi bir suç tipi yer almadığı gibi buna bağlı olarak aklamanın tanımı olarak alınabilecek bir düzenleme de bulunmamaktadır. Yalnız bu yasanın "Tanımlar" başlıklı 2. maddesinin (g) bendinde "*Aklama suçu: 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 282 nci maddesinde düzenlenen suç, ifade eder*" denilerek TCK'ya atıfta bulunmaktadır. Dolayısıyla aslında bu yasa açısından TCK'nın 282. maddesinde yapılan tanım geçerlidir.

c. Öğretide Yer Alan Tanımlar

Öğretide suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak çok sayıda tanım yer almaktadır. Uluslararası belgelerde ve ulusal düzenlemelerde aklamanın doğrudan, açık bir tanımı yapılmadığı için, konuyla ilgili her çalışmada farklı bir tanıma yer verilmiştir. Dolayısıyla öğretilerde yer alan çalışma kadar tanım olduğunu söylemek abartma olmayacaktır. Ancak söz konusu tanımlar incelendiğinde görüleceği üzere, tanımların hemen hepsi birbirine benzemekte ve bazı ortak unsurlar üzerinden tanım yapılmaktadır, dolayısıyla hepsi doğru olmakla beraber konuyu farklı bir bakış açısıyla yaklaşmaktadırlar. Bu da aklama eyleminin amacı ve çıkış noktasından kaynaklanmaktadır.

Bazı yazarlar suç gelirlerinin aklanmasını "*genel olarak suçluların yasadışı yollardan elde ettikleri kazançları yasal gelir olarak kabul ettirmek amacıyla kullandıkları yöntemler ve başvurdukları yollar*" olarak tanımlamaktadırlar⁴⁶.

Bazı yazarlar ise aklamanın hem ekonomik yönünü ön plana çıkararak "*yasa dışı yollardan elde edilen kazançların yasal görünüm kazandırılarak ekonomiye sokulması, yani suçtan elde edilen kazançların yasa dışı kaynaklarının gizlenmesi süreci*" olarak⁴⁷ hem de genel olarak "*her türlü suçtan veya belli suçlardan elde edilen*

⁴⁶ **Hatice Banu Özşuca**, Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Karaparaların Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1993, s.6; **Ülker Mavral**, "Karapara, Karaparanın Aklanması ve Aklama Süreci", Vergi Sorunları Dergisi, Ankara, Maliye Gelirler Kontrolörleri Yayını, S.128, Mayıs 1999, s.86.

⁴⁷ **Aziz Taşdelen**, Hukuksal Açıdan Türkiye'de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s.44.

kazancın müsadere sonucundan kurtarılması ve sahiplerinin cezalandırılmaktan kurtarılması için yapılan her türlü gizleme fiili sonucu yasal niteliğe kavuşturulması” şeklinde tanımlamaktadırlar⁴⁸.

Öğretide aklama *“yasadışı yollardan kazanılan gelirin, değerini mümkün olduğunca koruyacak, yetkililerin dikkatini çekmeyecek ve kullanılabilirliğini artıracak şekilde (gizleyerek veya yasal gerekçe kazandırarak) başka varlıklara dönüştürülmesi işlemi”* olarak da tanımlanmaktadır⁴⁹.

Farklı bir tanımda ise aklamamanın *“illegal kaynaklardan veya malvarlığının illegal bir şekilde kullanılmasından elde edilen sermayenin tamamen legal bir kaynaktan elde edilmiş gibi gösterilmesi”* olduğu ifade edilmektedir⁵⁰. Ancak bu tanımda yer alan *“malvarlığının illegal bir şekilde kullanılması”*, aklama eylemi açısından tanımlayıcı bir unsur değildir; çünkü kişinin kendisine ait bir malvarlığı olan arabasını alkolü olarak kullanması ve bir kişiye çarparak ölümüne ya da yaralanmasına neden olması hukuka aykırı bir eylem olmakla beraber, bu eylem neticesinde bir gelir elde edilmesi ve bunun kaynağının gizlenmeye çalışılması mümkün değildir. Malvarlığının kötüye kullanılmasıyla suç örgütü kurulması ve bununla çeşitli suçlar işlenmesi mümkünse de burada aklamaya kaynaklık eden suçlar salt örgüt kurulması değil, örgüt kapsamında işlenen suçlar sonucunda elde edilen gelirlerin aklanmasıdır. Dolayısıyla bu eylemin aklamamanın tanımı içinde yer alması uygun olmamıştır.

Öğretide aklamayı kısaca *“kara paranın yasallaştırılması tekniği”* olarak tanımlayan yazarlar da bulunmaktadır⁵¹.

Bazı yazarlar tarafından aklama, *“suç gelirlerinin soruşturma ve kovuşturma organlarının takibinden kaçırmaya yönelik olarak ve ardı ardına bir takım finansal*

⁴⁸ Taşdelen, a.g.e., s.48.

⁴⁹ İpek, a.g.e., s.15; Sacit Yılmaz, a.g.e., s.4.

⁵⁰ Naci Ünver, Uygulamada Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001, s.396.

⁵¹ Ergül, Kara Ekonomi, s.3, 4.

*işlemler aracılığıyla suç gelirlerinin yasal bir görünüme kazandırılması*⁵² olarak tanımlanmaktaysa da, bu da eksik bir tanımdır. Çünkü her ne kadar aklama işlemlerinde birinci ve en önemli sırayı finansal işlemler almaktaysa da bu her zaman zorunlu ve gerekli bir işlem olmamaktadır. Örneğin suç gelirinin yasa dışı yollarla fiziken yurt dışına çıkartılması eyleminde artarda finansal bir işlem bulunmamasına karşın, suç gelirinin aklanması eylemi gerçekleşmiş olmaktadır. Aynı yazar tarafından aklama farklı bir eserinde ise şöyle tanımlanmaktadır: *“karapara aklama, kaynağını ve malikini gizlemek, bu şekilde suçtan elde edilen gelire el konulmasını ve işlenmiş olan suçtan dolayı cezalandırmayı önlemek amacıyla yasadışı olarak elde edilmiş geliri, çeşitli finansal işlemlere tabi tutarak yasal dolaşıma sokmak suretiyle yasal olarak kazanılmış gibi göstermeyi hedefleyen ekonomik ve finansal nitelikli işlemlerin tümünü ifade eder*”⁵³. Görülüşü üzere bu tanımda finansal işlemleri ardı ardına işleme tabi tutmak ifadesine yer verilmemektedir.

Aklamayla ilgili olarak öğretilde yapılan ve yaygın olarak rastlanılan diğer tanımların bazıları ise şunlardır: *“Yasa dışı yollardan, özellikle örgütlü suçlardan elde edilen kazançların yasal gelir olarak kabul ettirilmesi için mali sisteme sokularak, nakit formundan kurtarılması”, “suç yoluyla elde edilen para veya başka türlü değerlerin, yasa dışı kaynağını gizlemek ve meşru ekonomiye katılmasını sağlamak amacıyla, meşru değerlere dönüştürülmesi”, “suçtan kaynaklanan gelirleri, yasa dışı yollardan elde edilen fonları, mali sistem içinde bir süreçten geçirmek suretiyle, yasallık kazandırılması”, “bazı fonların, illegal, hileli kaynaklarını gizleyebilmek amacıyla, bir dizi işlemlerden geçirilmesi”, “yasa dışı yollardan elde edilen paranın, kanuni yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi için yapılan bütün işlemler”, “kara paranın kimliğinin değiştirilmesi suretiyle, meşruiyet kazandırılmasına yönelik işlemler”, “yasa dışı yollardan elde edilen paranın, kimliğinin değiştirilmesi suretiyle, meşru bir kaynaktan kazanıldığı izleniminin yaratılmasına neden olan her türlü işlem”, “yasa dışı faaliyetlerden gelen fonların,*

⁵² Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.56.

⁵³ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.21.

özellikle nakit tutarların, yasal işlerden elde edildiği görüntüsünü verecek şekilde biçimlendirilmesini amaçlayan işlemler”, “yasa dışı faaliyetlerden, özellikle, geleneksel olarak uyuşturucu kaçakçılığı ve günümüzde daha geniş olarak belli bir ağırlıktaki her türlü suçtan elde edilen sermayelerin, yasal ekonomik dolaşıma sokulmasını amaçlayan mali ve ekonomik nitelikteki işlemlerin tümü”⁵⁴.

MASAK tarafından ise aklama “*öncül suçlardan elde edilen gelirlerin, yasa dışı kaynağını gizlemek ve bu gelirleri yasal bir kaynaktan elde edilmiş gibi göstermek amacıyla yapılan her türlü işlem*” olarak tanımlanmaktadır⁵⁵.

Bazı yabancı yazarlar ise aklamayı, “*yasa dışı gelirlerinin kaynağının gizlenmesi için yasal hale getirmek amacıyla diğer malvarlığı ya da para formlarına dönüştürülmesi amacıyla izlenen yöntemler, kısaca kirli paranın, temiz paraya dönüştürülmesi*” olarak tanımlamaktadırlar⁵⁶.

Bir başka yabancı yayında ise aklama, “*suç gelirinin kaynağının bulunamaması amacıyla söz konusu gelirlerinin başka varlıklara dönüştürülmesi*” olarak tarif edilmektedir⁵⁷.

d. Değerlendirme ve Görüşümüz

Yukarıdaki verilen tanımlar yakından incelendiğinde genel olarak hepsinin birbirine benzediği ve ortak unsurların kullanıldığı ancak bunların farklı sözcüklerle ya da aklamanın çeşitli işlevleri dahil edilerek yapıldığı görülmektedir. Söz konusu tanımların hiçbirisi yanlış olmadığı gibi bir yönüyle suç gelirlerinin aklanmasını tanımlamaktadır. Ancak hem kapsayıcı hem de basit bir tanımın yapılabilmesi için öncelikle aklama eyleminde ve dolayısıyla yukarıda yer verilen tanımların içerdiği

⁵⁴ **Ülker Mavral**, Karapara: Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye'ye Yansımaları, 2. Bası, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2003, s.46, 47; **Ergül**, Kara Ekonomi, s.3,4.

⁵⁵ Bkz: http://www.masak.gov.tr/SucGelirlerininAklanmasi/genel_bilgi.htm, (Çevrimiçi) 02.09.2008

⁵⁶ **Lesley M. Bain**, Money Laundering: Hide and Seek, An Exploration of International Cooperation Between Law Enforcement Agencies, Unpublished Doctoral Thesis, Simon Fraser University, School of Criminology, Burnaby, 2004, s.1.

⁵⁷ **Reuter/Truman**, a.g.e., s.1.

ortak hususlar belirlenmelidir. Buna göre suç gelirlerinin aklanmasında yer alan ortak hususlar şunlardır:

- Öncül bir suçun işlenmiş olması,
- Öncül suçtan bir gelir elde edilmiş olması,
- Öncül suçlardan elde edilen gelirlerin elde edildiği suçla (kaynağıyla) bağlantısının kesilmesi,
- Öncül suçlardan elde edilmiş gelirlerinin yasalmiş gibi gösterilmek istenmesi,
- Öncül suçlardan elde edilmiş gelirlerin yasalmiş gibi gösterilmesi için çeşit işlemlerin yapılması.

Bu ortak noktalardan yola çıkılarak suç gelirlerinin aklanmasının tanımı şu şekilde yapılabilir:

“Suç gelirlerinin aklanması, öncül suçlardan elde edilmiş gelirlerinin, elde edildiği suçlarla bağlantısının kesilerek, bunlara yasal bir görünümüm kazandırma amacına yönelik olarak yapılan işlemlerdir.”

II. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Nedenleri, Aşamaları ve Yöntemleri

A. Aklamanın Nedenleri ve Amaçları

Suç gelirlerinin aklanması ve bununla mücadele günümüzde çok disiplinli hale gelmiş ve özellikle uluslararası ceza hukuku çalışmalarının ve düzenlemelerinin en önemli konularından birisi olmuştur. Konunun bu kadar önemli olmasının nedeni, suç gelirlerinin aklanmasının özellikle organize suç örgütleri açısından hayati önem arz etmesinden, bunların hem var olma nedenini hem de ver olabilmelerinin yegane aracını oluşturmasından kaynaklanmaktadır⁵⁸. Çünkü aklamaya tabi tutulmayan bir

⁵⁸ Nitekim ABD Federal Başsavcısı olarak görev yapmış olan Edwin A. Meese 1985 yılında ABD Temsilciler Meclisi'nde yaptığı konuşmada “suç geliri aklamanın geleneksel organize suç ve uyuşturucu birliklerinin can

gelir özellikle nakit formdaki para, organize suç örgütleri açısından büyük oranda kullanılamaz haldedir ve bu geliri elde etme uğruna işlenmiş suçların bir anlamı kalmamaktadır, öte yandan bu para ekonomik sisteme sokulup kullanılmadığında örgütün devamlılığını sağlayan harcamaların yapılması da mümkün olamamaktadır. Dolayısıyla bunlar birbirine dolanmış ve ayrılmaz ikili sarmal şeklinde düşünülmelidir.

Nitekim suç gelirleriyle ve aklanmasıyla mücadele konusunda politikalar oluşturanlar da suç gelirlerinin aklanmasının iki önemli etkisi üzerinde durmaktadırlar. Bunlardan ilki, aklanan suç gelirlerinin geri dönerek yeni suçların işlenmesinde kullanılmasıdır. Suç gelirlerinin aklanarak yasal finansla karışmasının engellenebildiği bir dünyada, birçok suçun işlenmesinin ilk elden engellenebileceği belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele etmek öncül suçlarla mücadele etmekle aynı anlamdadır. İkinci olarak aklanan suç gelirlerinin yasal ekonomik sisteme dönmesi halinde bunun pek çok olumsuz etkisi görülmektedir. Örneğin rekabet olumsuz etkilenmekte, piyasadaki ödemeler dengesi bozulmaktadır⁵⁹.

Suç gelirlerinin aklanması ihtiyacını ortaya çıkaran nedenler öğretide farklı ancak birbirine yakın biçimde belirtilmiştir. Bazı yazarlara göre aklamayı ortaya çıkaran nedenler, suç gelirin değeri koruması, ileride kaynağı sorulduğunda yasal faaliyetlerden elde edildiğinin iddia edilmesi veya yetkililerin dikkatini çekmeyecek şekilde gizlenmesi veya yasal gerekçe kazandırılmasıdır⁶⁰. Bazı yazarlar ise suç sayılan eylemlerden elde edilen nakit gelirin yasal otoritelerden gizlenerek veya yasal, kabul edilebilir bir görüntü kazandırılmadan kullanılmasının mümkün olmadığını, aksi takdirde hapis ve para cezasıyla birlikte gelire nemalarıyla birlikte de el konulabileceğini belirttikten sonra bu nedenlerin suç kaynaklı gelirin değeri korumak, yasallık kazandırmak, gizlemek veya şeklini değiştirmek olduğunu

damarı olduğunu” ifade etmiştir. Akt: **Guy Stessens**, Money Laundering: A New International Law Enforcement Model, Ed: James Crawford/David Johnston, Cambridge Studies in International and Comperative Law, Cambridge University Press, 2008, s.8.

⁵⁹ **Donato Masciandaro/Alessandro Portolano**, “It Takes Two to Tango: International Financial Regulation and Off-Shore Centers”, Università di Lecce Department of Economics Working Paper No. 11/4; Paolo Baffi Centre Working Paper No. 01-152, (Çevrimiçi) SSRN, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=289541#, 01.03.2009, s.2.

⁶⁰ **Yıldırım Akar**, Karaparanın Aklanması, Ankara, SPK Yayını, 1997, s.5.

belirtmektedirler⁶¹. Son olarak bazı yazarlar ise aklamanın nedeni olarak suç gelirlerinin kullanılmasını, adli soruşturmalardan korunulmasını, kazançların çoğaltılmasını, kazanılan sermayenin müsaderesinin önlenmesini, suç gelirlerine yasal bir görüntü verilmesini ve vergi kaçakçılığının kolaylaştırılmasını göstermektedirler⁶².

İşte konunun derinlemesine anlaşılabilmesi ve suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede başarı sağlanabilmesi için ekonomik getirisi olan suçları işleyenleri aklama işlemlerine iten nedenlerin ve işlem sonrasında elde ettikleri faydaların bilinmesi gerekmektedir. Böylelikle aklama eylemlerinin suç tipi belirlenirken hangi hareketlerin nasıl tanımlanacağı da ortaya çıkmış olacaktır.

Suçtan elde edilen gelirlerinin aklanmasını gerektiren nedenler ile elde edilen faydalar örtüşmektedir. Bunlar dört başlık halinde, suç gelirin nakit formundan kurtarılması, öncül suç ile suç geliri arasındaki bağlantının kesilmesi, suç gelirin müsadereye kurtarılması ve suç gelirin yasal ekonomik sisteme sokularak kullanılması olarak incelenebilir⁶³.

1. Suç Gelirinin Nakit Formundan Kurtarılması

Aklamayı gerektiren öncelikli neden genellikle nakit para formundaki suç gelirlerinin bu formdan kurtarılarak kaydi paraya dönüştürülmesi ihtiyacıdır. Bunun en önemli nedeni ise nakit haldeki suç gelirlerinin çok yüksek miktarda olması durumunda fiziksel olarak çok yer kapladıkları için bunları saklamanın, bulundurma ve taşımanın son derece zor olmasıdır. Örneğin ABD’de elde edilen yasa dışı gelirlerinin %60 – 80’inin yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edildiği

⁶¹ İpek, a.g.e., s.17.

⁶² Ergül, Kara Ekonomi, s.44.

⁶³ Bu amaçları daha geniş olarak belirten yazarlar da bulunmaktadır; ancak bu amaçlar incelendiğinde yukarıda belirtilen dört ana amaç altında toplanabilecekleri görülmektedir:

“Suçluları karapara fonlarını aklamaya iten başlıca nedenler aşağıda sayılmıştır: - Adli soruşturmalardan korunmak, - Daha çok gelir elde etmek, - Yasadışı kazançlarının müsadere edilmesini önlemek, - Vergi kaçakçılığını kolaylaştırmak, - Gelirin değerini korumak, - İleride kaynağı sorulduğunda, yasal olarak kazanıldığı iddia edilebilmek, - Veya yetkililerin dikkatini çekmemek (yani kaynağı[n] sorulmamasını sağlamak), - Elde edildiği yer dışında harcanabilmek, amacıyla gizlenmekte veya yasal gerekçe kazandırılmaktadır.” Mavral, Kara Para Kayıtdışı Ekonomi, s.57.

belirtilmektedir⁶⁴. Uyuşturucu satışından elden edilen gelir ise daima nakit halinde olmaktadır, buna göre söz konusu suç geliri milyon dolarlarca kağıt para şeklindedir. Nitekim ABD Adalet Bakanlığı'nın yapmış olduğu bir açıklamada yasa dışı eroin ve kokain ticaretinden elde edilen gelirin fiziksel ağırlığının satışa konu olan eroinin ağırlığından on kat, kokainin ağırlığından ise altı kat fazla olduğu belirtilmektedir⁶⁵.

Aslında suçtan elde edilen her gelirin aklama işlemine tabi tutulmasına gerek yoktur. Suç gelirinin aklanmasına konu olan öncül suçları işlemelerine rağmen yalnızca olağan yaşam ihtiyaçlarını karşılayacak küçük miktarlarda suç geliri elde eden suçluların bu gelirlerini aklamaya ihtiyaçları bulunmamaktadır. Ancak özellikle organize biçimde suç işleyen ve çok yüklü miktarlarda nakit formda suç geliri elde eden kişilerin mutlak surette aklama işlemlerine başvurmaları ve nakit halde bulunan bu gelirleri kaydi paraya çevirmeleri gerekmektedir⁶⁶. Çünkü suç gelirinin elde edildiği öncül suç ile doğrudan bağlantı sağlayan ve dışarıdan da görülebilecek en önemli emare nakit haldeki paradır. Yasal ekonomik sistem çerçevesinde yürüyen ticari ilişkilerde özellikle de meblağ yüksek ise ödemeler bankacılık sistemi aracılığıyla havale ya da EFT ile yapılmaktadır. Dolayısıyla büyük miktardaki nakit para bunların yasa dışı olduklarına ilişkin bir ipucu oluşturabilmektedir⁶⁷. Örneğin bir soruşturma esnasında yüklü miktarda nakit paranın şüpheliler üzerinde ele geçirilmesi halinde bunun yasal yollardan elde edildiğinin açıklanması son derece zor olmaktadır⁶⁸. Milyonlarca dolar değerindeki büyük miktardaki nakit paranın harcama suretiyle ekonomiye sokulması ise çok zor, hatta olanaksızdır⁶⁹.

Ancak öğretilerde bazı yazarlar suç gelirlerinin aklanmasının yalnızca nakit para ile yapıldığını, çünkü suçun karşılığının nakit olduğunu, uyuşturucu madde ve

⁶⁴ **James R. Richards**, Transnational Criminal Organizations, Cybercrime and Money Laundering, Florida, CRC Press, 1999, s.192.

⁶⁵ **Miriam Wasserman**, "Dirty Money", Regional Review, Boston, Federal Reserve Bank of Boston, Quarter 1, 2002, s.17.

⁶⁶ **John L. Evans**, The Proceeds of Crime: Problems of Investigations and Prosecution, International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy Publishing, 1999, s.2; **Wasserman**, a.g.y., s.17; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.39.

⁶⁷ **Taşkın**, a.g.e., s.142.

⁶⁸ **Taşkın**, a.g.e., s.141.

⁶⁹ **İpek**, a.g.e., s.16.

fuhuşun karşılığının kredi kartı ile ödenemeyeceğini⁷⁰, tüm organize suç örgütleri veya gruplarının zorunluluktan dolayı kara para aklamakta olduklarını çünkü bunların yasadışı gelirlerinin nakit olduğunu belirtmektedirler⁷¹. Bu görüşte haklılık payı olmakla birlikte bunun tüm aklama eylemleri açısından geçerli olduğunun söylenmesi mümkün değildir⁷². Zira bilişim teknolojilerinin son derece ileri bir aşamaya gelmesi ve bunun bankacılık sektöründe kullanılması neticesinde bugün kaydi para ile ya da hiç para kullanılmadan çeşitli taşınır ya da taşınmaz değerlerin devri suretiyle aklama işlemine konu olan geliri yaratan öncül suçların işlenmesi mümkün hale gelmiştir. Örneğin kaydi para halindeki bir meblağın bankacılık zimmeti suretiyle banka görevlisi tarafından mal edinilmesi halinde ortada hiç nakit para olmamasına rağmen öncül suç gerçekleşmektedir⁷³. Nitekim ülkemizde basına da yansıyan bir olayda yaşlı kimseleri öldürmek suretiyle bu kişilerin üzerlerine kayıtlı taşınmaz malları suç geliri olarak edinen bir organize suç örgütü çökertilmiş ve örgüt üyeleri yakalanarak adli makamlara teslim edilmişlerdir⁷⁴. İşte bu olayda da görüldüğü üzere organize bir suç örgütünün eylemleri ve yüklü miktarda suç geliri söz konusu olmasına rağmen, suç geliri nakit para halinde değildir.

Suçlular açısından nakit formundaki suç gelirlerinin kaydi para haline getirilmesini gerektiren bir başka önemli neden de özellikle gelişmiş ekonomik sisteme sahip olan ülkelerde nakit para kullanımının kısıtlanmış olmasıdır. Buna göre belli bir mablağın üzerindeki işlemlerin finans kuruluşları aracılığıyla kaydi para olarak yapılması zorunludur. Bu zorunluluk suç gelirini kullanmak ve/veya yatırıma

⁷⁰ Jean Vanempten/Ludwig Verduyn, Le Blanchiment En Belgique: L'argent Criminel Dans La Haute Finance, Bruxelles, Luc Pire, 1994, s.25; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.6.

⁷¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.65. Nitekim yazarın eserinin 71. ve 72. sayfalarında “Belirtmek gerekir ki, özellikle organize suçluluk kapsamında büyük çaplı ekonomik ve mali suçluluğa bağlı bazı suç gelirleri nakit olarak elde edilmemekte, bu nedenle de yerleştirme aşaması atlanarak doğrudan ekonomik dolaşıma sokulmaktadır. Örneğin, Avrupa Topluluğu sübvansiyonları, mafya tipi örgütlerce büyük meblağlar şeklinde hileli yollardan kaydi gelirler olarak elde edilmekte ve çek yahut banka virmanı olarak görünürde (hayalet) şirketlere aktarılmaktadır” demektedir. Görüleceği üzere yazar eserinin sonraki bölümlerinde aklamaya konu olan suç gelirlerinin mutlak surette nakit para formunda olmasının gerekli olmadığını belirtmektedir.

⁷² Aynı görüşte bkz: Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.39 dn.94.

⁷³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.39 dn.94.

⁷⁴ <http://www.habervitrini.com/haber.asp?id=345360>, (Çevrimiçi) 19.09.2008; <http://w9.gazetevatan.com/haber-detay.asp?Newsid=184307&Categoryid=1>, (Çevrimiçi) 19.09.2008; <http://www.milliyet.com.tr/default.aspx?aType=SonDakika&ArticleID=987995> (Çevrimiçi) 19.09.2008; http://www.cnnturk.com/TURKIYE/haber_detay.asp?PID=318&haberID=470377, (Çevrimiçi) 19.09.2008.

dönüştürmek isteyen kişiler açısından aklama işlemleriyle paranın formunun değiştirilmesini bir zorunluluk haline getirmektedir⁷⁵.

Nakit formundaki suç gelirlerinin kaydi para haline getirilmesi suçlular açısından o kadar önemli ve zor bir konudur ki, suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele için önerilen yöntemlerden birisi de ülkede kullanılan banknotların küçük miktarlarda tutulmasıdır. Böylelikle paranın hacmine ilişkin sıkıntının artacağı ve bu yola başvurmanın azalacağı öngörülmektedir. Dolaşımdaki banknotun kupürü⁷⁶ küçüldükçe karşılaşılan hacim sorunu büyük olacak bu da aklamayla mücadele edenler için kolaylık sağlayacaktır⁷⁷. Bu konudaki farklı bir yaklaşım da suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele için büyük banknotların birden dolaşımdan kaldırılması, elinde büyük miktartlı banknot bulunanlardan bunları küçükleriyle değiştirmelerinin istenmesidir. Bu görüşün lehinde ve aleyhinde hem hukuki hem de iktisadi açıdan birçok görüş belirtilebilirse de asıl önemli olan suçluların elindeki büyük miktartlı nakit paraya dikkat çekilmesidir⁷⁸.

Dolayısıyla suçtan nakit halde gelir elde edenleri aklamaya yönelten ilk nedenin bunların saklanması ve güvenliğinin sağlanmasının zor olması ve büyük miktarda yer kaplayan paranın yakalanma riskini artırması ve ayrıca birçok gelişmiş ekonomide nakit para kullanımının kısıtlanması olduğu görülmektedir. Dolayısıyla aklama işlemiyle ulaşılmak istenen ilk amaç nakit formundaki suç gelirlerinin kaydi para haline getirilmesidir.

2. Öncül Suç İle Suç Geliri Sahibi Arasındaki Bağlantının Kesilmesi

⁷⁵ **Ülker Mavral**, "4208 Sayılı Kanunda Karapara Kapsamında Alınması Gereken Suçlar", Vergi Sorunları, S.180, Eylül 2003, s.149; **Serdar Gümüştay**, "Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri", Vergi Sorunları, S.179, Ağustos 2003, s.125 vd; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.39.

⁷⁶ Paranın temsil ettiği alım değeri.

⁷⁷ **Taşkın**, a.g.e., s.142.

⁷⁸ **Osman Altuğ**, Kayıt Dışı Ekonomi, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 1999, s.218.

Suç gelirlerinin aklanmasının en önemli ve başlıca nedeni gelirin elde edildiği öncül suç ile arasındaki bağlantının kesilmesidir⁷⁹. Aklama işleminin yapılmasının sonucunda, soruşturma ve kovuşturma makamları söz konusu paranın kaynağına ulaşamamalıdır. Soruşturma ve kovuşturma makamları mümkün olduğunca gelirin suçtan elde edildiğine ilişkin herhangi bir şüpheye kapılmamalı, eğer şüphe oluşup da soruşturma başlatılırsa ya da dava açılırsa aradaki aklama işlemleri sayesinde gelirin öncül bir suçtan elde edildiği ve kimin tarafından elde edildiği bilgisine ulaşılmalıdır. Kısacası gelirin kaynağı ile arasındaki bağ ya tamamen koparılmalı ya da takibi olanaksız hale getirecek ölçüde silik hale getirilmelidir.

Suç gelirlerinin aklanmasının asıl nedeni ve aklama işlemleri sonucunda elde edilmek istenilen asıl amaç budur⁸⁰. Özellikle organize suç örgütleri gelir elde etmek için suç işlemektedirler. Ancak elde ettikleri geliri hem kendileri yakalanmadan hem de gelirin müsadere riski olmadan kullanmak istemektedirler. İşte bunun için söz konusu gelirin kaynağı olan suç ile bağlantısı tamamen kesilmelidir. Bunun için de aklama işlemi yapılmaktadır.

3. Suç Gelirinin Müsadereden Kurtarılması

Suçtan elde edilen gelirler, aklamayla mücadele edilen her yerde müsadereye konu olmaktadır, böylelikle hem suç örgütlerini suç işlemeye yönelten en önemli neden ortadan kaldırılmakta hem de suç örgütlerini finanse eden kaynak yok edilmektedir. Ancak suçtan gelir elde edenlerin bunu asla istemeyecekleri ve bunun gerçekleşmesini önlemek için çeşitli yöntemlere başvuracakları da bir gerçektir.

İşte bu amaç, aklama işleminin bir başka nedenini oluşturmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması sonucunda bunların müsadereye tabi tutulması riski de ortadan kalkmaktadır⁸¹. Böylelikle uğruna suç işlenmiş ve yasa dışı yollara başvurulmuş gelir, devletin ele geçirme riskinden uzak tutularak kullanılmaktadır. Bu ise hem öncül suçların işlenmesini teşvik etmekte hem de örgütün devamı ve yeni suçların işlenmesi için gerekli olan finansal kaynağı sağlamaktadır. Dolayısıyla suç gelirlerinin

⁷⁹ Taşkın, a.g.e., s.141; Akar, a.g.e., s.65.

⁸⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.40.

⁸¹ Gümüşay, a.g.y., s.126; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.40.

müsadereden kurtarılmak için aklamaya tabi tutulması hayati önemde bir gerekçe olmaktadır.

Suçtan gelir elde edenler kendileri yakalanmak istemedikleri gibi uğruna suç işledikleri değerin de ellerinden alınmasını istememektedirler. Nitekim aklama işlemleri sonucunda ulaşılmak istenen bir başka hedef de budur. Böylelikle suç gelirleri hiçbir risk olmadan mal edinilebilmekte ve öncül suçun işlenmesiyle gerçekleşmesi istenilen nihai hedefe de ulaşılmaktadır.

4. Suç Gelirlerinin Yasal Ekonomik Sisteme Sokularak Kullanılması

Yukarıda belirtildiği üzere ekonomik getirisi olan suçların işlenmesindeki nihai amaç bu gelirlerin kullanılmasıdır. Öncül suç sonucu elde edilen gelirin küçük miktarda olması halinde sorun bulunmamaktadır zira bu gelir bizzat suçlu tarafından doğrudan ve dikkat çekmeden kullanılabilir. Ancak suç gelirinin yüksek meblağlı olması halinde örneğin organize bir suç örgütü tarafından gerçekleştirilen uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelir olması halinde, bu gelirin doğrudan eylemi gerçekleştiren kişiler tarafından kullanılması büyük olasılıkla hem kendilerinin yakalanmasına hem de gelirlerinin müsadere edilmesine neden olacaktır. Buna karşın organize suç örgütleri gelirlerini yasal yöntemlerle yatırıma dönüştürmek ve böylelikle hem yakalanma riskinden kurtulmak hem de bu gelirle daha fazla yasal gelir elde etmek istemektedirler. İşte bu nedenlerle suç geliri elde edenler aklama işlemine başvurmak zorunda kalmakta, bu da aklamaya ihtiyaç duyulmasının bir başka nedenini oluşturmaktadır.

B. Aklamanın Aşamaları

1. Genel Olarak

Suç gelirlerini aklamanın çok çeşitli yöntemleri vardır. Özellikle son yirmi yılda gerçekleşen bilişim alanındaki devrim niteliğindeki değişimler doğrudan finans sektörüne de yansımış ve bunun sonucu olarak dünyanın her köşesinden saniyeler içinde sadece birkaç klavye tuşuna basarak milyonlarca dolarlık işlem yapılır hale

gelmiştir. Dünyada bir gün içinde yapılan çok sayıdaki ve büyük meblağlardaki işlemlerin bir kısmını da suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin işlemler oluşturmaktadır. Bilişim ve finans sektöründeki bu gelişim aklama yöntemlerindeki çeşitliliği de arttırmıştır. Ancak aklama kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve herhangi bir yöntemle karşılaşıldığında bunun tespiti ve kavranması için aklama işlemleri teorik olarak parçalara bölünerek açıklanmaktadır. Söz konusu parçalara bölerek açıklama yöntemi uluslararası ve ulusal uygulamada ve öğretide genel kabul görmüş durumdadır.

Suç gelirlerinin aklanmasından söz edildiğinde basit ve tek bir işlemten çok, çok sayıda ve karmaşık işlemler bütünü anlaşılmalıdır. Çünkü kara para aklayıcıları aşağıda ayrıntılı olarak görüleceği üzere amaçlarına ulaşmak için çok sayıda ve çeşitli yöntemleri kullanmaktadırlar. Fakat bu çok çeşitli yöntemler benzer kaynaklardan gelmekte oldukları ve benzer amaçlara ulaşmak istedikleri için aklama işlemlerinin geçirdiği aşamaların üç ana başlık altında incelenmesi mümkündür⁸². Nitekim söz konusu bu üç aşama ve çok sayıdaki aklama yöntemi aslında tek kaynaktan -öncül suçtan- gelen değerlerin gizlenmesine ilişkin işlemlerin çeşitli görünümleridir⁸³.

Bu konuda yapılan güzel bir benzetmede, suç gelirlerinin aklama sürecine sokulması su birikintisine atılan bir taşla benzetilmektedir. Buna göre taşın suya değdiği an görülür çünkü bu ilk anda taş bir miktar su sıçratır, taş suyun dibine doğru batmaya başladıkça suyun yüzeyinde halkalar halinde dalgacıklar oluşur ve kısa bir süreliğine de olsa taşın suya değdiği yer hala görülebilir. Ancak taş derinlere ilerlediğinde dalgalanma da zayıflar ve biter, nihayet taş dibe oturduğunda ne dalgalardan yani izlerden bir eser kalır ne de taşın kendisinin bulunması mümkün olur⁸⁴. Dolayısıyla aklamayla mücadele üzerinde özellikle durulan, buna ilişkin çalışmaların yöneltildiği aşama, ilk aşama olan yerleştirme aşaması olmalıdır⁸⁵.

⁸² **Gilmore**, a.g.e., s.29; **Robinson**, a.g.e., s.26.

⁸³ **Gerald Möbius**, "Money Laundering", *International Criminal Police Review*, No.440, 1993, s.2 - 8; **Lisa C. Carroll**, "Alternative Remittance Systems Distinguishing Sub-systems of Ethnic Money Laundering in INTERPOL Member Countries on the Asian Continent", (Çevrimiçi) <http://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/EthnicMoney/>, 06.09.2008.

⁸⁴ **Ergül**, *Kara Ekonomi*, s.7.

⁸⁵ **Değirmenci**, *Mukayeseli Hukukta*, s.66.

Nitekim uygulamada da en çok bu aşamadayken suç gelirleri tespit edilmeye çalışılmakta ve başarı sağlanabilmektedir.

Yabancı ve ulusal öğreti ile uygulamada fikir birliği halinde aklamanın üç ana aşamadan oluştuğu belirtilmektedir. Bunlar *yerleştirme*, *ayırma* ve *bütünleştirme*⁸⁶. Bu ayrım ilk olarak ABD gümrük görevlileri tarafından geliştirilmiş ve FATF uzmanları tarafından da benimsenmiş olup bugün artık klasik model olarak anılmaktadır⁸⁷. Ancak öğretilerde bazı yazarlar aklama işleminde dört aşama olduğunu; yerleştirme, ayırma ve bütünleme aşamalarının dışında dördüncü aşama olarak *“ülkeye geri döndürme (repatriating)”* aşamasının da bulunduğunu ve bu aşamada aklanılan gelirlerinin organize suç örgütleri ya da bağlantılı oldukları kişiler tarafından kullanılmak üzere mümkünse yasal zemin hazırlanarak kaynağına, yani bu geliri oluşturanların ellerine geri döndürüldüğünü ifade etmektedirler⁸⁸. Bu şekilde bir ayrım yapılması mümkünse de aşağıda görüleceği üzere ülkeye geri döndürme aşamasının, klasik ayırmadaki bütünleme aşamasının içinde bunun bir parçası olarak da açıklanması mümkündür. Ayrıca aklama işleminden geçirilen paranın mutlaka öncül suçun işlendiği ya da öncül suçu işleyenlerin yaşadığı ülke ya da ülkelere geri döndürülmesi gerekmemektedir. Birçok olayda bu gelirlerinin öncül suçu işleyenlerin yaşadıkları ülkelerde değerlendirilmediği görülmektedir.

Bu çalışmada da öğretilerde üzerinde uzlaşma sağlanmış üçlü ayrıma göre aklama eylemi açıklanacaktır⁸⁹. Bu üç aşamanın her aklama işleminde bulunması zorunlu olmadığı gibi çoğu kez aşamalar birbirinin içine geçmekte ya da artarda veya

⁸⁶ **John L. Evans**, Money Laundering Investigations: Practices of Interest to the Asia/Pacific Region, International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy Publishing, 1999, s.5; **Office of the Comptroller of the Currency**, Money Laundering: A Banker's Guide to Avoiding Problems, Washington, 2002, s.3; **Richards**, a.g.e., s.47 - 50; **Lisa C. Carroll**, "Alternative Remittance Systems Distinguishing Sub-systems of Ethnic Money Laundering in INTERPOL Member Countries on the Asian Continent", (Çevrimiçi) <http://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/EthnicMoney/>, 06.09.2008; **Gilmore**, a.g.e., s.29; **Robinson**, a.g.e., s.26; **Reuter/Truman**, a.g.e., s.3; **Bain**, a.g.e., s.16; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.64 - 68; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.70 - 75; **Ergül**, Kara Ekonomi, s.7 - 11; **İpek**, a.g.e., s.17, 18; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.58; **Taşkın**, a.g.e., s.150; **Taşdelen**, a.g.e., s.37; **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.7; **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.75; **Özsuca**, a.g.e., s.45.

⁸⁷ **Ergül**, Kara Ekonomi, s.7, 8.

⁸⁸ **Stephen Schneider**, Money Laundering in Canada: An Analysis of RCMP Cases, Toronto, Nathanson Centre for the Study of Organized Crime and Corruption, 2004, s.6.

⁸⁹ Öğretilerde Taşkın, Ergül'e atıfla aklamanın aşamalarının "basit, gelişmiş ve karmaşık" olarak da sınıflandırıldığını belirtmekteyse de bu hatalı bir değerlendirmedir. Çünkü Ergül hem atıf yapılan eski tarihli eserinde hem de sonraki tarihli eserinde bu ayrımı "aklamanın yöntemleri" için kullanmaktadır. Bkz: **Taşkın**, a.g.e., s.150; **Ergül**, Kara Ekonomi, s.14.

aynı anda olabilmektedir⁹⁰. Aklanacak suç gelirinin miktarı çoğaldıkça ve aklamayı yapan organizasyonun büyüklüğü ile uzmanlığı arttıkça, işlem basamakları da artmakta ve karmaşılaşmaktadır. Söz konusu işlem aşamaları şunlardır:

2. Yerleştirme Aşaması

Yerleştirme aşaması kavramı İngilizce “*placement stage*” kavramından gelmektedir. Bunun için “*ön yıkama*”, “*şırıngalama*”, “*karıştırma*”, “*yatırma*”⁹¹, “*dönüştürme*”⁹², “*plasman*”⁹³ gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Bununla işlenmiş bir suç sonucunda elde edilmiş değerin yasal ekonomik sistem içine sokulması, sistemin içine yerleştirilmesi⁹⁴, böylelikle suçtan elde edilen gelirin fiziki olarak dağıtılması⁹⁵ kastedilmektedir.

Suç gelirlerine kaynaklık eden öncül suçlar çoğunlukla organize suç örgütleri tarafından işlenen eylemlerden oluşmaktadır. Bunların da en başında uyuşturucu ticareti, fuhuş, kaçakçılık ve yasa dışı kumar oynatılması gelmektedir. Sayılan bu suç tiplerinden ve suç gelirlerine kaynaklık eden diğer pek çok suç tipinden elde edilen gelirler genellikle nakit para şeklinde olmaktadır⁹⁶. Bu paralar da büyük miktarlarda olmakta ve bunların saklanması, bir arada bulundurulması, nakledilmesi ve bu haliyle kullanılması genellikle çok zor olmaktadır. Ayrıca çok büyük miktardaki nakit parayla bir arada olmak, bu gelire kaynaklık eden suçlular için, öncül suçla aradaki bağı ortaya koyan bir iz, bir delil de oluşturmakta ve bu nedenlerle söz konusu para, nakit formundan kurtarılıp en az değer kaybıyla başka formlara dönüştürülmek istenmektedir. Nitekim yukarıda nakit formundaki suç gelirinin kaydi paraya dönüştürülmesi zorunluluğunun aklamının nedenlerinden ve amaçlarından biri olduğu belirtilmektedir.

⁹⁰ **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.8; **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.75; **Taşkın**, a.g.e., s.150; **Kocasakal**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.74.

⁹¹ **Kocasakal**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.70.

⁹² **Ergül**, Kara Ekonomi, s.8.

⁹³ **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.8.

⁹⁴ **Taşkın**, a.g.e., s.150.

⁹⁵ **Bülent Somay**, “Karaparanın Finans Sektörü Aracılığıyla Aklanması”, Uzman Gözüyle Bankacılık, Y.3, S.9, 1995, s.72.

⁹⁶ **Erdal Genç**, “Karapara ve Aklanması”, Gümrük Dünyası, S.26, Temmuz 2000, s.11; **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.75; **Taşkın**, a.g.e., s.150; **İpek**, a.g.e., s.17.

Nakit haldeki suç gelirinin taşınması, bulundurulması ve saklanması bunların kapladığı hacim de düşünüldüğünde oldukça zordur. Günlük yaşamda da artık insanlar yasal ekonomik faaliyetlerinden elde ettikleri gelirleri nakit halde yanlarında taşımamakta, gelirlerini kaydi para olarak bankalarda tutup kredi kartı ya da çek gibi çeşitli ödeme araçlarını kullanmaktadırlar⁹⁷. Buna kıyasla çok yüklü miktarda ve nakit halde bulunan suç gelirlerinin bunların sahiplerine çıkardığı zorluk ortadadır.

İşte bunun için nakit formundaki para bankalara ya da finans kurumlarına yatırılmakta, bunlarla taşınmaz, lüks araba, yat, seyahat çeki, tarihi eser vs. alınmaktadır. Böylelikle hem büyük miktarda (bavullar dolusu) parayla birlikte olmanın güçlüğü aşılmakta, hem paranın değeri her an tekrar nakde çevrilebilecek eşyalarla korunmakta, hem de parayla kaynağının bağlantısını kesmeye yönelik ilk adım atılmış olmaktadır. Bu aşamadaki asıl amaç, büyük miktardaki nakit formundaki paranın kaydi paraya ya da bir başka taşınır ya da taşınmaz değere dönüştürülmesidir⁹⁸.

Yerleştirme aşamasında pek çok yöntem kullanılmaktadır. Bunlara örnek olarak; kıyı bankacılığı kullanılarak paranın ekonomik sisteme sokulması, küçük miktartlı banka hesapları açılması, döviz alınması, hamiline yazılı kambiyo senedi alınması, nakit akışının yoğun olduğu ticari işletmelerin paranın kaynağı gibi gösterilerek kullanılması (özellikle gıda tüketimine yönelik işletmeler, bar, gece kulübü ya da sinema gibi eğlence merkezleri, kumarhane ve benzeri yerler), paranın yurt dışına transfer edilmesi, hayat sigortası alınması, sanat eseri ya da mücevher alınması, lüks tekne ya da araba alınması vb. gibi işlemler sayılabilir⁹⁹.

Aklama işleminin, failer açısından en zor ve riskli bölümü yerleştirme aşamasıdır. Çünkü bu aşamada para bir başka değere dönüştürülürken ve hatta dönüştürülmeye teşebbüs edilmişken failin yakalanma riski ya da aklama işleminin tespit edilme olanağı çok fazladır¹⁰⁰. Ayrıca fail üzerinde yüklü miktarda nakit para

⁹⁷ Ergül, Kara Ekonomi, s.8.

⁹⁸ Taşkın, a.g.e., s.151; İpek, a.g.e., s.17.

⁹⁹ Taşkın, a.g.e., s.151, 152, Sacit Yılmaz, a.g.e., s.9.

¹⁰⁰ Taşkın, a.g.e., s.150; Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.71.

bulunması halinde bunun kaynağının mantıklı bir biçimde açıklanması da bir o kadar zor olmaktadır¹⁰¹.

Ancak her aklama işleminde mutlak surette yerleştirme aşamasından geçilmesi gerekmemektedir. Yerleştirme aşaması özellikle nakit haldeki paralar ile aklama işlemi yapılırken zorunluluk göstermektedir, yoksa kaydi para şeklindeki bir değer aklanması işleminde yerleştirme aşamasına gerek olmayıp, doğrudan ayırma ve bütünleştirme aşamalarına geçilmesi mümkündür¹⁰². Örneğin organize suç örgütleri tarafından Avrupa Birliği sübvansiyonları hileli yöntemlerle elde edilmekte ve kaydi para halindeki bu meblağlar çek ya da bankadan virman yapılmak suretiyle hayali şirketlere aktarılmakta ve yerleştirme aşamasına gerek kalmadan aklama işlemleri yapılmaktadır¹⁰³. Bu konuya bir başka örnek ise yaşlı insanların üzerlerindeki taşınmazların zorla devretmelerinin sağlanmasıdır. Gerçekleştirilen öncül suç sonucunda nakit para elde edilmediği için yerleştirme aşamasına da gerek bulunmamaktadır. Daha sonra suça konu taşınmazların elden çıkarılması halinde ise bu satışlar hem normal bir taşınmaz satışı gibi gösterileceği hem de satışın bedeli kaydi para olarak banka yoluyla transfer edileceği için yerleştirme aşamasına gerek kalmamakta doğrudan ayırma aşamasına geçilmektedir.

3. Ayırma Aşaması

Aklama işleminin ikinci basamağını ayırma aşaması oluşturmaktadır. Bu kavramın kaynağı da İngilizce'deki "*layering stage*" kavramıdır. Öğretide ve uygulamada bu aşamaya "*istifleme*", "*katmanlama*", "*yıkama*", "*serpiştirme*" ve "*dağıtma*" da denildiği görülmektedir.

Aklama işlemi esas olarak bu aşamada gerçekleşmektedir. Çünkü ilk aşama olan yerleştirme aşamasında suç gelirinin nakit olması halinde söz konusu suç geliri farklı bir değere dönüştürülerek kullanıma hazır hale getirilmekte ancak öncül suçla olan bağlantısı tam olarak kesilememektedir. İşte bu aşamada genellikle sıklık, karmaşıklık ve hacim açısından yasal işlemlere benzeyen çok sayıda ve farklı mali

¹⁰¹ Sacit Yılmaz, a.g.e., s.8, 9.

¹⁰² Taşkın, a.g.e., s.152.

¹⁰³ Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.71, 72; Ergül, Kara Ekonomi, s.8.

işlem yapılarak, suç geliri adeta farklılaştırılmakta ve kaynağıyla olan bağları iyice yok edilmeye, izi sürülemez hale getirilmeye ve böylelikle her türlü denetim mekanizması aşılmaya çalışılmaktadır¹⁰⁴.

Bu, suç gelirlerinin yasa dışı kaynaklarından ayrıldığı aşamadır. Aklama eyleminin faili, herhangi bir denetimde ortaya çıkmaması için aklanmaya çalışılan gelirin suçtan kaynaklandığını gösteren her türlü delili yok etmek amacıyla hareket etmektedir¹⁰⁵. Böylelikle aklamamanın nihai hedefi olan öncül suç ile suç geliri ve bunun sahibi arasındaki bağlantı kesilmiş olmaktadır.

Bu aşamada ekonomik sisteme sokulmuş suç gelirleri çok sayıda ve karmaşık finansal işlemlere tabi tutulur; örneğin çeşitli banlardaki çok sayıdaki hesaplara farklı isimler için fon transferleri yapılır, arada çeşitli taşınmazlar satın alınır ve devredilir, borsada hisse senedi alınır ve çok sayıda al-sat yapılır ve sonuçta paranın kaynağını görünmez olur¹⁰⁶. Zaten bu aşamadaki amaç da çok sayıda ve karmaşık işlemler yapılması sonucunda paranın izinin sürülmesinin çok güçleştirilmesi hatta olanaksız hale getirilmesidir.

Bu aşamanın önemli bir özelliği de bir kere ayrıştırma aşamasına girildikten sonra, paranın hareket ettirilmesi aklayıcılar için ne kadar kolaysa bunların tespit edilmesinin aklamayla mücadele edenler için o kadar zor hale gelmesidir. Çünkü suçtan elde edilen gelir bir kere kaydi para halinde ekonomik sisteme sokulduktan sonra teknolojinin ve uluslararası bankacılık sisteminin sunmuş olduğu hizmetlerden faydalanılarak çok kısa sürede çok fazla işlem yapmak ve parayı dünyanın dört bir yanında döndürmek böylelikle de izini kaybettirmek son derece kolay olmaktadır. Bu kadar çok sayıda ve karmaşık işlemi tek tek takip etmek ve ortaya çıkarmak hem pek çok alanda çok sayıda uzman ve hem de uzun bir zaman gerektirmektedir, bu ise aklamayla yapılan mücadelenin etkili ve verimli olmasını önlemektedir¹⁰⁷.

4. Bütünleştirme Aşaması

¹⁰⁴ Sacit Yılmaz, a.g.e., s.9; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.79.

¹⁰⁵ Robinson, a.g.e., s.26.

¹⁰⁶ Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.68; Taşkın, a.g.e., s.152.

¹⁰⁷ Yıldırım Akar, "Karapara Aklamada Kullanılan Yöntemler ve Kurumlar", Uzman Gözüyle Bankacılık, Y.5, S.20, 1997, s.22; Taşkın, a.g.e., s.152, 153.

Aklama işleminin teorik olarak son basamağı bütünleştirme aşamasıdır. Bu aşama da adını İngilizce'deki "*integration stage*" teriminden almaktadır. Öğretide ve uygulamada bu aşama için "*eritme*", "*birleştirme*", "*kurutma*", "*özümleme*" terimleri de kullanılmaktadır.

Bütünleştirme aşamasına suç gelirlerinin yuvaya dönme aşaması da denilmektedir¹⁰⁸. Ayırıştırma aşamasında kaynağıyla arasındaki bağ koparılan ya da iyice silikleştirilen suç geliri, bu aşamada tamamen yasal işlemler aracılığıyla genellikle elde edildiği ya da suç örgütünün yerleşik olduğu ülkenin mali sistemine sokulmaktadır. Suç geliri bundan önceki iki aşamada iyice temizlendiği için artık bu aşamada herhangi bir şüpheyeye tabi olmamaktadır, çünkü her şey yasal bir görüntü altındadır. Gelirle ilgili bir soruya muhatap olursa dahi daha önceki aşamalar sayesinde buna verilecek ve geliri tamamen yasal gösterecek cevaplar bulunmaktadır¹⁰⁹.

Bu aşamada suç geliri yasal ekonomik sistemle bütünleşmekte ve yasal fonlardan farklı olan yönlerinden temizlenmektedir. Bütünleştirme aşamasında gerçekleşen ancak tüm aklama işlemlerini kapsayan ironik durum ise suç gelirlerinin tam anlamıyla yasal bir görünüme kavuşturulması için maliyeye gelir olarak beyan edilmesi ve bunun sonucunda vergisinin ödenmesidir. İşin zor yanı ise beyan edilmiş ve vergisi ödenmiş bir gelirin resmi makamlar tarafından suçtan elde edildiğinin belirlenmesi ve bu konuda suçlamada bulunulmasıdır¹¹⁰.

Nitekim organize suç örgütleriyle ilgili yapılmış sosyolojik bir araştırma kapsamında, bir suç örgütü lideriyle yapılan görüşmede bu kişi tarafından suç gelirleriyle yapılan ticari faaliyetler "*bakakallık-çakallık*" olarak nitelendirilmektedir¹¹¹. Aslında bununla kastedilen aklama işleminin son basamağı olan bütünleştirme aşamasıdır.

¹⁰⁸ **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.10.

¹⁰⁹ **Ergül**, Kara Ekonomi, s.11.

¹¹⁰ **Mark Kehoe**, "The Threat of Money Laundering", (Çevrimiçi) <http://www.tcd.ie/Economics/SER/sql/download.php?key=222>, 25.09.2008.

¹¹¹ **Yavuz Kahya/Necmettin Özerkmen**, Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri "Mafya", Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s.194.

C. Aklamanın Yöntemleri

1. Genel Olarak

Suç gelirlerinin aklanması çok sayıda ülkede, farklı ekonomik ve hukuki sistemlerin geçerli olduğu coğrafyalarda gerçekleştirilmektedir. Bu sistemlerin bazılarında aklamayla mücadele amacıyla birbirinden farklı çok sayıda önlem alınmakta ve aklama işlemleri tespit edilmeye çalışılmakta, bazılarında ise uluslararası toplum tarafından kabul edilen ölçütlerde olmayan gevşek önlemler bulunmakta ya da bu konuda hiçbir önlem alınmamaktadır. İşte bu durum aklayıcıların farklı hassasiyetleri gözeterek, aklanacak suç geliri sahibinin ihtiyaçlarına ve aklanacak gelirin miktarına bağlı olarak farklı yöntemler geliştirmelerine ve aklama faaliyetinin gelirin elde edildiği yerden farklı ülke ve bölgelerde gerçekleştirilmesine yol açmaktadır.

Suç gelirlerinin aklanması işlemlerinde bu işlemlere karışan gelir sahiplerinin, aklama işlemlerini yapanların, işleme yardımcı olan kişi ve kurumların, aklamada kullanılan mali araçların ve teknolojilerin nicelik ve nitelik açısından çokluğu ve çeşitliliği göz önünde bulundurulduğunda, aklama yöntemlerinin sayısının tam olarak belirlenmesinin mümkün olmadığı görülmektedir¹¹². Nitekim buna uygun olarak aklama yöntemlerinin çeşitliliğinin aklayıcıların hayal güçleri ile sınırlı olduğu ifade edilmektedir¹¹³. Ancak öğretilerde konuyla ilgili son tespitlere göre yaklaşık yüz seksen farklı aklama yöntemin bulunduğu ifade edilmektedir¹¹⁴. Aklama yöntemlerinin çeşidine ilişkin bir sayı verilmesine rağmen bu yalnızca fikir vermek adına belirtilen ve bugüne kadar tespit edilmiş aklama suçları neticesinde belirlenen bir sayıdır.

Aklama işiyle uğraşanlar, kendi iş alanlarında uzman olan, başarılı, üretken ve hayal güçleri zengin insanlardır. Bu işi yapanlar genellikle bankacı, muhasebeci, hukukçu ya da borsacı gibi bir yönüyle hukuk ve finans dünyasında yer alan; öncül

¹¹² Taşdelen, a.g.e., s.39.

¹¹³ Margeret E. Beare/Stephan Schneider, Tracing of Illicit Funds: Money Laundering in Canada, The Federal Solicitor of General Working Paper, Ottawa, 1990, s.xi.

¹¹⁴ Ergül, Kara Ekonomi, s.16.

suçlarla hiçbir bağlantısı olmayan, tamamen temiz sicile sahip kişilerdir¹¹⁵. Bugün artık suç gelirlerinin aklanmasının başlı başına bir meslek ve uğraş alanı haline geldiği görülmektedir, söz konusu kişiler bu işi yalnızca para kazanmak amacıyla belli bir komisyon karşılığında yapmaktadırlar¹¹⁶. İşte bu uzmanlığa sahip kişiler değişen durumlara göre yeni yöntemler geliştirmekte ve bu alanda sürekli yeni yöntemler keşfetmektedirler.

Suç gelirlerinin aklanmasında en önemli kural mümkün olduğu ölçüde yasal mali ve hukuki işlemlere benzetilerek aklama işleminin yapılmasıdır. Bu nedenle aşağıda görüleceği üzere birçok aklama yöntemi aslında yasal ticari faaliyetlerde kullanılan, doğrudan suçla ilişkilendirilemeyen ya da olağanüstü yönleri olmayan yöntemlerdir¹¹⁷. Zaten suç gelirinin aklanmasıyla mücadelede önemli bir zorluk da buradan kaynaklanmaktadır. Tamamen yasal işlemlerden oluşan çok sayıdaki zincirleme işlemlerden hangilerinin suçtan elde edilen gelirle yapıldığının, hangilerinin ise normal kazançlarla yapıldığının tespit edilmesi gerçekten de zordur.

Suç gelirlerini aklayanlar kullandıkları yöntemleri sıklıkla değiştirmektedirler. Bunun nedeni ise uluslararası topluluk tarafından aklama işlemlerine karşı sürekli yeni önlemler alınmasıdır¹¹⁸. Dolayısıyla aklayıcılar sıkı önlemlerin bulunduğu yerler yerine bu önlemlerin ya hiç bulunmadığı ya da gevşek olduğu yerleri tercih etmektedirler¹¹⁹. Nitekim ekonomik sistemin ve aklamayı önleyici tedbirlerin gayet sıkı olduğu Batı Avrupa ülkeleri aklayıcılar tarafından tercih edilmemekte bunun yerine önlemlerin Batı Avrupa'ya göre çok daha gevşek olduğu Doğu Avrupa veya Asya ve Afrika ülkeleri aklama işlemleri için seçilmektedir¹²⁰.

EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı'nın 1999 yılında yaptığı bir basın açıklamasında ülkemizde en çok kullanılan aklama yöntemleri olarak şunlar gösterilmiştir: Paravan şirketler kurulması, sahte veya şişirilmiş faturalar

¹¹⁵ Mavral, Kara Para Kayıtdışı Ekonomi, s.64, 65; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.73, 74.

¹¹⁶ Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.73; Taşkın, a.g.e., s.154.

¹¹⁷ Ergül, Kara Ekonomi, s.19.

¹¹⁸ Taşdelen, a.g.e., s.39.

¹¹⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.69.

¹²⁰ Caroline Danis, An Assessment of Money Laundering Legislation in Canada and the United States, Unpublished Master Thesis, Concordia University, Kanada, 1996, s.6.

kullanılması, yabancı ülkede bloke edilen parayı teminat göstererek yurt içinde bir bankadan kredi alınması, kumarhane açılması¹²¹, at yarışı gibi bahis işletmeleri açılması, vergi cenneti olan ülkelerden alınan kredi kartlarının kullanılması, nakit parayla büyük meblağlı satın alma işlemleri yapılması, turizm tesisi vb. işletmelerin satın alınması ve işletilmesi, suç gelirlerinin yurt dışına kaçakçılık yoluyla çıkartılması, suç geliriyle hisse senedi ya da tahvil gibi kıymetli evrakların alınması, serbest bölgelerdeki liberal uygulamaları olan bankalardan yararlanılması, kurulan turizm şirketleri aracılığıyla seyahat çekleri vasıtasıyla para transferi yapılması, nakit parayla lüks eşya alınması¹²².

Aklama yöntemlerinin tanımlanmasında uluslararası ölçekte en çok kullanılan çalışma ise FATF'ın 1999-2000 yılı raporunu oluşturan *"Report on Money Laundering Typologies – Suç Gelirlerinin Aklanması Metotları Üzerine Rapor"* adlı çalışmasıdır¹²³. Söz konusu raporun hazırlanmasında FAFT'ın üyesi ve gözlemci üyesi olan ülkelerin¹²⁴ temsilcilerinin yanı sıra, kendi bölgelerinde FATF gibi yapılanmalara sahip olan ve suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele eden ülkelerin ve kuruluşların¹²⁵ temsilcileri de bu çalışmaya ilk defa katılarak katkıda bulunmuşlardır. Ayrıca gözlemci sıfatıyla uluslararası organizasyonlar da raporun hazırlanması için yapılan toplantıda hazır bulunmuşlar ve katkı sağlamışlardır¹²⁶. Görüldüğü üzere çok geniş katılımı yapılan toplantılar sonucunda en çok kullanılan aklama yöntemleri ortaya konulmuştur. Raporda özellikle anılan yöntemler ise sanal bankacılık, alternatif havale sistemleri, şirket kurma acenteleri ve ticaret şirketlerinin kullanılması

¹²¹ Ülkemizde yasal olarak faaliyet gösteren kumarhaneler 21 Aralık 1996 tarihinde bakanlar kurulu kararı ile kapatıldığı için, bu tarih sonrasında ülkemiz açısından kumarhane açılması ve işletilmesi suç gelirlerinin aklanması için kullanılabilecek bir yöntem olma özelliğini yitirmiştir.

¹²² EGM Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi'nin yapmış olduğu basın açıklamasına dayanılarak Hürriyet Gazetesi'nin 21 Mayıs 1999 tarihli nüshasında yayınlanan *"Kara Para Aklayıcıların En Çok Sevdiği 8 Yöntem"* başlıklı haber. Akt: **Taşkın**, a.g.e., s.154.

¹²³ Rapor için bkz: <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/13/42/34328015.pdf>, (Çevrimiçi) 26.02.2009.

¹²⁴ Söz konusu ülkeler şunlardır: Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Avrupa Komisyonu, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Hong Kong, Çin, İrlanda, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Norveç, Portekiz, Singapur, İspanya, İsveç, İsviçre, Türkiye, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri.

¹²⁵ Söz konusu ülkeler şunlardır: Hindistan ve Tayland (Asya Pasifik Grubu'na üye ülkeler), Trinidad&Tobago ve Aruba (Karayipler Mali Eylem Görev Gücü'ne üye iki ülke), Slovenya (Avrupa Konseyi Suç Gelirlerinin Aklanmasına Karşı Önlemlerin Değerlendirilmesi Komitesi üyesi) ve Doğu ve Güney Afrika Suç Gelirlerinin Aklanması Karşıtı Grubu'nu temsilen Tanzanya.

¹²⁶ Avrupa Yatırım (İmar) ve Kalkınma Bankası (EBRD), Uluslararası Para Fonu (IMF), Interpol, Uluslararası Güvenlik Komisyonları Organizasyonu (IOSCO), Amerikan Devletleri Organizasyonu (OAS/CICAD), Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Kontrolü ve Suçun Önlenmesi Bürosu (UNODCCP), Dünya Bankası ve Dünya Gümrük Organizasyonu.

olmuştur¹²⁷. FATF’ın hazırlamış olduğu bu raporda ve daha sonraki yıllarda yayınlanmaya devam ettiği raporlarda suç gelirlerinin aklanması modelleri ve bunlara karşı alınabilecek önlemler açıklanmaya devam edilmiştir. Bu raporların önemi, gerek öğretide gerek uygulamada bu raporlarda yapılan açıklamaların ve tanımların temel alınmasıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili çok sayıda yöntem kullanılmaktadır. Çeşitli kaynaklarda yer alan bu yöntemler aslında yapılan soruşturma ve kovuşturmalar sonucunda aklamayla mücadele yetkili ve görevli makamlar tarafından tespit edilmiş yöntemlerdir. Bunların yanı sıra henüz yakalanmadıkları için tespit edilemeyen çok sayıda yöntemin olması kuvvetle muhtemeldir. Nitekim öğretide haklı olarak bu tür yöntemlerin artık çok bilinen ve eski yöntemler olduğu belirtilmektedir¹²⁸. Ancak yüksek teknolojiye dayanmayan, bu nedenle arkasında iz bırakmayan ve faillerin yakalanma riskini oldukça azaltan eski yöntemlere hala günümüzün organize suç örgütleri tarafından başvurulduğu da görülmektedir¹²⁹. Dolayısıyla organize suç örgütlerinin azami güvenlik sağlamak ve güvenlik güçlerini şaşırtmak amacıyla eski yöntemlere dönerek aklama işlemlerini yapmaları da her zaman mümkündür¹³⁰.

Aklama yöntemlerinin sınıflandırılması konusunda, aklama işleminde finans kurumlarının kullanılıp kullanılmamasının daha işlevsel ve basit bir ölçüt olduğu görülmektedir¹³¹. Bu sınıflandırmayla öncelikle daha eski olan ve teknolojinin çok yaygın kullanılmadığı yöntemlerle teknolojinin yaygın olarak kullanıldığı göreceli olarak daha yeni yöntemler ayrılmaktadır. İkinci olarak hangi yöntemin neye göre

¹²⁷ **Financial Action Task Force on Money Laundering**, Report on Money Laundering Typologies 1999 – 2000, s.2 - 11.

¹²⁸ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.70.

¹²⁹ Organize suç örgütleri üyelerinin yakalanmamak için eski yöntemlere başvurmalarına ilişkin ilginç bir örnek ünlü Sicilya’lı mafya lideri Bernardo Provenzano tarafından kullanılan haberleşme yöntemidir. Provenzano örgütüyle haberleşmek ve emirlerini vermek için e-mail, faks, cep telefonu ya da sabit telefon gibi hiçbir teknolojik aracı kullanmıyordu. Bir daktiloda yazdığı mesajlarını belli bir taşın altına bırakıyor, oradan bir başkası alıp bir taşın altına bırakıyor ve bu işlem aynı şekilde ancak farklı kişiler tarafından birkaç kez tekrar ediliyordu. Lider tarafından verilen mesajın sahibine ulaşması biraz zaman alıyor buna karşın hiçbir teknolojik alet kullanılmadığı ve takibe elverişli herhangi bir sinyal yayınlanmadığı için, ayrıca mesajları iletenler de birbirini görmediği ve tanımadığı için Provenzano’nun güvenlik güçleri tarafından teknolojik aletler kullanılarak takip edilmesi ve yerinin tespit edilmesi mümkün olmuyordu. Nitekim Provenzano bu sayede İtalya’nın en çok aranan kişisi olmasına rağmen yıllar boyunca yakalanmadan yaşamını ve işini sürdürdü. **Erdal Şafak**, “Son Babalar Babası Corleone”, Pazar Sabah, 7 Mayıs 2006, s.26.

¹³⁰ **Mavral**, Kara Para Kayıtdışı Ekonomi, s.64; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.70.

¹³¹ **Taşdelen**, a.g.e., s.39.

sınıflandırılacağına ilişkin tek ve somut bir ölçüt bulunmaktadır. Aşağıda suç gelirlerinin aklanması yöntemleri bu sınıflandırmaya göre açıklanmaktadır.

2. Finans Kuruluşlarının Kullanılmadığı Aklama Yöntemleri

Bunlar, finans kurumları olan bankalar, sigorta şirketleri, sermaye piyasası gibi kurumlar kullanılmaksızın; daha çok eski ve bilinen yöntemlerle gerçekleştirilen aklama yöntemleridir. Bunların avantajı, basit olmaları ve geride iz bırakma olasılıklarının daha az olmasıdır. Dezavantajlı tarafı ise suç gelirinin transferinin daha zor olması, büyük miktarda nakit parayı bulundurmaya gerektirebilmesi, işlemlerin yavaş gerçekleştirilmesidir.

Son yıllarda finans kuruluşları açısından uluslararası kuruluşların önderliği ve çalışmaları sonucunda suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik tedbirlerin (kimlik tespiti, şüpheli işlem bildirimi, belli bir meblağın üzerindeki hareketlerin bildirimi vb.) alınması sonucunda aklayıcılar finans kuruluşlarının kullanılmadığı aklama yöntemlerine yönelmişlerdir¹³².

Bu başlık altında suç gelirlerinin kaçak yollarla yurt dışına çıkarılması, yasadışı para transfer sistemlerinin kullanılması, ticaret şirketlerinin ve nakit akışının yoğun olduğu işyerlerinin kullanılması, döviz bürolarının kullanılması ve şans oyunlarının kullanılması örnek olarak gösterilebilir. Ancak yöntemler bunlarla sınırlı olmayıp finans kuruluşları kullanılmadan suç gelirlerinin aklandığı daha pek çok yöntem bulunmaktadır.

3. Finans Kuruluşlarının Kullanıldığı Aklama Yöntemleri

Banka ve finans kurumları suç gelirlerinin aklanmasında diğer sektörlere göre daha sık kullanılan kurumlar olup bunların aracı yapıldıkları yöntemler geleneksel aklama metotlarıdır. Çünkü banka ve finans kurumlarının doğası gereği sağladığı hizmetler, aklamanın amaçlarını gerçekleştirme açısından son derece elverişlidir. Bu kurumlar sayesinde öncelikle yerleştirme aşamasının amacı olan nakit haldeki suç

¹³² FATF, Annual Report, 1995/1996, s.9; FATF, Annual Report, 1996/1997, s.42; Taşdelen, a.g.e., s.44.

gelirlerinin kaydi forma geçirilebilmesi mümkün olmaktadır. İkinci olarak finans sektörünün sağladığı çek gibi enstrümanların diğer aklama araçları olan motorlu araçlara, taşınmazlara ya da kıyı bankacılığı merkezlerine aktarılması son derece kolay olmaktadır. Üçüncü olarak bu kurumların sağladığı hizmetlerden olan isimsiz hesaplar ve hamiline para enstrümanları sayesinde suç gelirlerinin kaynağının gizlenmesi mümkün olmaktadır. Son olarak bu kurumların sağladığı hizmetler sayesinde suçtan elde edilen gelirlerin ticari hesaplara aktarılması ve bunların yasal ticari faaliyetlerde kullanılması ve bunların hem yasal bir görünüme kavuşturulması hem de bu sayede yasal gelir elde edilmesi mümkün olmaktadır¹³³.

Görüldüğü üzere finans kurumları yalnızca suç gelirlerinin son varış noktası olarak hizmet etmemektedirler, bunlar genellikle potansiyel bir uzun süreli ve karmaşık aklama işleminin ilk bağlantı noktasını oluşturmaktadırlar. Fakat bu sektör yasa dışı olarak elde edilen suç gelirlerinin yasal zemine geçirilmesi için tek ve en geniş olanağı sağlamaktadır. Suç gelirlerinin aklanmasında finans kurumlarının üstlenmiş olduğu rol son derece önemlidir, zira bu kurumlar suç gelirlerinin şüphe uyandırmaksızın nakit halden kaydi hale geçmesine ve yine şüphe uyandırmaksızın suç gelirlerinin elde edildiği ülkenin sınırlarının aşılmasına ve özellikle kıyı bankacılığı merkezlerine aktarılmasına aracı olmaktadır¹³⁴.

Finans kuruluşları terimiyle başta bankalar olmak üzere, faktöring, leasing, sigortacılık vb. gibi faaliyetlerle uğraşan şirketler ile menkul değerler borsaları ve burada işlem yapabilen aracı kurumlar kastedilmektedir. Aklama işlemlerinin başlangıcından bugüne kadar bankalar özellikle yerleştirme aşaması açısından en etkili ve güvenli kuruluşlar olarak kullanılmışlardır¹³⁵. Diğer finans kuruluşları da bazen yerleştirme aşamasında da kullanılmakla birlikte bunlar özellikle ayırma aşamasında sıklıkla kullanılmaktadırlar.

Özellikle vergi cenneti olarak anılan ve çeşitli vergi muafiyetleri tanınarak yalnızca bir tabela ve posta kutusundan ibaret şirketlerin faaliyetlerine izin verilen yerler ile kıyı bankacılığı uygulamalarının yapıldığı, gelen ve giden paranın hesabının

¹³³ **Schneider**, a.g.e., s.16.

¹³⁴ **Schneider**, a.g.e., s.16.

¹³⁵ **Taşdelen**, a.g.e., s.39.

tutulmadığı alanlar, para aklayıcılar açısından çöl ortasındaki vaha konumundadırlar. İşte burada yer alan finans kuruluşları aracılığıyla rahatlıkla para aklandığı için, finans kuruluşları aracılığıyla suç gelirlerinin aklanması hızlı, etkin ve kolay bir yöntem olarak aklayıcıların vazgeçilmez yöntemleri arasında yer almaktadır.

Bu başlık altında parçalara ayırma yöntemi, vergi cennetlerinin kullanılması, kıyı bankacılığının kullanılması, sanal bankacılık sisteminin kullanılması ve sigorta şirketlerinin kullanılması örnek olarak gösterilebilir.

III. Aklamayla Mücadelenin Nedenleri, Amaçları ve Tarihçesi

A. Aklamayla Mücadelenin Nedenleri ve Amaçları

1. Genel Olarak

Konuyla ilgili tüm çalışmalarda suç gelirleriyle ve bunların aklanmasıyla hangi nedenle bu boyutta mücadele edilmesi gerektiği açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu açıklama bazı çalışmalarda aklamayla mücadelenin amaçları, bazılarında nedenleri bazılarında da suç gelirlerinin ortaya çıkardığı sonuçlar ya da ekonomiye ve topluma etkileri başlığı altında incelenmektedir. Söz konusu çalışmalar incelendiğinde görülmektedir ki, farklı başlıklar altında da olsa açıklanan ve anlatılmak istenenler aynıdır. Dolayısıyla bunlar çalışmanın başında incelendiğinde nedenler ve varılmak istenen amaçlar, sonunda incelendiğinde ise suç gelirlerinin ve bunların aklanmasının sonuçları veya ekonomiye ve topluma etkileri olarak adlandırılabilir. Aslında bu durum suç gelirlerinin aklanmasının bir paradoks halinde tüm toplumsal düzeni etkilediğini, başlangıçta neden olan unsurların işlem gerçekleştikten sonra etki olarak yansıdığını ve yine kendisini beslediğini, asıl büyük sorunun da bu olduğunu ve söz konusu paradoksun kırılabilmesi için suç gelirleri ve bunların aklanmasıyla mücadele edilmesinin gerekliliğini ve zorunluluğunu göstermektedir.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla uluslararası boyutta mücadele etmek için çok sayıda neden ve bunun neticesinde elde edilmek istenilen amaç bulunmaktadır. Ancak suç gelirlerinin aklanması, her türden uluslararası organize suç örgütü açısından kritik

öneme sahip bir operasyondur. Dolayısıyla suçla mücadele etmede bunların aklanmasının önlenmesi ya da sınırlandırılması hem kritik hem de etkili bir yöntem olarak değerlendirilmektedir¹³⁶.

Bugün suç gelirlerinin aklanması uluslararası toplum tarafından ciddi bir tehdit olarak algılanmakta ancak bu tehdidin bir başka deyişle suç gelirleriyle mücadele edilmesinin nedenlerinin tek bir başlık altında belirlenmesi son derece güç olmaktadır. Söz konusu nedenler kısaca şu şekilde özetlenebilir:

İlk olarak kovuşturma makamları açısından olaya bakıldığında suç gelirlerinin aklanması özellikle yasa dışı uyuşturucu ticareti gibi önemli suçların işlenme oranını arttırmaktadır; zira suçtan elde edilen gelirler, başka suçların işlenmesi için finans kaynağı yaratarak elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Dolayısıyla öncül suçlarla mücadele etmek için aklama suçuyla da mücadele edilmesi gerekmektedir.

İkinci neden olarak ekonomik açıdan aklama işlemleri neticesinde bir suç ekonomisi ve kayıt dışı ekonomi oluşmakta bu da hem ekonomik dengeleri bozmakta hem de devletin en önemli gelir kaynağı olan vergilerin daha az oranda toplanmasına neden olmaktadır. Bu durum yasalara uygun biçimde ticari faaliyet gösteren kişi ve kuruluşlar ile finans kuruluşları üzerinde baskı oluşturmakta, neticede bunlar suç gelirleriyle fonlanan kişi ve kuruluşlarla rekabet edemez hale gelmektedirler.¹³⁷

Üçüncü olarak aklamaya tabi tutulan suç gelirleri kamu görevlilerine rüşvet olarak verilebilmekte bu da demokratik kurumların ve idarenin altını oyarak devletin ve toplumun çürümesine neden olmaktadır¹³⁸.

Buna eklenecek son neden ise organize suç örgütleriyle mücadele etmenin ve bunları cezalandırmanın en iyi ve etkin yolunun gelirlerinin müsadereye tabi tutulmasıdır, bu ise en iyi aklama işlemi sırasında gerçekleştirilmektedir.

¹³⁶ **John McDowell/Gary Novis**, The Consequences of Money Laundering of Money Laundering and Financial Crime, Economic Perspectives, May 2001, (Çevrimiçi) <http://www.apgml.org/issues/docs/30/Negative%20Effects%20of%20MLEconomic%20Perspectives%20May%202001.pdf>, 25.03.2009, s.1.

¹³⁷ Örneğin ABD'de, organize suç örgütlerinin yasa dışı uyuşturucu ticaretini gerçekleştirmek ve buradan elde edilen geliri aklamak için ülkenin dört bir yanında bulunan pizza şirketlerini kullandığı, bu şirketlerin ise ürünlerini üretim maliyetlerinin altında satarak haksız rekabet yarattıkları ve yasal çerçevede faaliyet gösteren diğer pizza şirketlerinin yasa dışı faaliyetlere araç olan diğer şirketlerle rekabet edemeyerek iflas ettikleri ifade edilmektedir. **McDowell/Novis**, a.g.y., s.7.

¹³⁸ **Bain**, a.g.e., s17, 18.

Bu başlık altında aklamayla mücadele edilerek varılmak istenen tüm suçların korudukları hukuki değerlerin bileşimi olan daha genel nedenler açıklanacaktır. Bunların başlıcaları olarak öncül suçlarla mücadele edilmesi, suç gelirlerinin müsaderesiyle örgütlerin kaynağının kısılması, makro ekonomik nedenler ve bunların doğal yansıması olan sosyal nedenler gösterilebilir.

2. Öncül Suçlarla Mücadele Edilmesi

Özelde aklama suçuyla genelde tüm suçlarla mücadele edilmesinin sebebi kamu düzenin korunmasını sağlamaktır. Devletler ülkelerinde koymuş oldukları yasaların çiğnenmesini, ülke sınırları içersinde suç işlenmesini hem içerdeki toplumsal düzenin hem de dışarıdaki itibarın korunması için istemezler. Dolayısıyla devletler bu temel gerekçeyle hem öncül suçlarla hem de öncül suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasıyla sürekli olarak mücadele etmektedirler¹³⁹.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede en önemli amaç suçluların çabalarının boşa çıkartılmasıdır. İşledikleri suçtan ekonomik bir getiri sağlayan suçlular bunları aklayamadıkları takdirde kullanamazlar ve gerçek amaçlarına ulaşamamış olurlar¹⁴⁰. Buna göre suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin ilk baştaki amacı suçluların gelirlerine sahip olmalarının ve bunları kullanmalarının engellenmesidir. Suç gelirlerinin aklanması ile ilgili olarak kovuşturma makamları tarafından “paranın peşinden gitmek gerektiği” ifade edilmektedir¹⁴¹. Özellikle organize suçtan elde edilen büyük miktardaki gelirler aklanmayı ve yasal sisteme karışmayı gerektirmektedir. İşte söz konusu bu gelirin takip edilmesi suretiyle hem geliri oluşturan öncül suçu işleyen kimselere, hem aklamayı yapanlara hem de suç gelirinin kendisine ulaşmak mümkün olabilecektir¹⁴².

Suçtan elde edilen gelirler hem öncül suçların gerekçesini hem de yeni işlenecek suçların vasıtası olarak adeta bir döner sermaye gibi işlev görmektedir. Öncül suçların işlenmesinin en etkin yollarından birisi de bu suçların finansal kaynağı

¹³⁹ Taşkın, a.g.e., s.190.

¹⁴⁰ Ergül, Kara Ekonomi, s.43, 44.

¹⁴¹ Lester M. Joseph, “Money Laundering Enforcement: Following the Money”, Economic Perspectives, Volume 6, Issue 2, Mayıs 2001, s. 11 – 14.

¹⁴² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.40.

olan gelirlerin ele geçirilmesidir. Finansal kaynak olmadan özellikle uyuşturucu ve silah kaçakçılığı ile insan ticareti gibi en çok gelir getiren suçların işlenmesi mümkün olmadığı gibi, bu eylemleri gerçekleştiren suç örgütlerinin de faaliyetlerine devam etmesi mümkün değildir. Suçtan elde edilen gelirlerin açıkça ortaya çıktığı ve yakalanmalarının mümkün olduğu anlar ise özellikle aklama işlemlerinin ilk aşamalarıdır. Dolayısıyla özellikle organize suç örgütlerinin işlediği öncül suçlarla mücadele etmenin en etkin yolu suç gelirlerinin aklanmasının engellenmesi ve suç gelirlerinin devlet tarafından müsadereye tabi tutulmasıdır.

Aklamayla mücadelenin bir diğer nedeni de öncül suçu işleyenler kadar aklama işlemini gerçekleştirerek öncül suçun işlenmesinde kolaylık sağlayanların da cezalandırılmasıdır¹⁴³. Böylelikle aklama işlemi açısından da caydırıcılık sağlanacak, bu işleri yapanların yakalanıp cezalandırılması sayesinde bu kişilerin hem önemli suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasına yardım etmeleri hem de ellerini kollarını sallayarak gezmeleri engellenmiş olacaktır.

Ayrıca suç gelirlerinin en çok tespit edildiği aşama özellikle aklama işlemlerinin ilk aşamasıdır. Bu aşamada hem aklayanların hem de suç örgütlerinin üst düzey yöneticilerinin takip edilmeleri ve yakalanmaları mümkün olabilmektedir. Zira söz konusu gelirlerin gerçek sahibi olan organize suç örgütlerinin liderleri öncül suçun işlenmesi ve sonrasında suç gelirleriyle temas etmemektedirler. Bu kişilerin teması genellikle suç gelirlerinin aklanması ya da aklanıp bu kişilere geri dönmesi aşamasında olmaktadır. İşte paranın izinin takip edilmesi ve bu suçla mücadele edilmesi halinde bu kişilerin tespiti ve ele geçirilmesi mümkün olabilecektir¹⁴⁴.

Yukarıda anılanların yanı sıra bu suçla mücadelenin diğer nedenleri olarak aklama işlemlerini gerçekleştirenlerin kovuşturma makamlarıyla işbirliği yapmaya zorlanması ve ele geçirilen suç gelirleriyle bu konudaki mücadelenin finansmanının sağlanması gösterilmektedir¹⁴⁵. Bunun ne dereceye kadar etkin ve doğru bir çözüm olabileceği tartışmalı olmakla birlikte, öğretide suç gelirlerinin müsaderesinin

¹⁴³ Ergül, Kara Ekonomi, s.49.

¹⁴⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.41.

¹⁴⁵ Ergül, Kara Ekonomi, s.49.

soruşturma makamlarının kendi masraflarını karşılaması için en iyi yol olduğu ifade edilmektedir.

3. Suç Gelirlerinin Müsaderesiyle Örgütlerin Kaynağının Kısılması

Suç gelirleriyle mücadele edilmesinin altında yatan gerçek amaç ise özellikle organize suçlulukla ve bu örgütler tarafından işlenen suçlarla etkili bir şekilde mücadele edebilmektir. Nitekim örgütlü suçlarla etkili bir şekilde mücadele etmenin yolunun, suç gelirleriyle mücadele etmekten geçtiği, zira suçtan elde edilen gelirlere dokunulmaksızın yalnızca suçlularla mücadele etmenin bir yararının olmadığı ifade edilmektedir¹⁴⁶.

Suç gelirlerinin önemli bir bölümü organize suç örgütlerinin işledikleri suçların neticesinde elde edilmektedir. Dolayısıyla suç gelirlerinin kaynağını oluşturan suçların ve suç gelirlerinin aklanması suçunun neden olduğu sosyal, ekonomik ve siyasi sıkıntılardan kurtulmanın öncelikli çaresi söz konusu suçları işleyen örgütleri yok etmektir. Bunun için de örgütü finanse eden suç gelirleri müsadereye tabi tutulmalı, bunların aklanarak yasal gelirlermiş gibi gösterilmesinin önüne geçilmelidir¹⁴⁷.

Özellikle rüşvet, şantaj, ihaleye fesat karıştırma ve haksız rekabet gibi organize suç örgütlerinin çok sık işlediği suçlar ve yöntemlerle kamusal hayatın ve ekonomik sistemin denetimi bu örgütler tarafından ele geçirilmekte ve bu da söz konusu örgütlerin güçlerinin gittikçe artmasına yol açmaktadır. Bu olanaklar sayesinde suç örgütleri yerel ve ulusal alanda yönetici olan ve karar almada yetkili olan kişileri de etkilemekte ve bunların yardımıyla yeni suçlar işleyebilmektedirler¹⁴⁸.

Aklama suretiyle yasal bir görünüme kavuşan ve meşru bir hale gelen veya gizlenerek müsadereden kaçırılan gelirler suç örgütlerinin ekonomik güçlerinin artmasına yol açmaktadır. Ekonomik gücü artan suç örgütleri ise siyasi ve idari

¹⁴⁶ Taşkın, a.g.e., s.191; Ergül, Kara Ekonomi, s.49.

¹⁴⁷ Nevzat Erdağ, Kayıt Dışı – Kara Para – Yolsuzluk, İstanbul, Cinius Yayınları, 2007, s.149.

¹⁴⁸ Mavral, Kara Para Kayıtdışı Ekonomi, s.300; Ergül, Kara Ekonomi, s.44.

kurumların üzerinde etkili hale gelmektedirler. Nitekim siyasetin kirlendiği bir ülkede kayıt dışı ekonomiyi ve özellikle suç ekonomisini kontrol etmek mümkün değildir¹⁴⁹. İşte bu süreç organize suçluluğun yaygınlaşarak güçlenmesini beraberinde getirmektedir¹⁵⁰. Bu etkinliğin oluşmasının engellenmesi ya da kırılması ve yok edilmesi aklamaya mücadelenin bir başka nedenini oluşturmaktadır.

B. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Tarihçesi

1. Aklamanın Tarihçesi

Suç gelirlerinin aklanmasının tarihte ilk olarak dört bin yıl önce görüldüğü belirtilmektedir. Sterling Seagrave adlı romancının “Lords of the Rim” başlıklı eserinde M.Ö. 2000 yıllarında Çin’li tacirlerin servetlerinin hükümdar tarafından ellerinden alınmasını önlemek amacıyla başvurdukları yöntemler anlatılmaktadır. Söz konusu yöntemler arasında malvarlıklarının gizlenmesinin yanında, mal varlıklarının hareket ettirildiği hatta Çin dışındaki başka yerlerde yatırıma dönüştürüldüğü¹⁵¹ ya da fon transferi için şişirilmiş fiyatların kullanıldığı¹⁵² anlatılmaktadır. Önemli bir Anadolu medeniyeti olan Asurlular’ın kalıntılarında da, ihraç edilecek mallar için devlete ödenecek vergilerden kaçınmak isteyen tacirlerin sahte olarak verdikleri beyanlar ile bunu gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir¹⁵³.

Bugün görülen modern aklama yöntemlerinin benzerleri ise tarihte özellikle ortaçağda görülmektedir. Ortaçağda tefecilik, bugün yasa dışı uyuşturucu ticaretinde olduğu gibi, yalnızca bir suç değil aynı zamanda dinsel bir günah olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle tefecilik ve tacirlerin faiz almaları yasaklanmıştır, faizle

¹⁴⁹ **Kemal Kılıçdaroğlu**, Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasinin Yeniden Yapılanma Gereği, Ankara, TÜRMÖB Yayınları, 1997, s.41, 42.

¹⁵⁰ **Naci Ağbal**, “Vergi Kaçakçılığı Suçları ve Karapara İlişkisi”, Yaklaşım Dergisi, S.89, Mayıs 2000, s.85.

¹⁵¹ **Nigel Morris-Cotterill**, Money Laundering Is a Modern Phenomenon, (Çevrimiçi) http://www.foreignpolicy.com/users/login.php?story_id=54&URL=http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=54, 29.03.2009; **Silkscreen Consulting**, A Brief History of Money Laundering, (Çevrimiçi) <http://www.countermonylaundering.com/public/?q=node/6>, 29.03.2009; **Erdağ**, a.g.e., s.122.

¹⁵² **Ana Paula Ribeiro de Vasconcellos**, The Financial System’s Internal Efforts to Prevent Money Laundering: The Brazilian and the American Experience, The George Washington University The Institute of Brazilian Business & Public Management Issues Theory and Operation of a Modern National Economy, Washington DC, 2002, s.6; **Wasserman**, a.g.y., s.16.

¹⁵³ **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.5; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.37.

para verenler ve uzun vadeli satış yapan tacirler de faiz getirilerini alabilmek için çeşitli yöntemlere başvurmuşlardır¹⁵⁴.

17. yüzyılda ise Avrupa’da yapılan ticareti engelleyen özellikle deniz korsanları elde ettikleri suç gelirlerini tarihin ilk vergi cennetlerinde aklayarak kullanmışlardır. Korsanlar yasa dışı eylemlerini bıraktıklarında, elde ettikleri suç gelirlerini harcamak için kendilerine olanak sağlayan Akdeniz kıyısındaki ülkelere giderek yerleşmişlerdir. Tarihin ilk vergi cennetleri olarak anılan bu ülkeler, yasadışı faaliyetlerden elde edildiğini bildikleri gelirlerin kendi ülkelerinde değerlendirilmesi ve harcanması için söz konusu suç gelirlerinin ve suçluların ülkelere girmelerine izin vermişlerdir¹⁵⁵.

Suç gelirlerinin aklanmasının ilk kez affa uğraması ise tarihte ilk olarak 1612 yılında İngiltere’de gerçekleşmiştir. Bu tarihte İngiltere’de yasa dışı faaliyetleri bırakan korsanlar için hem yasa dışı faaliyetlerinden dolayı cezai takibe uğramayacaklarına hem de suç gelirleri üzerindeki haklarına dair genel af çıkarılmıştır¹⁵⁶.

Suç gelirlerinin aklanması kavramının günümüzdeki anlamına evrilmesinin başlangıcı ise 1920’li yıllarda ABD’de başlamıştır. Özellikle 1930’lı yıllarda ortaya çıkan ve devam eden büyük dünya ekonomik buhranı sırasında ABD’de pek çok ürünün ve özellikle alkollü içeceklerin yasaklanması bu malların yasa dışı yollardan ithal edilmesi ve ülkeye sokulmasına yol açmıştır. Bu işlerin ise hem organize bir şekilde örgütlü olarak yapılması gerekmiş hem de bunun sonucunda çok yüksek düzeyde gelir elde edilmeye başlanmıştır. İşte genellikle nakit formda bulunan bu gelirin bir şekilde bu formdan kurtarılması ve yasal ekonomik sisteme sokulması ihtiyacının belirmesi üzerine suç gelirlerinin aklanması da bir fenomen olarak ülkelerin ekonomisine ve hukukuna girmeye başlamıştır.

Bugün algıladığımız anlamıyla suç gelirlerinin aklanması ve bununla mücadele organize suç örgütlerinin yasa dışı uyuşturucu ticareti yapmalarıyla birlikte

¹⁵⁴ Blum/Levi/Naylor/Williams, a.g.e., s.3.

¹⁵⁵ Blum/Levi/Naylor/Williams, a.g.e., s.3; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.38.

¹⁵⁶ Blum/Levi/Naylor/Williams, a.g.e., s.3; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.38.

önem kazanmıştır¹⁵⁷. Suç gelirlerinin aklanması eylemlerine konu olan gelirlerin büyük bir bölümü yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirlerdir. Uyuşturucu kullanımının 1960'lı yıllara kadar çok yaygın bir nitelik kazanmaması nedeniyle, 1974 dünya ekonomik bunalımına kadar gerçek bir suç geliri sorunundan bahsedilemeyeceği, bunda dünyanın iki kutuplu bir siyasi ve ekonomik yapıya bölünmüş olmasının etkili olduğu zira bu yapı nedeniyle ülkeler arası ulaşım, taşıma ve iletişim olanaklarının günümüzdeki kadar gelişmemiş olması ifade edilmektedir¹⁵⁸.

Ancak suç gelirlerinin aklanması terimi son kırk yılın ürünüdür. Bu terim ilk olarak Amerikan yasa uygulayıcıları tarafından uygulanmaya başlanmış, bilinirliği ve popülerliği ise 1970'li yılların ortalarında ABD'de ortaya çıkan "Watergate skandalı" ile gerçekleşmiştir. Bu terimin hukuksal bir metinde ilk olarak kullanılması ise yine ABD'de 1982 yılında yargılaması yapılan US v. \$4 255 625.39 nolu davada olmuştur¹⁵⁹.

Suç gelirlerinin aklanması konusunda gelinen son nokta ise, bunun artık hem politikacıların ve hem de suç politikası üreten kişilerin gündemine girmesi ve en üst sıraları işgal etmiş olmasıdır. Özellikle organize suçluluğun son elli yılda gittikçe yaygınlık kazanması aklama eylemlerini de had safhaya çıkarmış, bilişim alanındaki gelişmeler ve bunların hemen finans sektörüne uygulanmasının sonucu olarak çok kolay ve hızlı şekilde gerçekleştirilen aklama yöntemleri ortaya çıkmıştır.

2. Aklamayla Mücadelenin Tarihçesi

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele edilmesi ve bu kapsamında mevzuat üretimi aklama eylemlerinin ortaya çıkışı ve sıklıkla kullanılmaya başlanmasından oldukça sonra gerçekleşmiştir. Zira toplumlar ve devletler önceliklerini şiddet suçlarıyla mücadeleye vermişlerdir, çünkü toplumları oluşturan bireyler günlük hayatlarında şiddet içeren suçlarla karşı karşıya gelmişler ve bu suçların doğrudan mağduru olmuşlardır; ayrıca insanlar sokakta her gün aklama gibi suçlarla karşılaşmamaktadırlar. Söz konusu şiddet içeren suçların pek çoğunun organize suç

¹⁵⁷ Taşdelen, a.g.e., s.6.

¹⁵⁸ Ergül, Kara Ekonomi, s.2.

¹⁵⁹ Gilmore, a.g.e., s.20.

örgütleri tarafından işlendiğinin ve bu suçların büyük bir kısmının işlenmesi için gerekli olan finansmanın suç gelirlerinden elde edildiğinin dolayısıyla bu suçlarla mücadelenin en iyi yolunun suç gelirlerinin müsadere edilmesi olduğunun anlaşılmasının ve bunun bir suç politikası haline getirilmesinin oldukça zaman alması nedeniyle suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele epey geç denebilecek 1970’li yılların sonu ile 1980’li yılların ilk yıllarında başlamıştır¹⁶⁰.

Suç gelirlerinin aklanması eylemlerinin ilk olarak suç tipi haline getirilmesi ise 1986 yılında ABD’de yasalaşan “Kara Para Aklama Kanunu” ile olmuştur. Aklama eylemlerinin neredeyse 1900’lü yılların başlarından itibaren suç dünyasında çok sık yer almasına ve kullanılmasına rağmen bu kadar geç bir zamanda suç haline getirilmesinin gerekçesi olarak ise özellikle aklama eylemlerinin gerçekleştirildiği ülkelerde bu eylemlerden kazanç elde edilmesi gösterilmektedir. Ayrıca aklama eylemleri öncül suçlar düşünülmezsizin tek başlarına birer ekonomik değer olduklarından kamuoyunun gündemine geç girmişlerdir. İşte bu nedenlerle yasa koyucuların aklama eylemlerini gündemlerine alarak suç haline getirmeleri son derece geç olmuştur¹⁶¹.

Bunu özellikle FATF’ın ve yerel suç gelirleriyle mücadele örgütlerinin kurulması ve işlerlik kazanması izlemiş ve suç gelirleriyle mücadeleye ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile örgütler kısa denebilecek bir zaman içinde önemli yol kat etmişlerdir. Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele kapsamında uluslararası ve ulusal alanda yapılan düzenlemelerin kronolojik sıralaması ise aşağıda başlıklar halinde gösterilmektedir. Bu düzenlemelerin daha önemli olanlarına ilişkin ayrıntılı açıklamalara çalışmanın ikinci bölümünde yer verilmektedir.

a. Uluslararası Alanda Kronolojik Olarak Düzenlemeler

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele amacıyla yapılan uluslararası çalışmalar ve mevzuat üretimi şu şekilde gerçekleşmiştir:

¹⁶⁰ Jeanne Bickford, *Filthy Lucre: A Socio – Legal Study of the Criminalization of Money Laundering*, Unpublished Doctoral Thesis, University of California, California, 1996, s.10.

¹⁶¹ Bickford, a.g.e., s.10-15.

27 Aralık 1980 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından “*Suç Kaynaklı Paranın Saklanması ve Transferine İlişkin Tedbirler Hakkında R(80) 10 Sayılı Tavsiye Kararı*” kabul edilmiştir.

12 Aralık 1988 tarihinde “*Basel Komitesi İlkeler Bildirisi*” yayınlanmıştır.

20 Aralık 1988 tarihinde “*Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi*” imzaya açılmıştır¹⁶².

Temmuz 1990’da *Mali Eylem Görev Gücü (FATF)* kurulmuş, Temmuz 1990’da FATF tarafından ünlü 40 Tavsiye yayınlanmıştır.

8 Kasım 1990’da Avrupa Konseyi tarafından “*Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme*” imzaya açılmıştır.

10 Haziran 1991’de Avrupa Birliği tarafından 91/308/EEC sayılı “*Mali Sistemin Kara paranın Aklanması Amacıyla Kullanılmasının Önlenmesi Hakkında Konsey Direktifi*” yayınlanmıştır.

9 Haziran 1995 tarihinde “*Egmont Grubu*” kurulmuştur.

21 Kasım 1997 tarihinde Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü - OECD tarafından hazırlanan “*Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi*” imzaya açılmıştır.

9 Aralık 1999 tarihinde BM ürettiği olan “*Terörün Finansmanın Önlenmesine Dair Sözleşme*” imzaya açılmıştır.

Ekim 2001’de “*Terörizmin Finansmanı ile Mücadele*” FATF’ın görevleri arasında dahil edilmiş ve bu konuda FATF tarafından “*8 Özel Tavsiye*” yayınlanmıştır.

¹⁶² Bu sözleşme 11 Kasım 1990’da yürürlüğü için gereken yirmi ülkenin onayının sağlanmasından sonra yürürlüğe girmiştir.

28 Aralık 2001 tarihinde Avrupa Birliği tarafından “2001/97/EC sayılı Konsey Direktifi” yayınlanmıştır.

18 – 20 Haziran 2003 tarihlerinde yapılan FATF genel kurulunda yeniden gözden geçirilen ve güncellenen “FATF’in 40 Tavsiyesi” kabul edilmiştir.

10 Aralık 2003 tarihinde “BM Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi” kabul edilmiştir.

27 Şubat 2004 tarihinde FATF genel kurulunda “AML/CTF Yöntemleri” kabul edilmiştir.

22 Ekim 2004’de terörün finansmanı ile mücadele alanında FATF tarafından 9 Özel Tavsiye yayınlanmıştır.

16 Mayıs 2005 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan 198 sayılı “Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkında Sözleşme” imzaya açılmıştır.

25 Kasım 2005’de suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak 2005/60/EC sayılı konsey direktifi Avrupa Birliği tarafından yayınlanmıştır.

Görüldüğü üzere 1980’li yılların ortalarından itibaren hem küresel hem de bölgesel çapta faaliyet gösteren uluslararası örgüt ve kuruluşlar tarafından suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile ilgili çok sayıda belge üretilmiş ve bunlar uygulamaya geçirilmiştir.

b. Ulusal Alanda Kronolojik Olarak Düzenlemeler

Ülkemizde suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele açısından yapılan ilk girişim 25 Eylül 1991 tarihinde FATF’a üye olunmasıyla gerçekleştirilmiştir. Bunu takiben 22 Kasım 1995 tarihinde Birleşmiş Milletler tarafından imzaya açılan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Sözleşme onaylanmıştır. Bunları takiben de 19 Kasım 1996 tarihinde 4208 sayılı “Karaparanın Aklanmasının

Önlenmesine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. Ülkemizde daha sonraki gelişmeler şu şekilde olmuştur:

17 Şubat 1997 tarihinde MASAK kurulmuş ve faaliyete başlamıştır.

2 Temmuz 1997 tarihinde “*Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik* ve *Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*” 26730 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

15 Eylül 1997 tarihinde “*Kontrollü Teslimat Uygulaması Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*” 23111 sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

17 Aralık 1997’de OECD üretimi olan “*Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi*” imzalanmıştır¹⁶³.

31 Aralık 1997’de 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik Gereğince, “*Kimlik Tespitine İlişkin Usul ve Esasları Belirleyen 1 Sıra Numaralı MASAK Genel Tebliği*” ile “*Şüpheli İşlemlerin Bildirim Usul ve Esaslarını Belirleyen 2 Sıra Numaralı MASAK Genel Tebliği*”, Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Haziran 1998’de Türkiye Cumhuriyeti Egmont Grubu’na üye olmuştur.

20 Ağustos 1998’de “*Mali Suçları Araştırma Uzmanları Görev ve Çalışma Yönetmeliği*” 23439 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

26 Mayıs 1999 tarihinde “*SECI Sınır Aşan Suçları Önlemeye ve Mücadele Etmeye İlişkin İşbirliği Sözleşmesi*” imzalanmıştır¹⁶⁴.

¹⁶³ Bu sözleşme 1 Şubat 2000 tarihinde TBMM tarafından uygun bulunmuştur.

¹⁶⁴ Bu sözleşme 30.06.2000 tarih ve 4589 sayılı yasa ile TBMM tarafından uygun bulunmuş ve 07.07.2000 tarihli ve 24102 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yayın tarihinde yürürlüğe girmiştir.

13 Aralık 2000 tarihinde BM tarafından imzaya açılan “*Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi*” imzalanmıştır¹⁶⁵.

27 Eylül 2001 tarihinde BM tarafından hazırlanan “*Terörün Finansmanın Önlenmesine Dair Sözleşme*” imzalanmıştır¹⁶⁶.

12 Ocak 2002 tarihinde “*Türkiye’de Saydamlığın Artırılması ve Kamuda Etkin Yönetimin Geliştirilmesi Eylem Planı*” yayınlanmıştır.

MASAK tarafından 7 Şubat 2002’de “*3 nolu Genel Tebliğ*”, 10 Kasım 2002 tarihinde 4 nolu Genel Tebliğ yayınlanmıştır.

17 Nisan 2003 tarihinde Avrupa Konseyi üretimi olan “*Yolsuzluğa Dair Özel Hukuk Sözleşmesi*” onaylanmıştır.

10 Aralık 2003 tarihinde “*Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*” imzalanmıştır.

1 Ocak 2004 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu’na (GRECO) üye olmuştur.

14 Ocak 2004 tarihinde Avrupa Konseyi’nin 27.01.1999 tarihli “*Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Sözleşmesi*” onaylanmıştır.

16 Haziran 2004 tarihinde Avrupa Konseyi üretimi olan “*Suç Kaynaklı Gelirlerin Aklanması, Aranması, Zaptedilmesi ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme*” (*Strasburg Sözleşmesi*) onaylanmıştır.

1 Haziran 2005 tarihinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması” suçunu yeniden düzenleyen ve 4208 sayılı yasanın ilgili hükümlerini yürürlükten kaldıran 5237 sayılı TCK yürürlüğe girmiştir.

¹⁶⁵ Bu sözleşme 30 Ocak 2003 tarihinde TBMM tarafından uygun bulunmuştur.

¹⁶⁶ Bu sözleşme 10 Ocak 2002 tarihinde TBMM tarafından uygun bulunmuştur.

18 Mayıs 2006 tarihinde “Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi” onaylanmıştır.

18 Ekim 2006 tarihinde 5549 sayılı “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir.

28 Mart 2007 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan 198 sayılı “Terörizmin Finansmanı ve Suçtan Elde Edilen Gelirlerin Aklanması, Elkonması ve Müsaderesi Hakkında Sözleşme” imzalanmıştır.

4 Ağustos 2007 tarihinde “Aklama Suçu İncelenmesi Hakkında Yönetmelik” Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

7 Kasım 2007 tarihinde “Terörün Finansmanına Yönelik Şüpheli İşlemlerin Bildirimi Genel Tebliği” yayınlanmıştır.

9 Ocak 2008 tarihinde “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanın Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik” 26751 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

9 Nisan 2008’de yükümlüler tarafından müşterinin tanınması ilkesi kapsamında uyulması gereken basitleştirilmiş tedbirler ile diğer açıklamaları konu alan “5 sıra nolu MASAK Genel Tebliği” 26842 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

15 Nisan 2008 tarihinde “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanın Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” 26848 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

16 Eylül 2008 tarihinde “Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanın Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmelik” 26999 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

26 Haziran 2009 tarihinde kabul edilen 5918 sayılı *“Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”*, 9 Temmuz 2009 tarihinde 27283 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yasanın 5. maddesi ile TCK’nın suç gelirlerinin aklanması suçunun düzenlendiği 282. maddesinde önemli değişiklikler yapılmış, aklama suçunun manevi unsurunda değişiklik yapıldığı gibi suçun cezası önemli derecede artırılmış, eklenen 2. fıkra ile aklama suçuna katılmaksızın, aklanmış gelirlerin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması ayrı bir suç tipi haline getirilmiştir.

28 Aralık 2009 tarihinde 2009/15720 nolu bakanlar kurulu kararı ile kabul edilen *“Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”*, 2 Ocak 2010 tarihinde 27450 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

“Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklere Uyum Programı Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”, 2 Ocak 2010 tarihinde 27450 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Kayıt Dışı Ekonomi, Organize Suçluluk, Ekonomik Suçlar, Terörizmin Finansmanı ile İlişkisi; Aklamayla Mücadelede Önleyici Tedbirler ve Uluslararası Hukukta Yapılan Düzenlemeler

I. Kayıt Dışı Ekonomi – Suç Geliri İlişkisi

A. Genel Olarak

Kayıt dışı ekonomi tanımlanmadan önce, ilk olarak ekonominin ne olduğu konusunda bir tanımın yapılması, konun anlaşılması açısından yararlı olacaktır. Ekonomi, üretim ile tüketim ve arz ile talep arasında dengenin nasıl sağlanacağını ve üretim faktörlerinin nasıl kullanılacağını inceleyen bilim dalıdır¹⁶⁷. Ekonomik sistem ise kısaca bir ülkede uygulanan üretim, gelir dağılımı ve tüketim metodu olarak tanımlanabilir. Bu başlık altında incelenen kayıt dışı ekonomi ise, yukarıda tanımlı yapılan genel anlamdaki ekonominin belli bir parçasını oluşturmaktadır.

Bir ülkedeki ekonomik büyüklük ya da hacim o ülkedeki kayıtlı ve kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin toplamından oluşmaktadır¹⁶⁸. Yukarıdaki tanımda da görüldüğü üzere ekonomi kayıtlı ya da kayıt dışı ayrımı yapılmaksızın bir bütün olarak ele alınmaktadır. Ekonominin bütünü yüz birim olarak alındığında kayıtlı ekonomi ile kayıt dışı ekonomi bu yüz birimde kendi büyüklüklerine göre oranlanmaktadır; dolayısıyla kayıt dışı ekonomi büyüdükçe, kayıtlı ekonomi küçülmektedir¹⁶⁹, kısacası kayıt dışı ekonomi kayıtlı ekonominin rakibidir.

¹⁶⁷ Ali Özgüven, İktisat Bilimine Giriş, 8. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005, s.3.

¹⁶⁸ Sedat Yetim, Kara Paranın Aklanması Uygulaması ve Sonuçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000, s.130.

¹⁶⁹ Hayrettin Gümüşkaya, Karaparanın Ulusal ve Uluslararası Finans Düzenine Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 1998, s.18.

Kayıt dışı ekonomide yapılan ticaret belgeye dayandırılmadığı için bu durum ticari defter kayıtlarına da geçirilmez. Kayıt dışı ekonomide belge ve ticari kayıt olmadığı için devlet gerçekleşen işlemler ve kazançtan alması gereken vergileri (KDV, gelir vergisi vs.), fonları ve harçları alamaz.

B. Kayıt Dışı Ekonominin ve Suç Ekonomisinin Tanımı

Kayıt dışı ekonomi kavram olarak hukuka aykırı olsun ya da olmasın vergi mevzuatı gereğince kayda alınıp vergilendirilmesi gerekirken, vergilendirmeye konu olmayan her türlü geliri ve bunların ortaya çıkardığı ekonomik düzeni ifade etmektedir. Kayıt dışı ekonomi bu kadar geniş bir alanı kapsaması nedeniyle işportacılıktan elde edilen tamamen hukuka uygun olarak ancak kayıt dışında kalan vergilendirilmeyen gelirleri kapsadığı gibi yasa dışı uyuşturucu ticaretinden ya da ihaleye fesat karıştırmadan elde edilen suç gelirlerini de kapsamaktadır¹⁷⁰.

Dolayısıyla kayıt dışı ekonomiyi meydana getiren farklı gelir çeşitleri bulunmaktadır. Bunların başlıcaları hane halkı sektörü, belge ve kayıt düzeni olmayan sektör, düzenlemelere uymayan sektör ve suç sektörü bir başka deyişle suç ekonomisidir¹⁷¹.

1. Kayıt Dışı Ekonominin Tanımı

Kayıt dışı ekonomi kavramıyla ilgili ilk zorluk, bu kavramın tanımının yapılmasında ortaya çıkmaktadır. Kayıt dışı ekonominin genel kabul görmüş, kesin bir tanımı bulunmamaktadır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda benimsenen ortak yaklaşım, inceleme konusu yapılan faaliyetlerin sınırlarını belirlemekten ibarettir¹⁷². Mali idarelerin bilgi ve denetiminden kaçılarak gerçekleştirilen kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin kapsamının çok geniş olması, kayıt dışı ekonominin kapsamlı bir

¹⁷⁰ "...kayıt dışı ekonomik faaliyetler; vergi kaçakçılığı, faturasız alış-veriş, kıymetli maden ve silah kaçakçılığı, haksız muafiyetlerden ve istisnalardan ya da sübvansiyonlardan faydalanma, terörizm, haraç alma, organize suçlar, sigortasız adam çalıştırma, ikinci bir işte çalışma, kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, falcılık, haraç, tefecilik, çek ve senet tahsilatı, bireyin vücudunu (fahişelik) ya da organlarını satması veya yasa dışı olarak organ ticareti yapılması gibi yasaya aykırı faaliyetler olabileceği gibi; çiftçilerin ürettiğinden tohumluk ve geçimlik olarak ayırdığı kısım, komşuya yardım, ev kadının kendi çocuğuna bakması, ev işlerinin yapılması ve aile içi ekonomik üretim gibi yasal faaliyetleri de kapsayabilir." *Yetim*, a.g.e., s.132.

¹⁷¹ *Akar*, Karaparanın Aklanması, s.8 - 10; *Yetim*, a.g.e., s.134.

¹⁷² *Ahmet Fazıl Özsoylu*, Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 1996, s.10; *Yetim*, a.g.e., s.131.

tanımının yapılmasını son derece güç hale getirmektedir. Kayıt dışı ekonominin karşılığı olarak kullanılan terimlerin çokluğu dahi¹⁷³ tanım yapmadaki zorluğu tek başına göstermektedir, ayrıca bu terimlerin birçoğu kayıt dışı ekonominin terimsel karşılığı olmaktan çok, bunun türlerini ifade etmektedir¹⁷⁴.

Kayıt dışı ekonomi ile suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri ya da suç geliri kavramları –özellikle kara para terimi– sıklıkla karıştırılmakta, iki terimin aynı kavramı ifade ettiği düşünülmektedir. Kara para kavramı, gayrimeşru gelir veya kayıt dışı para ile de sıklıkla karıştırılmaktadır, ancak her gayrimeşru faaliyet suç oluşturmazken, her suç aynı zamanda gayrimeşru bir faaliyet oluşturmaktadır¹⁷⁵. Oysaki bunlar birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte tamamen farklı kavramlardır¹⁷⁶. Aslında kayıt dışı ekonomi – suç ekonomisi ilişkisi adeta bir kapsama kümesi olarak tanımlanabilir; kayıt dışı ekonomi, suç ekonomisini ve dolayısıyla suç gelirlerini de kapsamaktadır. Çünkü suç gelirleri daima kayıt dışı ekonominin kapsamına girmekle beraber, her kayıt dışı gelirin suçtan kaynaklandığının söylenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla kayıt dışı ekonomi içinde yasalara aykırı faaliyetlerden elde edilen gelirler söz konusu olduğu gibi, konusu suç oluşturan faaliyetlerden elde edilen gelirler ve yaşamın sürdürebilmesi için ihtiyaç duyulan malzemelerin temini amacıyla resmi kayıtlara tabi olmadan sürdürülen ekonomik faaliyetler de yer almaktadır¹⁷⁷.

Kayıt dışı ekonominin biri dar biri de geniş anlamda olmak üzere iki farklı şekilde tanımı yapılmaktadır. Kayıt dışı ekonominin dar anlamıyla tanımı basit bir biçimde vergilenmemiş kazanç olarak yapılmaktadır, böylelikle vergilendirilmiş ve diğer yasalarla vergi dışı bırakılmış kazanç kayıt dışı ekonominin kapsamına

¹⁷³ Kayıt dışı ekonomi ortaya çıktığı ülkenin yapısı ve coğrafi koşullarından kaynaklanan özelliklerine göre ekonomistler tarafından farklı adlarla anılmaktadır. Bunlardan en yaygın olarak karşılaşılanları ise şunlardır: Kara ekonomi (black economy), ikinci ekonomi (second economy), düzensiz ekonomi - kural dışı ekonomi (irregular economy), gizli ekonomi (submerge economy), saklı ekonomi (hidden economy), paralel ekonomi (paralel economy), yer altı ekonomisi (underground economy), gayri resmi ekonomi (informal economy), görünmez ekonomi (invisible economy), beyan dışı ekonomi (unreported economy), hane halkı ekonomisi, yasa dışı ekonomi. **Bumin Doğrusöz**, "Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İşkilerine Bakış", Vergi Dünyası, S.274, Haziran 2004, s.44; **Şinasi Aydemir**, Türkiye'de Kayıtdışı Ekonomi, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 1995, s.8; **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.36; **Erdağ**, a.g.e., s.17; **Güner**, a.g.e., s.21.

¹⁷⁴ **Erdağ**, a.g.e., s.18.

¹⁷⁵ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.55.

¹⁷⁶ **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.20.

¹⁷⁷ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.16.

sokulmamaktadır¹⁷⁸. Ancak dar kapsamlı yapılan bu tanımda kayıt dışı ekonominin alanı yalnızca vergilendirilmemiş ancak yasalara uygun olarak elde edilmiş gelirlerle sınırlı tutulmakta, yasa dışı kaynaklardan elde edilen suç gelirleri kayıt dışı ekonominin tanımına dahil edilmemektedir¹⁷⁹.

Yukarıda yapılan açıklamalar ve anılan çekinceler dikkate alınarak kayıt dışı ekonomi geniş anlamıyla, bilinen istatistiksel yöntemlerle ölçülemeyen, belgeye dayanmayan, ekonomik hayatı düzenleyen yasa ve yönetmeliklere aykırı olarak gerçekleşen, yasal defterlere işlenmeyen, gelir elde edilen ve bu özelliklerinden dolayı GSMH hesaplarını elde etmede kullanılamayan¹⁸⁰ tüm ekonomik faaliyetler olarak tanımlanabilir¹⁸¹. Daha yalın bir anlatımla kayıt dışı ekonomi, ya hiç belgeye bağlanmayarak ya da içeriği gerçeği yansıtmayan belgelerle gerçekleştirilen ekonomik olayın devletten ve işletme ile ilgili öteki kişilerden tamamen ya da kısmen gizlenerek kayıtlı ekonominin dışına çıkarılmasıdır¹⁸².

Geniş anlamıyla yapılan bu tanımda, kayıt dışı ekonomi içinde hukuka aykırı olarak yasal olmayan yollarla elde edilen gelirler olduğu gibi, konusu suç teşkil eden faaliyetlerden elde edilen gelirler ve kişilerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için ihtiyacı bulunan malzemeleri temin etmeleri için sürdürülen hukuka uygun ekonomik faaliyetler de bulunmaktadır¹⁸³. Suç ekonomisi kayıt dışı ekonominin bir bileşeni olduğu için, kayıt dışı ekonominin tanımının, suç ekonomisini içermeksizin basit haliyle yapılması eksik ve hatalı olmaktadır.

¹⁷⁸ **Selami Şengül**, Bir Hurafe: Kayıtdışı Ekonomi, Ankara, İmaj Yayınevi, 1997, s.2; **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s.11.

¹⁷⁹ **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s.11.

¹⁸⁰ Suç ekonomisinde sürdürülen faaliyetler yasalar tarafından yasaklanmış olduklarından ekonomik anlamda katma değer yaratmazlar yalnızca gelir transferi oluştururlar. Bu anlamda suç gelirleri kayıt dışı ekonominin hesaplanmasına yönelik çalışmalarda göz önünde bulundurulmazlar. Ancak bu tür gelirler kayıt dışı yaratıldıkları halde, kayda girme isteğinde olduklarından harcama aşamasında gayri safi milli hasıla hesaplarına dahil edilirler. **Ahmet Salih İkiz**, Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye'de Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2000, s.2.

¹⁸¹ **Türkmen Derdiyok**, "Türkiye'nin Kayıtdışı Ekonomisinin Tahmini", İktisat Dergisi, S.14, Mayıs 1993, s.54; **Erdağ**, a.g.e., s.19; **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s.11; **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.36.

¹⁸² **Sinan Ülgen/Ulaş Öztürk**, Kayıtdışı Ekonomi ve Sürdürülebilir Büyüme: AB Yolunda Değerlendirme ve Çözüm Önerileri, TÜSIAD Büyüme Stratejileri Dizisi No:8, 2. Bası, İstanbul, TÜSIAD Yayını, 2006, s.30, 31; **Altuğ**, Kayıtdışı Ekonomi, s.5; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.16; **Yetim**, a.g.e., s.131, 132.

¹⁸³ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.16.

Kayıt dışı ekonominin özelliği olarak beş ana unsur ortaya çıkmaktadır. Bunlar; *yasalara aykırılık, etik normlara aykırılık, istatistiksel olarak ölçülemezlik, gelir ya da fayda elde etme ve ekonomik sisteme uygunluktur*¹⁸⁴.

Bu çalışmada kayıt dışı ekonomi yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere geniş anlamıyla, suç ekonomisini de kapsayacak şekilde ele alınmakta ve açıklamalar bu görüş doğrultusunda yapılmaktadır.

2. Suç Ekonomisi

Suç ekonomisi, kayıt dışı ekonomiyi ortaya çıkaran bileşenlerden birisidir. Suç ekonomisi dışında kayıt dışı ekonomiyi ortaya çıkaran ve enformel ekonomi başlığı altında incelenen yarı kayıtlı ekonomi ve beyan dışı ekonomi gibi bileşenler de bulunmaktadır, ancak bunlar her ne kadar kayıt dışı olsalar da içlerinde suç unsuru barındırmazlar. Bir başka anlatımla bu gelirlerin elde edilmesi için suç işlenmemektedir. Suç ekonomisini kayıt dışı ekonominin diğer bölümlerinden ayıran temel unsur, suç ekonomisi içinde kabul edilen gelirlerin elde edilmesi için suç işleniyor olmasıdır¹⁸⁵.

Suç ekonomisi kısaca *ekonomik çıkar amacıyla işlenmiş olsun ya da olmasın suç işlenmesiyle ve bu gelirlerin değerlendirilmesiyle elde edilen gelirlerin toplamının oluşturduğu ekonomik büyüklük* olarak tanımlanabilir. Aslında suç ekonomisi de kendi içinde iki boyutlu bir görünüm sergilemektedir. Bunlardan ilki özellikle marka, patent ve telif hakkı gibi fikri mülkiyete tabi olan değerlerin hukuka aykırı kullanımıyla elde edilen değerlerdir ki bunlara “*illegal ekonomi*” denilmektedir¹⁸⁶. İkinci boyut ise yasa dışı uyuşturucu ticareti, fuhuş, insan kaçakçılığı vs. gibi

¹⁸⁴ **Mehmet Ergenoğlu**, Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye'deki Boyutları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 1998, s.6, 7; **Özsoylu**, Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonomi, s.10 - 12; **Yetim**, a.g.e., s.138 - 142; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.16, dn.24.

¹⁸⁵ **Neslihan Coşkun**, Karaparanın Aklanması Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2003, s.12; **Bülent Tekin**, Yeraltı Ekonomisinde Kaçakçılık – Karapara İlişkisi ve Türkiye Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2001, s.68; **Kocasakal**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.14; **İpek**, a.g.e., s.8; **Yetim**, a.g.e., s.133; **Taşkın**, a.g.e., s.134; **Güner**, a.g.e., s.36; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.23; **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s. 68.

¹⁸⁶ Öğretide bazı yazarlar ise illegal faaliyetleri içeren yer altı faaliyetlerini suç ekonomisi olarak tanımlamaktadırlar, bkz: **Süleyman Aydın**, “Türkiye’de Suç Ekonomisi ve Organize Suçlar”, Yolsuzluk Nedenleri Etkileri Çözüm Yolları, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s.127. Ancak bu, bize göre kavramın sınırlarını belirleyen somut bir tanımlama değildir.

özellikle organize suç örgütlerinin konusuna giren ve ekonomik çıkar amaçlı işlenen suçlardan elde edilen gelirlerdir ki bunlara da “*kriminal ekonomi*” denilmektedir. İşte aklamaya konu olan suç gelirleri de genellikle bu ikinci türdeki suç gelirlerinden oluşmaktadır.

Ayrıca belirtmelidir ki teorik olarak bu ayrımlara gidilmesine rağmen uygulamada suç ekonomisinin büyük bir bölümünü son olarak sayılan ve bu çalışmanın da asıl konusunu oluşturan özellikle organize suç örgütleri tarafından ekonomik çıkar elde etmek amacıyla işlenen suçlardan elde edilen gelirler oluşturmaktadır.

Buna göre daha geniş ve ekonomik yaklaşımla suç ekonomisi şu şekilde tanımlanabilir: Piyasa kanalı ile arz ve talebin olduğu bazı mal ve hizmetlerin sağlık, güvenlik, ahlaki vb. gibi gerekçelerle üretim, dağıtım ve pazarlanması yasaklanabilir veya sıkı denetim altına alınabilir. İşte bu tür mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve/veya pazarlanması ile toplumun sağlığına, güvenine, ahlakına, gelenek ve göreneklerine aykırı faaliyetlerden çıkar elde etmeye yönelik tüm işlemler suç ekonomisini oluşturur. Suç ekonomisinde; faaliyetlerin yasaların öngördüğü şekilde yapılmaması değil, faaliyetlerin kendisinin yasaklanmış olması söz konusudur. Tamamen risk faktörü üzerine kurulu olan suç ekonomisi bir yandan ekonomik yaşam için gerekli olan düzen ve güven unsurlarına zarar verirken, diğer yandan da kamu düzenini ilgilendiren, devletin güvenlik güçlerinin uğraş alanı içinde olan faaliyetleri kapsamaktadır¹⁸⁷. Dolayısıyla ekonomik bir çıkar elde etmek amacıyla işlenen her türlü suçtan elde edilen gelirler suç ekonomisini oluşturmaktadırlar.

Görüldüğü üzere bu tanım suç ekonomisi kavramını olması gerektiği gibi ekonomi bilimine ait bir kavram olarak ele almakta ve ekonomik yaklaşım açısından doğru ve kapsamlı bir tanım vermektedir. Ancak öğretilerde bazı yazarlar suç ekonomisi kavramı ile “*kara para ekonomisi*” kavramını eş anlamlı tutmakta ve sonrasında da bu tanımlı vermektedirler¹⁸⁸. Oysa kara para, bir başka deyişle suç geliri ya da yasadaki

¹⁸⁷ Özsoylu, Suç Ekonomisi, s.4 - 6; Gümüşkaya, Karaparanın Etkileri, s.14.

¹⁸⁸ Gümüşkaya, Karaparanın Etkileri, s.14.

terimle suçtan kaynaklanan mal varlığı terimi, hukuksal bir kavramdır ve hangi gelirlerin suç geliri olarak kabul edileceği 5237 sayılı TCK'nin suç gelirlerinin aklanması suçunun düzenlendiği 282. maddesinin 1. fıkrasında tanımlanmıştır. Söz konusu maddede yukarıdaki tanımda yer alan *“toplumun sağlığına, güvenine, ahlakına, gelenek ve göreneklerine aykırı faaliyetlerden çıkar elde etmeye yönelik tüm işlemler”* suç tipinde ve dolayısıyla kara paranın tanımında yer almamaktadır. Bunlar ancak söz konusu suç tipinin korusu hukuksal değerler olabilir. Dolayısıyla ekonomik yaklaşım açısından yapılan bu tanım hukuksal tanıma göre daha geniş ve doyurucu olmakla birlikte artık hukuksal bir kavram haline gelen “kara para” kavramının bu tanımlamada kullanılmaması veya kara paranın tanımı olarak yukarıda suç ekonomisi için yapılan tanımın verilmemesi gerekir.

C. Kayıt Dışı Ekonominin Suç Ekonomisi ile İlişkisi ve Birbirinden Farkları

1. Kayıt Dışı Ekonomi - Suç Ekonomisi İlişkisi

a. Genel Olarak

Bugün evrensel bir olguya dönüşen kayıt dışı ekonomi hemen her ülkenin ekonomisinde ortaya çıkmaktadır. Kayıt dışı ekonomi gelişmiş ülkelerde %10 düzeyinde görülmekte iken¹⁸⁹ gelişmekte olan ülkelerde ise %20 ile %50 oranında seyretmektedir¹⁹⁰. İşte ülke ekonomilerinin ve dolayısıyla küresel ekonomin büyük bir bölümünü oluşturan kayıt dışı ekonomin de önemli bir bölümünü suçtan elde edilen gelirler bir başka deyişle suç ekonomisi oluşturmaktadır. Dolayısıyla kayıt dışı ekonominin suç geliri ve aklamayla yakın ilişkisi bulunmaktadır.

Kayıt dışı ekonominin suç ekonomisi ile en önemli ortak özelliği her ikisinin de belgeye dayanmamasıdır. Suç ekonomisi doğası gereği belgeye dayanmamakta,

¹⁸⁹ Örneğin ABD'de para talebi yaklaşımına göre 1990 yılında kayıt dışı ekonominin kayıtlı ekonomiye olan oranının %5,1 ile %8 oranında değiştiğinin tahmin edildiği belirtilmektedir. Bkz: **Friedrich Schneider**, “The Shadow Economies of Western Europe”, Journal of the Institute of Economic Affairs, S. 17(3), 1997, s. 42 - 48.

¹⁹⁰ **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.238.

kayıt dışı ekonominin diğer sektörlerinde ise belge oluşturmak mümkün olmamakta ya da özellikle belge oluşturulmaktan kaçınılmaktadır¹⁹¹.

Kayıt dışı ekonominin diğer sektörleri ile suç ekonomisinin bir diğer ortak özelliği ise hepsinin de yasal düzenlemelere ve dolayısıyla hukuka aykırı eylemler olmasıdır. Ancak suç ekonomisinde ceza yasaları ihlal edilirken kayıt dışı ekonominin diğer sektörlerinde ceza yasalarının ihlali söz konusu olmamaktadır.

Öğretide bazı yazarlar tarafından kayıt dışı ekonomi, yasal faaliyetlerden elde edilen ancak vergilendirilmeyen gelirlerden oluşan ekonomik değerler olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan bu yazarlara göre suç ekonomisi ise, yasalar tarafından yasaklanmış, içinde ekonomik nitelikte olanların yanı sıra aslında ekonomik nitelikte olmayanların da bulunduğu eylemlerin gerçekleştirilmesi sonucunda elde edilen gelirlerden oluşan ekonomik değerlerdir. Bu yazarlar; rüşvet, hırsızlık, yolsuzluk, kalpazanlık gibi ekonomik nitelikli olmayan faaliyetlerin yanında (ki aslında bunların hepsinin de işlenmesiyle elde edilmek istenilen amaç ekonomik kazançtır), uyuşturucu imalatı ve ticareti, silah üretimi ve kaçakçılığı, insan ticareti, çeşitli kültür ve tabiat varlıklarının, tarihi eserlerin kaçakçılığı gibi özünde ekonomik olan ancak yapılması yasalarla yasaklanmış olan faaliyetlerden de suç geliri elde edildiğini belirtmektedirler. Buna ilaveten aynı yazarlar bu tür kazançların vergilendirilmesinden ziyade, nemalarıyla birlikte tamamına el konulduğunu, yapılması yasak olan bu faaliyetlerin kayıt altına alınmasının zaten mümkün olmadığını; ayrıca devletlerin yasakladığı bu tür faaliyet ve gelirlerden vergi beklentisi içinde olmayacaklarını ileri sürmektedirler¹⁹².

Bu yazarlar kayıt dışı ekonomiyi ve suç ekonomisini iki farklı ve birbirinden bağımsız kavram olarak ele almaktadırlar. Bunlara göre kayıt dışı ekonomi özellikle vergi hukuku ile ilgili yasalara aykırı ancak ceza hukukuna göre suç oluşturmayan eylemlerden elde edilen gelirlerden oluşmakta, suç ekonomisi ise özünde ister ekonomik amaçlı olsun ister olmasın suç işlenerek elde edilen gelirlerden

¹⁹¹ **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.246.

¹⁹² **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s.15; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.239.

oluşmaktadır¹⁹³. Ancak bu bakış açısının bir ayağı eksiktir, suç ekonomisi açısından yapılan tanımlama doğru olmakla birlikte, kayıt dışı ekonomi sanki suç ekonomisinin dışındaki vergilendirilmemiş gelirler olarak tanımlanmıştır. Oysa suç ekonomisi kayıt dışı ekonominin içinde yer alan bir kavramdır ve aralarındaki ilişki de buradan kaynaklanmaktadır.

Yukarıda da açıklandığı üzere ister suç oluşturan isterse oluşturmayan eylemlerden elde edilsin herhangi bir gelir mali açıdan kayda alınmamış ise bu kayıt dışı bir gelirdir. Yazarlar devletlerin suç oluşturan eylemleri kayıt altına almak gibi bir çabalarının olmadığını söylese de bu her suç tipi açısından geçerli değildir. Örneğin fuhuş için aracılık yapılması suç olarak düzenlenmişse de devletin izniyle genelev işletmek suç değildir ve buraları işleten kişiler vergilerini ödemektedir. Normalde önemli bir suç geliri kaynağı olan fuhuş sektörü devlet izniyle yapıldığında meşrulaşmakta ve vergilendirilebilir bir kazanç haline gelmektedir¹⁹⁴.

Gerçekten de suçtan elde edilen gelirler vergilendirilmemekte ancak aklama işleminden geçip yasal bir görünüme kavuştuktan ve yasal yatırımlara dönüştürüldükten sonra bunlarla bir gelir elde ediliyorsa söz konusu ek gelirin vergisi ödenmektedir. Genel olarak devletlerin suçtan elde edilen gelirleri vergilendirmek istemekten çok bu sektörde yapılan yasa dışı faaliyetleri yok etmek istedikleri söylenebilir. Çünkü gelir elde etmek için suç işlenmesi ve özellikle bunların organize suç örgütleri tarafından gerçekleştirilmesi devletin varlığı ve devamlılığı ile kamu düzeni için sürekli bir tehdit oluşturmaktadır. Ancak devletin suç gelirlerini vergilendirmek istememesi bu gelirlerin kayıt dışı ekonomi içinde yer almadığı ya da kayıt dışı ekonomiden farklı bir ekonomik büyüklük olduğu anlamına gelmemektedir¹⁹⁵.

¹⁹³ Benzer şekilde: "kayıtdışı ekonomiyi yasal, fakat kayda alınmamış faaliyetlerin oluşturduğu, karaparayı da yasadışı faaliyetlerin oluşturduğu görülmektedir". **Ülker Mavral**, "Karapara ve Karaparanın Gelişimi ve Aklanması", Vergi Raporu, S.37, Ekim – Kasım 1998, s.78.

¹⁹⁴ "...bu sektör [suç sektörü] tarafından yapılan faaliyetler ülke ve zaman itibarıyla farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin, içki üretimi ile kumar ve diğer talih oyunları bazı ülkelerde yasa dışı olduğundan suç sektöründe değerlendirilerek milli gelir hesaplarına dahil edilmemektedir. Oysa diğer bir çok ülkede söz konusu ekonomik faaliyetlerin sonucu olarak ortaya çıkan ürün milli gelir hesaplarında yer almaktadır. Aynı zamanda, yasaklar zamana göre de değişebilmektedir. Daha önce ülkemizde kumarhane faaliyetleri yasaklanarak yapılan düzenlemeyle 74 casinonun faaliyetleri artık suç sektörü içerisine girmiştir." **Yetim**, a.g.e., s.137, 138.

¹⁹⁵ **Sacit Yılmaz**, a.g.e., s.137.

Dolayısıyla aslında bir suç ekonomisi unsuru olan kazanç bir anda kayıtlı ekonominin bir parçası haline gelebilmektedir, bu tamamen düzenlemeyi yapan ülkenin ekonomi politikalarına, suç siyasetine ve uluslararası ilişkilerine göre değişkenlik göstermektedir. Suçtan elden eden gelirleri kayıt dışı ekonominin dışında değerlendirmek çeşitli ekonomik hesaplamalarda sorun yaratacağı gibi suç gelirleriyle kayıt dışı ekonominin arasındaki gerçekten var olan önemli bir bağı da yapay olarak kesmek anlamına gelecektir.

b. Vergi Suçlarının Suç Ekonomisine Göre Konumu

Kayıt dışı ekonomi ile suç ekonomisinin en önemli ilişkisi ve ortak özelliği, suç ekonomisinin kayıt dışı ekonominin içinde yer alması ve onun bir alt başlığını oluşturmasıdır¹⁹⁶. Suç ekonomisi içinde yer alan değerler bir suçtan elde edilmişlerdir ve doğası gereği kayıt dışı olarak ortaya çıkmaktadırlar; ancak suç gelirleri kayıt dışı ekonomi kapsamında yalnızca suç ekonomisi içinde yer almamaktadır. Çünkü bu gelirlerin bir bölümü suçtan kaynaklandığı ve suç ekonomisinin içinde bulunduğu halde vergi kaçakçılığı gibi bir takım eylemlerden elde edilen gelirler aslında hukuka uygun olarak elde edilmekle birlikte bunun vergilendirilmemesi yasalarda suç olarak tanımlandığı için suç geliri olarak değerlendirilmektedir¹⁹⁷. Buradan hareketle öğretide vergi suçu doğuran eylemlerden elde edilen gelirlerin suç ekonomisi içinde yer alıp almayacağı konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Öğretide bazı yazarlar vergi kaçakçılığı suçundan elde edilen gelirlerin suç geliri olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedirler. Bu yazarlara göre vergi kaçakçılığında geliri doğuran asıl faaliyet suç değildir ve tamamen yasalara uygundur. Aklama eylemi, suç gelirini doğuran asıl eylemden sonra ikinci bir eylem olmasına rağmen, vergi kaçakçılığında üçüncü eylem olmaktadır. Dolayısıyla vergi suçlarında ilk eylem geliri doğuran meşru faaliyettir¹⁹⁸.

Bu görüşe katılmayan yazarlar ise, vergi kaçakçılığında da suçun konusu olan ve yasal olarak elde edilen gelirin suç geliri olarak değerlendirilmesinin uygun

¹⁹⁶ Kocasakal, a.g.e., s.13; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.21; Taşdelen, a.g.e., s.203; Ergül, Karaparanın Aklanması ve Suçları, s.26; Güner, a.g.e., s.21.

¹⁹⁷ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.21.

¹⁹⁸ Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.16.

olacağını ifade etmektedirler. Bunlara göre suçtan doğrudan doğruya elde edilen bir gelir olmasa dahi suç dolayısıyla elde edilen bir gelir olduğundan ve bunun suçun konusunu oluşturması nedeniyle suç ile ilişkili olduğundan bu sonuca ulaşmaktadırlar. Nasıl ki kasten öldürme suçunda, yasal olarak elde edilmiş olsa dahi faili teşvik amacıyla verilmiş paranın suç dolayısıyla elde edilen gelir olarak suçtan kaynaklandığı kabul ediliyorsa, vergi kaçakçılığı suçunda da suça konu olan gelirin suçtan kaynaklandığı kabul edilmelidir¹⁹⁹.

Aslında bu gerçekten de tartışmalı ve siyah ile beyazın olmadığı gri bir alandır. Vergi kaçakçılığına konu olan gelirlerin suç geliri olarak kabul edilemeyeceği görüşünü savunan yazarlar, suçun konusu ilk gelirin tamamen yasal faaliyetlerden elde edilmesi konusunda gerçekten de haklıdırlar. Öte yandan bu gelirleri suç geliri olarak kabul eden yazarlar da başlangıç ne olursa olsun sonuçta yasalara göre suç olarak tanımlanan bir eylemle irtibatlı gelirin varlığını görüşlerine gerekçe göstermekte haklıdırlar.

Buna göre sorunun çözümü bu iki görüşün birleştirilmesinde aranmalıdır. Konuya normatif açıdan yaklaşıldığında vergi kaçakçılığına konu olan gelir ilk olarak elde edildiği anda tamamen yasalara uygun olarak verilen bir hizmet ya da satılan mal karşılığında elde edilmiş bir gelirdir. Örneğin söz konusu malın ya da hizmetin değeri 100 birim olarak belirlendiğinde başlangıçta bunun tamamı yasal gelirdir. Ancak yürürlükteki vergi mevzuatı gereğince bunun 40 birimimin gelir vergisi, KDV vs. gibi vergilerle devlete ödenmesi gerekirken, söz konusu faaliyet kayda geçilmeden yapılıyorsa işte devlete ödenmesi gereken bu 40 birimlik kısım suç geliri oluşturmakta ve gelirin bir şekilde kaydi sisteme alınması da aklamayı meydana getirmektedir. Dolayısıyla vergi kaçakçılığı suçunun işlenmesi neticesinde hukuka uygun olarak elde edilen gelirin devlete ödenmesi gerekirken ödenmeyen kısmı suç ekonomisine dahil olmaktadır²⁰⁰.

Ancak katı normatif bir değerlendirilme yapılmaksızın, aklama suçuyla korunan hukuksal değer, suçun düzenlenmesiyle elde edilmek istenen amaç ve ceza

¹⁹⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.22, dn.49.

²⁰⁰ Benzer görüş için bkz. Ercan, a.g.e., s.15.

hukuku açısından geçerli olan daraltıcı yorum dikkate alındığında vergi suçu işlenerek elde edilen, yukarıdaki örnekte ifade edilen fazlalık kısmın da aslında aklama suçu açısından suçtan elde edilen gelir olarak kabul edilmemesi gerekmektedir. Zira vergilendirmeye tabi tutulan gelirin elde edildiği eylem suç oluşturmamakta, yalnızca bunun vergilendirilmesine yönelik yasa emri yerine getirilmediği için bunu yerine getirmeyene ceza verilmekte ancak yine de bu söz konusu geliri “suç geliri” haline getirmemektedir.

Buna göre vergi suçları ve vergilendirilmemiş kazançlar ekonomik açıdan suç ekonomisine dahil olurken, ceza hukuku açısından da bu eylemler suç ve vergilendirilmemiş kazançlar suçun konusunu oluşturmaktadır. Ancak bize göre; aklama suçu açısından vergi suçları öncül suç olarak, vergilendirilmemiş kazançlar da suç geliri olarak kabul edilmemelidir. Aksi takdirde hem aklama suçunun düzenleme amacının dışına çıkılmış, hem de ceza sorumluluğu çok fazla genişletilmiş olur. Özellikle ülkemiz gibi kayıt dışı ekonominin çok yaygın olduğu bir yargı çevresinde, yasal yollardan elde ettiği kazançları vergilendirmeyen ve gelirleri farklı şekillerde değerlendiren kişilerin tamamının aklama suçu faili olarak yargılanmaları ve cezalandırılmaları gerekir. Bu ise içinden çıkılması çok zor bir durum oluşturacağı gibi, mahkemeleri de altından kalkılması güç bir iş yükünün altına sokacaktır. Nitekim uygulamada vergilendirilmemiş ve sonrasında çeşitli işlemlere tabi tutulmuş kazançlar tespit edildiğinde VUK’un ilgili hükümlerine göre failer hakkında vergi kaçakçılığından ceza davası açılmakta ancak aynı failer hakkında aklama suçu şüphesiyle soruşturma açılmadığı gibi, aynı iddia ile dava da açılmamaktadır.

2. Kayıt Dışı Ekonominin Diğer Bölümleri ile Suç Ekonomisinin Farkları

Kayıt dışı ekonomi ile suç ekonomisi çok sıkı bir ilişki içinde olmakla beraber kayıt dışı ekonominin diğer bölümleri ile suç ekonomisi arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Bunların başlıcaları aşağıda yer almaktadır:

En önemli ve belirgin fark kayıt dışı ekonominin diğer bölümlerindeki gelir unsurları hem yasal hem de yasa dışı faaliyetlerden elde edilebilir iken, suç gelirleri adı üstünde suç oluşturan yasa dışı faaliyetlerden elde edilmektedir²⁰¹. Dolayısıyla kayıt dışı ekonomik kazanç elde eden ancak suç işlemeyenlerin bu faaliyetleri tespit edildiğinde ilgililer yalnızca vergi cezaları ile cezalandırılırlarken, suç geliri elde edenlerin tespiti halinde vergi cezalarının dışında, ihlal ettikleri yasalarda düzenlenen hapis ve para cezalarıyla da cezalandırılmaktadırlar. Ayrıca bunların suçtan elde ettikleri bütün gelirler nemalarıyla birlikte müsadereye tabi tutulmaktadır²⁰².

Kayıt dışı ekonominin diğer bölümlerinde işlemlerin tamamı ya da bir kısmı resmi kayda girilmemekte ve yasa gereği tutulması zorunlu olan defter ve kayıtlarla belgelendirilememektedir. Ekonomik işlemlerini kayıt dışı ekonomi kapsamında tutanların amacı, vergi ve diğer sosyal güvenlik ödemelerinden kaçınmak olduğu halde, suç geliri elde edenlerin amacı suç gelirlerinin aklanması için söz konusu geliri yasal ekonomik sistemin için sokmaktır²⁰³. Elde edilen suç gelirlerinde ise, bunların kaynağının gizlenmesi amacıyla farklı ekonomik işlemlere tabi tutulmakta, değişik alanlarda resmi kayıtlara sokulmakta ve yasal defter ve kayıtlarla belgelendirilmektedir²⁰⁴. Suç gelirlerinin aklanması işlemlerini yapanlar, söz konusu gelirleri yasal ekonomik sisteme sokabilmek için bu işlemlerden doğan vergi, harç vs. gibi ödemeleri işlemin komisyonu olarak kabullenmektedirler²⁰⁵. Zaten suç gelirlerinin aklanmasının amacı da budur.

Devletin kayıt dışı ekonominin önlenmesine yönelik mücadeledeki amacı, gerçekleşen tüm ekonomik işlemleri kayıt altına alıp, toplanması gereken vergi ve benzeri yükümlülüklerin tespiti olmasına rağmen, suç ekonomisine yönelik

²⁰¹ **Neslihan Coşkun**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.12; **Tekin**, a.g.e., s.68; **Kocasakal**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.14; **İpek**, a.g.e., s.8; **Yetim**, a.g.e., s.133; **Taşkın**, a.g.e., s.134; **Güner**, a.g.e., s.36; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.23; **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s. 68.

²⁰² **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.246; **Taşkın**, a.g.e., s.134.

²⁰³ **Taşkın**, a.g.e., s.134.

²⁰⁴ **Kocasakal**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.14; **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s. 18, 19; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.247; **Taşkın**, a.g.e., s.134; **İpek**, a.g.e., s.9; **Neslihan Coşkun**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.12; **Güner**, a.g.e. s. 36; **Tekin**, a.g.e., s.69.

²⁰⁵ **Gümüşkaya**, Karaparanın Etkileri, s. 19; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.247.

mücadeledeki amaç, bu faaliyetlerin tamamen yok edilmesi ve tekrar etmesinin önlenmesidir²⁰⁶.

Kayıt dışı ekonominin diğer bölümlerinin engellenmesi özellikle vergi toplamakla görevli idarelerin başlıca görevidir. Suç ekonomisiyle mücadele ise bu iş için oluşturulmuş özel idari birimlerin (örneğin MASAK) yanında ülkenin kolluk güçlerinin ve adalet kuruluşlarının da görevidir²⁰⁷.

Kayıt dışı ekonomi genellikle bireysel seçimler sonucu oluştuğu halde, suç gelirleri genellikle organize faaliyetler neticesinde oluşmaktadır²⁰⁸.

Kayıt dışı ekonominin suç ekonomisi dışındaki bölümlerine ait büyüklükler aslında milli gelir hesaplamalarında dikkate alınması gereken faaliyetler olup, bunlara ilişkin herhangi bir resmi kayıt olmadığı için söz konusu hesaplamanın dışında tutulmaktadır. Suç ekonomine ait büyüklükler ise konusu itibariyle milli gelir hesaplamalarına konu faaliyetler olmadığı için bu hesaplamalara hiç katılmamaktadırlar²⁰⁹.

Suç ekonomisinde sürdürülen faaliyetler yasalar tarafından yasaklanmış olduklarından ekonomik anlamda bir katma değer yaratmayıp yalnızca gelir transferi oluşturmaktadırlar. Bu anlamda suçtan kaynaklanan gelirler, kayıt dışı ekonominin hesaplanmasına yönelik çalışmalarda dikkate alınmamaktadırlar. Ancak suç gelirleri kayıt dışı yaratıldıkları halde, kayda girme ve aklanma isteğinde olduklarından harcama aşamasında GSMH hesaplarına dahil edilmektedirler²¹⁰.

II. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Organize Suçluluk, Ekonomik Suçlar ve Terörizmin Finansmanı İlişkisi

²⁰⁶ Taşkın, a.g.e., s.134; Gümüşkaya, Karaparanın Etkileri, s. 19; Mavral, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.247.

²⁰⁷ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.23; İpek, a.g.e., s.9; Gümüşkaya, Karaparanın Etkileri, s. 19; Tekin, a.g.e., s.69; Mavral, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.247; Taşkın, a.g.e., s.134.

²⁰⁸ Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.14; Gümüşkaya, Karaparanın Etkileri, s. 20; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.23; Mavral, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.247; İpek, a.g.e., s.9; Güner, a.g.e., s.36; Tekin, a.g.e., s.69; Taşkın, a.g.e., s.134.

²⁰⁹ Hayrettin Gümüşkaya, "Karapara Kavramı ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi", Vergi Sorunları Dergisi, Y. 17, S. 115, Nisan 1998, s. 68 - 69; Mavral, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.247; Gümüşkaya, Karaparanın Etkileri, s. 20; Taşkın, a.g.e., s.134.

²¹⁰ İkiz, a.g.e., s.2; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.17.

A. Organize Suçluluk Açısından Suç Gelirlerinin Aklanması

Yukarıda suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin yapılan açıklamaların tamamında organize suçluluğa vurgu yapılmış ve hem suç gelirinin elde edilmesine ilişkin eylemlerin hem de bu gelirlerin aklanmasına ilişkin eylemlerin çoğunlukla organize suç örgütleri tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Bu da organize suçlulukla suç gelirlerinin aklanması arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Küresel anlamda suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleyle ilgili çalışmaların yasa dışı uyuşturucu ticareti ve bunu gerçekleştiren organize suç örgütleriyle mücadele için başlatıldığı dikkate alındığında bu ilişkinin yoğunluğu daha iyi anlaşılmaktadır.

Organize suçluluk ve suç gelirlerinin aklanması birbirinden ayrılmaz bir ilişki içindedir, bunlar adeta madalyonun iki yüzü gibidirler, çünkü organize suç örgütleri, haksız kazanç elde etmek için çalışmakta ancak bir yandan da elde ettikleri bu gelirleri öncelikle gizlemek sonrasında da yasal bir kılıf içine sokup yine başka yasal faaliyetlerin sermayesi haline getirmek istemektedirler. Dolayısıyla suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele edilmesinin esas amacı organize suç örgütleriyle mücadele edilmesidir²¹¹.

Aklama suçunun gerçekleşebilmesi için, suçun maddi unsurunun üzerinde gerçekleştiği, suçun konusunu oluşturan, aklama eyleminden önce işlenen bir suçtan elde edilmiş malvarlığına gereksinim vardır. Söz konusu malvarlığı bir başka deyişle suç geliri olmaksızın aklama suçunun işlenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla organize suçların faaliyet alanı ile aklama suçunun konusu olan gelirlerin elde edildiği eylemler örtüşmektedir. Uygulamada da görüldüğü üzere aklama suçuna konu olan gelirlerin elde edildiği öncül suçlar genellikle organize suç örgütleri tarafından işlenmektedir. Zaten organize suç örgütlerinin işlemiş olduğu tüm suçlar neticesinde ulaşılması hedeflenen temel amaç maddi bir yarar elde edilmesidir²¹². Nitekim yukarıda organize suç örgütlerinin özelliklerine ilişkin yapılan açıklamalarda

²¹¹ Kocasakal, Karaparanın Aklanması Suçu, s.70.

²¹² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.132, 133.

da yapılan eylemler neticesinde gelir elde etmenin amaçlanmasının organize suçluluğun bir özelliği olduğu ifade edilmektedir.

Öğretide yapılan güzel bir benzetmede; paranın organize suç örgütleri açısından kan gibi olduğu, aklamanın da bu organizmanın kalbini oluşturduğu, aklama işlemleri sayesinde temiz kanın organizmanın sağlıklı ve zinde kalması için pompalandığı ifade edilmektedir²¹³. Buna yakın bir benzetme de ABD’de 1984 yılında oluşturulan “Başkanlık Organize Suç Komisyonu” (President’s Commission on Organized Crimes) tarafından yapılmış ve suç gelirlerinin aklanmasının “*organize suçun yaşam kaynağı*” (*the lideblood of organized crime*) olduğu belirtilmiştir²¹⁴. Söz konusu benzetme bundan sonra pek çok kaynakta kullanılmıştır²¹⁵.

Suçtan elde edilen gelirlerin organize suç örgütleri tarafından değerlendirilmesi ve devamında aklanması, hem bu örgütlerin kendi varlıklarını devam ettirmelerini hem de örgütün amaçları doğrultusunda işlemeye devam edecekleri diğer suçları finanse etmelerini sağlayacaktır²¹⁶. Bunun yanında suç örgütlerinin elinden alınmayan suç gelirleri zamanla ekonomik ve mali piyasalarda suç örgütlerinin güç kazanmasına ve bu piyasaların suç örgütlerinin eline geçmesine neden olmaktadır²¹⁷. Bu da suç örgütlerinin gelirlerini arttıracak dolayısıyla aklama işlemleri de artacaktır. Aklamanın boyutları büyüdükçe suç örgütlerinin güçleri artmakta ve bu bir kısır döngü halinde devam etmektedir.

Organize suç örgütlerinin asıl hedefi para kazanmaktır ve bu paranın da uzun vadede iyi bir yaşam ve güvence sağlaması için aklanması ve yasal yatırımlara dönüştürülmesi gerekmektedir. Nitekim organize suç örgütleriyle ilgili olarak ülkemizde yapılmış bir sosyolojik araştırmada, hükümlü bulunan bir organize suç örgütü lideriyle yapılan görüşmede kendisine “*suç grupları veya mafya tipi*

²¹³ **Hasan Aykın**, “Aklama ile Mücadele Sisteminde Önleyici Tedbirler”, Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.53.

²¹⁴ **Bain**, a.g.e., s.1; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.132.

²¹⁵ **UN Doc.**, Control of Proceeds of Crimes: Report of the Secretary General, E/CN.15/1993/4, 25 Ocak 1993, s.6; **Gilmore**, a.g.e., s.19.

²¹⁶ **MASAK**, Mali Eylem Görev Grubu Karapara Aklama Tipolojileri, MASAK Yayını No.7, Ankara 2000, s.2.

²¹⁷ **Ergin Ergül**, “Yolsuzluklarla Mücadelenin Kara Para Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler”, Gümrük Dünyası, S.40, Kış 2004, s.15; **Ergin Ergül**, “Uluslararası Hukukta Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele ve Ulusal Hukuklarda Yansımaları”, Adalet Dergisi, Y.94, S.15, Nisan 2003, s.32; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.135, 136.

yapılanmalar neyi hedeflemektedir? Para mı, güç mü, prestij mi?” sorusu yöneltildiğinde söz konusu kişi tarafından çok samimi ve gerçekçi bir biçimde şu cevap verilmiştir: “Parayı hedefler. Para olmadan bir şey olmaz. Paran yoksa adamını doyuramazsın, silah alamazsın. Adamın yoksa gücün olur mu? Gücün olmazsa prestijin olur mu? Hayır olmaz. Ama paran olursa güçlenirsin, sonra prestij gelir, namın yürür. Biraz para bulursun güçlenirsin, sonra prestij gelir, sonra bakkallık çakallık yaparsın. Bu oyunun kuralı artık budur kardeşim”²¹⁸.

Organize suç örgütleri oportünisttir²¹⁹; yürürlükteki siyasi rejimin demokrat, faşist ya da komünist olması bunlar için fark etmez²²⁰. Önemli olan bir şekilde düzen içinde yer edinerek suçlarını işlemek ve hukuka aykırı yoldan gelir elde etmektedir. Dolayısıyla söz konusu örgütler bugüne kadar her türlü siyasi rejim altında az ya da çok varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Her düzene uyum sağlayabilmenin altında yatan mantık ise, hem rahat bir şekilde suç faaliyetlerine devam edilebilmesi, hem de suçtan elde edilen gelirlerin aklanarak tekrar rahatça kullanılabilmesinde aranmalıdır.

Ülkemizde organize suç örgütleri tarafından en çok işlenen suç tipleri arasında yasa dışı uyuşturucu ticareti, silah ve mühimmat kaçakçılığı, gümrük kaçakçılığı (araba kaçakçılığı, tek el maddeleri kaçakçılığı, emtia kaçakçılığı), insan kaçakçılığı, organ ve doku kaçakçılığı, nükleer ve radyoaktif madde kaçakçılığı, altın ve değerli maden kaçakçılığı, suç gelirlerinin aklanması, para ve değerli belgelerde sahtecilik (kalpazanlık), belge sahteciliği (pasaport, nüfus cüzdanı, vize sahteciliği), telif hakları, marka ve patent taklitçiliği, kültür ve tabiat varlıkları kaçakçılığı, dolandırıcılık, tefecilik, fuhuş, organize biçimde işlenen hırsızlık, çek ve senet tahsilatı, haraç alma, fidye karşılığı adam kaçırma, senedin yağması (zorla senet imzalatma), ev ve iş yeri kurşunlama, adam yaralama, darp ve şiddet uygulama, adam

²¹⁸ Kahya/Özerkmen, a.g.e., s.193, 194.

²¹⁹ Oportünizm, güç durumlarda, davranışların ahlâk kuralları veya düzenli bir düşünceden çok, kişinin çıkarlarına uyacak biçimde davranılmasıdır. Eyyamcılık olarak kullanılan bu terim günlük koşullara ve çıkarlara göre ilkelerden sapma anlamına gelmektedir. Deyimin geniş ve dar anlamları arasındaki ayrımın daima göz önünde bulundurulması gerekir. Geniş anlamda gününü gün etmek için ödün verme anlamını dile getiren oportünizm terimi, dar anlamda işçi hareketi içindeki işçi sınıfının ilkelerden ödün verenler anlamında kullanılmaktadır. Bzk: Orhan Hançerlioğlu, Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, C.4, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1978, s.341 - 343.

²²⁰ Ergül, Kara Ekonomi, s.59.

öldürme, para karşılığında adam öldürme, kamu arazilerinin işgali ve yağmalanması, ihaleye fesat karıştırma ve rüşvet gibi suçlar sayılabilir²²¹.

Bu suçların hemen tamamının gelir getirici suç tipleri olduğu ya da gelir elde etmek amacıyla da işlenebilecekleri görülmektedir. Bu da organize suçluluk ile suç gelirleri ve bunların aklanması arasındaki bağı anlamlı bir şekilde göstermektedir. Nitekim organize suç örgütleri, kısa zamanda ve hızlı bir şekilde kazanç sağlayabileceği, maliyetin görece düşük olduğu ve yakalanma risklerinin en az olduğu alanlarda faaliyette bulunmaktadır. Bu nedenle söz konusu örgütler mağduru olmayan veya mağduru toplum olduğu suçları daha çok tercih etmekte ve bu konuda uzmanlaşmaktadırlar²²².

B. Ekonomik Suçlar - Suç Gelirlerinin Aklanması İlişkisi

Suç gelirlerinin aklanması, yukarıda da açıklandığı üzere organize suçlulukla ilişkili olduğu kadar, hatta bundan daha fazla ekonomik suç kavramıyla ilişkili bir suç tipidir. Aklamaya konu olan değerlerin tamamı organize suçlardan elde edilmemektedir, yani organize suçlulukla ilgisi olmayan suçlardan elde edilen gelirlerin de aklanması mümkündür. Ancak ister organize suç örgütlerinin eylemleri neticesinde elde edilsin, isterse örgütlü olarak işlenmeyen suçlardan elde edilsin, suç gelirlerinin aklanması ekonomik bir suç tipidir. Dolayısıyla suç gelirlerinin aklanması suçunun bu açıdan da ele alınması ve incelenmesi gerekmektedir.

Bu durum ayrıca suç gelirlerinin elde edilmesi sırasında işlenen öncül suçların failleriyle, bunun bir devamı olarak görülen aklama eylemlerinin failleri arasındaki ve öncül suçlarla aklama suçunun arasındaki farklılığı göstermesi açısından da önemlidir. Zira öncül suçları işleyenler şiddet içeren hareketleri de kullanılarak suç oluşturan eylemleri gerçekleştirirken, aklama suçunu işleyenler hiçbir şiddet hareketi yapmadan tamamen teknik işlemler suretiyle bu eylemleri gerçekleştirmektedir.

Buna göre, ekonomik yaşamın bütün yönleri ile düzenlenmesi ekonomi hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan suç

²²¹ Ceylan, a.g.e., s.69 vd.; Tezcan, a.g.y., s.10; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.133.

²²² Ergül, Karaparanın Aklanması ve Suçları, s.29; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.133, 134.

gelirlerinin aklanması suçu da yukarıda değinildiği gibi bir ekonomik suç tipi olmakla, ekonomi hukukunun bir parçasıdır. Yukarıda kayıt dışı ekonomi – suç geliri ilişkisinde açıklandığı üzere suç gelirlerinin ve bunların aklanmasının ekonomiye çoğunluğu olumsuz yönde olmak üzere büyük oranda etkisi bulunmaktadır. Ekonomi hukuku ise doğası gereği buna bir tepki vererek bu konuda düzenleme yapılması gerekliliğini ortaya koyacaktır, zira bu hukuk dalı ekonominin belli bir doğrultuda iyiye gitmesi için vardır, oysa suç gelirlerinin aklanması genel olarak buna engel olmaktadır. Dolayısıyla suç gelirlerinin aklanmasına yönelik bir yasal düzenleme yapılması, ceza hukuku açısından olduğu kadar, ekonomi hukuku açısından da olması gereken bir durumdur.

1. Ekonomik Suç

Ekonomik suçun ne olduğu konusunda çok sayıda tanım olmakla beraber, bunun tam olarak sınırlarının ve özelliklerinin yer aldığı ve üzerinde görüş birliğine varılan, herkes tarafından kabul edilen açık bir tanımı bulunmamaktadır. Bazı ülkelerde olduğu gibi mevzuatta ekonomik suçun tanımlanmamış hatta bu konudan hiç bahsedilmemiş olması nedeniyle de bu kavramın tanımı ve özelliklerinin belirlenmesi tamamen öğretiyeye bırakılmıştır²²³.

Konuyla ilgili yapılan özellikle yakın tarihli çalışmalarda ekonomik suçlar kriminolojik - sosyolojik, ceza muhakemesi kuralları ve korunan hukuksal değer açısından gruplandırılarak tanımlanmaktadır²²⁴.

Bize göre, ekonomik suçların açıklanmasında kullanılacak en uygun ölçüt suçla korunan hukuksal değerdir²²⁵. Bu ölçüte göre ekonomik suçlar değerlendirildiğinde, kavramın geniş anlamından hareketle tanım yapıldığı takdirde

²²³ Örneğin Alman Mahkemeler Kanunu'nun 74c paragrafında ekonomik ceza dairesinin yetkisini belirlemek için bir tanım yapılmıştır. Buna göre çok sayıda suç tipi ekonomik suç olarak nitelendirilmektedir. Bu tanımlamaya göre vergi suçları da ekonomik suç tipi olarak anlaşılmaktadır. Düzenlemeye göre bir suçun ekonomik suç olarak kabul edilebilmesi için şu özelliklere sahip olması gerekmektedir: 1. Bir ekonomik ilgilinin ceza ile tehdit edilen davranışının bulunması, 2. Bu davranışın bir mesleğin icrası kapsamında gerçekleştirilmesi, 3. Bu eylem ile güvenin kötüye kullanılması. **Timur Demirbaş**, Kriminoloji, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.248.

²²⁴ **Selman Dursun**, Ekonomik Suçlar ve Bankacılık Suçları Bağlamında Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.33; **Fatih Selami Mahmutoğlu**, Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.29.

²²⁵ Aynı görüşte bkz: **Mahmutoğlu**, Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, s.38; **Dursun**, Ekonomik Suçlar, s.36, 37

bireysel mal varlığının zararına neden olan pek çok suç tipinin de bu kavramın içinde yer aldığı, hatta ekonomik çıkar amacıyla işlenen insan öldürme ya da yaralama gibi suçların da bu kavramın içinde değerlendirilebileceği, oysa bu kavramla kastedilenin bu olmadığı görülmektedir.

Dolayısıyla ekonomik suçlar, dar anlamda ve korunan hukuksal değere göre *“ekonomik faaliyetlerin düzenli işleyişi şeklindeki genel ekonomik yararı ve bu hukuksal yararı koruma altına alan hukuk kurallarını ihlal eden eylemler”* olarak tanımlanabilir. Buna göre banka, sigorta, kartel, rekabet, patent, gümrük, vergi, ithalat, ihracat, kaçakçılık, ödünç para verme ve suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin düzenlemelerde yer alan suç tiplerinin ekonomik suçlar olarak nitelendirilmesi mümkündür²²⁶. Ancak gerektiğinde bireysel malvarlığına zarar veren ancak işleniş sıklığı ve ekonomiye yaptığı etkisiyle önemli bir yer tutan suç tiplerinin de ekonomik suç tipleri arasında yer alması mümkün olabilecektir²²⁷.

2. Ekonomik Suç Olarak Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu

Organize suçlulukla yakın bir ilişki ve ayrılmaz bir bağ içinde bulunan suç gelirlerinin aklanması suçu, ekonomik bir suç tipidir. Ekonomik suç kavramı ister kriminolojik - sosyolojik açıdan, ister ceza yargılaması kuralları açısından isterse de suçla korunan hukuksal değer açısından ele alınsın suç gelirlerinin aklanması suçu, ekonomik suç kavramı içinde yer almaktadır.

Ekonomik suçların temelini açıklamaya çalışan yukarıda anılan görüşler açısından aklama suçunun her ölçüte göre ekonomik bir suç tipi olduğu anlaşılmaktadır. Kriminolojik – sosyolojik açıdan ekonomik suçları açıklayan görüşe göre suç gelirlerinin aklanması suçunun bu gruba dahil olup olmadığı incelendiğinde, bu suçları işleyenlerin beyaz yaka suçluluğu tanımında yer aldığı gibi genellikle orta ya da üst sosyo - ekonomik gruplardan gelmekte oldukları ve yaptıkları meslekleri

²²⁶ Mahmutoglu, Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, s.38.

²²⁷ “Bu noktada ekonomik düzenin işleyişini koruyan kurallarla doğrudan bağlantılı olmayan suçların, özellikle bireysel mal varlığını koruyan suçların, işlenmelerindeki yoğunluk, ekonomik düzene ilişkin suç konularına yönelmeleri gibi genel ekonomik düzenin işleyişi açısından tehlike oluşturmaları veya buna zarar verme özelliğini taşımaları halinde, kavramın geniş anlamda kabulü, yani bu suçların da ekonomik suç sayılması ve bu nitelikleri kapsamında gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.” Dursun, Ekonomik Suçlar, s.38. Aynı doğrultuda bkz. Mahmutoglu, Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, s.38.

çerçevesinde aklama suçuna iştirak ettikleri görülmektedir. Hatta aklama işlemlerini yapanlar, yaptıkları işten herhangi bir suçluluk dahi duymamakta, herhangi bir kişiye karşı doğrudan bir suç işlenmediği ya da zarar verilmediği için bundan bir rahatsızlık da hissetmemektedirler. Bu kişilerin çoğu yaptıkları işlemler sonucu iyi gelirler elde etmekte, böylelikle iyi bir standart içinde yaşamakta ve işlerini çok iyi yaptıklarını düşündükleri için hem mesleki hem de maddi açıdan tatmin olmaktadır.

Aklama suçu bu açıdan, ekonomik suçlara tipik bir örnek oluşturmaktadır. Bu suçun gerçekleştirilmesindeki amaç, suç gelirlerinin sahipleri açısından suçtan elde ettikleri gelirlere yasal bir görünüm sağlamak ve paranın takip edilerek kendilerine ulaşılmasını engellemek, aklama işlemini yapanlar açısından ise verdikleri hizmetin karşılığında gelir elde etmektedir. Suçun maddi unsurunu oluşturan hareketler de çeşitli yöntemler kullanılarak paranın kaynağından uzaklaştırılması ve bunlara yasal kaynak bulunması için çeşitli manipülasyon işlemlerinin yapılmasıdır. Bunlar uzmanlık isteyen ve özellikle hukukçular ile banka/finans sektöründe uzman olanların bilgilerinin gerektiği hareketlerdir.

Konuyu ceza yargılaması kuralları açısından açıklayan görüşe göre de suç gelirlerinin aklanması suçu tipik bir ekonomik suç türüdür. Zira yukarıda suçun işleniş modellerinde ayrıntılı olarak açıkladığı üzere bu suçların soruşturulması ve kovuşturulması özel bir uzmanlık gerektirmekte ve hatta bu amaçla uluslararası ve ulusal mücadele birimleri oluşturulmaktadır.

Ekonomik suçları korunan hukuksal değer ölçütüne göre açıklayan görüş açısından suç gelirlerinin aklanması suçu incelendiğinde de bunun bir ekonomik suç türü olduğu tespit edilmektedir. Çünkü suç gelirleri ve bunların aklanması neticesinde elde edilen gelirler yasal ekonomik sisteme dahil olarak makro ekonomik dengeleri bozmakta ve kamusal nitelikte olumsuz bir etki doğurmaktadır. Ayrıca özellikle suç gelirlerinin aklanmasına konu olan gelirlerin elde edildiği öncül suçların işlenmesi esnasında bireylerin mal varlığına da zarar verilmektedir. Nitekim öğretilerde de genel olarak ekonomik suçlarla korunması amaçlanan hukuksal değer ekonomik yaşamın

işleyişi olduğu²²⁸, dolayısıyla aklama suçunun ekonomik yaşama olan etkileri dikkate alındığında aklama suçunun kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde bu gruba dahil olduğu, nitekim ekonomik suçların özelliklerinin büyük ölçüde aklama suçuyla bağdaştığı ifade edilmektedir²²⁹.

Ancak öğretilde Kocasakal bu görüşe katılmamakta ve aklama suçunun ekonomik bir suç tipi olmadığını ifade etmektedir. Yazara göre ekonomik suç, devletin makro ekonomik alanda yaptığı düzenlemelere aykırılık oluşturan, bu açıdan işleyişi bozan suçlardır. Buna göre ekonomiye zarar veren veya konusu ekonomik bir değer olan her türlü suç ekonomik suç değildir. Bu açıdan örneğin hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma gibi suçlar, sadece bireysel bir ekonomik değere zarar vermekle ve makro ekonomik düzene ilişkin olmamakla ekonomik suç olarak kabul edilemezler. Buna karşın sermaye piyasası, bankacılık, ticaret gibi makro ekonomik alandaki düzenlemelere ilişkin suçlar, ekonomik suç olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında aklama suçunun ekonomik bir suç olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Yazar buna gerekçe olarak da bu suçta belirgin bir mağdurun olmadığını, suç gelirlerinin yasal ekonomiye dahil edilmesinin kısa vadede (hatta bazen uzun vadede) ekonomiye bir zarar vermediğini, aksine piyasaya sıcak para girişinin sağlanarak ekonomide canlılık yarattığını, birçok iktisatçının aklama ile mücadeleyi gereksiz bulmasının altında yatan mantığın da bu olduğunu ifade etmektedir. Yazar devamla, aklama suçunun düzenlenmiş belirli bir makro ekonomik alana ilişkin bir eylem ve suç olmadığını, bu suçun daha çok organize suçluluğun önemli bir kaynağı olmakla teknik olarak değil fakat genel olarak ihlal ettiği menfaatin kamu düzeni olduğunu, son yıllarda gelişen ve kendisinin katılmadığı ekonomik suça ekonomik ceza önermesi de dikkate alındığında, aklama suçunun ekonomik suç saymanın ne denli hatalı olduğunu anlaşıldığını belirtmektedir²³⁰.

Yazarın yukarıda anılan görüşlerine katılmadığımızı ifade etmeliyiz. Çünkü suç gelirlerinin aklanması doğrudan makro ekonomik dengeleri etkileyen bir suç

²²⁸ **Genç Osman Yaraşlı**, "Mali Suçlar ve Takibi", Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu, 30 Nisan – 1 Mayıs 2005, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, Ankara, Ekim 2005, s.269.

²²⁹ **Hayriye Sönmez Işık**, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Usul Hukuku) Ana Bilim Dalı, Ankara, 2008, s.99.

²³⁰ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.70.

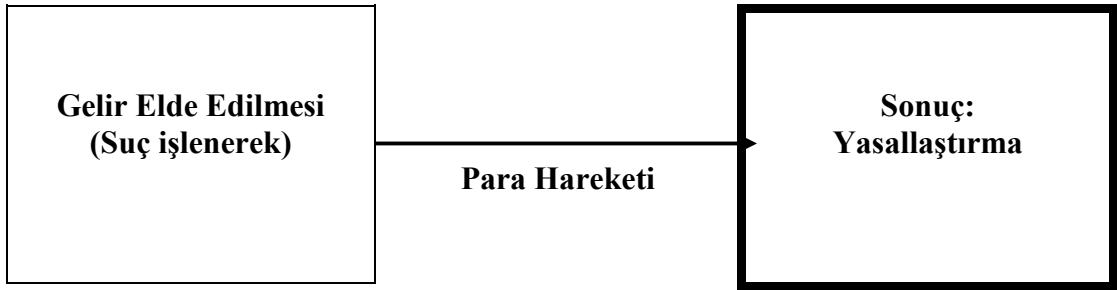
tipidir. Suç gelirlerinin ekonomiye girişı başlangıçta sıcak para akışı nedeniyle ekonomiye olumlu bir etki yapsa da orta ve uzun vadede makro ekonomiyi olumsuz yönde etkilemektedir. Zira suç gelirinin yasal yollardan elde edilmiş gelirler gibi serbest piyasa ekonomisinin kurallarına ve normal rekabet şartlarına göre hareket etmemesi nedeniyle piyasalarda ani dalgalanmalarla birlikte istikrarsızlığa ve haksız rekabete yol açmaktadır. Bunlar da yazarın görüşüne temel aldığı ölçüte göre aklama suçunun makro ekonomik düzeni olumsuz etkilemesi nedeniyle ekonomik bir suç olduğunu göstermektedir. Ayrıca yazar görüşünü açıkladığı makalenin önceki paragrafında aklama suçuyla korunan hukuksal değerler arasında “*ekonominin denge ve istikrarının korunması, ... finansal sistemin ve kurumların saygınlık, bütünlük ve istikrarının korunmasını*” göstererek aslında bu suçun makro ekonomik düzeni etkilediğine işaret etmektedir. Ayrıca yazar haklı olarak bu suçun özellikle organize suçlulukla mücadele için düzenlenmiş bir suç olduğu ifade etmekte ve belli bir mağdurunun olmayışının da ekonomik suç olarak kabul edilmemesinde gerekçe göstermektedir. Ancak bunun düzenleniş amacının organize suçlulukla mücadele olması ve belli bir mağdurunun olmaması ekonomik bir suç tipi olarak kabulüne engel değildir. Sermaye piyasasında işlenen “içerden öğrenenlerin ticareti” suçunda da genellikle bir organizasyon olmakta ve çoğu zaman belli bir mağdur bulunmamaktadır, ancak bu suç tipi yazar tarafından ekonomik suç tipi olarak kabul edilmektedir.

Ekonomik suça ekonomik ceza verilmesi önermesinin ise aklama suçunun bir ekonomik suç olarak kabulünde etkisi olmamalıdır. Her ne kadar biz bu önermeye katılmıyorsak da, bu önermeyi öğretilde ciddi biçimde savunanlar bulunmaktadır. Ancak bütün ekonomik suçlar için ekonomik yaptırım getirilmesi gerekmemektedir. Pekala aklama suçunun aslında kaynağını oluşturan ciddi suçların bastırılması için düzenlenmiş olduğu ifade edilerek, ekonomik suçlara ekonomik ceza önermesinin istisnasını oluşturması gerektiği ileri sürülebilir ve sürülmelidir.

C. Terörizmin Finansmanı ile Suç Gelirlerinin Aklanmasının Farkları

Suç gelirlerinin aklanması kavramının sınırlarının belirlenmesi için bu iki kavramın arasındaki farklılıklar ortaya konulmalıdır. Bu nedenle aşağıda suç gelirlerinin aklanması ile terörizmin finansmanı kavramlarının arasındaki farklılıklar açıklanacaktır.

Suç gelirlerinin aklanması, gelirin kaynağı ile gelir arasındaki bağın koparılmasıyla başlayıp elde edilen gelirlerin meşrulaştırılmasıyla sona ererken, terörizmin finansmanı gelirin elde edilmesiyle başlayıp bunun dağıtılmasıyla sona ermektedir. Aklamanın ve terörizmin finansmanın esas amaçları dışarıda tutulduğunda her ikisinin de ortak araçları kullandıkları görülmektedir. Nitekim aşağıdaki tabloda koyu renkle belirtilen kutular her ikisinin de paranın geldiği kaynaklar arasındaki bağı silmeye çalıştığını göstermektedir. Bu benzerliğin dışında, gelir kaynaklarına dokunulmaması ve para akışının gizlenebilmesi için aklayıcıların yetenekleri terörizmi finanse edenler için zorunlu bir araçtır²³¹. Dolayısıyla söz konusu bağı silme aşamasına ilişkin olarak suç gelirlerinin aklanması açısından alınan karşı önlemler terörizmin finansmanı açısından da son derece önemlidir²³².

Terörizmin Finansmanı

²³¹ **Kimberley L. Thachuk**, "Terrorism's Financial Lifeline: Can It Be Severed?", Strategic Forum, Institute for National Strategic Studies, National Defense University, No.191, Mayıs 2002, s.3; **Jae-myong Koh**, Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering, Berlin – Heidelberg, Springer, 2006, s.27.

²³² **Koh**, a.g.e., s.27.

Tablo 1: Terörizmin finansmanı ile suç gelirlerinin aklanmasını döngüsünü göstermektedir²³³.

Terörizmin finansmanında kullanılan gelirler suç işlenerek elde edildiği gibi tamamen yasal yollardan da elde edilebilmektedir, bu ise ilgili soruşturma birimlerinin dikkatini çekmeyecek bir durum oluşturmaktadır²³⁴. Bu durum terörizmin finansmanı ile suç gelirlerinin aklanması arasındaki en belirgin farklardan biridir²³⁵. Zira suç gelirlerinin aklanmasında suçun konusu oluşturan gelir daima yasadışı bir faaliyet olan öncül suça dayanmaktadır. Buna bir de terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi için gereken finansmanın suç gelirlerinin aklanması esnasında söz konusu olan miktarlara göre çok düşük miktarlarda olması eklenince bunun normal bir araştırmada ortaya çıkma olasılığı daha da azalmaktadır²³⁶. Bunlara bağlı olarak terörizmin finansmanı ile mücadele, suç gelirlerinin aklanması ile mücadeleye göre daha fazla istihbarat gerektirmektedir²³⁷.

²³³ Tablo için bkz: **Koh**, a.g.e., s.27.

²³⁴ Terörizmin finansmanında suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin yöntemlerin kullanıldığı bazı örnek olaylar için bkz: **Koh**, a.g.e., s.28 - 30.

²³⁵ **Ufuk Gürsoy Yavuz**, "Ekonomi Güvenliğinin Ülke Güvenliğine Etkisi Kapsamında Mali Suç ve Terörizmin Finansmanı İstihbaratı", Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.442, 443.

²³⁶ FATF bünyesinde oluşturulan Terörün Finansmanı Çalışma Grubu tarafından hazırlanan 20.09.2007 tarihli Terörün Finansmanı Raporu'nda; BM İzleme Takımının El Kaide ve Taliban'a ilişkin hazırlamış olduğu Ağustos 2004 tarihli rapordaki tahmini rakamlara yer verilmiş ve 11.03.2004 tarihinde Madrid'de gerçekleştirilen tren bombalanması eyleminin tahmini maliyetinin 10.000 dolar, 15 - 20.11.2003 tarihinde İstanbul'da yapılan bombalama faaliyetlerinin tahmini maliyetinin 40.000 dolar, 07.07.2005 tarihinde Londra'da yapılan terör saldırısının maliyetinin ise Birleşik Krallık Hükümetinin tahminlerine göre 4.000 dolar civarında olduğu belirtilmektedir. Bkz: **Hasan Aykın/Kevser Gümüşay**, "Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finansmanı ile Mücadele", Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.345.

²³⁷ **Martin S. Navias**, "Financial Warfare as a Response to International Terrorism" Superterrorism: Policy Responses, Ed: Lawrence Freedman, Malden MA, Blackwell Publishing, 2002, s.73.

Hem işledikleri suçlardan gelir elde edenler hem de ellerindeki fonları terör eylemleri için kullanmak isteyenler bunlarla mücadele eden birimlerin kontrol ve gözlemlerine takılmamak için gelirlerin kaynağını veya fonun kullanılış amacını gizlemek veya olduğundan farklı göstermek gereğini duyarlar. Bu nedenle suç geliri aklayanlar ve terör örgütlerinin finansmanını yapanlar genellikle benzer yöntemleri kullanmaktadırlar. Ancak aklama ile terörün finansmanı açısından temel ayrımlardan birisi aklama faaliyetine konu olan fonların genellikle büyük miktarlarda olmasına karşın, terör eylemleri için gerekli fonların bazen çok küçük miktarlarda olmasıdır²³⁸.

Geçmiş yıllarda yalnızca büyük organize suç örgütlerinin elinde bulunan yasadışı uyuşturucu ticaretine yavaş yavaş terör örgütlerinin de girdiği, hatta bazı alanlarda bu işin yalnızca terör örgütlerinin kontrolünde yapıldığı görülmektedir. Bu gelişme ise artık küresel boyutta bir tehdit olarak algılanan terörizmi kolayca güçlendirmekte ve istedikleri eylemleri yapabilmelerini sağlamaktadır²³⁹. Oysa yasa dışı uyuşturucu ticareti esas olarak organize suç örgütlerinin ana faaliyet konusudur ve aklama işlemlerine konu olan gelirlerin büyük bir bölümü de yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirlerdir.

Ayrıca yapılan çalışmalar sonucunda uluslararası alanda faaliyet gösteren El Kaide gibi terör örgütlerinin dünyanın dört bir yanında bulunan militanlarına geçinmeleri ve eylemlerini gerçekleştirmeleri için gerekli olan finansal kaynakları, aynen suç gelirlerinin aklanmasında olduğu gibi genellikle finans kurumlarını kullanarak ve fonları çeşitli işlemlere tabi tutmak suretiyle kaynağının bulunmasını engellemeye çalışarak gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Terör örgütleriyle organize suç örgütleri arasındaki fark son derece açıktır. Terör örgütleri, özel olarak siyasal amaçlar güden, devletlerin iç siyasal yapılarını, ülkenin bütünlüğünü ihlal amacı ile şiddet hareketleri gerçekleştiren örgütlerdir. Terör örgütünün yakın ve uzak hedefleri bulunmaktadır. Bunların yakın hedeflerini toplumu kaosa sürükleyecek hareketler gerçekleştirmek, uzak hedefleri ise bu kaos üzerinden nihai olarak siyasal temel hedeflere ulaşmak oluşturmaktadır. Organize suç örgütleri

²³⁸ Aykın/Gümüşay, a.g.y., s.343.

²³⁹ Erdağ, a.g.e., s.148.

ise ekonomik çıkar elde etmek için faaliyet gösteren ve bu amaçla suç işleyen yapılardır, söz konusu örgütlerin yakın hedefleri de uzak hedefleri de işledikleri suçlar ve zaman zaman gerçekleştirdikleri şiddet hareketlerinin neticesinde bir takım ekonomik çıkarlar elde etmektedir²⁴⁰.

Gerçekten de konuya kriminolojik perspektiften bakıldığında terör amaçlı olmayan suçlulukla (ki buna organize suçluluk da dahildir) terör suçluluğu arasındaki fark ortaya çıkmaktadır. Terör amaçlı olmayan suçlular duygularını tatmin ya da kişisel yarar ya da avantajlar elde etmek amacıyla hareket ederlerken, terörizmin arkasında ideolojik amaçlar yer almaktadır. Teröristleri harekete geçiren kişisel yararlar olmayıp ulaşmak istedikleri ideallerdir. Bu idealler politik, dinsel, felsefi ve çevresel içerikte olup, olması gereken sistemle gerçekte var olan farklılığı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır²⁴¹.

Bu açıklamalarımız ışığında suç gelirlerin aklanmasıyla terörizmin finansmanı arasında üçü uluslararası boyutta, biri ulusal ve normatif açıdan dört önemli farkın bulunduğu görülmektedir:

- İlk olarak, terör örgütünün meşru yollarla elde ettiği gelirler açısından adeta aklama işlemlerinin tersine hareket edilmektedir. Buna göre meşru yollardan elde edilen gelirler, terör örgütlerine finansal kaynak sağlamak amacıyla bu örgütlere verilmek suretiyle yasa dışı hale gelmektedir. Oysa aklama suçunda zaten herhangi bir öncül suçtan elde edilen gelir yasal ekonomik sisteme sokulmak suretiyle yasal hale getirilmek istenmektedir²⁴².
- İkinci olarak, terörün finansmanı ile suç gelirlerinin aklanması işlemleri arasındaki bir diğer farkı suçun gerçekleşme süreci oluşturmaktadır. Aklama suçunun oluşması için buna zamansal açıdan ön gelen bir öncül suçun işlenmesi gerekmekte ve bu suçtan elde edilen gelir çeşitli

²⁴⁰ **Sulhi Dönmezer**, "Organize Suçlulukla Mücadele", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman'a Armağan Sayısı, S.1, 2002, s.6.

²⁴¹ **Hans-Heiner Kühne**, "Aptitudes of Existing Criminal Law to Cope with Challenges of Terrorism", Kamu Hukuku Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Alanlarında Kamunun Önderliği ve Bireysel Özerklik Sempozyumu, Ed: İlhan Ulusan/Bahri Öztürk, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.343.

²⁴² **Tulga Uyar**, Terörle Mali ve Hukuki Mücadele, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008,, s.61, 62.

işlemlerden geçirilerek aklanmakta ve yasal ekonomik sisteme sokulmaktadır. Dolayısıyla başlangıcından bitişine kadar bu sürecin tamamını suç olarak tanımlanan eylemler oluşturmaktadır. Buna karşın TMK'nın 8. maddesinde düzenlenen terörün finansmanı suçunda, suç son basamakta oluşmaktadır²⁴³.

- Üçüncü olarak, suç gelirlerinin aklanması işlemlerinde söz konusu olan meblağların tersine, terörün finansmanında nispeten çok küçük meblağlar suçun konusunu oluşturmaktadır. Nitekim aklama işlemlerine konu olan meblağlar ile terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi için kullanıldığı ifade edilen miktarlar karşılaştırıldığında arada büyük bir farkın bulunduğu görülmektedir²⁴⁴.
- Son olarak, ülkemizde aklama suçu 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan ayrı, bağımsız bir suç tipi olarak düzenlenmektedir²⁴⁵. Hatta 282. maddenin 4. fıkrasına göre suçun bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde faille verilecek ceza bir kat arttırılarak verilecek ve failler ayrıca suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiği TCK'nın 220. maddesi gereğince de cezalandırılacaklardır. Buna karşın terörün finansmanı suçu, 3713 sayılı TMK'nın 8. maddesinde bağımlı bir suç tipi olarak düzenlenmiştir; çünkü terörün finansmanı suçunun failleri TMK'nın 7. maddesinin TCK'nın 314. maddesine yaptığı yollama nedeniyle bu madde gereğince cezalandırılırlar. Bu da iki suç arasındaki normatif farkı oluşturmaktadır.

Bu nedenlerle hemen her çalışmada suç gelirlerinin aklanmasıyla terörizmin finansmanı birlikte anılmasına rağmen, biz bunların tamamen iki farklı kavram olduğunu düşünüyoruz. Bu bağlamda çalışmamızda yalnızca suç gelirlerinin

²⁴³ Uyar, a.g.e., s.62.

²⁴⁴ Uyar, a.g.e., s.63.

²⁴⁵ Ülkemiz mevzuatında terörizmin finansmanı suçu ve buna ilişkin ceza muhakemesi kuralları açısından ayrıntılı bilgi için bkz: **Ümit Kocasakal**, "Ulusal Rapor: Terörizmin Finansmanı", 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi İstanbul 20 – 27 Eylül 2009, Sorular – Ulusal Raporlar – Genel Raporlar – Taslak Kararları, İstanbul, TCHD – İstanbul Barosu Yayını, 2009, s.120 – 143.

aklanması dikkate alarak açıklamalarımızı yapıyor ve bunların aynı kavramlarmış gibi ele alınmaması gerektiğini ifade ediyoruz.

III. Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Önleyici Tedbirler

A. Genel Olarak

Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi için düzenlenen tedbirler, para hareketlerinin kayıt altında olduğunun bilinmesi ve bu yolla aklama işlemlerinin caydırılması ve cezai kovuşturmayla başlayabilmek adına kolluk kuvvetlerinin harekete geçirilmesi ve delillere ulaşılabilmesi için bankalara ve diğer finansal ya da finansal olmayan kurumlara getirilen bazı bildirim, kayıt tutma, bilgi ve belge verme yükümlüklerini içermektedir.

Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin yani suç gelirlerinin aklanması ile mücadele, ceza hukuku yoluyla yapıldığı gibi çeşitli önleyici tedbirlerle de yapılmaktadır. Özellikle bu alanda mücadele yürüten idari kurumlar ve kolluk kuvvetleri, suçu ve suçluyu araştırmada bu önleyici tedbirlere ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla aklama ile mücadelede iki temel sütunu, önleyici ve bastırıcı düzenlemeler oluşturmaktadır²⁴⁶. Bu yapının kırımları ise ulusal ve uluslararası işbirliği ve eşgüdümünden meydana gelmektedir²⁴⁷.

Önleyici tedbirler ise suçun işlenmesini zorlaştırmak, suçu ve suçluyu izlemek amacıyla oluşturulmaktadır. Aklama suçu açısından önleyici tedbirler, suç geliri elde edenlerin bu gelirlerinin finansal sistem veya diğer kişi ve kuruluşları kullanarak aklamaktan caydırmayı veya bunu zorlaştırmayı amaçlamaktadır. Aklama suçunu işlemek üzere failler eylemlerine başlamışlarsa bu kez önleyici tedbirlerle, aklayıcıların bu eylemlerini tamamlayamadan tespit edilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Önleyici tedbirler aynı zamanda yargılama esnasında suçluların

²⁴⁶ Ercan, a.g.e., s.103; Aykın, a.g.y., s.5.

²⁴⁷ Aykın, a.g.y., s.5.

cezalandırılması için gerekli olan delillerin elde edilmesi açısından da önemli bir katkı sağlamaktadır²⁴⁸.

Bastırıcı düzenlemelerin yer aldığı ceza hukuku, niteliği gereği ikincil karakterdedir, yani ceza hukuku hem en son çare olarak devreye girmekte hem de suç denilen eylem gerçekleştikten sonra uygulanmaktadır. Oysa daha suç gerçekleşmeden, bir başka deyişle toplumsal düzen bozulmadan, suçla mücadele edilmeli ve suçun oluşması engellenmelidir. İşte aklama suçu açısından önleyici tedbirler bu ihtiyaca cevap vermektedir²⁴⁹.

Önleyici tedbirler temel olarak ikili işlev görmektedirler. İlk olarak çeşitli bilgilerin belli bir merkeze aktarılması ve bunların kayıtlarının tutulduğunun bildirilmesi nedeniyle belli bir caydırıcılık etkisi göstermektedir. İkinci olarak gerçekten de bu bilgilerin tutulması, sınıflandırılması ve işlenmesi nedeniyle, hem şüpheli işlemlerin inceleme altına alınmasına yardımcı olmakta hem de bir suça ilişkin soruşturma başlatıldığında delillerin elde edilmesini sağlamaktadır. Buna göre suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede önleyici tedbirler “olmazsa olmaz” niteliktedirler.

Söz konusu önleyici tedbirlerin esas çıkış noktasını bu konudaki uluslararası çalışmalar ve düzenlemeler oluşturmaktadır. Nitekim aklama suçuyla mücadele edilmesinin gerekliliği ve buna ilişkin ceza hukuku düzenlemelerinin ilk olarak uluslararası düzenlemelerde yer alması ve sonrasında ulusal hukuklara aktarılmasında olduğu gibi, önleyici tedbirlerin düzenlenmesi de aynı yol izlenerek gerçekleştirilmiştir.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye ilişkin önleyici tedbirler ilk olarak 4208 sayılı yasa ve buna dayanılarak çıkartılan 2 Haziran 1997 tarihli ve 23037 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “*Kara Paranın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*’te” (Uygulama Yönetmeliği) düzenlenmiştir.

²⁴⁸ Aykın, a.g.y., s.6.

²⁴⁹ Reuter/Truman, a.g.e., s.46; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.231.

4208 sayılı yasada yer alan aklama suçunun 5237 sayılı yasanın 282. maddesinin yürürlüğe girmesiyle zımnen ilga edilmesi ve hükümlerinin bütünlüğünü kaybetmesi nedeniyle, bunun yerine 18 Ekim 2006 tarihli ve 26323 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5549 sayılı *“Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun”* yürürlüğe girmiş ve 4208 sayılı yasada yer alan kontrollü teslimata ilişkin madde dışında tüm hükümleri yürürlükten kaldırmıştır. Dolayısıyla aklamayla mücadeleyle ilişkin önleyici tedbirler 5549 sayılı yasada düzenlenmekte ve yasanın 1. maddesinde *“Bu Kanunun amacı, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektedir”* denilerek bu durum açıkça ifade edilmektedir.

Bu yasanın uygulanmasını göstermesi amacıyla da çeşitli yönetmelikler yayınlanmış ve önleyici tedbirlerin uygulanmasına ilişkin ayrıntılar söz konusu yönetmeliklerde düzenlenmiştir. Söz konusu yönetmelikler şunlardır: 9 Ocak 2008 tarihli ve 26751 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan *“Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelik”* (Tedbirler Yönetmeliği); 16 Eylül 2008 tarihli ve 26999 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan *“Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklere Uyum Programı Hakkında Yönetmelik”* (Uyum Yönetmeliği); 4 Ağustos 2007 tarihli ve 26603 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan *“Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik”* ve 14 Aralık 2007 tarihli ve 26730 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan *“Malî Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik”*.

Ayrıca bu yönetmeliklerin uygulanmasının gösterilmesi ve açıklayıcı olması amacıyla MASAK tarafından 5, 6, 7, 8 ve 9 nolu Genel Tebliğler çıkarılmış, 4208 sayılı yasa döneminde uygulamaya yol gösteren ancak söz konusu yasaya göre düzenlenmiş olan 1, 2, 3 ve 4 nolu Genel Tebliğler ise yürürlükten kaldırılmıştır.

Temel olarak önleyici tedbirlerin altı ana başlık altında toplanması mümkündür. Bunlar; müşterinin tanınması (kimlik tespiti), kayıtların saklanması ve

ibrazı (bilgi ve belge verme), bildirim sistemi (nakit ve şüpheli işlem bildirimi), çalışanların eğitimi, yükümlülükler uyum denetimi ve yükümlülükler aykırılıklara idari ve cezai yaptırım uygulanmasıdır²⁵⁰.

B. Önleyici Tedbirlerin Yükümlülükleri

Ceza hukuku düzenlemelerinden farklı olarak, önleyici tedbirler normu ihlal eden herkese değil, belli bir kategoride bulunan bireylere ve kurumlara uygulanmaktadır, yani önleyici tedbirler suç gelirlerinin aklanması amacıyla kullanılması ihtimali olan kişi ve kuruluşlara yöneliktir²⁵¹. Çünkü aklayıcılar için suç gelirlerinin finansal kuruluşlar arasında transfer edilmesi, değişik yatırım araçlarına veya varlıklara dönüştürülmesi sırasında finansal kuruluşlar ve finansal olmayan belirli kuruluşlar ve profesyoneller büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda bastırıcı tedbirlerin muhatapları doğrudan aklama suçunu işleyenlerdir. Buna karşın önleyici tedbirleri yerine getirmek görevi finansal kuruluşlar ile belirli bazı finansal olmayan kuruluşlar ve profesyonellere yüklenmiştir²⁵². Bunların mali kurumlar ve mali nitelikte olmayan kişi ve kurumlar olmak üzere iki tür oldukları ve bu husus dikkate alınarak düzenleme yapıldığı görülmektedir.

İşte yukarıda belirtilen bu görüş doğrultusunda ülkemizde de çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Ülkemiz mevzuatında önleyici tedbirlerin muhatabı olan kişi ya da kuruluşlar “yükümlü” olarak adlandırılmaktadırlar. Söz konusu yükümlülerin kimler olduğu öncelikle 5549 sayılı yasanın 2. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde “*bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştigal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler*” olarak ifade edilmektedir.

²⁵⁰ Aykın, a.g.y., s.6.

²⁵¹ Stessens, a.g.e., s.133.

²⁵² Aykın, a.g.y., s.7.

Önleyici tedbirlerin muhatabı olan yükümlüler asıl olarak ayrıntılı bir biçimde 5549 sayılı yasanın Tedbirler Yönetmeliğinin 4. maddesinde sayma yöntemiyle gösterilmişlerdir.

Önleyici tedbirlerin uygulanmasında öncelikle ve özellikle mali kurumların seçilmesinin en önemli nedeni, organize suç gelirlerinin büyük miktarlara ulaşması ve mali kurumların aklayıcıların dikkatini çekmesidir. Çünkü mali kurumların nakit yoğunluğu, aklayıcılara dikkat çekmeksizin büyük miktarlardaki gelirleri buraya yöneltme olanağı tanımaktadır. Buna paralel olarak, mali kurumlar çok kısa sürelerde büyük miktarlarda paraları bir ülkeden diğerine aktarabilme olanağı sunmaktadırlar. Bankacılık sırrı ve isimsiz işlem yapabilme olanağının bulunduğu ülkelerde yer alan mali kurumlar, bu açıdan aklayıcılar için büyük fırsatlar sunmaktadırlar²⁵³. Dolayısıyla önleyici tedbirlerin ilk çıkış noktasını mali kurumlardaki bu olanağın kötüye kullanılmasını engellemek oluşturmaktadır. Daha sonra zaman içinde bireysel olarak yapılan bazı mesleklerin de aklayıcılar tarafından kullanıldığı görülerek, bunlar da önleyici tedbirlerin kapsamına alınmışlardır.

C. Önleyici Tedbir Türleri

1. Müşteri Kimlik Tespiti (Müşterini Tanı İlkesi)

Yukarıda aklama suçunun aşamaları açıklanırken, suç gelirlerinin ve özellikle uyuşturucudan elde edilenlerin genellikle nakit formda olduğu ve bunun aklanması ve muhafaza edilmesi için mutlak surette kaydi paraya dönüştürülme ihtiyacı içinde olduğu, bunun da aklama sürecinin ilk aşaması olan “yerleştirme aşamasında” gerçekleştiği ve suç gelirlerinin tespitinin bu aşamada daha kolay ve müsaderenin de olanaklı olduğu ifade edilmişti. İşte bu nedenle bankalar ve diğer finans kurumlarının, suç gelirlerinin bankacılık sistemine aktarılmasının önüne geçmek amacıyla, bankacılık sisteminde yapılacak belli başlı işlemlerde, işlemi yapan kişinin kimliğini tespit etme ve bunları olası soruşturmalarda kullanmak için saklama yükümlülüğü getirilmiştir²⁵⁴. Her ne kadar bu tedbir ilk olarak bankalar hedeflenerek oluşturulmuş

²⁵³ Stessens, a.g.e., s.134, 135; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.236.

²⁵⁴ Aykın, a.g.y., s.11.

olsa da zaman için de diğer finansal ya da finansal olmayan kurum ve kişiler de bu tedbirin yükümlüsü haline getirilmişlerdir.

Müşteri kimliğinin tespiti, suç gelirleri ile mücadelede, finansal kuruluşların müşterilerini tanımlarının faydalı olacağı düşüncesine dayanılarak benimsenmiş etkin güvenlik önlemlerinden birisidir. Bankaların ve diğer mali kuruluşların, suç kaynaklı gelirlerin bankacılık sistemine aktarılmasını engellemek için, işlemi yapan kişinin kimliğini tespit etmeleri ve kimlik bilgilerinin olası durumlar için muhafaza altına almaları gerekmektedir. Bu nedenle gerekli bilgiler müşteri tarafından verilmez veya eksik verilir ise, bankalar ve diğer mali kurumlar bu kişilerin talep ettikleri işleme başlamamalıdır. Bu ilke, bildirim yükümlülüklerinin aksine sağlanan verilerle bir inceleme başlatmaktan ziyade, baştan önlem almaya yönelik olup, kurumların aklamaya karşı gerekli sistemi kurmalarına rağmen istemeden de olsa (bilgi eksikliği vs.) aklama için kullanılmalarını engellemek için benimsenmiştir²⁵⁵.

Müşteri kimliklerinin saptanması ile ilgili olarak finansal kurumlara getirilen yükümlülük, müşteri adına açılacak tasarruf, mevduat ve saklama hesapları ile sınırlı tutulmayarak, kredi kurumlarının ve mali kurumların faaliyetleri nedeniyle verdikleri her türlü hizmette kimlik tespiti yapılması şeklinde geniş tutulmaktadır. Ayrıca, finansal kurumlar ile yapılan işlemlerde müşterilerin kendi adına hareket etmedikleri tespit edilirse ya da bu konuda her hangi bir şüphe var ise, işlemin gerçekte kimin adına yapıldığının belirlenmesi ve gerçek kişinin kimliğinin saptanması için gereken tüm önlemlerin alınması yükümlülüğü de mevcuttur.

Müşterilerin kimlik bilgilerini tespit etme yükümlülüğü, önleyici tedbirlerin ilk aşaması olarak uluslararası hukuksal araçlarda düzenlenmiştir²⁵⁶. Nitekim FATF'nin 40 Tavsiyesinin 5.sinde “*müşterini tanı - know your customer*” ilkesi gereğince kimlik tespiti konusu ayrıntılı bir biçimde açıklanmıştır. Buna göre işlem yapılırken, belirli bir miktar üzerindeki işlemlerin gerçekleştirilmesinde, suç gelirlerinin aklanması veya terörizmin finansmanından şüphe duyulduğunda ve daha

²⁵⁵ Akar, a.g.e., s.62.

²⁵⁶ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.238.

önce elde edilen müşteri kimlik bilgilerinin yeterliliği veya doğruluğundan şüphe edildiğinde mali kurumlar müşterilerinin kimliklerini tespit etmekle yükümlüdürler.

Ayrıca suç gelirlerinin aklanması ile mücadele konusunda mevzuatlarında düzenlemeler yer alan ülkelerin tamamında banka müşterilerinin kimlik bilgilerinin tespitine ilişkin yükümlülükler bulunmaktadır²⁵⁷.

5549 sayılı yasada ise müşterilerin kimliklerini tespit etme yükümlülüğü açık bir biçimde düzenlenmiştir. Böylelikle aklamayla mücadele açısından çok önemli olan bu yükümlülük olması gerektiği gibi konuyla ilgili yasada “yasal bir yükümlülük” olarak düzenlenmiştir. 5549 sayılı yasanın 3. maddesinde “(1) *Yükümlüler, kendileri nezdinde yapılan veya aracılık ettikleri işlemlerde işlem yapılmadan önce, işlem yapanlar ile nam veya hesaplarına işlem yapılanların kimliklerini tespit etmek zorundadır. (2) Kimlik tespitine esas belge nevilerini belirlemeye Bakanlık yetkili olup, kimlik tespitini gerektiren işlem türleri, bunların parasal sınırları ve konuyla ilgili diğer usûl ve esaslar yönetmelikle belirlenir*” denilerek, kimlik tespit yükümlülüğü genel olarak düzenlenmiştir. Müşteri kimliklerinin tespitine ilişkin ayrıntılı düzenlere ise Tedbirler Yönetmeliğinde ve sürekli iş kapsamında alınması ve teyidi gereken bilgilere ise 7 nolu Genel Tebliğde yer verilmiştir.

2. Nakit İşlem Bildirimi (Devamlı Bilgi Verme)

Nakit işlem bildirimi, 5549 sayılı yasanın 6. maddesinde “devamlı bilgi verme” başlığı altında düzenlenmiştir. Bu tedbir, öncül suçlardan elde edilen gelirlerin aklayıcılar tarafından bir şekilde finansal sisteme yerleştirilmesi zorunluluğu bulunmasından yola çıkılarak uygulamaya konulmuş olup, bu konuya ilişkin hukuksal düzenlemeyle belirlenmiş olan miktarın üzerinde bir paranın yatırılması ya da nakit olarak getirilip transfer edilmesi halinde, buna ilişkin bir formun doldurularak ilgili mevzuatla belirlenmiş mali istihbarat birimlerine, bu işlemlerin bildirilmesidir. Bir başka deyişle nakit işlem bildirimleri; bankalar, banka dışı mali kuruluşlar ve profesyonel meslek sahipleri için getirilen ve belli bir değerin

²⁵⁷ Bu ülkeler ve yükümlülüklerle ilişkin düzenlemeler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.240 - 242.

üzerinde yapılan tüm nakit işlemlerin bildirilmesini gerektiren bir yükümlülüktür. Nakit işlem bildirim yükümlülüğüne FATF'nin 19 nolu tavsiyesinde de yer verilmektedir²⁵⁸.

Nakit işlem bildirim yükümlülüğü ile müşteri kimlik tespiti yükümlülüğü birbirlerinden farklı kavramlardır. Nakit işlem bildiriminde, belirlenen parasal sınırın üzerinde işlem yapan yükümlü kimlik tespiti yapmanın yanı sıra, merkezi mali istihbarat birimine işlemi bildirmekle de yükümlüdür. Öte yandan, bu yükümlülüğe tabi kurum ya da kişiler için bildirimin her hangi bir istisnası yoktur. Bu yükümlülük daha sonra üzerinde duracağımız şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünde olduğu gibi takdire ve şüpheyeye bağlı bir yükümlülük değildir. Dolayısıyla konuya ilişkin bir düzenlemeyle belirlenen parasal limitin üzerinde gerçekleştirilen her işlemin mali istihbarat birimine bildirilmesi gerekmektedir.

Nakit ve şüpheli işlem bildirim tedbirlerinin düzenlenmesinin gerekçeleri olarak; kolluk kuvvetlerince daha önce bilinmeyen faillere yönelik soruşturma ve kovuşturmalarda başlatılması, bilinen faillere veya şüphelilere yönelik soruşturma ve kovuşturmalarda delil sağlanması, kolluk kuvvetlerince bir yargı bölgesinden aktarılan malvarlığı değerlerinin durdurulmasına yönelik olarak sağlanması ve olası faillerde suçtan kaynaklanan gelirleri hiçbir şekilde kullanmayacakları yönünde bir inanç oluşturularak suçun önlenmesi gösterilmektedir²⁵⁹.

Nakit işlem bildirimine ilişkin düzenleme ülkemizde 5549 sayılı yasanın 6. maddesinde yer almıştır. Söz konusu 6. maddenin 1. fıkrasına göre, yükümlüler Maliye Bakanlığı'na belirlenecek tutarı aşan, taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemleri MASAK'a bildirmek zorundadırlar. Söz konusu maddeye göre devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri ile diğer esas ve usuller Maliye Bakanlığı'na belirlenecektir.

²⁵⁸ Değirmenci, a.g.e., s. 245; Aykın, a.g.e., s.29.

²⁵⁹ Michael Levi, "Money Laundering: Risks and Counter – Measures", Money Laundering 21st Century: Risks and Countermeasures, Australian Institute of Criminology Research and Public Policy Series No.2, Ed: Adam Graycar/Peter Grabosky, Seminar held on 7 February 1996, Canberra Australia, (Çevrimiçi) <http://www.aic.gov.au/publications/rpp/02/RPP02.pdf#page=11>, 10.03.2009, s.2.

Tedbirler Yönetmeliğinin 32. maddesinde yükümlüler tarafından devamlı bilgi verme konusu düzenlenmiş ve usule ilişkin bazı belirlemeler yapılmış olmasına karşın hangi işlemlerin bildirim konu olacağı, süre, kapsam dışında tutulacak yükümlüler, bildirim limitleri ile diğer usul ve esasların belirlenmesi konusunda Maliye Bakanlığı yetkilendirilmiştir. Ancak bu konuyla ilgili henüz Maliye Bakanlığı tarafından bir düzenleme yapılmadığı için nakit bildirim yükümlülüğü fiilen yürürlüğe girmemiştir.

Bu başlık altında incelemek istediğimiz bir başka husus da yükümlülerin “bilgi ve belge verme” yükümlülüğüdür. Tedbirler Yönetmeliğinin 31. maddesinde düzenlenen bu yükümlülük gereğince kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile tüzel kişiliği olmayan kuruluşlar; başkanlık ve denetim elemanları tarafından istenilecek her türlü bilgi, belge ve bunlara ilişkin mikrofiş, mikrofilm, manyetik teyp, disket ve benzeri ortamlar da dâhil olmak üzere her türlü ortamdaki kayıtlarını, bu kayıtlara erişimi sağlamak veya okunabilir hale getirmek için gerekli tüm bilgi ve şifreleri tam ve doğru olarak vermek ve gerekli kolaylığı sağlamak zorundadırlar.

Kendisinden talepte bulunulanlar, savunma hakkına ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, özel yasalarda yer alan düzenlemeleri ileri sürerek bilgi ve belge vermekten kaçınamayacaklardır. Yükümlüler yerinde yapılacak denetimler kapsamında defter ve belgeleri denetime hazır bulundurmak; tüm bilgi işlem sistemini, denetimin amaçlarına uygun olarak denetim elemanlarına açmak ve verilerin güvenliğini sağlamak zorundadırlar. Bilgi ve belgeler acil haller dışında yazılı olarak istenecektir. Yazıyla istenilen bilgi ve belgeler için yedi günden az olmamak üzere uygun bir süre verilecek, sözlü olarak bilgi ve belge talep edilmesi halinde ise bu talep yazı ile teyit edilecektir (Tedbirler Yönetmeliği m.31).

3. Şüpheli İşlem Bildirimi

FATF’nın 40 Tavsiyesinin 13 no’lusuna göre şüpheli işlem, yükümlü nezdinde yapılan veya yapılmak istenen işleme konu fonların bir suçun işlenmesinden elde edilmiş gelir olduğu yönündeki şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun

bulunması halidir²⁶⁰. Şüpheli işlem bildirimi, işlemi yapan görevlinin işlemin parasal değerini dikkate almayarak, işleme konu olan değerın suç geliri olduğu hakkında şüphesi olması durumunda bunu ilgili birimlere bildirmesidir²⁶¹. Şüpheli işlem bildirimi aklama ile mücadelenin nirengi noktalarından birisini oluşturmaktadır²⁶².

Bir işlemin şüpheli olduğunu düşünmek, işleme konu değerlerin bir suçtan kaynaklandığının kesin olarak bilinmesini gerektirmediği gibi, işlemin konusu olan malvarlığının kaynağını oluşturan suçun tam olarak bilinmesini de gerektirmemektedir. Bildirim yapmakla yükümlü olanlar için, işlemi yaptıranın hal ve hareketleri, işlemin içeriği ve devamlı olup olmaması şüpheli işlemler için veri teşkil edebilir²⁶³. İşte bu yüzden şüpheli işlem bildirimi, yükümlü kurumların ve kişilerin kendi algısına dayanan öznel bir değerlendirmedir.

Şüpheli işlem, yapılan tanımlarda da görüldüğü üzere geniş kapsamlı bir kavramdır. Ancak çoğu normal işlemlerden farklı nitelik arz eden hesap hareketleri, işlemler veya farklı müşteri profilleri ile ilgilidir. Müşterinin ekonomik varlığı ile işlemleri arasındaki orantısızlık veya işin görünen ekonomik, ticari veya hukuksal amacına göre çok yüksek miktarda ve karmaşık işlemler olması, genelde şüphelenilmesi gereken işlemlerdir²⁶⁴.

Şüpheli işlem bildiriminde işlemin parasal değeri konusunda bir sınırlama bulunmamaktadır²⁶⁵. Bunun yanı sıra teşebbüs aşamasında kalmış işlemlerin de şüpheli işlem bildirimine konu olması mümkündür. Şüpheli işlem bildirimi suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesinde en önemli ve etkili araçlardan birisidir. Aklayıcılar hakkında yapılan incelemeler genellikle şüpheli işlem bildirimlerine göre başlatılmaktadır. Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin şüphesi olan kişi, bu durumu yetkili kurum veya makama bildirmek zorundadır.

²⁶⁰ Aykın, a.g.e., s.131.

²⁶¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.247; Aykın, a.g.y., s.38.

²⁶² Aykın, a.g.e., s.30.

²⁶³ Ömer Lütfi Yalçın, "Karapara Aklamaya Karşı Alınan Tedbirler: Şüpheli İşlem Bildirimleri", Uzman Gözüyle Bankacılık, S.25, Nisan 1999, s.27, 28; Taşdelen, a.g.e., s.184; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.247.

²⁶⁴ Aykın, a.g.e., s.31, 32.

²⁶⁵ Taşdelen, a.g.e., s.184.

Şüpheli işlem bildirimlerini başlatan süreç genel olarak, bildirim yükümlülüğü altında bulunan kurum çalışanının yapılan işleme konu olan değerin suç geliri olduğu şüphesine sahip olması ile başlamaktadır. Yükümlünün, araştırmasını genişletmesine rağmen şüphesini giderememesi durumunda mali istihbarat birimine şüpheli işlem bildiriminin yapılması gerekmektedir²⁶⁶.

FATF'nin 13 numaralı tavsiyesinde bir mali kurumun, işlem yapılan mal varlıklarının suç geliri olduğu veya terörizmin finansmanı ile bağlantılı olduğu yönünde bir şüphesinin veya şüphenin oluşması için makul nedenlerinin bulunması halinde bildirimde bulunmasına dair yükümlülük getirilebileceği ifade edilmektedir. Bu tavsiye gereğince düzenlenecek şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü bir yasama işlemi ile olabileceği gibi, idari bir düzenleme ile de olabilecektir. Bildirimler mali istihbarat birimlerine yapılacaktır.

FATF'nin 19. tavsiyesinde ülkelere, belli bir tutarın üzerindeki yurt içi ve yurt dışı tüm nakit işlemlerin ulusal düzeyde merkezi bir otoriteye bildirilmesi olanağını uygulamaya geçirmeyi düşünmeleri tavsiye edilmektedir. Buna göre 19 nolu tavsiyede nakit işlem bildirim türündeki bildirimler ülkelerin tercihlerine bırakılmış iken, 13 nolu tavsiyede şüpheli işlem bildiriminin yasa düzeyinde ve zorunlu bir uygulama olarak aklama ile mücadele sisteminde yer alması istenilmektedir²⁶⁷.

Şüpheli işlem bildirim 5549 sayılı yasanın 4. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre “(1) *Yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halinde bu işlemlerin yükümlüler tarafından Başkanlığa bildirilmesi zorunludur.* (2) *Yükümlüler, Başkanlığa şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamazlar.* (3)

²⁶⁶ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.248.

²⁶⁷ Aykın, a.g.e., s.29.

Yükümlülerin hangi faaliyetlerinden dolayı ve hangi usûl ve esaslara göre şüpheli işlem bildiriminde bulunacağı yönetmelikle belirlenir.”

5549 sayılı yasanın şüpheli işlem bildiriminin düzenlendiği 4. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen yönetmelik, Tedbirler Yönetmeliğidir. Bu yönetmeliğin 27. ve 30. maddeleri arasında şüpheli işlem bildirimini ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Buna göre şüpheli işlem, yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheyi gerektirecek bir hususun bulunması halidir (Tedbirler Yönetmeliği m. 27).

Şüpheli işlemlerin yükümlüler tarafından tutar gözetilmeksizin MASAK’a bildirilmesi gerekmektedir. Şüpheli işlem bildirimini; gerçek kişi yükümlünün bizzat kendisi, tüzel kişi yükümlünün yasal temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar, uyum görevlisi atanan yükümlülerde ise bu görevliler tarafından yerine getirilecektir (Tedbirler Yönetmeliği m. 27).

Şüpheli işlem bildiriminde, şüphe veya şüpheyi gerektiren makul bir sebebin olup olmadığı hususu, gerekmesi halinde birden çok işlem bir arada ele alınarak değerlendirilebilecektir. Ancak şüpheli işlemlerin devamlı bilgi verme kapsamında bildirilmiş olması şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Şüpheli işlem tiplerinin neler olduğunu belirlemeye MASAK yetkilendirilmiştir (Tedbirler Yönetmeliği m. 27). Nitekim MASAK yayınlamış olduğu 6 nolu Genel Tebliğin 1 nolu ekinde şüpheli işlem tiplerini ayrıntılı olarak belirlemiştir.

Yükümlüler şüpheli bir işlemle karşılaştıklarında işlem hakkında gerekiyorsa yetki ve imkânları ölçüsünde araştırma yaparak edinilen bilgi ve bulguları göz önüne alıp ŞİBF doldurmak suretiyle MASAK’a şüpheli işlem bildiriminde bulunacaklardır. Şüpheli işlemler, işleme ilişkin şüphenin olduğu tarihten itibaren en geç on iş günü içinde MASAK’a bildirilecektir. Bildirimde bulunulan işlemle ilgili olarak daha sonra yeni bilgi ve bulgular elde edildiği takdirde, tekrar ŞİBF doldurulacak ve daha önce

yapılan bildirimde ek olduğu belirtilerek gecikmeksizin MASAK’a gönderilecektir. Maliye Bakanlığı, ŞİBF’lerin düzenlenmesine, bildirimlerin elektronik ortam ve bilgi iletişim araçları kullanılarak yapılması zorunluluğu getirilmesine ve şüpheli işlem bildirimlerinde elektronik imza kullanılmasına ilişkin usul ve esasları yükümlüler bazında ayrı ayrı belirleme hususunda yetkilendirilmiştir (Tedbirler Yönetmeliği m.28). MASAK yayınlamış olduğu 6 nolu Genel Tebliğe bu hususları ayrıntılı olarak belirlemiştir.

Tedbirler Yönetmeliğinin 29. maddesinde yükümlülerin, MASAK’a şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu veya bulunulacağına dair, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanlarına ve yargılama sırasında mahkemelere verilen bilgiler dışında, işleme taraf olanlar dâhil olmak üzere hiç kimseye bilgi veremeyecekleri düzenlenmiştir. Bu yükümlülük şüpheli işlemi MASAK’a bildiren kişi, kurum ve kuruluşlar veya bu kimselerin işlemi fiilen yapan ve yöneten mensupları veya bunların yasal temsilcileri ve vekillerinin yanı sıra şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu herhangi bir şekilde vakıf olan diğer personeli de kapsamaktadır.

Uyum görevlisi atanan yükümlülerde, uyum görevlisine yapılan kurum içi bildirimler de gizlilik kapsamındadır. Şüpheli işlem bildirimlerini elektronik ortamda gerçekleştiren uyum görevlilerinin, sisteme erişimi sağlayan her türlü ortamdaki kart, şifre ve sair bilgi ve araçları hiç kimseye veremeyecekleri de yönetmelikte düzenlenmektedir (Tedbirler Yönetmeliği m.29).

Yükümlülerin yurt dışındaki merkezlerine veya şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerine, müşterisi hakkında şüpheli işlem bildiriminde bulunduğu dair hiçbir şekilde bilgi vermemeleri gerekmektedir.

Şüpheli işlem bildirimini yükümlülüğünü yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler, bunların uyum görevlileri, yükümlülerin yasal temsilcisi, yöneticisi ve çalışanları hiçbir şekilde hukukî ve ceza  bakımından sorumlu tutulamayacaklardır. Nitekim 5549 sayılı yasanın 10. maddesinde *“Bu Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukukî ve ceza  bakımından sorumlu tutulamaz”*

denilerek bu durum açıkça ifade edilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise “*Özel kanunlarda hüküm bulunsa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemez. Bu kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemler alınır*” denilerek şüpheli işlem bildiriminde bulunanların kimliklerinin saklanması konusunda tedbirler alınması öngörülmüştür. Nitekim bunların uygulanmasına ilişkin düzenlemelere Tedbirler Yönetmeliği’nin 29. maddesinde yer verilmiştir. Öğretide kolluk veya cumhuriyet savcısına dahi bu bilginin verilmesinin mümkün olmaması nedeniyle, gizliliğin kapsamının geniş tutulduğu ifade edilmektedir²⁶⁸.

4. Uyum Programı ve Uyum Görevlisi Atanması

Uyum görevlisi ve uyum programı, 5549 sayılı yasanın 5. maddesine dayanılarak çıkarılan ve 16.09.2008 tarih ve 26999 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörün Finansmanının Önlenmesine İlişkin Yükümlülüklerle Uyum Programı Hakkında Yönetmelik*” (Uyum Yönetmeliği) ile düzenlenmiştir. Buna göre uyum görevlisi “*Kanun ve Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuatla getirilen yükümlülüklerle uyumu sağlamak amacıyla istihdam edilen ve gerekli yetkiyle donatılmış görevliyi*”, uyum programı ise “*suç gelirlerinin aklanmasının ve terörün finansmanının önlenmesine yönelik olarak oluşturulacak olan ve 5 inci maddede kapsamı belirlenen tedbirler bütününi*” ifade etmektedir.

Dolayısıyla bu yönetmelik ile 5549 sayılı yasanın 5. maddesinin gereğinin yerine getirilmesi amacıyla uyum programı ve uyum görevlisi olarak iki farklı düzenleme ile şüpheli işlem bildirimini ve nakit işlem bildirimini yapacak birimler ve riskli grup olan yükümlülerin aklamayla mücadelede alması gereken önlemler düzenlenmiştir.

D. Mali İstihbarat Birimi: Mali Suçları Araştırma Kurulu

²⁶⁸ Aykın, a.g.e., s.40.

1. Genel Olarak

Mali İstihbarat Birimleri, ülkelerin suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine yönelik mevzuatları gereğince kurulan ve yükümlüler tarafından yapılan şüpheli ve nakit işlem bildirimlerini alan, analiz eden, analiz sonucu elde edilen bilgileri soruşturma makamlarına ileten kurumlardır²⁶⁹.

Suç gelirleriyle mücadele eden ve özellikle FATF'ye üye olan ülkelerin tamamında mali istihbarat birimleri bulunmaktadır²⁷⁰. Bu birimlerin idari yapılanmaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Örneğin Avusturya, Slovakya ve İngiltere'de mali istihbarat birimleri merkezi polis kuruluşlarının içinde istihbarat birimleri olarak yapılanmışlardır. Danimarka, Letonya ve Lüksemburg'da savcılığa, Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Litvanya'da içişleri ve adalet bakanlığına bağlı olarak çalışmaktadırlar. Belçika'da ise adalet ve maliye bakanlığı ortak olarak mali istihbarat biriminden sorumludurlar²⁷¹. Ayrıca mali istihbarat birimlerinin hiyerarşik yapı açısından bağımsız birimler, adli birimler, mali birimler ve kolluk birimleri olarak sınıflandırılmaları da mümkündür²⁷².

²⁶⁹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.267.

²⁷⁰ Çeşitli ülkelerin mali istihbarat birimleri şunlardır; Avustralya, AUSTRAC (Australian Transaction Reports & Analysis Centre); Avusturya, EDOK bildirim ofisi (Federal İçişleri Bakanlığı); Belçika, CTIF - CIF (Cellule de Traitement des Informations Financières – Cel voor Financiële Informatieverwerking - Mali İstihbarat İşlem Birimi); Brezilya, COAF (Conselho de Controle de Atividades Financeiras - Mali Eylemler Kontrol Konseyi), Maliye Bakanlığına bağlı bir birimdir; Danimarka, SØK (Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet), Ağır Ekonomik Suçlar Savcılığı'na bağlıdır; Finlandiya, Rahanpesun Selvittelykeskus (Kara Para Aklama Ofisi), Ulusal Soruşturma Bürosu'na bağlıdır; Fransa, TRACFIN (Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins- Yasadışı Mali Akımlara Karşı Eylem ve Bilgi İşleme Birimi) Ekonomi, Maliye ve Sanayi Bakanlığı'na bağlıdır; İzlanda, Efnahagsbrotadeild (Ekonomik ve Çevre Suçlarının Kovuşturulması ve Soruşturulması Birimi), polis teşkilatına bağlıdır; İtalya, SAR (Servizio Antiriciclaggio - Kara Para Aklamanın Önlenmesi Servisi); Lüksemburg, Service Anti-Blanchiment- Kara Para Aklamanın Önlenmesi Servisi, savcılığa bağlı; Meksika, DGAIO-UIF (Dirección General Adjunta de Investigación de Operaciones / Unidad de Inteligencia Financiera - mali işlem birimi); Hollanda, MOT (Meldpunt Ongebruikelijke Transacties- Olağandışı İşlemler Bildirim Ofisi), Adalet Bakanlığı'na bağlı; Norveç, ØKOKRIM (Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminaliteit og miljøkriminaliteit-Kara Para Aklama Birimi, Ekonomik ve Çevre Suçlarının Kovuşturulması ve Soruşturulması Merkezi Birimi), Adalet ve Polis Bakanlığı'na bağlı; Portekiz, DCITE-BIB (Brigada de Investigação Branqueamento - Kara Para Aklama Soruşturma Birimi); Rusya Federasyonu, КФМ (Комитет Российской Федерации по Финансовому мониторингу - Rusya Federasyonu Mali İzleme Komitesi); İspanya, SEBPLAC (Servicio Ejecutivo de la Comisión de Prevención del Blanqueo de Capitales e Infracciones Monetarias - Mali Suçların ve Kara Para Aklamanın Önlenmesi Komisyonunun Uygulama Servisi); İsveç, FIPO (Finanspolisen - Ulusal Mali İstihbarat Servisi), Ulusal Polis Teşkilatına bağlı; Birleşik Krallık, NCIS (National Criminal Intelligence Unit - Ulusal Suç İstihbarat Birimi); Birleşik Devletler, FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) Bkz: (Çevrimiçi) http://www.fatf-gafi.org/document/19/0,3343,en_32250379_32236869_36064851_1_1_1_1,00.html, 28.03.2010; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.268 dn.675.

²⁷¹ **Duncan Brack**, "Illegal Logging and Money Laundering Analysis of the Questionnaire to EU Member States", Workshop on Illegal Logging and Measures to Combat Money Laundering, 30 Eylül - 1 Ekim 2004, Berlin, (Çevrimiçi) http://www.illegal-logging.info/uploads/Money_laundering_quest_analysis.pdf, 28.03.2010, s.6; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.268.

²⁷² Bu konuda ayrıntılı açıklama için bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.270 - 275.

FATF'nin 40 Tavsiyesinin 26.'sında mali istihbarat birimlerinin kurulması tavsiye edilmektedir. Buna göre üye ülkeler, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanına dair şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alan, analiz eden ve kovuşturma makamları ile diğer ilgili makamlara gönderen merkezi bir birim olarak mali istihbarat birimlerini kurmalıdırlar. Mali istihbarat birimi, şüpheli işlem bildirimlerinin analiz edilmesi de dahil olmak üzere işlevini yerine getirebilmesi için gerekli olan mali, idari ve icrai bilgilere doğrudan veya dolaylı olarak erişebilme yetkisi ile donatılmalıdır. 26 numaralı tavsiyeye ilişkin açıklayıcı notta, mali istihbarat birimlerinin varlığının Egmont Grup üyeliği için başvuru yapılması hususunu üye devletlerin göz önünde bulundurması gerektiği de ayrıca belirtilmiştir²⁷³. Egmont Grubun Amaç Bildirgesi'nin 14. maddesinde mali istihbarat birimi; *“suç gelirlerinin aklanması ile mücadele etmek için şüpheli işlemlerin veya ulusal mevzuatın ve düzenlemenin gerektirdiği mali bilgilerin alınmasından, analizinden, yetkili makamlara gönderilmesinden ve ifşasından sorumlu ulusal merkezî birim”* olarak tanımlanmaktadır²⁷⁴.

Mali istihbarat birimleri arasında bilgi paylaşım ağı oluşturmanın faydalarından yararlanmak amacıyla bir grup ulusal mali istihbarat birimi tarafından 1995 yılında Brüksel'de Egmont Arenberg Sarayında uluslararası işbirliği için resmi olmayan bir grup oluşturulmuştur. Daha sonra söz konusu mali istihbarat birimleri özellikle bilgi değişimi başta olmak üzere işbirliği, eğitim ve uzmanlık paylaşımı amacıyla düzenli bir şekilde toplanmaya başlamışlardır. Bu resmi olmayan grup, ilk toplantının yapıldığı yer nedeniyle Egmont Grup olarak adlandırılmıştır²⁷⁵. Türkiye bu oluşuma 1998 yılında üye olmuştur²⁷⁶.

Sonuç olarak mali istihbarat birimleri suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele etmek ve/veya bu alanda işbirliğini ve iletişimi sağlamak için oluşturulan ve

²⁷³ **United Nations Office on Drugs and Crime Anti Money Laundering Unit/Global Programme Against Money Laundering**, An Overview of the UN Conventions and The International Standards Concerning Anti-Money Laundering Legislation, Viyana 2004, s.77; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.269.

²⁷⁴ UN Money Laundering Legislation, s.77.

²⁷⁵ Egmont Gruba üye olan mali istihbarat birimlerinin listesi için bkz: (Çevrimiçi) <http://www.egmontgroup.org/about/list-of-members>, 30.03.2010.

²⁷⁶ **Aykin**, a.g.e., s.38 dn.74.

aklamayla mücadelede hep görüldüğü üzere ilk olarak uluslararası hukuki düzenlemelerle ortaya çıkan ulusal kuruluşlardır.

2. Türkiye’de Mali İşlem Birimi

Ülkemizde mali istihbarat birimi olarak “Mali Suçları Araştırma Kurulu”, 4208 sayılı yasanın 3. maddesi ile kurulmuş ve 17 Şubat 1997 tarihinde faaliyetine başlamıştır. MASAK’ın görev ve yetkileri 4208 sayılı yasanın 3. maddesinde ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. 4208 sayılı yasanın büyük ölçüde ilga edilmesi üzerine MASAK’ın görev ve yetkileri 5549 sayılı yasa ile yeniden belirlenmiştir.

a. İdari Yapılanma

MASAK’ın idari açıdan doğrudan Maliye Bakanına bağlı olduğu 5549 sayılı yasanın 19. maddesinde açıkça ifade edildiğinden, idari yapılanma açısından mali bir kurumdur²⁷⁷. MASAK’ın idari ve mali bir oluşum olarak yapılandırılmasını, yavaş işlemesine yol açtığı, ayrıca suçla mücadele konusunda uzmanlığı bulunmadığı için etkinlik sağlayamaması nedeniyle uygun bulmadığımızı belirtmeliyiz.

MASAK, yükümlülerin nakit ve şüpheli işlem bildirimlerini gönderecekleri ulusal istihbarat birimidir. MASAK aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini denetim elemanları vasıtasıyla yerine getirir. Görevlendirilecek denetim elemanları MASAK Başkanının talebi üzerine ilgili birim amirinin teklifi ve bağlı veya ilgili bulundukları bakanın onayı ile belirlenir. Denetim elemanları görevlendirme konusuna giren hususlarda bilgi ve belge istenmesi, araştırma ve inceleme yapılması, uygulamanın takip edilmesi ve denetlenmesi, bu amaçla her türlü belgenin incelenmesi hususlarında yetkilendirilmişlerdir.

Aklama suçuna ilişkin incelemelerin nasıl yapılacağı ise, 03.07.2007 tarih ve 2007/12454 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulan, 04.08.2007 tarih ve 26603 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “*Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik*’te” düzenlenmiştir. Bu yönetmelikte aklama suçuna ilişkin incelemenin başlatılması, cumhuriyet savcılığının talebi üzerine yapılması gereken

²⁷⁷ Aykın, a.g.e., s.39.

işlemler, denetim elemanlarının nasıl görevlendirileceği ve çalışma esasları, savcılığın koordinasyonunda yapılacak çalışmalar, yurt dışından bilgi talep edilmesi, araştırma esnasında talep edilebilecek koruma tedbirleri, araştırma neticesinde düzenlenecek raporlar ve raporların neticesinde yapılması gereken işlemler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

5549 sayılı yasanın 20. maddesiyle suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede bilgi ve deneyim paylaşılması ve ortak stratejilerin belirlenmesi amacıyla bir de “*Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu*” oluşturulmuştur²⁷⁸. Söz konusu kurulun görevi suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin yasa taslakları ile bakanlar kurulu kararıyla yürürlüğe girecek yönetmelik taslaklarını değerlendirmek ve uygulamayla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamaktır.

Koordinasyon Kurulu yılda en az iki defa toplanmaktadır. Kurulun görev ve yetkileri ile toplanma ve çalışma yöntem ve esaslarını düzenlemek üzere 26.11.2007 tarihli ve 2007/12879 nolu Bakanlar Kurulu Kararı ile oluşturulan, 14.12.2007 tarihli ve 26730 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “*Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik*” yayınlanmıştır.

Ayrıca 5549 sayılı yasanın 21. maddesinde MASAK bünyesinde malî suçları araştırma uzmanı ve uzman yardımcısı istihdam edileceği düzenlenmiş ve bu mesleğe giriş şartları belirtilmiştir. Malî suçları araştırma uzman ve uzman yardımcılarının görev, yetki ve sorumlulukları ile mesleğe alınma, meslekte yükselme, çalışma yöntem ve esaslarına ilişkin hususlar ise 20.08.1998 tarihli ve 23439 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren, daha sonra 5549 sayılı yasaya uyumunun sağlanması amacıyla 31.07.2009 tarihli ve 27305 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren yönetmelikle değiştirilen “*Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Mali Suçları Araştırma Uzmanları Görev ve Çalışma Yönetmeliği*” ile düzenlenmektedir.

²⁷⁸ Mali Suçları Araştırma Kurulu ve Mali Suçlarla Mücadele Koordinasyon Kurulu olmak üzere iki kuruluşun oluşturulması ve bunlara farklı isimler verilmesi hususundaki eleştiriler için bkz: **Taşdelen**, a.g.e., s.106, 107.

Denetim elemanları ile mali suçları araştırma uzmanları esas olarak aynı görevleri yerine getirmekte ve aynı yetkilere sahip olmaktadır. Ancak denetim elemanları Maliye Bakanlığı ya da diğer bakanlıkların kadrosunda ve çeşitli birimlerde görev yaparken MASAK Başkanının talebi ve ilgili bakanlıkların oluru ile bu görevi yerine getirmektedirler. Dolayısıyla MASAK için yapılan çalışma bu kişiler için adete “geçici bir görevlendirme” olmaktadır. Mali suçları araştırma uzmanları ise yapılan çeşitli sınavlar neticesinde bizzat MASAK tarafından işe alınmakta ve MASAK’ın kadrolu çalışanları olmaktadır. Ayrıca 5549 sayılı yasanın 19. maddesinin 3. fıkrasında MASAK’ın aklama suçunun araştırılması ve incelenmesi görevlerini denetim elemanları aracılığıyla yerine getireceği belirtilmişken, mali suçları araştırma uzmanlarının görev ve yetkilerinin düzenlendiği yönetmeliğin ilgili 4. maddesinde böyle bir göreve yer verilmemiştir.

Uygulamada aklama suçuna ilişkin talep ve ihbarlar, MASAK bünyesine sürekli olarak görev yapan uzmanlarca bir ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Bu değerlendirme sonucunda konunun suç gelirlerinin aklanması yönünden araştırma ve incelemeyi gerektirecek ciddilikte olduğu ortaya çıkarsa, konuya ilişkin uzmanlık gerektiren deneyime sahip denetim elemanı, üyesi olduğu birimlerden geçici olarak talep edilmektedir. İlgili birim amirin teklif ettiği inceleme elemanı, bu birimin bağlı olduğu bakanın onayı ile bu incelemeye sınırlı olmak üzere geçici olarak görevlendirilmektedir²⁷⁹.

Söz konusu denetim elemanları genellikle gümrük müfettişleri, hesap uzmanı, maliye müfettişi, gelirler kontrolörü, bankalar yeminli murakıbbı, hazine kontrolörü, sermaye piyasası kurulu uzmanlarından oluşmaktadır²⁸⁰.

b. Görevi ve Yetkileri

5549 sayılı yasanın 19. maddesinde MASAK’ın görev ve yetkileri düzenlenmiştir. Buna göre MASAK’ın görev ve yetkileri; düzenleme, veri toplama ve

²⁷⁹ Süleyman Aydın/Yakup Yılmaz, Yolsuzluk ve Mali Suçlar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s.286.

²⁸⁰ Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.286; Ünal Tekinalp, Banka Hukukunun Esasları, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009, s.685.

değerlendirme, araştırma, inceleme, denetim ve koordinasyon olmak üzere dört ana başlık altında toplanabilir²⁸¹.

5549 sayılı yasada MASAK'ın görev ve yetkileri, 4208 sayılı yasadaki düzenlemelere paralel şekilde düzenlenmiştir. 5549 sayılı yasada MASAK'ın görev ve yetkileri arasında suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla gerekli tedbirlerin alınması, gerekli politikaların ve uygulama stratejilerinin geliştirilmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi alışverişi, araştırma ve incelemelerde bulunulması, görev alanı ile ilgili gerekli gördüğü yasal düzenlemelerin hazırlanmasına yardımcı olunması şeklinde sayılmıştır. Nitekim bu bağlamda MASAK tarafından da yükümlülere aydınlatmak ve yol göstermek amacıyla tebliğler yayınlanmış ve şüpheli işlem bildirim rehberi hazırlanmıştır.

Ancak 4208 sayılı yasadaki farklı olarak 5549 sayılı yasa ile MASAK'a, yükümlülüklerini ihlal eden yükümlülere idari para cezası verme yetkisi de tanınmıştır. Ayrıca MASAK, yabancı ülkelerdeki muadil kurumlarla bilgi ve belge değişiminde bulunmak ve bu amaçla uluslararası anlaşma niteliğinde olmayan mutabakat muhtıraları imzalamada konusunda da yetkilendirilmiştir.

3. Değerlendirme ve Görüşümüz

Sonuç olarak, yukarıda çeşitli yönleriyle açıklamaya ve değerlendirmeye çalıştığımız 5549 sayılı yasanın, hem eksikliği görülen pek çok hususu ilk defa düzenliyor olması hem de suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede kullanılan uluslararası düzenlemeler ve sistemlerle uyumlu olması nedeniyle olumlu bir düzenleme olduğunu ifade etmeliyiz. Ayrıca yasanın günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek bir düzenleme olduğunu ve uygulamaya yönelik çıkarılan ikincil mevzuatla da açıklanmaya muhtaç ya da eksik kalmış hususların da büyük ölçüde tamamlandığı düşüncesindeyiz.

Ancak unutmamak gerekir ki, günümüzde ülke ekonomilerini ve toplumlarını tehdit eder boyutlara ulaşan aklama suçu, bugün artık salt mevzuatta yapılacak düzenlemeler ve öngörülecek ceza ve tedbirler ile tümüyle önlenebilecek nitelikten

²⁸¹ **MASAK**, Faaliyet Raporu 2005, s.9; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.278.

çıkmiş durumdadır. Sorun ceza ve idare hukuku düzenlemeleriyle ilgili olmaktan çok, aslında ekonomik bir olgudur. Bu nedenle suç gelirlerinin aklanması ile mücadelede esas olarak yasa dışı sermaye gücünün, ekonomik yapıların, güç merkezlerinin oluşmasının nedenleri araştırılmalı ve bu nedenleri ortadan kaldırmaya yönelik devlet politikaları benimsenmelidir²⁸². Bu açıdan 5549 sayılı yasada ve 5237 sayılı TCK'da yer alan düzenlemeler suç gelirlerinin aklanmasına karşı yürütülen mücadelede ancak yardımcı ve destekleyici roller üstlenebilirler.

MASAK'da soruşturmaları yapan kişilerin, genellikle maliye müfettişi ya da hesap uzmanı olması, kolluk güçleri gibi suç ve suçlu hakkında araştırma yapmaktan ziyade, dosya üzerinden finansal işlemler hakkında araştırma yapmak hususunda uzmanlaşmış olmaları soruşturmaların hem uzun sürmesine hem de yalnızca dosya üzerinden yapılmasına neden olmaktadır. Oysa buradaki amaç çok hızlı bir trafiğe sahip aklama işlemlerinde öncül suç ve aklama suçunun failleri ile suç gelirlerini ele geçirmek ve böylelikle suç ve suçlulukla mücadele etmektedir. Dolayısıyla bize göre MASAK, bu konuda mevzuat geliştiren, istatistik ve araştırma yapan, şüpheli işlem ve işlem bildirim yükümlülüklerini toplayan ve bu alanda koordinasyonu sağlayan, gerektiğinde resmi bilirkişi olarak görüşüne başvurulacak bir kurum olarak korunmalı²⁸³ ancak suçun soruşturulması kesinlikle Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ve Jandarma Genel Komutanlığı'na bırakılmalıdır. Aksi takdirde bu suçla mücadelede başarı elde etmek değil, yol almak bile mümkün olamayacaktır²⁸⁴.

²⁸² M. Sipahi Arslanoğlu, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkında Kanunla Yapılan Değişikler, (Çevirimiçi) http://www.vergidegundem.com/files/makale3_Ocak07.doc, 23 Mart 2009, s.9.

²⁸³ Nitekim uygulamada MASAK'ın düzenlediği raporlar adeta bir bilirkişi raporu gibi kabul edilmekte, yargılama dosyası içinde bu raporların bulunmaması ve hatta bu konuda araştırma yapılmaması Yargıtay tarafından bozma nedeni olarak kabul edilmektedir. Bkz. *"Hakkında soruşturmanın devam ettiği ve Belçika ile Türk Adli Makamları arasında adli yardımlaşmaya gidildiği anlaşılan Bayram Osman Güngör hakkında ne gibi işlem yapıldığı, Mali Suçlar Araştırma Kurulunun 4208 sayılı Kanunun 3. maddesi uyarınca olaya ilişkin inceleme yaparak hazırlanmış olduğu bilgi, belge ve rapor bulunup bulunmadığı araştırılıp var ise dosyaya celbedilerek sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi... yasaya aykırıdır."* Yargıtay 7. CD, 05.07.2002, 9401 – 10802, akt. **Muzaffer Hatipoğlu/Alı Parlar**, Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005, s.894.

²⁸⁴ "Diğer taraftan karaparanın aklanmasının önlenmesi için kurulan sistem rasyonel bir sistem değildir. Çünkü karapara aklama eylem ve işlemleri son derece hızlı cereyan etmektedir. Bunu inceleme ve önlem alma işlemleri ise kurulan sistem nedeniyle oldukça yavaş kalacaktır. Bir suç ihbarı olduğunda, Cumhuriyet savcılığı burada karapara aklama olup olmadığının incelenmesi için Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına (MASAK) bildirecektir. Başkanlık görevlendirme yapmak için alt birime bildirecek, görevlendirilecek uzman belirlenecek, Maliye Bakanından onay alınacak, incelenecek ve sonuçta yine aynı yerlere uğrayarak Cumhuriyet Savcılığına gelecektir. Halbuki hazırlık soruşturması, Cumhuriyet savcıları tarafından ya da uygun göreceği zabıta

Ayrıca aklama suçu ile ilgili davalarda bilirkişiye başvurulmaması Yargıtay tarafından bozma nedeni yapıldığı²⁸⁵, ancak bu konuda da yetişmiş yeterli düzeyde uzman bulunmadığı için yargılamaların daha sağlıklı ve hızlı yapılabilmesi için bu yöndeki bir açık da giderilmiş olacaktır.

IV. Suç Gelirlerinin Aklanması Suçunun Uluslararası Boyutu ve Uluslararası Hukukta Yapılan Düzenlemeler

A. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Uluslararası Boyutu

1. Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadelede Uluslararası İşbirliğinin Gerekliliği

Suç gelirlerinin aklanması faaliyetleri uzun süreden beri hemen hemen her ülkede görülmekle birlikte sorun özellikle son yıllarda giderek uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bunun en önemli nedeni ise 1970'lerin ortalarından bu yana artan mal ve hizmet ticareti, buna paralel artan işgücü hareketi ve özellikle çok hızlı bir şekilde yükselen sermaye hareketidir. Buna kısaca küreselleşme denilmektedir. Küreselleşme süreci bir yandan ulusal sınırlar içerisinde hapsedilemeyecek ticaret fazlasıyla ortaya çıkan kuvvetli ekonomik güçlerin hareket serbestliğini ortaya çıkarırken, diğer yandan da küresel bir ekonominin insanlığa karşı etkili gücünü ifade eden, uyuşturucu ticareti, insan ve silah kaçakçılığı, suç gelirlerinin aklanması ve yeni suçların finanse edilmesi gibi karanlıkta kalan yüzünün de ortaya çıkmasına neden olmaktadır²⁸⁶.

tarafından, ama Cumhuriyet savcısının sorumluluğunda yapılmaktadır. Savcılar soruşturma sırasında teknik bir konu ile karşılaştıklarında zaten alanında uzman bilirkişilerden yararlanmaktadır. Bu sistem bürokrasiyi daha da artırmıştır. Soruşturmanın bu kadar yazışmadan sonra gizli kalması mümkün değildir. Bir de buna kamu kurumları arası kıskançlık eklenirse, neredeyse işlemeyecek bir sistemdir. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) en azından Adalet Bakanlığına bağlı olmalıdır. Pek çok ülkede böyledir. Adli Tıp Kurumu gibi resmi bilirkişi konumunda olmalıdır. Savcılarla, ihtiyaç duyulduğunda kısa sürede sonuç alınabilecek bir ilişki içinde olmalıdır." **Taşkın**, a.g.e., s.129.

²⁸⁵ "...Mali suçları araştırma kurulunun kesinlik arz etmeyen raporunda, iddianamede adı geçen şahıslara ait çeşitli bankaların muhtelif şubelerindeki hesaplarından yapılan ihracat taahhüt hesabı kapatma ve döviz transfer işlemlerinin işlenmiş altın satışı ile ilgili olduğu, döviz transferi yapılan yurt dışındaki şirket ve kurumların Türkiye'de ithalat yaptıkları şirketlerle ilgili olarak incelemenin henüz bitmediği anlaşılmakla Gümrük Müsteşarlığına bağlı teftiş kurulu tarafından yapılan inceleme sonucu beklenerek, düzenlenen raporun, konusunda uzman üç kişilik bilirkişi heyetine dosya tevdi edilerek bilirkişi incelemesi yaptırılıp yukarıdaki açıklamalar gözetilerek anılan şirketlerin ithalat ve ihracat eylemleri ile döviz transferlerinin irtibatlı olup olmadığı, irtibatın varlığının tespiti halinde sanıkların ayrı ayrı hukuki durumları suça iştirakleri, kara paranın elde ediliş ve aklanmaya çalışma yöntemleri saptanarak sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken beraata hükmolunması bozmayı gerektirmiştir." Yargıtay 7. CD, 06.06.2001, 8824 – 10640, akt. **Hatipoğlu/Parlar**, a.g.e., s.895.

²⁸⁶ **Hans – Jörg Albrecht**, "Uluslararası Suçluluk, Şiddet Ekonomisi ve İnsan Hakları: Ceza Hukukunun Cevapları", Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı, C.I, Çev. Yener Ünver, Ankara, AAM – TCHD Yayını, 2008, s.467.

Özetle, konunun uluslararası boyutta önem kazanması küreselleşmenin hızlanması ile birlikte olmuştur²⁸⁷; çünkü uluslararası suçluluk, küreselleşme sürecinin bir parçasıdır²⁸⁸.

Suç gelirlerinin aklanması suçunun en önemli özelliklerinden birini de bu suçun genellikle sınır aşan bir biçimde işlenmesi²⁸⁹ ve buna bağlı olarak uluslararası bir boyutunun olmasıdır²⁹⁰. Dolayısıyla günümüzde suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili olarak uluslararası kuruluşlar ve çalışmalar olduğu gibi, çok ciddi hukuksal düzenlemeler de bulunmaktadır. Nitekim ulusal hukuklarda konuyla ilgili olarak yapılan düzenlemelerin çoğu ya uluslararası düzenlemelerden alınmış ya da bunlara uyumlu hale getirilmiştir.

Aslında suç gelirlerinin aklanması, küresel bir nitelik taşımaktadır. Çünkü bu işlemler uluslararası süreçlerden geçmekte ve örgütlü suç düzeneğiyle çalışmaktadır. Başka bir deyişle suç gelirlerinin aklanması kavramı ulusal bir başlangıçla oluşup sonradan uluslararası hale gelmemiş, sonradan küreselleşmemiştir; başlangıçtan beri küreseldir. Aklama işlemlerinin ulusal ve bireysel olanları da vardır, ancak esas karakteri örgütlü ve küresel olmasıdır²⁹¹.

Bu suç tipiyle ilgili olumlu olan gelişme ise, bu suçun ciddiyetine varan uluslararası toplumun, mücadeleye daha başlangıçta uluslararası boyutta ve işbirliğiyle başlamış olmasıdır²⁹². Hatta bu işbirliğinin ve dünyanın her yerinde bu eylemin suç olarak düzenlenmesinin yaşamsal önemde olması nedeniyle, başlangıçta işbirliği halinde olmayan ve suç gelirlerinin aklanmasına bir şekilde göz yuman devletler de, çeşitli yöntemlerle siyasi açıdan baskı altına alınarak bu işbirliğine katılmak zorunda bırakılmışlardır. Bunun en somut örneği ise FATF'nin açıkladığı

²⁸⁷ **Ercan Uygur**, "Karapara Aklama Faaliyetlerinin Ekonomik Boyutları", Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, Ed: Ali Tarhanlı, TCMB Yayınları, Aralık 1999, s.79.

²⁸⁸ **Albrecht**, a.g.y., s.468.

²⁸⁹ Buna örnek olarak şu tespitler gösterilebilir: Kanada'da kolluk kuvvetleri tarafından tespit edilen aklama eylemlerinin %80'inin sınır aşan şekilde gerçekleştirildiği; Belçika'da ise tespit edilen aklama eylemlerinde bu oranın %90 olduğu belirtilmektedir. **Stessens**, a.g.y., s.90; **Evans**, *Proceeds of Crime*, s.12.

²⁹⁰ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.24; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.139.

²⁹¹ **Tekinalp**, a.g.e., s.680.

²⁹² **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.145.

işbirliğine girmeyen ülkeler listesinin başlangıçta epey kabarık olmasına rağmen günümüzde bu listedeki ülkelerin tamamının çıkarılmış olmasıdır.

İşte bu bölümde, ülkemiz ceza hukukunda konuyla ilgili yapılan düzenlemelerin açıklanmasına geçilmeden önce konunun uluslararası boyutuyla daha iyi kavranmasına çalışılacaktır.

2. Suç Gelirlerinin Aklanmasının Uluslararası Nitelikte Olmasının Nedenleri

Suç gelirlerinin aklanması eylemlerinin uluslararası nitelikte olmasının ve bu suçun genellikle sınır aşan biçimde işlenmesinin çok sayıda nedeni bulunmaktadır. Ancak bunlardan bazıları genel olarak pek çok eylemde görülmekte ve dikkati çekmekte, bazıları ise sınırlı sayıdaki belirli eylemlerde görülmektedir. Dolayısıyla bu başlık altında bireysel tercihlere kadar varan tüm nedenlere değil, yalnızca genel nitelikte olanlara yer verilecektir.

Günümüzde küresel bir ekonomik yapının olması ve ulusal ekonomik sistemlerin küresel ekonomiye tamamen entegre olup sistemin bir parçası haline gelmesi, pek çok suçun da bu sistemden yararlanılarak gerçekleştirilmesini sağlamakta ve hatta suç gelirlerinin aklanması suçunda olduğu gibi bunu zorunlu hale getirmektedir²⁹³. Organize suç örgütleri de bu küresel ekonomik sistemin nimetlerinden faydalanmakta, gerektiğinde diğer ülkelerde yer alan organize suç örgütleriyle de işbirliği yaparak, suçtan elde ettikleri gelirleri aklamalarının nedenleri konusunda açıklanan gerekçelerle, hem kendi bulundukları hem de gelir getirici suçun işlendiği ülkeden farklı ülkelerde aklanmasını sağlamaktadırlar²⁹⁴. Örneğin gelişmekte olan ülkelerde yabancı yatırımcıların fonlarına ihtiyaç duyulmakta, bu nedenle bu ülkelere doğru küresel ekonomik sistemin sağladığı olanaklarla yoğun bir fon akışı olmaktadır. Aklayıcılar da bu durumdan faydalanmakta ve hem suç

²⁹³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.140.

²⁹⁴ Stessens, a.g.y., s.90.

gelirlerini aklamak hem de gelirlerini yatırıma dönüştürmek için bu ülkeleri tercih etmektedirler²⁹⁵.

Suç gelirlerinin aklanması suçunun sınır aşan biçimde işlenmesinin bir diğer önemli nedeni de, bazı ülkelerin aklama eylemleriyle mücadelede, öncül suçların işlendiği ülkelere göre daha az istekli olması, aklama işlemlerini gerçekleştirenlerin de haklı olarak bu ülkeleri tercih etmeleridir²⁹⁶. Bu bağlamda aklama eylemlerinin balon etkisi gösterdiği, nasıl ki bir balon sıkıldığı zaman balonun içindeki hava diğer tarafa doğru hareket etmekteyse, aklama eylemlerinin de, mücadele tedbirlerinin etkin olduğu yerlerden bu tedbirlerin etkin olmadığı yerlere doğru hareket ettiği görülmektedir²⁹⁷. Balon etkisi hem aklama suçunun işlendiği coğrafi alanın, hem de kullanılan aklama yönteminin seçiminde etkili olmaktadır²⁹⁸.

Aklama suçunun gerçekleştirildiği ülkelerin seçiminde söz konusu ülkenin mali yapısının karmaşık olması, kayıt dışı ekonominin yaygın olması ve buna bağlı olarak yasal ekonomik sisteme sürekli fon girişinin olması, sıkı bir bankacılık sırrı uygulamasının bulunması, aklayıcılara yönelik etkin bir girişimde bulunulmaması aranmakta ve balon etkisi de buna göre hareketini devam ettirmektedir²⁹⁹. Bunun en yakın ve somut örneği ise Doğu Avrupa ve Asya'daki eski komünist ülkelerde bu sistemden kapitalist sisteme geçiş aşamasında, hızlı ekonomik gelişmelere, suç gelirlerinin tespiti, soruşturulması ve kovuşturulması yöntemlerinin ayak uyduramaması ve bu nedenle bu ülkelerin aklama faaliyetleri açısından özellikle çekici yerler haline gelmesidir³⁰⁰.

Bundaki önemli faktörlerden biri de, aklamaya konu olan gelirlerin büyük bölümünün yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edilmesi ve bu maddeyi üretenler

²⁹⁵ Stessens, a.g.y., s.91.

²⁹⁶ Stessens, a.g.y., s.90.

²⁹⁷ R. Basant Roi, Training Seminar on Anti-Money Laundering, 25 Ekim 2001, (Çevrimiçi) bom.intnet.mu/pdf/Research_and_Publications/Monthly_Statistical_Bulletin/Oct2001/Speech-Gov.doc, 19.05.2009, s.1.

²⁹⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.140.

²⁹⁹ Roi, a.g.y., s.2.

³⁰⁰ Bain, a.g.e., s.17. Rusya'nın komünist sistemden kapitalist sisteme geçişinin suç gelirlerinin aklanmasına etkileri açısından bkz: **United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention**, Russian Capitalism and Money-Laundering, Global Programme Against Money Laundering, United Nations Publication, New York, 2001, s.2 vd.

ile bu maddeyi tüketenlerin genellikle aynı yerde olmamasıdır³⁰¹. Uyuşturucu maddelerin üretilmesi, tüketilmesi, bu işlerin organize edilmesi, gelirlerin toplanması ve aklanarak işlem basamaklarında yer alanlara dağıtılması genellikle farklı ülkelerde yaşayan kişiler arasında gerçekleştiği için aklama suçu da zorunlu olarak uluslararası bir boyut kazanmaktadır.

Yasa dışı uyuşturucu ticaretine paralel bir başka neden de suç gelirlerinin kendisine ekonomik ve politik açıdan istikrarlı bir yer aramasıdır. Zira organize suç örgütleri “zorlukla” elde ettikleri gelirlerinin ellerinden uçup gitmesini istememektedirler. Özellikle Latin Amerika gibi uyuşturucu üretiminin büyük oranlarda yapıldığı ülkeler, yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen büyük miktarlardaki gelirlerin içinde kaybolacağı ve güvenli bir biçimde kalacağı kadar derin ve istikrarlı ekonomilere ve düzgün işleyen bir politik sisteme sahip değildirler. Bu nedenle bu ülkelerde elde edilen suç gelirleri aklanmak için durgun ve güvenli limanlar olan, ekonomik ve politik yönden istikrarlı ülkeleri tercih etmektedirler³⁰².

Bu konudaki önemli bir nedende de uluslararası adli işbirliğinin hala gerektiği gibi işlememesi nedeniyle ülkeler arasında yasa dışı fon hareketlerinin (hawala vb.) ve/veya yasal fon hareketleri içindeki suç gelirlerinin transferinin kolaylıkla yapılması ve suç gelirlerinin aktarılması durumunda bunun takibinin zorlaştırılmasıdır. Dolayısıyla, bir aklama yöntemi olarak da suç gelirleri farklı ülkeler arasında dolaştırılmakta ya da işlem basamakları farklı ülkelerde gerçekleştirilmektedir. Buna göre suç gelirlerinin aklanmasına karşı yürütülen mücadele “kedi – fare oyununa” benzetilmektedir³⁰³. Bu benzetmenin ne kadar doğru olduğu aklama işlemlerini gerçekleştirenlerin her zaman kolluk güçlerinin bir adım önünde gitmesinden anlaşılmaktadır³⁰⁴. Nitekim konuyla ilgili güzel bir benzetme de, suçluların ses hızını aşan uzay araçları ile sınır tanımaksızın yolculuk yaparken,

³⁰¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.139, 140.

³⁰² Gümüşay, a.g.e., s.134, 135; Stessens, a.g.y., s.90, 91.

³⁰³ Joseph Myers, “International Standards and Cooperation in the Fight Against Money Laundering”, Economic Perspectives, Vol.6, No.2, Mayıs 2001, s.9.

³⁰⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.145.

suçluları yakalamakla görevli soruşturma makamlarının onları at arabaları ile takip ettiği ve her ülkenin sınırında da durmak zorunda kalmalarıdır³⁰⁵.

Sonuç olarak suç gelirlerini aklama işlemlerini yapanların, eylemlerini gerçekleştirecekleri ülkeleri seçerken, aklamayı önlemeye yönelik düzenlemelerin mevcut olmaması veya yeterince etkin olmaması, sıkı bir bankacılık sırtının bulunduğu sistemin varlığı, büyük hacimli nakit hareketlerin yeterince dikkat çekmeyeceği nakit bazlı ekonomik sistemin bulunması, ticaret şirketi kurma süreçlerinin kısa ve zahmetsiz olması, ekonomik faaliyetlerin mümkün olduğu kadar kayıt dışı olması hususlarına dikkat ettikleri görülmektedir³⁰⁶. Bu da farklı ülkelerde aklama işlemlerinin gerçekleştirilmesine ve aklama suçunun uluslararası bir suç tipi olma özelliği kazanmasına neden olmaktadır.

B. Birleşmiş Milletler Düzenlemeleri

1. Viyana Sözleşmesi

Her ne kadar aklama kavramı kullanılsa da aklama suçu ilk olarak kısaca Viyana Sözleşmesi olarak bilinen, *“Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nde”* (UN Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances) düzenlenmiştir. Sözleşme 19 Aralık 1988 tarihinde Viyana’da yapılan BM konferansında kabul edilmiş, 20 Aralık 1988 – 28 Şubat 1989 tarihleri arasında imzaya açılmış ve 11 Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir³⁰⁷. Türkiye sözleşmenin imzaya açılışından bir gün sonra 20 Aralık 1988 tarihinde sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşmenin onaylanmasının uygun bulunmasına ilişkin 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı yasa 25.11.1995 tarih 22474 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Sözleşme 16.01.1996 tarih 96/7801 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır.

³⁰⁵ **Peter Wilkitzki**, “Development of an Effective International Crime and Justice Programme - A European View”, Principles and Procedures for a New Transnational Criminal Law, Ed: A. Eser/O. Lagodny, Freiburg, 1992, s.316.

³⁰⁶ **İnönü Akgün Alp**, “Paranın Karası, Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri”, (Çevrimiçi) <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm>, 22.03.2009; s.13; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.141, 142.

³⁰⁷ Sözleşmenin özgün metni için bkz: (Çevrimiçi) http://www.unodc.org/pdf/convention_1988_en.pdf, 29.06.2009; sözleşmenin Türkçe çevirisi için bkz: (Çevrimiçi) http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanmasi/uluslararası_mevzuat.htm#, 29.06.2009.

Viyana Sözleşmesi, yasa dışı uyuşturucu ticaretinden elde edilen gelirler ile ilgili detaylı ve kapsamlı bir düzenleme olup ulusal hukukların mümkün olduğu kadar birbiri ile uyumlaştırılmasını hedef almaktadır³⁰⁸. Sözleşmede aklama suçunun tarihsel gelişim sürecine uygun olarak yalnızca uyuşturucu madde suçları ve ilgili faaliyetler sonucu elde edilen gelirlerin aklanması suç olarak düzenlenmiştir³⁰⁹. Sözleşmenin 2. maddesinde de belirtildiği üzere, uyuşturucu ve psikotrop madde kaçakçılığının uluslararası boyutunun bulunması ve genellikle sınır aşan bir biçimde işlenmesi nedeniyle bununla daha etkin bir biçimde mücadele edilmesini sağlayabilmek için sözleşmenin tarafları arasındaki işbirliğinin artırılması amaçlanmaktadır³¹⁰.

Bu sözleşmenin yapılması, konuyla ilgili suç siyasetini oluşturanların, yasa koyucuların ve uygulayıcıların suç gelirlerin aklanmasına karşı modern bir strateji geliştirme ihtiyacı olduğuna ilişkin genel kabullerinin bir sonucudur. Bu suçun uluslararası düzenlemelere konu olmasının nedeni ise bunun öğretilde ve uygulamada “1990’lı yılların beyaz yaka suçu” olarak gösterilmesidir³¹¹.

Sözleşmenin 1. maddesinde sözleşmede yer alan çeşitli terimlerin tanımları yapılmıştır. Bu maddenin (p) bendinde kazanç terimi kullanılarak, bunun 3. maddenin 1. fıkrasında yer alan suçların işlenmesinden doğrudan ve dolaylı olarak kaynaklanan her türlü malvarlığı anlamına geldiği belirtilmekle aslında “suç geliri” (kara para) tanımlanmıştır. Sözleşmenin 2. maddesinde ise sözleşmenin kapsamı belirlenmiştir.

Sözleşmede öncül suç veya suç geliri tanımı yapılmamaktadır ancak “suçlar ve yaptırımlar” başlıklı 3. maddede taraf ülkelere sözleşmede yer alan eylemlerin kendi iç hukuklarında suç tipi olarak düzenlenmesi yükümlülüğü getirilmektedir. Anılan maddenin birinci fıkrasının (a) bendinde aklama açısından “öncül suç” olarak nitelendirebilecek uyuşturucu ve psikotrop maddelerinin üretimi, satışı, ithali ve ihracı gibi yasa dışı uyuşturucu ticaretinin pek çok yönünü içeren eylemler

³⁰⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.168.

³⁰⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.143.

³¹⁰ Hasan Aykın, “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, Uluslararası Ekonomik Sorunlar, S. 25, Mayıs 2007, s.34; Oktay Üstün, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, Bankacılık Dergisi, S.65, 2008, s.20.

³¹¹ Gilmore, a.g.e., s.20.

sayılmaktadır. Maddenin 1. fıkrasının (b) bendi ile (c) bendinin (i) başlıklı paragrafında bugün öğretide aklama suçu olarak tanımlanan suçun maddi unsurunu oluşturan eylemler sıralanmaktadır³¹². Söz konusu eylemler şunlardır:

- Bir malvarlığının sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bu suçlara iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının yasadışı kaynağının gizlenmesi, olduğundan farklı gösterilmesi veya suçun işlenmesine karışmış kişinin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla malvarlığının başka bir malvarlığına dönüştürülmesi veya devredilmesi,
- Sözleşmede sayılan suçlardan birinden veya bunlardan birine iştirakten kaynaklandığını bilerek, malvarlığının gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, hareketinin, gerçek sahibinin gizlenmesi ya da olduğundan farklı gösterilmesi,
- Anayasa ilkeleri ve ülkelerin hukuk sisteminin temel kavramları saklı kalarak, sözleşmede sayılan suçlardan ya da bu suçlara katılmaktan (iştirakten) kaynaklandığını bilerek, bu malvarlığının edinilmesi, sahip olunması ya da kullanılması.

Viyana Sözleşmesine göre öncül suçlar ise şunlardır:

- 1961 Sözleşmesi, Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi veya 1971 Sözleşmesi'nde yer alan düzenlemelere aykırı olarak herhangi bir uyuşturucu veya psikotrop maddenin üretimi, imalatı, çıkarılması, hazırlanması, arzı, satışa sunulması, dağıtımı, satışı, hangi koşulda olursa olsun teslimi, simsarlığı, sevki, transit sevki, nakli, ithal veya ihraç edilmesi,
- 1961 Sözleşmesi ve Değiştirilmiş 1961 Sözleşmesi hükümlerine aykırı olarak uyuşturucu madde üretmek amacıyla afyon haşhaşı, koka ağacı veya hint keneviri bitkisi yetiştirilmesi,
- Yukarıda (1)'de belirtilen amaçlar için herhangi bir uyuşturucu veya Psikotrop maddenin bulundurulması veya satın alınması,
- Uyuşturucu veya psikotrop maddelerin kaçak ekimi, üretimi veya imalatı için kullanılacağını bilerek teçhizat, malzeme veya sözleşmenin ekindeki I ve II numaralı tablolarda kayıtlı maddelerin imalatı, nakli veya dağıtılması,

³¹² Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.34.

- Yukarıda yer alan suçların düzenlenmesi, yönetimi veya bunlar için finansal kaynak sağlanması.

Sözleşmenin 4. maddesinde taraf devletlerin yargı yetkisi düzenlendikten sonra, 5. maddede müsadere düzenlemiş ve burada açıkça ifade edilmese de suç gelirlerinin müsadereye tabi tutulması hususu düzenlenmiştir. 6. maddede suçluların iadesine ilişkin hükümler, 7. maddede adli yardımlaşma, 8. maddede davaların nakli, 9. maddede diğer işbirliği biçimleri ve mesleki eğitime ilişkin hükümler ile 10. maddede ise transit ülkeler için uluslararası işbirliği ve yardım düzenlenmiştir. Böylelikle sözleşme suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele açısından son derece önemli olan uluslararası işbirliğini her açıdan düzenlemeye ve gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Sözleşmenin 11. maddesinde ise özellikle uyuşturucu suçları ve suç gelirlerinin aklanması açısından son derece önemli bir araç olan “kontrollü teslimat” düzenlenmiştir. Sözleşmenin 12 – 19. maddelerinde yasa dışı uyuşturucu ticaretine ilişkin hükümler, 20 – 23. maddelerinde ise sözleşmenin uygulanmasına ilişkin hükümler düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere her ne kadar sözleşmede doğrudan ve açıkça suç gelirlerinin aklanmasından bahsedilmemekteyse de içerdiği hükümlerin önemli bir kısmı bununla ilgilidir. Nitekim bundan sonra düzenlenen hemen tüm belgelerde ya bu sözleşme örnek alınmış ya da bunun hükümlerinin kabul edildiğine ilişkin bir yollama yapılmıştır. Bu da sözleşmenin genel bir kabul gördüğünü, hazırlanış amacına uygun bir biçimde uluslararası işbirliğini sağlamayı başardığını ve önemli bir etki yarattığını göstermektedir.

2. Palermo Sözleşmesi

Palermo Sözleşmesi olarak anılan, “*Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi*” organize suçlarla mücadele suç gelirlerinin aklanmasının bir suç tipi olarak düzenlenmesini öngören ilk uluslararası düzenlemedir. Bu sözleşme sınır aşan örgütlü suçlar ile daha etkin ve iyi bir şekilde mücadele edilmesi ve örgütlü suçların önlenmesi için uluslararası işbirliğinin

sağlanması amacıyla hazırlanmıştır³¹³. 15 Kasım 2000'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 12 - 15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo'da imzaya açılmıştır. Palermo Sözleşmesi, Türkiye tarafından 13.12.2000 tarihinde imzalanmış, 30.01.2003 tarih ve 4800 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunmuş, 04.02.2003 tarih ve 2003/5329 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de onaylanmıştır.

Sözleşmede suç geliri, öncül suç ve suç gelirlerinin aklanması konusunda Strasburg Sözleşmesi'ne benzer ifadeler yer verilmiştir. Sözleşmenin suç gelirlerinin aklanması konusunda Strasburg Sözleşmesi'ne göre ayırt edici özelliği aklama ile mücadele önlemleri konusundaki hükümleridir³¹⁴.

Palermo Sözleşmesi'nin amacı, sınır aşan örgütlü suçların önlenmesi ve bu suçlarla daha etkili bir şekilde mücadele edilmesi için işbirliğini geliştirmektir. Bu bağlamda sözleşmede taraf devletlerin organize suç gruplarına katılma, suç gelirlerinin aklanması, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi gibi yasa dışı eylemleri kendi iç hukuklarında suç tipi olarak düzenlemeleri öngörülmektedir³¹⁵.

Sözleşmeye göre her taraf devlet, suç gelirlerinin aklanmasının her biçimini önlemek ve tespit etmek için, kendi yetkisi dahilinde, bankalar ve bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve gerektiğinde özellikle suç gelirlerinin aklanmasına uygun olan diğer kurumlar için kapsamlı bir düzenleyici ve denetleyici sistem oluşturacaktır. Bu sistem kimlik tespiti, kayıt tutulması ve şüpheli işlem bildiriminde bulunulması ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olacaktır.

Ayrıca sözleşmenin 18. ve 27. maddelerindeki düzenlemeler saklı kalmak şartıyla, suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye özgülenmiş idari, düzenleyici ve yasa uygulayıcı makamlarının yanı sıra diğer makamların kendi iç hukuklarında öngörülen koşullar çerçevesinde, ulusal ve uluslararası düzeyde işbirliği yapmak ve bilgi değişiminde bulunmak, olanak ve yetkisine sahip olmalarını sağlayacak ve bu amaçla, olası suç geliri aklanmasına ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi

³¹³ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.172.

³¹⁴ **Aykın**, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.37.

³¹⁵ **Üstün**, Uluslararası Girişimler ve Araçlar, s.21.

için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması ihtiyacı karşılanacaktır.

Sözleşmenin önemli özelliklerinden biri de taraf devletlerden yolsuzluğu suç haline getirmelerinin istenmesidir. Bunun yanında yolsuzluğa karşı alınacak diğer önlemler de sıralanmaktadır. Zira suç gelirlerinin aklanması suçunun öncül suçları arasında “*yolsuzluk yapılması*” eylemi de gösterilmektedir.

Sözleşmede yer alan bir diğer önemli düzenleme ise, organize suç örgütlerine katılma, suç gelirlerinin aklanması, yolsuzluk ve adaletin engellenmesi suçları açısından tüzel kişilerin sorumlu tutulmaları için ülkelerin kendi hukuk ilkelerine uygun önlemleri almaya yönelik düzenlemeleri yapma gerekliliğidir. Tüzel kişilerin sorumluluğu cezai, medeni veya idari olabilecektir. Tüzel kişilerin sorumluluğu gerçek kişilerin cezai sorumluluğunu ortadan kaldırmayacaktır. Sorumlu tutulan tüzel kişiler için öngörülen cezaların parasal yaptırımlar da dahil etkin, orantılı ve caydırıcı olması istenmektedir.

Sözleşmenin 2. maddesinde sözleşmede yer alan kavramların tanımı yapılmaktadır. Buna göre sözleşmede suç geliri, “*suç oluşturan yasa dışı bir eylemden kaynaklanan veya doğrudan veya dolaylı olarak elde edilen herhangi bir mal*”, öncül suç ise, “*işlenmesi sonucunda elde edilen gelir, bu sözleşmenin 6. Maddesinde tanımlanan suçun konusu oluşturabilecek herhangi bir yasadışı eylem*” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara göre öncül suç olmak açısından herhangi bir ölçüt getirilmemiştir, dolayısıyla herhangi bir suç, aklama suçunun öncül suç olabilecektir³¹⁶.

Sözleşmenin “*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Suç Haline Getirilmesi*” başlıklı 6. maddesine göre;

- Suç geliri olduğu bilinen malvarlığının, yasadışı kaynağını gizlemek veya olduğundan değişik göstermek veya öncül suçun işlenmesine karışmış olan herhangi bir kişiye işlediği suçun yasal sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla dönüştürülmesi veya devredilmesi,

³¹⁶ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.172.

- Bir malvarlığının suç geliri olduğunu bilerek, gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, kullanımının, hareketlerinin ya da mülkiyetinin veya malvarlığına ilişkin hakların gizlenmesi veya olduğundan değişik gösterilmesi,
- Tesellüm anında bu tür bir malın suç geliri olduğunun bilerek edinilmesi, bulundurulması veya kullanılması,
- Yukarıda belirtilen suçlardan herhangi birini işlemeye veya teşebbüse örgütlü olarak veya suç işleme konusunda anlaşarak yardım, yataklık, kolaylaştırma ve yol göstermek suretiyle katılma,

eylemlerinin kasten işlenmesi durumunda, her taraf devlet iç hukukunun temel ilkelerine uygun olarak, bu eylemleri suç haline getirmek üzere yasal ve diğer gerekli önlemleri alacaktır.

Sözleşmeye taraf olan devletlere kendi iç hukuklarında öncül suçları olabildiğince geniş düzenleme yükümlülüğü getirilmektedir. Üst sınırı dört yıl veya daha fazla hapis veya daha ağır bir cezayı gerektiren tüm suçlar ile suç örgütüne üye olmak (m.5), yolsuzluk (m.8) ve adaletin engellenmesi eylemlerinin mutlaka öncül suç olarak düzenlenmesi istenilmektedir. Ayrıca, öncül suçların belirlenmesinde sayma sistemini kullanan ülkelerin en azından örgütlü suçları en geniş biçimde yasalarına dahil etmesi istenmiştir. Öncül suçların taraf devletin yargılama yetkisi içinde veya dışında işlenmesinin bir önemi bulunmamaktadır; buna karşın taraf devletin yargılama yetkisi dışında işlenen suçun, öncül suç sayılması için ilgili eylemin, suçun işlendiği yerdeki devletin iç hukukuna göre suç teşkil etmesi ve diğer tarafın iç hukukuna göre suç oluşturması ve diğer tarafın iç hukukuna göre orada işlenmesi halinde de suç oluşturacak nitelikte olması gerekmektedir. Buna göre öncül suçun belirlenmesinde çifte suçluluk ilkesinin³¹⁷ benimsendiği görülmektedir³¹⁸.

³¹⁷ Çifte suçluluk ilkesi özellikle suçluların iadesi kurumunda karşılaşılan bir durumdur. Buna göre bir devletin kendi ulusal hukukuna göre suç olmayan bir eylemin soruşturmasına ya da kovuşturmasına katılamayacağı açıktır. Ayrıca hiçbir ülke kendi ulusal hukuk düzeninin haklı bulmadığı yabancı bir devletin cezalandırma isteğine, yardımcı olmak zorunda da değildir. Dolayısıyla suçluların iade edilmesi için hukuka aykırı olan eylemin her iki devletin yasalarına göre de suç oluşturması gerekmektedir. Bu ilkeye “çifte suçluluk ilkesi”, “aynı norm ilkesi” veya “karşılıklı cezayı gerektirme kuralı” denilmektedir. Bu ilke, her iki devletin yasalarında da eylemin aynı şekilde nitelendirilmesini gerekli kılmaktadır. Burada üzerinde durulan eylemin tipinin iki ülkede de suç olarak değerlendirilmesinin gerektiğidir. Buna göre aynı suçun zorunlu olarak aynı tipte ya da isimde olması veya aynı

Sözleşmenin “*Suç Gelirlerinin Aklanmasıyla Mücadele Önlemleri*” başlıklı 7. maddesinde ise her taraf devletin;

- Bankalar, bankalar dışındaki mali kuruluşlar ve mali olmayan diğer kuruluşlar için kapsamlı bir iç düzenleme ve denetleme sistemi oluşturması,
- Suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin bilginin toplanması, analizi ve iletilmesi için ulusal bir merkez olarak hizmet verecek bir mali istihbarat biriminin kurulması,
- Nakdin ve nakit yerine geçen değerlerin sınırları içindeki dolaşımının denetlenmesi ve izlenmesinin sağlanması,
- Düzenleyici ve denetleyici bir iç sistem kurarken, bölgesel, bölgelerarası ve çok taraflı organizasyonların suç gelirlerinin aklanmasına karşı girişimlerini kılavuz olarak kullanması,
- Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede adli, operasyonel ve mali kapsamda düzenleyici merciler arasındaki uluslararası işbirliğini geliştirmesi,

yönünde tedbir almaları gerektiği belirtilmiştir.

Sözleşmede, öncül suç failinin, aklama suçunda da sorumlu tutulmasına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır, dolayısıyla öncül suç failinin aklama suçunun da faili olması gerekmemektedir³¹⁹.

Palermo Sözleşmesi’nin bir başka önemli özelliği de 8. ve 9. maddelerinde aklama suçuna konu suç gelirlerinin elde edildiği öncül suçların kapsamına yolsuzluk suçunun da alınması ve sözleşmeye taraf devletlerden yolsuzlukla mücadele için gerekli tedbirlerin alınmasını istemesidir. Böylelikle yolsuzluk da başlı başına aklama

bölüm içinde yer alması gerekmemektedir. Ülkelerden birinin eylemi özel ceza yasasında, diğerinin genel ceza yasasında düzenlemesi de durumu değiştirmemektedir. Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için bkz: **Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, s.1079 - 1083.

³¹⁸ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.173.

³¹⁹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.173.

suçuna konu olan değerlerin elde edildiği bir eylem olarak uluslararası bir sözleşmede yer almıştır.

Sözleşmede taraf devletlere, aklama suçu açısından tüzel kişilerin de sorumlu tutulmasına ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaları konusunda yükümlülük getirilmiştir. Tüzel kişilerin sorumluluğu sözleşmenin 10. maddesine göre ceza hukuku, medeni hukuk ya da idare hukuku yaptırımını olabilir. Ancak bu düzenleme eylemi gerçekleştiren failin cezai sorumluluğunu ortadan kaldıracak nitelikte olmamalıdır.

Sözleşmenin 12. maddesi uyarınca taraf devletlerin kendi iç hukuklarının olanak verdiği ölçüde sözleşmede belirtilen suçlardan elde edilen gelirleri veya bunların karşılığı olan malvarlığını ve bu suçların işlenmesinde araç olarak kullanılmış veya kullanılması amaçlanan malvarlığı, malzeme, teçhizat veya diğer araç – gereçlerin müsadere için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Suç gelirlerinin başka değere dönüştürülmesi halinde, dönüştürülen değer müsadereye tabi tutulabilecektir. Suç gelirlerinin, yasal gelirlerle karışması durumunda, tahmin edilen suç geliri bu malvarlığından müsadere yoluyla alınabilecektir. Sözleşme bu düzenleme ile hem eşit değer hem de ikame değer müsadereyi kabul etmiştir. Ayrıca sözleşmenin 13. maddesinde bu amaçla uluslararası işbirliğine, 15. maddesinde ise yargı yetkisine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir³²⁰.

3. Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi

New York Sözleşmesi olarak da bilinen “*BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Sözleşmesi*”, 9 Aralık 1999 tarihinde BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş 10 Ocak 2000 – 31 Aralık 2001 tarihleri arasında imzaya açılmış ve 10 Nisan 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir³²¹. Türkiye sözleşmeyi 27.09.2001 tarihinde imzalamış, 10.01.2002 tarih ve 4738 sayılı yasayla onaylanmasını kabul etmiştir.

Bu sözleşme henüz 11 Eylül saldırıları olmadan da terörizmle mücadelede finansmanın engellenmesinin ne kadar önemli bulunduğunu göstermesi açısından

³²⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 174.

³²¹ Sözleşmenin özgün metni için bkz: (Çevrimiçi) <http://untreaty.un.org/English/Terrorism/Conv12.pdf>, 29.06.2009.

önemlidir. 11 Eylül saldırıları sonucunda yapılan araştırmalarda aslında terörizmle mücadele eden ülkelerin bu konunun üzerine yoğunlaştığını, terörü büyük bir tehlike olarak gördüklerini göstermektedir. Nitekim sözleşmenin önsözünde, terörizme finansal destek sağlanmasının uluslararası toplumu ciddi şekilde kaygılandığı, uluslararası terörist eylemlerin sayısının ve eylemlerin ciddiyetinin arttığı ifade edilmiş, bu durumun terörizme verilen finansal destekle orantılı olduğu belirtilmiştir³²².

Sözleşmede her taraf devletin kendi iç hukukunda terörün finansmanını suç sayması, terörist amaçlar için tahsis edilen veya kullanılan fonların tespitini, teşhisini, el konulmasını veya dondurulmasını sağlaması, terörün finansmanı suçuna karışan şüphelileri ya kendi iç hukukuna göre kovuşturmaya tabi tutması ya da ilgili ülkeye iade etmesi, suçluların soruşturma ve kovuşturmalarında diğer ülkelerle işbirliği yapması, finansal kuruluşların terörist fon akışını tespit etmesini, engellemesini ve durdurmasını sağlayacak tedbirler alması öngörülmüştür³²³.

Terörün finansmanı konusunda kategorik bir tanım getiren sözleşmeye göre terörün finansmanı;

- Niteliği veya kapsamı itibariyle bir halkı korkutmak ya da bir hükümeti veya uluslararası kuruluşu herhangi bir işi yapmaya veya yapmamaya zorlamak amacı taşıyan bir olayda, bir sivil ya da silahlı çatışmaya doğrudan katılmayan herhangi bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik olan veya,
- Sözleşme ekinde yer alan dokuz adet teröre ilişkin sözleşme tarafından³²⁴ suç sayılan eylemlerin tümüyle veya kısmen gerçekleştirilmesinde kullanılması

³²² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 171.

³²³ Üstün, Uluslararası Girişimler ve Araçlar, s. 22.

³²⁴ Sözleşmenin ekinde yer alan terörle ilgili dokuz sözleşme şunlardır: *Uçakların Yasadışı Ele Geçirilmesinin Önlenmesi Sözleşmesi* (16 Aralık 1970, Lahey), *Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi* (23 Eylül 1971, Montreal), *Diplomatik Ajanlar Dabil Uluslararası Korunan Kişilere Karşı İşlenen Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi* (14 Aralık 1973, New York), *Rehin Almalara Karşı Uluslararası Sözleşme* (17 Aralık 1979, New York), *Nükleer Maddelerin Fiziki Korunması Sözleşmesi* (3 Mart 1980, Viyana), *Uluslararası Sivil Havacılığa Hizmet Veren Havalimanlarında Yasadışı Şiddet Eylemlerinin Önlenmesi Protokolü*, *Sivil Havacılık Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesine Ek Protokol* (24 Şubat 1988, Montreal), *Denizcilik Seferyollarının Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Sözleşmesi* (10 Mart 1988, Roma), *Kıta Sahabliğinde Kurulu Sabit*

niyetiyle veya kullanılacağını bilerek doğrudan veya dolaylı olarak yasa dışı bir şekilde fon sağlanması veya toplanmasıdır.

Ayrıca sözleşmenin 7. maddesinde terörist eylemlere mali destek sağlamak için fon toplama suçunun farklı yargı bölgelerinde işlenmesi halinde uygulanacak yargı yetkisi, 8. maddesinde yasa dışı toplanan fonların müsaderesi, 10. ve 11. maddelerinde de faillerin iadesine ilişkin kurallar düzenlenmiştir.

C. Avrupa Konseyi Düzenlemeleri

1. R (80) 10 sayılı Tavsiye Kararı

Suç gelirlerinin aklanması ile mücadele ile ilgili ilk uluslararası belge Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 27.6.1980 tarihli toplantısında kabul edilen "*R(80)10 sayılı Yasadışı Kaynaklı Fonların Saklanması ve Transferine İlişkin Önlemler Tavsiye Kararıdır*"³²⁵. Bu tavsiye kararı Avrupa Konseyi içinde oluşturulan Uzmanlar Konseyi'nin 1977 ile 1980 yılları arasında üç yıl boyunca yapmış oldukları çalışmaların sonucunda şekillenmiştir³²⁶.

Kararın alınmasının altında yatan temel nedenler; Avrupa'da suç eylemlerinin artması, suçlardan elde edilen fonların bir ülkeden diğerine transfer edilmesi, bu fonların aklanması suretiyle ekonomik sisteme sokulmasının önemli bir sorun haline gelmesi ve böylece daha sonraki suçların işlenmesi konusunda suçluların cesaretlenmesidir³²⁷. Bu bağlamda suç gelirlerinin bankacılık sistemi aracılığıyla aklanmasının önlenmesine yönelik olarak bankacılık sistemine ilişkin çeşitli önlemler getirilmiş ve konsey üyesi devletlerin kendi bankacılık sistemlerinde gerekli olan değişiklikleri yapmaları tavsiye edilmiştir³²⁸.

Platformların Güvenliğine Karşı Yasadışı Eylemlerin Önlenmesi Hakkında Protokol (10 Mart 1988, Roma), *Terörist Bombalamaların Önlenmesi Sözleşmesi* (15 Aralık 1997, New York).

³²⁵ Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.34; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.164.

³²⁶ Taşkın, a.g.e., s.193; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.164; Ergül, Karaparanın Aklanması, s.58; İpek, a.g.e., s.51.

³²⁷ Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.34.

³²⁸ İpek, a.g.e., s.50; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.164; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.110.

Tavsiye kararında belirtilen olgularla mücadele için, uluslararası eşgüdüm ve işbirliğinin artırılması ile bu kapsamda üye ülkelerin bankacılık sistemlerinin uyması gereken kimlik tespitine ilişkin bazı önlemler getirmeleri tavsiye edilmiştir³²⁹.

R (80) 10 sayılı tavsiye kararının önemli bir özelliğini de aşağıda işlenen Avrupa Konseyi'nin 141 nolu Strasburg Sözleşmesi'ne öncülük yapması oluşturmaktadır. Bu tavsiye kararı doğrultusunda suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele açısından son derece önemli bir yere sahip olan Strasburg Sözleşmesi hazırlanmış ve kabul edilmiştir.

2. Strasburg Sözleşmesi

Avrupa Konseyi üretimi olan “*Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, El Konulması ve Müsadere Edilmesi Hakkında Sözleşme*” (*Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime*) suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele açısından son derece önemli bir yer işgal etmektedir. Avrupa Konseyi'nin 1980 tarihli R(80)10 sayılı Tavsiye Kararı'ndan sonra oluşturulmasına öncülük ettiği ve doğrudan suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin amaçlandığı bir sözleşmedir³³⁰. Sözleşme, 8 Kasım 1990 tarihinde imzaya açılmış ve 1 Eylül 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir³³¹. Strasburg Sözleşmesi, Türkiye tarafından 27 Eylül 2001 tarihinde imzalanmış ve 16.6.2004 tarihli 5191 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunmuş ve 30.07.2004 tarih ve 2004/7712 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanmıştır. Bakanlar Kurulu Kararı 01.09.2004 tarih ve 25570 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır³³².

³²⁹ Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.34.

³³⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.165; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.121.

³³¹ Sözleşmenin özgün metni için bkz: (Çevrimiçi) <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/141.htm>, 27.06.2009.

³³² Ancak Türkiye, sözleşmeyi imzalarken şu çekinceyi koymuştur:

- 1) 2. maddenin 2. fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, madde 2'nin 1. fıkrasının münhasıran ulusal mevzuatında tanımlanan suçlara uygulanacağını beyan eder.
- 2) 6. maddenin 4. fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, 6. maddenin 1. fıkrasının, münhasıran ulusal mevzuatında tanımlanan suçlara uygulanacağını beyan eder.
- 3) 14. maddenin 3. fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, 14. maddenin 2. fıkrasının, Türkiye Cumhuriyeti'nin anayasal ilkelerine ve temel hukuk kavramlarına uygunluğu ölçüsünde uygulanacağını beyan eder.
- 4) 21. maddenin 2. fıkrası uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, geçici önlemler ve zoralımdan etkilenen şahıslara adli belgelerin tebliğ edilmesi hakkındaki 2. fıkranın a ve b paragraflarında belirtilen usullerin, Türk topraklarında bulunan bir şahsa uygulanmasına, bunun Türk mevzuatında veya adli belgeyi ileten taraf ile Türkiye Cumhuriyeti

Söz konusu sözleşmede suç gelirlerinin aklanması eylemlerinin sözleşmecilerde suç tipi olarak düzenlenmesini, suç gelirlerinin müsadere edilmesini ve suç gelirlerinin aklanması ile mücadele bağlamında geniş kapsamlı uluslararası işbirliği ve adli yardımlaşmayı öngörmektedir.

Sözleşmenin önsözünde, ağır suçlarla mücadele ile etkin bir biçimde mücadele edilebilmesi için uluslararası düzeyde önlemler alınması gerektiği belirtilmektedir. Sözleşmenin başlangıç kısmında, giderek artan ölçüde uluslararası bir sorun haline gelen ağır nitelikteki suçlara karşı mücadelenin uluslararası düzeyde modern ve etkin yöntemleri gerektirdiğine vurgu yapıldıktan sonra, bu yöntemlerden birisinin suçluların suçtan elde edilen gelirlerden mahrum edilmeleri olduğu belirtilmiştir³³³.

Söz konusu önlemlerden birinin de faillerin suç gelirlerinden mahrum edilmesi olduğu ifade edilerek söz konusu ağır suçların önlenmesi için suç gelirlerinin takip edilmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir. Bu sözleşmenin en önemli özelliğini ise, aklama suçunun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suçların yalnızca “yasa dışı uyuşturucu ticaretinden” elde edilen gelirlerle sınırlandırılmamış olmasıdır. *Sözleşmede, aklama suçuna konu olabilecek gelirin elde edildiği herhangi bir suçun öncül suçu oluşturabileceği tanımlanarak, her suçun öncül suç oluşturabileceği vurgulanmıştır*³³⁴.

Sözleşmenin I. Bölümünde sözleşmenin amaçları doğrultusunda sözleşmede yer alan terimler tanımlanmıştır. II. Bölümde taraf devletlerce ulusal düzeyde alınacak önlemler başlığı altında zoraltım önlemleri, araştırma önlemleri ve geçici önlemler, özel araştırma yetkileri ve teknikleri ve aklama suçunun tanımı yer almaktadır. III. Bölümde uluslararası işbirliği başlığı altında uluslararası işbirliği için genel ilkeler, araştırma yardımı, geçici önlemler, zoraltım, işbirliğinin reddi veya

arasındaki cezai konularda adli yardımlaşmaya dair ilgili uluslararası anlaşmalarda öngörülmüş olması halinde izin verilebileceğini ve adli belgelerin sadece merkezi makam aracılığıyla tebliğ edilmesi gerektiğini beyan eder.

5) 25. Maddenin 3. Paragrafı uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, kendisine yapılacak taleplerin ve bu taleplere ilişkin belgelerin, Türkçe veya İngilizce çevirileriyle sunulması gerektiğini beyan eder.

6) 32. Maddenin 2. Paragrafı uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti, sözleşmenin III. bölümü uyarınca Türk makamlarınca sağlanacak bilgi ve bulguların, ilgili Türk makamlarından önceden izin alınmaksızın, takipte bulunan tarafın makamlarınca, talepte belirtilenden başka soruşturma ve kovuşturmalarda kullanılamayacağını beyan eder.

³³³ Aykırı, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.34.

³³⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.166.

ertelenmesi, tebligat ve üçüncü kişilerin haklarının korunması ile yönetime ilişkin kurallar ile diğer genel kurallar düzenlenmiştir. Sözleşmenin IV. ve son bölümünde ise sözleşmenin imzalanması ve yürürlüğe girmesi, sözleşmeye katılma yöntemi gibi usule ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

Strazburg Sözleşmesi, suç gelirlerinin aklanması ile mücadele konusunda Viyana Sözleşmesine göre daha ileri bir aşamayı ifade etmektedir. Her şeyden önce sözleşmede öncül suç tanımı yapılmıştır. Sözleşmenin 1. maddesinde öncül suç, işlenmesi sonucunda aklama suçuna konu olabilecek gelir getiren, başka bir deyişle suç geliri elde edilmesine imkan tanıyan suçlar olarak tanımlanmıştır. Bu açıdan sadece uyuşturucu ve psikotrop maddelerle ilgili suçları öncül suç olarak kabul eden Viyana Sözleşmesi'ne göre öncül suçlar açısından daha geniş kapsamlıdır³³⁵.

Sözleşme taraf ülkelerden ulusal düzeyde alınacak önlemler kapsamında, suç gelirlerinin zoralımının sağlanması, özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılması ve aklamanın suç haline getirilmesini istemektedir. Sözleşmeye göre ülkeler, zoralıma tabi bir malın tespitini ve takibini yapabilmek ve bu tür malın elden çıkarılmasına veya nakline yol açan herhangi bir muameleyi önleyebilmek için gerekli yasal ve diğer önlemleri alacaklardır.

Sözleşmenin 4. maddesinde aklama ile mücadelenin özel niteliği dikkate alınarak özel araştırma yetki ve tekniklerinin kullanılmasına imkan verecek yasal düzenlemelerin yapılması istenilmektedir. Bu kapsamda, suç gelirinin tespitini ve takibini ve bununla ilgili delillerin toplanmasını kolaylaştıran özel soruşturma yöntemlerini kullanmak için yasal ve diğer önlemlerin alınması istenilmektedir. Banka havalelerinin izlenmesi, haberleşmenin takibi ve haberleşmeye el konulması, bilişim sistemlerine girilmesi, özel belgelerin gösterilmesi hususları uygulamaya konulabilecek tedbirler arasında sayılmaktadır. Sözleşme, banka hesaplarının gizliliği gerekçesiyle madde hükümlerine uyulmasından kaçınılamayacağını belirterek, aklama suçu ile mücadele konusunda önemli bir kararlılığı ortaya koymaktadır³³⁶.

³³⁵ Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.35.

³³⁶ Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.36.

Sözleşme doğrudan bu çalışmanın konusuyla birebir ilgili olmakla birlikte özellikle 6. maddede düzenlenen “suç gelirlerinin aklanması suçuna” ilişkin düzenleme ayrıntılı bir incelemeyi gerektirmektedir. Sözleşmenin “aklama suçları” (laundering offences) başlıklı 6. maddesinde aklama suçu ve ilgili suçlar geniş bir biçimde açıklanmış ve sözleşme, tarafların kendi iç hukuklarında bu madde yer alan suç tiplerini, yaptırımları ve koruma tedbirlerini düzenlemelerini istenmiştir. Sözleşmedeki aklama suçunu oluşturacak hareketler 1988 Viyana Sözleşmesine paralel olarak düzenlenmiştir.

Buna göre sözleşmeye taraf olan ülkeler, 6. maddede tanımlanan eylemlerin kendi iç hukuklarında suç olarak düzenlenmesi için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü üstlenmektedirler. Sözleşmenin düzenlemesine göre yukarıda belirtilen eylemlerin suç olarak kabul edilmesi için failin üzerinde eylemlerini gerçekleştirdiği malvarlığının suçtan elde edilen bir gelir olduğunu bilmesi gerekmektedir. Ayrıca maddenin 3. fıkrasının (a) bendinde taraf ülkelerin kendi iç hukuklarında yaptıkları düzenlemelerde failin üzerinde eylemlerini gerçekleştirdiği malvarlığı değerlerinin “suçtan elde edildiğini varsayması gerektiğini” düzenleyebileceklerini de öngörmektedir. Öğretide bazı yazarlar “*bu düzenlemeden hareketle, bu şekliyle failin bilmesinin bir ön şart olarak düzenlendiğini ve aklama suçunun manevi unsuru olarak doğrudan kast olarak öngörüldüğünü, ancak 6. maddenin 3. fıkrasına göre taraf devletlerin failin malvarlıklarının suçtan kaynaklandığını bilmesi gerektiği hususunu ayrıca mevzuatlarında düzenleyebilme olanağına sahip olduğunu, bu fıkra hükmüne göre taraf devletlerin isteğine bağlı olarak aklama suçunun olası kast ile işlenebilecek şekilde de düzenlenebileceğini*” ifade etmektedirler³³⁷.

Sözleşmenin bu şekilde düzenlendiği görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira sözleşmeyi düzenleyenler suçun manevi unsuruna bu şekilde vurgu yapmak suretiyle failin suçun konusunu bilmesi hususunu bir ön şart olarak düzenlememişlerdir. Zira suçun konusunun fail tarafından bilinmesi zaten suçun

³³⁷ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.166.

manevi unsurunu oluşturan kastın unsurudur. Dolayısıyla suçun konusunun bilinmesi bir ön şart olmayıp tipikliğin içinde yer almaktadır. Suçun, üzerinde işlendiği konusunun ne olduğunun bilinmeden işlenmesi söz konusu olamayacağına göre bunun bir ön şart olarak düzenlendiğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

Öte yandan failin suçun konusunu bildiğinin varsayılması hususu suçun olası kastla işlenebileceğini göstermeyip, failin manevi unsurunun ispatı açısından bir karinenin kabul edilebileceği anlamına gelmektedir, bu da suç genel teorisi içinde yer alan suçun manevi unsuruyla ilgili olmayıp, ceza muhakemesi açısından failin manevi unsurunun ispatıyla ilgili bir konudur. Dolayısıyla bu düzenlemeyle failde bulunması gereken manevi unsurun kast olduğuna vurgu yapıldıktan sonra, faildeki kastın ispatı açısından suçun konusunun suçtan elde edildiğinin bilmesi gerektiğine ilişkin bir karinenin kabul edilebileceği, böylelikle bu suçla mücadele açısından kovuşturma makamlarının işlerinin kolaylaştırılabileceği düzenlenmiştir. Bu karinenin kabul edilmesi halinde şüpheli ya da sanık söz konusu malvarlığının suçtan elde edilmediğini ya da suçtan elde edilse bile bunun kendisi tarafından bilinmesinin mümkün olmadığını ispat etmek durumunda kalacaktır. Dolayısıyla bu şekilde yapılan bir düzenlemeyle ceza muhakemesinde iddia makamı ve mahkemede bulunan ispat yükü sanığın üzerine bırakılabilecektir.

Sözleşmenin 6. maddesinde aklama suçunu oluşturabilecek dört farklı eylem çeşidine yer verilmiştir. Bunlar sırasıyla, suç gelirlerinin yasa dışı kaynağını gizlemek veya farklı şekilde göstermek ya da öncül suçun işlenmesine katılan kişinin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etmek amacıyla suç gelirlerinin başka malvarlığı değerlerine dönüştürülmesi veya nakledilmesi; suç gelirlerinin gerçek niteliğinin, kaynağının, yerinin, durumunun, hareketinin, söz konusu gelirle ilgili hakları ya da malikliği gizlemek veya farklı şekilde göstermek; taraf devletin hukuk düzenine uygun bir biçimde olsa da suçtan elde edildiği bilinerek bir malvarlığının iktisabı, zilyetliği veya kullanılması; 6. maddenin 1. fıkrasında yer alan suçların işlenmesine, işlenmesi için oluşturulan örgüte veya anlaşmaya katılmak, işlenmesine teşebbüs etmek, yardım etmek, kolaylaştırmak, yol göstermektir.

Görüldüğü üzere 6. maddenin 1. fıkrasının ilk üç bendinde tanımlanan eylemlere katılmak ve bu eylemlerin teşebbüs aşamasında kalması halleri sözleşmeye taraf devletlerin kendi ceza hukuku kurallarına bırakılmamıştır. Bu eylemlere katılma halinde faile ve teşebbüse de tamamlanmış suçun cezasının verilmesi öngörülmüştür³³⁸.

Sözleşmede yer alan önemli hususlardan biri de öncül suç taraf devletin topraklarında işlenesin ya da işlenmesin, bundan elde edilen gelirin aklama işlemine tabi tutulması halinde cezalandırılmasının istenmesidir. Böylelikle suç gelirlerinin aklanması suçu başlı başına bir suç tipi olarak düzenlenmiştir. Ayrıca öncül suç failinin aklama eylemine de katılması halinde her iki suçtan mı yoksa yalnızca öncül suçtan mı cezalandırılacağı hususu taraf devletlerin düzenlenmesine bırakılmıştır.

Uluslararası işbirliği sözleşmede önemli bir yer tutmaktadır. 44 maddelik sözleşmenin 29 maddesi uluslararası işbirliğine ayrılmıştır. Sözleşmenin 7. maddesinde suçtan kaynaklanan gelirlerin ve araçların müsadere etmesini amaçlayan soruşturma ve kovuşturmalarda ülkelerin mümkün olan en geniş ölçüde işbirliği yapacakları belirtilmektedir. Araştırma yardımı, el koyma veya dondurma, müsadere, işbirliğinin hangi hallerde reddedilebileceği, tebligat ve üçünü tarafın haklarının korunması, usule ilişkin hususlar ayrıntılı olarak sözleşmede yer almıştır. Buna göre; müsadere amacıyla ceza kovuşturması veya adli kovuşturma başlatan diğer bir taraf devletin talep etmesi halinde, her bir taraf daha sonraki bir aşamada müsadere talebine konu olabilecek veya böyle bir talebi karşılayabilecek şekilde ilgili malın ticaretinin, nakledilmesinin veya elden çıkarılmasının önlenmesi için malvarlığının dondurulması veya zapt edilmesi gibi gerekli geçici tedbirleri iç hukukunun izin verdiği ölçülerde yerine getirecektir³³⁹.

3. Varşova Sözleşmesi

Avrupa Konseyi'nin üretimi olan *“Suç Gelirlerinin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, Müsadere Edilmesi ve Terörizmin Finansmanı Hakkında Sözleşme”*

³³⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.166.

³³⁹ Aykın, Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar, s.36.

(*Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism*), 1990 tarihli Strasburg Sözleşmesini güncelleyen ve bazı açılardan genişleten bir sözleşmedir³⁴⁰. Sözleşme 16.05.2005 tarihinde Polonya'nın başkenti Varşova'da imzaya açılmış olup, yeterli imzanın bulunması neticesinde 01.05.2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye, sözleşmeyi 28.03.2007 tarihinde imzalamış olmakla birlikte gerekli onay işlemlerini henüz yapmamıştır.

1990 tarihli sözleşmenin bazı açılardan eksik kalması ve özellikle 2001 yılında gerçekleştirilen ikiz kuleler saldırısından sonra terörizmin finansmanının son derece önemli bir konu haline gelmesi neticesinde, Avrupa Konseyi 1990 tarihli sözleşmeyi yenilemek istemiş ve sonuçta 2005 tarihli Varşova Sözleşmesi ortaya çıkmıştır. *Bu sözleşmenin en önemli özelliği, hem suç gelirlerinin aklanmasını hem de terörizmin finansmanını birlikte düzenleyen ilk uluslararası belge olmasıdır*³⁴¹.

Sözleşme büyük oranda Strasburg Sözleşmesine benzemektedir. Ancak, terörizmin finansmanının düzenlenmesi, mali işlem biriminin tanımlanması ve yeni aklama tekniklerine karşı önlemlerin öngörülmesi açısından Strasburg Sözleşmesi'nden farklılaşmaktadır. Sözleşmenin 12. maddesiyle taraf devletlere mali işlem birimi oluşturma yönünde gerekli yasaları çıkarma ve düzenleyici işlemleri yapma yükümlülüğü getirilmesi sözleşmenin bir diğer önemli özelliğini oluşturmaktadır. Buna paralel olarak söz konusu mali istihbarat birimlerinin doğrudan ve dolaylı olarak mali, idari ve adli bilgilere zamanında ulaşabilmesi için gerekli önlemlerin alınması yükümlülüğü de getirilmektedir. Avrupa Konseyi'nin bu düzenlenmesiyle, mali istihbarat birimlerinin oluşturulmasını sözleşmeye taraf devletler açısından zorunlu hale getirmesi, FATF ve benzeri yapıların suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanı ile mücadelede ne kadar önemli bir rol oynadıklarını ve başarılı olduklarını göstermesi açısından da önemlidir.

³⁴⁰ Sözleşmenin özgün metni için bkz: (Çevrimiçi) <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/Html/198.htm>, 27.06.2009.

³⁴¹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.167.

Varşova Sözleşmesi'nin 9. maddesinde suç gelirlerinin aklanması suçu düzenlenmiş olup, Strasburg Sözleşmesi'nde yer alan düzenleme tamamıyla buraya aktarılmıştır. Dolayısıyla yukarıda Strasburg Sözleşmesi açısından yapılan açıklamalar bu sözleşme açısından da geçerlidir.

D. FATF Düzenlemeleri

1. 40 Tavsiye

FATF tarafından 1990 yılında kabul edilen 40 Tavsiye, suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi amacıyla, yasal, finansal, operasyonel ve uluslararası işbirliği konularında hazırlanan ve üye ülkelerce yerine getirilmesi istenen standartları içeren tavsiyelerden oluşmaktadır³⁴². Tavsiyeler, hem FATF'ye üye olan ülkelerin hem de üye olmayan ülkelerin göz önüne alması gereken, içinde aklama ile mücadeleyle yönelik ceza hukuku güvenlik tedbirleri ile ceza muhakemesi koruma tedbirlerine ilişkin öneriler taşıyan bir metindir³⁴³.

FATF tarafından 1996 yılında revize edilen 40 Tavsiye, suç gelirlerinin aklanması ile mücadele alanındaki yeni gelişmeler ile terörizmin finansmanı konusu dikkate alınarak 2003 yılında tekrar revize edilmiştir. 1996 yılında yapılan çalışmalardan farklı olarak FATF'a üye olan ve olmayan ülkelerin, gözlemcilerin, finansal ve diğer ilgili sektör ve meslek gruplarının da görüşü alınarak önemli değişiklikler içerecek şekilde revize edilen yeni 40 Tavsiye, FATF'ın Haziran 2003 tarihindeki Genel Kurul toplantısında kabul edilmiştir³⁴⁴.

Gözden geçirilerek yenilenmiş tavsiyelerin etkinliği bakımından ülkelerin, suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda revize edilen kararları değerlendirmeleri hususu önem kazanmış ve tavsiyelere uyumun denetlenmesi ve uygulamanın yaygınlaştırılması için FATF bünyesindeki organların

³⁴² Üstün, Uluslararası Girişimler ve Araçlar, s.26.

³⁴³ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.117; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.175.

³⁴⁴ Oktay Üstün, "Mali Eylem Görev Gücü'nün (FATF) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?", Bankacılar Dergisi, S.47, 2003, s.16.

yanı sıra, uluslararası bölgesel organizasyonlar olan IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlarla ortak hareket edilmesinin gerekliliği ön plana çıkmıştır³⁴⁵.

Bugün için FATF'ın üç temel amacının; suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik politikaların tüm dünyaya yayılması ve uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi, tavsiyelerin gereklerine uyum konusunda üye ülke uygulamalarındaki gelişimin ve etkinliğin izlenmesi, suç gelirlerinin aklanması yöntem ve seçimlerinin izlenerek duyurulması olduğu görülmektedir³⁴⁶.

Yeniden gözden geçirilerek düzenlenen 40 Tavsiye dört ana bölümden oluşmaktadır bunlar: A) Yasal sistemler, B) Suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi için finansal ve finansal olmayan kuruluşlar ile iş ve meslek grupları tarafından alınacak tedbirler, C) Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele sistemi için gerekli olan kurumsal ve diğer tedbirler, D) Uluslararası işbirliği bölümleridir. Buna göre tavsiyelerin (A) bölümünde suç gelirlerinin aklanması suçunun kapsamı (T. 1 - 2), geçici tedbirler ve müsadere (T. 3); (B) bölümünde müşterini tanı ilkesi ve kayıt tutma (T. 5 - 12), şüpheli işlemlerin bildirimi ve uyum (T.13 - 16), suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanını engelleyecek diğer tedbirler (T. 17 - 20), tavsiyelere yeterince veya hiç uymayan ülkelere dair tedbirler (T.21 - 22), düzenleme ve denetim (T. 23 - 25); (C) bölümünde yetkili makamlar, yetkileri ve kaynakları (T. 26 - 32), tüzel kişilerin ve anlaşmaların şeffaflığı (T. 33 - 34); (D) bölümünde uluslararası işbirliği, karşılıklı adli yardımlaşma ve suçluların iadesi (T. 36 - 39), işbirliğinin diğer biçimleri (T. 40) konuları işlenmektedir.

2. 9 Özel Tavsiye

11 Eylül 2001 tarihinde ABD de meydana gelen olaylardan sonra, 29 – 30 Ekim 2001 tarihlerinde Washington D.C. de yapılan FATF olağanüstü toplantısında, FATF'nin suç gelirlerinin aklanması ile mücadele misyonuna terörizmin finansmanının önlenmesi de eklenmiş ve bu amaçla terörizmin finansmanının önlenmesi konusunda hazırlanan 8 Özel Tavsiye yayınlanmıştır. Daha sonra nakdin, yolcu beraberinde

³⁴⁵ Üstün, Yeni Kırk Tavsiye Kararı, s.16, 17.

³⁴⁶ Üstün, Yeni Kırk Tavsiye Kararı, s.17.

sınırlardan geçirilmesinin terörizmin finansmanı ile mücadelede dikkate alınması gereken önemli bir husus olduğu görüşünden hareket eden FATF, 22 Ekim 2004 tarihindeki Genel Kurul toplantısında nakit taşıyıcılar hakkındaki (cash couriers) 9. Özel Tavsiyeyi kabul etmiştir. Böylece FATF'ın terörizmin finansmanı ile mücadeleye yönelik olarak yayınladığı Özel Tavsiyelerin sayısı dokuz olmuştur.

3. AML/CFT Metodolojisi

FATF tarafından 2004 yılında, *“Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadele Standartlarına Uyum Değerlendirmesi Metodolojisi” (Methodology for Assessing Compliance with Anti Money Laundering and Combatting the Financing of Terrorism Standards; AML - CFT)* adlı bir belge hazırlanmıştır. Bu belgede FATF ve FATF benzeri bölgesel kuruluşların (FSRBs) karşılıklı değerlendirmelerinde ortaya çıkan deneyimler ile IMF ve Dünya Bankası'nın Mali Sektör Değerlendirme Programı (FSAP) çerçevesinde edinilen bilgilerden de yararlanılarak FATF'nin 40 Tavsiye Kararını ve 9 Özel Tavsiye Kararını temel alan bir metodoloji oluşturulmuştur³⁴⁷. FATF bu metodolojiyi kullanarak üyesi olan ülkelerin ve kuruluşların 40 Tavsiye Kararlarına ve 9 Özel Tavsiye Kararına uyumlarını ölçmekte; aynı şekilde üye ülkeler ve kuruluşlar da bu metodolojiye uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Söz konusu metodoloji son olarak konuyla ilgili yeni gelişmeler ışığında 2006 yılında gözden geçirilerek yenilenmiştir. FATF'nin üye ülkelerdeki üçüncü tur değerlendirmeleri bu metodolojide yer alan kriterler esas alınarak yapılmaktadır.

Metodolojide, her tavsiye maddesi için tavsiye metinlerine dayanılarak kriterler üretilmiş ve tavsiyeler, temel kriterler ve ek unsurlar olarak iki ayrı grupta toplanmıştır. Temel kriterler, değerlendirmecilerin ülke değerlendirmesinde esas alacakları temel göstergeleri, ek unsurlar ise mücadele sistemini daha da güçlendirebilecek seçenekler olarak kabul edilen ilave unsurları ifade etmektedir.

³⁴⁷ Metodolojinin özgün metni için bkz: (Çevrimiçi) <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/16/54/40339628.pdf>, 29.06.2009; Türkçe çevirisi için bkz: (Çevrimiçi) http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanması/uluslararası_mevzuat.htm, 29.06.2009.

Metodolojide her bir FATF tavsiyesi için öngörülen bir uyum derecesi bulunmaktadır, bunlar “*uyumlu, büyük ölçüde uyumlu, kısmen uyumlu, uyumsuz ve uygulanamaz*” olarak belirlenmiştir. Buna göre; *uyumlu (compliant)* tavsiyenin tüm temel kriterleriyle uyumlu olduğunu; *büyük ölçüde uyumlu (largely compliant)* temel kriterlerin büyük ölçüde yerine getirilmiş olduğunu ancak bazı küçük eksikliklerin bulunduğunu; *kısmen uyumlu (partially compliant)* tavsiyelerle ilgili bazı önlemlerin alındığını ve temel kriterlerin ancak birazına uyum gösterilmiş olduğunu; *uyumsuz (non-compliant)* temel kriterlerin gereğinin yerine getirilmemiş olduğunu ve önemli eksikliklerin bulunduğunu; *uygulanamaz (not applicable)* ise bir ülkenin yapısal, hukuki ve kurumsal özellikleri gereği yükümlülüğün tamamı ya da bir kısmının uygulanabilir olmadığını ifade etmektedir.

Metodoloji başlıca üç bölümden oluşmaktadır; giriş bölümünden sonraki ilk bölüm metodolojinin bir değerlendirmesi olup metodolojinin tarihi, değerlendirmelerde nasıl kullanıldığı ve etkili bir suç gelirlerinin aklanmasıyla ve terörizmin finansmanı ile mücadele sistemi için gerekli şartları içermektedir. İkinci bölüm kriterler, ilave unsurlar ve uyumu da içeren metodolojiye ilişkin kılavuz ve yorumları kapsamaktadır. Üçüncü bölüm her bir FATF Tavsiyesi için temel kriterleri ve ilave unsurların sınırlarını belirtmektedir. Son kısımda ise belge içerisinde kullanılan tanımlar ya da birçok kelimenin ya da deyimnin anlamını içeren bir ek bulunmaktadır.

E. Diğer Düzenlemeler

Yukarıda açıklanan kuruluşların suç gelirlerinin aklanması/terörizmin finansmanı konusunda yapmış oldukları çalışmaların dışında, diğer önemli kuruluşlar tarafından bu konuda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan bazılarını aşağıda yer verilmektedir.

OECD tarafından 17 Aralık 1997 tarihinde Paris’te “*Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi*”

imzalanmıştır. Sözleşme gereğince, yabancı kamu görevlilerine rüşvet verilmesi halinde fail, vatandaşı bulunduğu ülke tarafından etkili, orantılı, caydırıcı ve hapis cezasının da dahil olduğu yaptırımlarla cezalandırılacaktır. Sözleşmenin ülkemize etkisi ise 765 sayılı TCK’da yer alan rüşvet suçlarının 4208 sayılı yasa kapsamında öncül suç olarak düzenlenmesi şeklinde olmuştur³⁴⁸. 5237 sayılı TCK’da ise öncül suçlarda sayma sistemi kaldırılıp eşik değer sistemine geçildiği ve rüşvet suçunun cezası altı aydan fazla hapis cezasını gerektirdiği için bu suç tipi aklama suçunun öncül suçunu oluşturmaktadır.

Karayıpler Mali Eylem Mücadele Grubu tarafından da suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele etmek amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar içinde Haziran 1990’da “*Suç Gelirlerinin Aklanması Aruba Konferansı’nda*” 21 adet tavsiye oluşturulmuştur. Bunlar içinden on dokuzu Kasım 1992’de yapılan Kingston Başkanlık Toplantısı’nda grup tarafından kabul edilmiştir³⁴⁹ ve suç gelirlerinin aklanmasıyla ilgili bir bildiri yayınlanmıştır³⁵⁰. Bunlardan 19 Tavsiyede FATF’nin 40 Tavsiyesinde bulunan kurallara yer verilmiş; Kingston Bildirisi’nde ise 40 Tavsiye esas alınmış ve bu tavsiyelere Karayıpler’in kendine özgü yapısından kaynaklanan özellikler dikkate alınarak eklemeler yapılmıştır³⁵¹.

F. Türkiye’nin Taraf Olduğu İkili Düzenlemeler

Türkiye özellikle 1980’li yıllarla birlikte değişen ekonomik yapısının gereği olarak uluslararası piyasalarla bütünleşme sürecine girmiştir. Bu piyasalarla bütünleşmenin öncelikli koşulunu ise ekonomik ve siyasi istikrar oluşturmaktadır. İşte bu istikrarın sağlanmasının bir aracı ya da destekleyicisi olarak da uluslararası sözleşmelerin imzalanması ve onaylanması, bazı ulusal üstü yargı mercilerinin yargılama yetkisinin kabul edilmesi, imzalanan ve onaylanan sözleşmelerin gerçek anlamda uygulamaya sokulması vs. gerekmektedir.

³⁴⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.144.

³⁴⁹ Tavsiye Kararının özgün metni için bkz: Caribbean Financial Action Task Force, Revised CFATF 19 Recommendations, (Çevrimiçi) www.cfatf.org, 28.06.2009.

³⁵⁰ Kingston Declaration on Money Laundering, (Çevrimiçi) www.cfatf.org/eng/kingdec/index.pdf, 28.06.2009.

³⁵¹ CFATF’nin 19 Tavsiyesi ve Kingston Bildirisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.222 - 224.

Bu nedenle Türkiye de suç gelirlerinin aklanması amacıyla üretilen uluslararası sözleşmelerin çoğunluğunu imzalanmış ve onaylamış, bu konuyla ilgili çeşitli uluslararası kuruluşlara üye olmuş ve yükümlülüklerini yerine getirmek adına kendi iç hukukunda gerekli düzenlemeleri yapmıştır³⁵².

Bunun dışında Türkiye özellikle komşu ülkelerle ve sıkı ticari bağlarının olduğu ülkelerle de ikili ya da çok taraflı anlaşmalar yapmıştır. Bu anlaşmalarla belirlenen hedef özellikle suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanıya mücadelede karşılıklı işbirliği ve yardımlaşmanın gerçekleştirilmesidir. Söz konusu anlaşmalar şunlardır³⁵³:

Türkiye Cumhuriyeti, Bulgaristan ve Romanya arasında 16 Nisan 1998 tarihinde Antalya’da imzalanan *“Terörizm, Organize Suçlar, Yasa dışı Uyuşturucu ve Psikotrop Maddeler, Kara Para Aklama, Silah ve İnsan Kaçakçılığı ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması”*³⁵⁴.

Türkiye Cumhuriyeti ile İtalya arasında 22 Eylül 1998 tarihinde Roma’da imzalanan *“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İtalya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Terörizm, Organize Suçlar, Yasadışı Kazancın Aklanması, Uyuşturucu ve Psikotrop Madde ve İnsan Kaçakçılığı ile Mücadelede İşbirliği Anlaşması”*³⁵⁵.

Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan arasında 20 Ocak 2000 tarihinde Ankara’da imzalanan *“Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ile Yunanistan Cumhuriyeti Kamu Düzeni*

³⁵² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.225.

³⁵³ Anlaşmaların Türkçe metinleri için bkz: (Çevrimiçi) http://www.masak.gov.tr/mevzuat/sucgelirlerinin_aklanmasi/ulusal_mevzuat.htm, 12.07.2009.

³⁵⁴ Sözleşmenin onaylanması; Dışişleri Bakanlığı’nın 14/9/1998 tarihli ve İSTY-14127 sayılı yazısı üzerine, 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu’nca 18.9.1998 tarihinde 98/11772 sayılı karar ile kararlaştırılmış, 19.10.1998 tarihli, 23498 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

³⁵⁵ Sözleşmenin onaylanması Dışişleri Bakanlığı’nın 2/11/1998 tarihli ve İSTY-16586 sayılı yazısı üzerine 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre, Bakanlar Kurulu’nca 10.11.1998 tarihinde 98/12015 sayılı karar ile kararlaştırılmış, 01.12.1998 tarih ve 23540 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

*Bakanlığı Suç ile Özellikle Terörizm, Örgütlü Suçlar, Uyşturucu Madde Kaçakçılığı ve Yasadışı Göç ile Mücadelede İşbirliği Anlaşması*³⁵⁶.

Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya arasında 7 Nisan 2003 tarihinde Ankara’da imzalanan *“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Polonya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Örgütlü Suçlar, Terörizm ve Diğer Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması*³⁵⁷.

Türkiye Cumhuriyeti ile Almanya arasında 3 Mart 2003 tarihinde Ankara’da imzalanan *“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Başta Terörizm ve Örgütlü Suçlar Olmak Üzere Büyük Önemi Haiş Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması*³⁵⁸.

Türkiye Cumhuriyeti ile Slovenya arasında 8 Nisan 2004 tarihinde Ankara’da imzalanan *“Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Slovenya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Örgütlü Suçlar, Uyşturucu Madde Kaçakçılığı, Uluslararası Terörizm ve Diğer Ciddi Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması*³⁵⁹.

³⁵⁶ Sözleşmenin onaylanması 26.04.2001 tarih ve 4654 sayılı yasa ile uygun bulunmuş ve 09.05.2001 tarih ve 24397 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

³⁵⁷ Sözleşmenin onaylanması 14.01.2004 tarih ve 5059 sayılı yasa ile uygun bulunmuş ve 20.01.2004 tarih ve 25352 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

³⁵⁸ Sözleşmenin onaylanması 07.04.2004 tarih ve 5116 sayılı yasa ile uygun bulunmuş ve 14.04.2004 tarih ve 25433 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

³⁵⁹ Sözleşmenin onaylanması 20.10.2004 tarihli ve 5246 sayılı yasa ile uygun bulunmuş, Dışişleri Bakanlığı’nın 27.06.2005 tarihli ve GİGY-261351 sayılı yazısı üzerine, 31.05.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanunun 3 üncü maddesine göre, Bakanlar Kurulu’nca 11.07.2005 tarihinde 2005/91448 sayılı karar ile kararlaştırılmış, 06.08.2005 tarih ve 25898 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Türk Ceza Hukukunda Suç Gelirlerinin Aklanmasına Yönelik Düzenlenen Suçlar ve Yaptırımlar

I. Genel Olarak

Ekonomik bir kavram olan suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi, organize suçlulukla mücadelede önemli bir araç olarak görülmeye başlanmasıyla birlikte bu konu hukukun ilgi alanına girmiştir. Günümüzde suç gelirlerinin aklanmasına ve suç gelirlerinin müsadereye tabi tutulmasına ilişkin önlemler, ceza politikasını belirleyenlerin gündemlerinde üst sıralarda yer almaktadır. Günümüzün uluslararası toplumunda suç gelirlerini aklayanların cezalandırılması ve bu gelirlerin müsadere edilmesi, organize suç örgütleri tarafından işlenen yasa dışı uyuşturucu ticareti ve diğer suçlara karşı en etkili mücadele aracı olarak görülmektedir. Ayrıca aklama suçuyla ve yasa dışı gelirleri oluşturan öncül suçlarla mücadelede sadece geleneksel yaptırımlar olan hürriyeti bağlayıcı ceza ve para cezalarının uygulanmasının etkili ve yeterli olmadığı, artık en etkili alternatif mücadele yönteminin suç gelirlerinin izinin sürülmesinin ve bunların müsadere edilmesinin olduğu anlaşılmıştır³⁶⁰.

Dolayısıyla suç gelirlerinin aklanması suçu düzenlenirken bu hususlar göz önünde bulundurulmuş ve aklayıcılar açısından geleneksel yaptırımlara yer verildiği gibi, esas olarak suç gelirlerinin müsadere edilmesi hatta bunun suç gelirlerinin kullanılmasıyla ya da dönüştürülmesiyle elde edilen gelirlere de genişletilmesi gibi bu suç açısından son derece kuvvetli yaptırımlar öngörülmüştür. Bu bağlamda suç gelirlerinin aklanması suçu incelenirken suçun yapısal unsurları açıklandığı gibi bu suçlar için öngörülen yaptırımların da ayrıntılı olarak açıklanması gerekmektedir.

³⁶⁰ Erdağ, a.g.e., s.124.

Suç gelirlerinin aklanması suçunun ortaya çıkışı son otuz yılda gerçekleşmiştir. Bunun ülkemize girişi ise 1996 yılında 4208 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle olmuştur. Dolayısıyla bu suç tipi hem tarihsel açıdan yeni hem de içerdiği konular açısından yenilikçidir. Aklama suçunun içerdiği öncül suç, öncül suç faili olmayan kişinin ve tüzel kişilerin aklama suçunun faili olup olmayacağı ve failde bulunması gereken suçun konusuna yönelik bilmenin ispatı gibi suç teorisine ilişkin konular incelenmesi gereken tartışmalı konulardır.

Bunun yanı sıra aklama suçunun ilk olarak 4208 sayılı yan ceza yasasında ve 765 sayılı TCK'nın suç teorisinin geçerli olduğu dönemde suç tipi haline getirilmiş olması, ancak 2005 yılında 5237 sayılı TCK'nın içinde bu suç tipinin farklı bir biçimde düzenlenmiş olması, aynı zamanda bu yeni TCK ile yeni bir suç teorisinin getirilmiş olması konunun özellikle ceza hukuku açısından ayrıntılı bir biçimde incelenmesini gerektirmektedir. 2009'un Haziran ayında 5918 sayılı yasa ile suç tipinde değişiklik yapılması, eklenen bir fıkra ile konuyla ilgili yeni bir suç tipinin oluşturulması ve suçun muhakemesine yönelik yeni düzenlemelerin yapılması, aklama suçunun ayrıntılı olarak incelemesini bir zorunluluk haline getirmiştir.

Ancak 5237 sayılı TCK ile getirilen değişikliklerin daha iyi anlaşılması ve anlamlandırılması için 4208 sayılı yasada düzenlenen kara para aklama suçunun da kısaca açıklanması gerekmektedir. Dolayısıyla aşağıda öncelikle kısaca 4208 sayılı yasada düzenlenen kara para aklama suçu incelenecek, sonrasında 5237 sayılı TCK'da yer alan suç gelirlerinin aklanması ve aklanmış gelirlerinin satın alınması incelenecektir.

II. 4208 sayılı Yasada Kara Paranın Aklanması Suçu

A. Suç Gelirlerinin Aklanması Suçunun Türk Hukuk Düzenine Girişi

Ülkemizde suç gelirlerinin aklanması suçunun 4208 sayılı yasada “kara paranın aklanması suçu” adıyla düzenlenmesinden de önce 765 sayılı TCK'da bu konuyla ilgili benzer suç tipleri yer almaktaydı. Her ne kadar doğrudan suç gelirleri hedef alınmasa da mülga 765 sayılı TCK'nın 296. maddesinde “*suçun işlenmesinden*

sonra failine yardım” ve 512 ile 579. maddelerinde “*cürüm eşyasını satın almak – saklamak*” gibi eylemler suç tipi olarak düzenlenmiştir³⁶¹.

Her ne kadar 296. maddede doğrudan kara para aklama suçuna yer verilmemişse de dolaylı olarak suçtan yararlanmasını sağlamak, delilleri ve eserleri yok etmek ya da bozmak eylemleri kara para aklama eylemleri ile örtüşmektedir. Benzer şekilde 512. maddede yer alan suç tipi de kara para aklama suçuna ilişkin düzenlemelere daha yakın bir düzenlemedir. Bir suçtan elde edilen geliri aklamak, saklamak, değiştirmek, kabul etmek eylemleri suç olarak düzenlenmiştir. Alınan ya da ele geçirilen eşyanın ya da paranın yasa dışı olduğu anlaşıldıktan sonra ilgili makamlara bildirme zorunluluğu getiren 765 sayılı TCK’nın 580. maddesi de bu kapsamda bir düzenlemedir³⁶².

Ancak bu suçların eski ceza yasasında yer alması suç gelirlerinin aklanmasına yönelik bir suç tipinin var olduğu ya da bunun düşünüldüğü anlamına gelmemektedir. Çünkü bu suçlarla, failerin ya da üçüncü kişilerin suçtan elde edilen eşyaları kullanmalarının, saklamalarının, bunlardan faydalanmalarının ve bunlara ilişkin delillerin yok edilmesinin önüne geçilmek istenmektedir. Oysa suç gelirlerinin aklanması bunları da içine alan ancak bunlardan farklı ve daha kapsamlı bir olgu, özellikle organize suçlulukla mücadelede topyekun bir savaş aracıdır. Nitekim 5918 sayılı yasa ile 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde düzenlenen 2. fıkra ile suç gelirlerinin satın alınması ve bulundurulması eylemlerinin ayrı bir suç tipi olarak düzenlenmesi bu görüşümüzü desteklemektedir.

Ancak ülkemizde suç gelirlerinin aklanmasının ceza normu olarak düzenlenmesi ve hukuk düzenine dahil edilmesi esas olarak uluslararası baskıların varlığı nedeniyle gerçekleşmiştir. BM Viyana Sözleşmesi Türkiye tarafından 1989 yılında imzalanmış olmasına rağmen bunun onaylanması ancak 22.11.1995 tarih ve 4136 sayılı yasa ile mümkün olabilmiş ve söz konusu sözleşme, imzalanmasından ancak altı yıl sonra Türkiye açısından bağlayıcı hale gelmiştir. Özellikle bu sözleşmenin imzalanmasından sonra suç gelirlerinin aklanmasının ceza normu olarak

³⁶¹ Ergül, Kara Ekonomi, s.101.

³⁶² Taşkın, a.g.e., s.163.

düzenlenmesi konusunda Türkiye üzerindeki baskılar yoğunlaşmıştır. Bunun üzerine Dışişleri, İçişleri ve Adalet Bakanlıkları ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından hazırlanan ilk yasa tasarısı Başbakanlık tarafından 14.10.1994 tarihinde görüşülmek üzere TBMM Başkanlığı'na gönderilmesine rağmen, tasarı Kasım 1996 tarihine kadar yasalaşamamıştır³⁶³.

Haziran 1996 tarihinde ABD'de yapılan FATF toplantısında suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin yasal düzenlemenin ülkemizde hala yapılmaması nedeniyle yaptırımlar uygulanması kararlaştırılmış, söz konusu yasanın çıkmasının gecikmesi üzerine FATF, bünyesinde faaliyet gösterdiği OECD aracılığıyla yaptığı basın açıklamasında, FATF üyelerinden sadece Türkiye'nin suç gelirlerinin aklanmasını suç haline getirmediğini ve buna ilişkin hukuki düzenleme yapmadığını ifade etmiştir. Yukarıda anılan baskılar ve yasanın kısa vadede TBMM tarafından çıkarılmasının mümkün olmaması nedeniyle, 04.09.1996 tarih ve 22747 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 24.07.1996 tarih ve 96/8443 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile *"Bankaların Müşterilerin Kimliklerini Tespit Etme Yükümlülüğü Hakkında Yönetmelik"* yayınlanmıştır³⁶⁴.

Bu yönetmelikte bankalara; kiralık kasa hizmetleri ile 1 milyar lirayı (günümüzde bin TL) aşan her türlü alım - satım, havale, saklama, mevduat hesabı açtırma, mevduat hesabından para çekme ve yatırma, mevduat hesabı niteliğindeki mevduat sertifikalarının düzenlenmesi ve bu sertifikalar karşılığında ödeme yapılması, çek ve senet tahsili işlemlerinde, müşterilerin kimliklerinin tespiti ve 5 yıl süreyle saklanması zorunluluğu getirilmiştir³⁶⁵.

Yukarıda anılan baskılar ve buna bağlı olarak yapılan çalışmalar sonucunda yasa tasarısı yeniden yazılmıştır. Yeni şekliyle meclis alt komisyonlarında (Adalet, İçişleri, Plan ve Bütçe Komisyonlarında) görüşülen ve bazı değişikliklere uğrayan (özellikle de Plan ve Bütçe Alt Komisyonu'nda) tasarı, genel kurul gündemine alınmıştır. Meclis genel kurulunda 13 Kasım 1996 tarihinde görüşülerek kabul edilen

³⁶³ Taşkın, a.g.e., s.163; İpek, a.g.e., s.75.

³⁶⁴ İpek, a.g.e., s.75, 76; Taşkın, a.g.e., s.163.

³⁶⁵ İpek, a.g.e., s.76.

“4208 sayılı Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair Kanun”, 19 Kasım 1996 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir³⁶⁶.

1996 yılında yürürlüğe giren 4208 sayılı yasa tam on yıl boyunca yürürlükte kalmıştır. Yasa üzerinde yürürlüğe girdikten sonra bazı değişiklikler yapılsa da en önemli değişiklik 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde suç gelirlerinin aklanması suçu düzenlendiği için, bu yasanın yürürlüğe girmesiyle 4208 sayılı yasadaki aklama suçuna ilişkin hükümlerin zımnen yürürlükten kalkmasıdır. Sonrasında ise 5549 sayılı “Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun’un” 26. maddesi gereğince³⁶⁷, sadece kontrollü teslimat ile ilgili hükümleri hariç olmak üzere hükümlerinin geri kalan bölümü yürürlükten kalkmıştır³⁶⁸.

B. Kavram ve Öncül Suçlar

Aklama eylemlerinin ceza normu olarak düzenlenmesindeki temel neden suç gelirlerinin elde edildiği öncül suçların, bu gelirlerin ekonomiye ve topluma verdiği zararların ve bunların aklanmasının doğurduğu olumsuz sonuçların önlenmesidir. Bu yasa ile kara para aklama eylemi suç olarak kabul edilmiş ve kara paranın yasal ekonomik sisteme sokularak meşru hale getirilmesi önlenmek, buna meşruluk kazandıran insanların suç işlediğini kabul etmek ve bu şekilde yasallık kazandırmaya yönelik bütün eylemlerden elde edilen nemalar da dahil olmak üzere bunları müsadere etmek amaçlanmıştır³⁶⁹.

4208 sayılı yasanın önemli özelliklerinden birisi “*mali suç*” kavramının ilk olarak bu yasa da kullanılmış olmasıdır. Bu çalışmanın ikinci bölümünde “Ekonomik Suçlar – Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu İlişkisi” konusunda belirtildiği üzere aklama suçunun ekonomik bir suç türü olduğu tartışmasızdır; ancak mali suç bir

³⁶⁶ Akar, a.g.e., s.111, 112; İpek, a.g.e., s.76.

³⁶⁷ “Madde 26- (1) 13/11/1996 tarihli ve 4208 sayılı Kanunun 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12 ve 14 üncü maddeleri, 2’nci maddesinin (a), (b), (d) ve (e) bentleri ile 15 inci maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) 4208 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası “Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin kontrollü teslimatına ilişkin yabancı ülke talepleri hakkında karar vermeye Ankara Sulh Ceza Mahkemesi yetkilidir.” şeklinde değiştirilmiştir.

(3) Diğer mevzuatta yer alan “karapara” ibaresinden “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri”, “karapara aklama suçu” ibaresinden “aklama suçu” anlaşılır.”

³⁶⁸ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.61.

³⁶⁹ İpek, a.g.e., s.77.

başka deyişle ekonomik suç kavramını sadece aklama suçu ile sınırlı tutmamak, ülkenin ekonomik yaşamı ile ilgili tüm suçları içerecek şekilde algılamak gerekmektedir³⁷⁰.

Genel olarak 4208 sayılı yasada kara paranın aklanması suçuna, bu suça ilişkin özel inceleme, soruşturma ve yargılama kurallarına ve kara paranın aklanmasının önlenmesine ilişkin düzenlemelere, bunların ihlali halinde uygulanacak yaptırımlara ve mali istihbarat birimine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır³⁷¹.

Yasa koyucu, 4208 sayılı yasada kara paranın aklanması suçunu karşılaştırmalı hukuktaki genel eğilimde olduğu gibi ceza yasasının içinde veya suç eşyasına yataklık suçunun bir türü, bir görünüşü olarak ya da bağımsız bir suç tipi olarak düzenlemek yerine; buna ilişkin özel bir yasa içinde bağımsız, kendine özgü (sui generis) bir suç tipi olarak düzenleme yolunu seçmiştir. Kara paranın aklanması suçunun konusu, bir başka deyişle kara paranın ne olduğu, 4208 sayılı yasanın 2/b maddesinde kara para sayılan gelirlerin elde edildiği öncül suçlar tek tek sayma yoluyla belirtilerek gösterilmiştir. Bu suça ilişkin yaptırım ise yasanın 7. maddesinde belirtilmiştir. Dolayısıyla söz konusu suç tipi özel yasa içinde eksik ceza normu olarak düzenlenmiştir³⁷².

Bu yasanın 2/a maddesinde “kara para”, 2/b maddesinde ise “aklama suçu” tanımlanmıştır. Yasanın 2/a maddesinde kara para, suç geliri elde edilmesini sağlayabilecek eylemlerin, bir başka deyişle öncül suçların belirtilmesi suretiyle tanımlanmıştır. 4208 sayılı yasanın düzenlemesine göre kara para kısaca “*kanunda belirtilen suçlardan elde edilen para, parasal değer taşıyan kıymetli evrak, mal, gelir ve bunların birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat*” olarak tanımlanabilir³⁷³.

Buna göre, suçun konusunu oluşturan kara parayı doğuran ve sınırlı olarak sayılan öncül suçların varlığı, konu yönünden kara para aklama suçunun adeta bir

³⁷⁰ Taşkın, a.g.e., s.164.

³⁷¹ Ergül, Kara Ekonomi, s.101, 102.

³⁷² Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.328.

³⁷³ Ergül, Kara Ekonomi, s.103.

gerçekleşme şartını oluşturmaktadır. Bu nedenle öğretide 4208 sayılı yasa bu suç tipinin, daha önce işlenen ve suç geliri elde edilmesini sağlayan bir öncül suçun varlığını gerektiren ve buna bağlı (murtabit) olan, ikincil derecede bir suç olarak düzenlendiği ifade edilmektedir³⁷⁴.

Yasanın 2. maddesinin (a) bendinde söz konusu öncül suçlar sayma yöntemiyle gösterilmiştir. Söz konusu suç tipleri şunlardır: a) 1918 sayılı *Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun*'daki suçlar (daha sonra 4926 sayılı *Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu*'ndaki suçlar), b) 6136 sayılı *Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun*'daki suçlar, c) 2238 sayılı *Organ ve Doku Alınması, Saklanması ve Nakli Hakkında Kanun*'daki suçlar, d) 2863 sayılı *Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunması Hakkındaki Kanun*'daki suçlar, e) 213 sayılı *Vergi Usul Kanunu*'nun 359. maddesinin (b) fıkrasında yer alan suç³⁷⁵, f) 4389 sayılı *Bankalar Kanunu*'nun 22. maddesinin 4 numaralı fıkrasındaki suç, g) 2499 sayılı *Sermaye Piyasası Kanunu*'nun 47. maddesinin 1. fıkrasının (A) bendinin (1) ile (7) numaralı alt bentlerindeki suçlar³⁷⁶, h) TMSF'ye devredilen veya TMSF tarafından tasfiyeye tabi tutulan bankalara dair iflas ve konkordatoya ilişkin olarak 2004 sayılı *İcra ve İflas Kanunu*'nun 333. maddesindeki suç, ı) 765 sayılı TCK'nın 125 – 173. maddeleri arasında yer alan “Devletin Şahsiyetine Karşı İşlenen Cürümler” ve nihayet 765 sayılı TCK'nın 179 (kişi hürriyetinden mahrumiyet), 192 (tehdit ile menfaat temini), 211 – 220 (rüşvet), 264 (yıkıcı öldürücü aletler veya ateşli ecza kaçakçılığı ve ticareti), 316 (paralarda kalpazanlık), 317 (para değerini indirerek taşıyır), 318 (taklit parayı tedavüle çıkartma), 319, 322 (kıymetli damgaların taklit ve taşıyır), 325 (kamu taşıma biletlerinde kalpazanlık) 332 (devlet mührünü taklit veya kullanma), 333 (resmi mühür ve aletleri taklit veya kullanma), 335 (taklit izleri kapsayan şeyin satılması), 339 (resmi belgede sahtecilik), 341 (resmi belgenin suretiyle sahtecilik), 342 (memur

³⁷⁴ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.62.

³⁷⁵ Bu madde ile vergi yasaları uyarınca tutulan, düzenlenen, saklama ve ibraz zorunluluğu bulunan defter, kayıt ve belgelerin yok edilmesi, kısmen veya tamamen sahte belge düzenlenmesi veya bu belgelerin kullanılması gibi eylemler, vergi kaçakçılığı suçu olarak tanımlanmaktadır.

³⁷⁶ Söz konusu suçlar sermaye piyasasına özgü, içeriden bilgi öğrenenlerin ticari, manipülasyon, bilgi bazı manipülasyon, izinsiz aracılık, güveni kötüye kullanma, örtülü kazanç aktarımı, karşılıksız repo gibi eylemlerdir. Bu suç tipleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Ali Hakan Evik, Sermaye Piyasası Araçlarının Değerini Etkileyebilecek Aldatıcı Hareketler Yapma (Manipülasyon) Suçları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004, s.159 vd.

olmayan kimsenin resmi belgede sahteciliği), 345 (özel belgede sahtecilik), 350 (meşruiyet belgelerinde sahtecilik), 403 (uyuşturucu madde ticareti), 404 (uyuşturucu madde kullanma/kullanılmasını kolaylaştırma), 406, 435 (fuhuşa teşvik), 436 (kadın ticareti), 495 (yağma), 496 (senedin yağması), 497, 498 (korkutarak faydalanma), 499 (adam kaldırma), 500 (adam kaldırmada haberleşme nakli), 504 (nitelikli dolandırıcılık) ve 506 (hileli iflas) maddelerinde yer alan suçlar.

Suç gelirleri açısından yasada konu yönünden taşınır - taşınmaz mal ayrımı yapılmamış, ancak menfaatin maddi (fiziki) olması şartı aranmıştır. Buna göre taşınır taşınmaz her türlü mal varlığı değeri suçun konusunu oluşturabilirken manevi menfaatler suçun konusunu oluşturmamaktadır³⁷⁷.

4208 sayılı yasada düzenlenen kara paranın aklanması suçunun 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi'nin "Suçlar ve Yaptırımlar" başlıklı 3. maddesinin 1 (b) (i), (ii) ve (c) (i) maddelerinde yer alan düzenlemelerden esinlenerek oluşturulduğu görülmektedir³⁷⁸. Nitekim 4208 sayılı yasadaki kara paranın aklanması suçu, Viyana Sözleşmesi'nin anılan maddelerindeki düzenlemesine paralel olarak seçimlik hareketli bir suç tipi olarak düzenlenmiştir³⁷⁹.

C. Suçun Maddi Unsuru

4208 sayılı yasanın 2/b maddesinde aklama suçu tanımlanmıştır. Bu tanımda suçun maddi unsuru belirtilmiştir. Buna göre aklama suçu:

"Türk Ceza Kanununun 296. maddesinde belirtilen haller haricinde, bu maddenin (a) bendinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zihyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım

³⁷⁷ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.62.

³⁷⁸ Ergül, Kara Ekonomi, s.106; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.62.

³⁷⁹ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.62.

etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiiller” şeklinde tanımlanmıştır.

Bu çerçevede aklama suçunu oluşturan eylemler üç ana başlık altında toplanabilir. Bunlar kara parayı elde edenlerce (öncül suç faili) işlenebilecek eylemler, kara parayı elde edenler dışındaki kişiler tarafından (öncül suç faili olmayan) işlenebilecek eylemler ve hem öncül suç faili ve şerikleri hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek eylemlerdir³⁸⁰.

Kara paranın aklanması suçunun hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla işlenebilecek eylemler olan “suç gelirinin kaynağının veya yerinin değiştirilmesi, transfer edilmesi ve tespitinin engellenmesi” bazı yazarlar tarafından bu başlık altında incelense dahi³⁸¹ aslında bu eylemler hem öncül suç faili ve şerikleri hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek eylemlerdir ve fail açısından yapılan ayırımda hem öncül suç faili hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek eylemler başlığı altında sınıflandırılması teorik açıdan daha uygundur.

Kara paranın meşruiyet kazandırılması saikiyle değerlendirilmesi ancak kara paranın elde edildiği öncül suçun faili veya şerikleri tarafından gerçekleştirilebilir. Kara paranın iktisap edilmesi ve bulundurulması ise öncül suçun faili veya şeriklerinin haricindeki kişiler tarafından gerçekleştirilebilir. Kara paranın kullanılması, kaynağının, niteliğinin, zilyet veya malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi, sınır ötesi harekete tabi tutulması, bu hareketin gizlenmesi, öncül suçların sonuçlarından failin kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi, transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik hareketler ise hem öncül suç faili ve şerikleri hem de öncül suçun faili ya da şeriki olmayan kişiler tarafından gerçekleştirilebilecek eylemlerdir³⁸².

Bu suç tipi 4208 sayılı yasada hem seçimlik hem de bağlı hareketli olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla bunun seçimlik hareketli bir suç olmasının sonucu olarak

³⁸⁰ **Olgun Değirmenci**, “5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme İle Karşılaştırılması”, *Karapara Aklama ve Terörizmin Finansmanı*, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.126.

³⁸¹ **İpek**, a.g.e., s.88.

³⁸² **Değirmenci**, *Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu*, s.126; **İpek**, a.g.e., s.86 - 88.

bu hareketlerden birinin ya da bir kaçının gerçekleşmesi halinde suç gerçekleşmiş olacak ve faile tek suçun cezası verilecektir. Suçun bağlı hareketli bir suç olmasını nedeniyle de suçun oluşması için mutlaka yasada düzenlenen hareketlerden birinin yapılması gerekmektedir³⁸³.

1. Değerlendirme

4208 sayılı yasada düzenlenen kara paranın aklanması suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketlerden birisi olan kara paranın değerlendirilmesi, geliri yaratan öncül suç ile ilişkisinin kesilmesi, gelirin kaynağını oluşturan öncül suç ile ilişkisinin kesilmesi için gelirin bazı mali işlemlere tabi tutulması, yatırımlara dönüştürülmesi ve yasal işlerde kullanılmasıdır. Ancak kara paranın değerlendirilmesi ile bunu oluşturan gelirlerin nemalandırılması ya da değer kazandırılması kastedilmemektedir³⁸⁴. Değerlendirme eylemi, geliri nemalandırma değil, suçtan elde edilen gelire yasal bir kaynak oluşturma saikiyle yapılmalıdır. Yani, kara paranın yasa dışı kaynağından uzaklaştırılması ve kaynağının bulunamaması ve izlenemez duruma getirilmesi eylemleri suç olarak düzenlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda kara paranın elde edenlerce değerlendirilmesi eylemi düzenleme konusu yapılmıştır³⁸⁵. Değerlendirme kavramından anlaşılması gereken, paraya değer kazandırılması olmayıp, değişik şekillerde kullanıma uygun hale getirilmesi, bir başka yaklaşımla paraya değer kazandırılmasından ziyade paranın yasal hale getirilerek değerini kaybetmesinin önlenmesidir³⁸⁶.

Değerlendirmenin çeşitli şekillerde yapılması mümkündür. Nakit para olarak elde edilen suç gelirlerinin bankaya yatırılması, suç geliri olan para ile altın, değerli maden, sanat eseri ve lüks eşya alınması, paranın bir başka para birimine çevrilmesi, çeşitli taşınır ya da taşınmaz eşya alınması, küçük kupürlü banknotların büyükleriyle

³⁸³ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.393, 394.

³⁸⁴ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.382; Taşkın, a.g.e., s.169; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.126; İpek, a.g.e., s.86; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.36.

³⁸⁵ Taşdelen, a.g.e., s.249.

³⁸⁶ Taşkın, a.g.e., s.169.

değiştirilmesi, sermaye piyasası araçlarına yatırım yapılması suç gelirlerinin değerlendirilmesi kapsamında düşünülebilecek hareketlerdir³⁸⁷.

2. İktisap Etme

İktisap, “*kazanma, kazanım, edinme, bir şeyin mülkiyetini elde etme*” anlamına gelmektedir³⁸⁸. Buna göre bu hareketle suç gelirinin mülkiyetinin elde edilmesi kastedilmektedir³⁸⁹. Medeni Hukuk anlamında suç gelirini oluşturan malın iktisap şekli malın niteliğine göre yine Medeni Hukuk kurallarına göre çözülecektir. Buna göre taşınmaz malın iktisabı için bunun teslimi; yani zilyetliğinin devri gerekirken taşınmaz mallarda ya da özel bir sicile tabi mallarda bunun ilgili sicile tescili gerekecektir³⁹⁰. Ancak öğretilde iktisap etmenin yanında, *almak, elde etmek* gibi bir düzenleme ile kara paranın mülkiyete geçirilmeksizin sadece zilyetliğine sahip olunmasının da hareket biçimi olarak düzenlenmesinin gerekli olduğu, zira çoğu kez kaynağın gizlenmesi için sadece zilyetlik ile yetinildiği, ayrıca iktisap etmeyi ortaya koyacak hareketleri belirlemenin de zor olduğu ifade edilmiştir³⁹¹.

Bu hareket ancak öncül suçu işleyen failin ve bu suça katılan kişilerin dışındaki üçüncü kişiler tarafından işlenebilir³⁹². Öncül suçun fail/faillerinin veya öncül suçun işlenmesine katılanların öncül suçtan elde edilen suç gelirlerini iktisap etmesi suç oluşturmayacaktır; zira bu kişiler öncül suçu işlemekle ortaya çıkan suç gelirini zaten iktisap etmiş kabul edilmektedirler. Dolayısıyla bu kişilerin hem öncül suçtan hem de bu suçtan elde edilen gelirin iktisabından sorumlu tutmak mantıken olanaklı değildir³⁹³.

³⁸⁷ Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.37; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.382; Taşdelen, a.g.e., s.249, 250; İpek, a.g.e., s.86 ; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.126.

³⁸⁸ (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&ayn=bas&kelime=iktisap>, 22.09.2009.

³⁸⁹ Taşdelen, a.g.e., s.251; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Taşkın, a.g.e., s.172; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.384.

³⁹⁰ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.384; İpek, a.g.e., s.87.

³⁹¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.384.

³⁹² Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.42; Taşdelen, a.g.e., s.251; Taşkın, a.g.e., s.172.

³⁹³ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Taşdelen, a.g.e., s.251.

Ayrıca bu hareketin gerçekleşmesi için iktisabı gerçekleştiren failin suç konusu değer bir öncül suçtan elde edildiğini bilmesi gerekir, suçun manevi unsuruna ilişkin bu bilme olmadan suçun gerçekleşmesi mümkün değildir³⁹⁴.

3. Bulundurma

Bu hareket, suç örgütleri arasında nakit halindeki kara paranın yasal ekonomik sisteme sokulmadan değişim aracı olarak kullanılabilmesinin önlenmesi ve kara para ile mücadelede temel amaçlardan birisi olan, elde edilen gelirin kullanılmasını engelleyerek suç örgütlerinin gelir kaynaklarının ve sürekliliklerinin kesintiye uğratılması amacıyla düzenleme konusu yapılmıştır³⁹⁵.

Bu hareketin gerçekleşmesi için suç gelirlerinin kişinin muhafazası altında bulunmasının yanı sıra fiziken kişinin yanında olmasa bile kişinin hakimiyet alanı altında olması gerekmektedir³⁹⁶. Nitekim kişinin suç gelirlerini banka hesabında ya da örgütün mutemedi olarak görev yapan kişinin yedinde tutması, fiziken olmasa bile hakimiyet alanı altında tutmasına örnek oluşturmaktadır³⁹⁷. Dolayısıyla bu hareket taşınır mallar üzerinde gerçekleştirilebilir³⁹⁸.

Bu hareketin de öncül suç elde edenler tarafından işlenmesi mümkün değildir. Çünkü bu durumda, gelirin sahibine ulaşması anında elde edilen suç geliri üzerinde aklamaya yönelik bir işlemden bahsedilmesi mümkün değildir³⁹⁹. Kara paranın elde edilmesi için zaten bir suç işlenmiştir, işlenen bu suçun sonucu olarak kara para elde edilmiştir ve öncül suçun cezası faile verilecektir. Ancak elde etmenin dışında kara parayı aklamaya yönelik hiçbir işlem gerçekleştirmeyen failerin ayrıca aklamadan cezalandırılmaları mümkün değildir; aklama suçundan sorumlu tutulmaları için failerin mutlaka aklamaya yönelik bir eylemde bulunmuş olmaları gerekmektedir⁴⁰⁰.

³⁹⁴ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s. 384; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

³⁹⁵ İpek, a.g.e., s.88; Taşkın, a.g.e., s.173.

³⁹⁶ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.385; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

³⁹⁷ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

³⁹⁸ Taşdelen, a.g.e., s.251.

³⁹⁹ İpek, a.g.e., s.88; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

⁴⁰⁰ Akar, a.g.e., s.120; Ergül, Karaparanın Aklanması, s.104; Taşkın, a.g.e., s.172.

4. Kullanma

Kullanma eylemi hem öncül suçun işlenmesine katılan kişiler tarafından hem de öncül suçun işlenmesine katılmayan kişiler tarafından gerçekleştirilebilecek bir harekettir⁴⁰¹. 4208 sayılı yasanın düzenlenmesinde “*bu yolla elde edildiği bilinen kara paranın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması*” ifadesine yer verilerek sanki öncül suçu işleyenlerin de kara paranın öncül suçlardan kaynaklandığının bilinmesinin gerektiği gibi bir anlam çıkmaktaysa da, öncül suçun işlenmesine katılanların söz konusu gelirlerin öncül suçtan elde edildiğini bilmesi doğal olduğundan bunun ayrıca aranmayacağı açıktır⁴⁰².

Kullanma hareketiyle neyin kastedildiği 4208 sayılı yasada açık bir biçimde belirtilmemiştir. TDK sözlüğüne göre kullanmak sözcüğü, “*bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak*”, “*işletmek, değerlendirmek*”, “*araç veya aleti işletmek, yönetmek*”, “*amacına ulaşmak için birinden veya bir şeyden yararlanmak, onu amacına alet etmek, sömürmek, istismar etmek*” olarak açıklanmaktadır⁴⁰³.

Buna göre her ne kadar kara para niteliğindeki değerlerden yararlanmak örneğin öncül suçtan elde edilen taşınmazda oturmak ya da otomobilden yararlanmak sözcük anlamında “*kullanmak*” olarak değerlendirilebilirse de bunların kullanmak hareketini oluşturmayacağı görülmektedir. Çünkü aklama suçunda failin amacı öncül suç ile suç geliri arasındaki bağlantıyı ortadan kaldırmak ve öncül suçtan elde edilen geliri yasal bir gelir gibi göstermektir. Öncül suçtan elde edilen apartman dairesinin mesken olarak ya da elde edilen lüks arabanın özel araba olarak kullanılması halinde bunun gerçekleşmeyeceği açıktır⁴⁰⁴. Dolayısıyla kullanma hareketinin aklama suçunu oluşturup oluşturmadığı hususunda belirleyici olan failin bu konudaki kastıdır⁴⁰⁵.

Kullanma sözcüğü yukarıda belirtildiği üzere “*işletmek, değerlendirmek*”

⁴⁰¹ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.385; Taşkın, a.g.e., s.169; Ergül, Karaparanın Aklanması, s.105; Akar, a.g.e., s.120.

⁴⁰² Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.385; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.128.

⁴⁰³ (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kullanmak&ayn=tam>, 22.09.2009.

⁴⁰⁴ Taşdelen, a.g.e., s.252; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.128.

⁴⁰⁵ Karşı görüşte bkz: Taşkın, a.g.e., s.169; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.37.

anlamına da gelmektedir. Buna göre yalnızca suç gelirini elde edenler tarafından işlenebilen “*meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirme*” hareketi geniş anlamda kullanma hareketinin içinde yer aldığından aslında yalnızca öncül suç faili tarafından işlenebilecek bu eylemin hem bunlar hem de öncül suça katılmamış olanlar tarafından işlenmesi mümkün olabilecektir. Nitekim suç gelirleri ile taşınır ya da taşınmaz mal satın alma, bankaya mevduat olarak yatırma, bu gelirler ile yasal işletmeler alma veya kurma, sermaye piyasası araçlarına yatırım yapma hareketleri suç gelirini kaynağından uzaklaştırmaya yönelik hareketler olup bunların hem öncül suç failleri tarafından hem de bu suça hiçbir şekilde katılmamış kişiler tarafından işlenmesi mümkün olmaktadır⁴⁰⁶. Uygulamada da genellikle kullanma niteliğindeki bu hareketlerin öncül suça hiç karışmamış görece *temiz* kişiler tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

5. Kaynağının, Niteliğinin, Zilyedinin veya Malikinin Değiştirilmesi veya Gizlenmesi

Bu hareketin hemen tüm uluslararası belgelerde bulunduğu görülmektedir. Kendi aklama mevzuatları için uluslararası hukuksal belgeleri örnek alan ülkelerde de bu hareketin ulusal mevzuatlarında yer aldığı görülmektedir. Yasa metninde değiştirme ve gizleme hareketlerinin “*kara paranın kaynağı, niteliği, zilyedi ve maliki*” hakkında gerçekleştirileceği görülmektedir, dolayısıyla bunlar dışındaki hususların gizlenmesi veya değiştirilmesi halinde bu hareket gerçekleşmeyecektir⁴⁰⁷. Bu hareket de hem öncül suçu işleyen hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek şekilde düzenlenmiştir⁴⁰⁸.

TDK sözlüğüne göre değiştirmek sözcüğü, “*başka bir biçime sokmak, değişikliğe uğratmak*”, “*başka bir duruma, başka bir görünüme getirmek*” olarak tanımlanmaktadır⁴⁰⁹. Gizlemek sözcüğü ise “*saklamak, görünmeyecek, belli olmayacak*

⁴⁰⁶ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.128.

⁴⁰⁷ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.129.

⁴⁰⁸ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.386; Taşkın, a.g.e., s.170; Ergül, Karaparanın Aklanması, s.119; Akar, a.g.e., s.120.

⁴⁰⁹ (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=de%F0i%FEtirmek&ayn=tam>, 23.09.2009.

bir yere veya duruma koymak” olarak tanımlanmaktadır⁴¹⁰. Buna göre kara paranın kaynağının, niteliğinin, zilyedinin ve malikinin değiştirilmesi veya gizlenmesi halinde aklama hareketi gerçekleşmiş olacaktır. Kaynak ile kastedilen suç gelirlerinin elde edildiği ilk faaliyet yani öncül suçtur⁴¹¹. Dolayısıyla failin suç gelirinin öncül suçlardan elde edildiği gerçeğini gizlemesi, örtmesi, suç gelirinin başka yasal faaliyetlerden elde edildiği görüntüsünü vermeye çalışması kaynağın değiştirilmesi ve gizlenmesidir⁴¹². Böylelikle öncül suç ile kara para arasındaki bağlantı koparılmış olacaktır⁴¹³.

Kara paranın niteliği 4208 sayılı yasanın 2. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre öncül suçtan elde edilen para, kıymetli evrak, taşınmaz vs. gibi değerlerin herhangi bir başka değere dönüştürülmesi halinde niteliğin değiştirilmesi söz konusu olacaktır. Örneğin nakit parayla hisse senedi alınması ya da menkul değerler ile taşınmaz alınması halinde nitelik değiştirilmiş olacaktır⁴¹⁴. Malikin veya zilyedin değiştirilmesi ya da gizlenmesi hareketleri ise suç gelirleri üzerinde hukuki veya fiili hakimiyet sahibi olan kişinin saklanması veya farklı bir kişi gibi gösterilmesidir⁴¹⁵. Zilyet ya da malikin değiştirilmesi, suçtan kaynaklanan bu değerlerin başka kişilere fiili veya hukuki devrini de kapsamaktadır⁴¹⁶. Bu hareketin amacı suç gelirlerinin öncül suç ile olan bağlantısını kesmek, öncül suçun ortaya çıkmasını önlemek ve/veya öncül suçun işlenmesine katılan fail ya da faillerin eylemlerinin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaktır⁴¹⁷. *Değiştirme* ve *gizleme* hareketleri, birçok uluslararası belgede ve yabancı ülke mevzuatlarında belirtildiği üzere “*olduğundan farklı göstermeyi*” de kapsamaktadır⁴¹⁸.

⁴¹⁰ (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=gizlemek&ayn=tam>, 23.09.2009.

⁴¹¹ **Taşdelen**, a.g.e., s.252.

⁴¹² **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.129.

⁴¹³ **İpek**, a.g.e., s.87; **Taşkın**, a.g.e., s.170.

⁴¹⁴ **Taşdelen**, a.g.e., s.252.

⁴¹⁵ **Taşdelen**, a.g.e., s.252, 253.

⁴¹⁶ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.387.

⁴¹⁷ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.130; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.387; **Taşdelen**, a.g.e., s.252.

⁴¹⁸ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.387.

Kara paranın kaynağının, niteliğinin, zilyedinin veya malikinin gizlenmesi ve değiştirilmesi hareketlerinin önceden belirlenemeyecek kadar değişik biçimde gerçekleştirilmesi mümkündür. Dolayısıyla bunların önceden belirlenmesi ve sayılması mümkün olmadığı gibi bunun yasa yoluyla yapılması ise gelişecek yeni aklama yöntemleri karşısında aklama ile mücadeleyi sekteye uğratabilecektir⁴¹⁹. Nitekim 5237 sayılı yeni TCK'da suç tipi her ne kadar seçimlik hareketli olarak düzenlenmişse de hareketler adeta serbest hareketli suç gibi son derece geniş kapsamlı düzenlenmiştir.

6. Sınır Ötesi Harekete Tabi Tutma veya Sınır Ötesi Hareketin Gizlenmesi

Suçtan elde edilen gelirlerin öncül suçun işlendiği yani gelirin kaynağı olan eylemin gerçekleştirildiği ülkeden bir başka ülkeye çıkarılması en eski ve en yaygın aklama yöntemlerinden birisidir. Bu hareketle daha çok aklama işlemin ilk aşaması olan yerleştirme aşamasında karşılaşılmaktadır.

“Sınır ötesi hareket” kavramı ile suç gelirinin kaynağı, maliki ve suç gelirinin niteliğinin değiştirilmesi yönünde suç gelirinin bulunduğu ülkenin sınırları dışına çıkarılarak başka bir ülkeye aktarılması, bir ülkenin egemenlik alanından çıkarılarak bir başka ülkenin egemenlik alanına sokulması anlaşılmaktadır⁴²⁰.

Bu hareketle suç gelirlerinin hem fiziken (nakit kaçakçılığı) hem de bankacılık sistemi aracılığıyla (elektronik fon transferi) yurt dışına çıkarılması kastedilmektedir⁴²¹. Kara paranın sınır ötesi işlemlere tabi tutulması hem öncül suç failleri hem de üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilebilecek bir eylemdir⁴²².

7. Failin Kaçmasına Yardımcı Olmaya Yönelik Eylemler

⁴¹⁹ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.130; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.386.

⁴²⁰ **Taşkın**, a.g.e., s.171; **İpek**, a.g.e., s.87; **Taşdelen**, a.g.e., s.253; **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.40.

⁴²¹ **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.40; **Taşdelen**, a.g.e., s.253; **Taşkın**, a.g.e., s.172; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.130.

⁴²² **Taşkın**, a.g.e., s.172; **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.42.

“Öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak amacıyla kara paranın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi, transfer yoluyla aklanması veya kara paranın tespitini engellemeye yönelik eylemler”, yasada aklama suçunu oluşturan bir başka hareket olarak tanımlanmıştır. Kaynağın ve yerin değiştirilmesi, transfer yoluyla aklama ve kara paranın tespitini engelleyen eylemlerde önceki eylemlerden farklı olarak doğrudan gelirin kendisinin aklanması amaçlanmamakta, failin öncül suçun hukuki sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla hareket edilmekte ve dolayısıyla aklama gerçekleşmektedir⁴²³. Bu bağlamda bu eylemler açısından yalnızca öncül suç işleyen veya buna katılan kişiler dışındaki üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilebilecektir⁴²⁴.

a. Kaynağının ve Yerinin Değiştirilmesi

Aslında kara paranın “*kaynağının gizlenmesi ve değiştirilmesi*” hareketi yasada düzenlenmiş iken, ayrıca kaynağının ve yerinin değiştirilmesi hareketine yer verilmesi tekrar niteliğinde olmuştur⁴²⁵.

Kaynağın değiştirilmesi yasa dışı yollardan elde edilmiş gelirin öncül suç ile arasındaki bağın koparılmasıdır, yerinin değiştirilmesi ise fiziki olarak kara paranın bir yerden alınıp başka bir yere nakledilmesidir⁴²⁶.

Öğretide bu hareketin “*kaynağın gizlenmesi ve değiştirilmesi*” hareketinden manevi unsur ve failin sıfatı açısından farklılık gösterdiği ifade edilmiştir. Buna göre, “*kaynağın gizlenmesi ve değiştirilmesi*” hareketi genel kast ile işlenebilirken bu hareket ancak özel kast ile işlenebilir, bu özel kast da “*öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmaktır*”. Failin sıfatı açısından farklılık ise, “*kaynağın gizlenmesi ve değiştirilmesi*” hareketinin herkes tarafından işlenebilmesine karşılık, bu hareketin sadece öncül suça katılmamış kişiler tarafından işlenebilmesidir⁴²⁷. Bu iki

⁴²³ Taşdelen, a.g.e., s.253.

⁴²⁴ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.389; Taşdelen, a.g.e., s.253.

⁴²⁵ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.131.

⁴²⁶ İpek, a.g.e., s.87; Taşkın, a.g.e., s.174.

⁴²⁷ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.131.

farklı durum dışında “*kaynağın gizlenmesi ve değiştirilmesi*” hareketi açısından anlatılanlar bu hareket açısından da geçerlidir.

b. Transfer Yoluyla Aklama

4208 sayılı yasada failin kaçmasına yardımcı olmaya yönelik düzenlenen bir başka hareket de “*öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak amacıyla kara paranın transfer yoluyla aklanmasıdır*”.

Öğretide bununla kastedilenin kara paranın zilyet veya malikinin değiştirilmesi, üzerindeki fiili veya hukuki hakimiyetin nakli olduğu; öncül suçtan elde edilen gelirin fiziken veya elektronik olarak yerinin değiştirilmesinin ise kara paranın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi hareketi içinde değerlendirildiği ifade edilmektedir. Bunun gerekçesi olarak ise önermenin aksinin kabulü halinde yani transfer yoluyla aklamanın kara paranın fiziksel ve elektronik olarak naklini de içerdiğinin kabulü halinde yasa koyucunun gereksiz bir tekrara yer vermiş olacağı gösterilmektedir⁴²⁸.

Ancak yukarıdaki önermenin aksine burada yasa koyucunun gereksiz bir tekrara yer verdiğini belirtmek gerekir. Zira transfer sözcüğü tam olarak bir şeyin fiziksel ya da elektronik ortamda aktarılması ya da iletilmesi anlamına gelmektedir. Sözcüğün özgün dili olan İngilizce’de para aktarımının karşılığı olarak “*fund transfer*” kavramı kullanılmaktadır. Nitekim bazı yazarlar da bunun çelişkili bir ifade olduğunu, bundan önce belirtilen hareket biçimlerinin zaten aklamayı ortaya koyan hareketler olduğunu ve bu durumda örneğin “*malikin gizlenmesi yoluyla aklanması*” gibi bir ifadeye gerek olmadığını belirtmektedirler⁴²⁹.

⁴²⁸ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.131.

⁴²⁹ Aynı yazar kara paranın bir yerden bir yere aktarılması, nakledilmesi, taşınması, götürülmesi ya da üzerindeki mülkiyet hakkının ya da zilyetliğinin devrinin transfer hareketini oluşturacağını, ancak yasa maddesinde belirtilen önceki hareket biçimlerinden kara paranın yerinin değiştirilmesinin transferi de içerdiğini, ancak yine de transfer sözcüğünün içeriği itibarıyla daha geniş ve kapsayıcı özellikte bir hareket biçimi olduğunu ifade etmektedir. Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s. 391.

Dolayısıyla kara paranın transferi ile suç gelirlerinin bir yerden başka bir yere taşınması, götürülmesi veya hakkın bir başkasına devri kastedilmektedir⁴³⁰. Bu hareket fiziki olarak gerçekleştirilebileceği gibi elektronik işlemler aracılığıyla ya da yasa dışı fon transfer sistemleriyle de gerçekleştirilebilecektir⁴³¹.

c. Tespiti Engellemeye Yönelik Eylemler

4208 sayılı yasada failin kaçmasına yardımcı olmaya yönelik olarak düzenlenen son hareket *“öncül suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardımcı olmak amacıyla kara paranın tespitini engellemeye yönelik eylemlerdir”*. Bu düzenleme önceden belirlenmesi mümkün olmayan çok sayıda hareket biçimini içermektedir⁴³². Düzenleme yeterince açık olmaması ve dolayısıyla suçta yasallık ilkesini zedelediği gerekçesiyle öğretide eleştiri konusu yapılmıştır⁴³³. Ancak bu ifadenin kara paranın aklanmasını önleyen eylemlerin hiç birisinin kapsam dışında bırakılmaması endişesi nedeniyle kullanıldığı ifade edilmiştir⁴³⁴.

Kara paranın tespitini engellemeye yönelik eylemler öncül suç failinin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla işlenebilir. Aslında aklama suçu bir başka deyişle 4208 sayılı yasada gösterilen maddi unsuru oluşturan diğer hareketler esasında kara paranın testini engellemeye yönelik eylemlerdir. Dolayısıyla yasa koyucunun yasa yapma tekniği gereğince, önceki hareketleri tekrar belirtmek istemeyeceği düşünüldüğünde, öncül suç failinin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmak amacıyla öncül suç ile

⁴³⁰ Taşdelen, a.g.e., s.253; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.390.

⁴³¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s. 391; Taşkın, a.g.e., s.174.

⁴³² Taşdelen, a.g.e., s.254.

⁴³³ “Karapara aklama suçunu oluşturabilecek bir hareket biçimi olarak gösterilen ‘karaparanın engellenmesine yönelik fiiller formülü’, bizce suçta kanunilik ilkesini ihlal etme tehlikesi taşımaktadır. Gerçekten, karaparanın tespitinin engellenmesine yönelik fiillerin ne olduğu veya olacağı, belirli, ‘sarih’ değildir. Bu ifade, tıpkı örneğin ‘her kim bir kimsenin emniyetini suiistimal ederse’ şeklindeki gibi bir ifadedir ve suçu oluşturan hareketi açık olarak tanımlamaktan, belirlemekten uzaktır. Kaldı ki, kazuistik bir metotla seçimlik, bağlı hareketli bir suç düzenlenip, suçu oluşturan hareketler tek tek sayılmışken, ardından böylesine genel, soyut ve belirsiz bir tanım verilmiş olması madde içinde de tutarsızlığa yol açmaktadır. Zaten, yukarıda sayılan hareketlerin hemen hemen hepsi ve hatta karapara aklama suçunun bizzat kendisi, karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiillerdir. Bu durumda adeta, karapara aklama suçunun karapara aklama fiili olduğu gibi bir tanım yapılmaktadır.” Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s. 391.

⁴³⁴ Taşdelen, a.g.e., s.254.

fail arasındaki irtibatı sağlayan suç gelirlerinin tespitine yönelik eylemleri cezalandırmak için bu hareket düzenlenmiştir. Bu hareket; kara parayı saklamak, gizlemek, kolluk kuvvetlerini yanıltmak, faillere yol göstermek, danışmanlık yapmak, teknik öğretmek gibi çok farklı biçimde gerçekleştirilebilir⁴³⁵.

Sonuç olarak kara paranın tespitini engellemeye yönelik eylemler önceden belirlenemeyecek kadar çok hareketi içermektedir, dolayısıyla bu hareketin düzenlenmesiyle suç gelirinin soruşturma makamları tarafından herhangi bir şekilde tespiti engellenmeye çalışılmaktadır⁴³⁶.

D. Manevi Unsur

4208 sayılı yasada düzenlenen kara paranın aklanması suçu kast ile işlenebilen bir suçtur, yasada açıkça bu suçun taksirle de işlenebileceği düzenlenmediği için bunun taksirle işlenmesi mümkün değildir⁴³⁷.

Kastta yer alan bilme unsurunun neleri kapsayacağı açısından ise aklama suçunun failinin aynı zamanda öncül suçun faili olup olmasına göre durum değişecektir. Buna göre aynı zamanda öncül suça katılmış failin kastı sadece aklama suçunu oluşturan hareketi ve neticeyi bilmekten ibaret olacaktır. Ancak aklama suçunun failinin öncül suça katılmamış olması durumunda bilme hem suçu oluşturan hareket ve neticeyi hem de suçun konusu olan gelirlerin öncül suçtan elde edildiğine dair bilmeyi içermeleridir⁴³⁸. Öğretide ikinci haldeki “bilmenin” kim tarafından ispat edileceği konusunda önemli tartışmalar olmuştur; ancak uygulamada Yargıtay kararları doğrultusunda ispatın iddia makamı ve mahkeme tarafından gerçekleştirilmesinin gerektiği belirtilmiştir⁴³⁹.

Buna göre, bilme unsurunun gerçekleşmesi için aklama suçunun failinin suç konusu gelirlerin öncül suçtan elde edildiğini bilmesi yeterli olup, suç gelirlerinin

⁴³⁵ **Taşkın**, a.g.e., s.174.

⁴³⁶ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.132.

⁴³⁷ **Çelik/Koçağra/Güler**, a.g.e., s.46; **Taşkın**, a.g.e., s.174; **Taşdelen**, a.g.e., s.255; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.395; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.132.

⁴³⁸ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.396; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.137.

⁴³⁹ Konuyla ilgili ayrıntılı bilgi ve görüşler aşağıda suç gelirlerinin aklanması suçunun manevi unsurunda, “ispatı gereken bilme unsuru” ve “bilmenin kim tarafından ispat edileceği sorunu” başlıkları altında ayrıntılı olarak incelenmektedir.

hangi suç tipinden ele edildiğini, öncül suçun nerede ve hangi tarihte işlendiğini, öncül suçun fail ve katılanlarının kimler olduğunu bilmesi gerekmemektedir⁴⁴⁰.

E. Suçun Yaptırımı

Kara para aklanması suçunun 4208 sayılı yasadaki yaptırımı 7. maddede düzenlenmiştir. Buna göre bu suçun faillerine verilecek ceza *“iki seneden beş seneye kadar hapis ve aklanan kara paranın bir katı ağır para cezası”* olarak belirlenmiştir.

Aklama suçunun tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde tüzel kişi adına eylemi gerçekleştiren kişi ya da kişilere iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir ve ayrıca tüzel kişiye de para cezası verilir.

Aklama suçunun, öncül suçu gerçekleştiren failin usul ve furu veya karı ya da kocası veya kardeşlerden biri tarafından öncül suçu gizlemek amacıyla işlenmesi halinde verilecek ceza 1/2’den 2/3’üne kadar indirilir.

Ayrıca yasada aklama suçu açısından bazı ağırlatıcı nedenler de öngörülmüştür. Buna göre kara paranın terör suçlarından elde edilmesi (m. 7/2), kara paranın Türkiye’ye ithali ve Türkiye’den ihracı yasayla yasaklanmış herhangi bir madde ve eşya kaçakçılığından elde edilmiş olması (m.7/2), kara para aklama suçunun terör suçlarına kaynak sağlamak amacıyla işlenmesi (terörizmin finansmanı) (m. 7/2), suçun kara paranın aklanması amacıyla örgüt kuranlar ile idare edenler veya örgüte mensup olanlar tarafından işlenmesi (m. 7/3-a), suçun görevi nedeniyle memur ve kamu görevlileri ile belirtilen yasa ve mevzuata göre⁴⁴¹ faaliyet gösteren kurumlarda çalışanlar tarafından işlenmesi (m. 7/3-b) halinde faile cezası arttırılarak verilir.

Görüldüğü üzere yasa koyucu terörizmin finansmanını ayrı bir suç tip olarak düzenlemeyip aklama suçunun nitelikli hali olarak düzenlemiş ve ayrıca aklama suçuna göre daha ağır bir cezayı öngörmüştür.

⁴⁴⁰ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.137; Taşkın, a.g.e., s.174; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.46; Ergül, Karaparanın Aklanması, s.106.

⁴⁴¹ 3489 sayılı Bankalar Kanunu, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu ve ödünç para verme işleri hakkında mevzuat.

Bu yaptırımların yanı sıra 4208 sayılı yasanın 7. maddesinde ayrıca kara para kapsamındaki mal ve değerler ve bunlardan elde edilen nemalar ile bunların ele geçirilememesi halinde bunlara karşılık gelen mal varlığının da müsadere edileceği düzenlemiştir. Böylelikle hukuk düzenimizde ilk kez suçtan elde edilen gelirlerin nemalarının müsadere edilmesi düzenlendiği gibi esas olarak eş değer mal varlığının (kaim değer) müsadere edilmesi de hüküm altına alınmıştır.

4208 sayılı yasanın ilgi çekici düzenlemelerinden biri de 7. maddenin 4. fıkrasında yer almaktadır. Buna göre *“bu suçların tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde, üçüncü fıkranın (a) bendi hükmünün uygulanmadığı durumlarda, fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalara hükmolünmeka birlikte, tüzel kişiler de beş yüz milyon liradan beş milyar liraya adar para cezası ile cezalandırılır”*. Her ne kadar *“suçun tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi”* ifadesi muğlak olsa da⁴⁴² bu düzenlemeyle aslında o dönemde yürürlükte olan mevzuat gereğince suç genel teorisinde bulunmayan tüzel kişilerin ceza sorumluluğu kabul edilmiş⁴⁴³, eylemi gerçekleştiren yöneticiler açısından hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülürken tüzel kişi açısından para cezası öngörülmüştür. Bu da söz konusu yasanın suç genel teorisinde dahi gedikler açan fazlasıyla kendine özgü bir yasa olduğunu göstermektedir.

Son olarak 4208 sayılı yasa ile kara paranın aklanması suçu açısından 765 sayılı TCK’nın düzenlemesine göre daha uzun bir zamanaşımı süresi belirlenmiştir. Buna göre 4208 sayılı yasa döneminde aklama suçu için on beş senelik bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür⁴⁴⁴. 765 sayılı TCK’nın 102. maddesinde benzer yaptırıma sahip suçlar açısından beş yıllık bir dava zamanaşımının geçerli olduğu

⁴⁴² **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.65.

⁴⁴³ “Ceza kanunumuz (765 sayılı TCK), tüzelkişilerin suç faili olabileceklerini kabul etmiş değildir: kanunumuzun sistemine göre, suç faili olarak çeşitli maddelerde sözü geçen ‘her kim’, ‘kimse’ gibi deyimler, daima gerçek kişileri belirler. ‘Tüzelkişi’ teriminin kullanılmadığı her yerde, suç faili sadece gerçek kişiler olabilir; kaldı ki isnat yeteneği ile kusursuzluğu etkileyen haller, sadece gerçek kişiler hakkında geçerli olabilir. Keza 465. maddede ‘şirketin’ hukuki sorumluluğundan söz edilmesi, tüzel kişilerin ceza sorumluluklarının ilke olarak kabul edilmediğinin bir delilidir.” **Sulhi Dönmezer/Sahir Erman**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.II, 12. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1999, s.414.

⁴⁴⁴ 765 sayılı TCK’nın 102/4. maddesi gereğince dava zamanaşımı süresinin beş yıl olması gerekirken, yasadaki bu düzenleme dikkate alınmayarak dava zamanaşımı süresi önce on yıl olarak belirlenmiş, daha sonra 12.12.2003 tarih ve 5020 sayılı yasa ile 4208 sayılı yasada yapılan değişiklik ile bu süre on beş yıla çıkartılmıştır. Buna karşın 02.07.1997 tarihinde 4208 sayılı yasanın uygulanmasına ilişkin olarak çıkarılan yönetmeliğin 4. maddesinde, müşterini tanı ilkesi gereğince kimlik tespitine ilişkin bilgilerin 5 yıl süre ile saklanacağı hükmü kara para aklama suçunun ispatı konusunda bir boşluğun doğmasına yol açabilecek nitelikte bir düzenleme oluşturmuştur. Aynı görüşte bkz: **Ergül**, Kara Ekonomi, s.113.

düşünüldüğünde bunun gerçekten uzun bir zaman olduğu görülmektedir. Öğretide bu sürenin kara para aklama suçunun sınır aşan ve karmaşık niteliğine uygun uzunlukta bir süre olduğu ifade edilmiştir⁴⁴⁵. Yasada ceza zamanaşımı için ayrı bir süre öngörülmediği için suçun yaptırımına göre o dönemde yürürlükte olan 765 sayılı TCK'nın 112/4. maddesi gereğince on yıllık ceza zamanaşımı geçerli olmuştur.

F. Değerlendirme ve Eleştiriler

4208 sayılı yasaya getirilebilecek ilk eleştiri aklama suçunun genel kod niteliğindeki ceza yasasında düzenlenmesi yerine özel bir yasayla “*sui generis*” (*kendine özgü*) bir suç tipi olarak düzenlenmesidir. Bu yasadaki düzenleme ile genel bir aklama suçu oluşturulmak yerine, ancak yasanın 2/a maddesinde sayılan öncül suçların işlenmesinden doğan değerlerin aklanması suç sayılmış ve öncül suçlar sayma yöntemiyle ve bir ölçüt belirlenmeksizin sınırlanmıştır⁴⁴⁶.

4208 sayılı yasadaki kara para aklama suçuna getirilen ilk eleştiri, suçu oluşturan hareketlerin kazuistik metotla ve sayma sistemiyle tek tek sayılarak gösterilmesi olmuştur⁴⁴⁷. Kara para aklama son derece karmaşık, finansal sistem ve ticari faaliyetler kullanılarak pek çok şekilde gerçekleştirilebilen bir işlemdir. Dolayısıyla aklama işlemi için başvurulabilecek çok sayıdaki yöntemlerin tamamının suçu meydana getiren hareketler olarak tanımlanması son derece güçtür. Bu hareketlerin tek tek belirtilmek istenmesi halinde ise yasada boşlukların bulunması kaçınılmaz olmaktadır⁴⁴⁸. Nitekim 4208 sayılı yasada aklamayı oluşturan tüm hareketler belirtilmeye çalışılsa da zaman içinde bunların tüm hareketleri karşılamadığı görülmüştür⁴⁴⁹.

Yasaya yönelik bu eleştiri daha en başta TBMM'deki görüşmeler devam ederken gündeme getirilmiştir. Konuyla ilgili söz alan milletvekili Atilla Sav

⁴⁴⁵ Ergül, Kara Ekonomi, s.113.

⁴⁴⁶ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.61.

⁴⁴⁷ Sönmez Işık, a.g.e., s.82, 83.

⁴⁴⁸ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.394.

⁴⁴⁹ Bazı yazarlar ise eksiklikleri bulunmasına rağmen 4208 sayılı yasanın uluslararası standartların pek çoğunu karşıladığını ifade etmektedirler. Bkz: Kadir Güler, “Uluslararası Belgelere Göre Karapara Kaynak Teşkil Eden Fiiller (Öncül Suçlar), Karapara ve Karapara Aklama Suçu”, Vergi Dünyası, Y.22, S.266, Ekim 2003, s.173; Neslihan Coşkun, “Karapara Aklama”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.2, Sonbahar 2004, s.206.

tarafından, sayma yönteminin doğru bir yöntem olmadığı, öncül suçların uluslararası hukuk düzeninde olduğu gibi tüm suçları kapsayacak şekilde genişletilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Aynı milletvekili tarafından devamla, yasa isimleri belirtilerek yapılan düzenlemelerin sakıncalı olduğu, örneğin 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanun'un ve buna ilişkin mevzuatın değişmesi durumunda tereddütlerin ortaya çıkacağı ifade edilmiştir. Gerçekten de yasama görüşmeleri sırasında dile getirilen bu husus bir süre sonra gerçekleşmiş ve 1918 sayılı yasa 4208 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönemde değişmiştir. Daha yasanın yasama faaliyetleri esnasında getirilen bu eleştirilere rağmen öncül suçların kapsamının tüm suçları kapsayacak şekilde genişletilmesinin yargıya aşırı yük getireceği ve ciddi sakıncalar doğuracağına ilişkin görüşler⁴⁵⁰ üzerine yasa olduğu haliyle kabul edilmiştir⁴⁵¹.

4208 sayılı yasaya getirilen önemli eleştirilerden bir diğeri de yasanın son derece özensiz olarak düzenlenmesidir. Bu bağlamda (mülga) 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Kanunu'nda yer alan eylemlerden elde edilen gelirler kara para olarak nitelendirilip, bu eylemler öncül suç olarak kabul edilmişken, 4458 sayılı Gümrük Kanunu, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu, (mülga) 4389 sayılı Bankalar Kanunu ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'da yer alan eylemler öncül suç olarak kabul edilmedikleri için bu suçlardan elde edilen gelirler de kara para olarak nitelendirilmemiş ve bu da aklama suçu açısından önemli bir eksiklik oluşturmuştur⁴⁵². Nitekim bu durum yukarıdaki paragrafta belirtilen sakıncanın somut görünümü oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra 4208 sayılı yasa döneminde yürürlükte olan 765 sayılı TCK'da yer alan suçların öncül suç olarak belirlenmesinde de özensizlikler olduğu ifade edilmiştir. Buna göre, yasanın ikinci kitabının birinci babında yer alan ve 152 –

⁴⁵⁰ TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu adına söz alan Uşak milletvekili Yıldırım Aktürk tarafından öncül suçların kapsamının genişletilmesinin getireceği sakıncalara dikkat çekildikten sonra, öncül suçların kapsamının genişletilmesine dair verilen değişiklik önergesi geri çekilmiştir. TBMM Tutanak Dergisi, s.548.

⁴⁵¹ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.119, 120.

⁴⁵² **Süheyl Donay**, "4208 Sayılı Karapara Yasası Hakkındaki Düşünceler", Radikal, 16 – 18 Ocak 1997; **Neslihan Coşkun**, Karaparanın Aklanması Suçu, s. 134; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, 345 - 349; **Taşkın**, a.g.e., s.127; **Mavral**, Karapara Kayıtdışı Ekonomi, s.129; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.120; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.431; **İpek**, a.g.e., s.84, 85; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.83, 84.

173. maddeler arasında düzenlenen suçlar, siyasi iktidar aleyhine suçlar olup bunlarda temel amaç gelir elde etmek değildir⁴⁵³. Buna karşılık temel amacı hukuka aykırı bir şekilde gelir elde etmek olan basit ve nitelikli zimmet, irtikap, memuriyet görevini ihmal ve kötüye kullanma gibi suçlar öncül suç kapsamına alınmamışlardır⁴⁵⁴.

Görüldüğü üzere 4208 sayılı yasada öncül suçların hangi ölçüte göre belirlendiği tespit edilememektedir. Suç geliri elde etmeyle ilgisi olmayan bazı suç tipleri öncül suç olarak belirlenmiş iken, ülkemizde çok sık karşılaşılan ve tek amacı suç geliri elde etmek olan bazı suç tipleri ise öncül suç olarak tanımlanmamıştır. Dolayısıyla bu konu öğretide haklı bir eleştiri konusu yapılmıştır⁴⁵⁵.

Bu bağlamda öğretide bu konudaki en iyi formülün belirlilik ilkesini zedeleme olasılığı bulunsa da, Fransız Hukukunda bulunan formüle benzer şekilde *“suçtan elde edilen zenginliklerin yasal ve meşru yollardan elde edilmiş gibi gösterilmesi”* şeklindeki düzenleme olduğu belirtilmiştir. Ayrıca bu formülün açık olmadığı ve yasallık ilkesini zedelediğinin ileri sürülebileceği, ancak bir hareketin kara paranın tespitini önlemeye elverişli olup olmadığının somut olaya göre belirlenebileceği, bu şekildeki elverişlilik ölçütü ile birlikte belirtilen sakıncanın giderilebileceği ifade edilmiştir⁴⁵⁶. Nitekim aşağıda görüleceği üzere 5237 sayılı TCK’da tam olarak yukarıdaki formül kullanılmasa da sayma yöntemi terk edilmiş ve aklama suçu konuyla ilgili önemli suç tiplerinin tamamını karşılayacak şekilde ve adeta serbest hareketli bir suç tipi olarak düzenlenmiştir.

4208 sayılı yasadaki aklama suçuna getirdiğimiz bir diğer eleştiri de suçun maddi unsurunu oluşturan hareketlerin failin durumuna göre ayrılarak düzenlenmesidir. Yukarıda açıkladığımız üzere bazı hareketler yalnızca öncül suç failleri, bazıları üçüncü kişiler, bazıları da hem öncül suç failleri hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilmektedir. Hareketlerin bu şekilde ayrıma tabi tutulması ise düzenlemede hatalara ve tekrarlara neden olmaktadır. Bunlar yukarıda suçun maddi

⁴⁵³ Sönmez Işık, a.g.e., s.83.

⁴⁵⁴ Donay, a.g.y.; İpek, a.g.e., s.84, 85; Neslihan Coşkun, Karaparanın Aklanması Suçu, s.135, 136; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.432; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.120.

⁴⁵⁵ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.120; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.432.

⁴⁵⁶ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.394.

unsurunda belirtilmiştir. Bu ise suç tipinin maddi unsurunun karmaşık ve hatalı olmasına neden olmaktadır. Bunun yerine suç tipinin ayrıma tabi tutulmadan düzenlenmesi ve bu ayrımın uygulama ve öğretiyeye bırakılması en uygun çözümdür. Nitekim 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçu bu şekilde düzenlenmiş ve söz konusu karışıklıkların ve hataların oluşması önlenmiştir.

Sonuç olarak, 4208 sayılı yasada getirilen ve öncül suçların belirlenmesine ilişkin bu yöntem yapılan değişikliklere karşın çelişki ve sakıncalarını barındırmaya devam etmekteydi. Liste yönteminin, aklama yöntemlerinde teknolojik gelişmelere paralel yaşanacak değişimlere uyum sağlayamama, bu bağlamda suç geliri meydana getirebilecek ve yeni oluşturulacak suçları kapsayamama ve benzeri genel eksiklerinin yanı sıra, 4208 sayılı yasaya özel yukarıda belirtilen çelişkileri ve özellikle düzenlenen öncül suçlar açısından, örneğin suçun cezasının alt sınırı, koruduğu hukuksal değer ve suç için öngörülen cezanın miktarı gibi belli bir ölçütün benimsenmemiş olması gibi sorunlar, yasanın yürürlükte kaldığı sürece güncelliğini korumaktaydı⁴⁵⁷. Dolayısıyla içinde çeşitli sorunları barındıran, yürürlükte bulunduğu süreçte geçerli olan suç teorisine aykırı düzenlemeler içeren bir yasaydı.

III. Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu (TCK m.282/1)

A. Genel Olarak

Suç gelirlerinin aklanması suçu 5237 sayılı TCK'nın "*Özel Hükümler*" başlıklı ikinci kitabının "*Millete ve Devlete Karşı Suçlar ve Son Hükümler*" başlıklı dördüncü kısmının "*Adliye Karşı Suçlar*" başlıklı ikinci bölümünde, yasanın 282. maddesinde "*suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması*" başlığı altında düzenlenmiştir.

Aklama suçunu oluşturan eylemler yeni TCK'da bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. Böylelikle suç teorisinin verilerine ve genel olarak suç tanımına

⁴⁵⁷ Sönmez Işık, a.g.e., s.84.

ilişkin yasa yapma tekniğine uygun olmayan 4208 sayılı yasadaki kara para aklama suçu da yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca suç gelirlerinin ancak sayılı bir takım suçların işlenmesi yoluyla elde edilen ekonomik değerlere indirgenmesi, kazüistik düzenlemelere özgü sakıncaları taşımaktadır. Yeni TCK'nın 282. maddesindeki suç tanımıyla, 4208 sayılı yasadaki “kara para aklama” suçuna ilişkin aksaklıkların düzeltilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, suç gelirlerinin aklanması suçunun dışında yeni TCK'da yer verilen aklama suçuyla bağlantılı diğer hükümlerle de suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelede güdülen amaçları gerçekleştirmeyi daha etkin kılacak elverişli düzenlemelere yer verilmiştir. Örneğin TCK'nın 55. maddesinde yer alan kazanç müsadereğine ilişkin düzenleme aklama suçuyla mücadelede etkili bir yöntem olarak yasada yer almıştır⁴⁵⁸.

Aklama suçunun 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde yeniden düzenlenmesiyle o tarihte halen yürürlükte olan 4208 sayılı yasanın 2. ve 7. maddeleri zımnen ilga edilmiştir. Yukarıda da belirtildiği üzere bundan yaklaşık bir yıl sonra yürürlüğe giren 11.10.2006 tarih ve 5549 sayılı yasanın 26. maddesiyle, 4208 sayılı yasanın sadece kontrollü teslimat ile ilgili üç maddesi yürürlükte bırakılarak bunun dışındaki tüm maddeleri 2. ve 7. maddeleri de içerecek şekilde açıkça ilga edilmiştir. Ayrıca 5549 sayılı yasanın 26. maddesinde, önceki mevzuatta yer alan “*kara para*” ibaresinden “*suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*”, “*kara para aklama suçu*” ibaresinden ise “*aklama suçu*” ibaresinin anlaşılabileceği belirtilmiştir. Buna paralel olarak 4208 sayılı yasanın 2. maddesinde yer alan aklama suçunun 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen suçu ifade ettiğine ilişkin düzenleme ile açıkça 4208 sayılı yasanın 2. ve 7. maddelerinde düzenlenen aklama suçunun 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesiyle ilga edildiği ve bunun yerine geçmek üzere düzenlendiği ortaya konulmuştur.

5237 sayılı TCK'daki aklama suçunun düzenlenişi, 4208 sayılı yasadaki düzenlemeden birçok açıdan oldukça farklıdır. İlk olarak belirtilmesi gereken 5237 sayılı yasanın 282. maddesi ile terim değişikliğine gidilmiş ve “*kara para*” yerine “*suçtan kaynaklanan malvarlığı*” terimi kullanılmış, suç tipi de “*suçtan kaynaklanan*

⁴⁵⁸ İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.80.

malvarlığı değerlerinin aklanması” olarak adlandırılmıştır⁴⁵⁹. Ancak daha sonra yürürlüğe giren ve 4208 sayılı yasanın yerini alan 5549 sayılı “*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun*’da” ve 04.08.2007 tarihli ve 26603 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “*Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmelik*’te”, “*suç geliri*” kavramı kullanılmaktadır. Bu kavram uluslararası düzenlemelerle uyumlu olması, suçu daha iyi tanımlaması ve kısa olması nedeniyle tarafımızca da tercih edilmektedir⁴⁶⁰.

Yeni ceza yasasıyla getirilen bir başka önemli değişiklik de öncül suçların tespiti açısından olmuştur. 4208 sayılı yasada öncül suçlar tek tek sayma yoluyla kazuistik yöntemle gösterilirken, 5237 sayılı yasanın 282. maddesinde eşik değer benimsenmiş ve eskiden öncül suç olarak kabul edilmeyen pek çok suç tipi bu kapsamda değerlendirilmeye başlanmıştır⁴⁶¹. Bunun da yerinde bir düzenleme olduğu belirtilmelidir⁴⁶².

Ayrıca bazı yabancı ülkelerin ceza yasalarında aklama suçunun “*yataklık suçuna*” benzer şekilde ya da yataklık suçunun içinde düzenlendiği görülmektedir. TCK’da ise aklama suçunun bundan tamamen farklı olarak başlı başına bağımsız bir suç olarak düzenlendiği görülmektedir. Ancak aradaki farklılığı vurgulamak, ama aynı zamanda benzer hukuksal değerler de korunduğu için, aklama suçunun yasanın 282. maddesinde, “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçunun” yer aldığı 281. maddeden sonra; “suçluyu kayırma suçunun” yer aldığı 283. maddeden önce düzenlenmiş olması yasa yapma tekniği açısından yerinde bir düzenleme olmuştur⁴⁶³.

⁴⁵⁹ Bu kavramın yerinde bir seçim olduğunu açıkça ifade eden yazarlar bulunmaktadır. Bkz: **Muammer Acar**, Karapara Aklama Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2005, s.87.

⁴⁶⁰ Karşı görüşte bkz: “...Bu değişiklik bizce gereksiz olmuştur. Gerçekten, karapara ve karapara aklama, Türk Hukukunda yerleşmiş bir terim olduğu gibi, kavramı çok iyi ifade eden terimlerdir. Karapara zaten suç gelirini ifade etmektedir. Mukayeseli hukukta da kullanılan terim karapara ve karapara aklama olmaktadır.” **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.66.

⁴⁶¹ **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.262, 275; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.85; **Ercan**, a.g.e., s.116.

⁴⁶² **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.67.

⁴⁶³ **Ercan**, a.g.e., s.99.

Son olarak 26.06.2009 tarih ve 5918 sayılı “*Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un*”⁴⁶⁴ 5. maddesiyle, 282. maddenin 1. fıkrasında yapılan değişiklik ile öncül suçların eşik değeri 1 yıldan 6 aya indirilmiş, suçun manevi unsurunda yer alan “*bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek*” ile “*meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak*” amaçları arasındaki “*ve*” bağlacı “*veya*” bağlacı haline getirilerek değişiklik yapılmış ve maddeye 2. fıkra eklenerek, aklama suçuna katılmaksızın suç gelirlerinin bilerek satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması eylemleri suç olarak düzenlenmiştir. Böylelikle aklamayla ilgili yeni bir suç tipi oluşturulmuştur.

Bunun yanı sıra 5918 sayılı yasanın 7. maddesi ile 5271 sayılı CMK’nın 250. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde yapılan değişiklik ile suç gelirlerinin aklanması suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde yargılama yetkisi CMK’nın 250. maddesiyle özel yetkilendirilen ağır ceza mahkemelerine verilmiştir.

5918 sayılı yasanın 9. maddesiyle 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’na eklenen 43/A maddesiyle ise “*bir özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından aklama suçunun işlenmesi halinde*” bu tüzel kişilere idari para cezası verilmesi düzenlenmiştir.

Böylelikle 5918 sayılı yasa ile suç gelirlerinin aklanmasına ilişkin çok önemli değişiklikler yapılmıştır. Yasanın gerekçesinde söz konusu değişikliklerin yapılmasında FATF Tavsiyelerinin dikkate alındığı ve bunlara uyum amacının güdüldüğü belirtilmiştir⁴⁶⁵.

⁴⁶⁴ RG. 9 Temmuz 2009 t. ve 27283 S.

⁴⁶⁵ “Sınıraşan suçların giderek yaygınlaştığı günümüzde, uluslararası boyutta en fazla tartışılan konulardan birini de ‘yolsuzlukla mücadele’ oluşturmaktadır. Gerek bireysel olarak gerek organize suç örgütleri aracılığıyla işlenen yolsuzluk eylemleri, çok çeşitli suç tiplerini bünyesinde barındırmakta; suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanmasından, rüşvet, özel ve kamu sektöründe yolsuzluk, tüzel kişilerin sorumluluğu gibi birbiriyle doğrudan ya da dolaylı bağlantılı muhtelif hukuki mülahazaları ilgilendirmektedir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği (AB) ile tam üyelik müzakereleri ve Ülkemizin üyesi olduğu Avrupa Konseyi (AK) ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) gibi uluslararası kuruluşlar nezdinde yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerin birbiriyle örtüştüğü gözlemlenmektedir.

Avrupa Birliği müzakereleri sürecinde yolsuzlukla mücadele konusu; “özgürlük, güvenlik ve adalet”, “sermayenin serbest dolaşımı”, “mali kontrol” gibi birden fazla müktesebat başlığında ele alınmakta olup; bunlardan “sermayenin serbest dolaşımı” faslında, “Ülkemizin karapara aklanmasının önlenmesine ilişkin mevzuatını

Bunun dışında aşağıda ayrıntılı olarak görüleceği üzere, fail açısından, suçun maddi unsuru açısından, yaptırım ve müsadere açısından da farklılıklar bulunmaktadır. Konuyla ilgili olumlu ve olumsuz yorum ve eleştirilerimizi sona saklamakla birlikte ilk bakışta oluşturulan yeni suç tipinin ve sonrasında yapılan değişikliklerin genel olarak olumlu olduğunu ifade etmeliyiz.

B. Suçla Korunan Hukuksal Değerler

Aklama suçunun yasada ceza normu olarak tanımlanmasına neden olan ve bu suçun işlenmesi ile ihlal edilen bir hukuksal değer bulunması ve normun daha iyi anlaşılması ve yorumlanması için bu değer ya da değerlerin belirlenmesi ve açıklanması gerekmektedir.

Aklama suçuyla korunan hukuksal değeri, genel olarak bu çalışmanın birinci bölümünde incelenen “*aklamayla mücadelenin nedenleri ve amaçları*” oluşturmaktadır. Bu nedenler ve amaçlardan dolayı suç gelirlerinin aklanması eylemi suç haline getirilmiş ve faillerinin cezalandırılması istenmiştir. Buna göre genel olarak bu suçla korunan hukuksal değerlerin adalet sisteminin etkin olarak çalışmasının sağlanması; suç örgütlerinin ekonomik güçlerinin çökertilmesi ve dolayısıyla suçun finansmanının önlenmesidir.

Bir eylemin yasada suç olarak tanımlanmasıyla bir veya birden çok hukuksal değer koruma altına alınmış olabilir⁴⁶⁶. Bu bağlamda aklama suçuyla korunan

müktesebatla uyumlaştırması” hususu müzakerelerin başlaması için açılış kriteri olarak öngörülmüştür. Nitekim bu hususlar, 2007 Türkiye İlerleme Raporunda da vurgulanmıştır. *Diğer yandan, OECD bünyesinde çalışmalarını yürüten Mali Eylem Görev Gücü (FATF) ve Yabancı Kamu Görevlilerine Rüşvet Verilmesinin Önlenmesi Çalışma Grubu Tavsiye Kararları ile Avrupa Konseyi bünyesindeki Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubu (GRECO) tavsiye kararları; karapara aklama da dahil olmak üzere yolsuzlukla mücadele ile ilgili mevzuatımızda muhtelif değişiklik çalışmalarını gündeme getirmiştir.*

Bu bağlamdaki uluslararası yükümlülüklerimizi yerine getirmek amacıyla hazırlanan Tasarıyla Türk Ceza Kanununda, Ceza Muhakemesi Kanununda, Kabahatler Kanununda ve Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda çeşitli değişiklikler yapılmaktadır.” Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670), S. Sayısı: 353, s.1, 2.

⁴⁶⁶ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.165.

hukuksal değerin karma nitelikte olduğu ve bu suçla çok sayıda hukuksal değerin korunmaya çalışıldığı konusunda öğretide görüş birliği bulunmaktadır⁴⁶⁷.

Karşılaştırmalı hukukta ise korunan hukuksal değerin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği görülmektedir. Buna göre İsviçre Hukuku'nda aklama suçuyla korunan hukuksal değer adli sistemin işleyiştir, zira suç tipi de adliye karşı suçlar arasında düzenlenmiştir⁴⁶⁸. Alman Hukuku'nda ise aklama suçuyla korunan hukuksal değerin ne olduğu konusunda dört farklı görüş bulunmaktadır. Bazı yazarlar bu suçla korunan değerin öncül suç tarafından belirlendiğini, öncül suçun koruduğu hukuksal değerin aklama suçunun da koruduğu hukuksal değeri oluşturduğunu ifade etmektedirler. Bazı yazarlar ise bu suçla korunan hukuksal değerin adalet sistemi olduğunu ifade ederken, bir kısmı ise devletin güvenliği ve organize suçla mücadele olduğunu belirtmektedirler. Son olarak Alman öğretisindeki bir kısım yazar da bu suçla korunan değerin ülkenin ekonomik düzeni olduğunu ifade etmektedirler. Belçika'da ise 1991 tarihli Avrupa Birliği Direktifi doğrultusunda çıkarılan 11 Haziran 1993 tarihli yasada aklama suçuyla korunan hukuksal değerin adalet sistemi yanında ekonomik sistemin işleyişi de olduğu açıkça ifade edilmektedir⁴⁶⁹.

TCK'nın 282. maddesinde yer alan suç gelirlerinin aklanması suçuyla korunan hukuksal değerler ise şunlardır:

1. Adalet Sisteminin Düzgün İşlemesi

Suçla korunan hukuksal değer öğretisi ışığında, suç tipinin ceza yasasının 282. maddesinde “*Adliye Karşı Suçlar*” arasında düzenlenmiş olması dikkate alındığında, bu suçla korunan hukuksal değerin öncelikle *adalet sisteminin düzgün işlemesi* olduğu görülmektedir⁴⁷⁰. Çünkü aklama suçuna neden olan eylemler

⁴⁶⁷ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.444; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.70; Sönmez Işık, a.g.e., s.99; Ercan, a.g.e., s.108.

⁴⁶⁸ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.70; Ricardo Pinto/Ophelie Chevalier, Money Laundering as an Autonomous Offence - Analysis of the Consequences of the Autonomy of the Money Laundering Offence: The Perpetrator of the Predicate Offence as the Perpetrator of the Offence of Money Laundering, Washington DC, Organization of American States Inter-American Drug Abuse Control Commission, (Çevrimiçi) http://www.cicad.oas.org/Lavado_Activos/eng/Main.htm, 25.03.2009, s.3.

⁴⁶⁹ Pinto/Chevalier, a.g.y., s.3; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.114.

⁴⁷⁰ Benzer biçimde suç gelirlerinin aklanması suçu İsviçre Ceza Yasası'nda da “adliye karşı suçlar” başlıklı bölümde düzenlenmiştir.

soruşturma makamlarının suça konu olan değerlere ulaşmasını engellemekte, suçun elde edildiği öncül suçların ve faillerinin ortaya çıkarılmasını güçleştirmekte ve hatta olanaksız hale getirmektedir. Böylelikle aklama eylemlerinin suç haline getirilmesiyle adalet sistemi korunmuş olmaktadır⁴⁷¹. Dolayısıyla yasa koyucu, aklama suçunu adliye karşı suçlar arasında düzenlemekle, bu suçla korunan hukuksal değerlerin öncelikli olarak adalet sisteminin düzgün işleyişinin engellenmesinin önüne geçilmesi ve öncül suçların faillerinin ortaya çıkarılması olduğunu belirtmektedir⁴⁷².

Birinci bölümde ayrıntılı olarak açıklandığı üzere aklama suçunun işlenmesiyle, öncül suç gizlenmekte ve suç gelirinin kaynağıyla olan bağlantısı silinmekte, buna bağlı olarak müsadereye tabi olan suç gelirleri bu yaptırımdan kurtarılmakta ve bu bağlamda ceza adaletinin işleyişi ve yerine getirilişi engellenmektedir⁴⁷³.

Özellikle organize suçtan elde edilen büyük miktardaki gelirler aklamayı ve yasal sisteme karışmayı gerektirmektedir. İşte söz konusu bu gelirlerin takip edilmesi suretiyle hem geliri oluşturan öncül suçu işleyen kimselere, hem aklamayı yapanlara hem de suç gelirinin kendisine ulaşmak mümkün olabilecektir⁴⁷⁴. Nitekim suç gelirlerinin aklanması ile ilgili olarak, kovuşturma makamları tarafından “*paranın peşinden gitmek gerektiği*” ifade edilmektedir⁴⁷⁵. Bunun aksine bir durumda ise suçlulara ve suç gelirine ulaşmak mümkün olamayacak ve buna bağlı olarak da adalet sisteminin işleyişi engellenmiş olacaktır.

2. Suç Gelirlerine Sahip Olunmasının ve Kullanılmasının Engellenmesi

⁴⁷¹ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.113; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.70; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.95; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.446.

⁴⁷² Ancak öğretide bu suçla korunan hukuksal değer öncelikle öncül suç niteliğindeki suçların önlenmesi ve aklama eylemlerine çoğunlukla ihtiyaç duyulan suç örgütlerinin finansal güçlerinden yoksun bırakılarak etkisiz hale getirilmesi olduğunu ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. Bkz. **Sönmez Işık**, a.g.e., s.100; **Ercan**, a.g.e., s.108.

⁴⁷³ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.70.

⁴⁷⁴ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.40.

⁴⁷⁵ **Joseph**, a.g.y., s.11 - 14.

Aklamayla mücadelenin bir diğer nedeni de öncül suçu işleyenler kadar aklama işlemini gerçekleştirerek öncül suçun işlenmesinde kolaylık sağlayanların da cezalandırılmasıdır⁴⁷⁶. Böylelikle aklama işlemi açısından da caydırıcılık sağlanacak, bu işleri yapanların yakalanıp cezalandırılması sayesinde bu kişilerin hem önemli suçlardan elde edilen gelirlerin saklanması yardım etmeleri hem de ellerini kollarını sallayarak gezmeleri engellenmiş olacaktır.

İşledikleri suçtan ekonomik bir getiri sağlayan suçlular bunları aklayamadıkları takdirde kullanamazlar ve gerçek amaçlarına ulaşamamış olurlar⁴⁷⁷. Dolayısıyla suç gelirlerinin aklamasıyla mücadelenin en önemli amaçlarından birini suçluların suç gelirlerine sahip olmalarının ve bunları kullanmalarının engellenmesi oluşturmaktadır. *Çünkü yeni suçların işlenmemesi için bunun finansmanının kesilmesinde, bireylerin suça özenmelerinin engellenmesinde ve toplumun suçtan ve suçun etkilerinden korunması için suçluların suç gelirlerine sahip olamamalarında ve bunları kullanamamalarında toplumun yararı bulunmaktadır.*

3. Yeni Suçların Finans Kaynağının Kesilmesi

Suçtan elde edilen gelirler hem öncül suçların gerekçesini oluşturmakta hem de yeni işlenecek suçların vasıtası olarak adeta bir döner sermaye gibi işlev görmektedirler. Öncül suçların önlenmesinin en etkin yollarından birisi bu suçların finansal kaynağı olan gelirlerin ele geçirilmesidir. Finansal kaynak olmadan özellikle uyuşturucu ve silah kaçakçılığı ile insan ticareti gibi en çok gelir getiren suçların işlenmesi mümkün olmadığı gibi, bu eylemleri gerçekleştiren suç örgütlerinin de faaliyetlerine devam etmeleri mümkün değildir. Dolayısıyla aklama suçuyla korunan hukuksal değerlerden birisini de yeni suçların işlenmesi için gerekli olan finansmansın engellenmesi oluşturmaktadır⁴⁷⁸.

4. Değerlendirme ve Görüşümüz

⁴⁷⁶ Ergül, Kara Ekonomi, s.49.

⁴⁷⁷ Ergül, Kara Ekonomi, s.43, 44.

⁴⁷⁸ Sönmez Işık, a.g.e., s.100; Ercan, a.g.e., s.108.

Sonuç olarak özelde aklama suçuyla, genelde tüm suçlarla mücadele edilmesinin sebebi, kamu düzeninin korunmasını sağlamaktır. Devletler ülkelerinde koymuş oldukları yasaların çiğnenmesini ve ülke sınırları içerisinde suç işlenmemesini hem içerdeki toplumsal düzenin hem de dışarıdaki itibarın korunması için istemezler. Dolayısıyla devletler bu temel gerekçeyle hem öncül suçlarla hem de öncül suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasıyla sürekli olarak mücadele etmektedirler⁴⁷⁹. Zira bireylerin, huzurlu ve güvenli bir toplumsal düzen içinde yaşamalarına yönelik yararları vardır ve bu yarar devlet tarafından korunmaktadır⁴⁸⁰.

Yukarıda da belirtildiği üzere aklama suçuyla korunan temel ve birincil hukuksal değer adalet sisteminin düzgün işlemesidir. Ayrıca yukarıda belirtilen diğer hukuksal değerler de aklama suçuyla korunmaya çalışılmaktadır.

Sonuç olarak aklama suçuyla etkin bir mücadele gerçekleştirildiğinde ve bunda başarı sağlandığında yukarıda belirtilen hukuksal değerlerin tamamı birbirleriyle bağlantılı olarak korunmuş olacaktır. Bu da aklama suçuyla korunan hukuksal değerlerin çok sayıda ve karma nitelikte olmasının bir sonucudur.

C. Tipiklik

1. Aklama Suçunda Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları

a. Fail

(1). Genel Olarak

Suç tipi, TCK'nın 282. maddesinde *“yurt dışına çıkaran”* veya *“çeşitli işlemlere tabi tutan”* kişi şeklinde tanımlandığı için aklama suçunda herkes fail olabilecektir⁴⁸¹.

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçunda 4208 sayılı yasadaki düzenlemeye göre getirilen önemli değişikliklerden birisini kimlerin fail

⁴⁷⁹ Taşkın, a.g.e., s.190.

⁴⁸⁰ Ercan, a.g.e., s.108, 109.

⁴⁸¹ Sönmez Işık, a.g.e., s.75; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.115; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.448; Meran, Basın Yoluyla, s.327.

Karşı görüşte bkz: Yener Ünver, Adliye Karşı Suçlar, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.299. Yazar herhangi bir gerekçe göstermeksizin eserinin 299. sayfasında aklama suçunun özgü suç olduğunu ifade etmektedir. Ancak yazar eserinin 312. sayfasında ise bunun bir özgü suç olmadığını ifade etmektedir.

olabileceği hususu oluşturmaktadır. 4208 sayılı yasada maddi unsuru oluşturan hareketin türüne göre bazen sadece öncül suçun faili, bazen sadece üçüncü kişi bazen de hem öncül suç faili hem de üçüncü kişi aklama suçunun faili olabilmekteydi⁴⁸². Ancak yeni TCK’da yapılan düzenlemede bu konuda bir ayırım gözetilmemiş ve genel anlamda hem öncül suçun failinin hem de üçüncü kişinin aklama suçunun faili olabileceği şekilde düzenleme yapılmıştır⁴⁸³. Ancak aşağıda ayrıntılı olarak belirtileceği üzere özellikle öncül suç faillerinin aklama suçunun da faili olup olamayacağı konusunda farklı görüşler ve düzenlemeler bulunmaktadır.

Fail açısından belirtilmesi gereken bir başka husus da aklama suçunun öncül suç faili tarafından işlenmesi halinde aklamaya konu edilen gelirlerin bir suçtan elde edildiğinin fail tarafından bilindiğinin ayrıca ispatına gerek olmadığı halde, aklama işlemini gerçekleştiren üçüncü kişi açısından bu hususun ispatının son derece önem arz etmesidir. Bu husus aşağıda “manevi unsur” ayırımında “failde bulunması gereken bilmenin ispatı” konusunda ayrıntılı olarak incelenmektedir.

(2). Öncül Suç Failinin Aklama Suçunun Faili Olması Sorunu

Suç gelirlerinin aklanması suçunun faili konusunda açıklanması gereken ilk husus öncül suç faillerinin aklama suçunun da faili olup olamayacağıdır. Bu konuda çeşitli görüşler ve buna bağlı olarak yasalarda farklı düzenlemeler bulunmaktadır.

Bir görüşe ve düzenlemeye göre öncül suç faillerinin aklama suçunun faili olması ve bundan cezalandırılmaları mümkün değilken, bir başka görüşe ve düzenlemeye göre fail konusunda herhangi bir ayırım yapılmamakta ve hem öncül suça katılanlar hem de bu suça katılmayanlar aklama suçunun faili olabilmektedirler. Diğer bir görüşe ve düzenlemeye göre ise suç tipi düzenlenirken suçu oluşturan hareketlerde farklı düzenlemelere gidilmekte ve bazı eylemler yalnızca öncül suça

⁴⁸² 4208 sayılı yasanın 2/b maddesine göre, kara paranın meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi ancak öncül suç faili tarafından işlenebilirken, iktisap edilmesi ve bulundurulması ancak öncül suç failinin haricindeki üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir. Karaparanın kullanılması, kaynağının, niteliğinin, zilyedinin, malikinin değiştirilmesi, kara paranın gizlenmesi, kara paranın sınır ötesi harekete tabi tutulması veya sınır ötesi hareketin gizlenmesi hareketleri ise hem öncül suç faili hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir. **Taşdelen**, a.g.e., s.256; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.447; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.114, 115.

⁴⁸³ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.299; **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.276; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.68; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.75.

katılmayan kişiler tarafından işlenebilecekken bazıları da hem öncül suça katılanlar hem de katılmayanlar tarafından işlenebilecek şekilde düzenlenmektedir⁴⁸⁴.

Öncül suç faillerinin aklama suçunun faili olmasını kabul etmeyen görüşe göre bunun nedeni olarak dört farklı gerekçe belirtilmektedir. İlk neden öncül suç faillerinin aklama işlemiyle gerçekleştirdikleri eylemin izlerini silmeye çalıştıkları ve yargılanmaları halinde kendi kendilerini suçlama durumuna girecekleridir. Oysa ceza hukukun temel ilkelerinden biri olan “*nemo tenetur se ipsum accusare – hiç kimse kendisini suçlamaya zorlanamaz*” kuralı gereğince, suç failinin aklama suçunun da faili olması halinde öncül suç failinin kendisini suçlamaya zorlanması söz konusu olacaktır. Bunun kabul edilmesi ise mümkün değildir, zira fail bunu yapmakla kendisini savunmaya çalışmaktadır, dolayısıyla öncül suç failinin aklama suçundan da cezalandırılması halinde ceza hukukunun bu çok önemli ilkesi ihlal edilmiş olacaktır⁴⁸⁵.

Bu konudaki ikinci görüşte ise öncül suçta bulunan hukuka aykırılık ile aklama suçunda bulunan hukuka aykırılığın tüketildiği, ortada sadece öncül suçun işlenmesine neden olan bir eylemin bulunduğu, ceza hukukun bir başka temel ilkesi olan “*non bis in idem*” kuralı gereğince bir eylemden iki suçun oluşamayacağı, dolayısıyla öncül suçun ve aklamının devam eden tek bir hareket olarak kabul edilmesinin gerektiği ve öncül suç failinin aklama işleminden dolayı ayrıca suçlanamayacağı ileri sürülmektedir⁴⁸⁶. Buna karşın ise aklama suçunda aklamaya konu yapılan gelirlerin değerlerinin büyüklüğü ve aklama işleminin sosyo-ekonomik düzene etkilerinin öncül suçun ihlal ettiği hukuki yarardan çok daha fazla olduğu, öncül suç failinin aklama suçunu işlemekle farklı bir hukuka aykırılık bilinci ile hareket ettiği ve farklı hukuksal değerlerin ihlal edildiği, bundan dolayı bir tek suçun değil, birden fazla suçun işlendiği belirtilmektedir⁴⁸⁷.

⁴⁸⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.447; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.373, 374; Taşkın, a.g.e., s.166.

⁴⁸⁵ Pinto/Chevalier, a.g.y., s.24; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.299, 300.

⁴⁸⁶ Peter Mihályi, “The Prevention of Money Laundering: A Key Component of the Partners for Financial Stability (PFS) Program”, Budapeşte, Haziran 2002, (Çevrimiçi) <http://www.pfsprogram.org/banking.php?PHPSESSID=8cb85b4dee10ff8ba2c027e51d1acced#seminars56>, 01.10.2009; Dönmezer, Organize Suçlulukla Mücadele, s.10.

⁴⁸⁷ Pinto/Chevalier, a.g.y., s.28, 31; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.300.

Bu konudaki üçüncü görüşte ise öncül suçla korunan hukuksal değer ile aklama suçunda korunan hukuksal değer aynı olduğu, aynı fail tarafından aklama eylemlerinin icrası sonucu başka bir hukuksal değer ihlal edilmediği, dolayısıyla öncül suç failinin ayrıca aklama suçundan cezalandırılmayacağı ifade edilmektedir. Bu görüşe karşılık olarak, aklama suçu ile aynı zamanda öncül suçların koruduğu hukuksal yararların da korunmaya çalışıldığı ancak bunların tam olarak örtüşmediği, aklama suçu ile korunan hukuksal değerlerin öncül suçlarla korunanlardan farklı olduğu, dolayısıyla aklama suçunu işleyen failin öncül suçun koruduğu hukuksal değerden farklı bir hukuksal değeri de ihlal ettiği ve bu nedenle öncül suç faillerinin aklama işlemlerini gerçekleştirmeleri halinde bu suçtan da cezalandırılmalarının gerektiği ileri sürülmüştür⁴⁸⁸.

Konuyla ilgili son görüşte ise ekonomik çıkar amacıyla suç işleyen ve bu suçlardan elde edilen maddi değerleri kendisi aklayan tüm kişiler hakkında 282. maddenin uygulanması gerekeceği bunun ise olmaması gerektiği belirtilmiştir⁴⁸⁹.

Aklama suçunun maddi unsurunda yer alan hareketlere göre ayırım yaparak bazı hareketler açısından öncül suç faillerinin, bazı hareketler açısından sadece üçüncü kişilerin, bazı hareketler açısından ise hem öncül suç faillerinin hem de üçüncü kişilerin aklama suçunun fail olabileceğinin kabul edilmesi aslında kazuistik bir düzenlemenin sonucu olarak ortaya çıkmakta ve bazı hareketler açısından öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağına ilişkin görüşlerin izini taşımaktadır. Bunun örneğini ise 4208 sayılı yasadaki kara para aklama suçunun düzenleniş biçimi oluşturmaktadır⁴⁹⁰.

Öncül suç failinin aynı zamanda aklama suçunun faili olup olamayacağı hususu bazı uluslararası sözleşmelerde de düzenleme konusu yapılmıştır. Strasburg Sözleşmesi'nin 6. maddesinde öncül suç failinin aklama suçunun faili olup

⁴⁸⁸ Wilkitzki, a.g.y., s.317; Pinto/Chevalier, a.g.y., s.29; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.300.

⁴⁸⁹ Meran, Basın Yoluyla, s.328.

⁴⁹⁰ 4208 sayılı yasanın 2/b maddesine göre, suç gelirlerine meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi ancak öncül suç failince işlenebilirken, iktisap edilmesi ve bulundurulması öncül suç failinin dışındaki üçüncü kişiler tarafından işlenebilecektir. Suç gelirlerinin kullanılması, kaynağının, niteliğinin, zilyedinin, malikinin değiştirilmesi, suç gelirlerinin gizlenmesi, suç gelirlerinin sınır ötesi harekete tabi tutulması veya sınır ötesi hareketin gizlenmesi hem öncül suç failince hem de üçüncü kişilerce işlenebilecektir. Akar, a.g.e., s.119; Taşdelen, a.g.e., s.256; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.447; Kocasakal, Karapara Aklanma Suçu, s.374.

olamayacağı konusunda bir zorunluluk getirilmeyip bu konunun düzenlenmesi sözleşmeye taraf devletlerin kendi iç hukuklarında geçerli olan suç politikasının tercihlerine bırakılmıştır. Sözleşmenin 6. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendinde *“bu maddenin 1. paragrafının uygulanmasında, paragrafta yer alan suçların, asli suçların faillerine uygulanamayabileceği öngörülebilir”* denilerek bu durum belirtilmektedir. Bu hükmün düzden okunması halinde, esas olarak aklama suçunun hem öncül suçun faili olan kişiler hem de öncül suça katılmayan üçüncü kişiler tarafından işlenebilecek bir suç olduğu ancak sözleşmeye taraf devlet tarafından öncül suç failinin aklama suçunun da faili olamayacağı yönünde bir düzenleme yapmalarının mümkün olduğu anlamı çıkmaktadır. Dolayısıyla sözleşmenin bu konudaki temel ilkesi öncül suç faillerinin aklama suçundan sorumlu tutulmalarıdır⁴⁹¹. Palermo Sözleşmesi’nde de farklı bir ifadeyle aynı sonucu doğuran bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre sözleşmeye taraf devletlerin iç hukuklarının gerektirmesi halinde sözleşmenin 6. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen aklama suçunun, öncül suç faili tarafından işlenemeyeceğinin belirtilmesi mümkün hale getirilmiştir. Viyana Sözleşmesi’nde ise bu konuda özel bir düzenleme bulunmamaktadır, dolayısıyla bu sözleşmeye göre öncül suç failinin aklama suçunun da faili olması konusunda bir sınırlama bulunmamaktadır.

Karşılaştırmalı hukukta da yukarıda belirtilen farklı görüşler doğrultusunda ülkelerin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerin de buna izin vermesi nedeniyle farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin Belçika hukukunda öncül suç failinin aklama suçundan da cezalandırılacağı açıkça belirtilmektedir⁴⁹². İspanya, Almanya ve

⁴⁹¹ Kocasakal, Karapara Aklanma Suçu, s.175.

⁴⁹² Failin kim olabileceği açısından, Belçika hukukunda ayrıma gidilmiştir. Buna göre ceza yasasının 505. maddesinin 3. fıkrasının 3. ve 4. bentlerinde belirtilen hareketler yönünden aklama suçunun, 42. maddenin 3. fıkrasında belirtilen şeylerden kaynaklanan öncül suçun failinin, suçun birlikte işleyeni ya da suça yardım edeni olarak sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir. Bu maddeden ve maddenin ters anlamından çıkan sonuç, aklama suçunun üç ayrı kategori halinde düzenlendiği ve 1. fıkrasının 2. bendinde düzenlenen hareketler (*kaynağını bildiği veya bilmesi gerektiği halde 43/3. maddede belirtilen şeyleri satın almak, bedelli veya bedelsiz kabul etmek, elinde bulundurmak, muhafaza etmek veya idare etmek*) açısından failin ancak öncül suçu işleyen fail dışında üçüncü kişilerin olabileceği, buna karşın yasada 1995 yılında yapılan değişiklik sonucunda düzenlenen 3. bentteki (*bu şeylerin gayri meşru kökenini gizlemek veya olduğundan farklı göstermek yahut bu şeylerin kaynaklandığı suçun işlenmesine karışmış kimselerin eylemlerinin yasal sonuçlarından kaçmasına yardımcı olmak amacıyla 42. maddenin 3. fıkrasında belirtilen şeyleri bir başka şeye dönüştürmek veya devretmek*) ve 4. bentteki (*kökenini bildiği veya bilmesi gerektiği halde, 42/3. fıkrasında belirtilen şeylerin niteliğini, kaynağını, bulunduğu yeri, yararlanma hakkını, hareketlerini veya kime ait olduğunu gizlemek veya*

İsviçre’de⁴⁹³ ise öncül suç failinin aklama suçunun da faili olup olamayacağı konusunda yasal düzenlemelerde açıklık bulunmamaktadır, ancak öğretide konuyla ilgili açık bir düzenleme olmamasına rağmen bu ülkelerde yer alan diğer düzenlemeler gereğince öncül suç faillerinin aklama suçunun da faili olabileceği ifade edilmektedir⁴⁹⁴. Fransız Ceza Yasası’nda da bu konuda açık bir düzenleme olmamakla beraber, ceza yasasının genel aklama suçunun düzenlendiği 324. maddesinde suçun maddi unsurunun “kolaylaştırma ve yardım” terimleri kullanılarak açıklanması nedeniyle aklama suçunun failinin öncül suçu işleyen kişiden başka üçüncü bir kişi olması gerektiği belirtilmiştir⁴⁹⁵. Macaristan’da ise aklama suçu, suç eşyasını saklama suçunun bir türü olarak düzenlenmekte ve öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağı açıkça ifade edilmektedir⁴⁹⁶. Konuyla ilgili karşılaştırmalı hukuktaki baskın görüş, öncül suç faillerinin aklama suçunun da faili olabileceği, öncül suçu işleyenlerin elde ettikleri gelirleri bizzat kendilerinin aklayabileceği, ancak her iki suçtan ayrı ayrı sorumlu tutulmasının gerektiği yönündedir.

Bu tartışmanın uygulamadaki somut yansıması ise öncül suç faili olmayan üçüncü kişide, suçun konusuna yönelik bulunması gereken bilmenin ispatı konusunda olmaktadır. Aşağıda faildeki manevi unsurun ispat sorunu konusunda ayrıntılı olarak tartışılacağı üzere, failin öncül suçu işleyen dışında bir üçüncü kişi olması halinde, bu kişide işleme tabi tutulan gelirlerin suçtan elde edildiğini “bilmesinin” ispatı mutlaka gerekirken, kendi suç gelirini aklayan kişi yönünden bunun ayrıca ispat edilmesi aranmayacaktır⁴⁹⁷.

olduğundan farklı göstermek) hareketler; açısından failin hem öncül suçu işleyen hem de bu suça katılmayan üçüncü bir kişi tarafından işlenebileceği düzenlenmiştir. **Kocasakal**, Karapara Aklanma Suçu, s.260, 261.

⁴⁹³ İsviçre Ceza Kanunu’nun 305 bis maddesinde bu konuda açık bir düzenleme olmamasına karşın, İsviçre Federal Mahkemesi’nin 21 Eylül 1994 tarihli kararında öncül suç failinin aklama suçunun da faili olabileceği yönünde karar verilmiştir. Söz konusu kararda şu ifadeler yer verilmiştir: “305 bis maddesi bizzat kendi işlediği suçun gelirlerini aklayan kişiye de uygulanabilir... 305 bis maddesi, ceza organlarının araştırmalarını engelleyici fiilleri cezalandırmakta olup bu husus, aklama suçunun failinin aynı zamanda dava konusu mamaleki değerlerin kaynaklandığı suçun faili de olmasını önlememektedir. Kaldı ki, aklama ve yasal ekonomiye sokma terimleri, kişinin bizzat kendi suç gelirini aklayan kişi olmayacağı yönünde herhangi bir düşünce de uyandırmamaktadır”. **Kocasakal**, Karapara Aklanma Suçu, s.155, dn.610.

⁴⁹⁴ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.301; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.176.

⁴⁹⁵ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.241.

⁴⁹⁶ **Mihályi**, a.g.y., s.21.

⁴⁹⁷ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.176.

Öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağına ilişkin görüşe katılmadığımızı ve bunun pek çok açıdan mümkün olmadığını belirtmemiz gerekmektedir. Bir kere öncül suçların koruduğu hukuksal değer ile aklama suçunun koruduğu hukuksal değer benzerlik göstermekle beraber esas olarak birbirinden farklıdır. Yukarıda suçla korunan hukuksal değer konusunda da açıklandığı üzere, aklama suçuyla korunan öncelikli hukuksal değer adalet sisteminin işleyişidir. Nitekim bunun en somut örneklerinden birini 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda aklama suçunun “adliye karşı suçlar” bölümünde düzenlenmesi oluşturmaktadır. Oysa aklama suçunun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suçların hiçbirisinde korunan hukuksal değeri adalet sisteminin işleyişinin korunması oluşturmamaktadır. Tabii ki sonuçta tüm suçlarla korunan hukuksal değer kamu düzenidir ve aklama eylemlerinin suç politikası doğrultusunda suç tipi olarak düzenlenmesindeki amaçlardan birini öncül suçların işlenmesinin engellenmesi oluşturmaktadır. Ancak tek başına bu durum, korunan hukuksal değer gerekçe gösterilerek öncül suç faillerinin aklama eyleminden cezalandırılmamasının gerekçesini oluşturmamaktadır.

Ayrıca öncül suçlarla korunan hukuksal değer ile aklama suçuyla korunan hukuksal değer aynı olması halinde ceza yasasının farklı bölümünde bağımsız bir suç oluşturulmasına gerek bulunmaz, ilgili öncül suçlarda aklama işlemlerinin yapılması suçun nitelikli hali olarak düzenlenir ya da öncül suçların yer aldığı bölümler içinde yalnızca üçüncü kişiler açısından uygulanabilecek aklama suçu düzenlenirdi. Bu yapılmayıp ayrı bir aklama suçunun düzenlenmiş olması, burada farklı bir yararın korunduğunun ve öncül suçlardan tamamen farklı bir suçun düzenlenmiş olduğunun, bu suçtan da ister öncül suça katılsın ister katılmasın suçun unsurlarını gerçekleştiren herkesin sorumlu olduğunun en açık kanıtıdır.

Ayrıca öncül suç failinin aklama suçunun faili olamayacağının kabul edilmesi, aslında suç politikası açısından hem uluslararası düzeyde hem de ulusal düzeyde son derece önemsenen aklama eylemlerinin bazılarının cezasız kalmasına ve öncül suç faillerinin aklama işlemlerini üçüncü kişilere yaptırmayıp kendileri tarafından yapılması konusunda cesaretlendirilmesine de yol açacaktır.

Bu konuda belirtilmesi gereken bir başka husus da öncül suç failinin aklama suçunun da faili olması halinde tek bir eylemle iki ayrı suçun gerçekleşmeyeceğidir. Herhangi bir öncül suçu örneğin yasa dışı uyuşturucu ticaretini ya da ihaleye fesat karıştırmayı meydana getiren eylemler ile bu suçlardan elde edilen gelirlerin aklanmasına yönelik eylemler birbirinden tamamen farklıdır. Aklama suçunu meydana getiren hareketlerin öncül suçları meydana getiren hareketlerin devamı olarak düşünülmesi mümkün değildir. Çünkü öncül suçlarda tanımlanan eylemlerin gerçekleştirilmesiyle suç sona ermektedir, bunların tamamlanması için ayrıca aklama işlemlerine gerek bulunmamaktadır. Öncül suç tamamlandıktan ve suç oluşup gelir elde edildikten sonra, öncül suçtan elde edilen gelirin sahibinin istemesi halinde ayrıca aklama suçunu oluşturan eylemler, ilk suçu oluşturan eylemlerden tamamen bağımsız olarak işlenmektedir. Ayrıca faili öncül suçu işlemeye yönelten kast ile aklama suçunu işlemeye yönelten kast birbirinden farklıdır. Dolayısıyla bize göre öncül suç failinin aynı zamanda aklama suçunun da faili olabileceği konusunda herhangi bir hukuki engel ya da zorunluluk bulunmamaktadır⁴⁹⁸.

Aklama suçunun faili, öncül suçu bizzat işlemiş ya da bu suça bir şekilde katılmış kişiler olabileceği gibi bu suça hiçbir şekilde katılmamış kişiler de olabilecektir⁴⁹⁹. Dolayısıyla aklama suçunun faili olunması için mutlaka failin suç gelirinin kaynağını oluşturan öncül suç ile bir ilgisinin bulunması gerekmemektedir; suç tipi de yasada bu durum göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir⁵⁰⁰. Suç tipine ilişkin hareketler belirtilirken de 4208 sayılı yasada olduğu gibi faille göre hareketler açısından bir ayırım yapılmamıştır.

(3). Tüzel Kişilerin Aklama Suçunun Faili Olup Olamayacağı Sorunu

Aklama suçunun faili konusunda değinilmesi gereken bir başka husus da bu suçun tüzel kişiler tarafından işlenip işlenemeyeceğidir.

⁴⁹⁸ Aynı görüşte bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.302; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.116, 117; **Taşkın**, a.g.e., s.166.

⁴⁹⁹ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.299; **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.276, 278; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71.

⁵⁰⁰ **Taşkın**, a.g.e., s.166.

Öğretide bazı yazarlar tarafından bu suçun tüzel kişiler tarafından işlenebileceği ifade edilmiş, bunun dayanağı olarak FATF'nin 40 Tavsiyesinin 2 nolu tavsiyesi ve aklama işlemlerinde genellikle finansal kuruluşların ve ticari işletmelerin görünürde meşru faaliyetlerinin kullanılması gösterilmiştir⁵⁰¹.

Bazı yazarlar “suçun tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi” ifadesini muğlak bulsalar da, bunlar için ceza yaptırımı öngörülmeyle, 4208 sayılı yasadaki hüküm gereği suçun tüzel kişi bünyesinde işlenmesi halinde aklama suçunun faili olabileceğini de ifade etmişlerdir⁵⁰². Böylelikle bu yazarlar aklama suçu özelinde tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bulunmasının yanı sıra suçun faili de olabileceğini kabul etmektedirler.

Bazı yazarlar ise yapılan düzenleme ile tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun kabul edilerek bu açıdan bir boşluğun doldurulduğunu, aynı zamanda tüzel kişilerin suç faili olması kabul edilmeyerek ceza hukuku ilkeleri açısından yerinde bir düzenleme yapılmadığını ifade etmektedirler⁵⁰³.

Bazı yazarlar aklama suçuna ilişkin hükmün gerek gerçek kişilerin gerek tüzel kişilerin fail olabileceği tarzda düzenlenmiş olduğunu belirtmektedirler⁵⁰⁴.

Bazı yazarlar ise her ne kadar 5237 sayılı TCK'da tüzel kişilerin suç faili olamayacakları görüşü benimsenmişse de tüzel kişilerin aklama suçunun faili olacaklarını aksi takdirde güvenlik tedbirlerinin uygulanmasının gerekçesiz kalacağını ifade etmektedirler⁵⁰⁵.

Bunun yanı sıra, karşılaştırmalı hukukta da tüzel kişilerin ceza sorumluluğunu ve dolayısıyla aklama suçundan tüzel kişilerin sorumlu olacağını kabul eden ve bunu

⁵⁰¹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.302; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.166, 177.

⁵⁰² **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.375.

⁵⁰³ **Ercan**, a.g.e., s.142.

⁵⁰⁴ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.299.

⁵⁰⁵ **Sönmez Işık**, a.g.e., s.79, 80

pozitif hukuk normu olarak düzenleyen Fransa⁵⁰⁶, İngiltere⁵⁰⁷, İrlanda⁵⁰⁸, Kanada, ABD⁵⁰⁹, Hollanda, Danimarka, Norveç ve Japonya gibi ülkeler bulunmaktadır⁵¹⁰.

Biz tüzel kişilerin suçun faili olabileceğini kabul etmiyoruz. Dolayısıyla bize göre tüzel kişilerin aklama suçunun faili olmaları mümkün değildir.

Aklama suçunun tüzel kişi yararına işlenmesi halinde 282. maddenin 4. fıkrası gereğince tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır⁵¹¹. 5237 sayılı TCK'nın bu düzenlemesi hem genel anlamda hem de suç gelirlerinin aklanması suçu anlamında çağdaş ve teorik açıdan doğru bir yaklaşımdır. Böylelikle 5237 sayılı yasa öncesinde aklama suçunun düzenlenmiş olduğu 4208 sayılı yasadaki tüzel kişilerin fail olarak kabul edildiği hükümler⁵¹² de mevzuattan çıkartılmış ve o dönem yürürlükte olan 765 sayılı TCK'nın suç teorisiyle çelişkili olan özel yasa düzenlemesi ilga edilmiş ve çelişki giderilmiş olmaktadır⁵¹³.

5237 sayılı yasa ile 4208 sayılı yasadaki tüzel kişilere ilişkin düzenlemedeki bir diğer temel yaklaşım farkı da uygulanacak yasa maddesinin kapsamındadır. 5237 sayılı yasanın 282. maddesinin 5. fıkrasının 20. maddeye ve bunun da 60. maddeye yaptığı yollama ile tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirinin uygulanması ancak aklama suçunun “tüzel kişi yararına işlenmesi halinde” söz konusu olabilecektir. Oysa 4208 sayılı yasanın 7. maddesinin 4. fıkrasındaki düzenlemede

⁵⁰⁶ 1994 tarihli Fransız Ceza Yasası'nın 121/2. maddesinde “Devlet hariç olmak üzere tüzel kişiler 121/4 - 121/7 maddelerindeki ayrımlara göre ve yasa ve kararname ile öngörülen durumlarda organları veya temsilcileri tarafından kendi yararlarına işlenen suçlardan dolayı sorumludurlar... Tüzel kişilerin ceza sorumluluğu aynı eylemlerin faili veya şeriki gerçek kişilerin ceza sorumluluğunu ortadan kaldırmaz” denilerek tüzel kişilerin ceza sorumluluğu açıkça düzenlenmiştir. Ayrıca bkz: **Jean Pradel**, “Fransız Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu İle İlgili Bazı Sorunlar”, Çev. Zeynel T. Kangal, Adalet Yüksekokulu 20. Yıl Armağanı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s.152 vd.

⁵⁰⁷ Bkz: **A. P. Simester/G. R. Sullivan**, Criminal Law Theory and Doctrine, 2nd Edition, Oxford – Portland Oregon, Hart Publishing, 2003, s.251 – 262.

⁵⁰⁸ **Financial Action Task Force**, Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Ireland, 17 Şubat 2006, Paris 2006, s.3.

⁵⁰⁹ Bkz: **Wayne R. LaFave**, Criminal Law, 2nd Edition, ABD, Thomson&West, 2003, s.701 – 713

⁵¹⁰ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.298.

⁵¹¹ **Taşkın**, a.g.e., s.166; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71; **Meran**, Basın Yoluyla, s.328.

⁵¹² 4208 sayılı yasanın 7. maddesinin 4. fıkrasında aklama suçundan dolayı tüzel kişilere de ceza verilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre “bu suçların tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde, üçüncü fıkranın (a) bendi hükmünün uygulanmadığı durumlarda, fiili gerçekleştiren yöneticiler hakkında da aynı cezalara hükmolunmakla birlikte, tüzel kişiler de beş yüz milyon liradan beş milyar liraya kadar para cezası...” verileceği belirtilmiştir.

⁵¹³ **Ünver**, Objektif Sorumluluk, s.132.

aklama suçunun “*tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi halinde*” tüzel kişiliğin cezalandırılması mümkün olabilecektir. Bu iki ifade arasındaki anlam farkı ve ortaya çıkardığı sonuçlar son derece farklıdır. Yeni TCK’nın 282. maddesinin 4. fıkrasının uygulanabilmesi için işlenen suçtan yani aklanan suç gelirinden tüzel kişiliğin bir yarar sağlaması gerekmektedir. Buna göre tüzel kişiliğin bünyesinde yer alan bir kişi ya da kişilerin tüzel kişiliğin temsilci ve/veya organlarının bu yönde bir iradesi olmamasına rağmen şirketi paravan olarak kullanıp aklama işlemlerine katılması halinde bundan dolayı tüzel kişi hakkında güvenlik tedbirine başvurulması mümkün değildir. Hatta bize göre sırf terfi etmek vs. gibi kişisel amaçlarla bir tüzel kişi çalışanının tüzel kişinin maddi kazanç sağlaması için aklama işlemlerine katılması halinde dahi tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanması mümkün değildir. Oysa 4208 sayılı yasada kullanılan “tüzel kişilik bünyesinde işlenmesi” ibaresinde böyle bir ayrıma gidilmemektedir. Nitekim öğretide bu ifade “*suçun, karapara aklama faaliyetini yasal bir görüntü ile maskelemek için kurulan tüzel kişiliğin (bayalet, paravan şirketler gibi) yürüttüğü bir faaliyet kapsamında veya bu tüzel kişiliğin yöneticileri tarafından yine tüzel kişiliğin faaliyetinin verdiği kolaylıktan yararlanarak işlenmiş olması yahut meşru bir amaçla kurulmuş olan tüzel kişilikten sonradan aklama suçunu işlemek için yararlanması halidir*” şeklinde tanımlanmaktadır⁵¹⁴. Bu tanımda da açıkça görüldüğü üzere ister tüzel kişilerin temsilci ve/veya organlarının bu yönde iradesi bulunsun ister böyle bir irade olmaksızın tüzel kişi çalışanlarınca tüzel kişiliğin olanakları kullanılmış olsun sonuç değişmeyecek ve tüzel kişilik cezalandırılacaktır. Görüldüğü üzere bu hem son derece adaletsiz bir durum yaratmakta hem de objektif ceza sorumluluğunu gündeme getirmektedir. Dolayısıyla 5237 sayılı yasada bu konuda yapılan genel düzenleme aklama suçu açısından da etkisini göstermiş ve ancak tüzel kişilerin gerçekleştiren eylemden yararlanması halinde bunlara özgü güvenlik tedbirlerinin uygulanacağını düzenlenmesi hem söz konusu adaletsizliği hem de objektif sorumluluğu ortadan kaldırmıştır.

4208 sayılı yasanın 7. maddesinin 4. fıkrasındaki düzenlemeye göre tüzel kişinin aklama suçundan sorumlu tutulabilmesi için 3. fıkranın (a) bendinde belirtilen

⁵¹⁴ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.437.

aklama amacıyla oluşturulan teşekkülün bulunmaması gerekir. Aksi takdirde yani aklama suçunun işlenmesi amacıyla oluşturulan bir teşekkülün bulunması halinde, tüzel kişinin sorumluluğuna gidilmeyecek, bir teşekkülün varlığı söz konusu olduğundan ceza arttırılarak verilecektir⁵¹⁵. Yani fail bir teşekkülün üyesi olarak bu suçu işlemişse tüzel kişinin yararına da eylemi gerçekleştirmiş olsa tüzel kişiliğin ceza sorumluluğu olmayacaktır. Bunun gerekçesi olarak da 7. maddenin 3. fıkrasının (a) bendinin uygulama yeri olduğunda zaten bir suç organizasyonun bulunduğu ve hukuk tarafından bir tüzel kişilik olarak tanınması mümkün olmayan suç örgütleri için tüzel kişilerin ceza sorumluluğuna gidilmesinin mümkün olmadığı, dolayısıyla bu hükmün uygulanmadığı hallerde tüzel kişilerin sorumluluğuna gidilmesinin suçun teşekkül halinde işlenmesinin ağırlatıcı neden sayılmasındaki amaç ile yakın olduğu, aklama suçunda bir takım kişilerin bir araya gelmesi ve düzenli bir organizasyon halinde aklama faaliyetini gerçekleştirmesi ile suçun işlenmesinin kolaylık sağlanmasının daha büyük tehlike arz etmesi sonucu daha şiddetli cezalandırılması gerekliliği belirtilmiştir⁵¹⁶.

Bu kendi içinde çelişkili bir durum yaratmaktadır. Zira eylemin bir örgüt faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirilmesiyle tüzel kişiliğin ceza sorumluluğu hakkında bağlantı kurulması suç teorisi açısından çelişkili bir durum yaratmaktadır. 5237 sayılı TCK'da tüzel kişilerin ceza sorumluluğu kabul edilmediği için böyle bir düzenlemeye de gerek kalmamıştır. Failin 282. maddede düzenlenen aklama suçunu bir örgütün faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirirken bunun aynı zamanda bir tüzel kişinin yararına işlemesi halinde, hem bir örgüt faaliyeti çerçevesinde suç işlendiği için faile cezası arttırılarak verilecek hem de bundan yarar elde eden tüzel kişiye bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır.

b. Mağdur

Aklama suçunun mağduru ancak gerçek kişiler olabilir⁵¹⁷. Suç teorisi açısından mağduru olmayan bir suç olmadığı gibi, bütün suçlarda mağdur ancak gerçek

⁵¹⁵ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.448; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.375.

⁵¹⁶ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.437, 438.

⁵¹⁷ Karşı görüşte bkz: Veli Özer Özbek/M. Nihat Kanbur/Pınar Bacaksız/Koray Doğan/İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010, s.200.

kişilerdir, dolayısıyla tüzel kişilerin suçun mağduru olması mümkün değildir, bunlar ancak suçtan zarar gören olabilir⁵¹⁸.

Mağdur konusuyla ilişkili olarak aklama suçunda tartışılan hususlardan birincisi bu suçun belli bir mağdurunun olup olmadığı noktasındadır. Öğretide aklama suçunun belirgin bir mağdurunun bulunmadığı, dolayısıyla bu suçtan “doğrudan” zarar görenin de olmadığı ifade edilmektedir⁵¹⁹. Bunun yansıması ise hem suç teorisi alanında olmakta hem aklama suçunu gerçekleştiren failerin profili üzerinde etkili olmaktadır.

Aklama suçunun belli bir mağdurunun bulunmaması nedeniyle öğretide mağdurun kim olduğu yönünde iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisinde bu suçla korunan hukuksal değerın adalet düzeninin işleyişı olduğu, dolayısıyla mağdurun da adalet sistemi olduğu, son tahlilde bütün suçların mağdurunun devlet olması nedeniyle bu suçun da mağdurunun esas olarak devlet olduğu, tüzel kişilerin suçun mağduru olabileceğı dolayısıyla bir tüzel kişilik olan devletin de aklama suçunun mağduru olabileceğı ileri sürülmektedir⁵²⁰.

Suçun mağduruna ilişkin ikinci görüşte de suçun mağdurunun ve zarar göreninin adalet sistemi olduğu, ancak bir tüzel kişi olarak devlet suç mağduru olamayacağı için bu sistemin düzgün işleyişinden de tüm toplumun çıkarı olması nedeniyle bütün toplumun ve onu oluşturan bireylerin mağdur olduğu ifade edilmektedir⁵²¹.

Bize göre bütün suçlar bireye karşı işlenir ve tüm suçların mağduru da bireylerdir⁵²². Devletin suçun mağduru olabileceğı görüşü, devleti bir hak öznesi

⁵¹⁸ **Yener Ünver**, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.141; **Hakan Hakeri**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.119; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.307; **Mahmut Koca/İlhan Üzülmöz**, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.146.

⁵¹⁹ **Taşkın**, a.g.e., s. 262; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.303, 450; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71.

⁵²⁰ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.81, 82; **Meran**, Basın Yoluyla, s.329; **Nurullah Kunter**, Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1954, s.118; **Dönmezer/Erman**, C.II, s.428; Soyaslan, a.g.e., s.224; **Faruk Erem/Ahmet Danişman/Mehmet Emin Artuk**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1997, s.242; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71.

⁵²¹ **Hakeri**, a.g.e., s.119; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, a.g.e., s.308; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.303, 450; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.208; **Ünver**, Hukuksal Değer, s.141 vd; **Koca/Üzülmöz**, a.g.e., s.146.

⁵²² **Ünver**, Hukuksal Değer, s.142, 580; **Koca /Üzülmöz**, a.g.e., s.148.

olarak kabul eden eski anlayışın bir ürünüdür ve günümüz modern ceza hukuku öğretisine göre kabul edilmemesi gerekir⁵²³.

Buna göre suç gelirlerinin aklanması suçunun işlenmesiyle toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes suçun mağduru olmaktadır⁵²⁴.

Ayrıca öğretide haklı olarak bu suçun belli bir mağdurunun olmamasının suçla mücadelede önemli bir sorun oluşturduğu ifade edilmektedir⁵²⁵. Gerçekten de belli bir mağdurun olmaması nedeniyle, aklama suçu sonucunda doğrudan zarar gören kişiler olmadığı için aklama suçu bireyler tarafından istisnai haller dışında şikayet konusu yapılmamakta ve ancak ya ihbar ya da kamu makamlarının çeşitli nedenlerle yaptıkları araştırma ve denetimleri neticesinde bu suçlar ortaya çıkarılmaktadır. Bu da aklama suçlarının siyah sayılar olarak kalmasına neden olmaktadır.

c. Suçun Konusu

(1). Genel Olarak

Öncelikle konusu olmayan bir suç tipinin bulunmadığını, ceza normu olarak düzenlenmiş tüm suç tipleri açısından, üzerinde suç olarak tanımlanan haksızlık içeren eylemin gerçekleştiği bir konunun olduğunu ifade etmeliyiz⁵²⁶. Suçun

⁵²³ Devlete haklar ve yararlar yükleyen anlayışın faşizm ve nasyonal sosyalizm düşüncelerinin hukuka yansımış halleri olduğu ifade edilmektedir. Bkz: **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.208; **Çetin Özek**, "1997 Türk Ceza Yasa Tasarı'na İlişkin Düşünceler" Prof. Dr. Sahir Erman'a Armağan, İstanbul, İÜHF Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1999, s.665 – 669; Ancak Çetin Özek daha önceki tarihli bir eserinde "*hukukun gayesi, devletin varlığını ve devamını korumaktır*" diyerek devletin suçun mağduru olabileceği şeklinde bir ifade kullanmıştır. Bkz: **Çetin Özek**, Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhinde Cürümler, İstanbul, İÜHF Yayını, 1967, s.38. Ancak bize göre Özek bu ifadeyle, hukukun devlet düzeninin hukukun varlığı ve işlemesiyle devamlılığını sürdürebileceğini, böylelikle toplumun ve onu oluşturan bireylerin de düzen ve barış içinde yaşamlarını sürdürebileceğini nitekim siyasi iktidar düzeni aleyhine suçlara da ceza yasasında bu nedenle yer verildiğini ifade etmek istemiştir. Karşı görüş için bkz: **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.208.

⁵²⁴ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.209.

⁵²⁵ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71.

⁵²⁶ Öğretide bazı yazarlar suçun konusunun olmayabileceğini belirtmekle beraber bu suçlara örnek göstermemektedirler. Bkz: **Nevzat Toroslu**, Cürümlerin Tasnifi Bakımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara, AÜHF Yayını, 1970, s.190; **Ünver**, Hukuksal Değer, s.144.

konusu⁵²⁷, herhangi bir eşya, kişilere karşı suçlarda aleyhine suç işlenen kişinin fiziksel yapısı ya da kişinin şerefi olabilir⁵²⁸.

Aklama suçunun konusu TCK'nın 282. maddesinin 1. fıkrasında “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri*” olarak tanımlanmıştır.

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde suçun konusu, yerini aldığı 4208 sayılı yasaya göre son derece kısa ve ayrıntıya girmeden tanımlanmıştır. Zira 4208 sayılı yasanın 2. maddesinin (a) bendinde suçun konusu, öncül suçtan “*elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddî menfaat ve değer*” olarak tanımlanmıştır⁵²⁹. 4208 sayılı yasaya göre suçun konusunu yani kara parayı; para, para yerine geçen kıymetli evrak, mal ve gelirler oluşturmaktadır. Ayrıca bunların birbirlerine dönüştürülmesiyle elde edilen değerler de suçun konusuna dahildir⁵³⁰.

Öğretide 4208 sayılı yasanın bu düzenlemesi eleştirilmiştir. Zira suçun konusu olan suçtan elde edilen gelirler bir kez “mal” terimiyle kavramlaştırıldıktan sonra; para, para yerine geçen kıymetli evrak ve gelir terimlerinin kullanılmasına gerek yoktur. Zira mal terimi bunların hepsini kapsayan bir üst kavramdır, diğer kavramların kullanılmasıyla yalnızca anlam pekiştirilmekte, yoksa ayrı kavramlar ifade edilmemektedir⁵³¹. Biz de bu görüşe katıldığımızı ifade etmeliyiz. Nitekim uluslararası belgelerde ve yabancı ülke hukuklarında da malvarlığı teriminin kullanılması bizim de paylaştığımız bu görüşün doğruluğunu pekiştirmektedir⁵³².

⁵²⁷ Öğretide suçun konusu kavramı için “*suçun maddi konusu*”, suçla korunan hukuksal değer kavramı için “*suçun hukuki konusu*” ifadelerini kullanan yazarlar da bulunmaktadır. Bkz: **Doğan Soyaslan**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005, s.227 vd.; **Erem/Danışman/Artuk**, a.g.e., s.234 vd.

⁵²⁸ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.203.

⁵²⁹ Buna ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.440 - 443.

⁵³⁰ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.122 – 124; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.440.

⁵³¹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.442.

⁵³² Ancak örneğin Alman ceza hukukunda her suçtan elde edilen gelir, suç geliri ve bu suçun maddi konusu sayılmamakta, yalnızca madde metninde katalog/liste halinde ve tek tek belirtilerek sayılmış cürüm veya cünhalardan elde edilen gelirler suç geliri olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle, bu suçun maddi konusunun kaynağının yasalılık ilkesi çerçevesinde suç tipinde sınırlı biçimde düzenlendiği görülmektedir. Yine gelirin sadece

Görüldüğü üzere TCK'nın 282. maddesinde son derece kısa ve bir o kadar da geniş bir kavram kullanılmıştır. Suç gelirlerinin aklanmasına yönelik 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi'nde ve 1990 tarihli Strasburg Sözleşme'sinde de aklama suçunun konusu olarak malvarlığı terimi kullanılmaktadır. Viyana Sözleşmesine göre, malvarlığı ile maddi veya maddi olmayan, taşınır ya da taşınmaz, somut varlığı olan veya olmayan her türlü mal ile bunlar üzerindeki mülkiyet veya yararlanma hakkını gösteren hukuki belgeler ve senetler kastedilmektedir. Strasburg Sözleşmesinde malvarlığı terimine ek olarak “gelir” terimi de kullanılmıştır⁵³³.

Buna göre yasa koyucu 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde yer alan aklama suçunun konusunu düzenlerken, hem 4208 sayılı yasada yer alan aklama suçunun konusuna ilişkin öğretideki mevcut eleştirileri dikkate almış, hem de bundan da fazla, konuyla ilgili uluslararası sözleşmelerle uyum sağlamaya çalışmıştır. Dolayısıyla yasa koyucu, 4208 sayılı yasanın konusu belirtmek için kullanılan para, para yerine geçen kıymetli evrak, mal ve gelirleri ayrı ayrı belirtmek yerine bunları tek bir kavram içinde toplamıştır⁵³⁴.

(2). Öncül Suç

Aklama ile mücadele aslında suç gelirlerine kaynaklık eden suçların önlenmesine yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Bu açıdan niteliği itibariyle oldukça karmaşık olan aklama suçu ile öncül suç arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve açıklanması konunun anlaşılabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır⁵³⁵. Suç gelirlerinin aklanması suçunda birçok suç tipinden farklı olarak kendinden zamansal açıdan önce gelen bir suçun işlenmesi ve bu suçtan bir gelir elde edilmesi gerekmektedir. “*Müsnat, ön veya öncül suç*” olarak adlandırılan⁵³⁶ bu suçların işlenmesi

bu suçlardan elde edilmesi değil, aynı zamanda bu gelire yasal bir biçimde elde edilmiş görüntüsü verilmek istenen davranış biçimleri de (tipik davranış biçimleri) Alman CK'nın 261. paragrafında sınırlı ve aynı zamanda seçimlik bir biçimde sayılmıştır. Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.303.

⁵³³ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.86.

⁵³⁴ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.122 – 124.

⁵³⁵ Aydın, a.g.y., s.VIII.

⁵³⁶ Öğretide bazı yazarlar öncül suç kavramını eleştirmekte ve bunun hukuksal bir terim olmadığına ilişkin görüşlerini ve kendilerinin “ön suç” terimini seçmelerinin nedenini şu şekilde belirtmektedirler: “...*Mukayeseli hukukta ön suç için ‘temel suç’, ‘asli suç’, ‘önceki suç’ gibi terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Türk Hukukunda, yapısal açıdan karapara aklama suçu ile aynı özellikleri taşıyan suç eşyasına yataklık suçunda Dönmezler ‘temel suç’, Önder ise ‘ön suç’ terimini kullanmaktadır. 4208 Sayılı Kanun uygulaması*

sonucunda bir gelir elde edilmekte ve kaynağını suç oluşturan bu gelire yasal bir görünüm kazandırmak amacıyla yapılan bazı eylemler de aklama suçunu oluşturmaktadır⁵³⁷.

Öncül suç, *işlenmesi sureti ile elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değerlerin suç geliri olarak kabul edildiği suç* olarak tanımlanabilir⁵³⁸. Görüldüğü üzere bu tanım, genel teorik bir tanımlamadan ziyade aklama suçuna özgü bir tanım olarak verilmiştir; zira bu gerektiğinde bazı sınırlı sayıdaki suç tipinde yer alan bir kavramdır, bunlardan birini de aklama suçu oluşturmaktadır.

Aklama suçu açısından son derece önemli olan öncül suç kavramının ayrıntılı olarak açıklanması için öncelikle hangi suç tiplerinin öncül suçları oluşturabileceği açıklanacak, bundan sonra öncül suçun kovuşturulabilirliği yani yurt dışında işlenmiş olması hali ile affa ve zaman aşımına uğraması vb. gibi olasılıklar değerlendirilecektir.

i. Öncül Suçu Oluşturan Suçlar

(i). Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenmiş olan suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin öncül suçların belirlenmesinde “*eşik sistemi*” kullanılmış ve

bakımından ise neredeyse ittifakla ‘öncül suç’ teriminin kullanıldığı görülmektedir. Bizce, daha çok MASAK yetkililerinin ve hukukçu olmayanların kullandığı bu ifade, hiçbir şekilde bilimsel olmadığı gibi ve Türk dilinin özelliklerini, güzelliğini yansıtmayan, kavramı doğru bir biçimde ortaya koymayan bir ifadedir. Gerçekten öncül, mantıkta, bir tasımın büyük ve küçük olmak üzere ilk iki önermesinin her biri için kullanılan, gene bir sonucun çıktığı önerme anlamına gelen bir sözcüktür... Halbuki yukarıda değinildiği üzere, yapısal olarak aklama suçu ile aynı özellikleri taşıyan suç eşyasına yataklık suçunda Türk doktrini genel olarak ön suç terimini kullanmaktadır ve bu ifade, kavramı çok iyi ifade eden bilimsel bir ifade olduğu gibi, yerleşik hale de gelmiştir. Her ne kadar biz daha önce konu ile ilgili doktora tezimizde Dönmezer gibi temel suç kavramını tercih etmiş isek de, bugün ön suç terimini daha doğru bulmakta ve artık aklama suçu için bu terimin kullanılması ve yerleşmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Her durumda, ‘öncül’ suç, teknik hukuk bakımından bir anlam ifade etmeyen, hatalı bir ifadedir.” Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.71, 72.

Yazarın yukarı aktarılan açıklamalarına katılmakla beraber, öğreti ve uygulamada artık iyice yerleşen “öncül suç” ifadesini kullanmayı tercih ediyoruz.

⁵³⁷ Uyar, a.g.e., s.58.

⁵³⁸ Uyar, a.g.e., s.58.

böylelikle 4208 sayılı yasaya göre öncül suçların kapsamı genişletilmiştir⁵³⁹. Buna göre “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren*” tüm suçlar öncül suç olarak kabul edilmektedir.

5237 sayılı TCK’nın ilk halinde öncül suçların eşik değeri olarak 1 yıl hapis cezası ve üzerindeki hapis cezaları belirlenmişti. Ancak 26.06.2009 tarih ve 5918 sayılı “*Türk Ceza Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un*”⁵⁴⁰ 5. maddesiyle, 282. maddenin 1. fıkrasında yapılan değişiklik ile öncül suçların eşik değeri 1 yıldan 6 aya indirilmiştir. Böylelikle yasanın Resmi Gazete’de yayınlandığı 9 Temmuz 2009 tarihinden itibaren öncül suçun eşik değeri 6 aya indirilmiştir. Yasanın gerekçesinde bu indirimin nedeni olarak FATF’nin 40 Tavsiyesi ile uyumun sağlanmaya çalışılması gösterilmiştir.

Öncül suçun belirlenmesinde sayma sisteminden eşik sistemine geçişte yasa koyucunun hem öğretiden gelen eleştirileri hem de FATF’nin 1 numaralı tavsiye kararını dikkate aldığı görülmektedir⁵⁴¹. Eşik değer olarak önce bir yıllık sonrasında altı aylık hürriyeti bağlayıcı cezasının seçilmesi de aynı şekilde FATF’nin tavsiye kararına uyum amacıyla gerçekleştirilmiştir. Zira FATF’nin 40 Tavsiyesinin 1 nolu tavsiyesinde “*Ülkeler eşik yaklaşımını uyguladıklarında, öncül suçlar, ulusal kanuna göre en azından ciddi suç kapsamına giren tüm suçları kapsamalıdır veya azami olarak bir yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçları içermelidir veyahut hukuk sistemlerinde suçlar için bir asgari eşiği olan ülkelerde öncül suçlar, asgari cezası altı ay haptiden fazla olan tüm suçları kapsamalıdır*” denilmektedir.

Suç gelirlerinin aklanması suçunun öncül suçlarını çok sayıda ve çeşitli suçlar oluşturmaktadır. Bazı suç tiplerinin aklama suçunun öncül suçunu oluşturmaması mümkün değilken, bazı suç tiplerinin işlenmesi de aklama işlemi gerçekleşmeksizin anlamsız kalmaktadır. Örneği yasa dışı uyuşturucu ticareti suçu, içerdiği büyük

⁵³⁹ Aynı görüşte bkz: **Hüseyin Gültekin**, “Yeni TCK ve Karapara Aklama Suçu”, Yaklaşım, Y.13, S.153, 2005, s.264; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.432.

⁵⁴⁰ RG. 9 Temmuz 2009 t. ve 27283 S.

⁵⁴¹ **Engin Akın**, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nda Yer Alan ‘Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklama’ Suçu İle 4208 Sayılı Kanun’da Yer Alan ‘Karapara Aklama’ Suçunun Karşılaştırılması”, Yaklaşım, Y.12, S.142, Ekim 2004, s.271; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.433.

orandaki risklere rağmen yüksek miktardaki getirisi nedeniyle sürekli olarak işlenmektedir ancak bu suçtan elde edilen gelirlerin aklama işlemine tabi tutulmadan kullanılması mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla sonrasında aklama suçu işlenmeksizin yasa dışı uyuşturucu ticareti suçunun işlenmesinin bir anlamı kalmamaktadır. Öte yandan hakaret ya da siyasi iktidar düzenine karşı suçlar neticesinde bir suç gelirinin elde edilmesi mümkün olmadığı için bunların öncül suç olmaları da mümkün değildir.

Ayrıca suç gelirlerinin aklanması suçundan hüküm kurulabilmesi için öncül suçtan bir mahkumiyet kararının verilmiş olması gerekmemekte, ancak suçun işlenip işlenmediğinin belirlenmesi gerekmektedir. Öncül suç ile suç gelirlerinin aklanması suçu iki ayrı suçtur. Bu nedenle öncül suç hakkında davayı ya da cezayı düşüren sebeplerin bulunması, aklamaya ilişkin soruşturma veya kovuşturmayı durdurmaz. Öncül suçun failinin ölmüş olması ya da bulunamaması nedeniyle hakkında soruşturma yapılamamış ya da mahkum edilememiş olsa bile, aklama suçu oluşur ve yargılama yapılır. Öncül suç hakkında beraat kararı verilmesi halinde, failin haksızlıkla ilişkisi kesilmiş olacağı ve suçtan elde edilmiş bir gelir de olmayacağı için aklama suçunun da oluşmadığı kabul edilmelidir. Öncül suç affa uğrasa ve failine ceza verilemese de aklama suçuna ilişkin yargısal işlemlere devam edilmelidir⁵⁴². Bu konular aşağıda ayrıca ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

(ii). Vergi Suçlarının Öncül Suç Olup Olamayacağı Sorunu

Vergi suçlarının aklama suçu açısından öncül suç olarak kabul edilip edilmeyecekleri ve vergi suçları işlenmekle kişilerin kazançlarının vergi olarak ödenmesi gerekirken ödenemeyen kısımlarının suç geliri olarak kabul edilip edilmeyecekleri tartışmalı bir konudur.

Kayıt dışı ekonomi ile suç ekonomisinin en önemli ilişkisi ve ortak özelliği, suç ekonomisinin kayıt dışı ekonominin içinde yer alması ve onun bir alt başlığını oluşturmasıdır⁵⁴³. Suç ekonomisi içinde yer alan değerler bir suçtan elde edilmişlerdir

⁵⁴² Ergin Ergül, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu, Ankara, Yargı Yayınevi, 2001, s.165; Taşkın, a.g.e., s.167.

⁵⁴³ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.13; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.21; Taşdelen, a.g.e., s.203; Ergül, Karaparanın Aklanması ve Suçları, s.26; Güner, a.g.e., s.21.

ve doğası gereği kayıt dışı olarak ortaya çıkmaktadırlar; ancak suç gelirleri kayıt dışı ekonomi kapsamında yalnızca suç ekonomisi içinde yer almamaktadır. Çünkü bu gelirlerin bir bölümü suçtan kaynaklandığı ve suç ekonomisinin içinde bulunduğu halde vergi kaçakçılığı gibi bir takım eylemlerden elde edilen gelirler aslında hukuka uygun olarak elde edilmekle birlikte bunun vergilendirilmemesi yasalarda suç olarak tanımlandığı için suç geliri olarak değerlendirilmektedir, dolayısıyla bu normatif bir tanımdır⁵⁴⁴. Buradan hareketle öğretide vergi suçu doğuran eylemlerden elde edilen gelirlerin, suç gelirleri olarak kabul edilip edilmeyeceği ve dolayısıyla vergi suçlarının öncül suç oluşturup oluşturmayacağı konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır.

Vergi suçlarıyla, vergi yasalarındaki kurallara aykırı hareket edilmesi ceza hukukuna özgü yaptırımlarla cezalandırılmaktadır. Bu suçların düzenlenme amacı, vergisel yükümlülüklerle zamanında ve gerektiği şekilde uyulmasının sağlanmasıdır⁵⁴⁵. Vergi suçları VUK'da düzenlenmişlerdir, vergi mahremiyetinin ihlali VUK m.5'te, yükümlülerin özel işlerini yapmak VUK m.6'da, vergi kaçakçılığı ise VUK m.359'da düzenlenmiştir⁵⁴⁶. Dolayısıyla bu eylemlerin normatif açıdan ceza hukukuna göre suç oluşturdukları tartışmasıdır.

⁵⁴⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.21.

⁵⁴⁵ Mualla Öncel/Ahmet Kumrulu/Nami Çağan, Vergi Hukuku, 6. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 1998, s.209.

⁵⁴⁶ VUK m. 359 "(Değişik: 5728 - 23.1.2008/m.276) a) Vergi kanunlarına göre tutulan veya düzenlenen ve saklanma ve ibraz mecburiyeti bulunan;

1) Defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapanlar, gerçek olmayan veya kayda konu işlemlerle ilgisi bulunmayan kişiler adına hesap açanlar veya defterlere kaydı gereken hesap ve işlemleri vergi matrahının azalması sonucunu doğuracak şekilde tamamen veya kısmen başka defter, belge veya diğer kayıt ortamlarına kaydedenler,

2) Defter, kayıt ve belgeleri tahrif edenler veya gizleyenler veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar,

Hakkında (Değişik ibare : 5904 - 16.6.2009/m.23/Yürürlük/m.40) "on sekiz aydan" üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Varlığı noter tasdik kayıtları veya sair suretlerle sabit olduğu halde, inceleme sırasında vergi incelemesine yetkili kimselere defter ve belgelerin ibraz edilmemesi, bu fıkra hükmünün uygulanmasında gizleme olarak kabul edilir. Gerçek bir muamele veya duruma dayanmakla birlikte bu muamele veya durumu mahiyet veya miktar itibarıyla gerçeğe aykırı şekilde yansıtan belge ise, muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belgedir.

b) Vergi kanunları uyarınca tutulan veya düzenlenen ve saklama ve ibraz mecburiyeti bulunan defter, kayıt ve belgeleri yok edenler veya defter sahifelerini yok ederek yerine başka yapraklar koyanlar veya hiç yaprak koymayanlar veya belgelerin asıl veya suretlerini tamamen veya kısmen sahte olarak düzenleyenler veya bu belgeleri kullananlar, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belge, sahte belgedir.

c) Bu Kanun hükümlerine göre ancak Maliye Bakanlığı ile anlaşması bulunan kişilerin basabileceği belgeleri, Bakanlık ile anlaşması olmadığı halde basanlar veya bilerek kullananlar iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

371 inci maddedeki pişmanlık şartlarına uygun olarak durumu ilgili makamlara bildirenler hakkında bu madde hükmü uygulanmaz.

Öğretide bazı yazarlar vergi kaçakçılığı suçundan elde edilen gelirlerin suç geliri olarak kabul edilemeyeceğini ifade etmektedirler. Bu yazarlara göre vergi kaçakçılığında geliri doğuran asıl faaliyet suç değildir ve tamamen yasalara uygundur. Aklama eylemi, suç gelirini doğuran asıl eylemden sonra ikinci bir eylem olmasına rağmen, vergi kaçakçılığında üçüncü eylem olmaktadır. Dolayısıyla vergi kaçakçılığında ilk eylem geliri doğuran meşru faaliyettir⁵⁴⁷.

Bu görüşe katılmayan yazarlar ise, vergi kaçakçılığında da suçun konusu olan ve yasal olarak elde edilen gelirin suç geliri olarak değerlendirilmesinin uygun olacağını ifade etmektedirler. Bunlara göre suçtan doğrudan doğruya elde edilen bir gelir olmasa dahi suç dolayısıyla elde edilen bir gelir olması ve suçun konusunu oluşturması nedeniyle bu sonuca ulaşılmaktadır. Bu yazarlara göre, nasıl ki kasten öldürme suçunda, yasal olarak elde edilmiş olsa dahi faili teşvik amacıyla verilmiş paranın suç dolayısıyla elde edilen gelir olarak suçtan kaynaklandığı kabul ediliyorsa, vergi kaçakçılığı suçunda da suça konu olan gelirin suçtan kaynaklandığı kabul edilmelidir⁵⁴⁸.

Ancak anılan yazarlardan Değirmenci, bu gelirlerin bir kısmının suçtan kaynaklandığı ve suç ekonomisinin içinde yer aldığı halde, vergi kaçakçılığı gibi bir takım eylemlerden elde edilen gelirlerin aslen hukuka uygun olarak elde edildiğini kabul ve ifade etmektedir⁵⁴⁹. Değirmenci devamla vergi kaçakçılığında, vergilendirmeden kaçırılan gelirlerin hukuka uygun olarak elde edildiğini ancak vergiye tabi tutulmamak amacıyla kayda sokulmadığını belirtmektedir. Ancak yazar buradan hareketle ve gerekçesini belirtmeden “suçtan kaynaklanan mal varlığı değerleri” içinde aklama eylemine konu olabilecek vergi kaçakçılığı suçunun da bulunduğunu ve bunun da enformel ekonomi içinde yer aldığını ifade etmekte ve

Kaçakçılık suçlarını işleyenler hakkında bu maddede yazılı cezaların uygulanması 344 üncü maddede yazılı vergi ziyai cezasının ayrıca uygulanmasına engel teşkil etmez.”

⁵⁴⁷ **Engin Akın**, “Kayıtdışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, Yaklaşım, Y.13, S.156, Aralık 2005, s.268; **Kocasakal**, Karaparanın Aklanması Suçu, s.16.

⁵⁴⁸ **Taşdelen**, a.g.e., s.52, 53; **Taşkın**, a.g.e., s.135, 136; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.22, dn.49; **Tekinalp**, a.g.e., s.680.

⁵⁴⁹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.21.

aklama suçunun konusu oluşturan gelirlerin hem suç ekonomisi hem de enformel ekonomi içinde yer aldığını ileri sürmektedir⁵⁵⁰.

Bu görüşü savunan yazarlardan bir diğeri olan Taşdelen ise, 4208 sayılı yasadaki düzenlemeden hareketle, vergi kaçakçılığı suçunun öncül suç olarak kabul edilmesin nedeninin, vergi kaçakçılığından elde edilen kazançların müsaderesinin özel hükümlerle sağlanarak suçluların eline geçmesinin önlenmesi ve sonuçta ekonomik sistem içinde güç kaynağı olmalarının önlenmesi olduğunu ifade etmektedir⁵⁵¹. Ancak 5237 sayılı TCK'da öncül suçların tek tek gösterilmesi sisteminden vazgeçildiği gibi, yazarın bahsettiği müsadereye ilişkin hükümler de (eşdeğer müsadere, kaim değer müsadere ve kazanç müsadere) TCK'nın genel hükümleri içinde düzenlenerek hem TCK içinde yer alan hem de özel yasalarda yer alan suç tipleri açısından uygulanabilir hale gelmiştir. Böylelikle vergi kaçakçılığı suçu neticesinde kaçırılan vergilerin müsadere yaptırımıyla ele geçirilmesi için artık vergi kaçakçılığı suçunun aklama suçunun öncül suçları arasında düzenlenmesine gerek kalmamıştır.

Bu konudaki üçüncü görüşte ise, vergi kaçakçılığı suçundaki faaliyetin yönünün aklama suçuna göre tam ters yönde olduğu, vergi suçlarında yasal faaliyetler yasa dışı alana kaydırılmaya çalışılırken; aklama suçunda yasa dışı faaliyetlerin yasal alana kaydırılmak istendiği, aklayıcının yasal ekonomik düzene dahil ettiği gelirin vergisini ödemeye razı olduğu, bu anlamada vergi suçları ile aklama suçunun zıt kavramlar gibi görünmesine rağmen aslında her iki kavram için de esas alınması gereken noktanın gelirin kaynağı olduğu ifade edilmektedir. Buna göre, suç kaynaklı gelirlerin özelliğinin suçtan elde edilmeleri olduğu, konuyla ilgili diğer görüşlerin başlangıçtan itibaren gelirin yasal olup olmadığı ölçütüne dayandığı, ancak bu görüşlerde gelirin kaynağı noktasının ihmal edildiği, zira vergi suçları sonucu ödenmesi gereken verginin ödenmemesinin devlet hazinesine verdiği zarar oranında failin aktifinde haksız bir artış meydana getirdiği, bu artışın başlangıçta yasal olarak elde edilen gelirden kaynaklanmayıp bu gelirin beyan edilmemesinden kaynaklandığı,

⁵⁵⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.22.

⁵⁵¹ Taşdelen, a.g.e., s.53.

dolayısıyla arada kalan miktarın suç geliri oluşturduğu, yasa koyucunun da bu tür eylemleri suç olarak düzenlemeye hakkı olduğu ifade edilmektedir⁵⁵².

Aslında bu gerçekten de tartışmalı ve siyah ile beyazın olmadığı gri bir alandır. Vergi kaçakçılığına konu olan gelirlerin suç geliri olarak kabul edilemeyeceği görüşünü savunan yazarlar, suça konu ilk gelirin tamamen yasal faaliyetlerden elde edilmesi konusunda gerçekten de haklıdırlar. Öte yandan bu gelirleri suç geliri olarak kabul eden yazarlar da başlangıç ne olursa olsun sonuçta yasalara göre suç olarak tanımlanan bir eylemle irtibatlı gelirin varlığını görüşlerine gerekçe göstermekte haklıdırlar.

Buna göre sorunun çözüm bu iki görüşün birleştirilmesinde aranmalıdır. Konuya normatif açıdan yaklaşıldığında vergi kaçakçılığına konu olan gelir ilk olarak elde edildiği anda tamamen yasalara uygun olarak verilen bir hizmet ya da satılan mal karşılığında elde edilmiş bir gelirdir. Örneğin söz konusu malın ya da hizmetin değeri 100 birim olarak belirlendiğinde başlangıçta bunun tamamı yasal gelirdir. Ancak yürürlükteki vergi mevzuatı gereğince bunun 40 birimimin gelir vergisi, KDV vs. gibi vergilerle devlete ödenmesi gerekirken, söz konusu faaliyet kayda geçilmeden yapılıyorsa işte devlete ödenmesi gereken bu 40 birimlik kısım suç gelirini oluşturmakta ve gelirin bir şekilde kaydi sisteme alınmaması da aklamayı meydana getirmektedir. Dolayısıyla vergi kaçakçılığı suçunun işlenmesi neticesinde hukuka uygun olarak elde edilen gelirin devlete ödenmesi gerekirken ödenmeyen kısmı suç ekonomisine dahil olmaktadır⁵⁵³.

Ancak katı normatif bir değerlendirilme yapılmaksızın, aklama suçuyla korunan hukuksal değer ve suçun düzenlenmesiyle elde edilmek istenen amaç dikkate alındığında vergi suçu işlenerek elde edilen, yukarıdaki örnekte ifade edilen fazlalık kısmın da aslında aklama suçu açısından suçtan elde edilen gelir olarak kabul edilmemesi gerekir. Zira vergilendirmeye tabi tutulan gelirin elde edildiği eylem suç oluşturmamakta, yalnızca bunun vergilendirilmesine yönelik yasa emri yerine getirilmediği için bunu yerine getirmeyene ceza verilmekte ancak yine de bu, söz

⁵⁵² Ercan, a.g.e., s.15.

⁵⁵³ Morris-Cotterill, a.g.y.; Taşdelen, a.g.e., s.203.

konusu geliri “suçtan elde edilen gelir” haline getirmemektedir. Çünkü kişi 100 birimlik bir kazanç elde ederken bunu tamamen kendisi için ve hukuka uygun olarak elde etmektedir. Dolayısıyla gelirin elde edilmesi bu aşamada sona ermiş olmaktadır. Ancak devlet, kamu hizmetlerinin yerine getirilebilmesi için, kişilerin gelirlerinin VUK ve diğer yasalarda düzenlenen bir sistemle kayda geçirilip beyan edilmesi ve buna göre gelirin belli bir kısmının kendisine ödenmesini istemektedir. İşte suç olan bu kayıtların hiç tutulmaması, hatalı ya da yanlış tutulması ve böylelikle gelirin bir kısmının vergi olarak ödenmesinden kaçılmaya çalışılmasıdır. Gelirin bir bütün olarak elde edildiği aşamada ise suç ve hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

Sonuç olarak vergi suçlarının aklama suçunun öncül suçunu oluşturup oluşturmadığı konusunda “yürürlükteki mevzuat” ve “olması gereken hukuk” açısından iki farklı görüşe sahip olduğumuzu belirtmeliyiz.

Buna göre hali hazırda uygulanan hukuk açısından vergi suçları ve vergilendirilmemiş kazançlar aklama suçu açısından öncül suçu ve suç gelirini oluşturmaktadır. Çünkü 282. maddenin 1. fıkrasında altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçların öncül suçu oluşturabileceği belirtilmiştir. VUK’un 359. maddesinde düzenlenen suç tiplerinde ise cezaların alt sınırı dahi altı aylık sınırın çok üstündedir. Ayrıca hem pek çok yabancı ülke hukukunda hem de öğretilde baskın görüş olarak vergi suçlarının öncül suç olarak kabul edildiği görülmektedir⁵⁵⁴. Nitekim ülkemizde de 4208 sayılı yasanın 2-a maddesinde de vergi kaçakçılığı suçunun bir türü öncül suç olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla şu an uygulanan hukukta vergi suçlarının da aklama suçunun öncül suçu olarak kabul edildiğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Olması gereken hukuk açısından ise bize göre aklama suçu açısından vergi suçları öncül suç olarak, vergilendirilmemiş kazançlar da suç geliri olarak kabul edilmemelidir. Aksi takdirde hem aklama suçunun düzenleme amacının dışına çıkılmış olur hem de ceza sorumluluğu çok fazla genişletilmiş olur. Özellikle ülkemiz gibi kayıt dışı ekonominin çok yaygın olduğu bir yargı çevresinde, yasal yollardan

⁵⁵⁴ Örneğin bkz. **Esen Aydınşakir**, Kara Para Aklamayla Mücadele, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı, Aydın, 2008, s.38.

elde ettiği kazançları vergilendirmeyen ve gelirleri farklı şekillerde değerdendiren kişilerin tamamının aklama suçu faili olarak yargılanmaları ve cezalandırılmaları gerekir. Bu görüşe yapılacak en önemli itiraz ise 282. maddede yer alan normatif düzenleme karşısında bu görüşün nasıl kabul edilebileceği ve uygulanacağı noktasında olacaktır. 282. maddedeki düzenleme dikkatle incelendiğinde “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan*” bahsedildiği görölmektedir. Buradaki “*bir suçtan*” ibaresi “*herhangi bir suçtan*” olarak anlaşılmalıdır. Dolayısıyla alt sınırı altı ay veya daha fazla olan her suç değil, niteliği gereği öncül suç olması mümkün olan, işlenmesi suretiyle gelir elde edilen suçlar öncül olarak kabul edilecektir⁵⁵⁵. Buna göre yasa değişikliğine dahi gerek olmaksızın yargıçların ve Yargıtay’ın, ceza hukukunda geçerli bir yorum yöntemi olan daraltıcı yorumu uygulamak suretiyle vergi suçlarının ve bunlardan elde edilen vergilendirilmemiş bölüme ilişkin kısımların, aklama suçu açısından öncül suç ve suç gelirini oluşturmayaacağı yönünde karar vermeleriyle sorun aşmış ve yasa maddesi amacına uygun olarak doğru biçimde uygulanmış olacaktır.

ii. Öncül Suçun Aklama Suçuna Etkileri

Öncül suç ile aklama suçu arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır zira aklama suçunun konusu oluşturan mal varlığı değerdinin altı ay ve üzerinde bir hapis cezasını gerektiren öncül suçtan elde edilmiş olması gerekir. Bu nedenle öncül suçun oluşup oluşmadığı hususu aklama suçunun konusunun var olup olmadığını etkilediği için dolaylı olarak aklama suçunun tipikliğini de etkilemektedir. Buradan hareketle öncül suçun yurt dışında işlenmiş olmasının, failinin affa uğramasının, zaman aşımına uğramasının, failin hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanıp yararlanmadığının aklama suçuna etkileri incelenmelidir⁵⁵⁶.

(i). Öncül Suçun Yurt Dışında İşlenmesi

Aklama suçu yapısı gereği sınır aşan bir suç tipidir. Aklamayla ilgili çok sayıda uluslararası çalışma yapılmasının ve bunun için uluslararası örgütler

⁵⁵⁵ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.67.

⁵⁵⁶ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.72.

kurulmasının nedeni de suçun bu niteliğidir. Bunun sonucunda da yeknesak kurallar oluşturularak bu suçla mücadele edilmeye çalışmaktadır.

Bu husus göz önünde bulundurularak konuya suç genel teorisi açısından yaklaşıldığında, ilke olarak yurt dışında işlenmiş bir öncül suçtan elde edilen suç gelirlerinin ülke sınırları içinde işlenen aklama suçuna konu olması halinde, failin aklama suçundan kovuşturulmasına ve cezalandırılmasına bir engel bulunmamaktadır⁵⁵⁷.

Öğretide bazı yazarlar gerek 4208 sayılı yasada gerekse 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde öncül suçun yurt dışında işlenmesi halinde aklama suçunun oluşup oluşmayacağı konusunda açıklık bulunmadığını, buna göre *çifte suçluluk ilkesine uygun olması* yani işlendiği ülke hukukunda ve Türk hukukunda eylemin suç oluşturması şartıyla işlenen öncül suçlardan elde edilen gelirlerin aklama suçuna konu olabileceğini belirtmektedirler⁵⁵⁸.

Ayrıca bazı yazarlar da, yabancı bir ülkede işlenen suçtan elde edilen mal varlığı değerlerinin aklanmasına ilişkin yargılamada, *ne bis in idem*⁵⁵⁹ kuralı gereğince failin aynı suçtan iki kere yargılanamayacağı yönünde bir kısıtlamanın olup olmadığına bakılmasının gerektiğini ifade etmektedirler. Bu yazarlara göre, aklama suçunun konusu oluşturan suç gelirinin elde edildiği öncül suç değil bizzat aklama eyleminin kendisi yargılama konusu yapılmaktadır. Bu nedenle aklama eylemine ilişkin yargılama, yer yönünden yetkiyi gerektirmemekte ve bu nedenle bazı şartlara ve kısıtlamalara tabi olmamaktadır. Dolayısıyla, aklama suçunu oluşturan eylem ülke topraklarında işlenmiş olmakla o ülke aklama suçunu yargılama açısından yer

⁵⁵⁷ **Hatipoğlu/Parlar**, a.g.e., s.890; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.435; **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.262, 275; **Ergül**, a.g.e., s.165; **Ercan**, a.g.e., s.120.

Nitekim benzer bir durumun söz konusu olduğu suç eşyasının kabul edilmesi ve satın alınması suçu için yapılan değerlendirmede de öncül suçun yurt dışında işlenmiş olması hususunun suçun oluşumuna etkisinin bulunmadığı belirtilmiştir. Bkz: **Durmuş Tezcan/Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok**, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s.620; **Mehmet Emin Artuk/Ahmet Caner Yenidünya**, "Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak (Yataklık) Cürmü Üzerine Bir İnceleme", Prof. Dr. Çetin Özek Armağanı, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayını, 2004, s.83; **Ayhan Önder**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s.442; **Dönmezer**, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, s.535.

⁵⁵⁸ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.362; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.83; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.435; **Ercan**, a.g.e., s.120.

⁵⁵⁹ Non bis in idem: Aynı suçtan dolayı failin iki kez cezalandırılmayacağı anlamına gelen Latince ifade. Bkz: **Ejder Yılmaz**, Hukuk Sözlüğü, 5. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996, s.623.

yönünden yetkili olmaktadır. Ancak, *öncül suçun yabancı bir ülkede işlenmiş olması durumunda, eylemin gerçekleştirildiği ülke mevzuatına göre de suç oluşturmaya gerekmemektedir*. Bu gereklilik yer yönünden yetki kurumu açısından değil, yasallık ilkesinden kaynaklanmaktadır⁵⁶⁰.

Yazarların bu görüşlerine katılıyoruz. Zira, yabancı ülkede suç oluşturmamayan ve cezalandırılmayan bir eylemden elde edilen gelirin suç geliri olarak nitelendirilmesi yasallık ilkesini ve hukuk güvenliğini ihlal edecektir. Çünkü, yasallık ilkesi gereğince eğer eylem işlendiği ülkede suç sayılmıyorsa, bu eylemden elde edilen geliri de suç ürünü veya geliri saymak bu ilkeyi ihlal edecektir. Suç gelirinin yasal ya da yasa dışı nitelikte olup olmadığının öncül suçun işlendiği ülke hukukuna göre belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü *“mal varlığı değerlerinin yasa dışı olma niteliği öncül suçu oluşturan eylemlerin cezai niteliğinin”* bir sonucudur. Buna göre bu eylemlerin cezalandırılabilir özellikte olup olmadığı eylemlerin gerçekleştirildiği ülke mevzuatına göre belirlenmelidir ve bu çözüm de yasallık ilkesinin bir gereğidir. Bunun tersi yönündeki bir çözüm, yani söz konusu mal varlığı değerlerinin yasal ya da yasa dışı nitelikte olup olmadığının değerlendirilmesinin bunların aklandığı ülkenin mevzuatına göre belirlenmesi, kabul edilemez sonuçların doğmasına yol açabilecektir. Bu durumda örneğin, elde edildikleri ülkede tamamen yasal nitelik taşıyan mal varlığı değerlerinin üzerinde gerçekleştirilen ve aklama olarak kabul edilen eylemler cezalandırılabilir. Bu durum hukuku ve adaleti zedeleyebileceği gibi, bu değerlerin elde edildiği ülkede, tamamen yasal bir kazanç sayılan ve o ülkede aklama suçundan sorumlu olmayan kişinin, diğer bir ülkede sorumluluğuna gidilmesi gibi kabul edilemez bir duruma yol açabilecektir.

(ii). Öncül Suça İlişkin Soruşturma veya Kovuşturmanın Devam Etmesi

Aklama suçuyla ilgili soruşturma ya da kovuşturmanın devam ettiği sırada suçun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suç hakkında yargılamanın devam etmesi halinde, öncül suçun oluşup oluşmadığı konusunda henüz bir değerlendirme yapılmadığı ve yargılamanın sonucunda suçun unsurlarının oluşmadığı

⁵⁶⁰ Stessens, a.g.e., s.226 - 231; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.198, 199.

nedeniyle beraat ya da mahkumiyet kararı verilmesi mümkün olduğu için, bu durum aklamaya ilişkin yargılama yapan yargıç tarafından bekletici mesele yapılmalıdır⁵⁶¹. Çünkü artık bu durumda öncül suç ile ilgili asıl yargılamayı yapacak yargıç uyuşmazlığa el koymuş durumdadır. Bu durumda aklama suçuna ilişkin yargılamayı yapan yargıcın kendisi açısından tali bir mesele olan öncül suç hakkında nispi muhakeme yoluyla karar vermesi doğru bir çözüm yolu olmayacaktır. Özellikle öncül suçu yargılayan mahkemenin vermiş olduğu karar ile aklama suçunu yargılayan mahkemenin nispi muhakeme yoluyla vermiş olduğu karar arasında farklılık olması halinde, çelişkili kararlar verilmiş olacak ve bu durum her iki kararı da tartışmalı hale getirecektir⁵⁶². Nitekim Yargıtay 7. Ceza Dairesi vermiş olduğu bir kararında, yabancı bir ülkede öncül suça ilişkin soruşturmanın sonucu beklenmesizin karar verilmesini eksik inceleme kabul ederek ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur⁵⁶³.

Bu başlık altında değinmek istediğimiz bir başka husus da, öncül suç hakkında bir yargılama olmaksızın, aklama suçunu yargılayan mahkemenin bu konuda nispi muhakeme ile bir karar verip aklamaya ilişkin olarak da buna göre bir karar verdikten ve bu karar kesinleştikten sonra; öncül suç hakkında yargılama yapıp, nispi muhakemeye verilen kararın tersine bir karar verilmesi halinde ne olacağıdır. Örneğin nispi muhakemeye öncül suçun varlığı tespit edildikten sonra, buna dayanılarak aklama suçu hakkında mahkumiyet kararı verilmesi, ancak daha sonra öncül suça ilişkin yapılan yargılama neticesinde öncül suçun unsurlarının gerçekleşmediği ya da bir hukuka uygunluk nedeni bulunduğu gerekçesiyle beraat kararı verilmesi halinde nasıl bir çözüm yolu izlenecektir.

Bize göre bu durumda yargılamanın yenilenmesini gerektirecek bir durum ortaya çıkmaktadır. Zira sonradan öncül suç hakkında verilen karar ile aklama suçunda verilen karar arasında çelişki oluşturan, öncül suçun ve dolayısıyla suçun

⁵⁶¹ **Sönmez Işık**, a.g.e., s.86, 87; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.354; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.76; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.435.

⁵⁶² **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.76.

⁵⁶³ "1 – Hakkında soruşturmanın devam ettiği ve Belçika ile Türk Adli Makamları arasında adli yardımlaşmaya gidildiği anlaşılan Bayram Osman Güngör hakkında ne gibi işlem yapıldığı, Mali Suçlar(ı) Araştırma Kurulunun 4208 sayılı Kanunun 3. maddesi uyarınca olaya ilişkin inceleme yaparak hazırlamış olduğu bilgi, belge ve rapor bulunup bulunmadığı araştırılıp var ise dosyaya celbedilerek sonucuna göre sanıkların hukuki durumlarının tayin ve takdiri gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde karar verilmesi, ... yasaya aykırıdır." Yargıtay 7. CD, 05.07.2002, 9401 – 10802. Akt: **Hatipoğlu/Parlar**, a.g.e., s.894.

konusunun var olduğuna ya da olmadığına ilişkin bir mahkeme kararı ortaya çıkmaktadır. Buna göre CMK'nın 311 ve devamı maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi kurumundan faydalanılarak bu sorun çözülmelidir⁵⁶⁴.

(iii). Öncül Suç Faili Hakkında Mahkumiyet Kararı Verilmesi

Öncül suç faili hakkında üzerine atılı suç nedeniyle mahkumiyet kararı verilmiş ve bunun kesinleşmiş olması tek başına öncül suçun varlığını kabul açısından yeterli değildir⁵⁶⁵. Aklama suçu yargılamasında yargıç, somut olayın özelliklerini dikkate alarak, her bir somut olayın varlığını incelemeli ve yapacağı nispi muhakeme ile öncül suçun varlığı hakkında bir karar vermelidir⁵⁶⁶. Çünkü aklama suçu, öncül suçtan tamamen bağımsız, kendine özgü bir suç tipidir⁵⁶⁷. Ancak öncül suça ilişkin yargılamada mahkumiyet kararı verilmiş olması bunun varlığı açısından önemli bir delil oluşturmaktadır.

(iv). Öncül Suç Faili Hakkında Beraat Kararı Verilmesi

Öncül suç faili hakkında beraat kararı verilmiş olması halinde, bu konuda iki farklı şekilde çözüme gidilebilir. Ancak bu farklılık kendini özellikle CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (e) bendinde düzenlenen *“yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması”* halinde göstermektedir. Diğer bentler açısından böyle bir farklılık bulunmamaktadır.

Fail hakkında hangi hallerde beraat kararı verilebileceği 5271 sayılı CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenmiştir. 2. fıkranın (a) ve (d) bentlerine yani *“yüklenen fiilin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması”* ve *“yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması”* hallerinde verilen beraat kararlarında öncül suç unsur eksikliği nedeniyle gerçekleşmemiş olduğu için suçtan elde edilen bir gelir de söz konusu olamayacak ve

⁵⁶⁴ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.76.

⁵⁶⁵ Tuğrul Katoğlu, “4208 Sayılı Kanun İle Düzenlenen ‘Karapara Aklama Suçu’nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler”, Vergi Dünyası, S.211, Mart 1999, s.122; Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.275; Taşkın, a.g.e., s.167; Hatipoğlu/Parlar, a.g.e., s.889; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.435; Ercan, a.g.e., s.118.

⁵⁶⁶ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.72.

⁵⁶⁷ Sönmez Işık, a.g.e., s.86.

buna bağılı olarak aklama suçu da gerçekleşmeyecektir⁵⁶⁸. Zira bu bentlere dayanılarak verilen beraat kararlarında öncül suçun unsurlarının oluşmadığına dayanılarak beraat kararı verilmektedir, (a) bendine göre öncül suçun tipiklik unsurunun bulunmadığı, (d) bendinde ise hukuka aykırılık unsuru bulunmadığı için beraat kararı verilmektedir. Bu durumda suçtan elde edilmiş bir gelir de oluşmayacağı için aklama suçunun konusu ve dolayısıyla tipikliği gerçekleşmemiş olacaktır.

Ancak Yargıtay öncül suça ilişkin olarak, suç eşyasını satın almak ve bulundurmak suçuyla ilgili vermiş olduğu bir kararında, hırsızlık malını satan kişi hakkında beraat kararı verilmesinin, bu malı hırsızlık malı olduğunu bilerek satın alan kimse hakkında mahkumiyet kararı verilmesini engellemeyeceğini belirtmiştir⁵⁶⁹. Burada her ne kadar hırsızlık malını satın alan kişi açısından manevi unsur oluşmuşsa da suçun konusu oluşturan değer hırsızlık eyleminden elde edilmediği için suçun konusu bulunmamakta ve dolayısıyla suçun objektif unsurlarından olan suçun konusu ve dolayısıyla da tipiklik gerçekleşmemektedir⁵⁷⁰. Nitekim burada fail açısından kastı kaldıran hata hallerinden “*suçun maddi unsurlarında hata*” hali söz konusudur. Aslında fail burada bir hırsızlıktan elde edildiğini zannettiği malı almaktadır, ancak gerçekte bu mal hırsızlıktan elde edilmemiştir, işte bu durumda *tersine unsur yanılığı* söz konusudur⁵⁷¹. Her ne kadar fail gerçekleştirdiği davranışla toplumsal davranış kuralları açısından kınanabilir bir hareket gerçekleştirmişse de, somut olayda bir başkasının hakkına tecavüz etmemiş ve bir haksızlık gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla burada *işlenemez suçun*⁵⁷² varlığı kabul edilerek faile ceza verilmemesi yoluna

⁵⁶⁸ **Necati Meran**, Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret – İftira Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.329; **Taşkın**, a.g.e., s.167; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.434; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.77; **Ercan**, a.g.e., s.119.

⁵⁶⁹ Akt: **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.355.

⁵⁷⁰ Aynı görüşte bkz: **Taşkın**, a.g.e., s.167; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.434; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.355.

⁵⁷¹ “Bu yanılı aksi istikamette de olabilir. Mesela kişi, müşterek ağıldan A'ya ait koyunu çalmak isterken, yanlışlıkla kendi koyununu alır. Kişi, hırsızlık suçunu işlemek kastıyla hareket eder. Ancak, hırsızlık suçunun çalınan şeyin başkasına ait olması gerektiği hususundaki unsuru müşahhas hadisede gerçekleşmez. Bu durumda *tersine unsur yanılığı* söz konusudur. Her ne kadar fail icra ettiği davranışla bir ahlaki redaet içinde olduğunu izhar etmiş ise de; müşahhas hadisede bir başkasının hukukuna tecavüz edilmemiştir, bir haksızlık gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla, bu fiil nedeniyle kişinin cezai sorumluluğu cihetine gidilmeyecektir: *elverişsiz teşebbüs, işlenemez suç*.” **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.407.

⁵⁷² “*İşlenemez suçun bir ceza kanunu hükmünü ihlale yönelmiş olmasına rağmen, ya hareketin (vasitanın) ihlal edilmek istenen suçu karakterize eden zarar veya tehlikeyi meydana getirmeğe elverişli olmaması, yabut*

gidilecektir⁵⁷³. Buna göre aklama suçunda da failin suçun konusunda hataya düşmesi halinde aklama suçunu gerçekleştirdiğini düşünse dahi öncül suç faili hakkında suçun unsurlarının bulunmadığı nedeniyle beraat kararı verilmesi halinde, aklama suçunun failine ceza verilmesi mümkün değildir.

CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (b) bendinde *“yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması”* hali beraat kararı verilmesi gereken hallerden birisi olarak düzenlenmiştir. Ancak bu karar eylemin gerçekleşmediğinin sabit olması hususunda değil, yargılama konusu eylemin iddianamede adı geçen sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması durumunda verilmektedir. Dolayısıyla bu kararla eylem hakkında bir değerlendirmede bulunulmayıp fail hakkında bir değerlendirmede bulunulmaktadır. Örneğin suçun iştirak halinde işlendiğinin iddianamede yer alması ve yapılan yargılama neticesinde iddianamede yer alan üç sanıktan birisinin suçu işlenmediğinin sabit olması nedeniyle hakkında beraat kararı verilmesine rağmen diğer ikisinin suçu işlendiğinin sabit olduğundan bahisle haklarında mahkumiyet kararı verilmesi durumunda öncül suç da gerçekleşmiş olacaktır. Dolayısıyla bu bende göre verilen beraat kararlarında doğrudan öncül suçun gerçekleşmediğinin kabul edilmesi mümkün olmayıp kararın içeriğine bakılmalı ve aklama suçunu yargılayan yargıç tarafından bu konuda yapılacak nispi muhakeme ile bir sonuca ulaşılmalıdır⁵⁷⁴. Ancak failin ya da faillerin tümü hakkında bu bende dayanılarak beraat kararı verilmesi halinde tabii ki suç oluşmayacağı için öncül suç da oluşmayacak ve aklama suçu konusuz kalacaktır.

CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (c) bendinde *“yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin bulunmaması”* hali de bir beraat nedeni olarak düzenlenmiştir. Bu beraat kararı eyleme ilişkin olmayıp tipiklik içinde yer alan failin

hareketin mevzuunun bulunmaması sebebiyle başarısız kalmış bir davranış olarak tanımlamak mümkündür” **Uğur Alacakaptan**, İşlenemez Suç, Ankara, AÜHF Yayını, 1968, s.1, 2. “Bu durumda fail, kanunun suç saydığı bir fiili işlemeyi istemesine rağmen, vasıtaların ve dolayısıyla hareketin elverişsiz olmasından veya suçun maddi konusunun bulunmamasından dolayı sonuç gerçekleşmemektedir” **Devrim Güngör**, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007, s.122. Suçun konusunun bulunmadığı durumlarda işlenemez suç söz konusu olmaktadır, bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: **Alacakaptan**, İşlenemez Suç, s.113 – 115; **Sulhi Dönmezer/Sahir Erman**, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.I, 12. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1997, s.459; **Güngör**, a.g.e., s.124 - 126.

⁵⁷³ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.407.

⁵⁷⁴ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.434, 435; **Ercan**, a.g.e., s.119; **Meran**, Basın Yoluyla, s.329.

manevi unsuruna ilişkin bir durum için verilmektedir. Özellikle öncül suçun iştirak halinde ya da örgütlü bir şekilde işlenmesi halinde suça iştirak edenlerin bir kısmında manevi unsur yok iken bazılarında suça yönelik manevi unsurun bulunması halinde; bazı failer hakkında beraat kararı verilirken bir kısmı ya da birisi hakkında mahkumiyet kararı verilebilecektir. Bu durumda failin üzerine atılı eylemin gerçekleştiği tespit edilmiş olacağı için öncül suçun da gerçekleşmiş olduğu kabul edilecektir. Dolayısıyla bu olasılıkta faillerden birinin ya da bir kısmının beraat etmesinin aklama suçuna bir etkisi bulunmamaktadır. Nitekim öncül suçun iştirak halinde işlenmesi ve sanıklardan biri ya da bir kaçı hakkında 223. maddenin 2. fıkrasının (c) bendi gereğince beraat kararı verilmesine rağmen diğerleri hakkında mahkumiyet kararı verilmesi halinde öncül suçun varlığı söz konusu olacaktır⁵⁷⁵. Ancak failin ya da failerin tümü hakkında bu bende dayanılarak beraat kararı verilmesi halinde tabii ki suç oluşmayacağı için öncül suç da oluşmayacak ve aklama suçu konusuz kalacaktır.

CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde düzenlenen *“yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması”* halinde ise öncül suçun ve dolayısıyla aklama suçunun gerçekleşmeyeceği aşağıda belirtilmiştir.

CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (e) bendinde düzenlenen *“yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması”* yani şüpheden sanığın yararlanması durumunda, yukarıda ifade etmiş olduğumuz iki farklı yöntemle sonuca ulaşılabilmektedir.

Bunlardan özellikle uygulamada sık karşılaşılan yöntemde, bu kararın içeriğine göre bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu fıkraya göre beraat kararı verilmesi halinde, öncül suçun gerçekleşmediği konusunda kesin bir kanaat belirtilmediği, yalnızca failin üzerine atılı eylemin fail tarafından gerçekleştirildiğine ilişkin deliller değerlendirildikten sonra mevcut durum sanık aleyhine yenilemediği ve yargıçta failin eylemi gerçekleştirdiğine ilişkin şüpheden uzak bir vicdani kanaat

⁵⁷⁵ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.434, 435; **Ercan**, a.g.e., s.119; **Meran**, Basın Yoluyla, s.329.

oluşmadığı için beraat kararı verildiği, işte bu durumda aklama suçu hakkında yargılama yapan yargıcın, öncül suç hakkında nispi bir muhakeme yaparak suçun konusunu oluşturan gelirlerin öncül bir suçtan elde edilip edilmediği konusunda bir karar verebilmesinin mümkün olması düşünülmektedir⁵⁷⁶.

Buna karşın öğretide, herhangi bir ayırım yapmaksızın, işlendiği iddia edilen öncül suça ilgili olarak daha önce verilmiş ve kesinleşmiş bir beraat kararının varlığı halinde, bu kararın kesin hükmün önleme etkisi kapsamında bağlayıcı olduğu ve öncül suçun işlenmediğinin kabul edilmesi gerektiği yönünde bir görüş de bulunmaktadır⁵⁷⁷.

Biz bunlardan ikinci görüşe katılmaktayız. Öncelikle hukuk güvenliği açısından bir mahkeme tarafından verilen ve kesinleşen beraat kararının, bir başka mahkeme tarafından yok sayılması ve beraat kararının tekrar yargılama konusu yapılması, mahkemelerin vermiş olduğu kararlara olan güvenin sarsılmasına neden olacaktır. Ayrıca kesin hükmün engelleyici etkisi nedeniyle, bir olay hakkında kesinleşmiş bir mahkeme kararı olması halinde bunun tekrar yargılama konusu yapılması mümkün değildir. Bunun tek istisnası ise yargılamanın yenilenmesini gerektirecek nedenlerden birinin bulunmasıdır. Bu durumda dahi, yargılamanın yenilenmesi aklama suçunun yargılmasını yapan mahkeme tarafından değil, öncül suçu yargılamakla görevli ve yetkili mahkeme tarafından yapılmalıdır. Ayrıca 1402 sayılı eski CMUK'tan farklı olarak, 5271 sayılı CMK'nın 223. maddesinde "beraat kararı verilebilecek haller" içerisinde "*yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması*" halinin düzenlenmesi, bunun tartışmasız bir "beraat kararı" olduğunu göstermektedir.

(v). Öncül Suç Failinin Hukuka Uygunluk Nedenlerinden Yararlanması

Yukarıda açıklandığı üzere kabul ettiğimiz suç teorisine göre tipiklik ve hukuka aykırılık suçun unsurlarını oluşturmaktadır. Buna göre bir eylemin tipiklik unsuru gerçekleşmiş olmasına rağmen hukuka aykırılık unsuru gerçekleşmemişse

⁵⁷⁶ Ercan, a.g.e., s.119. Katoğlu, 4208 Sayılı Kanun, s.122; Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.299, 300; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.434; Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.275.

⁵⁷⁷ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.76.

yani fail bir hukuka uygunluk nedeni gereğince eylemini gerçekleştirmişse artık burada öncül suçun gerçekleştiğinden söz etmek mümkün değildir. Buna bağlı olarak bu eylem neticesinde elde edilen gelirin suçtan elde edildiğinin kabul edilmesi de mümkün değildir. O halde suçtan elde edilmiş bir malvarlığı değeri yani suç geliri olmayacağı için, bu gelirin aklama işlemlerine tabi tutulması halinde (ki bu durumda gerek kalmayacaktır) suçun konusu bulunmadığı için tipiklik ve dolayısıyla suç da oluşmayacaktır⁵⁷⁸. Ancak İsviçre hukukunda öncül suç failinin hukuka uygunluk nedenlerinden yararlanması halinde dahi aklama suçunun oluşacağının kabul edildiği ifade edilmektedir⁵⁷⁹.

Ayrıca hukuka uygunluk nedenin bulunması CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (d) bendinde, beraat verilmesi gereken durumlardan birisi olarak gösterilmiştir. Bu beraat kararı suç oluşmadığı için verilmektedir ve dolayısıyla bu kararın varlığı halinde öncül suçun ve suç gelirinin bulunması mümkün değildir.

(vi). Öncül Suçun Sonraki Yasama İşlemiyle Suç Olmaktan Çıkarılması

Aklama suçuna ilişkin soruşturma ya da kovuşturma esnasında suçun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suçun, bir yasama işlemiyle suç olmaktan çıkarılması halinde, aklama suçu da oluşmayacaktır. Zira aklama suçunun oluşması için suçtan elde edilen bir gelirin kaynağını gizlemeye yönelik işlemlere tabi tutulması gerekmektedir. Öncül suçun suç olmaktan çıkarılması halinde suçun konusu kalmayacak ve aklama suçunun tipiklik unsuru da gerçekleşmeyecektir.

Nitekim TCK'nın 7. maddesinde “...işlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılmaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulamaz” denilmek suretiyle, sonraki yasanın geriye yürüyeceği ve failin eylemi gerçekleştirdiği andan itibaren eylemi suç olmaktan çıkaracağını ifade etmektedir. Buna göre, bir suçtan dolayı fail hakkında mahkumiyet kararı verilse ve hatta infazına başlansa dahi, infazın ve suçun diğer sonuçlarının kendiliğinden kalkacağı bu maddede düzenlenmektedir.

⁵⁷⁸ Aynı görüşte: **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.356; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.78; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.436, 437; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.89; **Ercan**, a.g.e., s.119, 120.

⁵⁷⁹ Bkz: **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.356.

Dolayısıyla yasama işlemiyle ceza normunun kaldırılmasıyla, eylem işlendiği andan itibaren suç olmaktan çıkarılmakta ve öncül suç da ortadan kalkmaktadır. Bu bağlamda aklama suçunun konusu oluşturan gelir de suçtan elde edilen gelir olma özelliğini yitirdiğinden, aklama suçu konusuz kalacak ve aklama suçu da oluşmayacaktır⁵⁸⁰.

Yasama işlemiyle ceza normunun suç olmaktan çıkarılıp, kabahat türünden bir eylem olarak tanımlanması halinde de aynı sonuç geçerlidir. Çünkü yasa koyucu 5237 sayılı yasayı düzenlerken 765 sayılı TCK'dan farklı olarak kabahatleri suç olmaktan çıkarmış ve bunları idari düzene aykırılıklar olarak kabul ederek ayrı bir yasada düzenlemeye tabi tutmuştur. TCK'nın 282. maddesinde açıkça "suçtan elde edilen mal varlığı değerlerinden" bahsedilmesi nedeniyle kabahatlerden elde edilen gelirlerin aklama suçunun konu olması mümkün değildir. Sonuç olarak bir suçun tamamen mevzuattan çıkarılmasıyla kabahate dönüştürülmesi arasında bu açıdan bir fark bulunmamaktadır.

(vii). Öncül Suçun Teşebbüs Aşamasında Kalması

Öncül suçun aklama suçuna etkileri başlığı altında işlenmesi gereken bir başka konu da öncül suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde, suç gelirinin ve buna bağlı olarak aklama suçunun konusunun oluşup oluşmadığıdır. Bu durumda fail, öncül suçu oluşturacak icrai hareketlere başlamakta yani suç yoluna (iter criminis) girmekte ancak elinde olmayan nedenlerle bu hareketler sonlanmaktadır. Suç genel teorisi açısından suçun teşebbüs aşamasında kalması halinde suç oluşmamakta ancak failin o ana kadar gerçekleştirdiği hareketler bir haksızlık oluşturduğu için fail cezalandırılmaktadır. Dolayısıyla teşebbüs aşamasının cezalandırılması, ceza sorumluluğunu genişleten niteliktedir. Bunun olması için ise ceza yasasında düzenleme yapılmasına ihtiyaç vardır. 765 sayılı TCK'da olduğu gibi 5237 sayılı TCK'da da buna ilişkin düzenleme tek tek suçlar açısından değil, yasanın suç genel

⁵⁸⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.437, 438.

teorisinin düzenlendiği birinci kitabında düzenlenmiş ve hangi suçların teşebbüse elverişli olduğunun belirlenmesi uygulamaya ve öğretiyeye bırakılmıştır⁵⁸¹.

Öğretide suça teşebbüsün cezalandırılabilmesine rağmen, aklama suçunda suç gelirin oluşması için TCK'nın 282. maddesinin 1. fıkrasında açıkça “*suçtan kaynaklanan malvarlığının*” arandığı, dolayısıyla yasal tanıma göre bir gelirin suçtan kaynaklanan malvarlığı yani suç geliri olarak kabul edilebilmesi için, elde edildiği eylemin tamamlanmış bir suç olması gerektiği, buna göre mevcut mevzuatımız açısından teşebbüs aşamasında kalmış suçlardan elde edilmiş gelirlerin aklama suçuna konu olamayacağı ifade edilmektedir⁵⁸².

Ancak teşebbüs aşamasında kalmış bir yasa dışı uyuşturucu ticaretinin ya da ihaleye fesat karıştırma eyleminin, henüz uyuşturucu teslimatı gerçekleşmeden parasının ödenmesi ya da ihale gerçekleşmeden önce bunun için öngörülen bedelin ilgili kamu görevlisine ödenmesi halinde ne olacaktır? Görüldüğü üzere burada suç tamamlanmadan teşebbüs aşamasındayken ortaya çıkarılmış ve failleri yakalanmıştır, ancak bunların karşılığı olan paraların faillerin şerikleri tarafından elde edilmesi ve aklama işlemine tabi tutulması durumunda ne olacaktır?

Bize göre öncül suç oluşturabilecek nitelikte bir eylemin teşebbüs aşamasında kalması, ancak daha bu aşamadayken bir yasa dışı gelirin elde edilmesi durumunda da suç gelirinin varlığı ve bunun aklama suçuna konu olabileceği kabul edilmelidir. Yasa koyucunun “suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri” ile belirtmek istediği husus mutlaka tamamlanmış suçun varlığı değil, ceza normuyla belirlenmiş ve haksızlık içeriği bulunan bir eylemden elde edilmiş gelirdir. Zira TCK'nın ikinci kitabında yer alan suçlar da hep tamamlanmış suç göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Ancak yargılama esnasında teşebbüs aşamasında kaldığı anlaşılan hareketler buna ilişkin hükümlere göre cezalandırılmaktadır. Nasıl ki diğer suç tipleri tamamlanmış suç göz önünde bulundurularak düzenlenmişse, aklama suçu da bu şekilde düzenlenmiştir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değeri kavramı kullanılırken de ayrıca

⁵⁸¹ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.421; **Koca/Üzülmöz**, Türk Ceza Hukuku, s.369; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.579.

⁵⁸² **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.72.

“bu gelirlerin elde edildiği öncül suçların teşebbüs aşamasında kalması halinde de buradan elde edilen bir gelir var ise bunlar da suç geliri sayılır” diye bir düzenleme yapılmamıştır. Zaten bu şekilde bir düzenlemeye yer verilmesi yasa yapma tekniğine de aykırı olurdu. Ayrıca teşebbüs aşamasında kalmış bir eylemden elde edilen gelirleri aklayan kişilerin cezalandırılmaması hem adalete hem de bu suçla korunan hukuksal değerlere aykırı bir durum oluşturur. Nitekim öğretide de teşebbüse ilişkin hükümlerin suç tanımlarıyla korunan hukuksal değerlerin korumaa alanını genişlettiği, suçun yasal tanımındaki eylemin icrasının tamamlanmamasına, tamamlanmış olsa da neticenin gerçekleşmemiş olmasına rağmen, failin cezalandırılması olduğu, bu nedenle teşebbüse ilişkin hükümlerin cezalandırılabilirliğin alanını genişlettiği ifade edilmektedir⁵⁸³.

Nitekim buna ilişkin bir sorunda İsviçre Federal Mahkemesi’nin öncül suçun teşebbüs aşamasında kalmış olmasına rağmen buradan elde edilen gelirlerin aklama suçunun konusunu oluşturabileceğini kabul ettiği ve teşebbüs aşamasında kalan bir suçtan dahi gelir elde etmenin mümkün olabileceği ifade edilmektedir⁵⁸⁴.

(viii). Öncül Suç Açısından Davayı veya Cezayı Düşüren Nedenlerin Olması

Öncül suç hakkında davayı veya cezayı düşüren nedenlerin bulunması halinde bu durum aklama suçunu etkilemeyecektir⁵⁸⁵. Nitekim öğretide de, aklama suçu bağımsız bir suç olarak düzenlendiğinden öncül suçun muhakeme şartlarından dolayı cezalandırılmaması veya failin hakkında herhangi bir nedenle kovuşturma yapılamaması hallerinde de aklama suçundan soruşturma ve kovuşturma yapılabileceği belirtilmektedir⁵⁸⁶.

Öğretide Erem’in 1985 tarihli bir eserinde⁵⁸⁷, suç eşyasının satın alınması ve bulundurulması suçundaki öncül suçla ilgili olarak yaptığı açıklamada, öncül suç

⁵⁸³ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.422.

⁵⁸⁴ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.73.

⁵⁸⁵ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.436; **Ercan**, a.g.e., s.119; **Meran**, Basın Yoluyla, s.330.

⁵⁸⁶ **Ergül**, a.g.e., s.163; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.354, 355; **Katoğlu**, 4208 Sayılı Kanun, s.123; **Taşkın**, a.g.e., s.167; **Tezcan/Ertem/Önok**, Ceza Özel Hukuku, s.620, 621; **Artuk/Yenidünya**, a.g.y., s.84; **Önder**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.442; **Hatipoğlu/Parlar**, s.890; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.88; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.436.

⁵⁸⁷ **Faruk Erem**, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler. C.I, 3. Bası, Ankara, 1985, s.816; akt: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.436.

hakkında dava veya cezayı düşüren sebeplerin bulunmasının, asıl suçu etkilemeyeceğini açıkça ifade ettiği belirtilmektedir. Aşağıda kısaca davayı ve cezayı düşüren haller olan zamanaşımı, şikayetten vazgeçme, şüphelin ve sanığın ölümü ve af durumların öncül suç açısından gerçekleşmesi halinde, bunun aklama suçuna etkileri açıklanacaktır.

(aa). Zamanaşımı

Öncül suçun dava ya da ceza zamanaşımına uğraması halinde aklama suçunun konusuz kalıp kalmayacağının tartışılması gerekmektedir; çünkü özellikle dava zamanaşımının uygulanması halinde öncül suçun işlenip işlenmediği hususunda bir hüküm verilmemektedir.

Üst başlıkta ve TCK’da da aynı başlık altında belirtildiği üzere zamanaşımı, davayı ya da cezayı düşüren bir neden olup yargılamaya konusu olan eylemin unsurlarında bir değişiklik yapmamakta ve eylemin niteliğini etkilememektedir. Nitekim TCK’nın 66 vd. maddelerinde düzenlenen dava ve ceza zamanaşımı, işlenen suçun cezalandırılabilirliğini ortadan kaldıran bir sebep niteliği taşımaktadır. İşlenen eylem, dava zamanaşımının dolmasına rağmen, hukuken onaylanmayan bir eylem ve dolayısıyla suç olma özelliğini korumaktadır⁵⁸⁸. Zira ceza verme hakkı, kullanılmak suretiyle düşen haklardan değildir. Dolayısıyla kural olarak bu hakkın belli bir zaman diliminde kullanılmaması ceza verme hakkının düşmesine yol açmamaktadır. Ancak devlet, bazı düşüncelerle belli bir zaman geçtikten sonra cezalandırma yetkisini kullanmakta yarar görmeyebilir⁵⁸⁹. İşte zamanaşımı kurumu, devletin belli şartlar altında cezalandırma yetkisinden vazgeçtiğinin ifadesi olarak yer almaktadır⁵⁹⁰. Ancak bu yasa koyucunun eylemin suç olma niteliğini değiştirdiği anlamına gelmemektedir. Zaten bu nedenle fail hakkında beraat değil, düşme kararı verilmektedir.

⁵⁸⁸ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.745.

⁵⁸⁹ Öğretide bazı yazarlar bunu devletin ceza vermek hakkından vazgeçmesi olarak değil, devletin cezalandırma hakkının ortadan kalkması olarak değerlendirmektedirler. Bu yazarlara göre cezalandırma esas itibarıyla sosyal bir yarara dayanır. Ancak bir suçun işlenmesi sonrası uzun bir süre suçun takip edilmemiş olması veya verilmiş olan cezanın infaz edilmemiş olması halinde artık o suçun soruşturulup kovuşturulmasında veya o cezanın infaz edilmesinde sosyal bir yarar bulunmamaktadır. Buna göre zamanaşımı kurumunun kabulü, bir kovuşturmanın başlamasında ya da verilmiş olan mahkumiyet hükmünün yerine getirilmesinde sosyal faydanın görülmemesi şeklinde açıklanabilir. Kısacası suçun takibinde ve cezanın infaz edilmesinde sosyal yarar aranır ve aradan uzun zaman geçmiş olması bu sosyal yararı ortadan kaldırmaktadır. Bkz: **Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe**, a.g.e., s.650, 651.

⁵⁹⁰ **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.595.

Buna göre öncül suç hakkında yapılan soruşturma ya da kovuşturmanın dava zamanaşımına uğramasının aklama suçuna bir etkisi bulunmamaktadır⁵⁹¹. Aklama suçu hakkında yargılama yapan yargıç, bu konuda nispi muhakeme yaparak söz konusu eylemin öncül suç niteliğinde olup olmadığını tespit edecektir. Öncül suçu gerçekleştiren fail hakkında ceza zamanaşımının uygulanması halinde ise, zaten eylemin öncül suçu oluşturduğuna ilişkin mahkeme tarafından verilmiş bir tespit kararı bulunduğu için bu durum tartışma konusu olmayacaktır⁵⁹².

(bb). Şikayetten Vazgeçme

Öncül suçun varlığı açısından şikayetten vazgeçme de aynen zamanaşımın etkisini doğurmaktadır. Zamanaşımında toplum failin yargılanması ya da cezalandırılmasında yarar görmez iken, şikayetten vazgeçme de ise suçtan zarar gören kişinin ya da mağdurun çeşitli nedenle soruşturmanın ya da yargılamanın devamında kişisel yarar görmemesi ya da bu suçun takibinin toplum açısından çok önemli olmaması nedeniyle muhakeme işlemleri sonlandırılmaktadır.

Takibi şikayete bağlı suç hakkında hiç şikayette bulunulmaması ya da şikayette bulunulduktan sonra şikayetten vazgeçilmesi söz konusu eylemin suç olma niteliğini etkilememektedir. Zira şikayet ve şikayetten vazgeçme bir ceza muhakemesi kurumu olup, suçun unsurları üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır⁵⁹³. Şikayet kurumu yalnızca tüm unsurlarıyla olduğu düşünülen bir suçun soruşturulmasına ya da kovuşturulmasına dair bir izindir; yoksa suç tipini belirleyici ve yokluğu halinde suçun oluşmasını engelleyen bir unsur değildir. Aklama suçunda da varlığı araştırılan husus, öncül suçun soruşturma ya da kovuşturmaya tabi olup olmadığı değil, suçun oluşup oluşmadığıdır. Dolayısıyla takibi şikayete bağlı bir suçta hiç şikayet yapılmamış olması ya da şikayetten vazgeçilmiş olmasının aklama suçuna bir etkisi bulunmamaktadır⁵⁹⁴. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay 4. Hukuk Dairesi vermiş oldukları kararlarda, aynı zamanda bir haksız eylem oluşturan

⁵⁹¹ Sönmez Işık, a.g.e., s.88; Ercan, a.g.e., s.120.

⁵⁹² Aynı görüşte bkz: Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.302; Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.275; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.437; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.357; Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.621; Önder, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.442; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.79.

⁵⁹³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.579; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.621; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.82.

⁵⁹⁴ Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.275.

takibi şikayete bağlı bir suç hakkında şikayette bulunulmaması halinde dahi, tazminat davası açısından ceza zamanaşımının uygulanması gerektiğini çünkü, şikayetin bir ceza muhakemesi kurumu olup eylemin suç olma niteliğini değiştirmediyiğini belirtmişlerdir⁵⁹⁵.

Ancak ifade etmeliyiz ki uygulamada takibi şikayete bağlı suçlardan aklama suçunun konusu oluşturacak gelirlerin elde edildiği durumlara rastlamak pek mümkün değildir. Çünkü bu suçlar şerefe karşı suçlar gibi genellikle kişilere karşı yapılan haksız eylemleri içeren ve sonucunda bir gelirin elde edilme olasılığının pek gerçekleşmediği suçlardır. Dolayısıyla aklama suçu açısından şikayetten vazgeçilmiş bir öncül suça rastlamak istisnai bir durum oluşturmaktadır.

(cc). Şüphelinin veya Sanığın Ölümü

Öncül suç failinin yargılanması esnasında ölmesi durumunda, muhakeme şartlarından birisi ortadan kalmış olacağı için, sanığın ölmesi nedeniyle davanın düşmesine karar verilecek ve öncül suç hakkında bir yargı kararı oluşmayacaktır. Ancak bu, faile ilişkin bir durumdan kaynaklandığı için eylemi etkilemeyecek ve eylemin haksızlığını ortadan kaldırmayacaktır.

Nitekim TCK'nın 64. maddesinin 1. fıkrasının 2. cümlesinde “*Ancak, niteliği itibariyle müsadereye tabi eşya ve maddi menfaatler hakkında davaya devam olunarak bunların müsadereyesine hükümlenabilir*” denilerek, şüphelinin ve sanığın ölümüyle eylemin suç olma niteliğinin değişmediği açık bir biçimde ifade edilmektedir⁵⁹⁶. Dolayısıyla aklama suçu hakkında yargılama yapan yargıç, gelirin elde edildiği

⁵⁹⁵ “...Öte yandan tazminat davalarına daha uzun süreli ceza davasına ilişkin zamanaşımın uygulanması için fail hakkında ceza davasının açılmış veya mahkumiyet kararı verilmiş bulunması gerekli değildir; sadece cezalandırılması kabil bir eylemin işlenmiş olması, bir diğer söyleyişle, haksız eylemin suç niteliğini taşıması yeterlidir... Bundan başka, işlenen eylemin, kovuşturulması şikayete bağlı bir suç teşkil edip etmemesi de önemli değildir. Zira bu yön, ceza davasının açılabilmesinin bir şartıdır. Bu bakımdan şikayet süresinin (ETCK m.108) geçirilmesinden ötürü, ceza davasının açılmamış olması, bu davaya ilişkin zamanaşımı süresinin, tazminat davasına uygulanmasına engel değildir...” YHGK, 1979/4 – 231 E., 1981/744 K. ve 18.11.1981 t. kararı. “BK.nun 60. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen uzamış (ceza) zamanaşımı süresinin uygulanabilmesi için, fail hakkında ceza kovuşturması yapılmış ve ceza davası açılmış olması şart olmayıp ve fakat haksız eylemin ceza hukuku bakımından suç olması yeterlidir. Bu bakımdan, takibi şikayete bağlı suçlardan (ETCK m.99 ve 108), şikayet süresinin geçirilmiş olması nedeniyle ceza davasının açıl(a)maması, bu suça ait ceza zamanaşımının tazminat davasına uygulanmasına engel değildir. Çünkü şikayet, ceza kovuşturmasının bir şartıdır ve bir cezalandırılabilme şartı değildir. Bu kovuşturma şartı eksik olsa bile yine suç vardır ve ancak bir kovuşturma konusu olamayacaktır...” Yargıtay 4. HD., 1979/4725 E., 1979/9975 K. ve 20.09.1979 t. kararı.

⁵⁹⁶ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.758; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.588.

eylemin öncül suçu oluşturup oluşturmadığı hakkında bir karar verecek ve aklama eylemi hakkındaki yargılamaya devam edecektir⁵⁹⁷.

(dd). Af

Affin suçu oluşturan eylem üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Nitekim bir suç affa uğramış olsa dahi bu suçtan zarar görenlerin özel hukuka ilişkin taleplerini ortadan kaldırmadığı gibi⁵⁹⁸; gerek genel af gerekse özel af TCK'nın 74. maddesinin 1. fıkrası gereğince müsadere olunan şeylerin veya ödenen adli para cezasının geri alınmasını gerektirmez⁵⁹⁹. Görüldüğü üzere afla suçun hukuka aykırılığı ortadan kalkmamakta, yalnızca çeşitli nedenlerle suçun bazı sonuçları ortadan kalkmaktadır⁶⁰⁰.

Dolayısıyla bir suçun affa uğraması nasıl ki buna ilişkin özel hukuk taleplerini sona erdirmiyorsa, affa uğramış bir suçtan elde edilen gelirlerin de suç geliri olma özelliğini sona erdirmemektedir. Bu bağlamda suç ister genel affa uğramış olsun, ister özel affa uğramış olsun, öncül suç olma niteliğini kaybetmemektedir⁶⁰¹. Ancak genel af halinde öncül suç hakkında soruşturma ya da kovuşturma yapılırken, kovuşturmayaya yer olmamasına ya da davanın düşmesine karar verilmesi halinde, söz konusu eylemin öncül suç niteliğinde olup olmadığının tespiti için aklama suçunu yargılayan yargıç tarafından nispi muhakeme yapılarak bu konuda karar verilmesi gerekmektedir.

iii. Öncül Suçun Tespiti Açısından Mahkeme Kararının Gerekmemesi

⁵⁹⁷ Aynı görüşte bkz: **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.302; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.88.

⁵⁹⁸ **Kayihan İçel/Fusun Sokullu Akıncı/İzzet Özgenc/Adem Sözüer/Fatih Mahmutoğlu/Yener Ünver**, Suç Teorisi, 2.Kitap, 3. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004,s.296; **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.590.

⁵⁹⁹ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.968.

⁶⁰⁰ Öğretide bazı yazarlar afla eylemin suç olma niteliğinin ortadan kalktığını ifade etmektedirler. Bkz: **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.968.

Biz bu görüşe katılmıyoruz zira eylemin suç olma niteliğinin kaldırılması halinde, hukuka aykırılığının da ortadan kalkması ve buna bağlı olarak özel hukuka ilişkin taleplerin sona ermesi, müsadere edilen eşyaların ve failden alınan adli para cezasının da iade edilmesi gerekmektedir. Ancak bunlar olmadığına göre eylemin hukuka aykırılığı ortadan kalkmamakta yalnızca toplumsal barışın sağlanması için suçun bazı nitelikleri geriye dönük olarak silinmektedir.

⁶⁰¹ Aynı görüşte bkz: **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.275; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.437; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.358, 359; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.88; **Önder**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.442; **Ergül**, a.g.e., s.165; **Taşkın**, a.g.e., s.167; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.78, 80, 81; **Ercan**, a.g.e., s.120.

Buradaki önemli tartışmalardan birisi öncül suçun işlenip işlenmediğinin mahkeme kararıyla ispatının gerekip gerekmediği ve eğer ispat gerekiyorsa bunun hangi muhakeme süjesi tarafından yapılmasının gerektiği konusundadır.

Yukarıda öncül suç konusunda verilen Yargıtay 7. Ceza Dairesi'nin 2002/322 E. sayılı kararında görüldüğü üzere Yargıtay tarafından mahkeme kararıyla ispatlanmış bir öncül suçun varlığının bulunmaması halinde aklama suçunun oluşmadığı kabul edilmiştir. Yargıtay 7. Ceza Dairesi konuyla ilgili vermiş olduğu diğer benzer kararlarında da öncül suçun ispatlanamaması halinde eksik soruşturma nedeniyle ilk derece mahkemesinin kararını bozarak geri göndermiştir⁶⁰².

Oysa aynı Yargıtay 7. Ceza Dairesi, daha önce vermiş olduğu bir kararında⁶⁰³ polise yapılan uyuşturucu parasının yurtdışından yurda getirileceğine ilişkin suç ihbarını öncül suçun varlığının ispatı açısından yeterli bulmuştur⁶⁰⁴.

Yargıtay'ın kararını sonradan değiştirmiş olmasına rağmen konuya ilişkin öğretideki baskın görüş öncül suçun varlığı için bir mahkeme kararının varlığının gerekli olmadığı yönündedir. Nitekim öncül suçun zamanaşımına uğramış olması halinde dahi aklama suçundan yargılama yapılması ve mahkumiyet kararı verilmesi mümkündür. Ancak öncül suçun faili ya da faillerinin hepsi hakkında beraat kararı verildiyse artık öncül suçun kendisinin var olmadığı hukuken ispatlanmış olacaktır, buna bağlı olarak bir suç gelirinin de var olmadığı mahkeme kararıyla ortaya konulduğu için bunun aklanması da mümkün olamayacaktır.

⁶⁰² "...Sanığın baştan beri paranın kendisine ait olduğunu savunduğu kişi dinlenip, sanığın bu şahısla yaptığı telefon konuşmalarına ait bantların da çözümü yapılarak dövizin nasıl ve hangi kaynaklardan edinildiği, ne amaçla Türkiye'ye getirildiği yeterince tespit edilmeden eksik incelemeye dayalı mahkumiyet hükmü kurulduğu..." Yargıtay 7. CD., E. 1999/7666, K. 1999/7558, Kt. 16.06.1999.

"...Dava konusu yapılan paranın elde ediliş şekli ve bundaki aykırılıkların belgelerdeki sahtecilik sonucu elde edildiği (öncül suç) kesin olarak tespit edilip saptanarak hasıl olacak sonuca göre sanıkların hukuki durumunun tayini gerektiğinden ..." Yargıtay 7. CD., E.2000/4580, K. 2000/6656, Kt. 05.05.2000.

⁶⁰³ "...İhbarın içeriği, suça konu dövizlerin miktarı ve kaynağının belli olmaması, değişik 16 ülkeye ait bulunması (ABD Doları, Alman Markı, İngiliz Sterlini, İsveç Frangı, Fransız Frangı, İsveç Kronu, Norveç Kronu, Finlandiya Markası, İtalya Lireti, Avusturya Şilini, İspanyol Pesetası, Danimarka Kronu, Hollanda Florini, Belçika Frangı, Kanada Doları, Yunan Drahmisi gibi) Gümrük İdaresince beyana davet edildiğinde dahi deklere edilmeyip aranmakla gizlenmiş vaziyette bulunmakla paranın yasa dışı yollardan elde edildiğine ilişkin şüpheli işlem halinin bulunduğu ve karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla gizlenerek sınır ötesi harekete tabi tutulduğu, bu gaye ile başkalarının iktisap edilerek yurda sokulmaya çalışıldığı, yani karaparanın aklanmak üzere Türkiye'ye sokulmak istendiği, bu haliyle karapara aklama suçunun oluştuğu gözetilerek sanıkların olaydaki fonksiyonları göz önünde tutulup ayrı ayrı hukuki durumlarının ve suça iştiraklerinin yukarıdaki açıklamalar ışığında tayin ve takdiri ile bir karar verilmesi gerekirken oluşa, dosya içeriğine ve yasaya uygun olmayan gerekçelerle yazılı şekilde hüküm tesisi, yasaya aykırı..." Bu kararın tamamı aşağıda da verilmiştir.

⁶⁰⁴ Ergül, Kara Ekonomi, s.106.

Konuya ilişkin olarak öğretide Kocasakal, 4208 sayılı yasadaki düzenlemeye ilişkin olarak yaptığı bir açıklamada, suç gelirlerinin aklanması suçunun gerçekleşmiş olması için öncül suçlar ile ilgili bir mahkumiyet kararına kural olarak ihtiyaç bulunmadığını; aklama suçunu yargılayan mahkemenin aynen 765 sayılı TCK'nın 512. maddesinde olduğu gibi, 2/a maddesinde belirtilen bir suçun işlenip işlenmediğini 1412 sayılı CMUK'un 255/1. maddesine dayanarak bir ön sorun olarak belirleyerek ve buna göre suçun konusu olan suç gelirinin mevcut olup olmadığını belirledikten sonra buna göre hüküm kurması gerektiğini ifade etmektedir. Yazar devamla, bununla birlikte öncül suç ile ilgili açılmış bir ceza davası var ise, mahkemenin bunu bekletici mesele yapmasının ve bunun sonucuna göre karar vermesinin gerektiğini, örneğin öncül suç ile ilgili olarak verilmiş bir beraat kararı mevcutsa aklama suçunun ön şartı niteliğindeki bir öncül suçtan bahsetmenin mümkün olmadığını, dolayısıyla bağlantılı bir suç olan suç gelirlerinin aklanması suçunun da oluşmayacağını belirtmektedir⁶⁰⁵. Biz de yazarın bu görüşüne katılmaktayız.

Konuyla ilgili olarak Ünver ise, aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerinin elde edildiği eylem veya işlemin suç oluşturmaması veya bir suçtan kaynaklanmadığının kesinleşmiş yargı kararıyla ispat edilmesi halinde, bu malvarlığı kaynakları üzerinde tipik hareketlerin yapılmasının aklama suçunu oluşturmayacağını; ancak suça konu gelirlerin kaynağının önceden işlenmiş bir suç olması şartıyla, bu suçun dava zaman aşımı nedeniyle kesinleşmiş yargı kararıyla ispatlanamaması veya sanığın ölmüş olması halinde durumun sorunlu olduğunu, zira bu gibi durumlarda, önceki eylem nedeniyle önceki suç failinin yargılanmasının, yargılamasına devam edilmesinin veya cezalandırılmasının mümkün olmadığını, ancak bu gibi durumlar için olması gerekenin TCK'nın 282. maddesinin ihlal edilip edilmediğinin tespiti için önceki eylemlere ilişkin bir yargılamanın TCK'nın 282. maddesine ilişkin yargılanmada irdelenmesinin ve bu yönde bir karar verilmesinin

⁶⁰⁵ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.62.

gerektiğini ifade etmektedir⁶⁰⁶. Yazar bu açıklamasıyla bizim de yukarıda belirtmiş olduğumuz görüşlerle tamamen aynı görüşte olduğunu belirtmiştir.

Ayrıca Ünver bu konuyla ilgili olarak, olması gereken hukuk açısından doğru olan yöntemin bu gibi hallere ilişkin özel bir hüküm koymak olduğunu, yasa koyucunun müsadere açısından hem maddi ceza hukuku hem de ceza muhakemesi hukuku açısından özel normlar sevk ettiğini ve hatta ön ödeme, uzlaşma gibi kurumların müsadereyi engellememesi için önlem aldığını; aklama suçunun “ön koşulunu” bir suçun oluşturması ve ilk suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin gerek bağımsız olarak müsadere davasına konu olabilmesi gerek ikinci suçun konusunu oluşturması nedeniyle, bu tür bir özel hükme ihtiyaç olduğunu ileri sürmektedir. Yazar devamla ancak yasal düzenleme yapıncaya kadar, en azından, bu gibi hallerde önceki suç failinin önceki eylem nedeniyle yargılanmadığı, ikinci suçun maddi konusu ve tipik eylem unsurunun ispatı için suçun konusunun kaynağının araştırılmasıyla sınırlı olarak ikinci suça ilişkin yargılamada bunun araştırılıp bu yönde bir karar verilebileceğinin kabul edilmesinin gerektiğini belirtmektedir⁶⁰⁷.

Biz bu konuda özel bir hükme gerek olmadığını, maddenin mevcut haliyle yorum yapmak suretiyle de bu sonuca ulaşılabileceğini, ancak yukarıda önerildiği şekilde bir düzenleme yapılması halinde belirlilik ilkesine uygun ancak ayrıntılı bir düzenlemenin ortaya çıkacağını düşünmekteyiz.

Öğretide Meran ise, önceden işlenmiş suç bakımından kesinleşmiş bir mahkumiyet hükmünün bulunmasının, aklama suçuna ilişkin soruşturma açılması için gerekli olmadığını ancak 282. maddede öngörülen suçtan yapılan kovuşturma sonunda mahkumiyet kararı verilebilmesi için, öncül suçtan dolayı kesinleşmiş bir mahkumiyet kararının bulunması gerektiğini ileri sürmektedir⁶⁰⁸.

Biz aklama suçuyla öncül suçun tamamen birbirinden farklı olması ve yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız diğer nedenler dolayısıyla bu görüşe katılmıyoruz.

⁶⁰⁶ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.302.

⁶⁰⁷ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.302.

⁶⁰⁸ Meran, Basın Yoluyla, s.329.

Sonuç olarak, öncül suç hakkında bir soruşturma ya da kovuşturmanın varlığı ya da bu konuda bir mahkeme kararının olması, uzmanların incelemeleri için büyük kolaylık sağlayacaktır. Ancak bir işlemin suç gelirlerinin aklanması olup olmadığının araştırılması için öncül suçla ilgili bir yargılama yapılması ya da mahkumiyet kararı verilmesi gerekmemektedir. Yukarıda belirttiğimiz üzere belirli durumlarda verilen beraat ve soruşturmaya yer olmadığına ilişkin kararların varlığı halinde dahi aklama suçu için ayrıca inceleme yapılması mümkündür. Dolayısıyla öncül suçun varlığının tespiti için bir mahkeme kararı gerekmediği gibi, verilen kararlar da aklama suçunun yargıcı açısından bağlayıcı değildir⁶⁰⁹. Bunun tek istisnasını faillerin tümü hakkında verilen beraat kararı oluşturmaktadır.

iv. Öncül Suçun Zamansal Açıdan Uygulanması

Bu başlık altında incelenmesi gereken iki husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki 4208 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden önce işlenmiş ve 4208 sayılı yasa ile 5237 sayılı yasa açısından öncül suç oluşturan bir suçtan elde edilen gelirin 4208 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra aklama işlemlerine tabi tutulması halinde, aklama suçunun gerçekleşip gerçekleşmeyeceği hususudur. İkincisi ise 4208 sayılı yasa döneminde öncül suç olarak tanımlanmayan ancak altı aydan fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilen gelirin, 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinin yürürlüğe girmesinden sonra aklama suçunun konusunu oluşturup oluşturmayacağı hususudur.

(i). 4208 Sayılı Yasa Öncesi İşlenmiş Bir Suçtan Elde Edilen Gelirin Aklama Suçunun Konusunu Oluşturup Oluşturmayacağı Sorunu

Bu konuda iki görüş ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisine göre, 4208 sayılı yasa eskiden de suç olarak kabul edilmiş eylemleri, yeni ve daha ağır şekilde düzenleyerek değiştirmemektedir. Sadece bu eylemlerden elde edilen gelirler üzerinde gerçekleştirilen bazı eylemleri cezalandırmaktadır. Buna göre yasanın geçmişe yürürlüğü ancak suç geliri niteliindeki mal varlığı değerleri üzerinde aklama eylemlerinin icra edilmesinin yasanın yürürlüğünden önce başlayıp bitmesi halinde

⁶⁰⁹ Murat Tokmakçaya, "Karapara ve Karapara Aklama Suçu ve Bu Konuda Yapılacak İncelemelere İlişkin Dikkat Çeken Hususlar", Vergi Dünyası, S.219, Kasım 1999, s.42; Katoğlu, 4208 Sayılı Kanun, s.122; Taşkın, a.g.e., s.185; Sönmez Işık, a.g.e., s.86; Ercan, a.g.e., s.119.

söz konusu olacaktır. Suç gelirlerinin aklanması eylemlerinin 4208 sayılı yasanın yürürlük tarihinden sonra gerçekleştirilmesi veya yürürlük tarihinden önce başlayıp kesintili ya da kesintisiz yürürlük tarihinden sonraya sarkması durumunda yasanın geçmişe uygulanması söz konusu olmayacaktır⁶¹⁰. Dolayısıyla bu gelirlerin elde edildiği eylemler öncül suç ve ekonomik değerler de aklama suçunun konusunu oluştururlar.

Bu konudaki ikinci görüşe göre ise, geçmişe yürürlük yasağı aklama suçunun unsurları açısından olduğu kadar suçun ön şartı için de geçerlidir. Öncül suçun işlenmesi sonucu suçun konusu olarak ortaya çıkan gelire suç geliri niteliğini veren 4208 sayılı yasadaki düzenlemedir. 4208 sayılı yasada yer alan bir öncül suçun, yasanın yürürlüğe girmesinden önce işlenmesi halinde, söz konusu suç öncül suç niteliğini kazanmayacak ve buna bağlı olarak bu suçtan elde edilen gelirler de aklama suçu açısından suç geliri oluşturmayacaktır⁶¹¹. Bu görüştekilere göre, öncül suçun varlığı ve bundan bir gelir elde edilmesi aklama suçunun maddi unsurudur ve söz konusu gelir olmadan aklama suçunun işlenmesi mümkün değildir. Her ne kadar 4208 sayılı yasa öncül suça yeni ve daha ağır bir nitelik eklemese de, öncül suçtan elde edilen gelire “suç geliri” niteliğini kazandıran sonraki yasadır. Bu yasa olmaksızın suç geliri niteliğindeki gelirler üzerinde gerçekleştirilen hiçbir hareket suça sebebiyet vermeyecektir. Dolayısıyla 4208 sayılı yasanın yürürlüğünden önce işlenen öncül suçlardan elde edilen gelirler üzerinde gerçekleşen aklama eylemleri suç oluşturmayacaktır⁶¹².

Biz yukarıda anılan görüşlerden birincisine katlıyoruz. Öncelikle ifade etmeliyiz ki, geçmişe yürürlük yasağının aklama suçunun ön şartını kapsamadığını, zira kabul ettiğimiz suç genel teorisine göre yukarıda da açıkladığımız üzere suçun ön şartı diye bir kavramın olmadığını, bunların suçun unsurlarından başka bir şey olmadığını kabul ediyoruz.

Aklama suçunun maddi unsurlarından birisi olan suçun konusunu “suçtan elde edilmiş malvarlığı değeri” oluşturmaktadır. 4208 sayılı yasanın yürürlüğe

⁶¹⁰ Katoğlu, 4208 Sayılı Kanun, s.124; Ergül, a.g.e., s.164; Hatipoğlu/Parlar, a.g.e., s.890.

⁶¹¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.369.

⁶¹² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.439.

girmesinden önce de her ne kadar “öncül suç” terimi kullanılmasa da herhangi bir suçtan elde edilmiş gelirler *suç geliridir*. Bunların aklanmasının suç haline getirilmemiş olması söz konusu malvarlığı değerlerinin suç geliri olma niteliğini değiştirmemektedir; yoksa 4208 sayılı yasa öncesinde uyuşturucu ticaretinden ya da fuhuştan elde edilen gelirlerin yasal, meşru gelirler olarak kabulü mümkün değildir. Yalnızca bunların kaynağının gizlenmesine yönelik hareketler bir ceza normu haline getirilip cezalandırılmamaktadır. 4208 sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle sadece bu gelirlerin kaynağının gizlenmesine yönelik eylemler suç haline getirilmiştir. Bunun dışında sanki 4208 sayılı yasa öncesinde yasal olduğu kabul edilen gelirlerin artık suçtan elde edilen gelirler olduğu ve bunların artık yasal olmadığı yönünde bir düzenleme yapılmamıştır. Yani 4208 sayılı yasa ile aslında suç geliri diye bir kavram oluşturulmamıştır. Zaten mevcut olan suç gelirlerinden hangilerinin aklama suçunun konusunu oluşturacağı belirlenmiştir.

Yasa koyucu öncül suç için öngörülen hapis cezasının belirlenmesinde belli bir hapis miktarını baz alırken de 4208 sayılı yasadaki düzenlemeye göre bir yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlardan elde edilen gelirlerinin suç geliri olmadığı, bir yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan elde edilen gelirlerin ise suç geliri olduğuna ilişkin bir düzenleme de yapmamıştır. Yalnızca soruşturma ve kovuşturma makamlarının iş gücünü azaltmak için kendi takdirine göre önemsiz gördüğü suçlarla uğraşmamak için bir eşik değer öngörmüş ve bu eşğin altındaki suçlardan elde edilen gelirlerin aklama işlemine tabi tutulsa dahi yasal takibe konu olmayacağını belirtmiştir.

Kısacası 4208 sayılı yasa ile olmayan bir suç geliri kavramı yaratılmış değildir. Bu yasa öncesinde de yasa dışı uyuşturucu ticaretinden, fuhuştan, yağmadan, dolandırıcılıktan elde edilen haksız yararlar, mal varlığı değerleri suç geliridir. 4208 sayılı yasa ve devamında TCK’nın 282. maddesiyle yapılan yalnızca bu suç gelirinin aklanmasına yönelik eylemlerin cezalandırılmasıdır. Yoksa bugün de öncül suç gerçekleştirilen failin bunu aklamaya tabi tutmaksızın kendinde tutması ayrıca cezalandırılmamaktadır.

Sonuç olarak, 4208 sayılı yasa öncesinde işlenmiş ve tamamlanmış bir suçtan elde edilmiş olsa da 4208 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden sonra aklama işlemine tabi tutulmuş her türlü suç geliri aklama suçunun konusu oluşturacaktır.

(ii). Önceki Yasa Döneminde İşlenen Bir Suçtan Elde Edilen Suç Gelirinin, Sonradan Yürürlüğe Giren ve Öncül Suç Tanımını Genişleten Yasanın Yürürlüğünden Sonra Aklanması Halinde Aklama Suçunun Konusunu Oluşturup Oluşturmayacağı Sorunu

Yukarıda görüşlerine katılmadığımızı belirttiğimiz yazarlar, bu sorunun çözümünde de bu başlık altında ele alınan sorunların birbirlerine bağlı olması nedeniyle önceki görüşlerinden hareketle, 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesi ile aklama suçuna konu olan malvarlıklarının elde edildiği öncül suçların kapsamının değiştiğini, bunun sonucu olarak, 4208 sayılı yasa zamanında (ve dolayısıyla 282. maddenin 5918 sayılı Yasa ile değişikliğinden önceki zaman diliminde) aklama suçuna konu olamayacak suç gelirlerinin 282. maddeye göre suç geliri olarak kabul edilmesinin ve bunların aklama suçunu oluşturmasının mümkün olmadığını ve bu durumda aklama suçunun da gerçekleşmeyeceğini kabul etmektedirler⁶¹³.

Biz yukarıda anılan bu görüşe katılmıyoruz. Bize göre (a) başlığı altında tartışılan soruna ilişkin olarak ileri sürdüğümüz görüş, bu sorunun çözümü açısından da geçerlidir. Aklama eylemlerinin ceza normu olarak düzenlendiği ve suç tipi haline getirildiği ilk yasa olan 4208 sayılı yasadaki sayma yöntemiyle bazı suç tipleri öncül suç olarak belirtilmiş ve ancak bu suç tiplerinden elde edilen gelirlerin aklama suçunun konusunu oluşturabileceği düzenlenmiştir.

Daha sonra yürürlüğe giren 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde aklama suçu yeniden düzenlenerek, 4208 sayılı yasadaki buna ilişkin düzenleme zımnen ilga edilmiş ve sayma yöntemi bırakılarak bir yıl ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bütün suçlardan elde edilen gelirler öncül suç kapsamına alınmıştır. Böylelikle 4208 sayılı yasa döneminde öncül suç kabul edilmeyen pek çok suç tipi öncül suç sayılmış

⁶¹³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.439; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.368, 369; Sönmez Işık, a.g.e., s.89, 90.

ve bunlardan elde edilen gelirlerin de aklama suçunun konusunu oluşturacağı kabul edilmiştir.

Son olarak 5918 sayılı yasa ile TCK'nın 282. maddesinde yapılan değişiklikle bir yıl olan eşik değer altı aya indirilmiş ve yine daha önce öncül suç olmayan pek çok suç, öncül suç olarak kabul edilirken bunlardan elde edilen gelirlerin de aklama suçunun konusu oluşturacağı düzenlenmiştir.

Yukarıda da açıkladığımız üzere burada yapılan yalnızca hangi suçlardan elde edilen gelirlerin aklama suçunun konusunun oluşturacağının belirlenmesidir. Yoksa olmayan bir suç geliri kavramı oluşturulmamaktadır. Dolayısıyla 5237 sayılı yasanın ve 5918 sayılı yasanın yürürlüğü tarihinden önceki düzenlemelere göre öncül suç olarak nitelendirilmeyen suçlardan elde edilen gelirlerin bu yasaların yürürlüğü tarihinden sonra aklama işlemine tabi tutulması halinde, sonra yürürlüğe giren yasalardaki düzenlemeler dikkate alınacak ve soruşturma ve kovuşturma buna göre yapılacaktır.

(3). Malvarlığı Teriminin Anlamı ve İçeriği

Malvarlığı terimi esas olarak Medeni Hukuk'un konusunu oluşturmaktadır ve bu disiplinin bakış açısına göre açıklanması gerekmektedir. Buna göre malvarlığı, *“bir kişinin sahip olduğu ekonomik değeri bulunan hakların bütünü”* anlamına gelmektedir⁶¹⁴. Malvarlığı kavramının içine aynı haklar, alacak hakları, fikri haklar, yenilik doğuran haklar ve beklenen haklar girer. Malvarlığı, bir kişinin malvarlığına giren eşya üzerindeki hakları (aynı hakları), maddi olmayan mallar üzerindeki hakları (alacak hakları, fikri hakları) içermekte ve bu hakların bütününe ifade etmektedir. Malvarlığı haklarının özellikleri, ekonomik ve paraya çevrilme açısından değerli olmaları ve ayrıca bunların başkalarına devir ve temlik edilmelerinin ve miras yolu ile geçmelerinin mümkün olmasıdır⁶¹⁵.

⁶¹⁴ M. Kemal Oğuzman, Medeni Hukuk Dersleri: Giriş – Kaynaklar – Temel Kavramlar, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994, s.81.

⁶¹⁵ Zahir İmre, Medeni Hukuka Giriş: Temel Kavramlar – Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku, 3. Bası, İstanbul, İÜHF Yayını, 1980, s.245, 246; Ayrıca malvarlığı içinde yer alan haklar için bkz: Rona Serozan, Medeni Hukuk Genel Bölüm, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008, s.209 – 216; Oğuzman, a.g.e., 80 – 89.

Buna göre malvarlığı değerini öncelikle para oluşturmaktadır. Bu, Türk Lirası olabileceği gibi yasal olarak dolaşımda bulunan her türlü yabancı para da olabilir⁶¹⁶. Altın, gümüş, elmas, platin gibi değerli maden ve taşlar da malvarlığı değerinin içinde yer almaktadır. Ayrıca maddi olan ya da olmayan, taşınır ve taşınmaz mallar ile bunlar üzerinde mülkiyet ve yararlanma haklarını gösteren tapu senedi, hisse senedi vs. gibi her türlü belge de suçun konusunu oluşturabilecektir⁶¹⁷.

Bu bağlamda herhangi bir öncül suçtan elde edilen ve parayla değiştirilmesi mümkün olan her türlü kıymetli evrak suçun konusunu oluşturabilecektir. Kıymetli evrak, TTK'nın 557. maddesinde düzenlenen⁶¹⁸ ve *“hakkın senede bağlı bulunduğu ve senetsiz dermeyer ve devrinin mümkün olmadığı senetler”* şeklinde tanımlanabilir⁶¹⁹.

Ancak bu değerler parasal anlamda bir değeri olan maddi mal varlıklardan oluşmaktadır, dolayısıyla parayla ölçülemeyen manevi değerler bu suçun konusunu oluşturmayacaktır⁶²⁰. Buna göre malvarlığına karşı işlenen bir suçtan elde edilen gelirler aklama suçunun konusu oluşturabilecekken, şerefe karşı işlenen bir suç neticesinde kişinin saygınlığı zedelenmekle ve kişinin şerefi önemli bir değer olmakla birlikte, şerefin parasal bir karşılığı olmaması nedeniyle aklama suçunun konusunu oluşturması da mümkün olmayacaktır.

Aklama suçunun konusu oluşturan malvarlığı değerlerinin doğrudan öncül suçtan elde edilen gelirler olması mümkün olduğu gibi, bunların çeşitli şekillere dönüştürülmüş hallerinin ve hatta bunların nemalarının da olması mümkündür. Dönüştürülmüş ve nemalandırılmış gelirlerin nemaları da suçtan elde edilen malvarlığı değerinin içinde yer almakta ve suç geliri olarak kabul edilmektedir⁶²¹.

Bu şartlardan herhangi birinin bulunmaması yani, alt sınırı altı aydan az hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilen gelirin aklamaya konu yapılması ya da

⁶¹⁶ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.440, 441.

⁶¹⁷ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.86, 87.

⁶¹⁸ TTK m. 557, “Kıymetli evrak öyle bir senetlerdir ki, bunlarda mündemiç olan hak senetten ayrı olarak dermeyer edilemeyeceği gibi, başkalarına da devrolunmaz”.

⁶¹⁹ **Oğuz İmregün**, Kara Ticaret Hukuku Dersleri: Genel Hükümler – Ortaklıklar – Kıymetli Evrak, 11. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1996, s.525.

⁶²⁰ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.87.

⁶²¹ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.87.

yasayla suç olarak tanımlanmamış bir eylemden veya fail ya da failleri hakkında suçun unsurları oluşmadığı için beraat kararı verilen bir eylemden elde edilen gelirin aklama işlemlerine tabi tutulması halinde suçun üzerinde işlenebileceği bir suç gelirinin varlığından bahsetmek mümkün olmayacak, buna bağlı olarak da aklama suçunun gerçekleştiğinden bahsedilemeyecektir. Altı aydan fazla hapis cezasını gerektirse bile sonuçta aklamaya konu olabilecek bir malvarlığı değerinin elde edilmemiş olması halinde ise yine üzerinde aklama işlemlerinin gerçekleştirilebileceği bir gelir de bulunmayacağı için suçun konusu bulunmayacak ve tipiklik unsuru gerçekleşmeyeceği için ortada bir suç da bulunmayacaktır.

Suç gelirlerine kaynaklık eden öncül suçların türü ve niteliği ise suçun oluşması açısından önemli değildir. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere önemli olan suça konu ekonomik değerlerin bir suçun işlenmesiyle suretiyle veya suç işlenmesi dolayısıyla elde edilmiş olmasıdır⁶²².

Sonuç olarak, aklama suçu açısından ekonomik anlamda bir değeri olan somut ya da soyut değerler ile bu değerleri temsil ya da ifade eden veya somutlaştıran her türlü belge ve kayıt malvarlığı değeri olarak tanımlanabilir⁶²³.

(4). Aklama Suçunun Zarar Suçu ve Tehlike Suçu Açısından Değerlendirilmesi

Öğretide aklama suçunun bir tehlike suçu olduğu, tehlikenin soyut bir tehlike olmasının bir başka deyişle normatif bir tehlikenin yeterli olduğunu, ayrıca somut biçimde tehlike ve zararın ortaya çıkmasının gerekli olmadığını, zira yasa koyucunun toplumun ekonomik ve sosyal yapısı için suç gelirlerinin aklanmasını, tehlikenin varlığını kabul etmek için yeterli saydığı ifade edilmektedir⁶²⁴.

Aklama suçunda, suç gelirlerinin “yurt dışına çıkartılması” ve “çeşitli işlemlere tabi tutulması” suçun oluşumu için yeterli görülmüş ayrıca bir zararın gerçekleşmesi aranmamıştır. Nitekim aklamaya yönelik herhangi bir işlemin suçun

⁶²² Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.303.

⁶²³ Ercan, a.g.e., s.113.

⁶²⁴ Ergül, Karaparanın Aklanması, s.89; Taşkın, a.g.e., s.164.

konusu olan suçtan elde edilen malvarlığı değerleri üzerinde gerçekleştirilmesi halinde de bu gelirler ya da bu gelirlerin maliki ya da zilyedi olanlar kişiler herhangi bir zarara uğramamaktadır. Buna göre suç gelirlerinin aklanması suçu bir *tehlike suçudur*.

Tehlike suçları da somut tehlike suçu ve soyut tehlike suçu olarak ikiye ayrılmaktadır. Soyut tehlike suçlarında suçun konusu üzerinde gerçekten bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin araştırılıp tespit edilmesine gerek yoktur. Somut tehlike suçlarında ise, suçun yasal tanımında bulunan eylemin gerçekleştirilmesinin yanında bu eylemin suçun konusu bakımından somut bir tehlike meydana getirip getirmediğinin yani gerçekten bir tehlikeye neden olup olmadığının araştırılması ve belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca gerçekleşen somut tehlike ile failin gerçekleştirdiği eylem arasında nedensellik bağının da bulunması gerekmektedir⁶²⁵. Aklama suçu bu açıdan değerlendirildiğinde, gerçekleşen aklama eylemi neticesinde suçun konusu olan suç gelirleri üzerinde somut bir tehlikenin gerçekleşmesinin aranmadığı görülmektedir. Buna göre aklama suçu bir *soyut tehlike suçudur*. Gerçekten, aklama suçuyla korunan hukuksal değerler suçun belli bir mağdurunun bulunmaması hususu göz önünde bulundurulduğunda aklama suçunun bir soyut tehlike suçu olmasının nedeni daha iyi anlaşılmaktadır.

(5). Aklama Suçunun Konusunun İspatı Sorunu

Aklama suçuna ilişkin yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanıkların ilk ve en önemli savunmalarını genellikle üzerinde işlem yaptıkları malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğini bilmedikleri oluşturmaktadır. Nitekim benzer savunma suç eşyasını satın alma ve bulundurma suçunda da söz konusu olmaktadır. İşte bu durumda özellikle kişinin o güne kadarki yaşam ve gelir düzeyiyle orantılı olmayan bir malvarlığı değerine sahip olması ya da bu değerler üzerinde işlem yapması halinde, bunların suçtan elde edildiğinin ya da edilmediğinin ispatının kimin üzerinde olduğunun da tespiti gerekmektedir.

⁶²⁵ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.205, 206.

Yürürlükte bulunan mevzuata göre aklama suçuna ilişkin muhakemenin konusunu oluşturan gelirin 282. maddeye göre altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edildiğinin ispatının, iddia makamı ve mahkeme tarafından yapılması gerekmektedir⁶²⁶. Mevcut düzenlemeye göre sanığın bir anda yaşam biçimi, işi ve geliriyle orantılı olmayan bir malvarlığına sahip olması, hesaplarında bir anda büyük değişiklikler olması vs. bu sonucu değiştirmeyecektir. Zira sanığın bu gelirleri nereden elde ettiğini açıklayamaması halinde dahi bunların bir suçtan elde edildiğinin kabul edilmesine ilişkin bir karine bulunmadığı için, iddia ve yargılama makamının bu durumu ispat edememesi halinde sanık hakkında CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (e) bendi gereğince beraat kararı verilmesi gerekecektir.

Nitekim Alman ceza hukukunda da aklama suçunun konusunu yasa dışı bir biçimde elde edilen veya öğretisindeki terimlerle ifade edecek olursak *“ağır nitelikli bir hukuka aykırı eylemden elde edilen nakit para, delil olabilecek belge, ev eşyası, değerli taşlar, değerli metaller, sanat eserleri vb. gibi eşyalar”* oluşturmaktadır. Bu suçun konusunu oluşturan gelirin kaynağının suç olması ve bunun somut bir biçimde ispatlanması gerekmektedir. Ancak bu ispat yükünün kimin üzerinde olduğuna ilişkin somut bir düzenleme bulunmamaktadır⁶²⁷.

Bu konu aynı zamanda sanığın kastına ilişkin bilmenin neleri kapsadığı ve bunun ispatının kimin tarafından yapılmasının gerektiğini de kapsadığı ve bu konular suçun manevi unsuruna ilişkin olduğu için konuyla ilgili tartışmaya suçun manevi unsuru konusunda daha ayrıntılı olarak yer verilmektedir.

d. Eylem

(1). Genel Olarak

Esas olarak suç gelirlerinin aklanması suçunun maddi unsurunu, suç gelirlerini meşrulaştırmak amacıyla yapılan her türlü eylem ve işlem oluşturmaktadır⁶²⁸.

⁶²⁶ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.121; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.440.

⁶²⁷ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.303.

⁶²⁸ **Taşkın**, a.g.e., s.168.

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde suç gelirlerinin aklanması suçunun hareket unsuru, suç gelirlerini *“yurt dışına çıkarma”* veya *“gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutma”* olarak tanımlanmıştır.

Bu düzenleme, 4208 sayılı yasada yer alan kara para aklama suçundaki düzenlemeye göre oldukça farklı ve kısa bir tanımlamadır. Çünkü 4208 sayılı yasanın 2. maddenin (b) bendinde aklama suçunun eylem unsuru son derece ayrıntılı ve uzun olarak tanımlanmıştır. Görüldüğü üzere bu son derece uzun ve karmaşık bir düzenlemedir. Bu madde hareketleri tek tek göstermeye çalışmasından dolayı kazuistik bir düzenleme olmuş ve bu nedenle eleştirilmiştir. Bu durum, her iki düzenleme arasındaki en büyük farklılıktır.

Öte yandan 4208 sayılı yasadaki düzenlemede, aklama suçunu oluşturan eylemler failin sıfatına göre gruplandırılmaktadır. Buna göre bazı hareketler sadece öncül suç faili ve suç ortakları tarafından işlenebilirken, diğer bazı hareketler bunların dışındaki üçüncü kişiler tarafından işlenebilmekte, bazı hareketler ise, hem öncül suç faili ve suç ortakları hem de üçüncü kişiler tarafından işlenebilmektedir⁶²⁹. Bu da karmaşık bir düzenlemedir ve öğretide eleştiri konusu yapılmıştır. 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde suçu oluşturan hareketler açısından böyle bir ayrıma gidilmemiş ve ister öncül suç faili olsun ister olmasın yasada tanımlanan her iki hareketin herkes tarafından işlenebileceği bir düzenlemeye yer verilmiştir.

Yukarıda aktarıldığı üzere aklama suçu, suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması ya da suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması suretiyle gerçekleştirilebilecektir. Dolayısıyla aklama suçu, seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu seçimlik hareketlerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde suç tamamlanmış olur⁶³⁰. Nitekim bu durum madde gerekçesinde de ifade edilmiştir. Seçimlik hareketlerden birisinin ya da ikisinin gerçekleşmesi ya da hareketlerin ikisinin birden

⁶²⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.451.

⁶³⁰ Mehmet Yaşın, “Türk Ceza Kanunu’nda Yapılan Düzenlemelerin Karapara Aklama İle Mücadeleye Etkisi”, Yaklaşım, Y.13, S.146, Şubat 2005, s.245; Neslihan Coşkun, Karapara Aklama, s.207; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.132; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.459; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.87; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.173; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.153; Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.300; Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.277; Aydınşakir, a.g.e., s.11; Sönmez Işık, a.g.e., s.101; Ercan, a.g.e., s.121; Meran, Basın Yoluyla, s.330.

gerçekleşmesi halinde dahi suç bir kez işlenmiş kabul edilecektir⁶³¹. Seçimlik hareketlerden birisinin tamamlanmış diğerinin ise teşebbüs aşamasında kalmış olması halinde, tamamlanmış olan harekete itibar edilerek suçun tamamlanmış olduğu kabul edilecektir⁶³². Örneğin, suç gelirlerinin kaynağıyla arasındaki bağın yok edilmesi için bunlarla lüks deniz aracı ya da araba alınması, ancak bu araçlar daha yurt dışına çıkarılmadan sınır kapısında yakalanması halinde, aklama suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı söylenemeyecek, suç gelirleriyle araba veya yat alınmak suretiyle çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi tamamlanmış olduğu için aklama suçu tamamlanmış kabul edilecektir⁶³³.

Bu seçimlik hareketlerden “yurt dışına çıkartmak” bağlı hareketli, “çeşitli işlemlere tabi tutmak” ise serbest hareketli olarak düzenlenmiştir⁶³⁴. Bu düzenleme aklama suçuna ilişkin istisnai bir düzenlemedir. Çünkü seçimlik hareketli suçların genellikle bağlı hareketli suçlar olarak düzenlendiği görülmektedir⁶³⁵. Ancak suç gelirlerinin aklanması suçunda hareketlerden birisi bağlı hareketli olarak düzenlenmişken diğeri serbest hareketli olarak düzenlenmiştir.

Aşağıda suç gelirlerinin aklanması suçunu oluşturan seçimlik hareketler ayrı ayrı incelenmektedir.

(2). Suç Gelirinin Yurt Dışına Çıkarılması

Suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması⁶³⁶ hareketi, 4208 sayılı yasada düzenlenen sınır ötesi harekete tabi tutma hareketinin farklı bir şekilde ifade edilmiş

⁶³¹ Sönmez Işık, a.g.e., s.102.

⁶³² Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.174; Koca/Üzülmöz, a.g.e., s.153.

⁶³³ “Cilvegözü Sınır Kapısında ihraca teşebbüsle biten suç çizgisinde, nakletmek ve ihraca teşebbüs şeklinde oluşan eylemlerde seçimlik hareketli bir suç hali söz konusu olduğu cihetle, bunlardan birinin teşebbüs derecesinde kalması, diğerinin ise tamamlanması halinde, her iki yasa hükmünün ayrı ayrı uygulanması ve uygulama ile elde edilen sonuç cezaların karşılaştırılması sonunda, sanık bakımından daha ağır olanın nazara alınması ve somut olayda tamamlanmış olan eylemden cezalandırılması gerekirken kastının ihraç olduğu yolundaki yazılı düşünce ile ihraca kalkışmaktan” dolayı mahkumiyet tesisi hukuka aykırıdır. 10. CD., E.12274 K. 12037 Kt. 14.11.1996, YKD Temmuz 1997, s.1181.

⁶³⁴ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.87; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.135, 136.

⁶³⁵ Koca/Üzülmöz, a.g.e., s.152.

⁶³⁶ TBMM Adalet Alt Komisyonu’nda kabul edilen madde metninde “yurt dışına transfer eden” ifadesine yer verilmişti. Ancak Adalet Komisyonu’nda yapılan görüşmelerde transfer etmenin, finans sektörünün bir kavramı olması ve paranın fiziki naklini kapsamadığı ifade edildiğinden bu ifade “yurt dışına çıkaran” olarak değiştirilerek kabul edilmiştir.

halidir⁶³⁷. Bu hareket suç gelirlerinin fiziki anlamda yurt dışına çıkarılması anlamına geldiği gibi, elektronik fon transferi, hawala, alternatif fon transfer sistemleri vs. gibi sistemlerle gelirlerin kaydi olarak transfer edilmesi anlamına da gelmektedir⁶³⁸.

Yurt dışına çıkarma kısaca suç gelirlerini Türkiye Devleti'nin ülke sınırları dışına çıkarma olarak anlaşılmalıdır⁶³⁹. Uluslararası hukuk açısından “*ülke*”, bir devlete ait olan topraklar yani kara ülkesi yanında, o devletin ulusal sınırları içinde yer alan gölleri, nehirleri, iç suları, kara sularını ve bunlar üzerindeki hava sahasını kapsamaktadır⁶⁴⁰. İşte suç gelirlerinin bu sınırların dışına çıkartılması halinde aklama suçu gerçekleşmiş olacaktır.

Suç gelirlerinin yurt dışına çıkartılması hareketi, söz konusu gelirlerinin fiziksel olarak ülke sınırlarının dışına çıkartılmasını içerdiği gibi, elektronik fon transferi gibi finansal yöntemlerle ya da hawala gibi alternatif fon transfer yöntemleriyle gerçekleştirilebilecektir. Dolayısıyla yurt dışına çıkarma hareketi, suç gelirlerinin örneğin sınırdan arabayla ya da uçakla fiziksel olarak çıkarılmasını içerdiği gibi, kıyı bankacılığı merkezinde bulunan bir bankaya kaydi para aktarımının yapılmasını da içermektedir⁶⁴¹.

Buna göre suç gelirlerinin yurt dışına çıkartılması hareketi “*bağlı hareketli*” bir suç tipidir, çünkü suçun yasal tanımında hareketin nasıl gerçekleştirileceği açık bir biçimde gösterilmiştir⁶⁴². Bu suçlarda serbest hareketli suçların aksine suç tipinde o suçu oluşturan hareketler somutlaştırılmıştır; dolayısıyla bağlı hareketli suçlar ancak

⁶³⁷ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.133; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.460; **Ercan**, a.g.e., s.122.

⁶³⁸ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.301; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.88; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.462; **Aydınşakir**, a.g.e., s.12; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.104, 105; **Ercan**, a.g.e., s.122.

⁶³⁹ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.301; **Aydınşakir**, a.g.e., s.11.

⁶⁴⁰ **Sevin Toluner**, Milletlerarası Hukuk Dersleri: Devletin Yetkisi (Yer ve Kişiler Bakımından Çevresi ve Niteliği), 4. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1996, s.31 vd; **Edip F. Çelik**, Milletlerarası Hukuk, C.II/1, İstanbul, İÜHF Yayını, 1977, s.7 vd.

⁶⁴¹ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.134, 135; **Ercan**, a.g.e., s.122.

⁶⁴² **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.172. Karşı görüşte bkz: **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.301. Yazar, çıkarma hareketinin serbest hareketli bir davranış modeli olduğunu, malvarlığı değerlerinin ne surette ve neyle dışarı çıkarıldığının suçun oluşumu için önemli olmadığını ifade etmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, yurt dışına çıkarma hareketi aklama suçunun maddi unsurlardan eylem unsurunu oluşturan hareketlerden birisidir. Dolayısıyla eylemde yalnızca suçtan elde edilmiş gelirlerin aklanması denilmeyip, açıkça yurt dışına çıkarma hareketinin belirtilmesi eylemi somutlaştırmakta eylemin geneli açısından hareketi “bağlı” hale getirmektedir. Ayrıca yazar konunun işlendiği ve yukarıda anılan görüşünün yer aldığı paragrafının bir üst paragrafında yurt dışına çıkarma hareketinin “sınırlı – bağlı” bir hareket olduğunu ifade etmektedir.

yasada gösterilen hareketlerle işlenebilir⁶⁴³. Buna göre yurt dışına çıkarma hareketi de ancak suç gelirlerinin kara, hava, deniz yoluyla ya da para transfer sistemiyle ülke sınırlarının dışına çıkarılması suretiyle işlenebilecektir, bunun dışındaki bir biçimde bu hareketin gerçekleştirilmesi hem hukuken hem de mantıken mümkün değildir.

Suç tipinde “suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması” hareketine ayrıca yer verilmesine gerek olmadığını ifade etmeliyiz. Çünkü bu hareket aklama suçunun işleniş modellerinden birini oluşturmakta ve aslında aşağıda açıklanacak olan “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin içinde bu hareket de yer almaktadır⁶⁴⁴. Zira yurt dışına çıkarma hareketi, suç gelirlerinin gayri meşru kaynağından uzaklaştırılması ve/veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırılması amacıyla yapılmaktadır. Çalışmamızın birinci bölümünde de belirtildiği üzere yurt dışına çıkarma hareketi genellikle aklamaya yönelik bir dizi işlemin ilk halkasını oluşturmakta ve daha çok yerleştirme aşamasında kullanılmaktadır. Kısacası suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutma kavramının içine suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması da girmektedir.

Ancak öğretide, yasa koyucunun madde metninde bu harekete yer vermesinin gerekçesini açıklamaya çalışan üç farklı görüş yer almaktadır. Bu görüşlerden ilkinde, suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin içine suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılmasının da girdiği, ancak yurt dışına çıkarmanın ayrı bir hareket olarak yasa metninde yer almasının nedeninin yasa koyucunun bu hareket sonucu suç gelirlerinin ülke yargı yetkisi dışına çıkarılmasına, bu suretle öncül suç ile irtibatının kesilerek öncül suç veya suç faillerine ulaşılmasını engellemesine özel bir önem vermesi olduğu; yoksa çeşitli işlemlere tabi tutma gibi genel ve soyut bir kavramın, en bilinen aklama yöntemlerinden biri olan yurt dışına çıkarmayı kapsamadığının düşünülmesinin hatalı olduğu ifade edilmektedir⁶⁴⁵.

⁶⁴³ Koca/Üzülmez, a.g.e., s. 152.

⁶⁴⁴ Aynı görüşte bkz: Neslihan Coşkun, Karapara Aklama, s.207; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.462; Ercan, a.g.e., s.124, 128.

⁶⁴⁵ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.135; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.462, 463; Ercan, a.g.e., s.124.

Bu konudaki görüşlerin ikincisinde ise, çok geniş bir ifade olan “çeşitli işlemlere tabi tutmak” kavramının içine yurt dışına çıkarma hareketinin de girmesinin mümkün olduğu, ancak “işlem” sözcüğüne verilecek anlama göre fiziki anlamda suç gelirlerini yurt dışına çıkarmanın bir işlem olarak görülmeyebileceği ve bu anlamda yurt dışına çıkarma hareketinin işlem sözcüğüne verilecek anlama göre çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin içinde değerlendirilmeyebileceği ifade edilmektedir. Buna göre işlem ifadesinin bir hukuki veya finansal faaliyeti, hareketi ifade ettiği kabul edildiğinde, malvarlığının fiziki anlamda yurt dışına çıkarılması bir işlem olarak kabul edilmeyebilecektir. Ayrıca suç gelirin nakdi değer dışında taşınmaz ya da araba gibi bir malvarlığı olması halinde, bunun kaydi olarak transferi de mümkün değildir, bu tür bir değer ancak fiziki olarak yurt dışına çıkarılabilir. Buna karşın, parasal bir değer yurt dışına kaydi olarak çıkarılması ihtimalinde “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketi bu durumu da kapsamaktadır. Dolayısıyla bu görüşü ileri sürenler, yasa koyucunun bu tereddüdü ortadan kaldırmak için yurt dışına çıkarma hareketine ayrıca ve özel olarak yer verdiğini ifade etmektedirler⁶⁴⁶.

Bu konudaki üçüncü görüşte ise, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin her zaman yurt dışına çıkarma eylemini kapsamadığı; yurt dışına çıkarma hareketinde, bunun yapılmasıyla suçun tamamlanmakta olduğu, ayrıca yurt dışına çıkarma hareketi yapıldıktan sonra suç gelirlerinin nasıl bir işleme tabi tutulduğu, nasıl değerlendirildiği, dönüştürüldüğü veya gizlendiği gibi durumların önem arz etmediği, bunun da teşebbüs açısından önemli olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca yurt dışına çıkarma ile suçun tamamlanmasının her iki seçimlik hareket arasında çeşitli açılardan fark yaratabilecek nitelikte olduğu; bu hareket öngörülmemiş olsa idi, duruma göre malvarlığı değerlerinin yurt dışına çıkarılmasının, “çeşitli işlemlere tabi tutma” kapsamında aklama sayılabileceği, ayrıca bu hareket açısından özel kast aranmamasının suçun ispatını da kolaylaştırdığı ifade edilmektedir⁶⁴⁷.

Biz bu görüşlerin üçüne de katılmadığımızı ifade etmeliyiz. Yukarıda görüşleri verilen yazarlar, yasa koyucunun eski bir terimle “abesle iştigal etmeyeceği” yani yasa metninde gereksiz bir ifadeye yer vermeyeceği düşüncesinden hareketle

⁶⁴⁶ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.88.

⁶⁴⁷ Sönmez Işık, a.g.e., s.102, 103.

asında yasa metninde ayrıca yer verilmesine gerek olmayan “yurt dışına çıkarma” hareketi için mantıklı bir gerekçe bulma çabasıyla bu görüşleri ileri sürmektedirler. Ancak bunlar zorlama görüşler olduğu gibi içlerinde hatalı yönler de barındırmaktadırlar. Kabul etmek gerekir ki 5237 sayılı yasanın genelinde olumlu ve doğru düzenlemeler yapan yasa koyucu, yasanın 282. maddesinin 1. fıkrasında fazla ve gereksiz bir ibareye yer vererek bu konuda farklı görüşlerin ve tereddütlerin oluşmasına yol açmıştır. Bu bağlamda yukarıda anılan görüşlere karşı şu görüşler ileri sürülebilir.

İlk görüşü savunan yazarın, “yurt dışına çıkarma” hareketine ayrıca yer verilmiş olmasının sebebini bu hareket sonucu suç gelirlerinin ülke yargı yetkisi dışına çıkarılması ve bu suretle öncül suç ile ilişkisinin kesilerek öncül suça veya faillere ulaşılmasını engellemesi nedeniyle bu harekete yasa koyucunun özel önem vermesi şeklindeki açıklamasına katılmamaktayız. Zira bu şekilde suç gelirleri ülke yargı yetkisinin dışına çıkarılmış olmamaktadır. Bu durumda dahi, yurt dışına çıkarma hareketi Türkiye’de işlenmekte ve suça ilişkin yargı yetkisi de Türkiye’de olmaktadır. Burada söz konusu olan yalnızca “suçun konusunun” yurt dışına çıkarılmasıdır. Bu durum müsadere açısından zorluk çıkarabilecekse de, TCK’nın 55. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen eşdeğer veya ikame müsadere hükmü ile bu zorluk da aşılabilecektir⁶⁴⁸. Ayrıca bu hareket aklama suçunu oluşturabilecek diğer hareketlerden daha önemli veya önemsiz olarak nitelendirilemez. Aklama suçunun amacı suç gelirlerin kaynağıyla arasındaki bağın koparılması ve meşru yollardan elde edilmiş bir gelir olduğu izleniminin verilmesidir. Dolayısıyla bu amaca ulaşabilecek her yöntem aklayıcılar açısından aynı derecede önemlidir⁶⁴⁹.

İkinci görüşü savunan yazarın “işlem” sözcüğüne yalnızca finansal bir anlam yükleyerek ve adeta elektronik fon transferi işlemine indirgeyerek, yurt dışına fiziki olarak çıkarmanın çeşitli işlemlere tabi tutmak hareketine dahil olmayabileceği yönündeki görüşüne de katılmıyoruz. Bir kere, işlem sözcüğünü yalnızca finansal işlemlere indirgemek, aslında finansal bir işlem olmayıp alternatif bir yol olan ve aklama işlemlerinde çok sık başvuru hawala vb. sistemleri suç tipinin dışında

⁶⁴⁸ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.88.

⁶⁴⁹ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.88.

birakacak ve bu yöntemle gerçekleştirilen aklama işlemlerinin cezalandırılmamasına neden olacaktır. İkinci olarak, bu görüş doğrultusunda işlem sözcüğünün yalnızca finansal işlemler anlamına geldiğinin kabul edilmesi, yurt dışına çıkarma da bağlı bir hareket olduğu için bunların dışında suç gelirlerinin aklanmasını sağlayan, bu çalışmanın birinci bölümünde yer verilen sigorta şirketlerinin, kumarhanelerin, şans oyunlarının, döviz bürolarının kullanılması vs. gibi pek çok fiziksel hareket içeren yöntemi suç tipinin dışına itecek ve bu hareketlerin cezasız kalmasına, bu işlemlerle aklamaya tabi tutulan gelirlerin de müsadere edilememesine neden olacaktır. Bu suçla mücadele edilmesindeki amaçlar ve bugüne kadar öğretilerdeki ve uygulamadaki görüşler dikkate alındığında bunun kabulü mümkün değildir.

Üçüncü görüşü savunan yazar ise çeşitli işlemlere tabi tutma hareketini oluşturan çok sayıdaki hareketin sanki birlikte arandığı izlenimini uyandıracak şekilde bir açıklamada bulunmuş, yurt dışına çıkarma hareketi açısından bunların aranmamasını bir farklılık olarak ileri sürmüştür. Oysa nasıl ki yazarın belirttiği hareketler “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin içinde yer alan hareketlerden birisiyse ve bunlardan birinin dahi yapılması suçun eylem unsurunu gerçekleştiriyorsa, yurt dışına çıkarma da bir işlem olup diğer hareketlerden yalnızca bir tanesini oluşturmaktadır. Ayrıca yurt dışına çıkarma hareketi açısından “özel kast” aranmamasını suçun ispatını kolaylaştıran bir husus olarak özellikle düzenlendiğini ifade etmektedir. Bir kere biz “özel kast” kavramını kabul etmemekteyiz, ayrıca bu hareket açısından maksat unsurunun bulunmaması, failde bulunması gereken kastın ispatını kolaylaştırma ve zorlaştırma konusunda bir etkide bulunmamaktadır. Bu husus aşağıda suçun manevi unsurunu konusunda failde bulunması gereken bilme unsurunun ispatı başlığı altında ayrıntılı olarak tartışılmakta ve ileri sürdüğümüz bu görüşün haklılığı ayrıntılı bir biçimde açıklanmaktadır.

Ayrıca yurt dışına çıkarma hareketinin, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi içersinde değerlendirilmemesi halinde bunun tam karşısı olan ancak yine bir aklama yöntemi olarak kullanılan “*yurt içine sokma*” hareketinin de “işlem” olarak kabul edilmemesi ve bunun da ayrıca düzenlenmesi gerekirdi⁶⁵⁰. Böyle bir düzenleme

⁶⁵⁰ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89.

olmadığına göre, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin de yurt dışına çıkarmayı içermediğinin kabulü halinde, “yurt içine sokma” düzenleme konusu yapılmadığı için suç gelirlerini aklamaya yönelik bu tür hareketlerin de cezalandırılmaması gerekir. Oysa uygulamada Yargıtay kararlarında da görüldüğü üzere bu tür hareketler pekala aklama işlemi olarak kabul edilmekte ve cezalandırılmaktadırlar. Dolayısıyla nasıl ki yurt içinde sokma hareketleri, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin içinde değerlendiriliyorsa⁶⁵¹ bunun tam zıttı olan yurt dışına çıkarma da pekala “işlem” kavramının içinde değerlendirilebilecektir.

Sonuç olarak 282. maddenin 1. fıkrasında yurt dışına çıkarma hareketine, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin yanında ayrıca yer verilmesi gereksiz bir düzenleme olmuştur. Bu düzenlemeyle yukarıda açıkladığımız üzere öğretide çeşitli tereddütlerin ve hareketi açıklamaya yönelik farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olunmuştur. Aşağıda işlenecek olan çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi aklama amacıyla yapılmakla yurt dışına çıkarma ve yurt için sokma da dahil olmak üzere aklamaya yönelik her türlü hareketi kapsamaktadır.

(3). Suç Gelirlerinin Çeşitli İşlemlere Tabi Tutulması

Suç gelirlerinin, yurt dışına çıkarmak dışında kalan diğer tüm hareketlerle, kaynağıyla arasındaki bağların koparılmasına yönelik tüm işlemler bu hareketi ve dolayısıyla suçun eylem unsurunu oluşturacaktır. Aslında yukarıda belirttiğimiz üzere, suç gelirlerinin yurda sokulması bu hareket içinde değerlendirildiğine göre, suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması da bu hareketin kapsamında yer almaktadır⁶⁵². Ancak yasa koyucu böyle bir ayrıma gittiği için biz de çalışmamızda bu ayrıma uyarak açıklamalarımızı yapmaktayız.

⁶⁵¹ “Şu halde, sınır ötesi harekete tabi tutmak, yurt dışına çıkarmayı kapsasa da tersi geçerli olamayacaktır. Diğer deyişle, bizce, Ceza Kanunu’nda ‘yurt dışı’ denildiğinde bunu başka bir ülkeye göre Türkiye’nin ‘yurt dışı’ olması şeklinde yorumlamak mümkün bulunmamaktadır. Bu husus ise yurt dışından Türkiye’ye getirilerek aklanan suç gelirleri bakımından önem arz etmektedir. Nitekim şu halde bu gelirlerin aklama amacıyla Türkiye’ye getirilmesi halinde birinci seçimlik hareket değil, ‘çeşitli işlemlere tabi tutmak’ olarak düzenlenen ve özel kast gerektiren ikinci seçimlik hareket söz konusu olacaktır.” **Sönmez Işık**, a.g.e., s.105, 106.

⁶⁵² Öğretide Kocasakal, malvarlığı değerlerinin fiziki anlamda yurda sokulmasının bir işlem olmayıp, maddenin kapsamı dışında kaldığını ifade etmektedir. **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere “suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması” hareketi, *serbest hareketli* olarak düzenlenmiştir⁶⁵³. Bir suçun yasal tanımında eylemin ne şekilde işleneceği konusunda bir tanımlamanın yapılmadığı suçlara serbest hareketli suçlar denilmektedir. Burada önemli olan hukuken uygun bulunmayan bir neticenin oluşumuna kasten neden olunmasıdır⁶⁵⁴. İşte aklama suçunu oluşturan hareketlerden ikincisi olan çeşitli işlemlere tabi tutma da serbest hareketli olarak düzenlenmiştir. Zira suç tanımında çeşitli işlemlere tabi tutmanın nasıl olacağı belirtilmemiştir. Bu hareketin oluşması için suç gelirlerinin kaynağının gizlenmesi amacıyla aklamayı sağlayabilecek herhangi bir işlemin yapılması yeterlidir. Dolayısıyla bu işlemlerin neler olduğu biçim, tür veya başka bir açıdan sınırlandırılmadığından, yasal tipte serbest hareket modeli seçilerek, belirtilen amaca hizmet eden her tür işlem bu hareket modeli içerisine alınmıştır⁶⁵⁵.

i. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketinin Belirlilik İlkesine Aykırı Olup Olmadığı Tartışması

Suç tipinde, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin bu kadar geniş bir şekilde tanımlanması, bunun çok geniş bir şekilde yorumlanabileceği ve dolayısıyla yasallık ilkesinin alt ilkelerinden birisi olan belirlilik ilkesine⁶⁵⁶ aykırı bir durum oluşturduğu gerekçesiyle öğretide eleştirilmiştir⁶⁵⁷.

Nitekim TBMM Adalet Komisyonu’nda madde metni üzerinde yapılan görüşmelerde de, çeşitli işlemlere tabi tutma ifadesinin geniş kapsamlı olduğu belirtilmiş ve bunun yerine “*kullanma, iktisap etme, değerlendirme, dönüştürme, devretme, transfer etme, sınır ötesi harekete tabi tutma*” gibi uluslararası kavramların kullanılması gerektiği ifade edilmiştir⁶⁵⁸.

⁶⁵³ Sönmez Işık, a.g.e., s.102, 108.

⁶⁵⁴ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.172; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.152.

⁶⁵⁵ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.301.

⁶⁵⁶ Belirlilik ilkesi için bkz: Gülşah Bostancı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Türk Ceza Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İstanbul, 2007, s.107, 108.

⁶⁵⁷ Neslihan Coşkun, Karapara Aklama, s.207; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.135; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.463; Ercan, a.g.e., s.124.

⁶⁵⁸ TBMM Tutanak, s.967.

Biz bu görüşe katılmıyoruz, çünkü aklama suçunun nasıl gerçekleştirildiğinin tam olarak betimlenmesi ve bu suçu oluşturan hareketlerin tek tek belirtilmesi mümkün değildir. Bu çalışmanın birinci bölümünde aklama suçuna ilişkin bazı suç işleme modelleri belirtilmiştir. Bu modeller dahi yalnızca örnekleme yoluyla gösterilenlerdir, yoksa tüm suç işleme modellerine burada yer verilmesi mümkün değildir. Zaten gelişen teknoloji ve finans sektörünün yeni araçlarıyla her gün yeni suç işleme modelleri ortaya çıkmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin bir monografi olan bu çalışmada bile tüm suç işleme modellerine yer verilemezken, TCK'nın 282. maddesinde şu an kullanılan tüm bu modellere ve gelecekte ortaya çıkması olası yeni modeller de göz önünde bulundurularak yeni suç işleme modellerine yer verilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla yasa koyucu bize göre doğru bir tercihle, herhangi bir sınırlama getirmeksizin suç gelirlerinin aklanmasına yönelik tüm hareketlerin bu suçu oluşturabileceğini kabul etmiş, sınırlamayı tipikliğin bir unsuru olan manevi unsurla yapmıştır. Buna göre suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutma ancak *“bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak”* maksadıyla yapılması halinde aklama suçunu oluşturacaktır⁶⁵⁹.

Ayrıca bu eleştirilerin haklı görülmesi halinde yasa metninin değiştirilmesi ve aklama suçunu oluşturacak hareketlerin tek tek sayılması gerekir. Bu durumda 4208 sayılı yasaya getirilen yasanın kazuistik yöntemle yapıldığı eleştirisi anlamsız olacaktır. Nitekim suç gelirlerini aklayanlar, ekonomik ve politik gelişmeleri yakından takip etmekte ve suç gelirlerini yasal ekonomik sisteme sokmak için her fırsatı değerlendirmektedirler. Dolayısıyla kazuistik yöntemle hazırlanan yasalar bir süre sonra suçla mücadelede yetersiz kalmaktadırlar. İşte yasa koyucu da bu durumu göz önünde bulundurarak yasa metninin kazuistik bir yöntemle düzenlenmesinden kaçınmak amacıyla bu yolu tercih etmiştir⁶⁶⁰.

ii. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutmayı Oluşturacak Örnek Hareketler

⁶⁵⁹ Aynı görüşte bkz: Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.301, 302; Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.277; Sönmez Işık, a.g.e., s.102; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.464; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.136; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.90; Ercan, a.g.e., s.125.

⁶⁶⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.464.

Yasa koyucu, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketini, serbest hareketli olarak düzenlemiş, belli bir hareketle suç tipini sınırlandırmayarak, maddede belirtilen amaçla gerçekleştirilen her hareketin aklama suçunu oluşturabileceğini kabul etmiştir⁶⁶¹. Buna göre suç gelirlerinin soruşturma makamlarınca ele geçirilmesini engelleyecek her türlü hareket, suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması olarak kabul edilebilecek ve suçun maddi unsurunu oluşturabilecektir.

Bu bağlamda genellikle finans kurumları aracılığıyla yapılan işlemler bu hareket içersinde değerlendirilebileceği gibi, taşınmaz alım satımı gibi finansal ve fiziksel işlemlerin karma bir halde olduğu hareketler ya da suç gelirlerinin banka kasasına ya da toprağa gömülmesi gibi tamamen fiziksel hareketler de bu hareket kapsamında değerlendirilebilecektir. Örneğin İsviçre Federal Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir kararda, suçtan elde edildiği belirlenen bir gelirin toprağa saklanarak gizlenmesi ve tespitinin engellenmesi aklama eylemi olarak değerlendirilmiştir. Mahkeme bu yolla, suç gelirinin en azından elde tutulmasının, ele geçirilememesinin ve hakimiyet altında kalmasının sağlandığını, aklamanın mutlaka bir finansal işlemle yapılmasının gerekli olmadığına karar vermiştir. Bu karar, aklamanın mutlaka finansal bir işlem ile olmasının gerekmediğini göstermesi açısından önem taşımaktadır⁶⁶².

TCK'nın 282. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçunu oluşturan hareketlerden ikincisi olan “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin içinde hangi hareketlerin yer aldığının tespiti için 4208 sayılı yasada yer alan “değerlendirme”, “kullanma”, “bulundurma”, “kaynak, nitelik, zilyet veya malikinin değiştirilmesi veya gizlenmesi” hareketlerinden yararlanılması mümkündür. Zira esas olarak 4208 sayılı yasadaki kara para aklama suçunu oluşturan söz konusu hareketler, 282. maddede “çeşitli işlemlere tabi tutmak” hareketinin kapsamında yer almaktadırlar⁶⁶³.

⁶⁶¹ Akın, Türk Ceza Kanunu Tasarısı, s.272; Gültekin, a.g.y., s.265; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.463; Sönmez Işık, a.g.e., s.108.

⁶⁶² İsviçre Federal Mahkemesi'nin 20.01.1993 tarihli kararı, AFT 119 IV 59, JT, 1995, IV, s.43; akt: Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.393.

⁶⁶³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.463; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.136.

Hemen belirtelim ki 282. maddesinde düzenlenen suç tipinde de “*kullanma*” ve “*bulundurma*” hareketlerine yer verilmiştir, ancak 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan suç tipinin gerçekleşmesi için bu hareketleri gerçekleştiren failin aklama suçuna iştirak etmemiş olması gerekmektedir. Dolayısıyla aklama suçuna azmettiren, fail ya da yardım eden olarak katılmış bir kişinin “bulundurma” ya da “kullanma” hareketini gerçekleştirmesi durumunda 282. maddenin 1. fıkrasında yer alan aklama suçu işlenmiş olacaktır.

Esas olarak suç gelirlerinin aklanması, yani öncül suçun niteliğinin değiştirilmesi ya da gizlenmesi, bir başka deyişle söz konusu gelirlerin öncül suç kapsamındaki eylemlerden değil de meşru ve yasal yollardan kazanılmış gibi gösterilmesidir. Bu değiştirme ve gizleme hareketinde, bu değerlerin suç kaynaklı olduğunu gösteren izlerin silinmesi, bunların başka değerlere dönüştürülmesi veya meşru gelirler ile ayırt edilemeyecek şekilde birbirlerine karıştırılması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Aklama için suç gelirinin kaynağının değiştirilmesi ve gizlenmesi gerektiği gibi gelirin kaynağına ulaşılabilmesinin engellenmesi için gelirin malikinin ya da zilyedinin de değiştirilmesi veya gizlenmesi de gerekebilmektedir. Bu şekilde gelirin kaynağının, niteliğinin, malikinin ya da zilyedinin değiştirilmesi daha çok finansal alanda uzman olan kişiler tarafından gerçekleştirilmekte ve buna uygulamada “finans mühendisliği” denilmektedir⁶⁶⁴. İşte bu tür işlemlerin genellikle birbirleri ardına ve kombinasyon halinde uygulanmasıyla suç gelirleri aklanmaktadır. Dolayısıyla suç tanımında “çeşitli işlemlere tabi tutma” ifadesine yer verilmesi son derece doğru ve yerinde bir tercihtir.

Suç gelirinin kaynağının değiştirilmesi, öncül suçla bağlantısının koparılması, gelirin elde edildiği faaliyetin başkalaştırılması, yasal bir faaliyetten elde edildiği görüntüsünün verilmesidir. Örneğin uyuşturucu ticaretinden elde edilen dövizlerin

⁶⁶⁴ İsviçre Federal Mahkemesi tarafından verilmiş bir kararda, sigorta görevlisi ve bir çiftin mali danışmanı olan sanık, suçtan elde edilen önemli miktardaki tutarı, bir banka ve sigorta şirketinde açılan hesaplara aktarılacak üzere çeşitli aracı kurumlara dağıtmıştır. Sanık, paranın kaynağını gizleyebilmek ve yüksek tutarlı işlemlerin olası tehlikelerini bertaraf edebilmek için tutarın yarısı ile iki hayat sigortası poliçesi almış, kalanı ile de G çiftine vekaleten çeşitli bankalardaki hesaplara yatırmıştır. Mahkeme, uyuşturucu geliri olduğu belirlenen para ile sanığın gerçekleştirdiği eylemlerin, bu paranın kaynağı belli olmayacak şekilde yasal ekonomiye sokma amacı güdüldüğüne ve eylemin tipik bir suç geliri aklamaya olduğuna karar vermiştir. Mahkemeye göre, yasa dışı olarak elde edilen malvarlığı değerlerinin kaynağını gizlemeye çalışmak suretiyle yasal ekonomik sisteme sokmaya yönelik her türlü hareket, suç gelirlerinin aklanması eylemi olarak nitelendirilecektir. İsviçre Federal Mahkemesi’nin 22.09.1993 tarihli kararı, ATF 119 IV 242, JT, 1995 143, s.171. Akt: **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.387, 388.

yurt dışındaki aklayıcılar tarafından Türkiye'ye saat ihracı işinde kullanılması halinde, uyuşturucu faaliyeti yerine saat ihracatı faaliyeti şeklinde suç gelirin kaynağı değiştirilmiş olmaktadır. Suç gelirin niteliği ise suçtan elde edilen eşyanın maddi olarak şeklinin değişmesi anlamındadır. Örneğin yabancı para birimi şeklindeki para saat şeklinde ülkeye sokulduğunda suç gelirin niteliği değişmiş olmaktadır⁶⁶⁵.

Suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması hareketinde, 4208 sayılı yasada olduğu gibi “kullanma”, “zilyet ve malikin değişmesi” ve “gizlenmesi” hareketleri genellikle iç içe geçmekte ve çoğunlukla aynı hareket içinde yer almaktadırlar. Bu hareketlerdeki amaç suç gelirlerinin kaynağındaki ilk şeklinin ve sahibinin gizlenmesi ve yasal yollardan edinilmiş gibi gösterilmesidir⁶⁶⁶. Örneğin suç gelirlerinin kaynak ve niteliğinin değiştirilmesi aynı zamanda gerçek kaynağı ve niteliğinin gizlenmesi anlamını da içermektedir⁶⁶⁷. Zaten aklama suçunun işleniş modelleri ve aklamanın aşamaları konusunda da açıklandığı üzere, suç gelirlerinin aklanmasını sağlayan çok sayıdaki ve farklı yöntem iç içe geçmiş bir şekilde ve çok sayıda uygulanmakta böylelikle suçtan elde edilen gelirlerin kaynağıyla arasına mümkün olduğunca çok ve çeşitli işlem konulmaya çalışılmaktadır.

Suç gelirlerinin gizlenmesi de bu hareket içinde yer alabilecek işlemlerden birisidir. Böylelikle soruşturma makamlarının işlemlerine konu edilmeden suç gelirleri yurt içinde saklanabilmektedir. Bu harekette suç gelirleri faillerin hakimiyet alanında bulunmakta ve yetkili makamların eline geçmesinden korunmaktadır. Suç gelirlerinin kasada saklanması, başka bir kişi adına banka hesabında bulundurulması veya hisse senedi alınması buna örnek oluşturmaktadır⁶⁶⁸. Suç gelirlerinin elde edilmesinden aklanması için gereken organizasyonun oluşturulmasına kadar belirli bir süre geçmektedir. Özellikle elde edilen suç gelirin hacminin büyük olması durumunda, bu paranın muhafaza edilmesi büyük bir sorun oluşturmaktadır. İşte özellikle bu aşamada soruşturma makamlarının ya da üçüncü kişilerin bu geliri

⁶⁶⁵ Taşdelen, a.g.e., s.252.

⁶⁶⁶ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.386.

⁶⁶⁷ Taşdelen, a.g.e., s.252.

⁶⁶⁸ Taşdelen, a.g.e., s.253.

özellikle de nakit parayı tespit etmelerinin önlenmesi için gizlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla suç gelirlerinin gizlenmesi için bunların bilinmeyen bir yere, bir bölmeye konulması, bir yere gömülmesi, suçtan habersiz bir kişiye bırakılması veya benzeri yollarla saklanması gizlemeye örnek oluşturmaktadır⁶⁶⁹.

Öğretide bazı yazarlar aklama suçunun ihmal suretiyle işlenmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedirler. Bu yazarlara göre finans kurumlarında çalışan görevlilerin ihmal suretiyle kimlik tespiti ya da şüpheli işlem bildirimi gibi yükümlülükleri yerine getirmemeleri halinde aklama suçuna katılmaktan sorumlu tutulmamaları gerekir. Bu eylemleri gerçekleştirenler hakkında 5549 sayılı yasa uyarınca gerekli işlem yapılması gerekmektedir⁶⁷⁰.

Biz bu görüşe katılmıyoruz. Suç gelirinin kaynağının, niteliğinin, malikinin ya da zilyedinin değiştirilmesi ya da gizlenmesine yönelik hareketler ilke olarak icrai niteliktedir. Ancak gizlememe yönünde bir hukuki yükümlülüğün bulunması halinde sessiz kalma şeklindeki ihmali bir hareketle de gizleme gerçekleştirilebilecektir⁶⁷¹. Örneğin şüpheli işlem bildirme yükümlülüğü bulunan bir banka çalışanının, bankaya gizlenmek amacıyla bir başkası adına yatırılan paranın aslında suçtan elde edildiğini ve bu amaçla bankaya yatırıldığını bilmesine rağmen bu görevi yerine getirmemesi halinde artık bildirimi ihlal değil, aklama suçunun ihmal suretiyle işlenmesi söz konusu olacaktır⁶⁷². Dolayısıyla aklama suçunun ihmali suç şeklinde de işlenmesi mümkündür.

Suç gelirlerinin mülkiyetinin ya da zilyetliğinin bir başkasına devredilmesi veya bunun devralınması, bunların gizli bir yerde saklanması, bir başka değere dönüştürülmesi, gizlice ülkeye sokulması ve bunların örneğin bir otoparktan elde edilmiş yasal gelirlermiş gibi gösterilmesi de bu tür hareketlere örnek olarak gösterilebilir⁶⁷³.

⁶⁶⁹ Taşkın, a.g.e., s.170; İpek, a.g.e., s.87; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.40.

⁶⁷⁰ Taşkın, a.g.e., s.175.

⁶⁷¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.388.

⁶⁷² Karşı görüş için bkz: Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89.

⁶⁷³ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.388.

Suç gelirlerinin sermaye piyasası araçlarına yatırılması, sigorta poliçesi alınması, mali sisteme sokulması, mali sistem vasıtasıyla yurt içinde transfer edilmesi, birden fazla hesaba aktarılması ve daha sonra tekrar birleştirilmesi, başkası adına banka hesabına yatırılması, yasal yatırım olarak kullanılması gibi hareketler, meşru yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırma saiki ile işlendiği takdirde aklama suçunu oluşturacaktır⁶⁷⁴.

Öğretide Ünver, madde metninde “çeşitli işlemler” ifadesi kullanıldığı için, yasallık ilkesi gereğince, failin bu değerleri zorunlu olarak birden fazla işleme tabi tutması gerektiğini, oysa olması gereken hukuk açısından madde metninin bu maksatla, bu suçla korumak istenen hukuksal değeri ihlal etmeye elverişli bir tek işleme tabi tutmayı da cezalandıracak biçimde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmektedir⁶⁷⁵.

Biz yazarın bu görüşüne katılmıyoruz, çünkü her ne kadar düzenlemenin sözel anlamlarından biri gerçekten yazarın da ifade ettiği gibi “*birden fazla işleme tabi tutmak*” anlamına gelse de, “*herhangi bir işleme tabi tutmak*” anlamına da gelmektedir. Biz göre yasa koyucu burada çeşitli işlemlere tabi tutmak ile niceliksel olarak birden fazla harekete tabi tutmayı değil, niteliksel olarak farklı işlemlere tabi tutmayı, yani amaca uygun herhangi bir işlemle hareketin gerçekleştirilebileceğini ifade etmek istemiştir. Nitekim suç tipinin düzenleniş amacı ve koruduğu hukuksal değer de böyle bir anlamın varlığını gerektirmektedir. Dolayısıyla çeşitli işlemlere tabi tutmak hareketinin gerçekleşmesi için birden fazla harekete ihtiyaç olmayıp, failin tanımında belirtilen maksatla amaca uygun tek bir hareketi yapmasıyla suç gerçekleşecektir.

Sonuç olarak, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi yukarıda değinilen ve henüz akla gelmeyen pek çok aklama yöntemiyle gerçekleştirilebilecek, ayrıca aklama

⁶⁷⁴ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.464; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.136; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.89.

⁶⁷⁵ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.302.

işleminin yerleştirme, ayrıştırma ve bütünleştirme olarak ifade edilen üç aşamasını da kapsayabilecektir⁶⁷⁶.

(4). Yasal Tanıma İlişkin Görüşümüz

Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere, “çeşitli işlemlere tabi tutma” kavramının “yurt dışına çıkarma” hareketini içeriyor olması ve aşağıda manevi unsur konusunda açıklanacağı üzere, “meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” saikinin “gayrimeşru kaynağı gizlemek” saikini de kapsamasından dolayı 282. maddenin 1. fıkrasının “(1) *Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla herhangi bir işleme tabi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmesinin daha anlaşılır ve yerinde olacağını düşünmekteyiz⁶⁷⁷.

Böylelikle yukarıda belirttiğimiz özellikle “yurt dışına çıkarma” hareketine yer verilmesinden kaynaklanan tereddütler ve farklı görüşler ile suçun manevi unsurunun ispatını zorlaştıran “gayrimeşru kaynağını gizlemek” ibaresi madde metninden çıkarılmış olacaktır.

Ayrıca “çeşitli işlemlere tabi tutmak” ifadesi yerine “herhangi bir işleme tabi tutmak” ifadesinin kullanılması halinde, belirlilik ilkesi açısından suç tipinin daha iyi tanımlanacağını ve suçun maddi unsurunun oluşması için failin birden fazla harekette bulunması gerektiği şeklinde yapılan ve aslında haksız da olmayan eleştirilerin ortadan kalkacağını düşünmekteyiz.

Aklama suçunda, suç kalıbında yer alan hareketlerin fail tarafından gerçekleştirilmesi dışında ayrıca bir de neticenin gerçekleşmesi aranmamaktadır. Zaten bu durum aklama suçunun bir soyut tehlike suçu olmasının doğal sonucudur; çünkü soyut tehlike suçlarında failin gerçekleştirdiği hareket dışında ayrıca bir zararın yani bir neticenin gerçekleşmesi gerekmemektedir. Buna göre aklama suçunun tamamlanması için suç gelirlerinin mutlaka aklanması gerekmemektedir. Suç

⁶⁷⁶ Sönmez Işık, a.g.e., s.111; Ergül, Kara Ekonomi, s.123.

⁶⁷⁷ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.464; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.136.

gelirlerinin aklanması amacıyla suç tipinde tanımlı hareketlerin yapılması suçun oluşması için yeterlidir. Dolayısıyla failin gerçekleştirdiği hareketlerin neticesinde aklamanın başarıya ulaşması aranmamaktadır⁶⁷⁸.

Aklama suçunun neticeli bir suç olup olmaması suçun teşebbüse elverişli olup olmaması ile suçun işlendiği yer ve zaman açısından önemlidir. Kısaca belirtmek gerekirse, suçu oluşturan hareketlerin parçalara bölünebilmesi ve hareket henüz tamamlanmadan failin elinde olmayan nedenlerden sonlanması halinde suça teşebbüsün mümkün olabileceğini, ancak bunun genellikle elektronik ortamda yapılan finansal işlemler dışında kalan, fiziksel hareketler açısından söz konusu olabileceğini ifade etmeliyiz. Buna ilişkin ayrıntılı açıklama aşağıda teşebbüs konusunda yapılacağı için o konuya atıf yapmakla yetiniyoruz.

Suçun yasal tanımında hareket dışında ayrıca bir neticenin gerçekleşmesi aranmadığı için⁶⁷⁹, hareketle netice arasında bulunması gereken nedensellik bağı da bu suç tipinde bulunmamaktadır.

e. Suçun Nitelikli Halleri

(1) Genel Olarak

Suçun nitelikli hali, suçun varlığı için bulunmaları zorunlu olan kurucu unsurlara eklenen ve suçun daha ağır veya daha hafif sayılmasını ve bunun sonucu olarak da temel cezanın arttırılıp indirilmesini gerektiren fakat bulunmamaları halinde suçun oluşmasını engellemeyen ve bulundukları zaman da suçun hukuki niteliğini değiştirmeyen nedenlerdir. Buna göre nitelikli haller suç tipinde yer almakla cezanın arttırılmasını veya hafifletilmesini sağlarlar⁶⁸⁰.

Aklama suçu açısından düzenlenen nitelikli hallerin tamamı cezayı ağırlatıcı niteliktedir. Bunlardan ilki suçun kamu görevlisi tarafından bu görevin ifası sırasında işlenmesi, ikincisi suçun belli bir meslek sahibi tarafından bu mesleğin icrası

⁶⁷⁸ **Aydınşakir**, a.g.e., s.13.

⁶⁷⁹ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.178.

⁶⁸⁰ **Dönmezer/Erman**, a.g.e., C.II, s.339; **Hakeri**, a.g.e., s.121; **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.168.

sırasında ve bunun sağladığı kolaylıktan faydalanılarak işlenmesi ve üçüncüsü suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesidir.

Ayrıca yukarıda anılan ağırlatıcı nedenlerin ilk ikisinin varlığı halinde, maddedeki açık hüküm uyarınca sadece hapis cezası yarı oranında artırılacaktır. Buna karşın üçüncü ağırlatıcı neden dolayısıyla hem hapis cezası ve hem de adli para cezası bir kat artırılacaktır. Ağırlatıcı nedenler arasındaki bu farklılık öğretide eleştirilmektedir⁶⁸¹.

4208 sayılı yasada yer alan “*aklama suçunun, usul veya fîru, karı veya koca veya kardeşlerden biri tarafından öncül suçu gizlemek amacıyla işlenmesi halinin hafifletici neden olması haline*” 5237 sayılı TCK’da yer verilmemiştir. 4208 sayılı yasadaki söz konusu hafifletici neden, aklama suçunun suç eşyasının saklanması suçunun bir türü olarak düşünülmesinin ve insanların kendi yakınlarını koruma güdüsünün makul görülmesinin bir uzantısıdır. Oysa 5237 sayılı yasanın 282. maddesinde aklama suçu tamamen bağımsız bir suç olarak düzenlendiği için böyle bir indirim nedeni düzenlenmemiştir.

Benzer bir şekilde suç gelirlerinin terör suçlarından ya da Türkiye’ye ithali veya Türkiye’den ihracı yasayla yasaklanmış herhangi bir madde veya eşya kaçakçılığından elde edilmiş olması, suçun terör suçlarına finansman sağlamak amacıyla işlenmiş olması, şiddet veya tehditle veya silah kullanarak işlenmiş olması hallerine suçun nitelikli hali olarak 4208 sayılı yasada yer verilmişken, bunlara 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde yer verilmemiştir. Aklama suçu açısından kaçakçılık eylemleri ile silah ve şiddet kullanımının 282. maddede nitelikli hal olarak düzenlenmemiş olmasını yerinde bulmaktayız. Buna karşın TCK’da terörizmin finansmanına yönelik ayrı bir suç tipinin bulunmayışı, terörizmin finansmanında da aklama yöntemlerinin kullanılmış olması nedeniyle terörizmin finansmanı amacıyla aklama yapılması eylemleri nitelikli hal olarak düzenlenmesi düşünülebilirdi. Ancak aklamaya konu olan suç gelirleri genellikle ekonomik amaçlı işlenen suçlardan elde edilirken, terör suçları ise ideolojik amaçlıdır ve özel olarak ekonomik bir değer elde

⁶⁸¹ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100.

etmek için işlenmezler. Ayrıca zaten bunlar da aslında birer örgüt olmaları nedeniyle, aklamamanın örgüt faaliyeti çerçevesinde yapılması nitelikli halinin bu tür eylemlere de uygulanması mümkündür. Dolayısıyla 4208 sayılı yasada yer alan bu nitelikli hallere 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde yer verilmeyişi olumlu bir düzenlemedir⁶⁸². Ayrıca TeMK'da örgüt üyeliğine bağlı olarak terörizmin finansmanı ayrı bir suç olarak düzenlenmiştir.

Aklama suçunda failin sıfatı dikkate alınarak 282. maddenin 3. fıkrasında *“bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır”* şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre failin kamu görevlisi olması veya belli bir meslek sahibi olması ve aklama eylemini ya da bunun oluşmasını sağlayan hareketlerden birini görev ya da mesleklerini gerçekleştirirken yapmaları halinde ceza ağırlaştırılarak verilecektir. Böylelikle failerin kriminolojik profili dikkate alınarak cezayı ağırlatıcı yönde suçun nitelikli bir hali düzenlenmiştir.

TCK'nın 282. maddesinin 3. fıkrasındaki suçun nitelikli hali görünüşte özgü suç olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla burada da faile sıfatından dolayı cezası arttırılarak verilecektir. Bunun önemi ise suça katılmada, sorumluluk statülerinin belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır^{683, 684}. Bir kişinin aklama suçunun nitelikli haline fail olarak katıldığıının kabul edilebilmesi için 3. fıkrada belirtilen kamu görevlisi ya da belli bir meslek sahibi olması gerekir. Bu sıfatın bulunmaması halinde suça katılan diğer kişiler şartların gerçekleşmesi halinde ya suça yardım eden ya da suçun basit halinin faili olarak sorumlu olacaklardır. Çünkü bu ağırlatıcı neden, eyleme ilişkin

⁶⁸² **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.477; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.144.

⁶⁸³ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.189.

⁶⁸⁴ Öğretide bazı yazarlar ise görünüşte özgü suçların herkes tarafından işlenebilmekle birlikte failin kişisel niteliğinin suçla korunan hukuksal değerini değişmesini sonuçladığı ifade etmektedir. Bkz: **Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe**, a.g.e., s.200.

Yazarların bu görüşüne katılmadığımızı ifade etmeliyiz. Yasa koyucunun örneğin suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesini nitelikli bir hal olarak düzenlemesi halinde aklama suçuyla korunan hukuksal değer değişmemektedir. Burada yasa koyucu belli bir niteliğe sahip kişinin sıfatı nedeniyle daha kolay suç işlemesini daha ağır bir yaptırıma tabi tutmak istemiştir.

olmayıp şahsi bir ağırlatıcı nedendir ve bu sıfatı taşımayan suça katılanlara etki etmesi mümkün değildir⁶⁸⁵.

(2). Suçun Kamu Görevlisi veya Belli Bir Meslek Sahibi Tarafından İşlenmesi

Bu nitelikli hal, failin sıfatına bağlı bir nitelikli haldir⁶⁸⁶. Dolayısıyla suçun birden fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde ancak bu sıfatı taşıyan kişiler açısından söz konusu nitelikli hal uygulanacak ve bunların cezası arttırılarak verilecektir.

Kimlerin kamu görevlisi olduğu 5237 sayılı TCK'nın 6. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde tanımlanmıştır, buna göre *“kamu görevlisi deyiminden, kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi”* anlaşılmalıdır⁶⁸⁷.

Belirli bir meslek sahibi olmak ile aklama suçunun gerçekleştirilmesine mesleki bilgileri ve uzmanlık alanlarıyla katkıda bulunulabilecek kişiler kastedilmektedir. Sahip olunan meslek, gerektirdiği bilgi birikimi, iş ilişkileri ve diğer özellikleri ile aklama suçunu oluşturan maddi hareketlerin icrasını kolaylaştırmalıdır⁶⁸⁸. Buna göre yasa dışı bir faaliyet olması sebebiyle meslek olarak nitelendirilemeyecek “kumarbazlık, dilencilik, tefecilik” gibi faaliyetler bu kapsam dışındadır. Ayrıca aklama suçunun bu mesleğin icrası sırasında ve mesleğin verdiği kolaylıktan yararlanılarak işlenmesi gerekmektedir, böylelikle belli bir meslek ile suçun işlenmesi arasında nedensellik bağı aranacaktır⁶⁸⁹.

Buna göre suç normu yorumlanırken tüm meslekler değil, sağladığı kolaylıklar ile aklama eylemlerini kolaylaştıran mesleklerin ağırlatıcı nedeni oluşturacağı kabul edilmelidir. Bu bağlamda aklama işlemlerinin gittikçe karmaşık ve

⁶⁸⁵ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.99.

⁶⁸⁶ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.477.

⁶⁸⁷ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.307.

⁶⁸⁸ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.116; Aynı görüşte bkz. Sönmez Işık, a.g.e., s.144.

⁶⁸⁹ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.99. Aksi görüşte bkz: Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.307. Yazara göre böyle bir gereklilik bulunmayıp, mesleğin türü önemli olmayıp, failin herhangi bir meslek sahibi olması nitelikli halin gerçekleşmesi için yeterlidir.

teknik bilgi gerektirir hale gelmesi nedeniyle, suç gelirlerine meşru bir kaynak ve görünüm sağlamaya çalışan profesyonel aklayıcılar bu nitelikli halin gerçek hedefidirler. Buna göre özellikle uluslararası ticaret, uluslararası hukuk, muhasebe, ekonomi ve sermaye piyasası alanında uzmanlaşmış kişiler söz konusu olduğunda bu nitelikli halin uygulanması yoluna gidilmelidir⁶⁹⁰. Ancak bu belirttiklerimiz en sık karşılaşılabilecek örnekler olup, nitelikli halin kimlere uygulanıp uygulanmayacağı ve nitelikli hal uygulamasını gerektiren bir durumun olup olmadığı her somut olay açısından yargılama esnasında karara bağlanacaktır.

Bu ağırlatıcı halin uygulanabilmesi için kamu görevlisinin ya da belli meslek sahibi kişinin aklama işlemi bu görevi ya da mesleğini uygulaması sırasında gerçekleştirmesi gerekir⁶⁹¹. Örneğin tapu memurunun aklama işlemi için tescil yapması ya da noterin yine aynı şekilde şirket hisse devrinin tescilini yapması gerekir. Yoksa tapu memurunun ya da noterin yaptıkları işle ilgili olmaksızın üzerlerindeki suç gelirlerini yurt dışına çıkarmaya çalışırken yakalanmaları halinde bu ağırlatıcı neden uygulanmayacaktır. Ancak bu durum yasa metninde açıkça belirtilmemiştir, maddenin okunuşu yalnızca kamu görevlisi olmanın ağırlatıcı nedenin uygulanması açısından yeterli olduğu kanısını uyandırmaktadır, ancak maddenin gerekçesinde “*kamu görevlisi tarafından görevini yaparken*” ifadesine yer verilmiş ve yasa koyucunun bu düzenlemedeki amacının kamu görevlisinin görevini yaparken suçu işlemesi halinde suçun ağırlatıcı nedeninin uygulanması olduğu açıklanmıştır. Bu düzenleme öğretide maddelerin gerekçesinin yasa metnine dahil olmadığı için eleştirilmiş⁶⁹² ve bu bakımdan 282. maddenin 2. fıkrasının “*bu suçun, kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından, bu görevin veya mesleğin icrası sırasında*

⁶⁹⁰ Neslihan Coşkun, Karapara Aklama, s.208; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.478; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.145.

⁶⁹¹ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.115; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.99; Sönmez Işık, a.g.e., s.143; Ercan, a.g.e., s.129, 130.

⁶⁹² “TBMM Adalet Komisyonunun TCK Tasarısına ilişkin 3 Ağustos 2004 ve Esas 1/593, Karar 60 sayılı Raporunda; madde metninin yorumu açısından önemli bir kurala yer verilmiştir: ‘Tasarıda yer alan her bir madde başlığı, madde metni ve madde gerekçesinde yer verilmiştir. Madde başlığı ve gerekçesinin, madde metninin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır. Bu husus, madde hükümlerinin yorumlanması açısından büyük bir önem taşımaktadır.’ Söz konusu Raporda yer alan ‘madde başlığı ve gerekçesi, madde metninin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır’ şeklindeki ifade, madde başlığı ve gerekçesinin, madde metnine dahil olduğu şeklinde anlaşılmamak gerekir. Aksine söz konusu Raporda, madde başlığı ve gerekçesinin ‘madde hükümlerinin yorumlanması açısından büyük bir önem taşıdığından’ söz edilerek, bunların bir yorum aracı olduğu vurgulanmıştır.” Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.113.

işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır” şeklinde değiştirilmesi gerektiği önerilmiştir⁶⁹³. Öğretide Ünver ise, düzenlemenin bu haliyle söz konusu nitelikli halin uygulanabilmesi için, eylem anında failin kamu görevlisi statüsünün varlığının yeterli olduğunu, suçun kamu görevi esnasında veya görev nedeniyle işlenmesinin gerekli olmadığını, oysa burada en azından kamu görevlisi statüsünün cezayı arttırıcı etkisinin kabulü için suçun görev nedeniyle veya görev sırasında işlenmesi gibi bir ek koşulun bulunması gerektiğini ifade etmektedir⁶⁹⁴.

Gerçekten de kamu görevinin ya da belli bir mesleğin yapılıyor olmasının TCK’da suçun nitelikli hali ve özellikle bunun bir ağırlatıcı neden olarak düzenlendiği hallerde söz konusu eylemin görev ya da meslek yerine getiriliyorken yapılması hususu özellikle vurgulanmıştır. Örneğin ceza yasasının “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” bölümünde yer alan 137. maddesinde *“Yukarıdaki maddelerde tanımlanan suçların; a) Kamu görevlisi tarafından ve görevin verdiği yetki kötüye kullanılmak suretiyle, b) Belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle, işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır”* denilerek, kamu görevlisinin görevin verdiği yetkisini kullanması durumu suçun nitelikli hali olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla yasanın düzeltilmesi gerektiği yönündeki görüşlere katılmaktayız.

Burada hem gramatik yorum⁶⁹⁵ hem de daraltıcı yorum⁶⁹⁶ metodunun kullanılması suretiyle yasada değişiklik yapılmasa da yasa koyucunun madde gerekçesinde ortaya koyduğu amacı dikkate alınarak ve maddenin “meslek sahibi kişi tarafından” ibaresinden sonra virgül varmış gibi okunarak kamu görevinin yerine

⁶⁹³ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.449, 477; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.144, 145; Aynı görüşte bkz. **Sönmez Işık**, a.g.e., s.144; **Ercan**, a.g.e., s.130; **Neslihan Coşkun**, Karapara Aklama, s.208.

⁶⁹⁴ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.307.

⁶⁹⁵ Bu yorum biçimine göre yasa metnini oluşturan sözlerin ve deyimlerin anlamlarının açık olarak bilinmesi, bazen yasa metninin gerçek anlamını ortaya koymak bakımından yeterli olmamaktadır. Bu durumda tümcenin dilbilgisi kurallarına göre değerlendirilmesi ve gerçek anlamının çıkarılması gerekir. Tümce yapısının çözümlenmesi, sözlerin sırası, tümcede yüklendikleri görev ve noktalama işaretlerinin dikkate alınması suretiyle bu anlam çıkartılmaya çalışılır. **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.133.

⁶⁹⁶ Yasa metninde kullanılan sözcüklerin ifade edilmek istenen anlamı aştığı hallerde bu sözcükleri gerçek anlamına indirgemek yani daraltmak suretiyle yapılan yoruma daraltıcı yorum denilmektedir.

getirilmesi sırasında aklama suçunun işlenmesinin failin sıfatına bağlı bir nitelikli hal olarak düzenlendiğinin kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz⁶⁹⁷.

Benzer ağırlatıcı nedenlere 4208 sayılı yasada da yer verilmiş, aklama suçunun memur ve kamu görevlileri tarafından görevi sebebiyle işlenmesi ağırlatıcı neden olarak düzenlenmişti. Ayrıca failin, 3182 sayılı Bankalar Kanuna (mülga), 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununa, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa, 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanuna, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa, Ödünç Para Verme İşleri ile Özel Finans Kurumlarının Kurulması Faaliyetleri ve Tasfiyelerine İlişkin Esas ve Usulleri düzenleyen mevzuata göre faaliyet gösteren kurumlarda çalışanlardan biri olması hali de ağırlatıcı neden olarak düzenlenmişti. Ancak görüldüğü üzere 4208 sayılı yasanın düzenlenişindeki genel anlayış ağırlatıcı nedenlerin düzenlenişine de yansımış ve bunlar da sayma suretiyle kazuistik bir yöntemle düzenlenmiştir. 5237 sayılı yasada ise “belli bir meslek” denilerek, gerçekleştirilen eylemle belli bir mesleğin kullanılması arasında suçun kolaylaşmasına yönelik bir nedensellik bağının olması halinde ağırlatıcı nedenin uygulanacağı düzenlenmiştir. Böylelikle 5237 sayılı yasanın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçunun 4208 sayılı yasadaki düzenlemeye göre bir başka olumlu yönü daha ortaya çıkmaktadır⁶⁹⁸.

Ayrıca yasada açıkça belirtilmemekle birlikte, mantıksal olarak failin kamu görevlisi olması halinin, eylem anında bulunması gerekmektedir. Failin eylem öncesi bu statüye sahip bulunmakla birlikte eylem anında bu statüye sahip olmaması veya eylemin icrası sonrasında bu statüyü kazanması bu nitelikli halin uygulanması için yeterli değildir⁶⁹⁹.

Bu nitelikli halinin uygulanması halinde fail ya da faillere verilecek hapis cezası yarı oranında arttırılacaktır.

Uygulamada çok nadir karşılaşılabilecek bir durum olmakla birlikte, 2. fıkrada düzenlenen her iki nitelikli halin aynı anda aynı suç için ve aynı fail açısından var

⁶⁹⁷ Aynı görüşte bkz. **Sönmez Işık**, a.g.e., s.143.

⁶⁹⁸ Aynı görüşte bkz. **Sönmez Işık**, a.g.e., s.143.

⁶⁹⁹ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.307.

olması durumunda, her iki hal ayrı ayrı iki kez uygulanmayacak, bunların aynı nitelikli halin uygulanmasına olanak sağlayan birer seçimlik hal olması nedeniyle eylemin ve failin aynı olması şartıyla her iki nitelikli halin varlığı halinde cezanın bu fıkraya dayalı olarak ancak bir kez arttırılmasına karar verilecektir⁷⁰⁰.

(3). Suçun Örgüt Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi

Aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesi işlenmesine ilişkin nitelikli halin uygulanabilmesi için, örgütün kurulması veya buna üye olunmasının yeterli olmayıp, örgütün faaliyeti çerçevesinde en azından aklama suçunun icra hareketlerine başlanmış olması gerekmektedir. Ancak, suç işlemek amacıyla kurulan örgütün özel olarak aklama suçunu işlemek için kurulmasına gerek yoktur. Suç olarak tanımlanan eylemleri işlemek amacıyla kurulan örgütün faaliyetleri çerçevesinde aklama suçunun da işlenmiş olması ağırlatıcı nedenin uygulanması için yeterlidir⁷⁰¹. Yasa koyucu bu nitelikli halin uygulanabilmesi için, yasanın 78. maddesinde olduğu gibi, sınırlı suçların veya bazı belirli suçların işlenmesi için bir örgüt kurulmasını istememiş, suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde aklama suçunun işlenmesini, cezanın arttırılması için gerekli ve yeterli saymıştır⁷⁰².

Aklama suçu genellikle örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiği ve aklama eylemlerinin suç haline getirilmesindeki en önemli amaçlardan birisinin suç örgütleriyle etkili mücadele edilmesi olduğu için, suç tipinde bu nitelikte hale yer verilmiş olması yerinde ve olumlu bir düzenlemedir.

Bu şekilde bir örgütün var sayılması için TCK'nın 220. maddesindeki unsurların öncelikle var olması gerekmektedir, aksi halde suç iştirak halinde işlenmiş sayılacak ve ağırlatıcı neden uygulanamayacaktır⁷⁰³. Buna göre, örgütün varlığı için üye sayısının en az üç kişi olması ve örgütün yapısı, sahip bulunduğu üye sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli olması gerekir. Bu şartların bulunması halinde nitelikli hal uygulanabilecektir.

⁷⁰⁰ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.307.

⁷⁰¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.478; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.145; Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.308; Ercan, a.g.e., s.131.

⁷⁰² Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.308.

⁷⁰³ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100.

Bu nitelikli halin uygulanabilmesi için aklama suçu fail ya da faillerinin ayrıca suç örgütü kurucusu ya da üyesi olmaktan dolayı bir mahkumiyet kararının bulunması gerekmemektedir. Aklama suçunun kovuşturmasını yürüten yargıç, bu konuda nispi bir muhakeme yaparak somut durumun şartlarına göre nitelikli hali uygulayıp uygulamama konusunda bir karar verecektir. Ancak aklama suçunun fail ya da failleri ayrıca suç örgütü kurucusu veya üyesi olmaktan dolayı bir başka davada yargılanıyorlarsa bu davanın sonucunun bekletici mesele yapılmasının daha yerinde bir karar olacağını düşünmekteyiz.

Aklama suçunun suç örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat arttırılarak verilecektir. Suçun nitelikli hallerinin ilk ikisi olan aklama suçunun kamu görevlisi ya da belli bir meslek sahibi tarafından işlenmesi halinde maddenin açık hükmüne göre yalnızca hapis cezasında arttırma gidilirken, üçüncü nitelikli hal olan aklamanın suç örgütü faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirilmesi halinde hem hapis cezası hem de adli para cezası arttırılacaktır. Nitelikli haller arasında böyle bir ayrıma gidilmesinin anlamı olmadığı gibi madde gerekçesinde böyle bir ayrıma gidilmesinin nedenini ortaya koyan bir açıklama da bulunmamaktadır⁷⁰⁴.

Bu maddenin uygulanması açısından suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiği TCK'nın 220. maddesi ile aklama suçunun düzenlendiği 282. maddesinin gerekçesinin birlikte okunup değerlendirilmesi gerekmektedir. 282. maddenin gerekçesinde, bu suçtan dolayı verilecek arttırılmış ceza yaptırımının; örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı failin ayrıca cezalandırılmasına engel oluşturmayacağı düzenlenmektedir. Öte yandan hem 282. maddenin gerekçesi hem de 220. maddenin 4. fıkrası birlikte değerlendirildiğinde bunların suçların ve cezaların içtimai ilkelerine paralel olarak düzenlendikleri görülmektedir. Buna göre 282. maddede olduğu gibi herhangi bir suçta cezayı arttırıcı nitelikli halin olması halinde, bu nitelikli hal temel suçun cezasının artırılmasına

⁷⁰⁴ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100.

neden olacağı gibi, ayrıca 220. madde gereğince failin cezalandırılmasına da neden olacaktır⁷⁰⁵.

Yasal düzenlemenin bu derece açık olmasına karşın öğretide bazı yazarlar, aklama suçunun suç işlemek amacıyla kurulmuş bir örgüt çerçevesinde işlenmesinin suçun nitelikli nedeni olarak düzenlenmesinin tam bir bileşik suç örneği oluşturduğunu, her ne kadar gerekçeden yasa koyucunun iradesinin gerçek içtima kuralının uygulanması doğrultusunda olsa da, bunun bileşik suça ilişkin genel kuraldan ayrılmayı açıklayamadığını; ayrıca yasanın gerekçesinin de bağlayıcı olmadığını ifade etmektedirler⁷⁰⁶.

Bize göre bu düzenleme son derece yerinde olmuştur. Çünkü bu durum genel kanının aksine çifte değerlendirme yasağına da çifte cezalandırma yasağına da aykırı değildir. Her iki uygulamanın nedeni farklı olduğu gibi, burada ceza vermek veya cezayı arttırmak için değerlendirilen hususlar da farklıdır⁷⁰⁷.

2. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru

a. Genel Olarak

Aklama suçunun manevi unsuru, suç tipinde yer alan bazı hareketler açısından suç işleme kastının yanı sıra maksat unsurunun da aranması ve özellikle suçun manevi unsurunun ispatı açısından aşılması gereken bazı sorunları içermesi nedeniyle son derece önemlidir⁷⁰⁸.

Aklama suçu işlendiği iddiasıyla yapılan yargılamalarda suçun hareket unsuru bir şekilde ortaya çıkartılsa bile, faildeki manevi unsurun ispatının zorluğu nedeniyle güçlükler yaşanmaktadır. Özellikle öncül suça katılmamış olan failin, işleme tuttuğu gelirlerin suçtan kaynaklandığını bilmesinin suçun oluşumu için gerekmesi, ancak aklama suçundan yapılan yargılamalarda sanıkların söz konusu malvarlığı değerlerinin suçtan elde ediklerini bilmedikleri savunmasını yapmaları ve bunun

⁷⁰⁵ Ercan, a.g.e., s.130, 131; Meran, Basın Yoluyla, s.332.

⁷⁰⁶ Sönmez Işık, a.g.e., s.139.

⁷⁰⁷ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.309.

⁷⁰⁸ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.92.

aksinin ispatında güçlük çekilmesi, konuyu daha da önemli hale getirmektedir. Dolayısıyla aklama suçunun manevi unsuru özellik göstermekte ve ayrıntılı bir incelemeyi gerektirmektedir.

b. Aklama Suçu Kast İle İşlenebilir

Suç gelirlerinin aklanması suçunun manevi unsurunu kast oluşturmaktadır, yasada açıkça suçun taksirle işlenebileceği belirtilmediği için suçun taksirle işlenmesi mümkün değildir⁷⁰⁹. Nitekim Viyana ve Strasburg Sözleşmelerinde de “...*kasti olarak işlendiği zaman...*” ifadesi kullanılarak, ulusal mevzuatlarda suçun kastla işlenebilecek şekilde düzenlenmesi istenmiştir⁷¹⁰. Bu doğrultuda 4208 sayılı yasada da 5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde de aklama suçunun ancak kastla işlenebileceği belirtilmiştir. Buna göre örneğin bir bankacının ya da avukatın, gerçekleştirdiği ya da aracılık ettiği bir işlem esnasında kendisinden beklenen dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı hareket etmesi neticesinde gerçekleşen aklama işleminden sorumlu tutulması mümkün değildir⁷¹¹.

Aklama suçunda yasa koyucu, bu konudaki uluslararası düzenlemeleri de dikkate alarak, kişiye yüklenen özen yükümlülüğüne aykırı davranarak aklama işlemine sebebiyet verilmesi halini cezalandırılabilir bir eylem olarak görmemiş ve bu nedenle eylemin taksirle işlenebileceği hususunda bir düzenlemeye yer vermemiştir. Suçun yapısı itibarıyla de bu yerinde bir düzenleme olmuştur.

Aklama suçunun failinin suçun maddi unsurlarını bilmesi ve bu bilmesiyle hareketini gerçekleştirmesi halinde suç gerçekleşmiş olacaktır. Suçun gerçekleşmesi açısından failin yaptığı hareket sonucunda gerçekleşmesi muhtemel olan aklama

⁷⁰⁹ **Friedrich – Christian Schroeder**, “Probleme der legislatorischen Feststellung der Fahrlässigkeit - Taksirin Kanunen Tanımlanmasına İlişkin Problemler”, Çev: İzzet Özgenç, Türk Ceza Kanunu Tasarısı İçin Müzakereler, Konya, SÜHF Yayını, 1998, s.236, 257; **Kayihan İçel**, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk, İstanbul, İÜHF Yayını, 1967, s.137; **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.304; **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.277; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.467, 468; **Yaşin**, a.g.y., s.245; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.92; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.247; **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.207; **Aydınşakir**, a.g.e., s.13; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.112; **Ercan**, a.g.e., s.126; **Meran**, Basın Yoluyla, s.331.

⁷¹⁰ **Taşkın**, a.g.e., s.174.

⁷¹¹ **Yaşin**, a.g.y., s.246; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.92; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.139, 140.

neticesini *istemesi gerekmemektedir*. Zira fail, yaptığı hareket ve bu harekete yönelik iradesiyle suçu oluşturan haksız davranışı gerçekleştirmiş olacaktır.

Öğretide Taşdelen, uyuşturucudan elde edilen ve nakit döviz halinde bulunan kazancın *“aklama kastı”* olmaksızın döviz büfesinde bozdurulması halinde, 4208 sayılı yasada yer alan *“suç gelirinin niteliğinin değiştirilmesi”* şeklindeki eylem ile aklama suçunun işlendiğinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yazara göre yabancı paranın yerli paraya çevrilmesi, niteliğinin değiştirilmesi anlamına gelmektedir ve yazar bu niteliğin değiştirilmesi sonucunda suç gelirlerinin döviz olarak izlenme olasılığının ortadan kalktığını ifade etmektedir⁷¹².

Suç teorisi açısından yazarın bu görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira suçun kurucu unsurlarından manevi unsur olmadan yani bu suç tipi açısından aranan kast olmadan failin cezalandırılması mümkün değildir. Aksi takdirde suç işleme iradesi olmayan bir kişinin cezalandırılması söz konusu olur ki bu da objektif ceza sorumluluğunu gündeme getirir, oysa bu günümüzde yeri olmayan ilkel bir ceza sorumluluğu çeşididir. Aslında yazar burada haklı olarak kişilerin basitçe *“ben bunun suç geliri olduğunu bilmiyordum”* şeklindeki savunmalarına itibar edilmemesi gerektiğini ifade etmek istemiştir. Nitekim eserinin ilgili bölümünde yer verdiği dipnotta *“bu durumu henüz aklama kastı olmadan bozdurulduğundan suçun oluşmayacağı şeklindeki görüşe, kara paranın niteliğinin değiştirilmesi ve izlenmesinin zorlaştırılması nedeniyle katılmak mümkün değildir”* diyerek belirtmiştir. Ancak burada ifade edilen suçun manevi unsuruna ilişkin bir durum değil, bunun ispatına yönelik bir husustur. Buna göre *“aklama suçu açısından failde kast yani manevi unsur olmaksızın cezalandırma mümkün değildir”* şeklinde bir tespitte bulunulduğunda bu tespit, ispat meselesine girilmeden bir postulat olarak suç genel teorisi açısından ispat edilmiş olarak kabul edilmek suretiyle ifade edilmektedir. Böylelikle failde suça yönelik kast olmadan suçun oluşmayacağı belirlenmiş olur. Oysa failde bulunması gereken bu kastın nasıl ve kim tarafından ispat edileceği hususu suç genel teorisinin değil, ceza muhakemesi hukukunun konusudur ve ispat konusunda tartışılmalıdır,

⁷¹² Taşdelen, a.g.e., s.252.

dolayısıyla yazar suç genel teorisinden hareket ederek, ceza muhakemesi hukukuna ilişkin bir konuyu açıklamaya çalıştığı için “*failde kast olmaksızın eylemden sorumlu tutulsun*” şeklinde bir önermede bulunmuştur.

Aşağıda bu konu ayrıca ve ayrıntılı olarak ele alınacak olmasına rağmen kısaca ifade edelim ki, yürürlükte bulunan hukuk açısından failde böyle bir “*bilmesi gerekme*” durumu söz konusu değildir; ancak olması gereken hukuk açısından suç gelirleriyle gerçek anlamda ve etkili bir mücadele için yasada failin belli hal ve şartlarda işleme tabi tuttuğu gelirlerin suçtan kaynaklandığını “*bilmesi gerektiği*” hususu düzenlenmelidir.

c. Çeşitli İşlemlere Tabi Tutma Hareketi Açısından Maksat Unsuru Aranmaktadır

Kastla işlenebilen bazı suçların tanımlarında, suç tipindeki unsurlara yönelik kastın yanı sıra, tipikliğin diğer sübjektif unsurlarına da yer verilmektedir. Bu unsurlar da kast gibi ereksel bir yapıya sahiptirler ve suç tipiyle korunan hukuksal değere yönelik faildeki hareket iradesini belirtirler⁷¹³. Bunlar suç tiplerinde “*maksat, amaç ya da saik*” olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

İşte suç gelirlerinin aklanması suçunu oluşturan hareketlerden birisi olan “*suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması*” hareketi de belli bir maksatla işlenmesi halinde suç oluşturacaktır. Bu maksat 282. maddede açık bir biçimde “*bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak*” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması hareketi ancak failin bu maksatla hareket etmesi halinde suç oluşturabilecektir⁷¹⁴.

Yukarıda çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin yasalık ilkesini zedelediğine ilişkin görüşlerin eleştirisinde belirttiğimiz üzere, suç tipinde çeşitli işlemlere tabi

⁷¹³ Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.172, 239.

⁷¹⁴ Ercan, a.g.e., s.128.

tutma hareketine yer verilmesi ve bunun failde bulunması gereken maksatla sınırlandırılması ve dolayısıyla maksat unsuruna yer verilmesi son derece yerinde ve amaca hizmet eden bir düzenleme olmuştur. Çünkü çeşitli işlemlere tabi tutma olarak ifade edilen hareketlerin çoğu aslında yasalara uygun, meşru hareketlerdir. Bunların haksız bir insan davranışı haline getiren unsur, failin güttüğü amaçtır. Buna göre failin gerçekleştirmiş olduğu hareket, suç gelirlerinin gayri meşru kaynağını gizlemek ve meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla yapıldığı takdirde aklama suçu oluşacaktır⁷¹⁵.

Nitekim suç gelirlerinin aklanması suçunu oluşturan hareketlerden birisi olan çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin aklama suçunu oluşturabilmesi için, failin hem suç işleme kastıyla hem de maddede yer alan suç gelirlerinin *“gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak”* maksadıyla hareketini yapması gerekir. Bu amaç, aklama suçunun temel şekline ilişkin bir manevi unsur oluşturmaktadır⁷¹⁶. Failde, bu maksadın varlığı tespit edilemediği takdirde aklama suçu da oluşmayacaktır.

Maksat açısından önemli olan failin davranışının tipte aranan amaca göre yönlendirmiş olması ve amacına erişme doğrultusunda harekette bulunmasıdır. Yoksa failin neticenin meydana gelmesini kesin veya olanaklı öngörmesi önemli değildir⁷¹⁷. Buna göre suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutmak suretiyle hareket eden bir failin, işleme tabi tuttuğu gelirlerin meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla hareket etmesi suçun oluşumu için yeterlidir. Failin ayrıca yaptığı hareketin neticesinde aklamanın mutlaka gerçekleşeceğini kesin veya olanaklı görmesi gerekmemektedir.

Maksat veya saik unsuru bazı suçlar açısından suçun temel şekline ilişkin bir unsur oluştururken, bazı suçlar açısından ise suçun nitelikli unsuruna ilişkin ve bu

⁷¹⁵ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.472; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.113.

⁷¹⁶ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.499.

⁷¹⁷ **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.240.

niteliği veren unsur olmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması suçu açısından maksat, bu suçun temel şekline ilişkin bir manevi unsur oluşturmaktadır⁷¹⁸.

Öğretide, yasa koyucunun suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması hareketiyle, *“suç ile suç gelirlerinin arasındaki ilişkinin kesildiğini, malvarlığının kaynağının ve niteliğinin farklı şekilde gösterilmeye çalışıldığını, malvarlığına bu yolla yasal görünüm kazandırıldığını öngördüğü”* ve bunun için ayrıca bir maksada yer vermediği ifade edilmektedir⁷¹⁹.

Biz bu görüşe katılmıyoruz. Zira yasa koyucunun 4208 sayılı yasadaki düzenlemeden esinlenerek bu harekete yer verdiğini, aslında bu hareketi ayrıca tanımlamanın gereksiz olduğunu, dolayısıyla yasa koyucunun yurt dışına çıkarma eylemini tanımlarken bir maksada yer vermemesinin özel bir amacının olmadığını; ancak çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi açısından maksada yer vermesinin bilinçli bir tercih olduğunu düşünüyoruz.

Bu başlık altında değinmek istediğimiz bir diğer konu da, suç tipinde *“meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak”* amacına yer verilmişken ayrıca *“bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek”* amacına yer vermenin gereksiz olduğudur. Yasa dışı kaynağı gizlemek; suçun konusu oluşturan malvarlığı değerlerini saklamak, kamufle etmek, bunların suçtan elde edildiğinin bilinmesini engellemek anlamına gelmektedir. Yasal bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak ise; bir takım işlemlerle suç gelirini yasal bir gelir gibi göstermek, elde edildiği suç ile arasındaki ilişkiyi kesmek anlamına gelmektedir. Dolayısıyla yasal bir yolla edinildiği konusunda kanaat uyandırma maksadı, yasa dışı kaynağını gizleme maksadını da içinde barındıran daha geniş bir kavramdır. Buna göre maksadın belirtilmesi için *“...meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla...”* ifadesine yer verilmesi daha kısa ve yerinde bir düzenleme olacaktır⁷²⁰.

⁷¹⁸ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.273.

⁷¹⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.472; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.140.

⁷²⁰ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.92; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.472; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.141; Sönmez Işık, a.g.e., s.116.

Bu bağlamda yasanın ilk halinde maksadı belirtilirken “*ve*” bağlacının kullanılması da hatalı olmuştur. Çünkü bu durumda failin aynı anda hem suça konu gelirlerin yasa dışı kaynağını gizlemek hem de yasal bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak amacıyla hareket etmesi gerektiği sonucu çıkmakta idi⁷²¹. Nitekim burada “*ve*” bağlacının kullanılması eleştirilmiş ve bunun yerine “*veya*” bağlacının kullanılmasının daha doğru olacağı belirtilmiştir⁷²². 5918 sayılı yasa ile 282. madde yapılan değişiklik esnasında bu eleştiri dikkate alınmış ve söz konusu “*ve*” bağlacı “*veya*” olarak değiştirilmiştir. Dolayısıyla yukarıda anılan maksatlardan herhangi birisiyle failin eylemini gerçekleştirmesi halinde suçun manevi unsuru ve aklama suçu gerçekleşmiş olacaktır.

d. Aklama Suçunun Olası Kastla İşlenebilmesi Mümkündür

Aklama suçunun yalnızca kastla işlenebileceğini yukarıda belirtmiştik. Ancak kastın bilme unsuru çeşitli derecelere ayrılabilmekte ve yalnızca mutlak bilmeyi değil, bunun yanında tipikliğin gerçekleştirilmesi bakımından olabilirlik öngörüsünü içeren olasılık yargısını da içermektedir. Dolayısıyla failin işlediği suçun maddi unsurları hakkındaki bilgisinin derecesine göre kastı, doğrudan kast ve olası kast şeklinde ikiye ayırmak mümkündür⁷²³.

Kural olarak kasten işlenebilen suçların olası kastla da işlenebilmesi mümkündür. Ancak bir suçun yasal tanımında “*bilerek*”, “*bildiği halde*”, “*bilmesine rağmen*” gibi ifadelerle yer verilmişse bu suç ancak doğrudan kastla işlenebilir⁷²⁴.

⁷²¹ Bkz: **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.304, 305. “Burada gerek gizlemek gerek meşru bir yol(l)a elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadının bir arada olması gerekir. Her iki husus arasındaki ‘ve’ bağlacı, failin özel kastının (maksadının) bu iki hususa da ilişkin olmasını gerektirmektedir.”

⁷²² **Neslihan Coşkun**, Karapara Aklama, s.207; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.472; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.141; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.92; **Ercan**, a.g.e., s.128.

⁷²³ **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.193.

⁷²⁴ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.238; **İzzet Özgenç**, Türk Ceza Hukuku Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006, s.307; **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.194, 196; **Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe**, a.g.e., s.254.

Öğretide suç tipinde kastın haricinde “*maksat ya da saik*” unsurun da aranması halinde de suçun olası kastla işlenmesinin mümkün olmadığını belirten yazarlar bulunmaktadır. **Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe**, a.g.e., s.254.

Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz, örneğin kan gütme saikiyle işlenen bir adam öldürme eylemi esnasında, failin hasmının kalabalığın içinde bulunması ve failin buna rağmen otomatik tüfekle hasmını hedef alarak kalabalığa doğru ateş etmesi ve failin hasmının dışında yanında bulunan bir başka kişinin de ölmesine ya da yaralanmasına neden olması halinde, failde saik olmasına rağmen, diğer kişilere karşı gerçekleşen eylemden dolayı olası kastla

Çünkü suç tipinde bu ifadelerin kullanılmasıyla, failin tipe ait unsurları kesin olarak bilmesi aranmaktadır⁷²⁵. Buna göre aklama suçu açısından bu şekilde bir ifadeye yer verilmediğinden ilke olarak bu suçun olası kastla işlenmesi mümkündür⁷²⁶. Benzer şekilde Alman ve İsviçre ceza hukuku öğretisinde de aklama suçunun olası kastla işlenebileceği ifade edilmektedir⁷²⁷.

İlke olarak TCK'nın 21/2. maddesindeki düzenleme çerçevesinde suçun olası kastla işlenebileceği söylenebilecekse de uygulamada bunun örneklerinin sıklıkla görülmeyeceğini düşünüyoruz. Çünkü suç gelirlerinin aklanmasına yönelik eylemler genellikle bu husus yani suçun maddi unsurlarının tamamı bilinerek gerçekleştirilmektedir ve bilme tipikliğin gerçekleşmesinden sonra gerçekleşmesi muhtemel olan aklama neticesini de kapsamaktadır. Ancak bu durum, aklama suçunun kesinlikle olası kastla işlenemeyeceği anlamına gelmemektedir.

Öğretide Kocasakal, hukuka özel aykırılık bilinci (gayri meşruluk bilinci) ve/veya özel kast gerektiren hiçbir suçun kural olarak olası kasta elverişli olmadığını belirtmektedir. Yazara göre failde böyle bir gayrimeşruluk bilincinin ve/veya özel kastın mevcut olması halinde öngörme ve kabullenmenin olması, bunların olmaması halinde ise manevi unsurun bulunması söz konusu değildir. Buna göre çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi ister öncül suç faili tarafından işlensin, isterse üçüncü kişi tarafından işlensin olası kastla işlenmesi mümkün değildir. Zira failde suç gelirlerine yasal görünüm kazandırma amacı ya vardır ya da yoktur. Yurt dışına çıkarma hareketi açısından ise, her ne kadar bu harekette genel kast yeterli ise de, hareketin yapısı ve niteliği olası kasta işlenmesine elverişli değildir. Çünkü kişi, bir malvarlığı değerini ya kendi iradesiyle bilip isteyerek yurt dışına çıkartır ya da zaten böyle bir iradeye sahip değildir ve manevi unsur oluşmaz. Dolayısıyla yurt dışına

sorumlu tutulacaktır. Aynı görüşte bkz: **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.327; **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.196.

⁷²⁵ **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.194.

⁷²⁶ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.305; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.468; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.139; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.115; **Ercan**, a.g.e., s.127, 128.

⁷²⁷ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.305.

çıkarma hareketinde çıkarmayı öngörmek, buna rağmen kabullenmek gibi bir durum söz konusu değildir⁷²⁸.

Biz yazarın yukarıda aktarılan görüşlerine katılmamaktayız. Bir kere yazar görüşlerini oluştururken klasik suç teorisini esas almakta ve kastta istemeye ve özellikle neticenin istenmesine ağırlık vermektedir. Bu da yazarın aklama suçunda neticenin istenmesinin mümkün olamayacağı esastan hareketle suçun olası kastla işlenemeyeceği sonucuna götürmektedir. Oysa biz yukarıda da açıkladığımız üzere görüşlerimizde modern suç teorisinin açıklamalarını esas almakta ve kastta faildeki istemeye değil bilmeye önem vermekteyiz. Buna bağlı olarak kastta bilme unsuru yanında isteme unsurunun bulunmadığını, olası kast açısından da neticenin gerçekleşebileceğinin öngörülmesini ve kabullenilmesini olası kastın varlığı açısından yeterli görmekteyiz. Ayrıca kastta bulunması gereken bu bilme yalnızca suçun neticesine yönelik olmayıp suçun tüm maddi unsurlarına yönelik bir bilmedir. O halde, zaten normatif açıdan bir netice içermeyen aklama suçunda olası kasttaki öngörmenin neticeye indirgenmesi halinde suçun olası kastla işlenmesinin kabul edilmesi mümkün değildir, zira suç tanımında öngörülebilecek bir neticeye yer verilmemiştir. Buna karşın söz konusu öngörmenin neticenin dışında ayrıca suçun tüm maddi unsurlarına yönelik olduğunun kabulü halinde, suç normatif açıdan bir netice içermese de diğer maddi unsurların öngörülmesi ve suç tanımında yer alması da (zira yasa koyucu suçun tamamlanması açısından buna önem vermemiştir), doğal neticenin gerçekleşebileceğinin kabullenilmesi halinde suçun olası kastla işlenmesi mümkündür.

İşte modern suç teorisinin bu görüşlerinden hareketle aklama suçunun olası kastla işlenip işlenemeyeceği açıklandığında Kocasakal'ın makalesinde “soyut belirleme” olmakla eleştirdiği Değirmenci'nin eserindeki açıklamalar ve verdiği örnek anlam kazanmaktadır. Değirmenci konuyla ilgili vermiş olduğu örnekte “...dış görünüşü itibarıyla orta halli bir kişinin getirdiği bir çanta dolusu nakit parayı yurt dışına çıkaran tır şoförü, söz konusu kişinin bu paranın sahibi olamayacağı, yasal yollardan bu parayı kazanamayacağını öngörmesine rağmen maddi hareketi

⁷²⁸ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.95.

gerçekleştirmesi halinde diğer unsurlarında varlığı şartı ile suç olası kast ile işlenmiş olacaktır. Tır şoförünün, getirilen paranın kesin olarak suçtan kaynaklandığını bilmesine gerek yoktur. Suçtan kaynaklanacağını öngörmüş olması ve buna rağmen icra hareketlerini gerçekleştirmesi durumunda suç olası kast ile işlenmiş olacaktır” demektedir⁷²⁹. Gerçekten de şoför suçun maddi unsurlarından olan suçun konusuna yönelik olarak bunun bir suçtan elde edildiği konusunda bir öngörüye sahip olmasına rağmen bunu yurt dışına çıkartması halinde suçun olası kastla işlendiğinin kabul edilmesi mümkündür.

Failde bulunun bu öngörünün kim tarafından ve ne şekilde ispatlanacağı, ayrıca bunun ispatlanmasının mümkün olup olmadığı ise başka bir sorundur. Ancak hemen ifade edelim ki aşağıda ayrıntılı olarak belirteceğimiz üzere, aklama suçu açısından özellikle öncül suça katılmamış üçüncü kişi failin, işleme tabi tuttuğu gelirlerin suçtan elde edildiğini belirli şartlar altında bilmesi gerektiği ve bunun aksinin kendisi tarafından ispat edilmesinin öngörüldüğü bir düzenleme olmaksızın, bu ispatın yapılması ve faillerin aklama işlemlerinden sorumlu tutulması son derece güç olacaktır. Dolayısıyla aklama suçunun olası kastla işlenmesi teorik açıdan pekala mümkün iken bunun ispatı son derece güçtür.

Burada değinmek istediğimiz bir başka konu da, aklama suçunun seçimlik hareketlerinden birisinin genel kastla diğerinin ise olası kastla işlenmesi halinde olası kastın varlığı nedeniyle ceza indiriminin uygulanıp uygulanmayacağı sorunudur. İlke olarak seçimlik hareketlerden birisinin doğrudan kastla diğerinin ise olası kastla gerçekleştirilmesi halinde TCK’nın 21/2. maddesinde düzenlenen indirimin fail hakkında uygulanmaması gerektiğini düşünüyoruz⁷³⁰.

e. Bilmenin Neleri Kapsayacağı Sorunu

Aklama suçunun kastla işlenebileceği ve kastın da esas olarak bilme unsurundan oluştuğunu belirtmiştik. Bilmenin kapsamı ise TCK’da “*suçun yasal tanımındaki unsurlar*” olarak belirlenmiştir. Buna göre yasal tanımdaki unsurlara

⁷²⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.468.

⁷³⁰ Aynı görüşte bkz: Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.305, 306.

nelerin dahil olduğunun ve aklama suçu açısından hangi unsurların fail tarafından bilinmesi gerektiğinin tespiti gerekmektedir.

Suçun yasal tanımındaki unsurlar kavramıyla, eylemin haksızlık tipini (dar anlamda tipiklik) oluşturan tüm unsurlar kastedilmektedir. Buna göre kast, öncelikle suçun yasal tanımında (tipiklikte) yer alan bütün maddi (objektif) unsurları kapsamalıdır. Diğer bir ifadeyle, aklama suçunun tipik haksızlığını belirleyen tüm unsurlar fail tarafından bilinmelidir. Ancak bunlar 282. maddedeki tanımda soyut olarak belirtilen suç unsurları değil, yasal tipte suçun unsuru olarak belirtilen ve bizzat fail tarafından gerçekleştirilen eyleme ilişkin, somut unsurlardır⁷³¹.

Aklama suçu açısından failin bilmesi gereken bu unsurlar, eylem ve eylemin konusudur. Suç tipinde normatif anlamda bir neticeye yer verilmediği için failin neticeyi ve nedensellik bağıını bilmesine gerek yoktur. Ayrıca failin bir kamu görevlisi ya da belli bir meslek mensubu olması halinde bu niteliklerini, suçun örgütlü olarak işlenmesi halinde ise suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiğini de bilmesi gerekmektedir. Zira TCK'nın 30/2. maddesine göre, faildeki bilmenin suçun temel şekline ait unsurları kapsaması gerektiği gibi, varlığı halinde suçun nitelikli unsurlarını da kapsaması gerekmektedir⁷³². Ayrıca bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı halinde, fail bu hukuka uygunluk nedeninin maddi şartlarının gerçekleştiğinin de bilincinde olmalıdır⁷³³.

Aklama suçunda fail açısından bilinmesi gereken en önemli husus suçun konusudur. Yani fail yurt dışına çıkardığı ya da çeşitli işlemlere tabi tuttuğu malvarlığı değerlerinin bir suçtan elde edildiğini, bunların suç geliri olduğunu bilmelidir⁷³⁴. Failin suçun konusunun içeriğini bilmemesi halinde manevi unsuru oluşturan kast ve dolayısıyla suç da oluşmayacaktır.

Ancak burada fail açısından bir ayırım yapılmalıdır. Yukarıda fail konusunda belirtildiği üzere 282. maddede, 4208 sayılı yasada olduğu gibi faillerin

⁷³¹ Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.185; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.227.

⁷³² Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.186; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.227 - 230.

⁷³³ Tuğrul Katoğlu, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003, s.114, dn.611; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.230.

⁷³⁴ Ercan, a.g.e., s.126.

işleyebilecekleri hareketler açısından bir ayırım yapılmamıştır. Dolayısıyla suçu oluşturan her iki hareketin de hem öncül suça katılmış hem de katılmamış failer tarafından işlenmesi mümkündür. Buna göre, suçun konusuna yönelik olarak failde bulunması gereken bilme açısından, öncül suça katılmış aklama suçu failinin, üzerinde eylemlerini gerçekleştirdiği gelirlerin suçtan elde edildiğini bilmesi son derece doğaldır. Bu fail açısından, özellikle öncül suçla bağlantılı olarak hakkında bir soruşturma, kovuşturma ya da mahkumiyet kararı olması halinde bunun ispatı da son derece kolay olacaktır⁷³⁵.

Diğer yandan, aklama suçunun gerçekleşebilmesi için, öncül suça katılmamış, bu suçlarla hiçbir ilgisi olmayan ve genellikle komisyon karşılığı profesyonel hizmet veren “aklayıcılarda” da, üzerinde eylemlerini gerçekleştirdikleri gelirin suçtan elde edildiğine dair bir bilmenin bulunması gerekmektedir⁷³⁶. İşte aklama suçunun manevi unsurundaki sorun ve zorluk bu kişilerdeki bilmenin ispatıdır⁷³⁷.

Bu konuda aklama suçunu oluşturan “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketi açısından çift taraflı bir manevi unsurun bulunması gerekmektedir. Özellikle aklama suçuna katılmamış fail, hem çeşitli işlemlere tabi tuttuğu malvarlığı değerlerinin bir suçtan elde edildiğini bilecek, hem de bu hareketini bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla yapacaktır. *Dolayısıyla failde bulunması gereken bu iki hususun ispatlanması gerekmektedir.*

Aklama suçunun gerçekleşmesi için failde bulunması gereken manevi unsurun ispatının zor olduğu görülmektedir, ancak aklama suçunun konusuna ilişkin failde bulunması gereken bilmenin, kesin ve net bir bilme olması gerekmemektedir. Aklama suçunun failinin, genel olarak suça konu malvarlıklarının alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edildiğini bilmesi yeterlidir. Failin bunun dışında suça konu malvarlıklarının hangi suç tipinden elde edildiğini, öncül

⁷³⁵ Benzer yönde bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.465; **Taşkın**, a.g.e., s.185; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.112; **Ercan**, a.g.e., s.126.

⁷³⁶ Benzer yönde bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.465; **Taşkın**, a.g.e., s.174; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.395.

⁷³⁷ **Taşkın**, a.g.e., s.185.

suçun nerede işlendiğini, öncül suçun hangi tarihte işlendiğini ve öncül suç fail veya şeriklerini bilmesi suçun oluşumu için gerekli değildir⁷³⁸. Nitekim Yargıtay da 4208 sayılı yasa döneminde vermiş olduğu bir kararında, yurt dışından sokulan dövizlerin on altı ayrı ülkeye ait olması, gümrük idaresince beyana davet edildikleri halde sanıklarca beyan edilmeyerek gizlenmesi gibi somut koşulları göz önüne alarak, el konulan paranın suçtan kaynaklandığına kanaat getirerek aklama suçunun oluştuğuna karar vermiştir⁷³⁹.

⁷³⁸ **Önder**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.449; **Taşkın**, a.g.e., s.185; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.468; **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.75; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.400.

⁷³⁹ “4208 sayılı kanuna muhalefetten sanıklar Şaban Kırat ve arkadaşları hakkında yapılan duruşma sonunda: Beraatlerine dair Edirne 2. Asliye Ceza Mahkemesinden verilen 30.6.1998 tarihli hükmün Yargıtay’ca incelenmesi hazine vekili tarafından süresinde istenilerek dava evrakı Cumhuriyet Başsavcılığının onama isteyen 12.10.1998 tarihli tebliğnamesiyle daireye verilmeyle dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Kaçakçılık İstihbarat Takibat ve Narkotik Gümrük Muhafaza Müdürlüğü telefonuna 26.6.1997 tarihinde yapılan ihbarla “yurtdışından Türkiye’ye kaçak yollardan Toros firmasına ait B. 3982 plaka sayılı otobüsle evvelce yurtdışına çıkartılan uyuşturuculardan elde edilen kara paranın getirileceği” bildirilince, anılan otobüsün takibe alındığı ve giriş için Kapıkule yolcu salonu Gümrük sahasına gelip Polis ve Ulaştırma giriş işlemlerini müteakiben gümrük kontrolü için yolcularıyla Gümrük Muayene Peronlarına geldiğinde sürücü sanık Şabat Kırat’ın “Türkiye’ye giriş yasak ve gizli eşyası olmadığına” ilişkin yazılı beyanı alındıktan sonra yapılan aramada, sürücü koltuğu altına yapılmış özel bölmede sarı bantlarla sarılı içlerinde değişik ülkelere ait döviz olan 18 paket bulunduğu ve 10 pakette Bahattin Güleçoğlu, 6 pakette HB rumuzu, 2 pakette de imza olduğu, sürücü sanık Şaban Kırat tutanakta belirtilen beyanında bu dövizleri Romanya’dan paketler üzerinde yazılı şahıslara teslim etmek için alıp sakladığını, sonraki ifadelerinde Romanya’dan yolcularla hareket etmeden önce Ömer Özcan’ın Bahattin Güleçoğlu yazılı 10 adet, İsmet İsmail Bayındır’ın HB (Haydar Bayındır) yazılı 6 adet, ismini bilmediği kişinin de Cümbüş yazılı 2 adet paketleri gümrükte bildirmeden gizleyerek geçirip üzerlerinde yazılı şahıslara verilmesi için teslim ettiklerini, paket başına 50 dolar aldığını, paketlerde döviz olduğunu bildiğini belirttiği, Hossein Fathi’nin Cumhuriyet Savcılığına verdiği dilekçeden de 2 adet paketin İ. Murat Çümbüş’e verilmek üzere sürücü sanık Şaban Kırat’a verildiği dosya içeriğinden anlaşılmıştır.

Karapara, “kaynağının meşru olduğu ispat edilemeyen gelir” diye düşünülebilir. 4208 sayılı yasanın 2. maddesinde belirtildiği üzere karapara anılan yasanın 2/a maddesinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen para veya para yerine geçen her türlü kıymetli evrakla, mal veya gelirleri veya bir para biriminden diğer bir para birimine çevrilmesi de dahil sözü edilen para, evrak, mal veya gelirlerin birbirine dönüştürülmesinden elde edilen her türlü maddi menfaat ve değer,

Karapara aklama suçu da TCK.nun 296. maddesinde belirtilen haller haricinde anılan yasanın 2/a maddesinde sayılan fiillerin işlenmesi suretiyle elde edilen karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla değerlendirilmesi, bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarına iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet ya da malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması ve bu hareketin gizlenmesi, yukarıda belirtilen suçların hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması veya karaparanın tespitini engellemeye yönelik fiilleri ifade eder.

Anılan yasanın 2. maddesinin a. bendinde karaparanın sınırlı bir tarifi yapılmış, b. bendinde ise belirtilen suç işleyip kara parayı elde eden şahıslarla kara parayı sonradan ele geçiren şahısların fiillerine açıklık getirilmiştir. Yasanın getiriliş amacı suçun doğurduğu yasa dışı gelirlerin yasal kazanca dönüştürülmesini engellemeye yöneliktir.

Karapara aklamanın amacı paranın yasadışı kaynağını gizlemek olmakla birlikte işlem yapanların gerçek kimliklerinin ortaya çıkmasını da önlemeye yönelik olup karaparanın elde edildiği ülkede döviz çevrilerek kaçak olarak çıkartılıp diğer bir ülkeye nakliye şirketleri vasıtasıyla veya kuryeler tarafından nakli de karaparanın aklanması işleminin ilk aşamasıdır ve 4208 sayılı yasanın 2. maddesinin b bendinde karaparanın aklanması “bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarına iktisap edilmesi, bulundurulması, kaynak veya niteliğinin veya zilyet veya malikinin değiştirilmesi, gizlenmesi veya sınır ötesi harekete tabi tutulması veya bu hareketin gizlenmesi...” olarak tarif edilmiş ve yasa koyucu bununla çok çeşitli hareketleri düzenlemekle karaparanın aklanması suçunun her türlü karaparanın aklanması yöntemini kapsamasını sağlamıştır.

31.3.1992 günlü 69 sayılı genelge içeriğinde, TPKK Hakkında 32 sayılı kararın 4/a maddesinde yer alan “Türkiye’ye döviz ithali serbesttir, hiçbir kayda tabi tutulamaz ve menşei araştırılmaz” hükmünün 20.6.1992 tarihli resmi gazetede yayınlanan 91/1935 sayılı kararla “Türkiye’ye döviz ithali serbesttir” şeklinde dönüştürüldüğünden bu hükmün uygulanmasında göz önünde tutulması gereken esas; Türkiye’ye giriş yapan

yerli ve yabancı yolcuların beraberinde getirdikleri dövizleri beyan etmeleri zorunluluğunun bulunmaması olup ancak söz konusu yolcuların kendi istekleri doğrultusunda beraberinde yurda getirdikleri dövizleri beyan etmelerinde veya döviz beyan tutanağı ile deklere etmelerinde de herhangi bir sakınca bulunmadığı,

6.11.1995 günlü 95/23 sayılı Genelgede de, ihracatın finansmanı amacıyla ihracatçı veya bunların adına hareket eden şahısların Türkiye'ye girişlerinde beraberlerinde döviz getirmeleri halinde Bankalarca döviz alışının yapılabilmesini teminen söz konusu teslimlere ilişkin getirilen efektifler için de bu durumu gümrük idarelerinden alacakları bir belge ile Kambiyo mercilerine tevsik etmeleri, bu nedenle TPKK. Hakkında 32 sayılı karar hükümlerine göre yurda girişinde, yanında ihracat karşılığı döviz bulunduğuna ilişkin beyanda bulunmak isteyen yolcuların döviz beyan tutanağını doldurup imzalayarak bir suretini idare de bırakmak, diğer suretini de ihracat bedeli peşin dövizlerin veya ihracı gerçekleşmiş eşyaya ilişkin olarak daha sonradan yolcu beraberinde getirilen dövizlerin tahsilatı sırasında Bankalara vermeleri, Bankaların da ilgili gümrük idarelerinden teyit ettirdikten sonra döviz alım belgesi düzenleyip ihracat hesabını kapatmaları gerektiği,

2.2.1996 tarihli 1/M sayılı genelge ise, SSCB yerine kurulan ülkelere gerçekleştirilecek ihracatın bedeli olarak alıcının yapılması talep edilen efektiflerde herhangi bir tutarla sınırlı olmaksızın gümrük idaresince düzenlenen döviz beyan tutanağı aranmayacağı, ancak döviz alım belgelerine bu şekilde geldiğinin kaydedileceği hükümleri getirilmiştir.

Dosya içindeki Hazine Müsteşarlığı Banka ve Kambiyo Genel Müdürlüğü'nün 17.12.1997 günlü yazılarından: Romen mevzuatında,

a) Romanya'ya yolcu beraber 1000 ABD Dolarına kadar miktar serbest, 10.000 ABD Dolarına kadar miktar için deklere edilmek kaydı ile efektif girişine izin verildiği, 1000 ABD Doları üzerindeki deklarasyonu yapılmayan dövizlerin bankalarca kabul edilmediği, Romanya'dan 5000 ABD Dolarına kadar döviz deklarasyon yapılmak ya da banka dekontu ibraz edilmek kaydı ile 1000 ABD Dolarına kadar dövizin ise serbestçe çıkarılabildiği, Romen vatandaşlarının yılda 500 ABD Dolarına kadar döviz bürolarından pasaportlarına kaydederek satın alabildikleri, Beyan için herhangi bir kuruluşun izin alınmasının gerekmediği, ülkeye girişte deklarasyon yapıldığı, efektiflerin gerek limit içinde kalmak gerek limit üzerinde beyan edilerek ülkeye girişi yapıldığında yere(l) resmi paraya dönüştürülmesi zorunluluğunun bulunmadığı,

b) Ülkede gerçek ve tüzel kişilerin ve yerleşik sayılmayan yabancıların sadece Bankalar vasıtasıyla yurtdışına döviz transfer ettirmeleri mümkün olup, gerçek Romen vatandaşlarının ise Romen Merkez Bankasından izin almaları gerektiği hususlarının Kambiyo ve Bankacılık uygulamalarına ilişkin olarak belirlendiği görülmüştür.

Sanıkların bir kısmı aşamalarındaki savunmalarında getirilen dövizlerin yatırım için önceden Türkiye'den Romanya'ya değişik şahıslarla getirilen ancak yatırımın gerçekleşmemesi üzerine iade edilen döviz olduğunu, bir kısım sanıkların da getirilen dövizlerin ihracat bedeli peşin dövizler ve ihracı gerçekleşmiş eşyaya ilişkin olarak yurtdışındaki ithalatçı firmanın ithal bedelini düşük gösterdiğinden banka kanalıyla resmi yoldan transfer edemeyip daha sonradan yolcu beraberinde getirilen döviz olduğunu öne sürmüş iseler de,

TPKK. Hakkında 32 sayılı kararın 13. maddesi ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın 91-32/5 sayılı Tebliğine ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 1-M sayılı genelgesinin 27. maddesi ve 95/SB-4, YB-6 sayılı Sermaye Hareketleri Genelgesi uyarınca Türkiye'de yerleşik kişilerin, yurtdışında veya Türkiye'deki serbest bölgelerde yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak üzere şirket kurmaları, ortaklığa katılmaları ve şube açmaları için, 5 milyon ABD Doları veya eşiti döviz kadar nakdi sermayeyi Bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla, daha fazla döviz ise Hazine Müsteşarlığı'ndan alınacak izin ile ihraç edebilecekleri, 32 sayılı Kararın 4/f madde fıkrası gereğince de Türkiye'de yerleşik kişilerin 5000 ABD Doları veya eşitini aşan miktarlardaki efektifi ancak görünmeyen işlemler çerçevesinde bankalar ve özel finans kurumlarından döviz satın aldıklarını tevsik etmek kaydıyla beraberlerinde yurtdışına çıkarabilecekleri, bunun yanında 1-M sayılı Genelgenin 10/b maddesi ve 96/YB-5 sayılı Genelge uyarınca, ihracat bedelinin fiili ihraçtan önce tahsil edildiği ödeme şekli olan peşin ödemelerin havale veya efektif olarak yurda girişinde deklere edilerek Gümrük İdaresince döviz beyan tutanağı düzenlenmesi ancak 50.000 ABD Doları veya eşiti döviz tutarına kadar efektifler ile Irak, İran, Suriye ve dağılan SSCB yerine kurulan ülkelere gerçekleştirilecek ihracat bedeli olarak alıcının yapılması talep edilen efektiflerde herhangi bir tutarla sınırlı olmaksızın döviz beyan tutanağı aranmayacağı, girişte Gümrük İdaresince beyana davet edilen sürücü sanık Şaban Kırat'ın ise dava konusu dövizleri deklere etmediği, bunların yanında 91-32/5 sayılı tebliğin 15. maddesi ve 1/m sayılı Genelgenin 9. maddesi gereğince de yapılmış olan ihracat bedellerinin uluslararası kurullar ile Bankacılık teamüllerine ve satış akdine uygun olarak yurda getirilmesi gerektiği gibi, bu hususu savunan sanıkların ihracatçı firma adına hareket eden usulüne uygun bir şekilde yetkili kılınmış şahıslardan olduklarının da sübut bulmadığı ve ele geçirilen dövizlerin değişik ülkelere ait olduğu cihetle ibraz edilen belgelerin suça konu dövizlerle ilgili bulunmadığı bu nedenlerle de savunmanın hukuki dayanaktan yoksun ve inandırıcı olmadığı belirlenmiştir.

Şu duruma nazaran,

İhbarın içeriği, suça konu dövizlerin miktarı ve kaynağının belli olmaması, değişik 16 ülkeye ait bulunması (ABD Doları, Alman Markı, İngiliz Sterlini, İsviçre Frangı, Fransız Frangı, İsveç Kronu, Norveç Kronu, Finlandiya Markası, İtalyan Lireti, Avusturya Şilini, İspanyol Pezetası, Danimarka Kronu, Hollanda Florini, Belçika Frangı, Kanada Doları, Yunan Drahmisi gibi) Gümrük idaresince beyana davet edildiğinde dahi deklere edilmeyip aranmakla gizlenmiş vaziyette bulunmakla paranın yasa dışı yollardan elde edildiğine ilişkin şüpheli işlem halinin bulunduğu ve karaparanın elde edenlerce meşruiyet kazandırılması amacıyla gizlenerek sınır ötesi harekete tabi bulunduğu, bu gaye ile başkalarınca iktisap edilerek yurda sokulmaya çalışıldığı, yani karaparanın aklanmak üzere Türkiye'ye sokulmak istendiği, bu haliyle karapara aklama suçunun oluştuğu gözetilerek sanıkların olaydaki fonksiyonları göz önünde tutulup ayrı ayrı hukuki durumlarının ve suça iştiraklerinin yukarıdaki açıklamalar ışığında tayin ve takdiri ile bir karar verilmesi gerekirken oluşa, dosya içeriğine ve yasaya uygun

Öğretide failde bulunması gereken kastın, fail hareketlerini işlemeye başlamadan önce veya başladığı esnada bulunması gerektiği; fail hareketini icra ederken üzerinde hareketini gerçekleştirdiği malvarlığı değerinin suçtan elde edildiğini öğrenmesi durumunda suçun oluşmayacağı ifade edilmektedir⁷⁴⁰.

Biz bu görüşe katılmıyoruz, çünkü bize göre suçun oluşması için kastın ve bunun unsuru olan bilmenin, failin eylemi ile eş zamanlı olarak bulunması gerekir. Failin aklama işlemine hiç başlamaması halinde bilme unsuruna ve dolayısıyla kasta sahip olmasının bir önemi olmadığı gibi, hareket tamamlandıktan sonra suçun konusunu oluşturan değerlerin suçtan elde edildiğini öğrense ve bu konuda suç işleme kastına sahip olsa da aklama suçu gerçekleşmeyecektir. Ancak failin hareketine malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğini bilmeden başlaması ancak hareket tamamlanmadan bunu öğrenmesi ve söz konusu gelirleri aklama amacıyla kasta sahip bir şekilde hareketine devam etmesi halinde suç gerçekleşmiş olacaktır. Zira burada eklenen kast söz konusu olmayıp, bilmenin başladığı andan itibaren suç işleme kastıyla eylemin tamamlanması söz konusu olacaktır⁷⁴¹.

f. Faildeki Bilme Unsurunun İspatı

Aklama eylemini gerçekleştiren failin kastla hareket ettiğinin kabul edilebilmesi için “failde olması gereken bilmenin” neleri kapsadığı belirlendikten sonra, failin söz konusu hususları ve bunlar içinde en önemlisi olan suçun konusunun bir öncül suçtan elde edildiği bilgisine sahip olduğu hususunun kim tarafından ispat edileceği sorusunun yanıtlanması gerekmektedir.

Özellikle öncül suça katılmayan aklama suçu faili açısından “bilmenin ispatı konusu” öğretide tartışmaya ve çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Zira bir uyuşmazlık hakkında hüküm verilmesi, hukuksal değerlendirmeye tabi kılınacak belirli vakıaların ispat araçları ile belirli bir biçimde ispatını

olmayan gerekçelerle yazılı şekilde hüküm tesisi,” Yargıtay 7. CD, E. 1998/8325, K. 1999/7117, Kt. 10.06.1999. Akt: **Hatipoğlu/Parlar**, a.g.e., s.898 vd.

⁷⁴⁰ **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.138.

⁷⁴¹ **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.192.

gerektirmektedir⁷⁴². Bu ispatın konusunu ise öncelikle maddi olgular oluşturmaktadır. Öğretide iç ve dış olgular olarak adlandırılan bu ispat konularıyla, eylemi oluşturan fiziksel hareketler kadar failin kastı, saiki vs. gibi eylemin manevi unsuru da kastedilmektedir⁷⁴³. Dolayısıyla aklama suçunda da failin kastının ve özellikle suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edildiği bilgisinin suçun işlenmesi esnasında failde bulunduğu ispat edilmesi gerekmektedir.

Suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin yapılan yargılamalarda ceza muhakemesi hukukunda geçerli olan klasik ispat kuramının tersine çevrilmesi gerektiği, konuyla ilgili uluslararası belgelerde, yabancı hukuk düzenlemelerinde ve öğretide ileri sürülen ve destek gören bir önermedir.

(1). Ceza Muhakemesinde İspat Yükü

Klasik ceza muhakemesi ispat kuramında, yargılama süjelerinin herhangi bir ispat yükümlülüğünün olmadığı, zira ceza muhakemesinin kolektif bir çalışmanın ürünü olduğu, ancak sanık hakkında iddia edilen olguların ispatlanamadığı durumlarda yani sanık aleyhine ispatın gerçekleşmediği durumlarda, şüphe sanık aleyhine yenilemediği için “*şüpheden sanık yararlanır ilkesi*” gereğince beraat kararı verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Ancak biz ispat yükümlülüğüne ilişkin bu genel görüşe katılmıyoruz. Zira, öncelikle sanığın suçsuzluluğunu ispat etmek gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır, şüpheden sanığın yararlanması ilkesi de geçerli olduğuna göre, sanığın suçlu olduğunu ispat etme görevi iddia makamı ile mahkemenin görevi ve yükümlülüğü olmaktadır. Bu yargılama süjelerinin sanığın lehine olan delilleri de toplama yükümlülüklerinin olması ispat yükümlülüğünü etkilememektedir. Çünkü suç ispat edilemediği sürece sanığa ceza verilmesi mümkün değildir. Ceza muhakemesinde görev gereği delil araştırma yükümlülüğünün bulunması, ispat yükümlülüğü bulunmadığı anlamına gelmemektedir. Suçsuzluk karinesinin ve susma hakkının bir

⁷⁴² İspat etmek, yargıcı belli bir olgunun varlığına ikna etmeyi başarmak anlamına gelmektedir. **Claus Roxin**, “İspat Hukukunun Esasları”, Çev: Yener Ünver, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.4, S.8, 2005, s.267.

⁷⁴³ **Yener Ünver**, “Ceza Muhakemesinde İspat – CMK ve Uygulamamaz”, CHD; Y.1, S.2, Aralık 2006, s.103.

sonucu olarak sadece “*sanığın ispat yükü bulunmamaktadır*”⁷⁴⁴. Buna karşın, hakkında mahkûmiyet hükmü verilebilmesi için sanığın suçunun ispat edilmiş olması gerekir. Bu nedenle, ceza muhakemesinde şekli anlamda ispat yükünden söz edilemezse de maddi anlamda ispat yükü vardır⁷⁴⁵ ve bu yük, iddia makamı ve mahkemeye aittir⁷⁴⁶. Dolayısıyla özellikle yargılama makamının ve tali olarak iddia makamının ispat yükümlülüğünün bulunduğu ve fakat diğer süje veya tarafların böyle bir yükümlülüklerinin bulunmadığı kabul edilmelidir⁷⁴⁷. Ceza muhakemesinde ispat külfetinin olmaması, sanığın ispatla yükümlü olmaması anlamına gelmektedir. Ancak savcı esas olarak sanığın suçluluğunu ispat etmeye çalışacak ve ayrıca lehine olan hususları da ileri sürecektir, dolayısıyla savcının ispat yükü altında olduğunun kabulü gerekmektedir. Savcı, mahkemenin vicdani kanaatinin oluşması yönünde çaba gösterecek, böylece iddia ve savunma ışığında ve resen toplanan delillere göre oluşan vicdani kanaate göre mahkeme kararını verecektir. Dolayısıyla ceza muhakemesinde mahkeme ve yargıç öncelikle ispat yükü altındadır⁷⁴⁸.

Son karara kadar sanığın suçsuz sayılması, hukuki olmaktan çok bir mantık temeline dayanmaktadır. Var olan durumun değişmesini isteyen sanık hakkında davayı açan, iddiada bulunandır, dolayısıyla mevcut durumun değişmesini istemeyen bir kişiye ispat yükünü yüklemek mantığa ve adalet duygusuna aykırıdır. Suçsuzluğun yani olumsuz bir durumun delillerini getirmek çok zordur. Ancak, bu konuda istemi ve olanağı olan sanığın, suçsuzluğunu ispat için delil gösterme hakkı

⁷⁴⁴ **Ünver**, Ceza Muhakemesinde İspat, s.112.

⁷⁴⁵ **Süheyl Donay**, İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku, İstanbul, İÜHF Yayını, 1982, s.114; **Ali Kemal Yıldız**, Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002, s.327.

⁷⁴⁶ **Yalçın Şahinkaya**, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2006, s.220; **Ünver**, Ceza Muhakemesinde İspat, s.112.

Öğretide bazı yazarlar 1412 sayılı CMUK’da yer alan 214 ve 237/son maddelerine 5271 sayılı CMK’da yer verilmemesi nedeniyle, yeni ceza muhakemesi sisteminde yargıcın kendiliğinden delil toplama yetkisinin olup olmadığının tartışmalı hale geldiğini, ayrıca CMK’nın 174/1 maddesinde düzenlen iddianamenin iadesine ilişkin düzenlemeyle delil toplamaya ilişkin düzenlemelerin birlikte değerlendirildiğinde yeni CMK’nın sisteminde kamusal iddia makamında bulunan savcının iddiasını ispat etme yükümlülüğünde olduğunu ifade etmektedirler. Bkz: **Mahmut Koca**, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller”, CHD; Y.1, S.2, Aralık 2006, s.210, 211.

⁷⁴⁷ **Ünver**, Ceza Muhakemesinde İspat, s.112.

⁷⁴⁸ **Yener Ünver/Hakan Hakeri**, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010, s.604.

Öğretide, kastın yargılama sırasında ispat edilmesi gerektiği, her somut olayda yargıcın failin sadece kast ya da taksirle hareket edip etmediğinin; kast ve taksirin de hangi türünün somut olayda mevcut olduğunun ispat edilmesinin gerektiği belirtilerek genel olarak ispat yükünün yargıçta/mahkemede olduğu ifade edilmektedir. **Ali Kemal Yıldız**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Seminer Notları, İstanbul, İstanbul Barosu Yayını, 2007, s.37.

bulunmaktadır⁷⁴⁹. Modern ceza muhakemesinde sanığın lehine olan delilleri gösterme, bunların toplanmasını talep etme hakkı sanığın savunma hakkı kapsamında kabul edilmektedir⁷⁵⁰. Ancak bu, sanığın suçsuzluğunu ispat etme yükümlülüğü anlamına gelmemektedir. Şüpheden sanığın yararlanması ilkesi, sanığı suçsuzluğunu ispat etme yükümlülüğünden kurtarmaktadır⁷⁵¹.

Dolayısıyla aklama suçuna ilişkin yapılan yargılamada da sanıktan, üzerinde yurt dışına çıkarma ya da çeşitli işlemlere tabi tutma hareketlerini gerçekleştirdiği malvarlığı değerinin, daha önce bir başka suçtan elde edilmiş gelirler olduğunu bilmediğini ispatlamasının ve bu konuda delil sunmasının istemesi mevcut yasal düzenlemeye ve mantığa aykırıdır. Zira bir şeyin olmadığının ispat edilmesi son derece güçtür.

(2). Aklama Suçunda İspat Yükü

Yürürlükte bulunan mevzuata göre aklama suçuna ilişkin muhakemenin konusunu oluşturan gelirin 282. maddeye göre altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edildiğinin ispatının, iddia makamı ve mahkeme tarafından yapılması gerekmektedir⁷⁵². Mevcut düzenlemeye göre sanığın bir anda yaşam biçimi, işi ve geliriyle orantılı olmayan bir malvarlığına sahip olması, hesaplarında bir anda büyük değişiklikler olması vs. bu sonucu değiştirmeyecektir. Zira sanığın bu gelirleri nereden elde ettiğini açıklayamaması halinde dahi bunların bir suçtan elde edildiğinin kabul edilmesine ilişkin bir karine bulunmadığı için, iddia ve yargılama makamının bu durumu ispat edememesi halinde sanık hakkında CMK'nın 223. maddesinin 2. fıkrasının (e) bendi gereğince beraat kararı verilmesi gerekecektir.

Bu açıklamalarımız ışığında özetle, bugün geçerli olan ceza muhakemesi ilkeleri ve yürürlükte olan yasal düzenlemeler karşısında failin aklama suçundan sorumlu tutulabilmesi için failin kastının ve bunun içinde yer alan bilme unsurunun ispatlanması,

⁷⁴⁹ **Öztekin Tosun**, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.I, 3. Bası, İÜHF Yayını, 1984, s.727.

⁷⁵⁰ **Şahinkaya**, a.g.e., s.221.

⁷⁵¹ Nitekim vicdani delil sisteminin kabul edilmesi, dolayısıyla kanuni delil sisteminin reddedilmesi de aslında şüpheden sanığın yararlandırılması ilkesinin sonucudur. Bkz: **Sulhi Dönmezer**, "Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler", Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul, Beta Yayınevi, 1998, s.68; **Şahinkaya**, a.g.e., s.227.

⁷⁵² **Taşkın**, a.g.e., s.184; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.121; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.440.

bu ispatın da iddia makamı veya yargılamayı yapan mahkeme tarafından yapılması gerekmektedir.

Nitekim Yargıtay 7. Ceza Dairesi 4208 sayılı yasanın yürürlükte olduğu dönemde vermiş olduğu bir kararında gelirin öncül suçtan elde edildiğinin kanıtlanamadığı durumda beraat kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir⁷⁵³. Bu kararın özelliği, Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar suç gelirlerinin aklanması suçunun hem ispatı hem de maddi unsuru açısından konuyu incelemiş olmasıdır. Öncelikle Yargıtay'a göre öncül suç açısından bunun ispatı için bir başka mahkeme kararının varlığının arandığı ve bu ispatın iddia makamı ve mahkeme tarafından gerçekleştirilmesinin gerektiği ifade edilmektedir. Öte yandan bu ispatın gerçekleşmemesi ve örneği delil yetersizliği nedeniyle sanığın beraatine karar verilmesi halinde, aklama suçu açısından artık delil yetersizliğinden değil, suçun unsurlarının bulunmaması nedeniyle sanığın beraatine karar verilmektedir.

(3). Aklama Suçunda İspat Yükünün Yer Değiştirmesi Gerektiğine İlişkin Düzenlemeler ve Görüşler

Ancak suç gelirlerinin aklanması suçunda özellikle şüphelinin üzerinde bulunan paranın ya da diğer malvarlığı değerlerinin hukuka aykırı bir biçimde öncül suçlardan elde edildiğinin soruşturma ve kovuşturma makamları tarafından ispat edilmesi özellikle sanığın öncül suça katılmamış olması halinde son derece güç olmaktadır⁷⁵⁴. Bunun sonucunda açıkça öncül suçtan elde edildiği bilinmesine rağmen, hem yargılama konusu malvarlığı değeri müsadere edilememekte hem de suçlular delil yetersizliği nedeniyle beraat etmektedirler.

Aklama suçuna ilişkin yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanıkların ilk ve en önemli savunmalarını genellikle üzerinde işlem yaptıkları malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğini bilmedikleri oluşturmaktadır. Nitekim benzer savunma suç eşyasını satın alma ve bulundurma suçunda da söz konusu

⁷⁵³ "...dava konusu paraların fuhuş eylemlerinden elde edilen para olduğuna ilişkin sanığın savunmasının aksine şüpheden uzak yeterli delil bulunmadığı gibi yukarıda açıklanan hükümler karşısında sanığın kara para aklama eylemi olmadığından isnat edilen suçun yasal unsurlarının oluşmadığı düşünülmeyen beraati yerine yazılı şekilde mahkumiyetine karar verilmesi..." Yargıtay 7. CD, 2002/322 E., 2002/2087 K.

⁷⁵⁴ Taşkın, a.g.e., s.185.

olmaktadır. İşte bu durumda özellikle kişinin o güne kadarki yaşam ve gelir düzeyiyle orantılı olmayan bir malvarlığı değerine sahip olması ya da bu değerler üzerinde işlem yapması halinde dahi, bunların suçtan elde edildiğinin ya da edilmediğinin ispatının mevcut ispat kuramına göre savcılık ve mahkeme tarafından yapılması gerekmektedir. Ancak ekonomik sistemin tam olarak kayıt altında olmaması, özellikle ispatı gereken hususlara ilişkin delillerin yok edilmesi için uğraş gösterilen bir alanda suçun ve dolayısıyla faildeki manevi unsurun ispatı son derece güç olmaktadır⁷⁵⁵.

Bunun önüne geçilebilmesi için özellikle Anglo - Amerikan hukuk sisteminde ve Kıta Avrupası hukuk sistemine tabi bazı ülkelerde suç gelirlerinin aklanması suçu açısından ispat yükünün belirli şartların varlığı halinde tersine çevrilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁷⁵⁶. Bunun en güzel örneklerinden birisi ise Amerikan Yüksek Mahkemesi'nde görülen "Cuellar v. United States" davasıdır⁷⁵⁷. Bu davada Meksika vatandaşı bir kişi arabasıyla yolculuk etmekteyken aracının şüpheli yol alması nedeniyle durdurulmuş, sonrasında da kendisinden şüphelenilerek üstü ve aracı aranmış ve arabasının gizli bölmelerinde uyuşturucu kokan 83.000 dolar bulunmuştur. Cuellar isimli kişi yapılan yargılamada sonucunda Amerikan Temyiz Mahkemesi tarafından suç gelirlerini aklamak suçundan mahkum edilmiştir⁷⁵⁸.

⁷⁵⁵ Taşkın, a.g.e., s.185, 186.

⁷⁵⁶ Taşkın, a.g.e., s.184.

⁷⁵⁷ United States v. Cuellar, 478 F.3d 282 (5th Cir., 2007)

⁷⁵⁸ Humberto Cuellar, Temmuz 2004'te Acuna Meksika'ya doğru yol alırken Meksika sınırına 114 mil uzaklıktaki Eldorado Teksas yakınlarında durdurulur. Kenara çekilir çünkü saatte 70 mil ile gidilmesi gereken bölgede 40 mil ile gitmekte ve arabası sallanmaktadır. Cuellar İngilizce konuşmadığı için görevli yardım etmesi için İspanyolca konuşan bir devriye polisini çağırır. Şüpheliye sigortası olup olmadığı sorulduğunda Cuellar görevliye eldiven bölmesinden bazı belgeler verir ve daha sonra kendisine arabadan çıkması söylenmeden arabadan çıkarak ön vagonun kapağını kaldırır. Bu davranış, Amerikan Temyiz Mahkemesi'nin 5. Dairesine göre "polisini şüphesini artırır çünkü ilgiyi kaçak maldan başka bir yöne çekmek için kullanılan bir taktik söz konusudur." Görevliye verilen belgeler gösterir ki Cuellar daha önceki günlerde bütün Teksas'da otobüsle seyahat etmiştir. Devriye polisi Cuellar'ın göz teması kumaktan kaçındığını ve çok gergin gözüküğünü de belirtmiştir. Ayrıca Cuellar'ın cebinde bir kabartı fark eden devriye polisi bu kabartının ne olduğunu sorduğunda Cuellar'ın, cebinden bir tomar para çıkardığını ve paranın marihuana gibi koktuğunu ifade etmiştir. Bunun üzerine arama köpekleri görevlendirilir. Cuellar aracın aranmasına razı olur. Devriye polisi bu arama sırasında çamurlu duvarlardaki matkap işaretlerini ve kaçak malı gizlemek amacıyla yapıldığı düşünülen gaz tankındaki müdahalenin izlerini fark etmiştir. Ayrıca çamurun araç üzerinde uygulanan yeni boya gibi işlemlerin gizlenmesi amacıyla akustik bir silah ile bilerek sıçratıldığı dikkatini çeker. Arabanın iç kısımlarının çoğu soluk ve yıpranmışken, halı yeni gibidir. Arka alanda ise hayvan tüyleri bulunmaktadır. Cuellar ise VW'yı keçi taşımakta kullandığını iddia eder. Köpeklerin arabanın arka kısmında alarm vermesinin ardından polisler döşeme tahtasının altında paketler halinde gizlenmiş marihuana kokan 83.000 dolar bulmuşlardır. Arama ekibi görevlisi bilirkişi beyanında hayvan tüylerinin genellikle arama yapılırken köpeklerin dikkatini dağıtmak için kullanıldığını ama bunun işe yaramadığını dile getirmiştir. Cuellar polise, gece yarısına kadar arabayı Meksika'ya götürmezse, ailesinin nehirde boğuluyor olacağını söylemiştir. Duruşmada, bilirkişi, uyuşturucu operasyonlarının genellikle Meksika'dan Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan uyuşturucu akışı ve karşılığında Amerika Birleşik Devletleri'nden Meksika'ya dönen nakit akışını içerdiğini bu şekilde uyuşturucu gelirlerini taşıyanların suç gelirlerini taşıdıklarını ve yasa dışı bir eylem işlediklerinin kesinlikle

Mahkumiyetin esas gerekçesi ise suçlanan kişinin arabasında bulunan paranın kaynağını açıklayamamasıdır⁷⁵⁹.

Bu olayda Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 5. Dairesi tarafından tartışılan hukuki sorun; hükümetin (iddia makamının), sanığın sermaye aktarımının uyuşturucu trafiğinin kontrolü, mülkiyeti, kaynağı, mahalli ve niteliğini gizlemek ya da değiştirmek amacına tahsis edildiğini bildiği yönünde yeterli delile sahip olup olmadığıdır. Sanık da hükümetten olaydaki paranın Meksika'ya gizlenerek götürülmesi planına kendisinin de ortak olduğu iddiasını kanıtlamasını talep etmiştir. Sonuçta 5. Daire sanığın yakalandığı şartları göz önünde bulundurarak sanığın bir aklama suçuna katıldığını ve bunu bildiğini, gelirin hangi suçlardan elde edildiğini ve paralar Meksika'ya gittiğinde bunların ne olacağı hususlarını bilmesinin gerekmediğini belirterek sanığın 18 U.S.C.§1956(a)(2) hükmünü ihlal ettiğini belirterek mahkumiyet kararını onamıştır. Görüldüğü üzere sanık savunmasında açıkça arabasında bulunan gelirlerin suçtan kaynaklandığını ve suçlandığı maddede yer alan diğer hususları bildiği (paranın nereden geldiği, nasıl, kimler tarafından ve nerede kullanılacağı vs.) hususunun savcılık tarafından ispatlanması gerektiği ileri sürmüştü de mahkeme bu savunmaya itibar etmeyerek sanığın içinde bulunduğu şartlar nedeniyle bunların aksinin ispatını sanıktan beklemiş, bu da gerçekleşmeyince sanığın suçunu sabit bularak cezalandırmıştır.

Aklama suçunun manevi unsurunu kast oluşturmaktadır. Aklama suçunun failinin, öncül suçun faili olması mümkün olduğu gibi bu suça hiç katılmamış üçüncü bir kişinin olması da mümkündür. İşte bu iki durum göz önünde bulundurularak bilmenin kapsamı belirlenmeli ve böylelikle manevi unsur açısından neyin ve kim tarafından ispat edileceği ortaya konulmalıdır.

Öncelikle bu konuda fail yönünden bir ayrım yapılmalıdır. Ülkemiz hukuk düzeninde olduğu gibi, bu çalışmada incelediğimiz pek çok yabancı hukuk düzeninde

farkında olduklarını belirtmiştir. Elde edilen para, operasyonun başındakilere dönerek Meksika'nın nakit bazlı ekonomisine pezo kadar kolay katılmaktadır. Böylelikle suç gelirleri izlenemez hale gelmektedir. Cuellar, Teksas gezisinin ikinci el araç işi için olduğunu ve VW'da gizlenen paradan hiçbir şekilde haberi olmadığını iddia etmiştir. Cuellar, Uluslararası Suç Gelirlerini Aklamadan suçlu bulunmuş, fakat Yüksek Mahkeme'nin 5. Dairesinin bir bölümünden oluşan panel bu hükmü bozmuştur. Yüksek Mahkeme jürisi tarafından verilen karar ise Yüksek Mahkeme'nin 5. Dairesinin bütün üyelerinden oluşan panel tarafından bozularak eski haline iade edilmiştir.

⁷⁵⁹ **Craig Bradley**, "The Meaning of Laundering", Indiana Legal Studies Research Paper No. 97, December 2007, (Çevrimiçi) SSRN, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1076623, 01.03.2009, s.3 - 6.

de görüldüğü üzere aklama suçunun faili, öncül suçun faili ya da bu suça katılan diğer kişiler olabileceği gibi, öncül suça hiç katılmamış hatta bu suçun kim tarafından, nerede, ne zaman ve nasıl işlendiğini hiç bilmeyen kişiler de olabilecektir. Dolayısıyla ispat konusunda fail açısından ayırım yapılarak inceleme yapılmalıdır; çünkü bu iki fail türünün aklama suçuna ilişkin bilgileri birbirlerinden farklıdır.

Öncül suçun faili ya da bu suça katılmış kişiler açısından bilmenin ispatı konusunda sorun bulunmamaktadır. Zira bu kişiler bizzat suç gelirini yaratan, bu gelirin kaynağı olan eylemleri gerçekleştirmiş ve dolayısıyla aklama suçunun konusunu oluşturan gelirlerinin öncül suçtan elde edildiğini bilen kişilerdir. Dolayısıyla bu fail grubu açısından suçun maddi unsuru ispatlandıktan sonra ayrıca manevi unsurdaki suçun konusunun suçtan elde edildiğinin bilindiği hususunun ispatlanmasına gerek bulunmamaktadır.

Ancak bu çalışmanın başından itibaren açıklandığı üzere aklama suçu, genellikle öncül suça hiç katılmamış hatta bu suçların neler olduğunu, kim tarafından, nerede ve ne zaman işlendiğini bilmeyen yalnızca soyut olarak bunların muhtelif suçlardan elde edildiğini bilen ya da bilmesi gereken kişiler tarafından işlenmektedir. Zira aklamamanın mantığı gereğince suç geliri hem kaynağı olan suçtan ve suçlulardan uzaklaştırılmalı hem de işinde uzman olan profesyoneller aracılığıyla bu işlemler gerçekleştirilmelidir. Bu konudaki tartışmalı husus da işte bu kişilerdeki gelirin suçtan elde edildiğine yani suçun konusuna ilişkin bilmenin neleri kapsayacağı ve bundan da önemlisi bunun ispatı hususunun kimin tarafından yapılacağıdır, zira bunun ispatı son derece güç olmaktadır⁷⁶⁰.

Bilmenin ispatı konusunda uluslararası düzenlemelerde bilme unsurunun objektif maddi olaylardan çıkarılabileceği kabul edilmektedir⁷⁶¹. Örneğin Strasburg Sözleşmesi'nin düzenlemesine göre sözleşmede gösterilen aklama eylemlerin suç olarak kabul edilmesi için failin üzerinde eylemlerini gerçekleştirdiği malvarlığının suçtan elde edilen bir gelir olduğunu bilmesi gerekmektedir. Ayrıca maddenin 3. fıkrasının (a) bendinde taraf ülkelerin kendi iç hukuklarında yaptıkları

⁷⁶⁰ Taşkın, a.g.e., s.185.

⁷⁶¹ Bkz: Viyana Sözleşmesi m.3/3; Strasbourg Sözleşmesi m.6/c; FATF 6 nolu tavsiye.

düzenlemelerde failin üzerinde eylemlerini gerçekleştirdiği malvarlığı değerlerinin “suçtan elde edildiğini varsayması gerektiğini” düzenleyebileceklerini de öngörmektedir. Öğretide bazı yazarlar “bu düzenlemeden hareketle, bu şekliyle failin bilmesinin bir ön şart olarak düzenlendiğini ve aklama suçunun manevi unsuru olarak doğrudan kast olarak öngörüldüğünü, ancak 6. maddenin 3. fıkrasına göre taraf devletlerin failin malvarlıklarının suçtan kaynaklandığını bilmesi gerektiği hususunu ayrıca mevzuatlarında düzenleyebilme olanağına sahip olduğunu, bu fıkra hükmüne göre taraf devletlerin isteğine bağlı olarak aklama suçunun olası kast ile işlenebilecek şekilde de düzenlenebileceğini” ifade etmektedirler⁷⁶².

Sözleşmenin bu şekilde düzenlendiği görüşüne katılmak mümkün değildir. Zira sözleşmeyi düzenleyenler suçun manevi unsuruna bu şekilde vurgu yapmak suretiyle failin suçun konusunu bilmesi hususunu bir ön şart olarak düzenlememişlerdir. Zira suçun konusunun fail tarafından bilinmesi zaten suçun manevi unsurunu oluşturan kastın unsurudur. Dolayısıyla suçun konusunun bilinmesi bir ön şart olmayıp tipikliğin içinde yer almaktadır. Suçun, üzerinde işlendiği konusunun ne olduğunun bilinmeden işlenmesi söz konusu olamayacağına göre bunun bir ön şart olarak düzenlendiğinin kabul edilmesi mümkün değildir.

Öte yandan failin suçun konusunu bildiğinin varsayılması hususu suçun olası kastla işlenebileceğini göstermeyip, failin manevi unsurunun ispatı açısından bir karinenin kabul edilebileceği anlamına gelmektedir, bu da suç genel teorisi içinde yer alan suçun manevi unsuruyla ilgili olmayıp, ceza muhakemesi açısından failin manevi unsurunun ispatıyla ilgili bir konudur. Dolayısıyla bu düzenlemeyle failde bulunması gereken manevi unsurun kast olduğuna vurgu yapıldıktan sonra, faildeki kusurun ispatı açısından suçun konusunun suçtan elde edildiğinin bilmesi gerektiğine ilişkin bir karinenin kabul edilebileceği, böylelikle bu suçla mücadele açısından kovuşturma makamlarının işlerinin kolaylaştırılabileceği düzenlenmiştir. Bu karinenin kabul edilmesi halinde şüpheli ya da sanık söz konusu malvarlığının suçtan elde edilmediğini ya da suçtan elde edilse bile bunun kendisi tarafından bilinmesinin

⁷⁶² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s. 166.

mümkün olmadığını ispat etmek durumunda kalacaktır. Dolayısıyla bu şekilde yapılan bir düzenlemeyle ceza muhakemesinde iddia makamı ve mahkemede bulunan ispat yükü sanığın üzerine bırakılabilecektir.

FATF'nin 40 Tavsiyesinin 2 nolu tavsiyesinde de suç gelirlerinin aklanması suçunun manevi unsurunun tespiti için gerekli olan kast ve kastta yer alan bilme unsurlarının, bu suçun işlendiğine dair manevi unsurların gerçeğe dayalı durumlardan çıkarılabileceği (karine) hususunu da kapsayacak şekilde Viyana ve Palermo Sözleşmelerinde geçen standartlara uygun olacak şekilde düzenlenebileceği ifade edilmektedir⁷⁶³. Dolayısıyla failde bulunması gereken bilmenin bir karine olarak düzenlenmesi FATF'nin 40 Tavsiyesine de uyumlu olacaktır.

Farklı ülkelerin hukuk düzenlerinde, suç gelirlerinin aklanması suçu açısından aranan bilme unsurunun ve dolayısıyla faildeki kastın, objektif maddi olaylardan çıkarılabileceğinin kabul edildiği düzenlemeler yer almaktadır. Örneğin Belçika Hukuku'nda hem yataklık suçu hem de aklama suçu açısından yasada yer alan "*bildiği veya bilmesi gerektiği*" şeklindeki düzenleme bu yöndedir. Buna göre bilmesi gerektiği şeklindeki düzenleme failin hal ve durumuna göre suça konu değerlerin suçtan elde edildiğini bilmesinin gerekli olduğunu ve söz konusu hal ve durumda bu hali bilmediğinin geçerli bir savunma olarak ileri sürülemeyeceğini ifade etmektedir.

Nitekim Belçika Temyiz Mahkemesi yataklık suçu ile ilgili vermiş olduğu 13 Kasım 1984 tarihli bir kararında, yataklık suçundaki bilme unsurunun alanını genişletmiş ve failin sahip olduğu şeyin tam olarak hangi suçtan elde edildiğini bilmesinin gerekmediğine, kuşkulanmasını gerekli kılacak şartların varlığı halinde, gelirin kaynağının yasa dışı olduğunu bilmesi gerektiğine karar vermiştir. Bu kararda esas olarak aklama işleminin yapılması esnasında eyleme ilişkin unsurların zorunlu olarak kişide şüphe uyandırması gerektiği vurgulanmaktadır. Buna göre bilmesi gerekmek ile ifade edilen olaya ilişkin maddi vakıaların durumu karşısında failin bazen yasa dışı kaynağını bilmediğini ileri sürmesinin ciddi ve geçerli bir savunma sayılamayacağıdır. Ancak bu ölçüt Belçika öğretisinde kişiye bilme yönünde bir

⁷⁶³ Methodology for Assessing Compliance, s.12.

yükümlülük getirildiği ve taksirli hareketlerin de cezalandırılmasına yol açabileceği endişesiyle eleştirilmiştir⁷⁶⁴.

Tartışmalı olmakla birlikte benzer bir düzenlemeye İsviçre Hukuku'nda da yer verilmiştir. İsviçre Ceza Yasası'nda aklama suçunun düzenlendiği 305bis maddesinde, aklama suçunun gerçekleşmesi için failin suç konusu değer in öncül suçtan elde edildiğini *“bilmesi veya bunu öngörmüş olması”* aranmıştır. Öğretide, *“öngörmüş olma”* ifadesi ile suçun taksirle işlenebileceğinin belirtilmediği, bu düzenlemeye rağmen suçun kastla işlenebileceği, bu düzenlemenin suçun etkin bir biçimde cezalandırılması için gerekli olduğu ve failin halin gereği olarak gelirin kaynağını öngörmesi gerektiği hallerde de cezalandırılabilmesine olanak sağladığı, bu düzenlemenin olmaması halinde normun uygulama alanının son derece sınırlı olacağı ifade edilmiştir⁷⁶⁵.

İsviçreli yazar Corboz, aklama suçu faillerinin daima gelirlerin suçtan elde edildiğini bilmedikleri savunmasını kullanacaklarını ve bunun da kanıtlanmasının güçlüğü nedeniyle aklama suçuna ilişkin düzenlemelerin zayıf noktasını oluşturduğunu ifade etmektedir. İşte bu sebeple İsviçre Hukukunda yapılan düzenleme ile aklama suçunun manevi unsuru açısından her ne kadar kastın varlığı aransa da, failde gelirlerin ağır yaptırıma tabi bir suçtan kaynaklandığı düşüncesinin bulunması veya bunların bu tür bir suçtan elde edildiği olasılığını öngörmüş olması kastın varlığı için yeterli kabul edilmektedir. Bu düşünce ve öngörme hali, somut olay ve bunun şartlarına göre belirlenmektedir⁷⁶⁶.

Nitekim İsviçre Federal Konseyi de vermiş olduğu bir kararda *“bildiği ve öngörmesi gerektiği”* şeklindeki düzenlemenin taksiri içermediğini ve ispat yükünü tersine çevirmediğini, burada manevi unsur açısından arananın kast olduğunu, ancak failin mal varlığı değerinin kaynağı hakkında tam ve kesin bir fikri olmasa da en

⁷⁶⁴ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.397, 398.

⁷⁶⁵ **Ursula Cassani**, Commentaire Du Droit Pénal Suisse – Code Pénal Suisse, Partie Spéciale, Volume 9: Crime ou délits contre l'administration de la justice, art. 303-311 C.P., éd. Staempli+Cie SA, Berne, 1996, s.78; **Bernard Corboz**, “Le Blanchiment d'Argent”, La Semaine Judiciaire, 10 février 1998, no:5, s.85; **Paolo Bernasconi**, “Le blanchissage d'argent en droit pénal suisse”, rapport explicatif avec proposition de révision législative (nouvel article 305bis du CP), Lugano, 1986, s.24; akt: **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.398.

⁷⁶⁶ **Cassani**, a.g.e., s.79; **Corboz**, a.g.y., s.86; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.398, 399.

azından bir olasılık olarak bunların suç kaynaklı olduğunu düşünmüş ve buna rağmen suçu oluşturan hareketi yapmış olması halinin cezalandırıldığını ifade etmiştir. Aynı şekilde failin mal varlığı değerlerinin kökeni ile ilgili olarak bunları doğuran suçu tam olarak bilmek zorunda olmayıp, bunları ana hatları ile bilmesi ve basit bir kötülüğün ötesinde görmesinin yeterli olduğu belirtilmiştir⁷⁶⁷.

İngiliz Hukukunda ise, failin hakimiyet alanında bulunan gelirin suçtan elde edildiği yönünde *makul şüphesi* (*reasonable doubt*), yani suçlunun gelirin suçtan elde edildiğini bildiği veya bilmesi gerektiğinin ispatlanması gerekmektedir. Şüphe için makul neden durumu objektif olarak, yani normal bir kişinin gelirin suç işlenerek elde edildiğinden şüphelenmesinin gerçekleşmesi aranmaktadır⁷⁶⁸. Ölçü, normal bir kişinin şüphelenmesidir. Makul şüphe ölçüsüne ek olarak, ispat yükünün hafifletilmesi amacıyla ispat yükünün tersine çevrilmesi yönünde kurallar da uygulanabilmekte ve önerilmektedir⁷⁶⁹.

Ülkemiz hukuk düzeninde ise bilme unsuru yasal düzenlemelerde açık olmakla birlikte öğretide tartışmalıdır. 4208 sayılı yasanın hazırlık çalışmalarında başlangıçta hükümetin teklif ettiği metinde “*bildiği veya bilmesi gerektiği*” ibaresine yer verilmiş, ancak İçişleri Komisyonu tarafından “*bilmesi gerektiği*” ibaresi metinden çıkarılmıştır⁷⁷⁰. Dolayısıyla 4208 sayılı yasa döneminde halin şartlarından sonuç çıkarılarak failin bunu öngörmesi gerektiği sonucuna ulaşılması mümkün olmamıştır⁷⁷¹.

⁷⁶⁷ Maessage CFS du 12 juin 1989, 984; akt: **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.398, 399.

⁷⁶⁸ **Leonard Jason-Lloyd**, The Law on Money Laundering: Statutes and Commentary, Portland Oregon, Routledge, 1997, s.15, 21, 29; **Taşdelen**, a.g.e., s.254.

⁷⁶⁹ **Taşdelen**, a.g.e., s.254; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.158, 216, 225.

⁷⁷⁰ **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.401.

⁷⁷¹ Öğretide bunun aksini savunan yazarlar da olmuştur. Buna göre, yasa koyucunun iradesinin özel olarak failin temel bir suçtan kaynaklanma durumunu bildiğinin kanıtlanması gerektiği yönünde olduğu; ancak aklama suçunun özelliği ve 765 sayılı TCK'daki yataklık suçuna ilişkin olarak Yargıtay'ın uygulaması göz önüne alındığında bazı hallerde maddi olay ve şartlardan failin aklamaya konu değerlerin öncül suçlardan kaynaklandığını bilmediğini ileri sürmesinin makul ve ciddi sayılamayacağı ifade edilmektedir. Buna örnek olarak da uyuşturucu madde kaçakçısı olan ve bu faaliyeti sebebiyle daha önce de mahkum olan birisinin büyük miktarda bir para transferi yapması ve bu işlemin sonucunda ciddi bir zenginleşme sağlaması halinde failin bu hususu bildiğinin kabul edilebileceği gösterilmekte ve aklamayı ortaya koyan hareketin yapılması sırasında olaya ilişkin maddi olayların kişide zorunlu olarak bir şüphe uyandırması gerektiği hallerde bilmenin var olduğunun kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Nitekim yasayı bu anlamda yorumlayan Ergül, suç gelirlerinin elde edildiği öncül suça katılmayan kişiler için gelirin yasadaki belirtilen suçların işlenmesi suretiyle elde edildiğinin de bilinmesinin gerektiğini, örneğin uyuşturucu madde ticaretinden elde edilen suç gelirinin uyuşturucu ticaretinden elde edildiğinin yanı sıra uyuşturucu kaçakçılığı suçuna iştirak etmeyen aklama suçu sanığının söz konusu gelirin uyuşturucu ticaretinden elde edildiğini bildiğinin de kanıtlanması gerektiğini ifade etmiştir⁷⁷².

Taşdelen de benzer şekilde suç gelirinin elde edenlerce aklanmasında öncül suçu bilmeleri karşısında bir sorun olmadığını, ancak öncül suçu işleyenler dışında kalanlar açısından suçun manevi unsurunun gerçekleşmiş sayılabilmesi için soyut olarak aklama suçunun öncül suçlarından aklanan gelirin elde edildiğinin bilindiğinin ve bilgiye sahip olunarak aklama eylemlerinin yapıldığının ispatlanmasının gerektiğini belirtmektedir⁷⁷³.

Bu dönemde öğretilde bazı yasalar ise 765 sayılı TCK’da bulunan “suç eşyasına yataklık suçundaki” benzer düzenlemeleri dikkate alarak failin öngörmesinin beklenebileceğini ifade etmişlerdir. Bu konuya ilişkin açıklamalarda o dönemde aklama suçu çok yeni olduğundan ve hem Yargıtay kararlarında hem de öğretilde bu konuya ilişkin karar ve öğreti görüşü hemen hemen hiç bulunmadığından, aklama suçuna benzer özellikler gösteren ve hatta yabancı ülkeler hukuklarının bir kısmında aklama suçunun da alt unsur olarak düzenlendiği “suça yataklık etme suçuna” ilişkin Yargıtay kararları ve öğreti görüşleri baz alınarak açıklamalar yapılmıştır.

Bu bağlamda Önder, (yataklık suçunda) yasanın “*bilerek*” ibaresini kullandığına göre suçun ancak kasten ve doğrudan doğruya işlenebildiğini, ancak

⁷⁷² Ergül, Karaparanın Aklanması, s.106, 107.

⁷⁷³ Ancak yazar ispattaki bu zorluğu öncül suçların sayma yöntemiyle gösterilmesine bağlamaktadır. Yazara göre öncül suçların sayma yöntemi ile belirlenmesi karşısında öncül suça ilişkin bu bilme olgusunun ispatı son derece zordur, oysa geniş anlamda tüm suçlardan elde edilen kazançların öncül suç sayıldığı durumlarda failin bu yöndeki bilgisini araştırmaya gerek kalmamaktadır. Taşdelen, a.g.e., s.256.

Yazarın 4208 sayılı yasaya göre failde ispat edilmesi gereken “*bilme*” ve bunun tespitinin zorluğu konusunda düşünceleri doğru olmakla birlikte, ispattaki bu zorluğu öncül suçların sayma yöntemiyle gösterilmesine bağlayan görüşüne katılmamaktayız. Çünkü ceza normu içeren tüm yasaların öncül suç olarak kabul edilmesi halinde dahi, iddia ve yargılama makamı üzerindeki ispat külfeti hafifletilmediği ya da tersine çevrilmediği takdirde, öncül suça katılmamış aklama suçu faili açısından, aklama işlemine tabi tuttuğu gelirin herhangi bir suçtan elde edildiğinin bildirilmesinin ispat edilmesi gerekecektir. Dolayısıyla öncül suçların kapsamının genişletilmesinin ya da daraltılmasının aklama suçunun ispatı konusuyla bir ilgisi bulunmamaktadır.

failin öncül suçun ne olduğunu, nasıl ve ne gibi şartlarla işlediğini bilmesinin gerekmediğini ifade etmiştir⁷⁷⁴. Dolayısıyla yazar ispata ilişkin bir açıklama yapmaksızın yalnızca bilmenin neleri kapsaması gerektiğini belirtmiştir.

Dönmezer de, “*bilerek*” ibaresiyle failin maddi unsuru gerçekleştirdiği anda söz konusu gelirin bir suçtan meydana geldiğini bildiğinin ve bunlar üzerinde maddi unsuru oluşturan hareketleri yapmayı istediğinin kabul edilmesi gerektiğini; ancak söz konusu gelirin elde edildiği suçun nerede ve ne zaman işlenmiş olduğunu ve failinin kim olduğunun bilinmesinin şart olmadığını ifade etmektedir⁷⁷⁵. Görüldüğü üzere Dönmezer ise yine yataklık suçuna ilişkin yaptığı açıklamada failin hal ve şarta göre “*bilmiş olduğunun*” kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

4208 sayılı yasa döneminde kaleme alınan aklama suçuyla ilgili eserinde ise Kocasakal, kara para aklama suçunda da failin, aklamaya konu değerlerin yasanın 2/a maddesinde belirtilen öncül suçlardan birinden elde edildiğini bilmesi gerekliyse de bu bilmenin genel bir bilme olmasının yeterli olduğunu, failin işlenen bu suçu kimin işlediğini, nasıl, ne zaman, nerede, hangi şartlar altında işlendiğinin bilmesinin gerekli olmadığını ifade etmektedir. Buna göre yazar, bir takım maddi olguların ve maddi şartların manevi unsurda aranan bilmenin varlığını ortaya koyabildiğini, dolayısıyla mevcut şartlar karşısında aklamaya konu değerlerin 2/a maddesinde belirtilen bir suçtan kaynaklanmakta ise burada failde aranan bilmenin ve kastın bulunduğu kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmektedir⁷⁷⁶.

(4). Aklama Suçuna İlişkin Yasal Düzenlemelerde İspat Yükü

Yasal düzenleme ve uygulamaya göre ise 4208 sayılı yasada düzenlenen kara paranın aklanması suçuna ilişkin olarak yapılan yargılamada öncül suça katılmamış olan failin, suçun konusu olan değerlerin yasa kapsamına giren bir öncül suçtan elde

⁷⁷⁴ Önder, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.449.

⁷⁷⁵ Sulhi Dönmezer, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 16. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s.538.

⁷⁷⁶ Nitekim yazar bu görüşünün gerekçesi olarak da 4208 sayılı yasadaki düzenlemede olduğu gibi “bilmesi veya öngörmesi gerekmesi” gibi bir ölçüt benimsememiş olan Fransız Hukuku’ndan bir mahkeme kararını göstermektedir. Buna göre Fransız Temyiz Mahkemesi maddi olgulardan hareketle takma bir isim ile ev satın almak isteyen bir uyuşturucu madde kaçakçısının gözaltına alındığından, bunun nedeninden ve gerçek kimliğinden haberdar edildiği halde, işlemi daha şeffaf göstermek amacı ile belli bir biçimde hareket etmesini tavsiye eden noteri, zenginliğin gerçek kaynağını bildiği ve gelirin yerleştirilmesi işlemine bilerek yardımcı olduğunu kabul ederek kara para aklama suçundan mahkumiyetine karar vermiştir (Fransız Temyiz Mahkemesi’nin 7 Aralık 1995 tarihli kararı). Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.401, 402.

edildiğini bildiğinin iddia makamı ve/veya mahkeme tarafından ispat edilmesi gerekmektedir. Nitekim Yargıtay'ın yukarıda belirtilmiş olan kararları da bu yöndedir. O dönem için öğretilde ileri sürülen ve yukarıda anılan aksi yöndeki görüşler ise uygulanan hukuku değil, olması gereken hukuku göstermektedir ki bu görüşler hem bazı yabancı ülke hukuklarındaki hem de uluslararası belgelerdeki düzenlemelerle paralellik göstermektedir.

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçu açısından da durum farklı değildir. Yasa metninde suçun manevi unsuru açısından yukarıda belirtildiği üzere kastın varlığı aranmaktadır. Öncül suçun faili olan ya da bu suça katılmış olan kişilerin özellikle haklarında öncül suça ilişkin bir mahkumiyet kararı olması ve aklama suçunu da işlemeleri halinde bunların aklama konusu olan değerlerin öncül suçtan elde edildiğini bilmeleri hususunun ispatı gerekmeyecektir, bu faillerin aksi yöndeki savunmaları da mantıken geçerli olmamalıdır.

Öte yandan aklama işleminin mantığı gereği bu amaca yönelik eylemler genellikle öncül suça hiç katılmamış, hatta öncül suçların neler olduğunu, nerede ve kimler tarafından işlendiğini gerçekten de hiç bilmeyen hatta bazıları avukat, noter veya bankacı olan profesyonel kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. İşte bu kişilerdeki bilme unsurunun ispatı son derece önem taşımaktadır. 282. maddede kastta var olan bilme unsuru açısından failin *“bilmesi gerektiği”* gibi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla yasa koyucu, öncül suça katılmayan kişilerin somut olaydaki durum ve şartlara göre aklama suçuna ilişkin gelirlerin öncül suçtan elde edildiğini bildiğinin bir karine olarak kabul edilemeyeceği yönünde bir iradesi olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla peşinen failin gelirin suçtan elde edildiğini bilmesinin ispatının gerekmediği bir başka deyişle ispat külfetinin yer değiştirdiğinin söylenmesi mümkün değildir.

Ancak uzaktan akrabalarının organize suç örgütü yöneticisi ya da üyesi olduğu ispat edilen ve normalde yapmakta olduğu iş ve elde ettiği gelirle orantılı olmayan çok büyük miktarlardaki paraları yurt içinde ve dışında özellikle kıyı bankacılığı merkezlerine transfer ettiği belirlenen bir kişi hakkında yapılan yargılamada bu kişinin *“söz konusu gelirleri eşinin ve annesinin altınlarını bozdurarak elde ettiği ya da*

bunu akrabasının hatırı için yaptığı, bu gelirlerinin nereden elde edildiğini bilmediği” yönündeki savunmasına itibar edilecek midir? İşte suç gelirleriyle gerçek anlamda ve etkili bir mücadele için sorulması gereken ve hem doğru hem de gerçekçi bir şekilde yanıt aranması gereken soru budur.

Aslında ispat yükünün tersine çevrilmesiyle ilgili bir düzenleme 765 sayılı eski TCK’nın “*Kendinin Olduğu İspat Olunamayan Eşyayı Taşımak*” başlıklı 578. maddesinde yer almaktadır. Buna göre; “*Bir kimse, dilencilikle veya hırsızlık ve yağma ve garet ve yol kesmek veya dolandırıcılık ve hırsız yataklığı ile mahkûm olduktan sonra üzerinde kendi haliyle mütenasip olmayan para ve eşya zühur eder ve bunlara meşru surette malik olduğunu ispat edemezse iki aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm olur. Böyle bir kimse üzerinde taklit ve tağyir olunmuş veya yaptırılmış anahtar veya kilitleri açmağa veya zorlamağa mahsus alât ve maymuncuk zühur eder ve bunları o anda meşru surette nerede kullanacağını tâyin edemezse iki aya kadar ve bunlar gece vakti elinde zühur etmiş ise iki aydan altı aya kadar hafif hapis cezasına mahkûm olur ve üzerinde zühur eden eşya müsadere olunur*”. Görüldüğü üzere bu suçta ispat yükü üzerinde eşya bulunan kişinin üzerine yüklenmiştir.

Nitekim ülkemiz öğretisinde de bu görüşler ağırlık kazanmaktadır. Örneğin Taşdelen, (4208 sayılı yasadaki kara para aklama suçuna ilişkin olarak) suç gelirlerinin aklanması suçunda özel kast (maksat) aranması durumunun aklama suçunun manevi unsurunun ispatını kolaylaştırıcı çalışmaların aksine, zorlaştırıcı etki yaptığını; uluslararası çalışmalarda da bilme unsuru yanında “*bilmesi gereken*” şeklinde karinenin kabul edilmesi ve ayrıca, ispat yükünün ters çevrilerek aklama suçunun somut bir mağdurunun olmaması nedeniyle delil elde edilmesindeki eksikliğin sanığa yüklenerek gelirin yasal faaliyetlerden elde edildiğinin ispatının istenilmesi gerektiğini ifade etmektedir⁷⁷⁷. Ayrıca öğretilde aklama suçunun

⁷⁷⁷ Taşdelen, a.g.e., s.255.

konusunun nereden elde edildiğine ilişkin ispat yükünün tersine çevrilmesi gerektiğini ifade eden başka yazarlar da bulunmaktadır⁷⁷⁸.

Bu bağlamda Taşkın, Vergi Usul Kanunu’nun 30. maddesinin 7. bendinde *“Maliye müfettişleri, hesap uzmanları ve gelirler kontrolörlerince yapılan incelemeler sırasında, mükellefler, her türlü harcamalar ve tasarruflarının vergisi ödenmiş veya vergiye tabi olmayan kazançlardan sağladıklarını kanıtlayamazlarsa”* kanıtlanamayan kısmı bir önceki dönemde kazanılmış ve vergisi ödenmemiş sayılarak resen vergi tarhi yapılacağı hükmünün yer aldığını ve burada kazançların vergisinin ödenmiş olduğunun ispatının vergi mükellefine yüklendiği belirtmektedir. Yazar, aynı mantığın aklama suçu için de uygulanıp uygulanamayacağını sormakta ve olması gereken hukuk bakımından kişilerin ve kurumların kendilerinde bulunan malvarlığı değerlerini nereden kaynaklandığını açıklayabilmelerinin gerektiğini, bir malvarlığının yasal olduğunun en kolay bunu elinde bulunduranın ispat edebileceğini, nihai amacın kişilerin ve kurumların yasalara uygun faaliyet gösterilmesinin sağlanması olduğuna göre bu yaklaşıma sadece yasa dışı faaliyeti olanların karşı çıkacağını ifade etmektedir. Yazar devamla, ancak mevcut düzenleme bakımından bu yaklaşımın suç gelirlerinin aklanması suçu açısından uygulanmasının mümkün olmadığını, eğer kişinin elindeki malvarlığı değerinin yasal olduğunun ispat edilmesi yükünün malvarlığını elinde bulunduran kişiye yüklenseydi, bunun yasada açıkça düzenlenmiş olmasının gerektiğini, ancak yasada böyle bir düzenlemenin bulunmadığını belirtmektedir⁷⁷⁹.

Buna karşın öğretide bazı yazarlar ispat kuramına ilişkin çekincelerle, suç gelirlerinin aklanması suçunda ispat yükünün tersine çevrilmesi önerisine karşı çıkmaktadırlar. Bu yazarlara göre günümüzde ispat güçlüğüne dolanma, bazı suç tiplerinde ispat yükünün sanık aleyhine genişletilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır. Özellikle, organize suçlulukla mücadelede, suç gelirlerinin aklanması suçunda, aklanan paranın kaynağını oluşturan önceki suçun ispatına gerek görülmemektedir.

⁷⁷⁸ Hayrettin Gümüşkaya, “Karapara Aklama Suçunun İncelenmesi ve Denetimi”, Vergi Sorunları Dergisi, S.144, Eylül 2000, s.172; Taşkın, a.g.e., s.185. Ancak bu yazarlar ekonominin büyük bölümünün kayıt dışı olması nedeniyle bu düşüncenin gerçekleşmesinin mümkün olmadığını da ifade etmektedirler.

⁷⁷⁹ Taşkın, a.g.e., s.184, 185

Yasa koyucular, bu hükümlerin yardımıyla, uyuşturucu madde gibi hukuka aykırı bir kaynaktan geldiği tahmin edilen, ancak ispatlanamayan malvarlıklarının alınmasını sağlamak istemektedir. Oysa ispat edilmemiş bir eyleme ceza vermek, o eylemin isnat edildiği kişiyi, yargılama konusu uyuşmazlığın aksini ispat etmek zorunda bırakır. Bu durum, suçsuzluk karinesine, mahkemenin gerçeği araştırma ve muhakemeyi yapılandırma ilkelerine ters düşmektedir⁷⁸⁰.

g. Değerlendirme ve Görüşümüz

Biz ispat kuramı açısından ispat yükünün tersine çevrilmesine ilişkin karşıt görüşleri ileri süren yazarların bu çekincelerine katılmakla birlikte, aklama suçunun ispat edilebilmesi açısından, buna ilişkin şartların ve durumların çok iyi belirlenmesi şartıyla failde suçunun konusuna yönelik olarak *“bilmesi gerektiği”* yönünde bir kabul edişin yasada yer alması gerektiğini ve bunun aksinin ispatının fail tarafından yapılması gerektiğini önermekteyiz.

Aksi takdirde bu suçun ispatı, suçluların cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsadereci son derece güç olacaktır. Nitekim uygulamada, suç gelirlerinin takip edilmesi ve aklama işlemleri ile faillerinin takip edilip soruşturma makamlarının bildirilmesiyle görevli MASAK adlı bir kuruluş olmasına rağmen, aklamayla ilgili savcılıklara iletilen, savcılıklarca yapılan soruşturma neticesinde haklarında dava açılan, açılan davalar sonucunda mahkumiyet kararı verilen dosyaların sayısının gerçekten son derece düşük olması, bize diğer etkenlerin yanı sıra bu suçun ispatının son derece güç olduğunu göstermektedir. Nitekim uygulamada karşılaştığımız bazı olaylarda göz göre göre, savunma karşısında işleme tabi tutulan gelirlerin suçtan elde edildiği ispatlanamadığı için beraat kararı verilmektedir. Bu ise adalet duygusunu ve aklama suçuyla yapılan mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla bu suçla sınırlı olmak üzere ispat yükü yer değiştirmelidir.

Bu konuda failin bunu ispatlamasının güç olacağı ve failin gerçekten hataya düşmüş olarak böyle bir işlemi gerçekleştirmiş olabileceği çekincelerine karşın ise şunlar ileri sürülebilecektir. Bir kere failden her şartta üzerinde bulunan gelirleri nasıl

⁷⁸⁰ Centel/Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, s.139; Yıldız, a.g.e., s.231.

elde ettiğini ispatlanması istenmeyecek, yalnızca o güne kadarki yaşantısı, işi ve geliriyle açık şekilde orantısız olan ve bir şekilde öncül suç ya da aklama suçuyla bağlantılı çevrelerle ilgisi olması halinde böyle bir açıklama bekleneyecektir. Bu ispatı yaparken de delil serbestliğinden faydalanacak ayrıca, sanık aleyhine olduğu kadar lehinde delilleri de toplamakla görevli olan iddia makamı ve mahkeme, sanığın bu yöndeki taleplerini karşılayarak söz konusu delillerin toplatılmasını sağlayacaktır. Sanığın suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin bir öncül suçtan elde edildiğini bilmesi gerektiğine ilişkin karinenin varlığı halinde, olumlu ya da olumsuz yönde geniş bir araştırma sonucu elde edilen çok sayıda delil değerlendirildikten sonra karar verilecektir.

Diğer yandan failin suçun maddi unsurlarında esaslı bir hataya düşerek eylemini gerçekleştirmesi halinde ise TCK'nın 30. maddesinin 1. fıkrasına göre, fail kastla hareket etmiş olmayacağına göre, failin içinde bulunduğu hal ve şartlara göre suçun konusunda hataya düştüğünü ispat ederek söz konusu malvarlığı gerçekten suçtan elde edilmiş olsa dahi, gerçekleştirdiği eylemden sorumlu tutulmayacaktır⁷⁸¹. Ancak bu esaslı bir hata olmalıdır. Esaslı hata, *“failin zihnindeki gerçeklik objektif gerçeklik ile örtüşüyor olsaydı yaptığı eylem suç tipine uygun olmayacaktı ise, yanılmanın esaslı olması”* anlamına gelmektedir⁷⁸². Esaslı yanılığa düşen failin o eyleme yönelik bir kastı bulunmamaktadır⁷⁸³. Böylelikle fail açısından suçun konusunu bilmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme getirilmesi ve buna bağlı olarak ispat yükünün tersine çevrilmesi halinde dahi, gerçekten suçsuz olan veya esaslı hataya düşmüş olan kişinin kendini savunması çok kolay olmaktadır.

⁷⁸¹ Meran, Basın Yoluyla, s.332.

⁷⁸² Ragıp Barış Erman, Yanılmanın Ceza Sorumluluğuna Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2006, s.26; Ahu Karakurt, “Türk Ceza Kanunu'nda Hata”, CHD, Y.4, S.10, Ağustos 2009, s.117 – 119; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.407; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.243.

⁷⁸³ “Bununla birlikte yanılmanın esaslı olup olmadığının saptanması her zaman kolay olmamaktadır; zira failin kasten hareket ettiğinin kabul edilmesi için her zaman bütün maddi unsurları ayrı ayrı zihninde canlandırmış olması aranmamakta, bu unsurların gerçekleştiğine ilişkin genel bir bilinç de yeterli kabul edilmektedir. Bu nedenle, bir yanılmanın esaslı olduğu ve kastı ortadan kaldırdığı yargısına varılabilmesi için bu genel bilincin dışında kalan bir bilinç yoksunluğu aranmalıdır. Bu nedenle esaslı - esaslı olmayan yanılğı arasındaki ayırım şu ölçüde dayandırılmaktadır: Failin zihnindeki gerçeklik objektif gerçeklikten, somut haksız eylemin ilgili hukuksal değerini bilinçli bir ihlalinin ifadesi olarak görülemeyecek derecede ayırık düşmüş ise, kasıtlı davranış ortadan kalkar ve esaslı bir yanılığın söz edilir.” Barış Erman, a.g.e., s.26.

Ayrıca öğretide bazı olgular nedeniyle, failin suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin kökenini bilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılabiliyorsa olası kastın dolayısıyla aklama suçunun manevi unsurunun gerçekleştiği sonucuna varılabileceğini ifade eden görüşler bulunmaktadır⁷⁸⁴. Bu görüşe katılmak hiçbir açıdan mümkün değildir. Bir kere faildeki bilmenin varlığı ve bunun ispatı ile failde olası kast olması farklı kavramlardır. Fail olası kastla hareket ettiğinde suçun konusunun herhangi bir öncül suçtan kaynaklandığını en azından yasal yollardan elde edilmediği bilmektedir; ancak yaptığı hareketlerin sonucunda aklamanın gerçekleşebileceği hususunda kayıtsız kalmakta ve “olursa olsun” demektedir. Ayrıca yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere şu an yürürlükte olan hukuk kuralları gereğince belli şartların varlığı halinde failin suçun konusunun suçtan elde edildiğini bildiği karinesine dayanılması ve bunun aksinin ispatının faile yüklenmesi mümkün değildir. Bu ancak olması gereken hukuk açısından bir önerme olarak ifade edilebilir, oysa yukarıda aktardığımız görüşte yorum yoluyla ve konuyla ilgisi olmayan bir araç kullanılarak olan hukuk düzeninde bunun geçerli olabileceği şeklinde görüş beyan edilmiştir. Dolayısıyla bu bize göre hatalı bir yaklaşım ve görüştür.

Sonuç olarak, aklama suçunun manevi unsurunu oluşturan kastın bilme unsurunun ispatında kolaylık sağlanabilmesi ve özellikle öncül suça katılmamış fail açısından ispat edilebilmesi için; meslek, deneyim, maddi durum gibi belli şartların varlığı halinde, suçun konusunun bir öncül suçtan elde edildiğinin “bilinmesinin gerektiği” yönünde bir ibareye yasa metninde yer verilmesinin ve bu bağlamda bunun aksinin ispatının fail tarafından yapılmasının gerektiğini düşünüyoruz. Ancak bu önermenin olması gereken hukuk açısından olduğunu, şu an yürürlükte olan mevzuat ve geçerli olan ispat kuramına göre failin kastla ve suç konusu malvarlığını suçtan elde edildiğini bilerek hareket ettiğinin ispat edilmesi yükünün savcılık ve mahkemede olduğunu bir kez daha ifade etmeliyiz.

D. Hukuka Aykırılık Unsuru

⁷⁸⁴ Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.278.

5237 sayılı TCK'da hukuka uygunluk nedenleri dört ana grupta toplanmıştır. Bunlar, “*hakkın kullanılması*” (m.26, f.1), “*kanunun hükmünü yerine getirme*”⁷⁸⁵ (m.24, f.1), “*meşru savunma*” (m.25, f.1) ve “*ilgilinin rızası*” (m.26, f.2) halleridir⁷⁸⁶. Bunlar içinden aklama suçu açısından söz konusu olabilecek hukuka uygunluk nedeni ise ancak “*kanunun hükmünü yerine getirme*” olabilir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki aklama suçu açısından hukuku uygunluk nedenlerinin uygulanması uygulamada çok sık karşılan bir durum olarak görülmemektedir⁷⁸⁷. Bundan sonra da sıklıkla meydana geleceğini düşünmüyoruz. Ancak aşağıda kuramsal açıdan mümkün ve uygulamada nadiren de olsa karşılaşılabilecek bu duruma yer vermek istiyoruz.

Aklama suçu açısından hakkın kullanılması, meşru savunma ve ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşmesi mümkün görülmemektedir⁷⁸⁸. Çünkü “*hukuk düzeninin bir kişiye aklamaya yönelik bir işlem yapması hakkını verdiği*” düşünülemez bu nedenle hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedeninin gerçekleşmesi olanaklı değildir. Aynı şekilde meşru savunma da ancak kişinin kendisine ya da bir başkasına yapılan saldırıyı defetmek için kuvvet kullanmasıdır ve aklama suçunda bu şekilde bir durumun gerçekleşmesi mümkün değildir. Son olarak aklama suçu açısından ilgilinin rıza göstermesi de gerçekleşmeyecektir, zira aklama işlemi sonucunda toplumun bütünü zarar görmektedir ve buna rıza gösterebilecek bir ilgili bulunmamaktadır.

Yasal bir düzenlemeyle kişiye herhangi bir konuda bir hak veya yetki verilmesi ve bunun yasada öngörüldüğü şekilde uygulanması halinde hukuka aykırılık söz konusu olmamaktadır. TCK'nın 24. maddesindeki “*kanun*” teriminden “*pozitif hukuk düzenlemeleri*” anlaşılmalıdır⁷⁸⁹. Yani yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilecek olan hükmün mutlaka teknik anlamda yasa olmasına

⁷⁸⁵ Her ne kadar yasada bu ifadeye yer verilmişse de doğrusu “*görevin yerine getirilmesi*” ifadesidir.

⁷⁸⁶ Koca, Hukuka Uygunluk Sebepleri, s.126 vd.; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.284.

⁷⁸⁷ Sönmez Işık, a.g.e., s.116.

⁷⁸⁸ Sönmez Işık, a.g.e., s.116.

⁷⁸⁹ Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.209, 291; Yıldız, Türk Ceza Kanunu, s.48.

gerek bulunmadığı gibi, bu hukuk kuralının mutlaka ceza hukuku normu olmasına da gerek bulunmamaktadır⁷⁹⁰.

Aklama suçu açısından kanun hükmünün yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedeninin en tipik örneğini, hala yürürlükte olan 4208 sayılı yasanın 10. ve 11. maddelerinde düzenlenen “*kontrollü teslimat*” oluşturmaktadır. Buna göre kolluk güçlerinin bilgisi ve denetimi altında kontrollü teslimat yapılması veya bunun yapılmasının kolaylaştırılması halinde, bu hareketleri yapan kolluk güçlerinin kanun hükmünü ve görevlerinin gereğini yerine getirdikleri için yaptıkları hareketler suç oluşturmaz. Kontrollü teslimat uygulaması, buna karar verenler açısından yasa hükmünün yerine getirilmesi, uygulayanlar açısından ise amirin emrinin yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedenini oluşturmaktadır⁷⁹¹.

Öğretide Kocasakal, ilk bakışta ve teknik anlamda hukuka aykırılık unsuru bakımından bir özellik bulunmadığını, ancak daha dikkatli bir incelemede, hukuka aykırılığın bu suçta en önemli unsur ve suçla mücadelede en büyük engeli oluşturduğunu ifade etmektedir. Yazar, aklama suçunda hareketin kendisinin hukuka aykırı olmadığını, çünkü aklama işlemlerinin kendine özgü bir hareket olmayıp, tamamen yasal ve meşru finansal veya hukuki sistem içinde yer alan vasıtalarla gerçekleştirildiğini, dolayısıyla eylemin kendisinden o eylemin hukuka aykırılığını anlamamanın, bunu bizzat eylemden çıkarmanın mümkün olmadığını, tamamen yasal ve meşru görünümlü bu hareketi hukuka aykırı kılan hareketin kendisinin değil, arkasındaki saik, amaç olduğunu, bunun da esasen suç kökenli olan gelire meşruiyet kazandırma amacı olduğunu, bu açıdan aklama hareketinin tamamen yasal ve meşru görünümlü bir hareketle kolaylıkla karışabildiğini, hareketin dışsal olarak meşru ve yasal olmasının, aklama eylemini kolayca örtebildiğini, ortaya çıkarılmasını çok güçleştirdiğini ifade etmektedir⁷⁹².

Yazarın yukarıda aktarılan görüşleri, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi açısından failde bulunması gereken saik unsuruna ilişkin olup, bize göre hukuka

⁷⁹⁰ Yıldız, Türk Ceza Kanunu, s.48.

⁷⁹¹ Sönmez Işık, a.g.e., s.118.

⁷⁹² Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.91.

aykırılık unsuruna değil, manevi unsuruna aittir ve yukarıda ilgili bölümde incelenmiştir. Bu başlık altında ayrıca incelenmesine gerek bulunmamaktadır.

E. Kusurluluk

TCK’da kusurluluğu etkileyen (kaldırın ve azaltan) haller olarak; yaş küçüklüğü (m.31), akıl hastalığı (m.32), sağır ve dilsizlik (m.33), geçici nedenler alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma (m.34), cebir veya tehdit dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m.28), zorunluluk hali dolayısıyla kişinin irade yeteneğinin etkilenmesi (m.25, f.2; m.92; m.99, f.2; m.143), hukuk aykırı ve fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi (m.24, f.2 – 4), hukuka uygunluk sebeplerinde sınırın aşılması (m.27), haksız tahrik (m.29) ve çeşitli hata halleri (m.30, f.3, 4) düzenlenmiştir⁷⁹³.

Bunlar içinde özellikle cebir ve tehdit ile hukuka aykırı ancak bağlayıcı emrin yerine getirilmesi hallerinin aklama suçu açısından gerçekleşmesi mümkün olabileceğinden bunlara kısaca değinmek istiyoruz.

TCK’nın 28. maddesinde kusurluluğu ortadan kaldıran sebeplerden cebir veya tehdit etkisinde kalınarak suç oluşturan bir eylemin gerçekleştirilmesi halinde, bu eylemi gerçekleştiren kişiye ceza verilemeyeceği; buna karşın, cebir kullanan veya tehdit eden kişinin, bu cebir veya tehdit etkisinde bir başkasının işlediği suç nedeniyle dolaylı fail olarak sorumlu tutulacağı düzenlenmiştir⁷⁹⁴. Buna göre bir kişiye cebir veya tehdit kullanılmak suretiyle suç gelirlerinin aklanmasına yönelik bir işlem yaptırılması halinde bu kişi aklama suçundan dolayı cezalandırılmayacaktır. Örneğin bir hostesin ya da tır şoförünün yakınlarına zarar verileceği tehdidiyle suçtan elde edilmiş paraları yurt dışına çıkarma zorunda bırakılması ya da bir banka memuruna uygulanan cebirle suçtan elde edilmiş bir geliri bankasına kabul etmek ve bu konuda bildirimde bulunmamak, sonrasında da bir başka hesaba EFT yapmak zorunda bırakılması halinde, artık hostesin, şoförün ya da banka memurunun cezalandırılması söz konusu olmayacaktır. Ancak bunları aklama işlemlerine cebir ya da tehdit yoluyla

⁷⁹³ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.356.

⁷⁹⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: **Recep Gülşen**, Ceza Hukukunda Sorumluluğu Kaldıran Nedenlerden Kaza Mücbir Sebep Cebir ve Tehdit, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007, s.132 – 175.

zorlayan kişiler dolaylı fail olarak yaptıkları hareketlerden sorumlu olacak ve cezalandırılacaklardır⁷⁹⁵.

Ancak cebir veya tehdidin etkisinde işlediği haksızlıktan dolayı kişinin kusursuz kabul edilmesi için maruz kaldığı cebir veya tehdidin belli bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Fail üzerinde uygulanan cebir ve şiddet ile korkutma ve tehdidin ciddi nitelikte olması gerekir. Diğer bir ifadeyle fail, suç işlemek seçeneği dışında başka bir yolla korkutma veya tehdidin baskısından ve bunun olası sonuçlarından kurtulamamalıdır⁷⁹⁶.

Örneğin öldürüleceğine ilişkin tehdidin kendisinde oluşturduğu korkuyla EFT işlemini yapan banka memuru ya da lüks bir arabanın mülkiyet devir tescilini yapan bir noter, aslında bir irade açıklamasında bulunmuştur. Ancak bu irade açıklaması zora dayandığı için, zorlama neticesinde yapıldığı için, hukuken değer verilen bir irade açıklaması değildir. Çünkü aklama suçuyla korunan hukuksal değer olan adalet sisteminin düzgün işleminin karşısında yaşam hakkının önceliği bulunmaktadır. Dolayısıyla burada cebir halinin kabulüyle failerin kusurlarının bulunmadığı ve ceza sorumluluklarının olmadığı kabul edilmelidir⁷⁹⁷.

Aklama suçu açısından tartışılması gereken bir başka kusurluluğu etkileyen neden de hukuka aykırı ve fakat bağlayıcı bir emrin yerine getirilmesidir.

Bir kamu bankasında ya da gümrük idaresinde amirin memuruna aklama işlemi oluşturabilecek nitelikte bir hareketi yapması için emir vermesi, memurun bunu hukuka aykırı bulması ve amirine bildirmesi, ancak amirin bunu yazılı olarak yinelemesi halinde ne olacaktır? Memurun bunun hukuka aykırı olabileceğini düşünmesi ancak işleme tabi tutacağı malvarlığı değerinin suç gelirinden elde edildiğini bilmemesi ve bundan şüphelenebilecek durumda olmaması halinde memurun sorumluluğu olmayacak ancak emri veren amir aklama suçunu işlemiş olacaktır. Zira memur burada suçun konusunu bilmediği için manevi unsur ve

⁷⁹⁵ Yıldız, Türk Ceza Kanunu, s.59; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.299; Meran, Basın Yoluyla, s.332.

⁷⁹⁶ Ersan Şen, "Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Nedenler", Türk Ceza Kanununun 2 Yılı: Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Sempozyumu, İstanbul, TCHD Yayını, 2008, s.90, 91; Sönmez Işık, a.g.e., s.122.

⁷⁹⁷ Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.377, 378; İcel/Akinci/Özgenc/Sözuer/Mahmutoğlu/Unver, a.g.e., s.282; Sönmez Işık, a.g.e., s.123; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.301.

dolayısıyla tipiklik gerçekleşmediğinden aklama suçu da oluşmayacaktır. Öte yandan memurun kendisinden istenen işlemin konusunun suçtan elde edildiğini bilmesi veya bilebilecek durumda olması halinde ise artık açıkça konusu suç oluşturan bir emir söz konusu olduğu için bu emri yerine getirmemesi gerekmektedir. Aksi takdirde hem kendisi hem de emri veren amir sorumlu olacaktır. Ayrıca ilk halde memurun kendisine verilen emrin hukuka aykırı olduğunu düşünmesi ancak işlem yapacağı malvarlığı değerinin suçtan elde edildiğini bilmemesi halinde, kendisinin şüpheli işlem bildirme yükümlülüğünün olması halinde, emir kendisine yazılı olarak tekrar verilse ve bu nedenle kendisinden istenileni yapmak zorunda kalsa bile, şüpheli işlem bildiriminde bulunmak zorundadır. Aksi takdirde aklama suçundan sorumluluğu olmasa dahi şüpheli işlem bildirme yükümlülüğüne aykırı davranmaktan sorumluluğu olacaktır.

F. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

1. Teşebbüs

Kural olarak aklama suçunun teşebbüs aşamasında kalması mümkündür⁷⁹⁸. Çünkü yasal tanımında ayrıca bir neticenin aranmadığı aklama suçunda yurt dışına çıkarma ya da çeşitli işlemlere tabi tutma hareketlerinin belli bir aşamada kesilmesi halinde suçun teşebbüs aşamasında kalması söz konusu olacaktır⁷⁹⁹. Aklama suçu pek çok hareketle gerçekleştirilebileceği için bu hareketlerden bazıları teşebbüse elverişli olabileceği gibi bazıları da teşebbüse elverişli olmayabilecektir. Bu durum her hareket açısından ayrı ayrı incelenmesi gereken bir durum olmakla birlikte kural olarak aklama suçunun teşebbüse elverişli olduğunun söylenmesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Örneğin aklama suçunu işleme kastıyla icra hareketlerine başlayan ve bunun için elektronik fon transferi yapmak isteyen bir kişinin suçtan elde edilen paraları banka memuruna vermesi ancak henüz transfer gerçekleşmeden işlem esnasında fark edilip yakalanması halinde suça teşebbüs gerçekleşmiş olacaktır. Benzer şekilde bavul içine saklanan ve suçtan elde edilen gelir ile alınan altınların

⁷⁹⁸ Ali Parlar/Muzaffer Hatipoğlu, 5237 Sayılı TCK'da Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s.981; Ünver, Adliyyeye Karşı Suçlar, s.312; Taşkın, a.g.e., s.180; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.141; Sönmez Işık, a.g.e., s.125; Meran, Basın Yoluyla, s.332, 333.

⁷⁹⁹ Sönmez Işık, a.g.e., s.125.

henüz yurt dışına çıkartılmadan havaalanının gümrüğünde yakalanması halinde de suç teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.

Aklama suçunda yer alan hareketlerin teşebbüse elverişliliği açısından ise şunlar söylenebilir. Yurt dışına çıkarma hareketine yönelik icra hareketlerine başlanmasıyla *suç yoluna (iter criminis)* girildiği için suça teşebbüs bu aşamadan sonra söz konusu olacaktır⁸⁰⁰. Suça konu malvarlığı değerinin fiziken ülke sınırlarını terk etmesi ile hareket ve dolayısıyla suç tamamlanmış olacaktır. Yukarıda vermiş olduğumuz örnek üzerinden devam edersek, suç gelirinin yurt dışına çıkarılması için havaalanında gümrük işlemlerine başlanmasıyla icra hareketleri başlayacak, uçağa yüklenmesiyle devam edecek ve uçağın ülke hava sahasını terk etmesiyle hareket tamamlanmış olacaktır. Suç gelirinin finans kurumları aracılığıyla ya da alternatif fon transfer yöntemleriyle (hawala vb.) aracılığıyla transferinde ise failin internet bankacılığıyla ya da banka memurunu ya da alternatif fon transferini gerçekleştiren kişiye malvarlığının transferi talimatını vermesi ile suç yoluna girilecek, transfer için son işlemin yapılması ile hareket tamamlanmış olacaktır. Ancak işlemin banka görevlisi ya da alternatif fon transferi yapan kişi aracılığıyla gerçekleştirilmesi halinde suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının tespiti nispeten daha kolay olacak iken aynı işlemin internet bankacılığıyla yapılması halinde bu işlem birkaç tuş aracılığıyla bilgilerin girilmesinden ibaret olduğu ve internet bağlantısının bulunduğu hemen her yerde bir dizüstü bilgisayar ya da gelişmiş bir cep telefonuyla gerçekleştirilebileceği için suçun teşebbüs aşamasında kalıp kalmadığının tespiti son derece güç ve hatta imkansız olacaktır⁸⁰¹.

Çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi açısından ise gerçekleştirilen işleme göre farklı sonuçların ortaya çıkması mümkündür. Bu nedenle işlemin fail tarafından hangi kastla gerçekleştirildiğinin belirlenmesi önemlidir. Zira failin kastı bir başka işleme yönelik iken arada gerçekleşen geçit niteliğindeki bazı hareketlerle de suçun tamamlanması mümkün olabilecektir. Örneğin yurt dışında elde ettiği suç gelirlerini Türkiye’de taşınmaz sektöründe değerlendirerek yasal görünüm kazandırmak

⁸⁰⁰ Suç yolu (iter criminis) hakkında ayrıntılı açıklama için bkz: **Pervin Aksoy İpekçioğlu**, Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.19 – 26.

⁸⁰¹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.473.

maksadıyla hareket eden fail için, söz konusu değerlerin yurt dışındaki kıyı bankalarına yatırılması ve oradan Türkiye'ye transfer edilmesi icra hareketlerine başlamak ve devam etmek olarak kabul edilebilecek, Türkiye'de taşınmaz alımıyla da hareket tamamlanmış olacaktır⁸⁰². Oysa bu hareket bütünü içinde yurt dışındaki paranın ülke içine sokulması da tek başına aklama suçunun hareket unsurunun oluşumu açısından yeterli olmaktadır. Aklama sürecinin birden fazla hareket ve işlemten oluşan bir bütün olduğu düşünüldüğünde aslında çeşitli işlemlere tabi tutmak hareketinin aynı amaca yönelik çok sayıda hareketi içinde barındırdığı görülmektedir. Failin amacının nihai olarak suçtan elde edilmiş geliri örneğin taşınmaz mala yatırarak aklaması ve değerlendirmesi ile failin her hareketi açısından var olan suç işleme kastı birbirine karıştırılmamalıdır. Dolayısıyla failin suç geliriyle taşınmaz mal alamadan yakalanması halinde bu son hareket öncesinde gerçekleşen hareketler yani "işleme tabi tutmalar" (örneğin paranın ülkeye sokulması) tamamlanmış ve dolayısıyla aklama suçu gerçekleşmiş olacaktır. Buna göre yukarıda verilen örnekte suçun teşebbüs aşamasında kalması değil, zincirleme şekilde işlenmesi ancak zincirin son halkasını oluşturan suçun teşebbüs aşamasında kalması söz konusu olacaktır.

Konuyla ilgili uluslararası belgelerde bazı yabancı ülke hukuklarında aklama suçuna teşebbüsün, tamamlanmış suç gibi cezalandırıldığı görülmektedir. Örneğin Fransız CK'da aklama suçunun nitelikli ve temel hallerinin düzenlendiği hükümlerinde tamamlanmış eylemler için öngörülen ceza yaptırımlarının bu suça teşebbüs halinde de aynı şekilde uygulanacağı yasanın 324 – 6. maddesinde düzenlenerek, bu suçun tamamlanmış ve teşebbüs derecesinde kalmış hallerini için aynı cezanın verilmesi öngörülmüştür⁸⁰³. Ancak ne 4208 sayılı yasada ne de 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Öğretide aklama suçuna teşebbüs ve suçun tamamlanma anını belirlemenin genellikle zor olduğu, objektif olgulardan çıkarılsa da failin kastının tam olarak hangi işleme yöneldiğinin belirlenmesinin çoğu zaman olanaksız olduğu bundan dolayı Viyana, Strasburg ve Palermo Sözleşmelerinde olduğu gibi aklama suçuna

⁸⁰² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.474.

⁸⁰³ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.312.

teşebbüsün de tamamlanmış suç gibi kabul edilmesinin söz konusu suç ile mücadeleyi kolaylaştıracağı ifade edilmektedir⁸⁰⁴. Bu görüş suçla mücadeleyi kolaylaştırması açısından doğru olmakla birlikte suça teşebbüsün *cezalandırılabilirliği genişleten hükümler*⁸⁰⁵ olması ve çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin çok geniş kapsamlı olması nedeniyle, içinde ceza sorumluluğunun sınırlarının katlanılamayacak kadar genişletme tehlikesini barındırmaktadır. Dolayısıyla biz bu görüşte yer alan belirlemeleri paylaşmakla ve bu görüşü doğru bulmakla birlikte, yukarıda ifade ettiğimiz bu çekincemiz nedeniyle yasa metninin daha yerinde bir çözüm olduğunu düşünmekteyiz.

Ayrıca failin aklamaya yönelik eylemlerini henüz suç tamamlanmadan önce kendi isteğiyle bırakması halinde, TCK'nın 36. maddesinin uygulanması suretiyle gönüllü vazgeçmeden faydalanması ve teşebbüsten dolayı cezalandırılmaması mümkündür⁸⁰⁶. Ancak bu hükmün uygulanması için her somut olayda durum incelenmeli ve failin hareketlerini kendi isteğiyle bıraktığı durumda suçun tamamlanıp tamamlanmadığı değerlendirilmelidir, zira maddede açıkça belirtildiği üzere fail, *“tamam olan kısım esasen bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır”*.

2. İştirak

a. Genel Olarak

Aklama suçunun örgütlü olarak işlenmesi dışında müşterek fail⁸⁰⁷ ya da fail ve şeriklerin katılımıyla işlenmesi de mümkündür⁸⁰⁸. Suç gelirini elde eden kişinin, söz konusu gelirleri aklamak için başkalarını azmettirmesi ve bu kişiye suçu işletmesi

⁸⁰⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.473, 474.

⁸⁰⁵ Doğan Soyaslan, Teşebbüs Suçu, Ankara, Kazancı Yayınları, 1994, s.51 – 56; Dönmezer/Erman, a.g.e., C.I, n.549, 551; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.421.

⁸⁰⁶ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.312; Sönmez Işık, a.g.e., s.126, 127.

⁸⁰⁷ Müşterek fail için bkz: Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.401 – 406; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.450 – 475.

⁸⁰⁸ Faillik – şeriklik kavramları ve ayrımı için bkz: İzzet Özgenc, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayını, 1996, s.139 vd.; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.448 – 450; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.397 – 400; Murat Volkan Dülger, “Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Suç Ortaklığı”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.I, S.2, 2005, s.93 – 96.

halinde suç gelirini elde eden kişi azmettirmeden dolayı sorumlu olacaktır (TCK m.38)⁸⁰⁹.

Aklama suçunu işleyen kişiyi suç işlemeye teşvik etme, suç işleme kararını kuvvetlendirme veya eylemin gerçekleştirilmesinden sonra yardımda bulunma vaat edilmesi halinde yardım eden sıfatıyla sorumluluk söz konusu olacaktır (TCK m.39)⁸¹⁰.

Aklama suçunun failine suçun nasıl işleneceği konusunda yol gösteren ya da suçun işlenmesi öncesinde ya da sonrasında her türlü yardımda bulunarak aklama suçunun icrasını kolaylaştıran özellikle bankacı, muhasebeci, avukat gibi profesyonel meslek sahipleri de yardım eden sıfatıyla sorumlu olacaklardır (TCK m.39)⁸¹¹.

Ayrıca suç gelirini elde eden kişilerin, bir başka kişide yer alan noksandan yararlanarak bu kişinin iradesi üzerinde hakimiyet kurmak suretiyle aklama suçunu işletmesi halinde dolaylı faillik söz konusu olacak ve hareketi yapan kişi değil ancak bu hareketleri yaptıran arkadaki kişi dolaylı fail olarak aklama eyleminden sorumlu olacaktır⁸¹².

Failin kamu görevlisi olması suçun nitelikli hali olarak düzenlendiği için, kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi olan kişiler ile bu niteliklere haiz olmayan kişilerin birlikte suç işlemesi halinde, söz konusu niteliklere sahip olanlara suçun nitelikli haline göre, sahip olmayanlara ise suçun temel şekline göre ceza verilecektir⁸¹³.

b. Suçun Örgütlü Olarak İşlenmesinin İştirake Etkisi

Burada tartışılması gereken bir başka husus da aklama suçunun iştirak halinde işlenmesi ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi arasındaki farkın belirlenmesi ve

⁸⁰⁹ Sönmez Işık, a.g.e., s.129.

⁸¹⁰ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.143.

⁸¹¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.476; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.143, 144; Sönmez Işık, a.g.e., s.129.

⁸¹² Dolaylı fail için bkz: Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.406 – 414; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.475, 476; Dülger, Suç Ortaklığı, s.118 – 120.

⁸¹³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.476; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.144.

örgütün gerçekleştirdiği aklama eylemine yardım eden kişinin ayrıca örgüt üyesi olmaktan da cezalandırılıp cezalandırılmayacağını ortaya konulmasıdır.

Örgütlü suçlar, çok failli suç biçiminde olup⁸¹⁴, iştirakten en önemli farkı suç işlemek için örgüt kurmada belirsiz sayıdaki suçları işlemek için belli bir örgütlenme bulunmasıdır. Yasada öngörülen sayıdan fazla kişinin örgütün daimi üyeleri olmadan örgüte yönelik katkıları halinde ise iştirak hükümleri söz konusu olacaktır. Ancak diğer kişilerin iştirakçi olmaları için bir planın ya da önceden yapılan bir anlaşmanın varlığı gerekmez. Bu durumda iştirakin varlığı için yardımların üyelerden birine veya bütününe yapılmış olması arasında fark yoktur. Ancak örgütün amaçları ve örgütün kolektif faaliyetleri bilinerek ve istenerek yardım edilmiş olmalıdır. Örgütün veya örgüt üyelerinin baskısı, korkutmaları sonucu yardım etmeye mecbur edilmiş kişilerde suça katılma iradesi bulunmamaktadır⁸¹⁵. Örgütün üyesi olmayan ancak örgüt üyelerinin faaliyetlerine maddi veya manevi davranışlarıyla katkıda bulunan kişiler, iştirak hükümlerine göre sorumlu tutulacaklardır. Dolayısıyla aklama suçunu işleyen örgüt üyelerine yapılan yardım maddi ya da manevi nitelikte olabilir⁸¹⁶.

İştirakte, failler arasında belli bir veya birkaç suçu işlemek için anlaşma varken, örgüt kurma suçunda belirsiz sayıda suçu işlemek amacı bulunmaktadır⁸¹⁷. İştirakte, failler arasında belli bir işbölümü olmasına rağmen örgütlü suçlarda bundan fazla olarak hiyerarşik bir yapılanma ve örgütlenme söz konusudur. İştirakçiler belli suçları işlemek amacındayken, örgüt kurma suçunda örgütün faaliyetlerinde belli bir devamlılık söz konusudur. İştirakin varlığı için sadece anlaşma yeterli değilken, örgüt kurma suçunda anlaşmanın varlığı, yani örgütün kurulmuş olması yeterli olup icra hareketlerine başlanmış olması gerekmemektedir⁸¹⁸.

Uygulamada aklama suçunun genellikle örgütlü biçimde ve birden çok kişinin katılımıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla örgüt çerçevesinde işlenen

⁸¹⁴ Çok failli suç, ancak birden çok failin katılımıyla işlenebilen suç tipleridir. Buna öğretide “zorunlu iştirak” de denilmektedir. Çok failli suçların bazıları doğal yapıları gereği en az iki failin katılımını zorunlu kılmakta (en az iki fail), bazıları ise yasal tanımları gereği birden çok kişiyle işlenebilmektedirler (fail ve şerik). **Dülger**, Suç Ortaklığı, s.90; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.446, 447.

⁸¹⁵ **İzzet Özgenç**, “Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, İÜHFM Türkan Rado’ya Armağan, C.55, S.3, 1997, s.54, 55.

⁸¹⁶ **Devrim Aydın**, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009, s.277, 278.

⁸¹⁷ **Alacakaptan**, Örgüt Meydana Getirme Suçu, s.26, 27.

⁸¹⁸ **Aydın**, a.g.e., s.278.

bir aklama suçunun, suça katılma şeklinde değerlendirilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu durumun yargılamayı yapan yargıç tarafından dikkatle ayırt edilmesi gerekmektedir. Örneğin iki kişinin birlikte bir miktar parayı aklamaya çalışmaları halinde suça katılmaya ilişkin hükümler uygulanacaktır; ancak eylemin üç veya daha fazla kişinin katılımıyla ve aralarında bir iş bölümü çerçevesinde gerçekleştirilmesi halinde suçun örgüt tarafından gerçekleştirildiği kabul edilmeli ve faille verilecek ceza bu çevrede artırımı tabi tutulmalıdır⁸¹⁹.

Örgüt üyelerinin örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan sorumluluğu ve örgütün eylemlerine bilerek katılma ve yardım etme halinde ise örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220. maddede suça iştirake ilişkin genel düzenlemelerden farklı düzenlemeler yer almaktadır. Bu bağlamda 220. maddenin 5. fıkrasında “*örgüt yöneticileri, örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen bütün suçlardan dolayı ayrıca fail olarak cezalandırılır*” denilmektedir. Buna göre aklama suçunu gerçekleştiren bir örgütün yöneticisi ya da yöneticileri aklama suçunda doğrudan fail, azmettiren ya da şerik olmasalar da aklama suçunun da faili gibi sorumlu tutulacaklardır. Böylelikle hem örgüt kurma suçundan hem de aklama suçundan fail olarak cezalandırılacaklardır.

220. maddenin 6. fıkrasında ise “*örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişi, ayrıca örgüte üye olmak suçundan dolayı cezalandırılır*” denilmektedir. Buna göre örneğin örgütün yöneticileri ve/veya üyeleri tarafından azmettirilmek suretiyle aklama eylemini gerçekleştiren fail, bu eylemi neticesinde hem aklama suçundan hem de fıkra gereğince örgüte üye olmaktan cezalandırılacaktır⁸²⁰.

Son olarak 220. maddenin 7. fıkrasında “*örgüt içindeki hiyerarşik yapıya dahil olmamakla birlikte, örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılır*” denilmektedir. Bu düzenlemeye göre de örgüt üyesi olmamakla birlikte örgüte yardım eden kişi örgüt üyesi olarak cezalandırılacaktır. Örneğin suç gelirlerinin bankaya yatırılmasına kasten yardım eden banka görevlisi ya da suç gelirlerinin aklanması için gerekli olan işlemlerin yapılmasına kasten yardım eden

⁸¹⁹ Taşkın, a.g.e., s.182.

⁸²⁰ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.309.

avukat hem aklama suçuna yardım etmekten hem de örgüt üyesi olmaktan cezalandırılacaktır.

3. İçtima

Yeni TCK, suçların içtimaı açısından ilke olarak “*gerçek içtima*” kuralını benimsemiştir. Buna göre “*kaç tane eylem varsa o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*”⁸²¹.

Bu kural aklama suçu açısından da geçerlidir. Ancak yasada belirtilen bazı hallerde birden fazla eylem olsa da faile tek bir ceza verilmekte ya da hareketin tek mi ya da birden fazla mı olduğu hususu tartışma konusu olmaktadır. Aşağıda aklama suçu açısından bu konular açıklanmaktadır.

a. Tipik Hareketin Tekliği Açısından Aklama Suçu

İçtima konusunda belirtilmesi gereken ilk husus, aklama suçunun seçimlik hareketli bir suç olması nedeniyle birden fazla seçimlik hareketin icra edilmesi halinde de yalnız bir suçun oluşacağıdır⁸²². Bu durum tipik hareketin tekliği kavramıyla açıklanmaktadır.

Bu bağlamda aynı anda ya da çok kısa bir zaman dilimi içinde belli miktardaki bir gelirin aklanması amacıyla farklı hareketlerin yapılması halinde eylemlerin tekliği söz konusu olacaktır. Örneğin suçtan elde edilen bir gelirin önce yurt dışına çıkarılması, burada bankaya yatırılması ve bankadan kredi çekilmesi sonra bankadan çekilen kredinin ödenmemesi suretiyle bankaya yatırılan ve teminat gösterilen paranın banka tarafından alınmasına karşı gelinmemesi ancak bankadan kredi olarak alınan paranın tekrar yurda sokulması hareketleri ardışık biçimde yapıldığında her ne kadar içinde farklı işlemleri barındırsa da tek bir eylem ve suç gerçekleşmiş olacaktır.

Nitekim tipik hareketin tekliği kuramına göre seçimlik hareketli suçlarda, doğal anlamda hareket çok olmasına rağmen hukuki anlamda tek tipik hareketin

⁸²¹ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.498.

⁸²² Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.474; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142; Sönmez Işık, a.g.e., s.131.

varlığı kabul edilmektedir. Seçimlik hareketli suçlarda suçun tamamlanması bakımından tek hareket yeterli olmasına rağmen, seçimlik hareketlerin tamamının gerçekleştirildiği hallerde de tipik hareketin tekliği söz konusu olmaktadır⁸²³. Ancak aklama suçunu yargılayan yargıç tarafından somut olayın koşulları ve zamansal yakınlık ile aynı suçtan elde edilmiş gelir olup olmadığı hususları dikkate alınarak tipik hareketin tekliğinden hareketle tek suçun mu yoksa zincirleme suçun mu oluştuğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

b. Öncül Suç Failinin Aklama Suçunda da Fail ya da Şerik Olması

İçtima konusunda öne çıkan bir başka tartışma konusu, öncül suç failinin aklama suçuna da katılması ve bu suçtan da cezalandırılması halinde tek eylemden iki kere cezalandırılması halinin söz konusu olup olmadığıdır. Öğretide bunun failin tek eylemiyle iki kere cezalandırılması olduğunu ifade eden yazarlar olduğu gibi⁸²⁴ bu görüşün aksini savunan yazarlar da bulunmaktadır⁸²⁵.

Biz öncül suç failinin aklama suçunun da faili ya da şeriki olması halinde bu suçtan da cezalandırılması gerektiğini ve bunun aynı eylemden iki kere cezalandırma anlamına gelmediğini düşünüyoruz. Bir kere burada tek eylem değil iki farklı eylem bulunmaktadır. Çünkü suç gelirinin elde edildiği öncül suç (yasa dışı uyuşturucu ticareti, ihaleye fesat karıştırma vs.) oluşturan hareket ile aklama suçunu oluşturan hareketler (yurt dışına çıkarma ve çeşitli işlemlere tabi tutma) tamamen birbirlerinden farklıdırlar. Öte yandan aklama suçunun başlı başına ayrı bir suç tipi olduğu hususu 4208 sayılı yasa zamanında da kabul edilmekteydi. Aynı durum 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçu açısından geçerlidir. Dolayısıyla aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin elde edildiği

⁸²³ **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.438. Karşıt görüş için bkz. **Sönmez Işık**, a.g.e., s.131, 132; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.434, 435; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.476.

⁸²⁴ **Dönmezer**, Organize Suçlulukla Mücadele, s.10.

⁸²⁵ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.96; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.474; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142.

suçun failinin aynı zamanda aklama suçunun da faili olması halinde fail her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılacaktır⁸²⁶.

c. Zincirleme Suç Açısından Aklama Suçu

Suç gelirlerinin aklanmasının değişik zamanlarda değişik eylemlerle gerçekleştirilmesinin “*aynı suç işleme kararının icrası kapsamında*” değerlendirilmesi halinde zincirleme şekilde işlendiğinin kabul edilmesi mümkündür⁸²⁷. Zincirleme suç halinde, ortada bir suç değil, birden fazla suç mevcuttur⁸²⁸.

Bu bağlamda failin suç gelirini çeşitli işlemlere tabi tutması halinde, örneğin bir bölümü ile bankada hesap açması, diğer bir bölümü ile hisse senedi alması halinde suçların gerçek içtimasının mı, zincirleme suçun mu, yoksa birden fazla işlemin bir bütün halinde ele alınıp tek bir suçun mu oluştuğunun (tipik hareketin tekliği) kabul edilmesi gerekeceği sorusunun yanıtlanması gerekecektir.

Buna göre özellikle aynı suç gelirinin aklanması amacıyla ardı ardına farklı hareketlerin yapılması halinde tipik hareketin tekliğinin kabul edilmesi suretiyle tek eylemin gerçekleştiği ve yalnızca bir suçun işlendiğinin kabul edilmesi gerekecektir. Öte yanda belli olmayan miktardaki suç gelirlerinin aklanması amacıyla farklı zamanlarda farklı işlemlerin aynı suç işleme amacının icrası kapsamında işlenmesi halinde ise zincirleme suç söz konusu olacaktır. 5237 sayılı TCK’nın zincirleme suçla ilişkin düzenlemesinde yapılan değişiklik ile mağduru belli olmayan suçlar açısından da bu hükmün uygulanması söz konusu olabileceği için, zincirleme suçun varlığı kabul edilecek ve faile tek bir suçtan ancak arttırılarak cezası verilecektir. Buna göre belli bir suçtan kaynaklanan suç gelirlerine farklı işlemlerle yasal bir görünüm kazandırma, aynı suç işleme kararını göstermekte ve bu durumda söz konusu gelirin farklı ve çeşitli işlemlerle aklamaya tabi tutulması halinde zincirleme suçla ilişkin maddelerin uygulanması mümkün olmaktadır⁸²⁹.

⁸²⁶ Aynı görüşte bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.474; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142.

⁸²⁷ **Taşkın**, a.g.e., s.181; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.475; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.143; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.131, 132; **Kocasakal**, Karapara Aklama Suçu, s.434, 435.

⁸²⁸ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.507.

⁸²⁹ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.96.

Öğretide seçimlik hareketli suçlarda, aynı hareketin yapılması halinde tipik hareketin tekliği, farklı hareketlerinin yapılması halinde ise zincirleme suçun oluşacağını ifade eden yazarlar vardır⁸³⁰. Ancak biz bu görüşe katılmıyoruz, aklama suçunda olduğu gibi tipik hareketin tekliğinin mi yoksa zincirleme suçun mu gerçekleştiğinin her somut olayda, olayın özellikleri ve failde bulunan suç işleme kastı dikkate alınarak ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir.

Aklamaya tabi tutulan suç gelirlerinin farklı öncül suçlardan elde edilmiş olmasının TCK'nın 43. maddesinin uygulanmasına bir etkisi bulunmamaktadır. Örneğin yasa dışı uyuşturucu ticareti, fuhuş, silah kaçakçılığı ve dolandırıcılıktan elde edilmiş toplam 1 milyon liranın aynı suç işleme düşüncesi kapsamında beş farklı işlemde 200 biner liralık kısımlar halinde aklama işlemine tabi tutulması halinde tek bir suçun işlendiği kabul edilmeli ve TCK'nın 43. maddesi uygulanmalıdır.

Zincirleme suçun sübjektif koşulunu işlenen birden fazla suç arasında bir manevi bağın bulunması oluşturmaktadır. Buna göre aklama suçunun zincirleme şekilde işlendiğinin kabul edilebilmesi için bir suç işleme kararının icrası kapsamında işlenmesi gerekmektedir. Aynı suçun birden fazla işlenmesi halinde, bu suçlar arasındaki manevi bağın mevcut olup olmadığının, her bir olayın somut işleniş koşullarına göre takdir edilmesi gerekmektedir⁸³¹. Ancak söz konusu “suç işleme kararı” suç işleme kastıyla karıştırılmamalıdır. Kastın varlığı için belli bir eyleme yönelik bilme bulunmaktadır. Ancak bir suç işleme kararında örneğin “ben aklama yapacağım” ya da “uyuşturucu madde ticareti yapacağım” şeklinde belli bir harekete yönelik bilme unsuru bulunmayıp belli bir suçu işlemeye yönelik karar gerekmektedir. Nitekim tipik hareketin tekliğinin mi yoksa zincirleme suç hükümlerinin mi uygulanacağı konusunda da failde bulunan sübjektif unsur dikkate alınacaktır.

Ayrıca belirtilmelidir ki TCK'nın 43. maddesindeki düzenlemeye göre “bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az cezayı gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç

⁸³⁰ **Türkan Yalçın Sancar**, Müteselsil Suç, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1995, s.68; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.131.

⁸³¹ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.513.

sayılır”. Buna göre aynı suç işleme kapsamında olması halinde aklama suçunun basit halinin ve 2. ve 3. fıkrasında düzenlenen nitelikli hallerinin belli aralıklarla ard arda işlenmesi halinde de TCK’nın 43. maddesi uygulanacaktır⁸³².

Bu durumda faillere verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılarak verilecektir⁸³³. Yargıç, somut olayda zincirleme işlenen suç sayısını göz önünde bulundurmak suretiyle, bu oranlar arasında belirleyeceği bir oranda cezayı arttıracaktır. Suçun temel şekli ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin zincirleme şekilde işlenmesi halinde, üzerinde artırma yapılması gereken ceza, suçun nitelikli şekline göre belirlenen ceza olmalıdır⁸³⁴.

d. Benzer Suçlar İle Aklama Suçu Arasındaki İlişki

Aklama suçu ile TCK’nın 220. maddesinde yer alan “örgüt kurma suçu”, 281. maddesinde yer alan “suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu” ve 283. maddede yer alan “suçluyu kayırma suçu” arasında çeşitli açılardan benzerlik veya ilişki bulunmaktadır, dolayısıyla bunların içtima konusu başlığı altında incelenmesi gerekmektedir.

Aklama suçuyla ilgili diğer çalışmalarda TCK’nın 165. maddesinde düzenlenen “suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçu” da bu açıdan inceleme konusu yapılmıştır. Ancak 5918 sayılı yasa ile 282. maddeye eklenen 2. fıkra ile “aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma” hareketleri ayrı bir suç olarak düzenlendiği için, 165. maddeyle olan ilişki, aşağıda 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan suç tipine ilişkin açıklamalar arasında incelenecektir.

(1). Örgüt Kurma Suçu ile Arasındaki İlişki

Aklama suçunun genellikle örgütlü suçluluk çerçevesinde işlendiği görülmektedir. Suçun örgüt faaliyeti kapsamında işlenmesi örgütün azmettirmesiyle,

⁸³² Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.513.

⁸³³ Taşkın, a.g.e., s.181.

⁸³⁴ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.514.

örgüte yardım çerçevesinde, bizzat örgütün kendisi tarafından ya da aklama amacıyla kurulan bir örgüt tarafından gerçekleştirilmesi şeklinde olmaktadır.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ya da örgüte üye olma eylemleri TCK'nın 220. maddesinde ayrı bir suç tipi olarak düzenlendiği için aklama suçunun yukarıda belirtilen biçimlerde örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde hem aklama suçunun düzenlendiği 282. maddenin hem de örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220. maddenin uygulanması söz konusu olacaktır. İlk bakışta bunların iki farklı norm oldukları, düzenlenen suçların da iki farklı eylemden oluştuğu, bu nedenle gerçek içtimain uygulanmasının gerektiği söylenebilecektir. Ancak aklama suçunun düzenlendiği 282. maddenin 4. fıkrasında *“bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hali”* suçun nitelikli hali olarak düzenlendiği için burada gerçek içtimain mı yoksa bileşik suçun mu bulunduğu hususu tartışılmalı ve bundan sonra bir çözüme ulaşılmalıdır.

Öğretide bu konuda iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. İlk görüşe göre fail hem örgüt kurma suçundan hem de bu örgütün faaliyetleri kapsamında aklama suçunun işlenmesi halinde bu suçun nitelikli halinden cezalandırılmalıdır⁸³⁵.

İkinci görüşe göre ise; bileşik suç kuralları gereğince faile nitelikli halden dolayı ceza verildiğinden ayrıca suç örgütü kurmaktan ceza verilmemesi gerekir⁸³⁶. İkinci görüşte olanlar, aklama suçunun ağırlatıcı hali olarak (cezaı artıran nitelikli hal) örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi *düzenlenmemiş* olsa idi, aklama suçunu işlemek için örgüt kuranların hem aklama suçundan hem de 220. maddede düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçundan cezalandırılacaklarını ifade etmektedirler. Bu görüşte olanlar 282. maddenin gerekçesinde ağırlatıcı halin (nitelikli hal) uygulanmasının örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırılmaya engel teşkil etmeyeceğinin ifade edildiğini, ancak aklama suçunu işleyen örgütün, sadece aklama suçunu işlemek için bir araya gelmiş olması halinde bileşik suç kavramından yola çıkılarak çözüme gidilmesinin

⁸³⁵ Neslihan Coşkun, Karapara Aklama, s.208; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.433.

⁸³⁶ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.97, 98; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.434; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.475; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142, 143.

gerektiğini, ancak örgütün başka suçları işlemek için bir araya gelmiş olması ve başka suçların yanında aklama suçunu da işlemiş bulunması halinde faillerin hem örgüt suçundan hem de aklama suçunun ağırlatıcı halinden (nitelikli hal) cezalandırılmasının gerektiğini ve gerekçede de bu durumun ifade edildiğini ileri sürmektedirler⁸³⁷.

Bu görüşü savunan bir diğer yazar ise, 220. ve 282. maddenin gerekçelerinde bu durumda her iki maddeden ceza verilmesinin gerekli olduğunun belirtilmesine rağmen bu görüşü kabul etmenin mümkün olmadığını, zira gerekçenin tamamen hatalı ve kendi içinde çelişkili olduğunu ifade etmektedir. Yazar devamla, bir an için 220. maddenin 4. fıkrasının, 42. maddeye göre özel hüküm olduğu kabul edilse dahi bunun yanıltıcı olduğunu, TCK'nın 5. maddesinin emredici nitelikte bir hüküm olduğu kabul edilmese dahi yasa koyucunun genel bölümdeki kurallara aykırı hüküm konulamayacağını belirttiğini ve bunu kabul ettiğini, dolayısıyla ceza yasasının özel kısmında yer alan düzenlemelerin genel kısımda yer alan düzenlemelere aykırı olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Öte yandan 42. madde, her suç bakımından geçerli bir hükümdür ve bu genel hüküm öncelikle gözetilmeli ve uygulanmalıdır. Bu nedenle yazara göre, 220. ve 282. maddelerin gerekçelerine rağmen, 42. madde hükmü dikkate alınmalı ve aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde artık sadece cezanın artırılması ile yetinilmeli, 220. maddeden ayrıca ceza verilmemelidir. Yazar, bu durumda 220. maddenin 4. fıkrasının anlamını ve uygulama zamanını ise şu şekilde açıklamaktadır: 220. maddenin 4. fıkrası, örgüt kurma veya üye olmanın, herhangi bir suçta ağırlatıcı sebep (cezayı artıran nitelikli hal) olarak öngörülmediği, başka bir ifadeyle ilgili suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesinin ağırlatıcı sebep sayılmadığı hallerde uygulanabilecektir. Bu durumda, zaten 42. maddenin uygulanma olanağı olmadığından, 220. maddenin 4. fıkrasının uygulanması mümkün olacak, 42. maddeye aykırılık yasanın kendi içinde bir çelişki oluşturmayacaktır. Buna göre eğer bir suçta örgüt ağırlatıcı sebep olarak öngörülmüşse 42. madde gereğince sadece ilgili suçun nitelikli hali uygulanacak, 220. maddeden ayrıca ceza verilmeyecek, buna karşılık ilgili suçta örgüt bir ağırlatıcı sebep olarak öngörülmediğinde 220. maddenin 4. fıkrası uygulama alanı bulacak ve

⁸³⁷ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.475, 476; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.143.

hem ilgili suçtan ve hem de 220. maddenin uygulanmasıyla suretiyle karar verilerek gerçek içtima uygulanacaktır⁸³⁸.

Bu tartışmanın daha iyi kavranabilmesi için öncelikle kısaca bileşik suç hakkında bilgi verilmesi gerekmektedir. Her biri bağımsız suçları oluşturan eylemlerin unsur olarak bir araya getirilerek tek eylem oluşturmaları ve yeni bir suç meydana getirmesi veya bağımsız suçları oluşturan eylemlerden birinin bir diğer suçun cezasının artırılmasını gerektiren nitelikli şeklini oluşturmaları halinde bileşik suç vardır⁸³⁹. Bu durum TCK'nın 42. maddesinde *"Biri diğerinin unsurunu veya ağırlaştırıcı nedenini oluşturmaları dolayısıyla tek fiil sayılan suçta bileşik suç denir. Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanmaz"* şeklinde ifade edilmektedir. Bileşik suç halinde ortada esasında birden çok suç değil, tek eylem ve tek suç, yasanın ifadesiyle *"tek fiil sayılan suç"* bulunmaktadır. Bu bağlamda, bileşik suç durumunda eylemin tekliği belirlenirken, doğal anlamda hareketin tekliği değil, tipik anlamda hareketin tekliği esas alınmalıdır. Bu hareketlerden bazıları yasada bağımsız olarak düzenlenen başka bir suç oluşturabilir. Burada önemli olan tüm bu hareketlerin hukuki olarak tek bir suçun haksızlık unsurunu oluşturmalarıdır. Buna göre bileşik suçun iki şekli bulunmaktadır. Bileşik suçun parçalarını oluşturan suçlar ya unsur ya da suçun cezasının artırılmasını gerektiren nitelikli şeklini oluşturmaktadır⁸⁴⁰.

Örgüt kurma suçunun, aklama suçunun nitelikli hali olarak düzenlenmesinde aslında bileşik suç hali söz konusu olmaktadır. Bu durumda, bir suçun diğer bir suçun cezasıyı artıran nitelikli unsuru olarak kabul edilmesi söz konusudur ve nitelikli unsur durumunda bulunan suç bağımsızlığını kaybetmektedir⁸⁴¹. Buna göre yukarıda görüşleri anılan yazarların ifade ettiği üzere, faile yalnızca aklama suçunun nitelikli halinde ceza verilmesi gerekmektedir.

⁸³⁸ "Bunun pratik sonucu ve anlamı şudur ki, (yaptırım miktarı ve artırım oranına bağlı olarak istisnaları olabilmekle birlikte) kanun koyucu bir suç saha ağır cezalandırmak istediğinde örgütü ağırlatıcı sebep yapmamakta, böylece 220. maddenin 4. fıkrası gereği gerçek içtimanın yolunu açmakta, buna karşılık bu denli ağır bir cezalandırma amacı gütmeyişinde ve fakat örgütü de dikkate almak istediğinde örgütü, ağırlatıcı sebep saymaktadır. Nitekim, örneğin TCK'nın 79. maddesindeki göçmen kaçakçılığı suçunda örgütün ağırlatıcı sebep sayılmasına karşın, araç fiiller sebebiyle ve niteliği icabı daha ağır bir suç tipi olan 80. maddedeki insan ticaretinde örgütün ağırlatıcı sebep olarak öngörülmemiş olmasının sebebi de bizce budur." **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.97, 98.

⁸³⁹ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.503; **Koca/Üzülmmez**, a.g.e., s.464.

⁸⁴⁰ **Koca/Üzülmmez**, a.g.e., s.464, 465.

⁸⁴¹ **Koca/Üzülmmez**, a.g.e., s.466.

Ancak yukarıdaki bu görüşler yalnızca TCK'nın suçların içtimasına ilişkin genel hükümleri başlığı altında düzenlenen bileşik suç tanımı dikkate alınarak yapılmaktadır⁸⁴². Oysa çeşitli suç tiplerinde suçların içtimasına ilişkin özel hükümlere yer verilmiştir. Buna ilişkin bir düzenleme de örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220. maddenin 4. fıkrasında yer almaktadır, bu fıkra *“örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükümlenir”* denilmek suretiyle suçların içtiması konusunda açık bir hüküm düzenlenmiştir⁸⁴³. 220. maddeyle 282. madde arasında genel norm – özel norm ilişkisi bulunmadığı için birinin diğerine göre önceliği de söz konusu değildir. Dolayısıyla örgüt kurmanın aklama suçunun cezayı arttıran nitelikli hali olması nedeniyle bunun bileşik suç haline geldiği ve burada artık yalnızca aklama suçunun nitelikli halinden ceza verilmesi gerektiğine ilişkin açıklama kuramsal olarak doğru olmakla birlikte, yasallık ilkesi gereğince örgüt kurma suçunun düzenlendiği 220. maddenin 4. fıkrası karşısında uygulanması mümkün değildir. Nitekim 220. maddenin gerekçesinde örgüt faaliyeti çerçevesinde ayrıca suç işlenmesi halinde hem 1. veya 2. fıkra tanımlanan suçtan (örgüt kurma veya örgüte üye olma), hem de amacı oluşturan suçtan dolayı ayrıca cezaya hükmedilmesi gerektiği ifade edilmiştir⁸⁴⁴. Benzer şekilde 282. maddenin gerekçesinde de aklama

⁸⁴² Aslında bileşik suç, bir içtima biçimi olmamasına rağmen TCK'da bu başlık altında ancak suçların içtimasının bir türü olmadığı açıkça belirtilerek düzenlenmiştir. Nitekim TCK'da suçların içtimasının düzenlendiği 42. maddenin 2. fıkrasında *“Bu tür suçlarda içtima hükümleri uygulanamaz”* denilmek suretiyle bu husus açıkça belirtilmektedir. Buradan hareketle bileşik suçla ilişkin yasanın genel hükümleri kapsamında bir düzenleme yapılmasının gereksiz olduğu belirtilmektedir. Bkz: **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.503.

“Kanunda bileşik suçlarda içtima hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. Ancak uygulanmayacak olan içtima hükümlerinin suçların içtimasına ilişkin mi, yoksa cezaların içtimasına ilişkin mi olduğu belli değildir. Kanaatimizce, maddede geçen içtima hükümleri ifadesini, hem suçların içtimasını, hem de cezaların içtimasını kapsar şekilde anlamak gerekir. Esasında TCK'da cezaların içtiması konusu düzenlenmediğine göre, buradaki içtima hükümlerinin suçların içtimaı şeklinde anlaşılması gerektiği söylenebilir. Bu durumda kanun bileşik suç suçların içtiması bölümünde düzenlenmesine rağmen, bunun bir suçların içtiması şekli olmadığını da, isabetli olarak, belirtmiş olmaktadır. Diğer taraftan bileşik suç halinde ortada tek suç olduğu için, bileşik suç meydana getiren diğer suçlardan dolayı failin cezalandırılarak, bu cezaların toplanması da söz konusu olmayacaktır.” **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.467.

⁸⁴³ Suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçunun düzenlendiği TCK'nın 220. maddesinin 4. fıkrasında “suçların içtimasına”, 5., 6. ve 7. fıkralarında ise suçla iştirake ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

⁸⁴⁴ “Dördüncü fıkraya göre, örgütün faaliyeti çerçevesinde suç işlenmesi halinde, ayrıca bu suçlardan dolayı da cezaya hükümlenacaktır. Bir veya ikinci fıkra tanımlanan suçlardan dolayı cezaya hükmedilmesi için, ayrıca örgütün amacı çerçevesinde bir suçun işlenmesi gerekmez. Örgütün faaliyeti çerçevesinde ayrıca suç işlenmesi halinde, hem bir veya ikinci fıkra tanımlanan suçtan hem de amacı oluşturan suçtan dolayı gerçek içtima kurallarına göre cezaya hükmedilir.”

suçundan dolayı verilecek artırılmış cezanın, örgüt kurmak veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca ceza verilmesine engel oluşturmayacağı belirtilmiştir⁸⁴⁵.

Buna göre aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, TCK'nın 220. maddesinin 4. fıkrası gereğince örgüt yöneticileri ve üyeleri hem aklama suçundan hem de örgüt kurma suçundan cezalandırılacak ve TCK'nın konuya ilişkin temel kuralı olan gerçek içtima kuralı uygulanacaktır⁸⁴⁶.

(2). Görevi Kötüye Kullanma Suçu ile Arasındaki İlişki

Aklama suçunun nitelikli hali olarak düzenlenen suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi halinde, aynı zamanda kamu görevlisinin “*görevi kötüye kullanma suçunu*” da (TCK m. 257) işlemesi söz konusu olacaktır. Çünkü fail, görevin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle aklama eylemine katılmakla kamunun zararına neden olmakta ve haksız bir kazanç sağlamaktadır⁸⁴⁷. Ancak aklama suçunun kamu görevlisi tarafından işlenmesi 282. maddede açıkça suçun nitelikli hali olarak düzenlendiği için TCK'nın 257. maddesinde yer alan “*kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında...*” ibaresi gereğince görevi kötüye kullanma suçundan dolayı cezalandırılmayacaktır⁸⁴⁸.

TCK'da suçların içtimaı, zincirleme suç ve fıkri içtima hallerini kapsayacak şekilde düzenlemiştir. Ancak öğretide, yasada düzenlenmemiş olmakla beraber, suçların görünüşte içtima ettikleri çeşitli hallerin de bulunduğu ifade edilmektedir. Görünüşte içtima halinde suçların çokluğu sadece görünüşte olup gerçekte ortada

⁸⁴⁵ “Üçüncü fıkarda, bu suçun, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza belli oranda artırılması öngörülmüştür. Ancak, belirtilmelidir ki, bu suçtan dolayı verilecek artırılmış ceza, örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçundan dolayı ayrıca cezalandırmaya engel teşkil etmemektedir.”

⁸⁴⁶ Benzer bir şekilde aklama suçunun işlenmesi sırasında sahte resmi veya özel belgenin kullanılması halinde, TCK'nın 212. maddesi gereğince hem sahtecilik hem de aklama suçundan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunacaktır. Bkz: **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.502.

⁸⁴⁷ “Fiilin cezalandırılabilmesi kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı hareket etmesinden kişilerin veya kamunun zarar görmesi ya da kişilere haksız bir kazanç sağlanması koşullarının gerçekleşmesine bağlıdır.” **Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya**, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006, s.750.

⁸⁴⁸ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.475; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142.

eyleme uygulanacak tek bir norm bulunmaktadır⁸⁴⁹. Bir eylemin ihlal ettiği birden fazla ceza normundan birisinin uygulanması, eylemin haksızlık içeriğini karşılıyorsa, diğerlerinin uygulanmasından kaçınılacaktır^{850, 851}. Görünüşte içtimain bulunduğu haller çeşitli ilkelerin yardımıyla sistematik hale getirilmekte ve bunlara görünüşte içtima ilkeleri denilmektedir. Söz konusu ilkeler *özel normun önceliği, bir normun diğeri tarafından tüketilmesi ve yardımcı normun sonralığı ilkesidir*⁸⁵².

Kamu görevlisinin suçun nitelikli hali olarak aklama suçunu işlemesi sırasında aynı zamanda görevi kötüye kullanma suçunu işlemesi halinde görünüşte içtimain ilkelerinden olan yardımcı normun sonralığı ilkesi söz konusu olmaktadır. Buna göre asli norm – tali norm ilişkisinin bulunduğu hallerde aslında olaya uygulanacak tek bir norm bulunmaktadır o da asli normdur. Zira yardımcı normun sonralığı ilkesine göre, asli normun bulunduğu hallerde yardımcı normun eyleme uygulanması mümkün değildir. Bir normun yardımcı norm olarak kabul edilmesi için, diğer normların uygulanmadığı hallerde başvurulmuş bir norm olması gerekmektedir. Bu tür normlar, çoğunlukla yasada bulunabilecek boşlukları tamamlama görevini gören normlardır⁸⁵³. İşte görevi kötüye kullanma suçu da bu şekilde yardımcı norm niteliğinde olup, ancak bir başka yasa maddesinde yer almaması halinde uygulanabilmektedir. Nitekim bu durum suç tipinin düzenlendiği yasa maddesinde de açıkça belirtilmiştir⁸⁵⁴.

(3). Suç Delillerini Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Suçu ile Arasındaki İlişki

⁸⁴⁹ İçel/Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoglu/Ünver, a.g.e., s.414 vd.; Koca/Üzülmmez, a.g.e., s.462; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.538.

⁸⁵⁰ Bahri Öztürk/Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 8. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.230; Koca/Üzülmmez, a.g.e., s.462.

⁸⁵¹ Buna göre ceza normlarının birbirleriyle olan ilişkisi ve bunların yorumundan aynı eylemle ilgili görünen çeşitli normlardan sadece birinin uygulanabileceği sonucuna varmak mümkün olduğu için, yasa koyucunun görünüşte içtimain şekillerinin tanımlandığı bir kurala yasada yer vermesine gerek bulunmamaktadır. Kayıhan İçel, Suçların İçtimai, İstanbul, İÜHF Yayını, 1972, s.172.

⁸⁵² Koca/Üzülmmez, a.g.e., s.463.

⁸⁵³ Koca/Üzülmmez, a.g.e., s.467; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.538.

⁸⁵⁴ Mehmet Emin Artuk/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, 5. Cilt, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009, s.5019, 5020, 5037, 5038; Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s.152.

Öğretide bazı yazarlar, görevi kötüye kullanma hareketinin bir başka suçun unsuru veya nitelikli halini oluşturması halinde ayrıca TCK m.257 gereğince cezalandırılmayacağını ifade ederek bunu "bileşik suça" sokmakta iseler de biz bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü 257. madde, bunun yardımcı norm olduğunu belirten açık ifade karşısında artık burada bileşik suçun değil, yardımcı normun sonralığı ilkesinin geçerli olduğunu düşünüyoruz. Söz konusu görüş için bkz: Tezcan/Erdem/Önok, Ceza Özel Hukuku, s.747.

TCK'nın 281. maddesinde düzenlenen suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu ile aklama suçu arasında önemli benzerlikler bulunmaktadır. Çünkü her iki suç da adliye karşı suçlar arasında düzenlenmiş olup, her iki suçta da çeşitli eylemlerle işlenmiş bir suça ait delillerin adli makamların eline geçmesi önlenmeye ve böylelikle maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasının engellenmesine ve failin eyleminin hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardımcı olmaya çalışılmaktadır⁸⁵⁵.

Ancak aklama suçu ile suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu maddi unsur, manevi unsur, suçun konusu ve fail açısından farklılıklar göstermektedir⁸⁵⁶. Öncelikle her iki suçun maddi unsurları farklıdır. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu, adından belli olduğu üzere bağlı hareketli bir suçtur ve ancak işlenmiş bir suçun delili olabilecek nesnenin yok edilmesi, gizlenmesi veya değiştirilmesi suretiyle işlenebilir. Aklama suçunda ise öncül suçtan elde edilmiş gelirin yurt dışına çıkarılması veya çeşitli işlemlere tabi tutulması ile işlenebilir ve bağlı hareketli değildir. Dolayısıyla suç tipleri arasındaki ilk fark suçu oluşturan hareketlerdedir.

Öte yandan suç delillerini yok etme suçunda failin *“gerçeğin meydana çıkmasını engellemek”* amacıyla hareket etmesi aranmaktadır. Dolayısıyla failin bu suçta sorumlu tutulabilmesi için failde bulunması gereken manevi unsorda kastın yanında amaç unsuru da aranmaktadır⁸⁵⁷. Aklama suçunda ise yurt dışına çıkarma hareketi açısından kast yeterliken çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi açısından failin yukarıda açıklanan farklı bir amaçla hareket etmesi aranmaktadır. Dolayısıyla suç tipleri bu açıdan da farklılık göstermektedir⁸⁵⁸.

Suç delillerinin yok edilmesi suçunun konusunu, yani suçun üzerinde işlendiği nesneyi *“daha önce işlenmiş bir suçun delil ve eserleri”* oluşturmaktadır. Delilin hangi suça ilişkin olduğuna ilişkin bir belirleme olmadığı gibi suç tipinde delile ilişkin bir özellik de aranmamaktadır⁸⁵⁹. Oysa aklama suçunda ancak altı ay ve üzerinde hapis

⁸⁵⁵ **Önder**, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.446; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.426.

⁸⁵⁶ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.426.

⁸⁵⁷ **Ünver**, Adliye Karşı Suçlar, s.290; **Meran**, Adliye İlişkin Suçlar, s.328.

⁸⁵⁸ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.426.

⁸⁵⁹ **Meran**, Adliye İlişkin Suçlar, s.326, 327.

cezası gerektiren bir suçtan elde edilmiş suçlar dikkate alınırken, suçun konusunu ise ancak malvarlığı değerleri oluşturmaktadır⁸⁶⁰. Öte yandan aklama suçunun konusu olan malvarlığı değerleri genellikle öncül suçun delilini de oluşturmaya karşın, bir suçun delili her zaman malvarlığı değeri olmamaktadır⁸⁶¹.

Ayrıca aklama suçundan farklı olarak, suç delillerini yok etme suçunda herkesin fail olması mümkün değildir. Mantıken ve muhakeme kuralları gereğince delilin ait olduğu suçun failinin bu suçu işlemesi ve bundan sorumlu tutulması mümkün değildir. Dolayısıyla suç delillerini yok etme suçunun faili, suç konusu delilin ait olduğu suçun fail veya şeriklerinin dışındaki bir kişidir. Nitekim bu durum maddenin 2. tümcesinde *“kendi işlediği veya işlenişine iştirak ettiği suçla ilgili olarak kişiye bu fıkra hükmüne göre ceza verilmez”* denilerek belirtilmiştir⁸⁶². Oysa aklama suçunun, suçun konusunu oluşturan gelirlerin elde edildiği öncül suçun faili tarafından işlenmesi mümkündür⁸⁶³.

Bu açıklamalar, aklama suçuyla suç delillerini yok etme suçlarının birçok özellik açısından tamamen farklı olduklarını, aralarında bileşik suça ya da suçların içtimasına ilişkin bir ilişkin bulunmadığını göstermektedir.

(4). Suçluyu Kayırma Suçu ile Arasındaki İlişki

TCK’nın 283. maddesinde düzenlenen suçluyu kayırma suçu ile aklama suçu arasında da önemli benzerlikler bulunmaktadır. Her iki suç tipi de adliye aleyhine işlenen suçlar arasında yer almakta ve her iki suç tipinde de suç işlemiş bir kişinin bunun hukuki sonuçlarından kaçınmasına yardım etme düşüncesi yer almaktadır.

4208 sayılı yasada aklama suçunu oluşturan hareketler arasında *“öncül suçun hukuki sonuçlarından failin kaçmasına yardım etmek amacıyla kara paranın kaynağının veya yerinin değiştirilmesi veya transfer yoluyla aklanması”* da bulunmakta idi. Bu nedenle aklama suçunun 765 sayılı TCK’nın 296. maddesinde yer alan

⁸⁶⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.426, 427.

⁸⁶¹ Sönmez Işık, a.g.e., s.94.

⁸⁶² Ünver, Adliye Karşı Suçlar, 283, 284; Sönmez Işık, a.g.e., s.76, 77; Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s.325, 326.

⁸⁶³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.427; Sönmez Işık, a.g.e., s.76, 77.

“suçluyu koruma suçu” ile karışmasını önlemek amacıyla aklama suçunun tanımında “Türk Ceza Kanunun 296’ıncı maddesinde belirtilen haller haricinde” işlenmesine ilişkin bir ifade bulunmaktaydı. 4208 sayılı yasada yer alan hareket ile 5237 sayılı TCK’nın 283. maddesinde düzenlenen suç tipinin 765 sayılı TCK’daki karşılığı olan 296. maddesinde ne kadar büyük bir benzerlik olduğu böylece görülmektedir.

5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde ise öncül suç failine yardım etmek, aklama suçunu oluşturan hareketlerin arasında düzenlenmemiştir. Ancak suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılmasının veya çeşitli işlemlere tabi tutulmasının aynı anda öncül suç failinin işlemiş olduğu suçtan dolayı araştırılmasına engel olması söz konusu olabilecektir. Zira böylelikle araştırmanın en önemli unsurlarından birisi olan suçun delili olan suç gelirlerinin ele geçirilmesi önlenmiş olacaktır.

Öğretide bu durum için failin kastına bakılmasının gerektiği, failin kastının suçtan kaynaklanan malvarlığına yasal görünüm kazandırmak, gayrimeşru kaynağı gizlemek ise failin aklama suçunu işlediği; öncül suç failinin araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulmasını sağlama kastıyla işlenmesi halinde ise suçluyu kayırma suçunun işlendiğinin kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir⁸⁶⁴.

Bu bir çözüm yöntemi olmakla birlikte bize göre tek başına yeterli değildir. Çünkü böyle bir olasılığın ortaya çıkması halinde sanık daima suçluyu koruma kastıyla hareket ettiğini söyleyecektir. Zira hem suçluyu koruma suçunun cezası daha azdır, hem de bu suçta aynı zamanda örgüte yardım etmek nedeniyle cezanın arttırılması riski bulunmamaktadır. Faildeki kastın bu yönde olmadığının ispat etmenin son derece zor olduğu da düşünüldüğünde bu çözümün uygulanmasının yerinde olmadığı görülmektedir.

Bize göre burada failin gerçekleştirdiği tek eylemle yasanın iki farklı kuralının ihlal edildiğinin kabul edilmesiyle *fikri içtima* kuralı uygulanmalıdır. Fikri içtima iki farklı şekilde ortaya çıkabilmektedir. Bunlardan ilki aynı neviden fikri içtima, ikincisi farklı neviden fikri içtimadır. Aynı neviden fikri içtimada failin tek eylemiyle birden

⁸⁶⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.427, 428.

fazla kişiye karşı aynı suç işlenmiş olmakta; farklı neviden fikri içtimada ise failin tek eylemiyle yasanın farklı maddeleri ihlal edilmekte yani farklı suçlar işlenmiş olmaktadır. Bu durum TCK'nın 44. maddesinde düzenlenmiş olup faile her iki suçtan değil, en ağır cezayı gerektiren suçtan ceza verilmesi gerektiği belirtilmiştir⁸⁶⁵.

İşte failin gerçekleştirdiği suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması veya çeşitli işlemlere tabi tutulması hareketi ile aynı anda öncül suç failinin işlenmiş olduğu suçtan dolayı suçun araştırılmasına engel olma hareketini de gerçekleştirmesi halinde fikri içtima kuralı gereğince faile cezası daha fazla olan suçun yaptırımı uygulanmalıdır. 283. maddede düzenlenen suçluyu kayırma suçunun yaptırımı *“altı aydan beş yıla kadar hapis cezası”*, 282. maddede düzenlene aklama suçunun yaptırımı ise *“üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezasıdır”*. Buna göre fail aklama suçundan yargılanmalı ve suçlu bulunması halinde aklama suçunun yaptırımı ile cezalandırılmalıdır.

Bunun dışında, suçluyu kayırma suçunda suçun konusu *“daha önce işlenmiş olan bir suçun işlenişine herhangi bir şekilde iştirak etmiş kişi”* iken⁸⁶⁶, aklama suçunun konusu *“suçtan elde edilmiş gelir”* yani malvarlığıdır⁸⁶⁷. Aklama suçunda herkes fail olabilirken, suçluyu kayırma suçunun faili ancak önceki suçun faili veya şerikleri olmayan kişilerdir⁸⁶⁸.

Ayrıca suçluyu kayırma suçu ancak *“suç işleyen bir kişiye, araştırma, yakalanma, tutuklanma veya hükmün infazından kurtulması için imkan sağlama”* amacıyla işlenebilir⁸⁶⁹. Yani manevi unsurun oluşması için failde hem suç işleme kastı hem de söz konusu amaç bulunmalıdır. Aklama suçunda ise yurt dışına çıkarma

⁸⁶⁵ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.518, 527.

⁸⁶⁶ Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s.344.

⁸⁶⁷ Sönmez Işık, a.g.e., s.94.

⁸⁶⁸ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.428; Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s.343. Karşı görüşte bkz: Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.315, 316; Sönmez Işık, a.g.e., s.76, 77.

⁸⁶⁹ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.325; Meran, Adliye İlişkin Suçlar, s.347; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.428.

hareketi için kasıt yeterli iken çeşitli işlemlere tabi tutma hareketi için hem kasıt hem de farklı bir amacın bulunması gerekmektedir⁸⁷⁰.

Ancak yukarıda da ifade ettiğimiz gibi gerçekleşen bir eylem neticesinde diğer ayırıcı unsurların yeterli olmaması halinde fikri içtima kuralı uygulanmak suretiyle failin aklama suçunu işlediği kabul edilmelidir.

G. Cezayı Kaldıran Kişisel Cezasızlık Hali – Etkin Pişmanlık

Aklama suçunun yer aldığı 282. maddenin 6. fıkrasında *“bu suç nedeniyle kovuşturma başlamadan önce suç konusu malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlayan veya bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştıran kişi hakkında bu maddede tanımlanan suç nedeniyle cezaya hükmolunmaz”* denilmek suretiyle cezayı kaldırان etkin pişmanlık haline yer verilmektedir. Yasadaki düzenlemeye göre etkinlik pişmanlık hali, cezayı kaldırان kişisel cezasızlık hali olarak kabul edilmektedir⁸⁷¹.

Etkin pişmanlık halinde işlenmiş ve tamamlanmış suçun eski hale getirilmesi mümkün değildir, ancak işlenen haksızlığın neticeleri fail tarafından mümkün olduğu kadar giderilmeye çalışılmaktadır. Bu nedenle öğretide etkin pişmanlığın gönüllü vazgeçmenin tamamlanmış suçlardaki görünüm şekli olarak nitelendirildiği görülmektedir⁸⁷². İşte aklama suçunda da failin aklamaya konusu suç gelirlerinin ele geçirilmesini sağlaması ya da kolaylaştırması halinde bu durum gerçekleşecek ve faile aklama suçundan dolayı ceza verilmeyecektir.

Failin etkin pişmanlıktan yararlanabilmesi için suç gelirlerinin *“ele geçirilmesini sağlaması”* veya *“bulunduğu yeri yetkili makamlara haber vererek ele geçirilmesini kolaylaştırması”* gerekmektedir. Dolayısıyla etkin pişmanlıktan yararlanmak için failin iki seçimlik davranış modelinden birini yapması yeterlidir⁸⁷³.

⁸⁷⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.428.

⁸⁷¹ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.310.

⁸⁷² Koca/Üzülmez, a.g.e., s.394.

⁸⁷³ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.311.

Ele geçirmeyle kastedilen CMK'nın 116 vd. maddeleri gereğince yapılan arama neticesinde CMK'nın 123. maddesine göre *“ispat aracı olarak görülen ya da eşya veya kazanç müsadereisinin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin”* muhafaza altına alınması durumudur. Ayrıca TCK'nın 54. ve 55. maddelerine göre müsadere edilebilecek nitelikte nesnelerin ele geçirilmesinin sağlanması halinde de etkin pişmanlık hali gerçekleşmiş olacaktır⁸⁷⁴. Bu durum suç gelirlerinin fiziken ele geçirilmesi yoluyla gerçekleştirilebileceği gibi, bankada bulunan kaydi paraya bloke edilmek suretiyle el konulmasını ya da tapulu taşınmazın tapu kütüğüne şerh konulması suretiyle de gerçekleştirilebilecektir⁸⁷⁵. Dolayısıyla ilk etkin pişmanlık davranış modeli açısından, etkin pişmanlıktan yararlanacak kimsenin malvarlığı değerlerinin ele geçirilmesini sağlaması ve ikinci etkin pişmanlık davranış modeli bakımından ise bulunduğu yeri haber vererek ele geçirilmelerini bizzat sağlaması gerekli olmayıp az veya çok kolaylaştırması yeterlidir⁸⁷⁶.

Bu etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilmesi için, failin söz konusu davranışları özgür iradesiyle ve bizzat kendisinin yapması, yani belirtilen değerlerin ele geçirmesini sağlaması veya kolaylaştırması gerekir. Failin bu tür bir davranış olmaksızın kolluğun veya diğer yetkili makamların bu malvarlığı değerlerini ele geçirmesi halinde, ortada bir etkin pişmanlık hali olmadığı için, bu madde hükmü fail hakkında uygulanmayacaktır. Faili bu etkin pişmanlık davranışına iten nedenin ne olduğu önemli değildir. Bu nedenle öğretide, burada yasa koyucu tarafından etkin pişmanlığın gönüllü olarak yapılmasını aradığı yönünde ileri sürülen görüş⁸⁷⁷, yerinde olmadığı gibi, bu görüşün uygulamada bir önemi, işlevi ve uygulanabilirliği de bulunmamaktadır. Ayrıca, normatif açıdan bu etkin pişmanlık davranışının gerçekleştirilmesi yasa hükmünün uygulanması için yeterli olup, etkin pişmanlığın gönüllü bir pişmanlık duygusuyla yapılıp yapılmadığının tespit edilmesi de mümkün değildir⁸⁷⁸.

⁸⁷⁴ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.478.

⁸⁷⁵ Öğretide bunun yalnızca fiziken el koyma anlamına geldiğini ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100.

⁸⁷⁶ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.310, 311; Aynı görüşte bkz. Sönmez Işık, a.g.e., s.146.

⁸⁷⁷ Aydın/Yılmaz, a.g.e., s.279.

⁸⁷⁸ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.310.

Fıkırada sözü geçen *yetkili makamlar* ise, CMK'nın 158. maddesinde belirtilen suç ihbarı kabul etmeye ve/veya soruşturma yapmaya yetkili makamlar ile iddianamenin kabulü kararına kadar yani ara muhakeme evresinde bizzat mahkemedir. Ancak burada geçen mahkemeden yalnızca nezdinde aklama suçundan davanın açıldığı yetkili ve görevli esas mahkemesi anlaşılmalıdır. Diğer tüm mahkemeler bu ifadenin dışında yer almaktadır⁸⁷⁹.

Ayrıca fail tarafından gerçekleştirilecek haber verme işlemi kovuşturma başlamadan önce yapılmalıdır⁸⁸⁰. Buna göre fail ya soruşturma öncesinde, ya soruşturma devam ederken ya da savcılık tarafından dava açılmak üzere iddianamenin mahkemeye verilmesi ancak mahkeme tarafından iddianamenin kabulü kararı verilmesinden önce yapılmış olmalıdır. Çünkü CMK'nın 175. maddesine göre ancak mahkemenin iddianamenin kabulü kararı vermesi ile dava açılmış yani kovuşturma aşamasına geçilmiş olmaktadır.

Etkin pişmanlığın gerçekleşmesi halinde, işlenen eylemin suç niteliğinde ve haksızlık içeriğinde herhangi bir değişiklik ve azalma meydana gelmemekte, eylemin hukuka aykırılığı devam etmektedir. Dolayısıyla iştirak halinde işlenen suçlarda, bu sebeplerin varlığı diğer suç ortaklarının cezasını etkilememekte, bu sebebin varlığından diğer suç ortakları yararlanamamaktadırlar⁸⁸¹. Nitekim bu husus TCK'nın 40. maddesinin 1. fıkrasında *“Suçun işlenişine iştirak eden her kişi, diğerinin cezalandırılmasını önleyen kişisel nedenler göz önünde bulundurulmaksızın kendi kusurlu fiiline göre cezalandırılır”* denilmek suretiyle açıkça düzenlenmiştir. Buna göre aklama suçunun iştirak halinde ya da örgütlü olarak işlenmesi durumunda etkin pişmanlıktan yalnızca 6. fıkırada tanımlanan hareketleri yapan failler yararlanabilecektir⁸⁸².

⁸⁷⁹ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.311.

⁸⁸⁰ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.479; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100; Meran, Basın Yoluyla, s.334.

⁸⁸¹ Claus Roxin, Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I, München, Verlag C. H. Beck, 1992, § 23, kn.4; Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.310; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.557; Koca/Üzülmöz, a.g.e., s.337.

⁸⁸² Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100.

Failin etkin pişmanlığı nedeniyle kendisine ceza verilmemesinin bir diğer özelliği de verilecek hükümde görülmektedir. CMK'nın 223. maddesinin 4. fıkrasında *“İşlenen failin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; a) Etkin pişmanlık, ... Dolayısıyla, faili ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir”* denilmektedir. Buna göre failin etkin pişmanlık göstermesi halinde kendisi hakkında verilen hükümde beraat kararı değil, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir. Etkin pişmanlık halinde işlenen eylemin haksızlık ve dolayısıyla suç olma niteliği devam edeceği, beraat kararı ise ancak haksızlığın olmadığı durumlarda verilmesi gerektiği için yapılan düzenleme doğru ve suç teorisine de uygundur⁸⁸³.

Bu etkin pişmanlık nedeninden faydalananak kişiye ceza verilmemesi, yargıca veya mahkemeye tanınmış bir takdir yetkisi olmayıp, bu durumda ceza verilmemesi yasal bir zorunluluktur⁸⁸⁴.

Öğretide aklama suçunda yer alan etkin pişmanlığa ilişkin düzenleme iki açıdan eleştirilmiştir. İlk olarak etkin pişmanlığın suçtan elde edilen gelirlerin ele geçirilmesine bağlanmasının beklenen faydayı sağlamaktan uzak olduğu ve aklama eyleminin niteliğine uygun olmadığı, çünkü genellikle aklama eyleminin gerçekleştirildiği tespit edilse dahi ilgili suç gelirlerinin bulunamadığı, ancak burada asıl önemli olanın bu değerlerin ele geçirilmesi değil, eylemin işlendiğinin tespit edilmesi olduğu, zira TCK'nın 55. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen karşılık değer müsadereesi sayesinde, suç gelirleri ele geçirilemese de buna eşdeğer tutarın failin malvarlığından müsadere edilebileceği ifade edilmiştir. Buna ilişkin olarak da, etkin pişmanlığın, kademeli veya daha geniş bir şekilde düzenlenmesinin, suç gelirlerinin ele geçirilmesinden bağımsız olarak veya benzer şekilde sadece suçun ortaya çıkmasını sağlayacak bilgilerin verilmesi durumunda da bir cezasızlık halinin ya da en azından bir ceza indiriminin düzenlenmesi gerektiği önerilmiştir. İkinci olarak da, bu şekilde düzenlenmiş bir etkin pişmanlık halinin, hüküm verinceye kadar geçerli

⁸⁸³ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.558.

⁸⁸⁴ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.310.

kabul edilmesinin, başka bir ifadeyle kovuşturma sırasında da mümkün olmasının gerektiği belirtilmiştir⁸⁸⁵.

Biz yazarın ikinci görüşüne katılıyor ancak birinci görüşte bu düzenlemenin etkisiz olduğuna ilişkin görüşüne katılmıyoruz. Gerçekten de bu suçla daha etkin mücadele edilebilmesi ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için etkin pişmanlık hükmünün uygulanabilirliğinin kovuşturmanın sonuna kadar uzatılması yerinde bir düzenleme olacaktır, dolayısıyla yapılan bu eleştiri de yapıcı ve yerinde bir eleştiridir. Öte yandan, suç gelirlerinin ele geçirilmesinin sağlanması veya kolaylaştırılması şeklindeki düzenlemenin tamamen faydasız olmadığını düşünüyoruz. Çünkü burada önemli olan söz konusu suç gelirlerini hazineye gelir olarak kaydetmek değil, suçun deliline ulaşmak ve suç geliri elde edenlerin bundan nemalanmalarını engellemektir. Bu düzenlemeyle de kısmen de olsa bu amaca hizmet edilmesi mümkündür. Ayrıca suçun failinin başkaca bir malvarlığının olmaması halinde karşılık değer müsaderesinin uygulanması da fiili imkansızlık nedeniyle mümkün değildir.

Durumu bu şekilde tespit ettikten sonra, etkin pişmanlığın, kademeli veya daha geniş bir şekilde düzenlenmesinin, suç gelirlerinin ele geçirilmesinden bağımsız olarak ve ayrıca aklama suçunun ortaya çıkmasını sağlayacak bilgilerin verilmesinin de bir cezasızlık hali ya da en azından bir ceza indirim nedeni olarak düzenlenmesinin yerinde, aklama suçuyla mücadeleyi etkin hale getiren ve maddi gerçeğin ortaya çıkmasını kolaylaştıran bir düzenleme olacağını düşünmekteyiz.

Nitekim Alman CK'da da benzer bir etkin pişmanlık maddesine yer verilmiştir. Buna göre Alman CK'sının aklama suçuna ilişkin iki fıkrasında etkin pişmanlık hali yer almaktadır. Bunlardan 9. fıkra suçun öğrenilmesinden önce özgür iradeyle yetkili makamlara durumu bildirmek ve 10. fıkra da failin kendi eyleminin sonuçlarını veya başka bir failin eyleminin önlenebileceği bir zaman diliminde özgür iradesiyle failin kendisinin suça katkısını yetkili makamlara açıklaması düzenlenmektedir. Bunlardan 9. fıkradaki durumda faile ceza verilmemesi, 10. fıkradaki durumda ise failin cezasının indirilebilmesi veya ceza

⁸⁸⁵ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.101, 102.

verilmekten kaçınılabilmesi için mahkemeye takdir yetkisi tanınması düzenlenmektedir⁸⁸⁶.

H. Yaptırım⁸⁸⁷

Suç gelirlerinin aklanması suçu için hapis cezası ve adli para cezası öngörüldüğü gibi, müsadere ve tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri de öngörülmüş ve özellikle 5918 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle bu suçun her açıdan ağır bir şekilde cezalandırılması tercih edilmiştir.

1. Cezalar

a. Hapis Cezası

Aklama suçunun temel şekli için hem hapis hem de adi para cezası öngörülmüştür. Buna göre yapılan yargılama sonucunda aklama suçunu işlediği sabit olan fail hakkında üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası verilecektir.

Suçun ilk halinde hapis cezası iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası olarak öngörülmüş iken suç tipinde 5918 sayılı yasanın 5. maddesiyle yapılan değişiklikle, diğer değişikliklerin yanı sıra suçun cezasında da değişikliğe gidilmiş ve hapis cezası önemli derecede arttırılmıştır.

Ayrıca cezanın alt sınırının iki yıldan üç yıla çekilmesi suretiyle TCK'nın 51. maddesinde yer alan “hapis cezasının ertelenmesinin” faile uygulanması olanağı ortadan kaldırılmış olmaktadır. En iyi ihtimalle cezanın alt sınırından uzaklaşmayı gerektirecek bir durumun bulunmaması ve sanığın lehine takdiri indirim nedenlerinin uygulanması halinde dahi TCK'nın 62. maddesi gereğince ceza otuz aya inecek ve 51. maddenin uygulanması mümkün olamayacaktır. Buna göre aklama suçunun failine ve azmettirenine verilecek hapis cezasının ertelenmesi mümkün değildir. Öte yandan cezanın alt sınırı bir yıldan fazla olduğu ve cezanın alt sınırdan verilmesi ile takdiri indirim maddesinin uygulanması halinde dahi cezanın otuz ayın altına inmesi

⁸⁸⁶ Ünver, Adliye Karşı Suçlar, s.311.

⁸⁸⁷ Ceza yasasında suç olarak düzenlenen eylemler için öngörülen hukuki sonuçların “yaptırım” üst başlığı altında düzenlenmesi hem gerekli hem de anlamlıdır. Çünkü böylelikle suçlar için sadece cezanın değil, ceza niteliği taşımayan özel nitelikli başkaca hukuki sonuçların, yani güvenlik tedbirlerinin de uygulanabileceği belirtilmiş olmaktadır. Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.470.

mümkün olmadığı için TCK'nın 50. maddesinde düzenlenen “kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların” uygulanması da mümkün değildir. Dolayısıyla aklama suçunun failine ve azmettirenine verilecek en hafif cezada dahi hapis cezasının bizzat infaz edilmesi gerekecektir.

Aklama suçuna yardım edenler açısından ise, TCK'nın 39. maddesinde suça yardım edenler için cezanın yarısının indirileceği öngörüldüğü için, cezanın alt sınırından uzaklaşmayı gerektirecek bir durumun bulunmaması halince ceza on sekiz aya indirilecektir. Sanığın lehine takdiri indirim nedenlerinin uygulanması halinde de bu cezadan da altıda biri oranında indirim yapıldığında ceza on beş aya kadar inebilecektir. Bu durumda TCK'nın 51. maddesi uygulanarak cezanın ertelenmesi mümkün olabileceken, 50. maddenin uygulanması yine mümkün olamayacaktır.

Yukarıda belirtilenler soyut olarak yasa maddelerinin yaptırım açısından uygulanabilirliğini göstermek içindir, yoksa herhangi bir kesinlik içermediği gibi böyle bir önerme de anlamsız olur. Zira her yargılamada somut olay ve failin bu somut olaydaki katkısı dikkate alınarak ceza belirlenecek, bundan sonra yargıç gerekli görürse faile ilişkin diğer özellikleri de dikkate alarak takdiri indirim nedenlerini uygulayabilecektir. Somut olayda yargıç pekala aklanan miktarın çok olması vb. gibi sebeplerle cezanın alt sınırından uzaklaşabileceği gibi, uygun görmediğinde bunu hükmün gerekçesinde belirtmek şartıyla takdiri indirim nedenini de uygulamayabilecektir. Ayrıca suçun cezayı arttıran nitelikli hallerinin olması halinde de ceza arttığı için cezanın ertelenmesi yine mümkün olmayabilecektir.

Ayrıca aklama suçunun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılabilecektir. Aklama suçunun, suç işlemek için oluşmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ise verilecek ceza bir kat artırılabilecektir. Böylelikle yasa koyucu suçun daha kolay işlenmesini sağlayacak durumları ve özellikle suçun örgütlü işlenmesi halini daha ağır şekilde cezalandırma iradesini ortaya koymuştur.

b. Adli Para Cezası

Aklama suçu gibi ekonomik çıkar amacıyla işlenen suçlarda hem hapis cezasının hem de adli para cezasının öngörülmesinin nedenlerinden birisi cezanın etkisini ve şiddetini arttırmaktadır. Bir diğer neden ise, bu tür suçlarda elde edilen ekonomik çıkarın miktarının kesin olarak belirlenememesidir. Bu tür suçlarda elde edilen haksız kazancın miktarının belli olması halinde müsadere hükümlerinin uygulanması suretiyle bunlara el konulması mümkündür; ancak aksine bir durumda müsadere hükümleri uygulanamamaktadır. İşte bu durumun gerçekleşmesinin olası olduğu ekonomik çıkar amacıyla işlenen suçlarda hapis cezasının yanı sıra adli para cezası da öngörülmüştür⁸⁸⁸.

Aklama suçunun temel şekli için yirmi bin güne kadar adli para cezası öngörülmüştür. 282. maddede adli para cezasının alt sınırı belirlenmediği için TCK'nın 52. maddesinin 1. fıkrası gereğince alt sınır beş günden az olamayacaktır. Her ne kadar 52. maddenin 1. fıkrasına adli para cezasının üst sınırı olarak yasada aksine hüküm bulunmayan haller için yedi yüz otuz gün olarak belirlenmişse de, 282. maddenin 1. fıkrasında bunun aksine olarak yirmi bin gün üst sınır olarak belirlendiği için bu sınır uygulanacaktır⁸⁸⁹. Buna göre 61. maddede belirtilen sıraya göre yapılan hesaplama sonucunda aklama suçunun failine en az 100 TL, en çok da 2.000.000 TL adli para cezası verilebilecektir.

Öğretide alt ve üst sınır arasındaki farkın çok fazla olduğu ve bu nedenle cezanın belirlenmesinde keyfiliğe yol açacağı yönünde bir görüş ileri sürülmüşse de⁸⁹⁰ biz bu görüşe katılmıyoruz. Çünkü aklama suçunun konusunu oluşturan suç gelirlerinin elde edildiği suç tipleri çok geniş bir yelpaze oluşturmakta ve bu suçların neticesinde çok küçük miktarlar elde edilebildiği gibi, çok büyük miktarlar da elde edilebilmekte ve bunların hepsi de aklama işlemlerine sokulabilmektedir. Somut

⁸⁸⁸ İzzet Özgenç, "Suç ve Yaptırım Teorisine İlişkin Yeni Gelişmeler Işığında Türk Ceza Kanunu Tasarısı", Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu Paneli 21 – 22 Mayıs 2004, Birinci Kitap, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.61; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.515.

⁸⁸⁹ Bazı suçlara ilişkin yasal tanımda adli para cezasının üst sınırı ayrıca belirlenmiştir. Bu sistemde ancak ekonomik çıkar amacıyla yönelik olarak işlenen bazı suçlarda hapis cezasının yanında ayrıca adli para cezasının da uygulanması öngörülmektedir. Bu suç tanımlarında adli para cezasının üst sınırı ayrıca belirlenmektedir. Ekonomik çıkar elde edilmesi amacıyla yönelik işlenen suçlarda, suçun işlenmesi suretiyle bir yararın elde edildiği mutlak görülmekle birlikte, ne kadar gelir elde edildiği bazı durumlarda belirlenememektedir. Elde edilen gelirin miktarının belli olması halinde TCK'nın 55. maddesinde düzenlenen kazanç müsadereyi yapılabilecektir, ancak elde edilen gelirin miktarının belirlenememesi durumunda müsadere kararı verilmesi mümkün olamayacaktır. İşte bu durum göz önünde bulundurularak, ilgili suç tanımlarında hapis cezasının yanı sıra adli para cezası da öngörülmüş ve adli para cezasının üst sınırı ayrıca belirlenmiştir. Bkz: Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.667.

⁸⁹⁰ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.98.

olarak bu miktarlar birkaç bin liradan başlayıp milyonlarca liraya dek uzanabilmektedir. İşte bu kadar geniş yelpazedeki kazanımın cezalandırılabilmesi için aynı şekilde geniş aralığı olan bir cezaya da ihtiyaç duyulmaktadır. Yasa koyucu da bu durumu gözetererek bize göre doğru bir biçimde adli para cezasının aralığını düzenlemiştir.

Suçun nitelikli hallerinden kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, 3. fıkra da verilecek “hapis cezasının yarı oranında artırılacağı” açıkça belirtilirken adli para cezasının arttırılacağına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. Dolayısıyla bu nitelikli halin gerçekleşmesi durumunda yalnızca hapis cezası arttırılacak, adli para cezası ise suçun temel şekline göre belirlenecektir.

Aklama suçunun, suç işlemek için oluşmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ise 4. fıkra da “verilecek ceza bir kat artırılacaktır” denilmek suretiyle yaptırımlar arasında bir fark gözetilmediği için hem hapis cezası hem de adli para cezası bir kat artırılarak uygulanabilecektir. Dolayısıyla adli para cezasının üst sınırdan uygulanması halinde suçun temel şeklinde yirmi bin gün olarak belirlenen üst sınır kırk bin olarak uygulanabilecek, gün karşılığı belirlenen miktarın da üst sınırdan takdir edilmesi halinde, aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde faile en fazla 4.000.000 TL adli para cezası verilebilecektir.

Suçun nitelikli hallerinin düzenlendiği 3. ve 4. fıkralar arasında adli para cezasının artırılması hususunda ayırım yapılması anlamsız olmuştur. Nasıl ki aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde hem hapis cezasında hem de adli para cezasında artırıma gidilmişse, aynı şekilde suçun kamu görevlisi ya da belli bir meslek mensubu tarafından işlenmesi halinde de hapis cezasında artırım yapıldığı gibi, adli para cezasında da artırıma gidilmesi daha doğru ve amaca hizmet eden bir düzenleme olurdu.

5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinde, 4208 sayılı yasadaki düzenlemenin aksine nispi para cezası düzenlemesinden ayrılarak, alt ve üst sınırları belirli bir

adli para cezası düzenlenmiştir. Öğretide aklama suçuyla mücadele için nispi para cezası sisteminin daha etkin bir yöntem olduğu ifade edilmiştir⁸⁹¹.

Belirtmek gerekir ki, nispi para cezasının öngörüldüğü bir suç dolayısıyla somut olayda para cezasına hükmedilebilmesi için, suçtan elde edilen haksız yararın veya oluşan zararın miktarının açık bir şekilde belirlenmiş olması gerekmektedir. Aslında nispi para cezası, ceza yasalarında müsadere teorisiindeki düşüncelere paralel olarak ve ihtiyaca cevap verebilecek şekilde düzenlenmemiş ve özellikle kazanç müsadere sine yer verilmemiş olmasının ortaya çıkardığı eksikliği gidermek amacıyla kabul edilmiş bir para cezası yöntemidir⁸⁹². Dolayısıyla bu yöntemin uygulandığı dönemde genellikle aklanılan suç gelirlerinin miktarının tam olarak belirlenememesinin nispi para cezasının uygulanmasında zorluk oluşturduğu görülmekteydi. İşte yasa koyucu diğer hususların yanında bu durumu da dikkate alarak nispi para cezası sisteminden vazgeçerek, gün esasına dayalı adli para cezası sistemine geçmiştir. Böylelikle hem faillerin ödeme gücü dikkate alınarak varsıl ile yoksula uygulanan adli para cezasının farklılaştırılmaya çalışılmış hem de yaptırım uygulanabilirliği açısından somut bir veri sağlanmıştır. Dolayısıyla yasanın bu konudaki düzenlemesinin olumlu yönde olduğunu düşünmekteyiz⁸⁹³.

2. Güvenlik Tedbirleri

a. Müsadere

⁸⁹¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.435; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.147; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.481; Ercan, a.g.e., s.133.

⁸⁹² Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.664.

⁸⁹³ Aynı görüşte: Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.147; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.481; Ercan, a.g.e., s.133, 134.

Suç karşılığında öngörülen güvenlik tedbirlerinden birisi de müsaderedir⁸⁹⁴. Müsadere aklama suçu açısından özelliği olan ve önemli bir yaptırımdır. Çünkü aklama suçunda faillerin cezalandırılması kadar suçun konusunu oluşturan gelirlerin de faillerden alınması, aklama suçuyla ve organize suçlulukla mücadelenin etkin olarak yürütülmesi için son derece önemlidir. Dolayısıyla aklama eylemlerinin suç olarak düzenlenmesiyle elde edilmek istenilen amaçlara ulaşılması, aklama suçuyla korunması amaçlanan hukuksal değerlerin etkin bir biçimde korunabilmesi için, müsadereye ilişkin düzenlemelerin etkili ve uygulanabilir olması gerekmektedir⁸⁹⁵.

Müsadere TCK'da eşya (m.54) ve kazanç müsaderesi (m.55) olarak iki şekilde düzenlenmiştir. Yeni TCK'da kabul edilen bu düzenlemede, hukuk toplumunda suçun bir kazanç elde etme yolu olarak görülmemesi ve suç işlemek suretiyle kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesi gerektiği yönündeki düşüncenin egemen olduğu ifade edilmiştir⁸⁹⁶.

Müsaderenin hukuki niteliği açısından bu yaptırımın ek bir ceza mı⁸⁹⁷, bir güvenlik tedbiri mi ya da kendine özgü bir yaptırım kurumu mu olduğu hususu öğretilerde tartışılmıştır⁸⁹⁸. 5237 sayılı TCK müsadereyi, Hükümet Tasarısından farklı olarak, açık bir şekilde güvenlik tedbiri olarak nitelendirerek, kurumun hukuki niteliği bakımından bağlayıcı bir düzenleme getirmiştir⁸⁹⁹.

⁸⁹⁴ Ceza davalarında sanığa ait malvarlıklarının muhakeme esnasında dondurulması koruma tedbiri ve mahkumiyet halinde mahkum olanın malvarlıklarının müsadereye tabi tutulması yaptırımı ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukuku açısından yeni bir tedbir ve koruma tedbiri değildir. Suçtan kaynaklanan gelirlerin ve malvarlıklarının dondurulması ve müsaderesini kolaylaştıran modern yasaların tarihi kökenleri ortaçağ Avrupa'sından tanrıya verilen hediye düşüncesine dayanmaktadır. Söz konusu yaptırım ve muhakeme tedbiri günümüzde birçok ülkenin modern yasalarına İngiliz "common law" geleneğinin bir yansımasıdır. Ancak tarihsel süreçte hem Osmanlı Devleti'nde hem de diğer pek çok ülkede müsadere kararlarının çoğu ekonomik suçlar için hukuksal bir yaptırım olmaktan çok siyasi bir yaptırım niteliğinde verilmiştir. **Jack A. Blum/Michael Levi/Thomas Naylor/Phil Williams**, Financial Heavens, Banking Secrecy and Money Laundering, A Study Prepared on Behalf of the United Nations Under the Auspices of the Global Programme Against Money Laundering, Office for Drug Control and Crime Prevention; Vienna, Austria, (Çevrimiçi) http://www.tni.org/detail_page_phtml?page=links_drugs-money, 13.05.2009, s.3; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.38.

⁸⁹⁵ **Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe**, a.g.e., s.579; **Veli Özer Özbek**, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, C.I, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005, s.543.

⁸⁹⁶ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.73.

⁸⁹⁷ 5237 sayılı TCK'da yer verilmeyen ek cezalar hakkında bkz: **Mehmet Şükrü Alpaslan**, "Feri'i ve Mütemmim Cezalar", Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK'nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul, İÜHF Yayını, 1977, s.223 – 246.

⁸⁹⁸ **Önder**, Genel Hükümler, C.III, s.593 – 594; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.485.

⁸⁹⁹ **Doğan Gedik**, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na Göre Müsadere, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007, s.23, 87 vd.; **Abdülkadir Certel**, Müsadere, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008, s.23; **A. Caner Yenidünya**, "Yeni Türk Ceza Kanununda Müsadere", 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi, Ed: Bahri Öztürk, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.113; **Önder**, Genel Hükümler, C.III, s.594; **Koca/Üzülmöz**,

Bize göre de müsadere bir güvenlik tedbiridir; zira failin kusurlu olmadığı hallerde de müsadereye hükmedilmesi mümkündür; bu da müsaderenin bir güvenlik tedbiri olarak kabul edilmesini gerektirmektedir⁹⁰⁰. Aşağıda her iki müsadere türü de aklama suçu açısından önemi nedeniyle ayrı ayrı incelenmektedir.

(1). Eşya Müsaderesi

Eşya müsaderesinin konusunu, kasıtlı bir suçun işlenmesinde kullanılan veya suçun işlenmesine özgülenen ya da suçtan meydana gelen eşya oluşturmaktadır⁹⁰¹. TCK'nın 54. maddesindeki düzenlemeye göre dört çeşit eşyanın müsaderesi mümkündür. Buna göre suçun işlenmesinde kullanılan, suçun işlenmesine özgülenen ve suçtan meydana gelen ve konusu suç oluşturan eşyalar müsadere edilecektir⁹⁰². Ayrıca 54. maddenin 2. fıkrası gereğince suç eşyasının bulunamaması halinde bunun yerine geçen değerlerin de müsadereye tabi tutulması mümkündür.

Buna göre aklama suçu açısından özellikle suçun işlenmesinde kullanılan ve suçtan meydana gelen eşyalar ile muadil değerlerin müsaderesi söz konusu olacaktır. Eşya müsaderesine karar verilebilmesi için aklama suçunda olduğu gibi kastla işlenebilen bir suçun varlığı gerekir, taksirle işlenen suçlarda eşya müsaderesine karar verilemez⁹⁰³. Bu şekilde müsadereye hükmedebilmek için söz konusu suçun icrasına başlanmış olması gerekir. Çünkü suçun icrasına başlanmasıyla birlikte, bu eşya suçta

a.g.e., s.530; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.691; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.495; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.923.

⁹⁰⁰ Öğretide müsaderenin bir ceza olduğunu ifade eden yazarlar da bulunmaktadır: **Nur Centel**, "Yeni Türk Ceza Kanununda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri Sistemi", Yeni Türk Ceza Kanunu Sempozyumu 5 Mart 2005, İstanbul, TCHD Yayını, 2005, s.62; **Öztürk/Ertem**, a.g.e., s.325; **Köksal Bayraktar**, "Türk Ceza Kanunu Tasarısı'na İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri", Türk Ceza Kanunu Reformu – Makaleler Görüşler Raporlar, İkinci Kitap, Ed: Teoman Ergül, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.29.

Öğretide, 5237 sayılı TCK'da başlık itibarıyla her ne kadar yaptırımlar, cezalar ve güvenlik tedbirleri olarak ikiye ayrılmış ve farklılaştırılmaya çalışılmışsa da aslında her iki yaptırım arasında fark olmadığını ileri süren yazarlar da bulunmaktadır, bkz. **Ayşe Nuhoglu**, "5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbirleri", Türk Ceza Kanununun 2 Yılı: Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Sempozyumu, İstanbul, TCHD Yayını, 2008, s.193.

Bazı yazarlar ise bunların güvenlik tedbiri olmayıp ceza olduğunu ve suç oluşmadan bunlara karar verildiği için özellikle eşya müsaderesine ilişkin hükmün yasadan çıkarılması gerektiğini ifade etmektedirler, bkz: **Gökhan Albayrak**, "Eşya Müsaderesinin Saldırgan Yönü: Ceza Hukuku Niyet Okuyabilir Mi?", Güncel Hukuk, S.5 – 77, Mayıs 2010, s.54 – 57.

Buna karşın 765 sayılı TCK döneminde dahi müsadereyi bir güvenlik tedbiri olarak niteleyen yazarlar da bulunmaktadır, bkz. **Zekeriya Yılmaz**, Teori ve Uygulamada Müsadere (Zorallım), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1997, s.21.

⁹⁰¹ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.692.

⁹⁰² **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.531.

⁹⁰³ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.493, **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.692; **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.531.

kullanılan eşya kategorisine gireceğinden suçun işlenmesinde kullanılan eşya olarak müsadere edilecektir. Ayrıca bir suçun işlenmesine bağlı olarak suçta kullanılan eşya dışında, suçun işlenmesiyle oluşan eşya da müsadere edilecektir⁹⁰⁴.

Aklama suçunun gerçekleşmesi esnasında kullanılan, suçun konusunu oluşturan eşya, öncül suçlardan elde edilmiş gelirler bir başka deyişle malvarlığıdır. Benzer şekilde aklama suçunun işlenmesi sonra elde edilen “aklanmış gelir” de suçun işlenmesiyle oluşan maddi yarardır. Dolayısıyla bunlar 55. maddenin konusunu oluşturan kazanç müsaderesinin konusu oluşturmaktadırlar. Eşya müsaderesi ile kastedilen, herhangi bir formda olabilecek para ve kıymetli evrak niteliğindeki değerler olmayıp, suçun işlenmesinde kullanılan ve daima fiziki varlığı bulunan eşyalardır. Örneğin aklama işlemleri sırasında kullanılan arabalar ya da bilgisayarlar gibi. Ayrıca öncül suçtan elde edilen ve aklamaya tabi tutulan gelirlerin değerli somut eşyalar olması halinde de bu hüküm uygulanacaktır. Örneğin değerli taş ve madenler ile ev, araba gibi taşınır ya da taşınmaz malvarlığı değerlerinde olduğu gibi. Dolayısıyla aklamayla ve organize suçlulukla mücadele edilebilmesi için bu tür eşyaların da müsadere edilmesi gerekmektedir. Nitekim öğretide de, 54. maddede 765 sayılı TCK’nın 36. maddesinin 1. ve 2. fıkralarında yer alan eşya müsaderesinin düzenlendiği, 54. maddede yer alan “suçtan meydana gelen eşya” ile suçun işlenmesi suretiyle elde edilen eşyanın kastedildiği, suçun işlenmesi dolayısıyla elde edilen eşyanın kazanç müsaderesi olarak 55. maddede düzenlendiği ifade edilmiştir⁹⁰⁵.

Suçta kullanılan eşyanın müsadere edilebilmesi için bunun kastla işlenen bir suçta kullanılmasının yanı sıra bunun iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmaması da gerekir. Eşyayı meşru bir amaç için başkasına veren kişinin iyi niyetli olduğunun kabul edilmesi gerekir. Buna göre, bir eşyanın sahibi olan kişinin suçun işlenmesine katılmaması, suçun işlenişinden haberdar olmaması durumunda, sahibi bulunduğu eşya bir suçun işlenmesinde kullanılmış olsa dahi bu eşyanın müsaderesine karar

⁹⁰⁴ Yenidünya, Müsadere, s.115; Koca/Üzülmez, a.g.e., s.532; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.493.

⁹⁰⁵ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.495; Sönmez Işık, a.g.e., s.168.

verilmemesi gerekir⁹⁰⁶. Nitekim madde gerekçesinde de bu durum açıkça ifade edilmiştir⁹⁰⁷.

Aklama suçu açısından çok önemli olan bir başka husus da eşdeğer müsadereenin mümkün olmasıdır. Müsadereye tabi eşyanın ele geçirilemediği hallerde, bunun yerine konulan değerlerin (muadil değer) müsadereesi mümkündür. TCK'nın 54. maddesinin 2. fıkrasına göre, suçun işlenmesinde kullanılan eşya veya suçun işlenmesine özgülünen veya suçun işlenmesinden meydana gelen eşyanın ortadan kaldırılması, elden çıkarılması, tüketilmesi veya müsadereesinin başka surette olanaksız olması halinde, bu eşyanın değeri kadar para tutarının müsadereesine karar verilir⁹⁰⁸. Aklama suçunun işlenmesi genellikle suçtan elde edilen gelirlerin başka formlara dönüştürülerek kaynağından uzaklaştırılmasını içerdiği için, öncül suçtan elde edilen ve aklama işlemine ilk başlanılan anda suçun konusunu oluşturan eşya ile aklama işlemi sonrası elde bulunan eşya genellikle farklı olmaktadır⁹⁰⁹. Örneğin suç gelirleri çeşitli yatırım araçlarına ya da taşınmazlara yatırılabilmekte ya da farklı döviz kurlarına geçirilebilmektedir. İşte kaim değer müsadereesinin kabul edilmesiyle, müsadereenin önündeki bu engeller de kaldırılmış ve suçla mücadele daha etkin bir hale getirilmiş olmaktadır. Nitekim benzer düzenlemelere birçok yabancı ülke hukukunda yer verilmektedir^{910, 911}.

⁹⁰⁶ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.692; **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.531; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.493.

⁹⁰⁷ "Eşyanın iyi niyetli üçüncü kişilere ait olmaması gerekir. Başka bir deyişle, kişinin suçun işlenmesine iştirak etmemesi, suçun işlenişinden haberdar olmaması durumunda, sahibi bulunduğu eşya bir suçun işlenmesinde kullanılmış olsa bile, müsadereye hükmedilmeyecektir."

⁹⁰⁸ **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.533.

⁹⁰⁹ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.491.

⁹¹⁰ Örneğin, Avustralya, Suç Gelirleri Yasası'nın 81. ve 82. maddeleri ile Gümrük Yasası'nda; Avusturya, Ceza Yasasının 20. maddesinde, Belçika Ceza Yasası'nın 43. maddesinde; Kanada, Ceza Yasasının 462.3 maddesinde; Danimarka, Ceza Yasasının 75. maddesinde; Finlandiya, Ceza Yasasının 32. maddesinde; Almanya, Ceza Yasasının 74 c maddesinde; Yunanistan, 2331 sayılı yasanın 2. maddesinin 10. fıkrasında; İzlanda, Ceza Yasasının 69. maddesinde, Japonya, Özel Uyuşturucunun Önlenmesi Yasasında eşdeğer müsadereyi düzenlemektedir. Bkz: **Financial Action Task Force**, Evaluation of Laws and Systems in FATF Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures, Appendix B of Annual Report 1996 - 1997, s.58 - 73, (Çevrimiçi) <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/13/28/34326529.pdf>, 28.02.2010. Ayrıca bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.494 - 495.

⁹¹¹ "Belçika'da, muadil değerlerin müsadereesine, suç gelirlerinin, hakkında mahkûmiyet kararı verilen kişinin malvarlığında bulunmadığı durumlarda hükmedilir. Hâkim, müsadere edilecek malvarlığının parasal değerlendirmesini yapacak ve müsadere kararı bu değerlendirmeye eşit parayı içerecektir. Danimarka'da, suç gelirlerinin veya ona eşit paranın müsadereesine tamamen veya kısmen karar verilebilir. Eşit paranın miktarının belirlenmesi konusunda yeterli bilginin bulunmaması durumunda, kazanılan suç gelirlerine eşit olduğu düşünülen miktar müsadere edilebilir. Bir suçtan dolayı mahkûmiyet kararı verilen bir şahsa ait malvarlığının kısmen veya tamamen müsadereesi, söz konusu suçun 6 yıl veya daha fazla süreli mahkûmiyet cezasını gerektirmesi durumunda yapılabilir. Almanya'da, suç gelirlerinin müsadereesi hâkimin takdirine bağlı olmayıp, müsadere zorunludur. Muadil değerlerin müsadereesine, belli bir suçtan elde edilen belli bir malın müsadereesinin imkânsız

Bazı yazarlar, 5237 sayılı yasada bulunan aklama suçunun müsadereye ilişkin hükümlerinde 4208 sayılı yasadaki düzenlemeye göre farklılığa gidildiğini, 4208 sayılı yasanın 7. maddesinde nemalarıyla birlikte bir eşdeğer (ikame) müsaderenin, başka bir ifade ile tespit edilen suç gelirinin failin malvarlığında bulunmaması halinde dahi buna eşdeğer olan miktarın failin mevcut malvarlığından nemalarıyla birlikte müsadere edilebileceğinin düzelenmiş olduğunu; buna karşın 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçuyla ilgili olarak uygulanacak müsadere hükmünün, TCK'nın 55. maddesinde düzenlenen kazanç müsaderesi olduğunu; her ne kadar arada bazı farklılıklar olsa da öğretide bu hükmün uygulanmasının, 4208 sayılı yasadaki uygulama ile aynı sonuçları doğuracağını belirtilmektedir⁹¹².

Biz yazarın bu görüşüne katılmıyoruz. Çünkü müsadereye ilişkin 54. ve 55. madde birlikte okunduğunda, 4208 sayılı yasada da bulunan eşdeğer müsadere ve kazanç müsaderesinin ayrı ayrı düzenlendiği görülmektedir. Bu nedenle 4208 sayılı yasa ile 5237 sayılı yasa arasında bu açıdan bir farklılık bulunmamaktadır.

Sonuç olarak aklama suçu açısından eşya müsaderesinin uygulanması mümkündür ve son derece önemlidir. Aklama suçunun kasıtlı bir suç olması, suçun konusu olan gelirlerin sahiplerinin iyi niyetli olmaları mümkün olmadığı için aklama suçundan mahkumiyet kararı verilmesi halinde, suç gelirlerinin müsaderesine de karar verilmelidir. Müsadereye tabi eşyanın ele geçirilemediği hallerde kaim değer müsaderesine de karar verilebilmelidir. Sanığın kusuru olmadığı için cezalandırılmadığı ya da muhakeme esnasında ölmesi halinde dahi müsadereye karar verilmelidir.

(2). Kazanç Müsaderesi

TCK'nın kazanç müsaderesine ilişkin düzenlemesiyle, hukuk devletinde suçun bir kazanç elde etme yolu olarak görülmesinin engellenmesi ve suç işlemek suretiyle

olduğu durumlarda başvurulabilir. İspanya, malvarlığı esaslı müsadere sistemini kabul ettiğinden dolayı, muadil değerlerin müsaderesine imkân tanımamaktadır. Fransa'da, genel bir kural olarak suç gelirlerinin ve muadil değerlerin müsaderesi imkânı mevcuttur. Müsadere edilecek mallar yakalanamazsa veya artık mevcut olmazsa, muadil değerlerin müsaderesine hükmedilebilir. Suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin aklanması suçları ile ilgili müsadere kararları, bu suçtan dolayı mahkûm olan gerçek veya tüzel kişiler için verilebilir. Gerçek kişiler için verilen suç gelirlerinin müsaderesi kararı, suçlunun malvarlığının tamamen veya kısmen müsaderesi şeklinde tali bir ceza olarak uygulanabilir. Hollanda'da, malların müsaderesine ek olarak, müsadere müstakil bir ceza olarak uygulanabilir. **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.494 - 495.

⁹¹² **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.69, 70.

kazanç elde edilmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Böylelikle kazanç müsaderesi, suç gelirlerinin aklanması, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti, dolandırıcılık, kaçakçılık, ihaleye fesat karıştırma gibi ekonomik çıkar elde etme amacıyla işlenen suçlara karşı etkin biçimde caydırıcılık özelliği olan bir yaptırım niteliğine kavuşturulmuştur⁹¹³.

Suç gelirlerinin aklanması suçu 5237 sayılı TCK ile genel kod niteliğindeki ceza yasası içinde düzenlendiği için 4208 sayılı yasada yer alan eşdeğer ve kazanç müsaderesi de bu yasanın içinde ve genel hükümler bölümünde düzenlenmiştir.

Kazanç müsaderesinin konusu oluşturan değerler, TCK'nın 55. maddesinin 1. fıkrasına göre suçun işlenmesi ile elde edilen veya suçun konusunu oluşturan ya da suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ile bunların değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlardır. Ekonomik çıkar sağlamak amacıyla işlenen suçlarda suçun işlenmesi suretiyle veya dolayısıyla elde edilen gelirler kazanç müsaderesinin konusunu oluşturmaktadır⁹¹⁴.

Buna göre suçun işlenmesi ile elde edilen maddi menfaatler, suçun konusunu oluşturan maddi menfaatler, suçun işlenmesi için sağlanan maddi menfaatler ve bu maddi menfaatlerin değerlendirilmesi veya dönüştürülmesi sonucu ortaya çıkan ekonomik kazançlar, kazanç müsaderesine konu olacaktır⁹¹⁵. Bu bağlamda aklamaya tabi tutulan gelirlerin bu esnada bankada faizlendirilmesi halinde elde edilen faiz gelirleri ya da bu gelirler ile alınan taşınmazın değerlenmesi sonucu arada oluşan bedel farkı da müsadereye konu olacaktır⁹¹⁶. Nitekim Yargıtay 4208 sayılı yasa döneminde vermiş olduğu bir kararında suç konusu paranın nemasının müsadere edilmemesini bozma nedeni yapmıştır⁹¹⁷.

Aklama suçunun gerçekleşmesi esnasında kullanılan, suçun konusunu oluşturan eşya, öncül suçlardan elde edilmiş gelirler bir başka deyişle malvarlığıdır.

⁹¹³ Bkz: Adalet Komisyonu Raporu ve 55. maddenin gerekçesi.

⁹¹⁴ **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.533, 534; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.695, 696.

⁹¹⁵ **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.933.

⁹¹⁶ **Ercan**, a.g.e., s.139.

⁹¹⁷ "...4208 sayılı Kanunun 7/1. maddesi uyarınca suça konu paranın nemasının da müsaderesi gerektiğinin gözetilmemesi, yasaya aykırıdır." Yargıtay 7. CD, 05.07.2002, 9401 – 10802, akt. **Hatipoğlu/Parlar**, a.g.e., s.894.

Benzer şekilde aklama suçunun işlenmesinden sonra elde edilen “*aklanmış gelir*” de suçun işlenmesiyle oluşan eşyadır. Dolayısıyla her iki halde de aklama suçunun konusu oluşturan suç gelirleri müsadereye tabi olmaktadır. Örneğin bir mali müşavirin başkasına ait suç gelirini aklaması ya da buna yardım etmesi karşılığında elde ettiği kazanç 55. maddeye göre müsadere edilecektir⁹¹⁸.

Bu dört tür maddi menfaatin müsadereyi ancak söz konusu menfaatlerin suçun mağduruna iade edilememesi halinde mümkün olacaktır. Aksi takdirde müsadereye karar verilemeyecektir⁹¹⁹. Aklama suçunun belli bir mağduru olmadığı için bu durumun gerçekleşmesi mümkün değildir, dolayısıyla diğer şartların varlığı halinde müsadereye karar verilebilecektir.

Kazanç müsadereyesine karar verilebilmesi için kasti bir suçun işlenmiş olması ve bu yolla bir kazancın elde edilmiş olması gerekmektedir⁹²⁰. Her ne kadar madde metninde açıklık bulunmasa da işlenen suçun kasıtlı bir suç olması gerekir⁹²¹.

Eşya müsadereyesinde olduğu gibi kazanç müsadereyesi açısından da işlenen eylemin suç oluşturmaya yeterli olup ayrıca failin bu suçtan dolayı kusurlu bulunması gerekmemektedir. Ayrıca suçtan elde edilen gelirin suçun işlenişine katılanlar veya üçüncü kişiler lehine sağlanması müsadere kararı açısından önemli değildir. Söz konusu üçüncü kişi, gerçek kişi olabileceği gibi tüzel kişi de olabilecektir⁹²². Böylelikle ticari faaliyetlerin gerçekleştirildiği tüzel kişilerin organ veya temsilcileri tarafından işlenen suçlarla tüzel kişi lehine maddi yarar sağlanması halinde, bu yararlar da müsadere edilecektir⁹²³. Örneğin banka yönetici ve/veya çalışanlarının bizzat gerçekleştirdikleri ya da yardım ettikleri aklama eylemleri neticesinde banka lehine yarar sağlamaları halinde, bu maddi yararlar müsadere edilecektir.

Kazanç müsadereyesine hükmedilmesi için, suç yoluyla elde edilen kazancın belirlenmesi gerekir. Tabiatıyla böyle bir belirlemenin gerçekleşemediği

⁹¹⁸ Ercan, a.g.e., s.102.

⁹¹⁹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.497, 498.

⁹²⁰ Gedik, Müsadere, 202.

⁹²¹ Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.696.

⁹²² Gedik, Müsadere, 202; Koca/Üzülmöz, a.g.e., s.534, 534; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.696.

⁹²³ Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.697.

hallerde müsadere kararı verilmesi de mümkün olamayacaktır. Kısmi bir tespit yapılmış ise o kısmın müsaderesine karar verilmelidir. Ancak bu ihtimal nedeniyle yasa koyucu ekonomik çıkar elde etme amacıyla işlenen bazı suçlarda yüksek adli para cezaları öngörmüştür⁹²⁴.

b. Tüzel Kişiler Hakkında Uygulanacak Güvenlik Tedbirleri

Tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleri, TCK'nın 60. maddesinde düzenlenmiş⁹²⁵ ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında “*müsadere*” ve “*iznin iptali*” yaptırımlarının uygulanabileceği belirtilmiştir. Bu düzenleme öğretide, kamu hukuku tüzel kişilerinin bu yaptırımın uygulama alanı dışında bırakılması nedeniyle TCK'nın 3. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğu gerekçesiyle eleştiri konusu yapılmıştır⁹²⁶.

Aklama suçunda geleneksel olarak en çok kullanılan araçlar olan bankalar ve finans kurumları, BBDK'nın vermiş olduğu izinle faaliyette bulunabildikleri için, bu iznin iptali tedbiri özellikle bu kurumlar açısından uygulama alanı bulabilecektir. Örneğin, bankacılık faaliyeti çerçevesinde aklama suçunun işlenmesi halinde, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 10. maddesine göre verilen faaliyet izninin iptaline karar verilebilecektir⁹²⁷.

Tüzel kişiler hakkında iznin iptali güvenlik tedbirinin uygulanabilmesi için bazı şartlar öngörmüştür. Buna göre iznin iptal edilebilmesi için ilk olarak kasıtlı bir suçun varlığı ve suçtan mahkûmiyet kararının verilmesi gerekir. Suç gelirlerinin aklanması suçu kasıtlı işlenebilen bir suç olduğundan bu şart yerine gelmektedir.

⁹²⁴ Ancak öğretide kazanç müsaderesinin suçtan elde edilen yarar tutarında olup olmayacağının ileride tereddütlere neden olacağını, çünkü yazımın açık olmadığını ifade eden yazarlar bulunmaktadır. Bkz: **Duygun Yarsuvat/Köksal Bayraktar/Necmi Yüzbaşıoğlu/Erdoğan Bülbül/Ümit Kocasakal/E. Eylem Aksoy/Pınar Memiş/Gülşah Kurt/Çağla Tansuğ/Didem Yılmaz**, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Galatasaray Üniversitesi'nin Görüşü” Türk Ceza Kanunu Reformu – Makaleler Görüşler Raporlar, İkinci Kitap, Ed: Teoman Ergül, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.303.

⁹²⁵ TCK m.60 - (1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir.

(2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır.

(3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hakim bu tedbirlere hükmetmeyebilir.

(4) Bu madde hükümleri Kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır.

⁹²⁶ **Yıldız**, Türk Ceza Kanunu, s.33.

⁹²⁷ **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.720; **Artuk/Gökçen/Yenidünya**, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.957.

Mahkumiyet ise yargılamada sanık olan tüzel kişinin organ ya da temsilcisi açısından gerçekleşecektir. Aslında güvenlik tedbirine hükmedilmesi için bir mahkumiyet kararına gerek bulunmamaktadır, çünkü bunlar ceza değil, failin ve toplumun korunması için öngörülen tedbirlerdir. Dolayısıyla kişi kusurlu olmasa, yani suçun unsurları gerçekleşmekle birlikte kişi kınanamadığı için ceza vermek mümkün olması bile güvenlik tedbirine karar verilmesi mümkündür. Ancak yasa koyucu tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbiri açısından bu genel düzenlemeden ayrılmış ve mahkumiyet kararın bulunmasını tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanmasının şartı olarak düzenlemiştir.

İkinci şart ise aklama suçunun bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin katılımıyla işlenmesidir. Buna göre tüzel kişilerin organ ya da temsilcisi konumunda olmayan çalışanlarının aklama işlemlerini yapması ve bunda tüzel kişiliği araç olarak kullanması hatta kendi mesleki kariyeri için tüzel kişinin organ ve temsilcilerinin haberi olmadan tüzel kişiliğe bundan yarar sağlaması halinde bu yaptırımların uygulanması mümkün olmayacaktır. Dolayısıyla *“organ ve temsilcinin katılımıyla”* ifadesiyle kastedilenin, ya bizzat tüzel kişinin organ ve/veya temsilcisi statüsünden olan kişinin aklama işlemini gerçekleştirmesi ya da bu kişinin verdiği emir ile tüzel kişi çalışanının aklama işlemini yapmasıdır.

Üçüncü şart ise söz konusu yaptırımın ancak tüzel kişinin yararına suçun işlenmesi halinde uygulanabilecek olduğudur, yoksa uygulamada çok sık görüldüğü üzere banka ve finans kuruluşlarının aracı olarak kullanıldığı, hatta bu kurumların çalışanlarının kendi yararlarını gözeterek aklama işlemlerine katıldığı durumlarda bu yaptırım uygulama alanı bulamayacaktır. Bu yaptırımın özellikle bankaları ya da özel finans kurumlarını ele geçirerek aklama işlemlerinde kullanan organize suç örgütlerinin kullandığı bankalarda ya da aklama işlemlerinden bizzat kendisi çıkar elde eden kıyı bankalarında uygulanması mümkün olacaktır. Ancak bunların dışındaki tüzel kişiler yararına aklama işleminin gerçekleştirilmesi ve bu tüzel kişilerin de bir kamu kurumundan almış olduğu izne dayalı olarak faaliyette bulunması halinde bu iznin iptal edilmesi de pekala mümkündür.

Bu konudaki dördüncü şart aklama suçunun kamu kurumunun verdiği izinden kaynaklanan yetkinin kötüye kullanılması suretiyle işlenmiş olmasıdır. Örneğin bir bankanın ya da finans kurumunun kendisine verilen izin kapsamında gerçekleştirdiği mevduat toplamak ya da elektronik fon transferi yapmak suretiyle kendi yararına aklama işlemleri yapması halinde bu şart gerçekleşmiş olacaktır⁹²⁸.

Son olarak bu yaptırımın uygulanabilmesi için ilgili suç tipinde, “*tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri uygulanır*” tarzında açık bir düzenlemenin bulunması gerekir. TCK’da aklama suçunun düzenlendiği 282. maddenin 5. fıkrasında bu yönde açık bir düzenleme bulunduğu için aklama suçundan yarar sağlayan tüzel kişiler hakkında iznin iptali tedbirinin uygulanması mümkündür⁹²⁹.

Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta ise tüzel kişi hakkında iznin iptali güvenlik tedbirine karar verildiği durumlarda, tüzel kişinin hukuken varlığını devam ettirmesidir. Tüzel kişiliğin feshi kararından farklı olarak, bir tüzel kişi hakkında iznin iptali kararı verilmesi halinde, hukuken varlığını devam ettiren tüzel kişinin yürütmüş olduğu faaliyete ya da faaliyetlerden birine ilişkin bir izin iptal edilmekte ve bu alanda yapılan faaliyet yasaklanmaktadır. Söz konusu izin iptali kararı bir sınai ve/veya iktisadi tesise ya da faaliyete ilişkin olarak verilebilir⁹³⁰. Tüzel kişiliğin bünyesinde çok sayıda faaliyet ve işletmenin bulunması halinde, tüzel kişiliğin aklama suçuyla ilgisi olmayan faaliyet ve işletmeleri hakkında da uygulanabilecek bir iznin iptali kararı verilmemelidir. Çünkü bu durumda verilen karar bir güvenlik tedbiri olmaktan çıkıp, ceza sorumluluğun şahsiliği ilkesini de zedeleyen bir cezaya dönüşecektir.

Bu konuda anılması gereken bir diğer konu da tüzel kişiye verilmiş olan birden fazla iznin varlığı halinde bunlardan hangisinin ya da hangilerinin iptaline karar verileceğidir. Buna verilecek ilk cevap yasanın düzenlemesine göre, kötüye kullanılan yetkiyi tüzel kişiye tanıyan iznin iptaline karar verilmesi gerektiğidir. Ancak bu konuda uygulamada çeşitli zorlukların ortaya çıkması mümkündür. Zira bu

⁹²⁸ Sönmez Işık, a.g.e., s.158.

⁹²⁹ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.956, 957; Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.720; Özbek/Kanbur/Bacaksız/Doğan/Tepe, a.g.e., s.598.

⁹³⁰ Özgenc, Türk Ceza Hukuku, s.200, 720; Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.957.

yaptırıma muhatap olması en olası kurumların başında bankalar gelmektedir; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ise çok sayıda izin vermektedir. Örneğin 6. maddesiyle bankanın kuruluşunun veya Türkiye’de şube ve ya temsilcilik açmaya, 10. maddesiyle faaliyete, 14. maddesiyle ise yurt dışında şube veya temsilcilik açma, ortaklık kurma veya kurulmuş ortaklıklara katılmaya ilişkin izinleri vermektedir. Buna göre Bankacılık Kanunu’na dayanılarak verilen bu izinler çerçevesinde faaliyet gösteren bir bankanın organ veya temsilcilerinin katılımıyla işlenen bir aklama suçu neticesinde bu izinlerden hangisinin iptaline karar verileceği bir sorun olarak yargılama makamının karşısına çıkacaktır⁹³¹.

Bize göre bu durumda öncelikle aklama eyleminde hangi izne dayanılarak işlem yapıldığı belirlenmeli ve TCK’nın 60. maddesinin 3. fıkrası da dikkate alınarak, izinin iptali halinde en hafif etkilerin görüleceği iptalden en ağırına doğru hareket edilmeli ve iznin iptali halinde bunun sonuçlarından etkilenecek üçüncü kişilerin çıkarları da gözetilmelidir. Bize göre özellikle hem ekonomik açıdan kilit taşı rolünü üstlenen, önemli bir istihdam yaratan ve istikrarlı grafik sergileyen bir banka hakkında, bir ya da birkaç aklama eyleminde kullanıldığı gerekçesiyle faaliyet izninin iptaline karar verilmesi orantısız bir yaptırım olacaktır. Dolayısıyla bu güvenlik tedbirinin uygulanmasına ilişkin olarak her somut olayın özellikleri değerlendirilerek bir sonuca ulaşılması en doğru çözüm yolu olarak görülmektedir.

Aklama suçundan yarar elde eden özel hukuk tüzel kişileri hakkında uygulanabilecek bir diğer güvenlik tedbirini de “*müsadere*” oluşturmaktadır. Bunun uygulanabilmesi için kasten işlenmiş bir suçun varlığı, suçun tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin katılmasıyla oluşması, bu suçtan tüzel kişi lehine bir yararın elde edilmiş olması, bu suçtan dolayı tüzel kişi organ ya da temsilcisi olan gerçek kişinin mahkum olması⁹³² ve ilgili suç tipinde “*tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri uygulanır*” tarzında açık bir düzenlemenin bulunması gerekir. TCK’da aklama suçunun düzenlendiği 282. maddenin 5. fıkrasında bu yönde açık bir düzenleme

⁹³¹ Sönmez Işık, a.g.e., s.160.

⁹³² Suçtan mahkum olma şartı, yalnızca tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbiri kapsamında uygulanacak müsadere için geçerlidir. Yoksa yasanın 54. ve 55. maddelerinde düzenlenen müsadere güvenlik tedbiri açısından bir suçun işlenmesi gerekli olup, ayrıca bundan bir mahkumiyet kararı verilmiş olması gerekmemektedir.

bulunduğu için aklama suçundan yarar sağlayan tüzel kişilerin suçtan elde ettikleri gelirlerinin müsadere edilmesi mümkündür⁹³³.

Ancak TCK'nın 60. maddesinin 3. fıkrası gereğince yukarıda belirtilen şartlar gerçekleşse dahi tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması zorunlu değildir. Bu tedbirlere karar verilir iken, işlenilen suçun ağırlığıyla uygulanacak tedbir arasındaki orantı gözetilmelidir. Tüzel kişi hakkında iznin iptali ya da müsadere tedbirlerinin uygulanması halinde işlenen suça göre daha ağır sonuçların ortaya çıkması söz konusu olacaksa bu tedbirlere hükmedilmemelidir⁹³⁴. Bu düzenlemeden yasa koyucunun burada orantılılık ilkesini benimsediği görülmektedir^{935, 936}.

Ayrıca 5918 s. yasa ile 5326 s. Kabahatler Kanunu'na eklenen 43/A maddesine göre “...*bir özel hukuk tüzel kişisinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ... 282'nci maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçunun ... tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye on bin Türk Lirasından iki milyon Türk Lirasına kadar idarî para cezası...*” verilmesi öngörülmüştür.

Buna göre değişiklik gerekçesinde de belirtildiği üzere, tüzel kişilerin faaliyetlerinin hukuki açıdan disipline edilebilmesini sağlamak amacıyla, organlarını oluşturan veya temsilcisi sıfatını taşıyan kişilerin en azından dikkat ve özen yükümlülüğünü vurgulamak için, belirli suçların bir özel hukuk tüzel kişisinin yararına işlenmesi halinde, bu suçları işleyen gerçek kişiler hakkında ceza yaptırımını,

⁹³³ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.957.

⁹³⁴ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.957; Koca /Üzülmmez, a.g.e., s.558.

⁹³⁵ Koca /Üzülmmez, a.g.e., s.558.

⁹³⁶ Öğretide bu görüşün aksine bu düzenlemenin yaptırımdaki çelişkiyi gidermek amacıyla yapıldığını ifade eden yazarlar da bulunmaktadır: “...Yukarıda belirttiğimiz üzere, aslında tamamen 3. kişinin eyleminden dolayı uygulanacak bu önlemlerle suçsuz kimselerin de cezalandırılacağını ve mağdur olabileceğini de öngören kanun koyucu böyle bir istisna hükme de yer vermek zorunda kalmıştır. Maddenin gerekçesinde de açıkça ‘iyi niyetli üçüncü kişiler bakımından telafisi güç kayıplar meydana gelebilir’ ifadesi de bunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu tür önlemlerin uygulanması halinde tüzel kişiliğin suça katılan temsilci ya da organları dışındaki ortaklarının telafisi güç kayba uğramayacağı bir örneğe rastlamak oldukça zor olsa gerektir.” Yıldız, Türk Ceza Kanunu, s.33, 34.

tüzel kişi hakkında ise güvenlik tedbiri niteliğinde idari para cezası yaptırımının uygulanması öngörülmüştür⁹³⁷.

İ. Soruşturma ve Kovuşturma

1. Soruşturma ve El Koyma Koruma Tedbiri

Aklama suçuna ilişkin soruşturma aşamasında 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 17. maddesinin 1. fıkrası gereğince aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunması halinde 5271 sayılı CMK'nın 128. maddesine göre suçun konusu oluşturduğundan şüphelenilen malvarlığı değerlerine el konulması mümkündür.

El koyma kararının kural olarak yargıç tarafından verilmesi gerekmele beraber, gecikmesinde sakınca bulunan hallerde savcılığın da el koyma kararı vermesi mümkündür. Ancak yargıç kararı olmaksızın yapılan el koyma işleminin yirmi dört saat içinde görevli yargıcın onayına sunulması gerekmektedir. Söz konusu el koyma işlemi hakkında yargıç en geç yirmi dört saat içinde onaylayıp onaylamama hususunda karar verecek; onaylanmama halinde savcılığının kararı kendiliğinden hükümsüz kalacaktır. Aslında bu CMK'da yer alan el koyma koruma tedbiriyle paralel olan bir düzenlemedir, ancak CMK'nın 128. maddesinin 2. fıkrasında bu durum açıkça belirtilmediği için CMK'daki bu boşluğu gidermek adına 5549 sayılı yasanın 17. maddesinde bu hükme yer verilmiştir.

Aklama suçları açısından en çok uygulanacak koruma tedbiri el koymadır. 5549 sayılı yasanın 17. maddesinin 1. fıkrası gereğince, aklama suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphenin bulunması halinde CMK'nın 128. maddesindeki yöntem gereğince şüpheli ya da sanıkların malvarlıklarına el konulması mümkündür. Ancak el koyma koruma tedbirinin düzenlendiği 5271 sayılı CMK'nın 128. maddesinin 2. fıkrasında bu tedbirin uygulanabileceği suç tipleri tek tek sayma yöntemiyle gösterilmiş ancak aralarında suç gelirlerinin aklanması suçu sayılmamıştır. Her ne kadar CMK'nın 123. maddesinde, “eşya ve kazanç müsaderesinin konusunu oluşturan malvarlığı değerleri muhafaza altına alınır” denilmekte ise de, CMK'nın 128.

⁹³⁷ Artuk/Gökçen/Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s.957.

maddesinin uygulanabilmesi için bu maddenin 1. fıkrası gereğince, el konulacak malvarlığı değerlerinin soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan elde edilmesi şartı aranmaktadır. Buna karşın aklama suçunun konusunu daima öncül suçlardan elde edilmiş gelirler oluşturmaktadır, oysa aklama suçuna ilişkin soruşturma ve kovuşturmada öncül suçlar konu yapılmamaktadır. Dolayısıyla CMK'nın 128. maddesinde düzenlenen el koyma tedbirinin yorum yapılmaksızın aklama suçu açısından uygulanması mümkün değildir⁹³⁸.

Ancak yukarıda belirttiğimiz üzere hem 5549 sayılı yasanın 17. maddesi ile yapılan düzenleme gereğince hem de ceza muhakemesi hukuku açısından olanaklı olan genişletici yorum ve kıyasın kullanılması suretiyle aklama suçları açısından el koyma tedbirinin uygulanmasının öncelikle gerekmesi nedeniyle, bu tedbirin uygulanması mümkündür⁹³⁹.

2. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Mahkemelerin görev ve yetkilerinin düzenlendiği 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesi uyarınca aklama suçunda görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir⁹⁴⁰. Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nitelikli hali halinde ise farklı bir düzenleme getirilmiştir.

5918 sayılı yasanın 7. maddesiyle, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yapılan değişiklik ile aklama suçunun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde yargılamayı yapmakla; uygulamada “özel yetkili ağır ceza mahkemeleri” olarak bilinen, Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenen illerde görevlendirilen ağır ceza mahkemeleri görevlendirilmişlerdir. Bunun nedeni olarak madde gerekçesinde “*örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun, daha etkin bir şekilde soruşturulması*

⁹³⁸ Ercan, a.g.e., s.147.

⁹³⁹ Aynı görüşte bkz. Ercan, a.g.e., s.147.

⁹⁴⁰ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.101; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.483; Ercan, a.g.e., s.143, 144; Meran, Basın Yoluyla, s.335.

ve kovuşturulması amacıyla, bu suçların da Ceza Muhakemesi Kanununun 250'nci maddesine göre görevlendirilen ağır ceza mahkemelerinde görülmesi amacıyla bu düzenleme(nin) yapıl(dığı)" ifade edilmiştir.

Biz yasanın gerekçesinin, söz konusu mahkemelerin ve bu mahkemeler nezdinde yer alan savcılıkların örgütlü suçluluk alanındaki uzmanlıklarından faydalanmak üzere bu değişikliğin yapıldığı şeklinde yazılmasının daha doğru olacağını düşünmekteyiz. Zira gerekçenin bu tarzı, suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmemesi halinde soruşturmasını ve kovuşturmasını yapacak savcılıkları ve mahkemeleri daha az etkin olmakla ya da etkin olmamakla itham ettiği anlamının çıkarılmasına yol açmaktadır. Bir yasanın gerekçesinde ise savcılıkları ve mahkemeleri itham edici bir ifadenin yer almasının hukuk devleti ve devletin bütünlüğü anlayışıyla bağdaşması mümkün değildir.

Aklama suçunda yetkili mahkeme ise CMK'nın 12. maddesinde yer alan genel yetki kuralına göre belirlenecektir. Dolayısıyla aklama suçu açısından suçun işlendiği yer asliye ya da özel yetkili ağır ceza mahkemesi yetkili mahkeme olacaktır. Buna göre suçtan elde edilen gelirlerin yurt dışına çıkarıldığı yer veya yasal görünüm kazandırmaya yönelik işlemin yapıldığı yer mahkemesi yetkili olacaktır. Örneğin suç gelirlerinin yatırıldığı banka şubesinin bulunduğu, taşınmazın ya da arabanın alındığı, hayat sigortası poliçesinin yapıldığı, ticari işletme devrinin yapıldığı, hisse senedi alım emrinin verildiği, kambiyo işleminin ya da havale işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkili olacaktır⁹⁴¹.

4208 sayılı yasada yer alan "*karaparanın bulunduğu yer*" mahkemesini yetkili kılan düzenlemeye 282. madde yer verilmemesi, yetkinin genel düzenlemeye tabi tutulması yerinde bir düzenleme olmuştur⁹⁴².

Ayrıca 5549 sayılı yasanın 18. maddesi gereğince aklama ve terörün finansmanı suçundan dolayı yapılan soruşturma sonucunda verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya düzenlenen iddianame, kovuşturma sonucunda verilen

⁹⁴¹ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.101; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.483; **Sönmez Işık**, a.g.e., s.149; **Ercan**, a.g.e., s.144.

⁹⁴² **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.101.

hüküm ve 5549 sayılı yasanın 17. maddesine göre verilen el koyma kararının bir örneği, söz konusu kararların verildiği ayı izleyen ayın sonuna kadar soruşturmayı yürüten savcılıklar ve/veya kovuşturmayı yapan mahkemeler tarafından MASAK'a bilgi verme amaçlı olarak gönderilecektir.

3. Zamanaşımı

Aklama suçunun zamanaşımı, 4208 sayılı yasadaki düzenlemeden farklı olarak TCK'nın genel hükümlerine bırakılmıştır. 4208 sayılı yasada suç tipi düzenlendiği gibi, suç tipine ilişkin zamanaşımı da 765 sayılı TCK'dan farklı olarak on beş yıl olarak düzenlenmiş idi⁹⁴³. Ancak 5237 sayılı TCK'da, aklama suçu düzenlendiği gibi suça ilişkin zamanaşımı için de ayrı bir düzenlemeye gidilmemiş, genel hükümlerin uygulanmasıyla yetinilmiştir. 4208 sayılı yasada ayrı bir düzenleme yapılmasının nedeni ise 765 sayılı TCK'da suçun cezasına göre uygulanacak zamanaşımı süresinin 102. maddeye göre beş yıl, zamanaşımını kesen hallerin bulunması halinde ise en fazla yedi yıl altı ay olması bunun ise aklama suçu açısından kısa bir zaman olmasıdır. 765 sayılı TCK'daki çok eleştirilen bu husus dikkate alınarak 5237 sayılı TCK'daki zamanaşımı süreleri çok daha uzun tutulmuştur.

Buna göre 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde yer alan suçun basit haline ilişkin hapis cezası üç yıldan yedi yıla kadar olduğu için, yasanın 66. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi gereğince suçun zamanaşımı on beş yıldır. Dosyada bulunan delillerin suçun nitelikli halinin uygulanmasını gerektirmesi halinde ise zamanaşımı süresi bu nitelikli hallerdeki ceza miktarına göre belirlenecektir (m.66/3). Buna göre cezayı en çok arttıran nitelikli hal suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi olduğu için suçun üst sınırı on dört yıl olacak ve yine 66. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi gereğince suçun zamanaşımı on beş yıl olarak uygulanacaktır. Zamanaşımı kesen nedenlerin varlığı halinde ise 67. maddenin 4. fıkrası gereğince zamanaşımı süresi en fazla yarısı kadar uzayacağı için zamanaşımı süresi en çok yirmi iki yıl altı ay

⁹⁴³ Maddenin ilk halinde 10 yıl olan zaman aşımı süresi, 12 Aralık 2003 tarih ve 5020 sayılı yasanın 16. maddesi ile 15 yıla çıkarılmıştır.

olacaktır. Bizce bu süreler soruşturmanın ve kovuşturmanın yapılıp sonuçlandırılması için ölçülü ve kabul edilebilir sürelerdir⁹⁴⁴.

4208 sayılı yasada olduğu gibi aklama suçu için TCK'dan farklı bir zaman aşımı süresi öngörülmeyp, zamanaşımı süresinin belirlenmesinin 5237 sayılı TCK'daki düzenlemeye bırakılması yerinde bir düzenleme olmuştur. Böylelikle uygulamada zaman aşımı konusunda ortaya çıkan karışıklıkların ve hatalı uygulamaların önüne geçilmiştir. Nitekim uygulamada karşılaştığımız bir olayda, 4208 sayılı yasa döneminde bu yasanın 7. maddesinde düzenlenen kara para aklama suçunu işlendikleri iddiasıyla açılan dava gereğince yapılan yargılama sonucunda cumhuriyet savcısının talebiyle Şişli 5. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 4208 sayılı yasanın 8. maddesinde düzenlenen zaman aşımı süresi yerine 765 sayılı TCK'nın 102. ve 104. maddelerinde düzenlenen zaman aşımı süresi uygulanarak davanın düşmesine karar verilmiştir. Katılan vekilinin temyizi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 7. Ceza Dairesi, uygulanan yasa maddesinin hatalı olması üzerine bozma kararı vermiş; ancak bu esnada 4208 sayılı yasa mülga olduğundan olaya uygulanması gereken 5237 sayılı TCK'nın 66/1-e ve 67/4 maddeleri gereğince on iki yıllık dava zaman aşımı süresi dolduğundan davanın düşmesine karar vermek durumunda kalmıştır⁹⁴⁵. İşte 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde düzenlenen aklama suçunda, genel hükümlerde düzenlenen zaman aşımı sürelerinden farklı bir

⁹⁴⁴ Karşıt görüşte bkz: **Aydın/Yılmaz**, a.g.e., s.279; **Aydınşakir**, a.g.e., s.52.

⁹⁴⁵ "...19/11/1996 gün ve 22822 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak aynı gün yürürlüğe giren 4208 Sayılı Yasanın zamanaşımını düzenleyen 8'inci maddesi uyarınca dava zamanaşımı süresi 10 yıl olup bu süre daha sonra 12/12/2003 tarihli ve 5020 sayılı Kanunun 16 ıncı maddesi ile 'on beş' olarak değiştirilmiştir.

Sanıklara atılı suçun, dava zamanaşımı süresinin suç tarihi itibarıyla 10 yıl olduğuna dair 4208 sayılı yasanın 8. maddesindeki düzenleme 5549 sayılı kanunun 26. maddesi uyarınca yürürlükten kaldırılmış, 1.6.2005 günü yürürlüğe giren 5252 sayılı yasanın 12/b maddesi ile de 765 sayılı TCK.nu yürürlükten kaldırılıp yerine 1.6.2005 tarihinden itibaren 5237 sayılı TCK.nun yürürlüğe girdiği cihetle; incelemeye konu kamu davası, sanık yararına olan 5237 sayılı TCK.nun 66/1-e maddesinde öngörülen 8 yıllık asli dava zamanaşımına tabi olmuştur.

Açıklanan nedenlerle; 4208 sayılı yasada yer alan kara paranın aklanması suçlarında zamanaşımı süresi karar tarihi itibarıyla 765 Sayılı TCK'nun 102/4 maddesine göre değil, 4208 Sayılı Yasanın 8'inci maddesine göre hesaplanması gerekirken, uygulanma olanağı bulunmayan 765 Sayılı TCK'nun 102/4 ve 104/2 maddelerine dayanılarak kamu davasının zamanaşımı nedeniyle ortadan kaldırılmasına karar verilmesi,

Yasaya aykırı, katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan sair yönleri incelenmeyen hükmün bu sebepten dolayı 5320 Sayılı Yasanın 8/1. maddesi gereğince uygulanması gereken 1412 Sayılı CMUK.nun 321. maddesi uyarınca bozulmasına, ancak sanığa yüklenen suçun yasada gerektirdiği cezasının türü ve üst sınırı itibarıyla tabi olduğu, hükümden sonra yürürlüğe giren, 5237 Sayılı TCK'nın 66/1-e ve 67/4 maddelerinde öngörülen 12 yıllık dava zamanaşımının, suç tarihinden temyiz incelemeye tarihinin kadar gerçekleştiği anlaşıldığından ve bu husus yeniden yargılama yapılmasını gerektirmediğinden aynı yasanın 322. maddesindeki yetkiye dayanılarak sanıklar hakkındaki kamu davasının gerçekleşen zamanaşımı nedeniyle 5237 Sayılı TCK.nun 66/1-e ve 67/4 maddeleri uyarınca düşürülmesine, 04.03.2009 günü oybirliğiyle karar verildi." Yargıtay 7. CD, 2006/4481 E., 2009/3184 K. ve 04.03.2009 t. karar.

zaman aşımı süresi düzenlenmeyerek hem yasa içinde bütünlüğün korunması hem de bu tür hataların gerçekleşmesi engellenmek istenmiştir.

TCK'nın 68. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi gereğince aklama suçundan verilen mahkumiyet kararlarının infazı yirmi yıl geçmekle düşecektir. Bu arada bir kez daha vurgulayalım ki bu şekilde cezanın düşmesi hali; eylemi suç, faili de suçlu olmaktan çıkarmamakta, yalnızca toplum adına devlet bu kadar uzun süre geçtikten sonra bu suçun cezasının infazında yarar görmeyerek bu hakkını kullanmamaktadır.

Müsadereye ilişkin hüküm, TCK'nın 70. maddesi gereğince, kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilemeyecektir. Bu hüküm hem eşya hem de kazanç müsadresi açısından geçerli olup, bu sürenin geçmesiyle infaz gerçekleşmeyecektir⁹⁴⁶.

J. Uygulanacak Yasanın Belirlenmesi

Aklama suçunun 282. maddede düzenlenen ilk halinde, 4208 sayılı yasa döneminde işlenen bir suç nedeniyle hangi yasanın uygulanacağını, bir başka deyişle hangi yasanın sanığın lehine olduğunun belirlenmesinin ayrıca tartışılması ve belirlenmesi gerekmektedir. Zira hem 282. maddenin ilk halinde hem de 4208 sayılı yasada suçun cezası olarak iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülüyordu. Suç tiplerinde yer alan diğer unsurlar da karşılaştırıldığında soyut karşılaştırmayla belirgin bir sonuca ulaşamıyordu. Bu nedenle de haklı ve doğru olarak 5252 sayılı TCK'nın Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun'un 9. maddesine göre lehe olan hükmün, önceki ve sonraki yasaların ilgili bütün hükümleri olaya uygulanarak, ortaya çıkan sonuçların birbirleriyle karşılaştırılması suretiyle belirlenmesi gerektiği, yasa koyucunun lehe yasa uygulaması bakımından soyut değerlendirmeyi değil, her iki yasanın da olaya ayrı ayrı ve somut olarak uygulanmasından sonra ortaya çıkan somut neticeye göre bir değerlendirmeyi öngördüğü, Yargıtay'ın uygulamasının da bu yönde olduğu ifade edilmiştir⁹⁴⁷.

⁹⁴⁶ Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.535.

⁹⁴⁷ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.102.

Ancak suç tipinde 5918 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle suçun cezası üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası olarak düzenlenmekle bu tartışmaya son verilmiştir. Buna göre 1 Haziran 2005 tarihinden önce işlenen aklama suçları için 4208 sayılı yasanın mı yoksa 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinin ilk halinin mi uygulanacağına ilişkin bir tartışma her somut olay açısından yapılmalı ve buna göre karar verilmelidir⁹⁴⁸. 1 Haziran 2005 ile 5918 sayılı yasanın yürürlüğe girdiği günden bir önceki gün olan 8 Temmuz 2009 tarihleri arasında işlenen aklama suçları açısından 282. maddenin ilk hali, 9 Temmuz 2009 tarihinden itibaren ise 282. maddenin 5918 sayılı yasa ile değişik hali uygulanacaktır.

IV. Aklanmış Gelirlerin Satın Alınması ve Kabul Edilmesi Suçu (TCK m.282/2)

A. Genel Olarak

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde aklama suçu düzenlenirken, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere suçun maddi unsuru iki hareketten oluşacak biçimde düzenlenmiş ve bu bağlamda doğru ve yerinde olarak 4208 sayılı yasada olduğu gibi aklama suçunu oluşturan hareketler tek tek belirtilmemiştir. Ancak bu yapılırken, 4208 sayılı yasada aklama suçunu oluşturan hareketlerin arasında yer alan ancak aslında aklama işlemi gerçekleşikten sonra aklanmış gelirlerden faydalanmaya yönelik olan eylemler ayrıca düzenlenmemiş idi. Bu ise aklama suçuyla mücadelenin geniş kapsamlı yürütülmesi açısından bazı eylemleri ceza hukukunun dışında bırakması nedeniyle eksiklik oluşturmaktaydı.

İşte yasa koyucu hem bu eksikliği görerek hem de bu alandaki uluslararası yükümlülöklere uymak ve yeknesaklığı sağlamak amacıyla suç gelirlerinin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması eylemlerini suç olarak düzenlemiştir. Bu düzenleme 26 Haziran 2009 tarih ve 5918 sayılı yasanın 5.

⁹⁴⁸ "Soyut bir değerlendirme yapıldığında durumun belirlenmesi güçtür. Gerçekten YTCK düzenlemesi yukarıda da belirtildiği üzere ön suçları genişletmekle, suçu serbest hareketli bir suç haline getirmekle unsurlar bakımından aleyhe görünmektedir. Buna karşılık açıkça özel kastın öngörölmesi lehedir. Yaptırım dikkate alındığında hürriyeti bağlayıcı ceza bakımından aynı yaptırım söz konusu olmakla bu açıdan sorun yoktur. Ancak para cezası bakımından farklılık mevcuttur. Yukarıda belirtildiği üzere 4208 Sayılı kanunda aklanan paranın bir misli kadar para cezası söz konusuyken, YTCK'da bu ceza aklanan paranın miktarından bağımsız olarak 5 günden 20.000 güne kadar adli para cezasıdır. Beher günü 20 YTL ile 100 YTL arasında değişebilen bu para cezası teorik olarak 100 YTL ile 2.000.000 YTL (iki milyon YTL) arasında değişebilecektir. Sadece ceza miktarı söz konusu olduğunda ise hangi kanunun daha lehe olduğu, somut olayda uygulanacak olan para cezasına göre değişecektir." **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.102.

maddesiyle yapılmış ve 282. maddenin 1. fıkrasından sonra gelecek bir 2. fıkranın madde metnine eklenmesi ve diğer fıkraların bundan sonra gelecek şekilde devam ettirilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Söz konusu değişiklik yasası 27282 sayılı ve 9 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Madde gerekçesinde de açıkça ifade edildiği üzere 2. fıkra da yer alan bu düzenleme, 282. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçundan tamamen farklı ve bağımsız yeni bir suç tipidir⁹⁴⁹.

Bu suçun özellikle uluslararası yükümlülükler uymak ve yeknesaklığı sağlamak amacıyla düzenlendiği madde gerekçesinde de ifade edilmektedir. Buna göre 2. fıkra da yapılan suç tanımı ile 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi’nin 3(1)(c)(i) ve Palermo Sözleşmesi’nin 6(1)(b)(i) maddelerindeki aklama suçunu oluşturan “bulundurma” ve “kullanma” eylemlerinin karşılığında mevzuatımızda yer verilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu maddede yapılan değişikliklerle aynı zamanda 2005/60 sayılı “*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Mali Sistemlerin Kullanılmasının Önlenmesine Dair Avrupa Birliği Direktifi*” başta olmak üzere AB müktesebatı ile uyumun da sağlanmış olacağı madde gerekçesinde belirtilmiştir.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından öncül suçu, suç gelirlerinin aklanması suçu oluşturmakta ve manevi unsur açısından failde da kastın yanında mutlaka suçun konusu oluşturan malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğinin bilinmesi hususu aranmaktadır.

Bu yeni suç tipi her ne kadar normatif açıdan aklama suçundan bağımsız bir suç tipi olsa da organik açıdan aklama suçuna pek çok açıdan bağlıdır. Dolayısıyla aklama suçu için yapmış olduğumuz açıklamaların önemli bir bölümü bu suç tipi açısından da geçerli olacaktır. Tekrardan kaçınmak için “suç gelirlerinin aklanması suçu” için yapılan açıklamaların “aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu” açısından geçerli olması halinde kısa bir açıklama yapılacaktır ve ayrıntılar için aklama suçunun ilgili bölümüne yollama yapılacaktır.

⁹⁴⁹ “Maddeye ikinci fıkra olarak eklenen hükümle yeni bir suç ihdas edilmiştir. Buna göre, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek satın almak, kabul etmek, bulundurmak veya kullanmak fiilleri ayrı bir suç oluşturmaktadır.”

B. Suçla Korunan Hukuksal Değerler

Suç gelirlerinin aklanması suçuyla korunan hukuksal değer ile aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçuyla korunan hukuksal değer tamamen aynıdır. Zira bu suç tipiyle aklama suçunu oluşturan hareketlerden sonra, yani aklama işlemi gerçekleştikten sonraki aşamada gerçekleşen eylemler cezalandırılmak istenmektedir. Böylelikle ncl suçlar, aklama işlemleri ve aklama neticesinde elde edilen gelirlerden faydalanma aşamalarının son halkası bu düzenlemeyle suç haline getirilmektedir. Dolayısıyla suçla korunan hukuksal değer açısından suç gelirlerinin aklanması suçunun aynı başlıklı bölümüne yollama yapmakla yetiniyoruz.

C. Tipiklik

1. Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları

a. Fail

Bu suçun faili açısından en önemli özellik, aklama suçuna bir şekilde katılmış olan kişilerin bu suçun faili olmalarının mümkün olmamasıdır. Nitekim bu durum değişiklik maddesinin gerekçesinde “*Ancak, seçimlik hareketli bu suç dolayısıyla failin ceşalandırılabilmesi için, birinci fıkrada tanımlanan suçun işlenişine iştirak etmemiş olması gerekmektedir*” denilmek suretiyle açıkça ifade edilmiştir. Buna göre 1. fıkrada düzenlenen aklama suçundan faklı olarak bu suçun failinin “herkes” olması mümkün değildir. Suç gelirlerinin satın alınması ve bulundurulması suçunun faili ancak aklama suçuna fail, azmettiren ya da yardım eden sıfatıyla iştirak etmemiş bir kişi olabilecektir.

Suç failinin bu şekilde sınırlandırılmasının gerekçesi bize göre mantıksal bir zorunluluktur. Çünkü aklama suçuna iştirak etmiş bir kişinin aklamaya tabi tutulmuş suç gelirini satın alması pek karşılaşılacak bir durum değildir. Karşılaşılsa bile örneğin aklama işleminin yapılmasına yardım eden bir profesyonelin kaynağı suç geliri olan hisse senedini ya da taşınmazı parası karşılığı gerçek sahibinden alması halinde bu durum aklama işleminin devamı niteliğinde olacaktır. Benzer şekilde kabul etme, bulundurma ve kullanma hareketleri de aklama suçuna katılmış bir kişi

için aklama suçunun devamı ve hatta bu suçun maddi unsuru içinde yer alan hareketler olacaktır. Dolayısıyla aklama suçuna iştirak etmiş kişileri 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan suçtan ayrıca cezalandırmak, aynı eylemden dolayı iki ayrı ceza vermek anlamına gelecektir ki, bu suç genel teorisi açısından kabul edilmesi mümkün olan bir durum değildir.

Ayrıca bu durum, öncül suç failinin aklama suçunun faili olması durumuyla da karşılaştırılmamalıdır. Zira aklama suçunun koruduğu hukuksal değer ile öncül suçların korudukları hukuksal değerler birbirlerinden tamamen farklıdır. Oysa aklama suçunun koruduğu hukuksal değerler ile aklanmış gelirlerinin satın alınması ve bulundurulması suçunun koruduğu hukuksal değer tamamen aynıdır. Ayrıca öncül suçları oluşturan hareketler ile aklama suçunu oluşturan hareketler birbirlerinden tamamen farklıken, aklama suçunu oluşturan hareketler ile aklanmış gelirlerin satın alınması ve bulundurulması suçunu oluşturan hareketlerin aynı olması mümkündür.

Buna göre, hareketten yola çıkarak da failin özelliğinin anlamı ortaya çıkarılabilmektedir. Özellikle bulundurma, kabul etme ve kullanma hareketlerinin aklama suçu içinde yer alan çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin içinde değerlendirilmesi mümkündür. İşte bu durumda failin aklama suçuna iştirak etme iradesiyle hareket edip etmediği belirlenerek hangi suçun gerçekleştiği belirlenebilecektir.

Sonuç olarak yasa koyucu bu suç tipiyle, aklama suçuna katılmaksızın aklanmış gelirleri bu özelliğini bilerek kullanmak ya da bunlardan faydalanmak isteyen kişileri cezalandırmak istemiştir.

b. Mağdur

Suç gelirlerinin aklanması suçunda olduğu gibi, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun işlenmesiyle de toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes suçun

mağduru olmaktadır⁹⁵⁰. Buna göre aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun mağduru ve suçtan zarar göreni genel olarak kamu düzeni ve bu bağlamda toplumu oluşturan bireylerdir.

c. Suçun Konusu

(1). Genel Olarak

Aklama suçunun konusunu, altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edilen malvarlığı değeri oluşturmaktadır. Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun konusunu ise aklama suçunun konusu oluşturan malvarlığı değerlerinin aklanmış halleri oluşturmaktadır. Dolayısıyla suçun konusuna ilişkin olarak aklama suçu açısından yapılan açıklamaların tamamı bu suç açısından da geçerlidir. Aralarındaki tek fark, bu suçun konusunu aklama işlemi bittikten sonra meşru bir görünüm kazandırılmış suç gelirlerinin oluşturmastır.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu, konusuna göre zarar suçu mu yoksa tehlike suçu olduğu açısından değerlendirildiğinde, suç tanımında aklanmış gelirlerinin “satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması” hareketlerinden birisinin yapılmasının suçun oluşumu için yeterli olduğu, ayrıca bir zararın gerçekleşmesinin aranmadığı görülmektedir. Nitekim söz konusu hareketlerin suçun konusu olan aklanmış gelirler üzerinde gerçekleştirilmesi halinde bu gelirler ya da bu gelirlerin maliki ya da zilyedi olanlar kişiler herhangi bir zarara uğramamaktadır. Buna göre aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu bir *tehlike suçudur*.

Tehlike suçları da somut tehlike suçu ve soyut tehlike suçu olarak ikiye ayrılmaktadır. Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu bu açıdan değerlendirildiğinde, gerçekleşen eylem neticesinde suçun konusu olan aklanmış gelirler üzerinde somut bir tehlikenin gerçekleşmesinin aranmadığı görülmektedir. Buna göre aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu bir *soyut tehlike suçudur*. Gerçekten, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçuyla

⁹⁵⁰ Özgenç, a.g.e., s.209.

korunan hukuksal değer ve suçun belli bir mağdurunun bulunmaması hususu göz önünde bulundurulduğunda bu suçun bir soyut tehlike suçu olduğu görülmektedir.

Aklama suçunda olduğu gibi bu suç tipinde de yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda şüphelilerin veya sanıkların ilk ve en önemli savunmalarını genellikle üzerinde işlem yaptıkları malvarlığı değerlerinin aklanma işlemine tabi tutulmuş, suçtan elde edilmiş bir gelir olduğunu bilmedikleri olacaktır. Bu durumda yürürlükte bulunan mevzuata göre aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçuna ilişkin muhakemenin konusunu oluşturan gelirin 282. maddenin 1. fıkrasında tanımlanan suçtan elde edildiğinin ispatının, iddia makamı ve mahkeme tarafından yapılması gerekmektedir⁹⁵¹.

(2). Öncül Suç

Öncül suç hakkında aklama suçunun ilgili bölümünde yapmış olduğumuz genel açıklamalar bu suç tipi açısından da geçerlidir. Ancak bu suçun öncül suçunu bizzat aklama suçunun kendisi oluşturmaktadır. Nitekim bu durum madde gerekçesinde de *“Bu suçun öncül suçunu sadece maddenin birinci fıkrasındaki suç, yani suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçu oluşturacaktır”* denilmek suretiyle ifade edilmektedir.

Buna göre aklama suçu işlenmeksizin bu suçun gerçekleşmesi mümkün değildir. Öncelikle suçtan elde edilmiş gelirler aklama işlemine tabi tutulacak, aklama işlemi tamamlandıktan sonra, suçun konusunu oluşturan gelirlerin *“satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması”* hareketlerinin biri ya da birkaçının gerçekleştirilmesiyle 282. maddenin 2. fıkrasındaki suç gerçekleşmiş olacaktır. Dolayısıyla aklama suçu dışındaki bir başka ekonomik yarar sağlayan suçun bu suç açısından öncül suç olması mümkün değildir. Bu nedenle yasada bu suç tipi için ayrı bir adlandırma yapılmamasına rağmen, *“aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu”* ibaresinin kullanması tercih edilmiştir. Böylelikle bu suçun öncül suçunun ancak ve ancak suç gelirlerinin aklanması suçu olduğu da vurgulanmaktadır.

⁹⁵¹ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.121; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.440.

Bu başlık altında tartışılması gereken en önemli husus, aklama işlemine tabi tutulmaksızın, aklama suçunun öncül suçunu oluşturan herhangi bir suçtan elde edilmiş gelirlerin bunların suçtan elde edildikleri bilinerek “satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması” hareketlerine tabi tutulması halinde bunların suç oluşturup oluşturmayacağı, eğer suç oluşturacaksa hangi suç tipi içinde değerlendirileceğidir.

282. maddenin 2. fıkrasında tanımlanan hareketlerin konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin aklama işlemine tabi tutulmaksızın doğrudan “satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması” hareketlere tabi tutulması, ancak bunların 282. maddenin 1. fıkrasında belirtilen öncül suçlardan birisinden elde edilmiş olması halinde burada artık 1. fıkra da tanımlanan aklama suçu gerçekleştirecektir. Çünkü bu halde “satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma” hareketlerinin 282. maddenin 1. fıkrasında serbest hareketli olarak tanımlanan “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin içinde kaldığı kabul edilmelidir. Hem mantıksal açıdan hem de eylemlerin cezasız kalmaması açısından bu sonuca varılması gerekmektedir.

d. Eylem

(1). Genel Olarak

5237 sayılı TCK’nın 282. maddesinin 2. fıkrasında aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun hareket unsuru, aklanmış suç gelirlerinin “*satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması*” olarak tanımlanmıştır.

Bu suç tipine 4208 sayılı yasada ayrıca yer verilmemişti, ancak suç tanımında “...*bu yolla elde edildiği bilinen karaparanın başkalarınca iktisap edilmesi, bulundurulması, elde edenlerce veya başkaları tarafından kullanılması...*” hareketlerine yer verilerek aslında 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan suç tipine ait hareketlere yer verilmişti. 4208 sayılı yasada yer alan tanıma bakıldığında suçun konusunu oluşturan gelirlerin suçtan elde edildiğinin fail tarafından bilinmesi gerektiği belirtilmiştir. 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan suç tipinde ise failin suçun

konusunun aklama işlemine tabi tutulduğunu bilmesi aranmıştır. Bu, suçun konusunun bir suçtan elde edildiğinin bilinmesini de kapsamaktadır.

Aslında 4208 sayılı yasadaki düzenlemede 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde olduğu gibi teorik açıdan doğru bir ayırım yapılarak tanımlama yapılmamıştır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere 4208 sayılı yasada kara para aklama suçu son derece karışık ve kazuistik bir yöntemle tanımlanmıştır. Sonuçta aklama işleminin her basamağı cezalandırılmak istenmiş ancak bu doğru ifade edilememiştir. İşte 282. maddede yer alan düzenleme ile bu karışıklık giderilmeye çalışılmaktadır.

Ancak her iki suç tipinde yer alan hareket unsurlarındaki benzerlik bunların aynı suç olarak kabul edildiği anlamına gelmemektedir. 4208 sayılı yasada suç gelirlerinin satın alınması, kabul edilmesi (ikisi birlikte iktisap etme), bulundurulması ve kullanılması suç olarak kabul edilmiş iken, 282. maddenin 2. fıkrasında aklanmış gelirlerin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması suç haline getirilmiştir. Buna göre 4208 sayılı yasada düzenlenen aklama işleminin bizzat kendisidir, oysa bu hareketler 282. maddenin 1. fıkrasında “çeşitli işlemlere tabi tutma” hareketinin içinde düzenlenmişlerdir. 2. fıkradaki düzenleme ise aklama işlemi bittikten sonraki aşamayı düzenlemekte ve aklama işlemine katılmamış kişilerin aklanmış suç gelirlerinden bir şekilde faydalanmasını cezalandırmaktadır.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu, söz konusu gelirlerinin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ya da kullanılması suretiyle gerçekleştirilebilecektir. Dolayısıyla seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu seçimlik hareketlerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde suç tamamlanmış olur⁹⁵². Nitekim bu durum madde gerekçesinde de ifade edilmiştir. Seçimlik hareketlerden birisinin ya da bir kaçının birlikte gerçekleşmesi halinde dahi suç bir kez işlenmiş kabul edilecektir. Seçimlik hareketlerden birisinin tamamlanmış diğerinin ise teşebbüs aşamasında kalmış olması halinde, tamamlanmış olan harekete itibar edilerek suçun tamamlanmış olduğu kabul edilecektir⁹⁵³.

⁹⁵² Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.173; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.153.

⁹⁵³ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.174; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.153.

Bu seçimlik hareketlerin tamamı bağıli hareketli olarak düzenlenmiştir. Nitekim seçimlik hareketli suçların genellikle bağıli hareketli suçlar olarak düzenlendiğı görölmektedir⁹⁵⁴. Bu suçun gerçekleşmesi için satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma hareketlerinden birisinin aşağıda açıklanacağı üzere gerçekleştirilmesi gereklidir. Aksi takdirde suç gerçekleşmemiş olacaktır.

(2). Satın Alma

Satın almak, TDK sözlüğünde “*bir nesneyi belirlenen fiyatını ödeyerek kendine mal etmek*” olarak açıklanmaktadır. Suç tipinde de aklanmış gelirlerin satın alınması hareketiyle tam olarak sözcüğün sözlük anlamı kastedilmektedir. Buna göre satın almak hareketi, aklanmış gelirlerin bedeli ödenerek kişinin kendine mal etmesi ve dolayısıyla mülkiyetini elde etmesi anlamına gelmektedir.

4208 sayılı yasada yer alan kara para aklama suçunu oluşturan hareketlerden birisini “*iktisap etme*” oluşturmaktaydı. İktisap, “*kazanma, kazanım, edinme, bir şeyin mülkiyetini elde etme*” anlamına gelmekte⁹⁵⁵ ve bu hareketle suç gelirinin mülkiyetinin elde edilmesi kastedilmekteydi⁹⁵⁶. İktisap etme ile hem satın alma hem de kabul etme hareketi birlikte düzenlenmekteydi. Çünkü iktisap etme bir ivaz (bedel) karşılığı olabileceğı gibi, bunun ivazsız (bedelsiz) de olması mümkündür. 282. maddenin 2. fıkrasındaki düzenlemede ise bunun yerine ivazlı kazanımlar için satın alma, ivazsız kazanımlar için ise kabul etme kullanılmıştır. Sözlük anlamında da görüldüğü üzere satın alma hareketi ivazlı bir kazanım olup, ancak bir bedel karşılığı olabilir.

Medeni Hukuk anlamında suç gelirini oluşturan malın satın alınması şekli malın niteliğine göre Medeni Hukuk kurallarına göre çözülecektir. Buna göre taşınır mallın satın alınması için bunun teslimi yani zilyetliğinin devri gerekirken taşınmaz mallarda ya da özel bir sicile tabi mallarda bunun ilgili sicile tescili gerekecektir⁹⁵⁷.

⁹⁵⁴ Koca/Üzülmöz, a.g.e., s.152.

⁹⁵⁵ (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&ayn=bas&kelime=iktisap>, 22.09.2009.

⁹⁵⁶ Taşdelen, a.g.e., s.251; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Taşkın, a.g.e., s.172; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.384.

⁹⁵⁷ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.384; İpek, a.g.e., s.87.

Karşılığının ödendiğinin ayrıca ispatına gerek yoktur, zira karşılığı olmadığı için satın alma olarak değerlendirilemeyecek bir hareket bu kez de kabul etme olarak değerlendirilebilecektir. Nitekim malikin veya zilyedin değişikliği eylemi, suç gelirlerinin başkalarınca iktisap edinilmesini de kapsamaktadır⁹⁵⁸.

4208 sayılı yasada iktisap etme hareketinin ancak öncül suçu işleyen failin ve bu suça katılan kişilerin dışındaki üçüncü kişiler tarafından işlenebileceği ifade edilmektedir⁹⁵⁹. Öncül suçun fail/faillerinin veya öncül suçun işlenmesine katılanların öncül suçtan elde edilen suç gelirlerini iktisap etmesinin ayrıca suç oluşturmayacağı; zira bu kişilerin öncül suçu işlemekle ortaya çıkan suç gelirini zaten iktisap etmiş oldukları, dolayısıyla bu kişilerin hem öncül suçtan hem de bu suçtan elde edilen gelirin iktisabından sorumlu tutmanın mantıken olanaklı olmadığı kabul edilmektedir⁹⁶⁰. Ayrıca bu hareketin gerçekleşmesi için iktisabı gerçekleştiren failin suç konusu değer bir öncül suçtan elde edildiğini bilmesi gerektiği, suçun manevi unsuruna ilişkin bu bilme olmadan suçun gerçekleşmesi mümkün olmadığı ifade edilmektedir⁹⁶¹.

İşte bu iki önemli husus 282. maddenin 2. fıkrasında açıkça belirtilmiştir. Buna göre aklama suçuna katılmış kişinin aklanmış geliri satın alması halinde bu suç oluşmayacaktır. Aynı şekilde bu suçun failinin, satın aldığı şeyin aklama işlemine tabi tutulmuş bir suç geliri olduğunu bilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hem aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu gerçekleştirecek hem de TCK'nın 54. ve 55. maddelerine göre müsadere edilmesi de mümkün olmayacaktır.

(3). Kabul Etme

Kabul etmek burada almak anlamında kullanılmaktadır. Yukarıda açıkladığımız üzere satın almak ivazlı bir kazınım olarak kullanılmaktayken, bunun karşılığında “kabul etmek”, ivazsız (bedelsiz) bir kazınım olarak kullanılmaktadır. Böylelikle yasa koyucu aklanmış gelirlerin ister bir bedel karşılığı olsun ister bedelsiz

⁹⁵⁸ Taşdelen, a.g.e., s.252.

⁹⁵⁹ Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.42; Taşdelen, a.g.e., s.251; Taşkın, a.g.e., s.172.

⁹⁶⁰ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127; Taşdelen, a.g.e., s.251.

⁹⁶¹ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s. 384; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

bir kazandırmanın sonucu olsun, bu özelliği bilinerek alınması halini cezalandırmak istemiştir.

Kabul etmek hareketi, Medeni Hukuk anlamında bağışın kabul edilmesi şeklinde olabileceği gibi, ödünç, vedia vb. gibi her ne ad ve şekilde olursa olsun, bir hukuki sözleşmeye bağlı olsun ya da olmasın, suçun konusunun aklamaya tabi tutulma özelliği bilinerek karşılıksız kabul edilmesi anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla yasa koyucu kabul etme hareketinin altında yer alan sözleşme ilişkisine ve amaca itibar etmemiştir. Önemli olan suçun konusunu oluşturan nesnenin özelliğinin bilinmesi ve bunun karşılıksız olarak kabul edilmesidir.

4208 sayılı yasada yer alan kara para aklama suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketlerden birisi olan iktisap etme hareketi açısından öğretide iktisap etmenin yanında, *almak*, *elde etmek* gibi bir düzenleme ile kara paranın mülkiyete geçirilmeksizin sadece zilyetliğine sahip olunmasının da hareket modeli olarak düzenlenmesinin gerekli olduğu, zira çoğu kez kaynağın gizlenmesi için sadece zilyetlik ile yetinildiği, ayrıca iktisap etmeyi ortaya koyacak hareketleri belirlemenin de zor olduğu ifade edilmiştir⁹⁶². İşte 282. maddenin 2. fıkrasında kabul etme hareketine yer verilerek *almak*, *elde etmek* hareketleri de suç olarak düzenlenmiştir. Böylelikle 4208 sayılı yasa döneminde öğretide ifade edilen eleştirilen pek çoğu yasaya işlenmiş olmaktadır.

Ayrıca satın alma hareketinde de belirtildiği üzere, aklama suçuna katılmış kişinin aklanmış geliri kabul etmesi halinde bu suç oluşmayacaktır. Aynı şekilde bu suçun failinin, kabul ettiği şeyin aklama işlemine tabi tutulmuş bir suç geliri olduğunu bilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde hem aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu gerçekleştirecek hem de TCK'nın 54. ve 55. maddelerine göre müsadere edilmesi de mümkün olmayacaktır.

(4). Bulundurma

Bu hareket, suç örgütleri arasında nakit halindeki aklanmış gelirlerin değişim aracı olarak kullanılabilmesinin önlenmesi ve suç gelirleri ile mücadelede temel

⁹⁶² Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.384.

amaçlardan birisi olan, elde edilen gelirin kullanılmasını engelleyerek suç örgütlerinin gelir kaynaklarının ve sürekliliklerinin kesintiye uğratılması amacıyla düzenleme konusu yapılmıştır⁹⁶³. Böylelikle üçüncü kişiler yalnızca bulundurma eylemiyle dahi, özellikle suç örgütlerine yardımcı olamayacaklardır. Bu sayede aklanmış da olsa suç gelirleriyle bilerek temasta bulunan herkesin cezalandırılması ve organize suçluluk ve suç gelirleriyle etkili bir mücadelenin sağlanması amaçlanmaktadır.

Bu hareketin gerçekleşmesi için suç gelirlerinin kişinin muhafazası altında bulunmasının yanı sıra fiziken kişinin yanında olmasa bile kişinin hakimiyet alanı altında olması gerekmektedir⁹⁶⁴. Nitekim kişinin aklanmış gelirlerini bankadaki hesabında, evindeki kasada ya da gelirin bu özelliğini bilmeyen güvendiği bir kişinin yedinde tutması, bu duruma örnek oluşturmaktadır⁹⁶⁵. Dolayısıyla bu hareket taşınır mallar üzerinde gerçekleştirilebilir⁹⁶⁶.

4208 sayılı yasadaki düzenlemede bu hareketin de öncül suçu elde edenler tarafından işlenmesinin mümkün olmadığı, çünkü bu durumda, gelirin sahibine ulaşması anında elde edilen suç geliri üzerinde aklamaya yönelik bir işlemde bahsedilmeyeceği⁹⁶⁷, suç gelirin elde edilmesi için zaten bir suç işlendiği, işlenen bu suçun sonucu olarak da gelirin elde edildiği ve öncül suçun cezasının faile verileceği belirtilmiştir⁹⁶⁸. Bu açıklama 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan suç tipi açısından da geçerlidir. Yasa maddesinde de açıkça vurgulandığı üzere aklama suçu failinin, aklanmasına iştirak ettiği malvarlığı değerini bulundurması ayrıca bu suçtan cezalandırılmasını gerektirmeyecektir. Çünkü aklama suçuna iştirak eden kişi zaten mantıksal olarak aklama işlemi sırasında ve sonrasında söz konusu geliri hakimiyeti altında bulundurmaktadır.

Öğretide 5918 sayılı yasa ile 282. maddede değişiklik yapılmadan önce, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerinin önceki yasada öngörüldüğü şekliyle muhafaza etme ve saklanması anlamına gelen ve devam

⁹⁶³ İpek, a.g.e., s.88; Taşkın, a.g.e., s.173.

⁹⁶⁴ Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.385; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

⁹⁶⁵ Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

⁹⁶⁶ Taşdelen, a.g.e., s.251.

⁹⁶⁷ İpek, a.g.e., s.88; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.127.

⁹⁶⁸ Akar, a.g.e., s.120; Ergül, Karaparanın Aklanması, s.104; Taşkın, a.g.e., s.172.

eden niteliğinde bir hareket olan “bulundurmaya” kapsayıp kapsamadığı tartışılmış ve suç gelirlerinin örneğin çeşitli banka hesaplarına yatırıldıktan sonra burada muhafaza edilmesinin bulundurma anlamına geldiği ifade edilmiştir⁹⁶⁹. 5918 sayılı yasa ile 282. maddeye eklenen 2. fıkra ile aklanmış gelirlerin bulundurulması ayrı bir suç tipi haline getirildiği için bu tartışmaya da son verilmiştir.

(5). Kullanma

TDK sözlüğüne göre kullanmak sözcüğü, “*bir şeyden belli bir amaçla yararlanmak*”, “*işletmek, değerlendirmek*”, “*araç veya aleti işletmek, yönetmek*”, “*amacına ulaşmak için birinden veya bir şeyden yararlanmak, onu amacına alet etmek, sömürmek, istismar etmek*” olarak açıklanmaktadır⁹⁷⁰.

Buna göre aklanmış malvarlığı değerlerinden yararlanmak örneğin aklama amacıyla yapılan işlemler neticesinde elde edilen taşınmazda oturmak ya da otomobilden yararlanmak “*kullanmak*” olarak değerlendirilecektir. Dolayısıyla 4208 sayılı yasadaki kullanmak hareketiyle 282. maddenin 2. fıkrasında yer alan kullanmak hareketi farklılık göstermektedir. Zira 4208 sayılı yasadaki suç tipi açısından bu şekildeki kullanmak, aklama işlemi olarak kabul edilemeyeceği için bu şekildeki kullanmanın suçu oluşturacağı kabul edilmemekteydi⁹⁷¹. Oysa incelediğimiz suç tipi açısından durum farklılık göstermektedir. Çünkü bu suç tipiyle aklanmış malvarlığı değerlerinin her türlü kullanımı suç haline getirilerek bunlara yönelik talebin azaltılması ve buna paralel olarak suç işleme oranının da azaltılması amaçlanmaktadır.

⁹⁶⁹ Sönmez Işık, a.g.e., s.109.

⁹⁷⁰ (Çevrimiçi) <http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kullanmak&ayn=tam>, 22.09.2009.

⁹⁷¹ Aklama suçunda failin amacı öncül suç ile suç geliri arasındaki bağlantıyı ortadan kaldırmak ve öncül suçtan elde edilen geliri yasal bir gelir gibi göstermektir. Öncül suçtan elde edilen apartman dairesinin mesken olarak ya da elde edilen lüks arabanın özel araba olarak kullanılması halinde bunun gerçekleşmeyeceği açıktır. Dolayısıyla kullanma hareketinin aklama suçunu oluşturup oluşturmadığı hususunda belirleyici olan failin bu konudaki kastıdır. Aynı görüşte bkz: Taşdelen, a.g.e., s.252; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.128. Karşı görüşte bkz: Taşkın, a.g.e., s.169; Çelik/Koçağra/Güler, a.g.e., s.37.

Kullanma sözcüğü yukarıda belirtildiği üzere “*işletmek, değerlendirmek*” anlamına da gelmektedir. Buna göre suç gelirleri ile taşınır ya da taşınmaz mal satın alma, bankaya mevduat olarak yatırma, bu gelirler ile yasal işletmeler alma veya kurma, sermaye piyasası araçlarına yatırım yapma işlemleri de bu hareketi ve dolayısıyla aklanmış gelirlerin satın alınması ve kullanılmasını suçunu oluşturacaktır. Nitekim uygulamada da genellikle kullanma niteliğindeki bu hareketlerin öncül suç ve aklama suçuna hiç karışmamış görece *temiz kişiler* tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

f. Suçun Nitelikli Halleri

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından düzenlenen nitelikli hallerin tamamı cezayı ağırlatıcı niteliktedir. Bunlardan ilki suçun kamu görevlisi tarafından bu görevin ifası sırasında işlenmesi, ikincisi suçun belli bir meslek sahibi tarafından bu mesleğin icrası sırasında ve bunun sağladığı kolaylıktan faydalanılarak işlenmesi ve üçüncüsü suçun bir örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesidir.

Ayrıca yukarıda anılan ağırlatıcı nedenlerin ilk ikisinin varlığı halinde, maddedeki açık hüküm uyarınca sadece hapis cezası yarı oranında artırılabilecektir. Buna karşın üçüncü ağırlatıcı neden dolayısıyla hem hapis cezası ve hem de adli para cezası bir kat artırılabilecektir. Ağırlatıcı nedenler arasındaki bu farklılık öğretide eleştirilmektedir⁹⁷².

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda failin sıfatı dikkate alınarak 282. maddenin 3. fıkrasında “*bu suçun, kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılır*” şeklinde bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre failin kamu görevlisi olması veya belli bir meslek sahibi olması ve aklanmış gelirin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması veya kullanılması hareketlerinden birini görev ya da mesleklerini gerçekleştirirken yapmaları halinde

⁹⁷² Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.100.

ceza ağırlaştırılarak verilecektir. Böylelikle failerin kriminolojik profili dikkate alınarak cezayı ağırlatıcı yönde suçun nitelikli bir hali düzenlenmiştir.

TCK'nın 282. maddesinin 3. fıkrasındaki suçun nitelikli hali görünüşte özgü suç olarak düzenlenmiştir. Dolayısıyla burada faile sıfatından dolayı cezası arttırılarak verilecektir. Bunun önemi ise suça katılmada, sorumluluk statülerinin belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır⁹⁷³. Bir kişinin aklama suçunun nitelikli haline fail olarak katıldığıнын kabul edilebilmesi için 3. fıkra da belirtilen kamu görevlisi ya da belli bir meslek sahibi olması gerekir. Bu sıfatın bulunmaması halinde suça katılan diğer kişiler şartların gerçekleşmesi halinde ya suça yardım eden ya da suçun basit halinin faili olarak sorumlu olacaklardır. Çünkü bu ağırlatıcı neden, eyleme ilişkin olmayıp şahsi bir ağırlatıcı nedendir ve bu sıfatı taşımayan suça katılanlara etki etmesi mümkün değildir⁹⁷⁴.

Bunun dışında aklama suçunda, suçun nitelikli hali açısından yapılan açıklamaların tamamı bu suç tipi açısından da geçerlidir.

2. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru

Yukarıda aklama suçunda tipikliğin kast unsuruna ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar da dikkate alındığında, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun failinin suçun maddi unsurlarını bilmesi gerekmekte ve ancak bu bilmeye hareketini gerçekleştirmesi halinde suç oluşmaktadır. Suçun gerçekleşmesi açısından failin yaptığı hareket sonucunda gerçekleşmesi muhtemel olan hareketlerin doğal neticesini istemesi gerekmemektedir. Zira suç tanımında ayrıca normatif bir netice aranmamaktadır, dolayısıyla fail, yaptığı hareket ve bu harekete yönelik iradesiyle suçu oluşturan haksız davranışı gerçekleştirmiş olacaktır.

Bir suçun, maddi unsurlarının ve özellikle eylemin günlük hayat deneyimlerimize göre mutlaka sebebiyet vereceği sonuçlarının öngörülerek işlenmesi halinde doğrudan kast söz konusu olmaktadır⁹⁷⁵. Dolayısıyla doğrudan kastta kastın bilme unsuru belirgindir. Bu durumda failin suçun bütün maddi unsurları hakkındaki

⁹⁷³ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.189.

⁹⁷⁴ Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.99.

⁹⁷⁵ Dönmezer/Erman, a.g.e., C.II, no.930; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.234.

bilgisi tam ve kesin olmaktadır. Bir başka ifadeyle, bir suçun işlenmesini kararlaştıran failin bu suçun yasal tanımındaki maddi unsurların bulunduğunu ve eylemin işlenmesi sırasında gerçekleşeceğini ve özellikle suç tipinde aranan neticenin meydana geleceğini kesin olarak öngörmesi halinde doğrudan kast söz konusu olmaktadır⁹⁷⁶.

Buna göre aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun tanımında failin *“birinci fıkradaki suçun işlenmesine iştirak etmeksizin, bu suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerini, bu özelliğini bilerek”* eylemini gerçekleştirmesi arandığından bu suçun olası kastla işlenmesi mümkün değildir. Nitekim madde gerekçesinde de *“tanımlanan bu yeni suç, suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçundan farklı olarak, ancak doğrudan kastla işlenebilir”* denilerek bu husus açıkça ifade edilmektedir.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun kastla işlenebileceği ve kastın da esas olarak bilme unsurundan oluştuğunu belirtmiştik. Bilmenin kapsamı ise TCK’da *“suçun yasal tanımındaki unsurlar”* olarak belirlenmiştir. Buna göre yasal tanımdaki unsurlara nelerin dahil olduğunun ve aklama suçu açısından hangi unsurların fail tarafından bilinmesi gerektiğinin tespiti gerekmektedir.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından failin bilmesi gereken bu unsurlar, eylem ve eylemin konusudur. Suç tipinde normatif anlamda bir neticeye yer verilmediği için failin neticeyi ve nedensellik bağıını bilmesine gerek yoktur. Ayrıca failin bir kamu görevlisi ya da belli bir meslek mensubu olması halinde bu niteliklerini, suçun örgütlü olarak işlenmesi halinde ise suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiğini de bilmesi gerekmektedir. Zira TCK’nın 30/2. maddesine göre, faildeki bilmenin suçun temel şekline ait unsurları kapsamaması gerektiği gibi, varlığı halinde suçun nitelikli unsurlarını da kapsamaması

⁹⁷⁶ İçel/Akıncı/Özgenç/Sözüer/Mahmutoğlu/Ünver, a.g.e., s.234; Öztürk/Erdem, a.g.e., s.191; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.234; Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.193.

gerekmektedir⁹⁷⁷. Ayrıca bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı halinde, fail bu hukuka uygunluk nedeninin maddi şartlarının gerçekleştiğinin de bilincinde olmalıdır⁹⁷⁸.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda fail açısından bilinmesi gereken en önemli husus suçun konusudur. Yani fail satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerlerinin bir suçtan elde edildiğini ve aklama işlemine tabi tutulduğunu bilmelidir. Nitekim bu gereklilik madde gerekçesinde *“failin, satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerlerinin, suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değeri olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir”* şeklinde ifade edilmektedir. Failin üzerinde hareketlerini gerçekleştirdiği malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğini ve aklama işlemine tabi tutulduğunu bilmesi gerektiği hususu ülkemizin de tarafı olduğu Viyana Sözleşmesi ve Palermo Sözleşmesi’nde de ifade edilmiştir. 5918 sayılı yasa ile 282. maddede incelediğimiz bu yeni suç tipinin oluşturulmasının en önemli nedeni de zaten bu sözleşmelere uyum sağlanmasıdır. Bu durum yasanın gerekçesinde şu şekilde ifade edilmiştir:

*“İkinci fıkrada yapılan bu suç tanımı ile, 1988 tarihli Viyana Sözleşmesinin 3(1)(c)(i) ve Palermo Sözleşmesinin 6(1)(b)(i) maddelerindeki aklama suçunu oluşturan ‘bulundurma’ ve ‘kullanma’ fiillerinin karşılığına mevzuatımızda yer verilmiş olmaktadır. Söz konusu Sözleşmelere göre, satın alma, kabul etme, bulundurma ve kullanma fiillerinin suç oluşturabilmesi için, malvarlığı değerlerinin, bu fiillerin işlendiği sırada suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değerleri olduğunun fail tarafından muhakkak surette bilinmesi gerekmektedir. Bu suretle, söz konusu Sözleşmelerden kaynaklanan uluslararası yükümlülüğümüzün karşılanması amaçlanmaktadır”*⁹⁷⁹.

⁹⁷⁷ Koca/Üzülmez, a.g.e., s.186; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.227 - 230.

⁹⁷⁸ Katoğlu, Hukuka Aykırılık, s.114, dn.611; Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.230.

⁹⁷⁹ Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı ile Avrupa Birliği Uyum ve Adalet Komisyonları Raporları (1/670) S. Sayısı: 353, s.4.

Buna göre failin suçun konusunun içeriğini bilmemesi halinde manevi unsurun oluşturan kast ve dolayısıyla suç da oluşmayacaktır.

Aklama suçunda olduğu gibi aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun da gerçekleşmesi için failde bulunması gereken manevi unsurunun ispatının zor olduğu görülmektedir, ancak suçun konusuna ilişkin failde bulunması gereken bilmenin, kesin ve net bir bilme olması gerekmemektedir. Failin, genel olarak suça konu malvarlıklarının alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan elde edildiğini ve aklama işlemine tabi tutulduğunu bilmesi yeterlidir. Failin bunun dışında suça konu malvarlıklarının hangi suç tipinden elde edildiğini, öncül suçun ve aklama suçunun nerede işlendiğini, öncül suçun ve aklama suçunun hangi tarihte işlendiğini ve öncül suç ile aklama suçunun fail veya şeriklerini bilmesi gerekmemektedir⁹⁸⁰.

Ayrıca suçun oluşması için kastın ve bunun unsuru olan bilmenin, failin eylemi ile eş zamanlı olarak bulunması gerekir. Failin hareketine hiç başlamaması halinde bilme unsuruna ve dolayısıyla kasta sahip olmasının bir önemi olmadığı gibi, hareket tamamlandıktan sonra suçun konusunu oluşturan değerlerin suçtan elde edildiğini ve aklama işlemine tabi tutulduğunu öğrense ve bu konuda suç işleme kastına sahip olsa da suç gerçekleşmeyecektir. Ancak failin hareketine malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğini ve aklamaya tabi tutulduğunu bilmeden başlaması ancak hareket tamamlanmadan bunu öğrenmesi ve hareketine suç işleme kastıyla devam etmesi halinde suç gerçekleşmiş olacaktır. Zira burada eklenen kast söz konusu olmayıp, bilmenin başladığı andan itibaren suç işleme kastıyla eylemin tamamlanması söz konusu olacaktır⁹⁸¹.

Failde bulunması gereken bilmenin neleri kapsayacağına ilişkin sorun Alman Hukuku'nda avukatların, aklama suçunu işleyen faillerin savunması için alacakları vekalet ücreti konusunda somut olaylar bazında Alman CK §261/2, 1 ve AİHS m. 6/2 bağlamında tartışılmış ve konu hakkında Alman Federal Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlar sorun çözülmeye çalışılmıştır. Alman CK §261/1'e göre tipik bir

⁹⁸⁰ Önder, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler, s.449; Taşkın, a.g.e., s.185; Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.468; Kocasakal, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.75; Kocasakal, Karapara Aklama Suçu, s.400.

⁹⁸¹ Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.192.

suçtan doğan ve failin kendisine ya da üçüncü kişi lehine elde edilen her türlü gelir Alman CK §261/2, 1'e göre suç oluşturmaktadır. Alman CK §261/2, 1'in bu bağlamdaki sınırsız uygulanışı savunmayı üstlenen müdafinin ücretini almasıyla bu suçun faili konumuna gelmesi tehlikesini barındırmaktadır. Böyle bir cezalandırılabilme tehdidi sadece müdafinin aldığı ücretin kaynağını bilmesinden ya da bu olasılığı bilerek kabul etmesinden değil, aynı zamanda Alman CK §261/5'e göre böyle bir ihtimalin olabileceğini ihmal etmesinden doğmaktadır. Bu durum müdafinin bir suç işleme tehlikesini üstlenmesi ve bunun mesleki disiplin hukuku açısından sonuçlarına katlanması ile ücretinden tamamen ya da kısmen vazgeçmesi arasında seçim yapma mecburiyetini beraberinde getirmektedir⁹⁸².

Ancak bu durum AİHS'nin 6. maddesine aykırılık oluşturmaktadır⁹⁸³. Çünkü AİHS m.6/2'de düzenlenmiş olan suçsuzluk karinesi ile AİHS m.6/3-c'de düzenlenmiş olan kendi istediği müdafii/vekili tayin etme hakkı AİHS'nin önemli düzenlemelerindendir. Suçsuzluk karinesi gereği, bir sanık kararın okunmasına kadar suçsuz sayılacaktır ve istediği ya da birden çok müdafii tayin etme hakkı bulunmaktadır. Alman CK §261/2, 1'in sanığın müdafinin ücreti konusundaki uygulamasında her iki hakkın da etkisi bulunmaktadır. Savunma avukatının davanın sonuçlanmasından ve kararın kesinleşmesinden önce ve hatta kamu davasının açılmasından da önce, alacağı ya da kısmen aldığı ücretle birlikte bir suç işleme riskiyle ilgilenmek durumunda olması suçsuzluk karinesiyle çatışmaktadır. Bunun yanı sıra, sanığın seçmiş olduğu müdafinin suç işleme riskinden dolayı, davayı bu nedenle kabul etmemesi, kendi istediği müdafini tayin etme hakkıyla çatışmaktadır⁹⁸⁴.

Bu durum Almanya'da ilk olarak 2000 yılında içtihat konusu olmuştur. Hamburg Yüksek Eyalet Mahkemesi'nin özellikle AİHS m.6/3-c'yi dikkate alarak ilk derece mahkemesinin reddettiği davanın açılmasıyla ilgili verdiği kararında, Alman CK §261'in savunma avukatının alacağı ücreti konusunda baştan uygulanmayacağı

⁹⁸² Dirk Diehm, "Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Alman Ceza Hukuku", Çev: Rabia Ünlü, Alman – Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.I, İstanbul, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 2010, s.77.

⁹⁸³ AİHS'nin 6. maddesinde düzenlenen "adil yargılanma hakkı" içinde yer alan "avukat ile temsil hakkında" ayrıntılı bilgi için bkz: Sibel İnçeoğlu, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı; Kamu ve Özel Hukuk Alanlarında Ortak Yargısal Hak ve İlkeler, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2002, s.317 – 319.

⁹⁸⁴ Diehm, a.g.y., s.77, 78.

ve bu normun uygulanmasındaki sınırı oluşturduğunu belirtmiştir. İnsan haklarıyla ilgili tartışmaların sonucunda, Federal Mahkeme bu görüşe katılmamıştır. Özellikle müvekkili için geçerli olan suçsuzluk karinesi Federal Mahkeme'nin görüşüne göre, müvekkilinin suçsuzluğu konusunda sorumluluğu üzerine alan müdafii için geçerli değildir. Federal Mahkeme yargıçlarına göre ceza hukukunun ihmale ilişkin genel anlayışı bakımından suç gelirlerinin aklanmasının uygulama alanının genişletilmesi açısından herhangi bir şüpheye yer yoktur. Ancak Federal Anayasa Mahkemesi bu görüşe karşı çıkmıştır. Federal Anayasa Mahkemesi verdiği kararda, varılan sonuca etkisi olmamasına rağmen, dava konusuyla ilgili olarak insan haklarıyla ilgilenmiştir. Alman CK §261/2, 1'in uygulama alanıyla ilgili sınırlandırıcı kararın temelinde Alman Anayasası m.12'de yer alan mesleğin serbestçe tayin hakkı öncelikli olarak yatmaktadır. Savunma avukatının ücretini şartsız kabul etmesinde Alman CK §261/2, 1'in uygulanması Federal Anayasa Mahkemesi'ne göre kişinin mesleğini uygulamasının özüne bir engel oluşturduğundan haksız yere müdahale sayılmaktadır. Bu sebeple Alman CK §261/2, 1'in konusunun suç gelirlerinin aklanması suçunu oluşturabilmesi, savunma avukatının yasa dışı kaynaktan bilgi sahibi olması şartıyla sınırlandırılmıştır. Ayrıca savunma avukatının bilgi sahibi olduğu yönündeki ispatların güçlü olmasının gerekmesinin yanı sıra avukatın bu konuda inceleme yapma zorunluluğu da reddedilmektedir⁹⁸⁵.

Ülkemiz ceza hukuku açısından da benzer sorunun ve tartışmanın özellikle TCK'nın 282. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından ortaya çıkması olasıdır. Çünkü suç gelirlerinin aklanması suçunu işlediği iddiasıyla hakkında soruşturma yürütülen şüphelinin ya da kamu davası açılan sanığın ülkemizin de tarafı olduğu AİHS'nin 6. ve buna paralel düzenlenen CMK'nın 149. maddesinden kaynaklanan müdafiiyi tayin etme hakkı vardır. Aynı şekilde şüpheli ya da sanık evrensel hukuk ilkeleri ve AİHS'nin 6. maddesi gereğince hakkındaki hüküm kesinleşinceye kadar suçsuzluk karinesinden yararlanacaktır. Bu kişinin kendisinin bir savunma avukatı belirlemesi ve bu avukata ücretini ödemesi halinde hukukumuz açısından durum ne olacaktır?

⁹⁸⁵ Diehm, a.g.y., s.78, 79.

Bir kere şüpheli ya da sanık suçsuzluk karinesinden yararlandığı için, avukatın da mahkeme yerine geçerek şüpheli ya da sanığın suçu işlediğinin sabit olduğunu belirterek ve ücretin suç gelirinden elde edildiğini söyleyerek kabul etmemesi suçsuzluk karinesinin bizzat savunma avukatı tarafından ihlal edilmesine neden olacaktır. İkinci olarak şüphelinin ve sanığın kendi müdafiiini belirleme hakkı olduğundan ve bu kişinin ücretini de kendisi ödemek durumunda olduğundan bu paranın kabulü savunma avukatı açısından bir hukuka uygunluk nedeni oluşturacaktır. Üçüncü olarak müvekkili savunma avukatına henüz bir hüküm yok iken kendisine verdiği ücretin bir suçtan elde edildiğini ve aklamaya tabi tutulduğunu söylemeden bunun savunma avukatı tarafından bilinmesi mümkün değildir. Son olarak şüpheli ya da sanık, avukatına verdiği ücretin bir suçtan elde edildiğini ve aklamaya tabi tutulduğunu daha en başta açıkça söylese dahi bunun avukat tarafından kabulü suç oluşturmayacaktır. Zira kişi suçlu dahi olsa savunma hakkı vardır, savunma hakkı kısıtlanılmaması gereken en küçük bir kısıtlamanın dahi bu hakkın özüne dokunduğu, evrensel olarak kabul edilmiş bir haktır. Dolayısıyla suçlu da olsa suçsuz olsa herkesin savunma hakkı olduğunun kabul edildiği bir sistemde, suçtan da elde edilse avukatın “hukuki hizmetinin karşılığı olan ücreti” talep etme ve alma hakkı vardır. Dolayısıyla savunma avukatından kabul ettiği ücretin suçtan elde edildiğini ve aklandığını bildiği hususu suçun oluşumu açısından tartışılması gereksiz olduğu gibi, savunma avukatı açısından belli şartlar altında bunu bildiğinin kabul edilmesi savunma hakkıyla çelişen bir durum oluşturacaktır. Buna göre savunma avukatı açısından neyi bilmesinin gerektiğinin ve bunun ispatının tartışılması gereksizdir. Ancak bu durum yalnızca savunma hizmetinin karşılığı olan ücretin kabul edilmesiyle sınırlıdır.

Ayrıca aklama suçunda, “bilmenin ispatı” konusunda yapmış olduğumuz açıklamaların tamamı bu suç tipinde yer alan bilme unsuru açısından da geçerlidir.

D. Hukuka Aykırılık Unsuru

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından hakkın kullanılması, meşru savunma ve ilgilinin rızası hukuka uygunluk nedenlerinin gerçekleşmesi mümkün görülmemektedir. Çünkü hukuk düzeninin bir kişiye

“aklamış gelirleri satın alması, kabul etmesi, bulundurması ve kullanması” hakkını verdiği düşünülemez. Bu nedenle hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedenin gerçekleşmesi olanaklı değildir. Aynı şekilde meşru savunma da ancak kişinin kendisine ya da bir başkasına yapılan saldırıyı defetmek için kuvvet kullanmasıdır ve aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda bu şekilde bir durumun gerçekleşmesi mümkün değildir. Son olarak bu suç açısından ilgilinin rıza göstermesi de gerçekleşmeyecektir, zira bu suçun işlenmesiyle toplumun bütünü zarar görmektedir ve buna rıza gösterebilecek bir ilgili bulunmamaktadır.

Yasal bir düzenlemeyle kişiye herhangi bir konuda bir hak veya yetki verilmesi ve bunun yasada öngörüldüğü şekilde uygulanması halinde hukuka aykırılık söz konusu olmamaktadır. TCK’nın 24. maddesindeki “kanun” teriminden pozitif hukuk düzenlemeleri anlaşılmalıdır⁹⁸⁶. Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından görevin yerine getirilmesi hukuka uygunluk nedeninin en tipik örneğini, hala yürürlükte olan 4208 sayılı yasanın 10. ve 11. maddelerinde düzenlenen “kontrollü teslimat” oluşturmaktadır. Buna göre kolluk güçlerinin bilgisi ve denetimi altında kontrollü teslimat yapılması veya bunun yapılmasının kolaylaştırılması halinde, bu hareketleri yapan kolluk güçlerinin görevlerinin gereğini yerine getirdikleri için yaptıkları hareketler suç oluşturmayacaktır.

E. Kusurluluk

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu, kusurluluk açısından bir özellik göstermemektedir. Aklama suçunda kusurluluğa ilişkin yapmış olduğumuz açıklamalar bu suç için de geçerlidir.

F. Suçun Özel Görüşüm Biçimleri

1. Teşebbüs

Kural olarak aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun teşebbüs aşamasında kalması mümkündür. Çünkü yasal tanımında ayrıca bir neticenin aranmadığı bu suçta satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma

⁹⁸⁶ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.209, 291.

hareketlerinin belli bir aşamada kesilmesi halinde suçun teşebbüs aşamasında kalması söz konusu olacaktır.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu dört farklı hareketle gerçekleştirilebileceği için bu hareketlerden bazılarının teşebbüse elverişli olması bazılarının ise teşebbüse elverişli olmaması gerçekleştirilecek işleme göre değişebilecektir. Bu durum her hareket açısından ayrı ayrı incelenmesi gereken bir durum olmakla birlikte kural olarak bu suçun teşebbüse elverişli olduğu söylenebilecektir.

Örneğin aklanmış gelirleri faiz geliri elde ederek kullanma kastıyla icra hareketlerine başlayan ve bunun için vadeli hesap açtırmak isteyen bir kişinin suçtan elde edilen paraları banka memuruna vermesi ancak henüz transfer gerçekleşmeden işlem esnasında fark edilip yakalanması halinde bu hareket açısından suça teşebbüs gerçekleşmiş olacaktır. Ancak aklanmış gelirleri bulundurma hareketi açısından suç tamamlanmış olacağından, uygulama açısından sonuç değişmeyecek ve faile tamamlanmış suçun cezası verilecektir. Ancak suçtan elde edilen gelirle aklama işlemlerinin bir parçası olarak yaptırıldığı bilinen bir binanın satın alınması amacıyla tapu dairesinde işlemler sürdürülürken, mülkiyetin devri henüz gerçekleşmeden söz konusu binaya el konulması halinde, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu, teşebbüs aşamasında kalmış olacaktır.

2. İştirak

Kural olarak aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun tek kişi tarafından işlenmesi mümkün olduğu gibi birden fazla kişi tarafından birlikte ya da örgüt çerçevesinde işlenmesi de mümkündür⁹⁸⁷. Dolayısıyla bu suç tipi kuramsal olarak suça katılma açısından bir özellik göstermemektedir. Ancak burada bahsedilen örgüt, öncül suçu işleyen ya da aklama işlemini gerçekleştiren örgüt değildir. Zira bunların eylemlerine yardım edilmesi amacıyla bu suçta tanımlanan hareketlerin yapılması halinde 282. maddenin 1. fıkrasında yer alan aklama suçuna suça yardım edilerek iştirak edilmiş olur. Burada sözü edilen örgüt, diğer suç faaliyetlerinin yanı

⁹⁸⁷ Taşkın, a.g.e., s.166, 181.

sıra aklanmış gelirlerin satın alınması, kullanılması, yeniden satılması gibi işlerle uğraşan bir örgüttür.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun örgütlü olarak işlenmesi dışında müşterek fail⁹⁸⁸, ya da fail ve şeriklerin katılımıyla işlenmesi de mümkündür⁹⁸⁹. Suç gelirini elde eden yani öncül suç faili olan kişinin, söz konusu gelirleri satın alması, kabul etmesi, bulundurması ya da kullanması için başkalarını azmettirmesi ve bu kişiye suçu işletmesi halinde suç gelirini elde eden kişinin azmettirmeden dolayı sorumlu olmaması gerekir (TCK m.38). Çünkü öncül suç faili nasıl ki aklama suçunun da faili olabiliyorsa aynı şekilde aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun faili de olması mümkündür. Ancak suç gelirlerini aklayan kişinin, söz konusu gelirleri satın alması, kabul etmesi, bulundurması ya da kullanması için başkalarını azmettirmesi ve bu kişiye suçu işletmesi halinde suç gelirini aklayan kişinin azmettirmeden dolayı sorumlu olmaması gerekir. Zira bu kişi açısından 282. maddenin 2. fıkrasında tanımlanan hareketler kendi eyleminin devamı niteliğindedir. Aksi halde aklama suçunun faili aynı eyleminden dolayı iki kez cezalandırılmış olacaktır.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunu işleyen kişiyi suç işlemeye teşvik etme, bu kişinin suç işleme kararını kuvvetlendirme veya bu kişiye eylemin gerçekleştirilmesinden sonra yardımda bulunma vaat edilmesi halinde yardım eden sıfatıyla sorumluluk söz konusu olacaktır (TCK m.39).

Failin kamu görevlisi olması suçun nitelikli hali olarak düzenlendiği için, kamu görevlisi veya belli bir meslek sahibi olan kişiler ile bu niteliklere haiz olmayan kişilerin birlikte suç işlemesi halinde, söz konusu niteliklere sahip olanlara suçun nitelikli haline göre, sahip olmayanlara ise suçun temel şekline göre ceza verilecektir⁹⁹⁰.

Bu suçun aklama işlemini gerçekleştiren örgüte yardım etmek amacıyla işlenmesi halinde ise artık burada 282. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen aklama

⁹⁸⁸ Müşterek fail için bkz: **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.401 – 406; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.450 – 475.

⁹⁸⁹ Faillik – şeriklik kavramları ve ayrımı için bkz: **Özgenç**, Suça İştirakin Hukuki Esası, s.139 vd.; **Özgenç**, Türk Ceza Hukuku, s.448 – 450; **Koca/Üzülmüş**, a.g.e., s.397 – 400; **Dülger**, Suç Ortaklığı, s.93 – 96.

⁹⁹⁰ **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.476; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.144.

suçuna yardım etmek söz konusu olacak ve suç gelirlerinin kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması aklama işleminin bir parçası olarak kabul edilerek faile 282. maddenin 1. fıkrasında tanımlanan suçun cezası, suç örgüt faaliyeti çerçevesinde işlendiği için nitelikli halden verilecek, fail ayrıca örgüt üyesi olmaktan 220. maddeye göre de cezalandırılacaktır.

3. İçtima

a. Genel Olarak

İçtima konusunda belirtilmesi gereken ilk husus, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun seçimlik hareketli bir suç olması nedeniyle birden fazla seçimlik hareketin icra edilmesi halinde de yalnız bir suçun oluşacağıdır⁹⁹¹. Bu durum tipik hareketin tekliği kavramıyla açıklanmaktadır. Tipik hareketin tekliği kuramı yukarıda aklama suçunun iştirak konusunda ayrıntılı olarak incelendiği için konuyla ilgili olarak ilgili bölümdeki açıklamalarımıza bakılabilir.

Tipik hareketin tekliği kuramına göre seçimlik hareketli suçlarda, doğal anlamda hareket çok olmasına rağmen hukuki anlamda tek tipik hareketin varlığı kabul edilmektedir. Seçimlik hareketli suçlarda suçun tamamlanması bakımından tek hareket yeterli olmasına rağmen, seçimlik hareketlerin tamamının gerçekleştirildiği hallerde de tipik hareketin tekliği söz konusu olmaktadır⁹⁹². Ancak aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun yargılamasını yapan yargıç tarafından somut olayın koşulları ve zamansal yakınlık ile aynı aklama suçundan elde edilmiş gelir olup olmadığı hususları dikkate alınarak tipik hareketin tekliğinden hareketle tek suçun mu yoksa zincirleme suçun mu bulunduğu tespit edilmesi gerekmektedir.

İçtima konusunda öne çıkan bir başka tartışma konusu, aklama suçuna ait öncül suç failinin aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçuna da katılması ve bu suçtan da cezalandırılması halinde tek eylemden iki kere cezalandırılması halinin söz konusu olup olmadığıdır. Öğretide bunun failin tek

⁹⁹¹ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.474; Değirmenci, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142.

⁹⁹² Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.438.

eylemiyle iki kere cezalandırılması olduğunu ifade eden yazarlar olduğu gibi⁹⁹³, bu görüşün aksini savunan yazarlar da bulunmaktadır⁹⁹⁴.

Biz aklama suçuna ait öncül suç failinin aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun da faili ya da şeriki olması halinde bu suçtan da cezalandırılması gerektiğini ve bunun aynı eylemden iki kere cezalandırma anlamına gelmediğini düşünüyoruz. Bir kere burada tek eylem değil iki farklı eylem bulunmaktadır. Çünkü suç gelirinin elde edildiği öncül suç (yasa dışı uyuşturucu ticareti, ihaleye fesat karıştırma vs.) oluşturan hareket ile aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunu oluşturan hareketler (satın alma, kabul etme, bulundurma veya kullanma) birbirlerinden tamamen farklıdır. Öte yandan aklama suçunun başlı başına ayrı bir suç tipi olduğu hususu 4208 sayılı yasa zamanında da kabul edilmekteydi. Aynı durum 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçu açısından da geçerlidir. Buna göre 282. maddeye sonradan eklenen aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu da öncül suçlardan tamamen farklıdır. Dolayısıyla aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin elde edildiği suçun failinin aynı zamanda aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun da faili olması halinde fail her iki suçtan da ayrı ayrı cezalandırılacaktır⁹⁹⁵.

Ancak bu durum aklama suçu ile aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından geçerli değildir. Madde metninde ve gerekçesinde belirtildiği üzere, aklama suçunun faili olan kişinin aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun da faili olması mümkün değildir. Dolayısıyla bu iki suç tipi arasında suçların içtimai hallerinden herhangi birisinin gerçekleşmesi mümkün değildir. Aklama suçunun faili ya da şeriklerinin söz konusu gelirleri satın alması, kabul etmesi, bulundurması ya da kullanması halinde aklama suçunun işlendiği ve bunların “çeşitli işlemlere tabi tutmak hareketini” oluşturduğu kabul edilmelidir.

⁹⁹³ **Sulhi Dözmezer**, “Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu”, Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu Semineri – 23.09.1999, Ankara, 1999, s.10.

⁹⁹⁴ **Kocasakal**, Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu, s.96; **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.474; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142.

⁹⁹⁵ Aynı görüşte bkz: **Değirmenci**, Mukayeseli Hukukta, s.474; **Değirmenci**, Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, s.142.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından suçun özel görünüş biçimlerinden olan zincirleme suçun gerçekleşmesi mümkündür. Bu bağlamda failin aklamaya tabi tutulmuş suç gelirini suç kalıbında yer alan çeşitli hareketlere tabi tutması halinde, örneğin bir bölümü ile bankada hesap açması, diğer bir bölümü ile araba ve ev alıp kullanması halinde suçların gerçek içtimasının mı, zincirleme suçun mu yoksa birden fazla işlemin bir bütün halinde ele alınıp tek bir suçun mu oluştuğunun (tipik hareketin tekliği) kabul edilmesi gerekeceği sorusunun yanıtlanması gerekecektir.

Bu soruların yanıtlarına ilişkin 282. maddenin 1. fıkrasına ilişkin yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar, bu suç tipi açısından da geçerlidir.

Aklamaya tabi tutulan suç gelirlerinin farklı öncül suçlardan elde edilmiş olmasının TCK'nın 43. maddesinin uygulanmasına bir etkisi bulunmamaktadır. Örneğin yasa dışı uyuşturucu ticareti, fuhuş, silah kaçakçılığı ve dolandırıcılıktan elde edilmiş toplam 1 milyon liranın aynı suç işleme düşüncesi kapsamında beş farklı işlemde 200 biner liralık kısımlar halinde aklama işlemine tabi tutulması halinde tek bir suçun işlendiği kabul edilmeli ve TCK'nın 43. maddesi uygulanmalıdır. Dolayısıyla aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından, suçun konusunu oluşturan gelirlerin tek bir öncül suçtan ya da birden fazla öncül suçtan elde edilmesi açısından bir fark yoktur. Ancak yukarıda belirttiğimiz üzere bunun aynı aklama suçundan mı yoksa farklı aklama suçlarından mı elde edilen gelirler olduğunun zincirleme suç hükmünün uygulanması açısından önemi olabilecektir.

Ayrıca belirtmelidir ki TCK'nın 43. maddesindeki düzenlemeye göre *“bir suçun temel şekli ile daha ağır veya daha az ceza gerektiren nitelikli şekilleri aynı suç sayılır”*. Buna göre aynı suç işleme kapsamında olması halinde aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun basit halinin ve 2. ve 3. fıkrasında düzenlenen nitelikli hallerinin belli aralıklarla ard arda işlenmesi halinde de TCK'nın 43. maddesi uygulanacaktır⁹⁹⁶.

⁹⁹⁶ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.513.

Bu durumda faillere verilecek ceza dörtte birinden dörtte üçüne kadar arttırılarak verilecektir⁹⁹⁷. Yargıç, somut olayda zincirleme işlenen suç sayısını göz önünde bulundurmak suretiyle, bu oranlar arasında belirleyeceği bir oranda cezayı arttıracaktır. Suçun temel şekli ile daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerinin zincirleme şekilde işlenmesi halinde, üzerinde artırma yapılması gereken ceza, suçun nitelikli şekline göre belirlenen ceza olmalıdır⁹⁹⁸.

Bunun dışında aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçuyla örgüt kurma suçu, görevi kötüye kullanma suçu, suç delillerini yok etme gizleme veya değiştirme suçu, suçluyu kayırma suçu ve suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçu arasında içtima açısından incelenmesi gereken benzerlikler vardır. Suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçuyla aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun maddi unsurunu oluşturan hareketler aynı olduğu için söz konusu suç tipi aşağıda ayrıca incelenmektedir. Diğer suç tipleri açısından ise yukarıda aklama suçu açısından yapmış olduğumuz açıklamalara bakılabilir.

b. Suç Eşyasını Satın Alma veya Kabul Etme Suçu ile Arasındaki İlişki

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu ile TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen "*suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçu*" arasındaki ilişkinin suçların içtimaı açısından incelenmesi gerekir. Çünkü TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen bu suçta da bir öncül suç gerekmemekte ve buradan elde edilen suç eşyasının satın alınması ya da kabul edilmesi eylemleri suç haline getirilmektedir. Oysa aynı eylemler aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda da suçu oluşturan eylemler olarak düzenlenmektedir. Bu durumda örneğin suçtan elde edilen değerli bir eşyanın kabul edilmesi ve bulundurulması halinde aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun mu yoksa suç eşyasını satın alma ve kabul etme suçunun mu gerçekleştiği, eğer aynı hareketle yasanın iki farklı

⁹⁹⁷ Taşkın, a.g.e., s.181.

⁹⁹⁸ Özgenç, Türk Ceza Hukuku, s.514.

maddesinin ihlal edildiği kabul edilecekse bunlardan hangisinin faile uygulanacağı sorularının çözüme kavuşturulması gerekmektedir.

Aslında bu sorunun yanıtı madde gerekçesinde açık bir biçimde verilmiştir. Buna göre, *“Bu yeni suç ile Türk Ceza Kanununun 165 inci maddesinde tanımlanan suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçu arasında bir özel norm - genel norm ilişkisi söz konusu olacaktır. Tanımlanan bu yeni suç, suç eşyasını satın almak veya kabul etmek suçundan farklı olarak, ancak doğrudan kastla işlenebilir. Yani failin, satın aldığı, kabul ettiği, bulundurduğu veya kullandığı malvarlığı değerinin, suçtan kaynaklanan ve aklama işlemlerine tabi tutulan malvarlığı değeri olduğunu muhakkak surette bilmesi gerekmektedir.”*

Dolayısıyla bu iki suç tipi arasında genel norm – özel norm ilişkisi bulunmaktadır. Suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçu genel norm, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu ise özel norm niteliğindedir. Çünkü her türlü suçtan elde edilen eşyanın satın alınması veya kabul edilmesi 165. maddenin ihlalini oluştururken, ancak altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan elde edilmiş gelirlerin 282. maddenin 1. fıkrasında yer alan suç tipinde düzenlenen biçimde aklanmış halinin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ya da kullanılması 282. maddenin 2. fıkrasının ihlalini oluşturacaktır. Dolayısıyla yasa gerekçesinde belirtilen kuramsal ayrım doğru ve yerindedir.

Ancak madde gerekçesinde bu şekilde bir açıklamaya yer verilmeseydi de aynı sonuca ulaşmanın mümkün olduğunu ifade etmeliyiz. Çünkü aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu adliyeye karşı suçlar arasında düzenlenmiştir ve ilk olarak koruduğu hukuksal değer adalet sisteminin düzgün işleyişidir. Suç eşyasını satın alma ve kabul etme suçu ise mal varlığına karşı suçlar arasında düzenlenmiş olup, korumakta olduğu öncelikli hukuksal değer kişilerin mal varlığıdır.

Ayrıca, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda, suç eşyasını satın alma veya kabul etme suçundan farklı olarak, dolaylı da olsa belli ağırlıktaki (altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçlar) suçlardan elde edilen mal varlığı değerleri suçun konusunu oluşturmaktadır. Suç eşyasını satın alma veya

bulundurma suçunda ise her türlü suçtan elde edilen malvarlığı değeri ayrıma tabi tutulmaksızın suçun konusunu oluşturmaktadır.

Suç eşyasının satın alınması ve kabul edilmesi suçunda suçun konusunu “eşya” oluşturmaktadır; dolayısıyla sayılmayan yararlar, haklar bu suçun konusunu oluşturmamaktadır. Oysa aklama suçunda maddi varlığı olmayan, dolayısıyla eşya olarak nitelendirilemeyen kaydi para gibi bir hakkın konusunu oluşturabilecek malvarlığı değerleri de suçun konusunu oluşturmaktadır⁹⁹⁹.

Bunların yanı sıra bu suçun konuluş amacı esas itibariyle organize suçluluk, yasa dışı uyuşturucu ticareti vs. gibi ağır nitelikteki suçlarla mücadele değil kişilerin mülkiyet hakkını korumaktır. Ağır nitelikteki suçlarla mücadele edilmesi bu suç açısından ancak ikincil nitelikte bir hukuksal değer olabilir.

Ayrıca 165. maddede düzenlenen suçun oluşması için failin, diğer bir deyişle suçun işlenmesiyle elde edilen eşyayı satın alma ya da kabul etme eylemlerini işleyen kişinin öncül suç faili dışında bir kişi olması gerekmektedir. Buna karşın, 282. maddede düzenlenen aklama suçunun faili ile öncül suç failinin aynı kişiler olması mümkündür¹⁰⁰⁰.

Sonuç olarak failin gerçekleştirdiği tek bir eylemle hem aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun hem de suç eşyasını satın alma ve bulundurma suçunun işlenmesi mümkün değildir. Çünkü öncelikle madde gerekçesinde bu husus açık bir biçimde ifade edilmiştir. Ayrıca manevi unsur tipikliğe dahil olup, failin eylemini hangi amaçla gerçekleştirdiğinin tespit edilmesi suçun tipini de belirleyecek ve böylelikle TCK’nın hangi maddesinin ihlal edildiği tespit edilebilecektir. Dolayısıyla burada fikri içtima normunun uygulanmasına da gerek bulunmamaktadır.

G. Kişisel Cezasızlık Nedeni ve Cezayı Kaldıran Kişisel Cezasızlık Sebebi

⁹⁹⁹ Sönmez Işık, a.g.e., s.93.

¹⁰⁰⁰ Sönmez Işık, a.g.e., s.76.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere cezayı kaldıran kişisel cezasızlık sebepleri suçun işlenmesi anında var olan ve failin cezalandırılmasına engel olan kişiye bağlı sebeplerdir. Buna göre 282. maddenin 2. fıkrasında düzenlenen aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda, suç gelirini kabul eden, bulunduran veya kullanan kişinin aklama suçunu işlemiş veya aklama suçunun işlenişine iştirak etmiş olması, suç gelirlerini satın alma ve bulundurma suçu açısından şahsi cezasızlık sebebi oluşturmaktadır. Dolayısıyla aklama suçunu işleyen kişi ayrıca 282. maddenin 2. fıkrasından cezalandırılmayacaktır¹⁰⁰¹. Bu durumu kişisel cezasızlık nedeni olarak kabul etmemizin nedeni ise failin cezalandırılmamasına yol açan nedenin (failin aklama suçunun faili veya şeriki olmasının) henüz aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu işlenmeye başlamadan söz konusu olmasıdır.

Aklama suçunun faili, azmettireni veya yardım edeni için 2. fıkra düzenlenmiş hareketler, gerçekleştirilmesinde yer aldıkları aklamaya yönelik eylemlerin doğal uzantısı konumundadır. Her ne kadar aklama işlemiyle, 2. fıkra yer alan hareketler normatif olarak ve görünüşte farklı hareketler olarak değerlendirilebilirse de aslında söz konusu hareketlerin 1. fıkra yer alan çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin içinde yer almadığının kabul edilmesi gerekir. Dolayısıyla suç teorisi açısından doğru olanı aklama suçunun faillerinin ayrıca 2. maddedeki suçtan dolayı cezalandırılmamalarıdır.

Bunun kişisel cezasızlık sebebi olarak kabul edilmesi ise etkisini, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun aklama suçuna katılmış ve bu suça katılmamış failer tarafından birlikte işlenmesi halinde göstermektedir. Bu durumda aklama suçuna katılmamış failer 282. maddenin 2. fıkrasına göre suça katılma biçimlerine göre cezalandırılırlarken, 282. maddenin 1. fıkrasını gerçekleştirmiş ve bu durumları tespit edilmiş kişiler, bu suça katılma biçimleri ne olursa olsun, kişisel cezasızlık nedeninin varlığından dolayı 282. maddenin 2. fıkrasından cezalandırılmayacaklardır.

¹⁰⁰¹ TCK'nın 165. maddesinde düzenlenen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçuna ilişkin benzer örnek için bkz: **Koca/Üzülmez**, a.g.e., s.336, 337; **Gedik**, Ceza Hukukunda Şahsi Cezasızlık Nedenleri, s.560 vd.

Ayrıca bu suç tipi açısından da 282. maddenin 6. fıkrasında düzenlenen etkin pişmanlık halinin gerçekleşmesi ve bu hükmün uygulanması mümkündür. Aklama suçunda bu konuyla ilgili ayrıntılı açıklamalarımız bulunduğundan tekrardan kaçınmak için ilgili konuya yollama yapmakla yetiniyoruz.

H. Yaptırım

Bu suç için 282. maddenin 2. fıkrasında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bunun dışında ayrıca 1. fıkra da olduğu gibi bir adli para cezası öngörülmemiştir. Bize göre 1. fıkra da adli para cezası öngörülmüş iken bu suç açısından adli para cezasının düzenlenmemiş olması bir eksikliktir.

Bu suçun cezasının alt sınırı iki yıl olarak belirlendiği için başkaca cezada artırım yapılmasını gerektiren bir halin olmaması ve yargıcın cezayı alt sınırdan vermesi ya da takdiri indirim nedenlerini uygulayarak cezada altıda bir oranında indirim yapması halinde TCK'nın 51. maddesinde yer alan “hapis cezasının ertelenmesinin” faile uygulanması mümkün olacaktır. Öte yandan cezanın alt sınırı bir yıldan fazla olduğu ve cezanın alt sınırdan verilmesi ile takdiri indirim maddesinin uygulanması halinde dahi cezanın yirmi ayın altına inmesi de mümkün olmadığı için TCK'nın 50. maddesinde düzenlenen “kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımların” uygulanması mümkün değildir.

Ayrıca aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun kamu görevlisi tarafından veya belli bir meslek sahibi kişi tarafından bu mesleğin icrası sırasında işlenmesi halinde, verilecek hapis cezası yarı oranında artırılabilecektir. Aklama suçunun, suç işlemek için oluşmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ise verilecek ceza bir kat artırılabilecektir. Böylelikle yasa koyucu suçun daha kolay işlenmesini sağlayacak durumları ve özellikle örgütlü işlenmesi halini daha ağır şekilde cezalandırma iradesini ortaya koymuştur.

Bunun dışında suçun konusunu oluşturan aklanmış gelirlerin eşya ve kazanç müsadereğine tabi tutulması da mümkündür. Ayrıca bu suçun tüzel kişiler yararına işlenmesi halinde bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanabilecektir. Bu yaptırımlar

hakkında ayrıntılı açıklama için yukarıda aklama suçunun yaptırım konusuna bakılabilir.

İ. Soruşturma ve Kovuşturma

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçuna ilişkin soruşturma aşamasında 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'un 17. maddesinin 1. fıkrası gereğince aklama ve terörün finansmanı suçunun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunması halinde 5271 sayılı CMK'nın 128. maddesine göre suçun konusu oluşturduğundan şüphelenilen malvarlığı değerlerine el konulması mümkündür. 5549 sayılı yasada ayırım yapılmaksızın aklama suçundan bahsedilmiştir. 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinin başlığı ise "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama" şeklindedir. Dolayısıyla aklama terimi tüm fıkralardaki suç tipini kapsamaktadır, dolayısıyla 2. fıkra da yer alan suçun niteliği de dikkate alındığında 5549 sayılı yasanın 17. maddesinin CMK'nın 128. maddesine yaptığı atıf gereğince el koyma kararı verilmelidir. Nitekim 5549 sayılı yasanın 17. maddesi uygulanamasa bile CMK'nın 128. maddesinin doğrudan uygulanması mümkündür.

Mahkemelerin görev ve yetkilerinin düzenlendiği 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesi uyarınca aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda görevli mahkeme, asliye ceza mahkemesidir. Suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi nitelikli hali halinde ise 5918 sayılı yasanın 7. maddesiyle, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yapılan değişiklik ile "suçtan kaynaklanan malvarlığı değerini aklama suçunun" örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde yargılamayı yapmakla; uygulamada "özel yetkili ağır ceza mahkemeleri" olarak bilinen, Adalet Bakanlığı'nın teklifi üzerine Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nca yargı çevresi birden çok ili kapsayacak şekilde belirlenen illerde görevlendirilen ağır ceza mahkemeleri görevlendirilmişlerdir. CMK'nın 250. maddesinde 1. ve 2. fıkra da yer alan farklı suç tipleri arasında ayırım yapılmaksızın üst başlıktan bahsedilerek düzenlenme yapıldığı için uygulama bu şekilde yapılmalıdır.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunda yetkili mahkeme ise CMK'nın 12. maddesinde yer alan genel yetki kuralına göre belirlenecektir. Buna göre 282. maddenin 2. fıkrasında tanımlanan hareketlerin yapıldığı yer mahkemesi yetkili olacaktır.

Bu suçun cezası olarak iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası düzenlendiği için suçun temel halinde zamanaşımı yasanın 66. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendi gereğince sekiz yıldır. Dosyada bulunan delillerin suçun nitelikli halinin uygulanmasını gerektirmesi halinde ise zamanaşımı süresi bu nitelikli hallerdeki ceza miktarına göre belirlenecektir (m.66/3). Buna göre cezayı en çok arttıran nitelikli hal suçun örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenmesi olduğu için suçun üst sınırı on yıl olacak ve bu kez 66. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi gereğince suçun zamanaşımı on beş yıl olarak uygulanacaktır. Zamanaşımı kesen nedenlerin varlığı halinde ise 67. maddenin 4. fıkrası gereğince zamanaşımı süresi en fazla yarısı kadar uzayacağı için suçun temel halinde zamanaşımı süresi en çok on iki yıl nitelikli halinde ise zamanaşımı süresi en çok yirmi iki yıl altı ay olacaktır.

Suçun temel halinden ceza verilmesi halinde TCK'nın 68. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendi gereğince verilen mahkumiyet kararının infazı on yıl geçmekle düşecektir. Suçun nitelikli halinden mahkumiyet kararı verilmesi halinde ise TCK'nın 68. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi gereğince bu süre yirmi yıl olacaktır.

Müsadereye ilişkin hüküm, TCK'nın 70. maddesi gereğince, kesinleşmeden itibaren yirmi yıl geçtikten sonra infaz edilemeyecektir. Bu hüküm hem eşya hem de kazanç müsadereyi açısından geçerli olup, bu sürenin geçmesiyle infaz gerçekleşmeyecektir¹⁰⁰².

Bu konuda belirtmek istediğimiz son husus, aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçunun takibi şikayete bağlı bir suç olarak düzenlemediğidir. Bu suçun mağduru birey olarak belirlenemeyen bir suç olması, içerdiği haksızlığın ve cezasının da ağır olması nedeniyle bu yöndeki düzenleme yerinde ve uygundur¹⁰⁰³.

¹⁰⁰² Koca/Üzülmüş, a.g.e., s.535.

¹⁰⁰³ Değirmenci, Mukayeseli Hukukta, s.485.

Buna göre savcılığın ihbar veya bir başka şekilde suçun işlendiğini öğrenmesi halinde resen harekete geçerek soruşturmaya başlaması gerekmektedir.

SONUÇ

Suç gelirlerinin aklanması, küresel boyutta toplumsal yaşayışın temel değerlerini tehdit eden ve son otuz yıllık süreçte uluslararası toplumun gündemine giren çok önemli ve çok boyutlu bir olgudur. Bu olgunun suç tipi haline getirilmesi ise, öncelikle uluslararası hukuk belgelerinde ulusal yasa koyuculara bu yönde tavsiyelerde bulunulması, bunu takiben de söz konusu eylemlerin ulusal yasa koyucular tarafından ceza normu olarak düzenlenmesiyle olmuştur.

Ancak bu olgunun suç tipi haline getirilmesi tek başına bununla mücadele açısından yeterli olmamaktadır. Aklama eylemleriyle etkili bir mücadele için bu eylemlerin hem suç tipi haline getirilmesi, hem de bunların engellenmesine yönelik önleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Aklama olgusu yalnızca klasik ceza hukuku araçlarıyla önlenebilecek ve yaptırım uygulanabilecek bir durum olmaktan çıkmış durumdadır. Sorun, aslında ceza hukukuyla ilgili olmaktan çok ekonomik ve sosyolojiktir. Bu nedenle aklama suçu, ceza hukukunun ikincil niteliğini ortaya koyması açısından da örnek oluşturmaktadır; zira ceza hukukunun normları bu eylemlerle mücadelede kullanılan son araçtır. *Buna göre aklamayla mücadele esas olarak; yasa dışı yapılara, güç merkezlerine, organize suç örgütlerine; piyasalar, bankalar ve finans kurumları gibi kurumsal yapılardaki bozulmaya karşı yapılmalıdır. Son çare olarak ceza hukuku normlarına başvurulmalıdır.*

Kayıt dışı ekonomiyle ve bunun bir parçası olan suç gelirleriyle mücadelenin etkin bir yolu da belli büyüklüğün üzerindeki nakit işlemlerin yapılmasının önlenmesi ve hamiline yapılan işlemlerin ekonomik sistemden kaldırılmasına bağlıdır. Bunun yanı sıra belli bir miktarın üzerindeki tahsilatlar için bir form düzenlenip bunun MASAK'a bildirilmesi zorunluluğunun getirilmesi gerekmektedir. Buna paralel olarak da gelişmiş ülkelerde olduğu gibi fon transferlerinin tamamının kayıt altına alınabilmesi için, fonların bankaya girmesine yönelik tedbirler alınmalıdır. Bu

önlemlerin alınıp hayata geçirilmesi halinde hem belli gelirlerin vergilendirmeden kaçması önlenilecek hem de suç gelirleri kontrol altına alınarak bunların oluşumu önlenilecektir.

Suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin yalnızca yasalarla gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Ekonomik yapının istikrarlı ve sağlıklı bir ortama ulaştırılmadan ve toplumu oluşturan bireylerin yolsuzlukla mücadeleye aktif bir biçimde katılmaları sağlanmadan, en azından bu bilinçlendirme yapılmadan bu suçlarla başa edebilmek son derece güçtür.

Kayıt dışı ekonomi, yolsuzluk ve suç gelirlerinin aklanması olgularının birbirlerinden bağımsız olarak düşünölmeleri ve açıklanmaları mümkün değildir. Bunlar iç içe geçmiş, biri diğ erinin nedenini ve sonucunu oluşturan kavramlardır. Dolayısıyla bunların engellenmesi için tümüne karşı ortak bir mücadele yürütölmesi gerekmektedir, zaten yukarıda verilen örneklerde de göröldüğü üzere, bu olgulardan birisindeki azalma diğ erine de etki etmektedir. Ülkemizde de önemli bir sorun olan yolsuzlukla etkin bir şekilde mücadele edebilmek için, mutlak surette suç gelirlerinin aklanmasıyla da etkin ve gerçekçi bir mücadelenin yürütölmesi şarttır. Aksi takdirde çağdaş ve temiz bir toplum olmamız ve demokratik bir hukuk devletinde yaşamamız son derece güç, hatta imkansız olacaktır.

Bu alanda giderilmesi gereken bir diğ er önemli sorun da delil elde etme imkanı son derece kısıtlı olan ve aklama ile ilgili incelemeleri daha çok dosya üzerinde yapan MASAK'ın bu mücadelede başarılı olma ihtimalinin son derece güç olmasıdır. Bu açıdan aklamayla mücadele sisteminin gözden geçirilmesi ve pek çok ülkede olduğı gibi aklama ile ilgili araştırma ve delil toplama yetkisinin öncelikle bu konuda daha fazla yetkiye ve deneyime sahip polis ve jandarmaya bırakılması gerekmektedir. MASAK'ın ise toplanan deliller çerçevesinde teknik ve hukuki inceleme yapacak, bir tür resmi bilirkişi kurumu gibi düzenlenmesi daha yerinde bir düzenleme olacaktır.

Ayrıca aklama suçunun sınır aş an suç niteliğinde olması nedeniyle, bununla mücadele ve faillerinin yakalanması, yargılanması ve cezalandırılması için uluslararası iş birliğı şarttır. Aklama suçunun niteliğı gereğı bu iş birliğı yargılama ve

soruşturma makamları arasında olması gerektiği gibi öncelikle bu suçla mücadele için oluşturulan mali istihbarat birimleri arasında bulunması gerekmektedir. Nitekim bu amaçla FATF oluşturulmuş, bu oluşum, hem mali istihbarat birimleri arasında uyum ve eşgüdümü sağlamış hem de yayınlamış olduğu 40 Tavsiye ve 9 Özel Tavsiye ile aklamayla mücadelenin adeta anayasasını oluşturmuştur.

4208 sayılı yasa hiç olmayan ancak olması gereken bir suç tipini düzenlemesi nedeniyle esas olarak ülkemiz hukuk sistemi için bir ilerlemedir. Bunun yanı sıra kazanç müsaderesinin, kontrollü teslimatın ve suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadeleye yönelik tedbirlerin bu yasa ile düzenlemiş olması suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele ve ceza hukuku açısından önemli ilerlemeler oluşturmuşlardır.

Ancak yasanın 2. maddesinde yer alan “kara para aklama suçunun” son derece kazuistik bir yöntemle düzenlenmesi, ayrıca o zaman yürürlükte olan 765 sayılı TCK’nın kabul ettiği klasik ceza hukuku öğretisinin suç teorisinde dahi yer almayan tüzel kişilerin ceza sorumluluğunu içermesi gibi ceza hukukunun genel sistemiyle çelişkiler içermesi 4208 sayılı yasanın eksik yönlerini oluşturmaktadır.

Özellikle aklama suçunun öncül suçunu oluşturan suç tiplerinin yasada tek tek sayılması büyük sorun yaratmış, sonucunda ekonomik yarar elde edilen pek çok suç tipi öncül suçlar arasında sayılmazken, sonucunda ekonomik yarar elde edilmeyen siyasi iktidar düzeni aleyhine suçlar gibi suç tipleri öncül suçlar arasında sayılmıştır. Bunun yanı sıra öncül suçlar arasında sayılan 1918 sayılı Kaçakçılıkla Mücadelenin Men ve Takibine İlişkin Kanun gibi yasaların, 4208 sayılı yasa döneminde yürürlükten kalkması ayrı sorunlara yola açmıştır. Dolayısıyla bir çok açıdan önemli bir ilerlemeyi ifade eden yasa, yapılış şekli ve barındırdığı düzenlemeler nedeniyle zamanla işlevliğini ve etkisini kaybetmiştir.

5237 sayılı TCK’nın düzenlenmesiyle, yasanın 282. maddesine aklama suçuna yer verilerek, bu suç tipi genel kod niteliğindeki TCK’nın içine alınmış ve 4208 sayılı yasada aklama suçunun yer aldığı maddeler zımnen ilga edilmiştir.

Aklama suçu 5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde “suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini” aklama başlığı altında düzenlenmiş, böylelikle 4208 sayılı yasada, uygulamada ve öğretide kullanılmakta olan “kara para aklama” kavramı yasal düzenleme açısından terk edilmiştir. Bundan sonra 4208 sayılı yasanın yerine geçmek üzere yürürlüğe konulan 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun'da ve buna dayanılarak çıkartılan yönetmeliklerde ise “suç geliri” kavramı kullanılmıştır. Biz bu kavramlar arasından uluslararası düzenlemelerle de uyumlu, kısa ve işlevsel olan suç geliri kavramını kullanmayı tercih ediyoruz.

Aklama suçuyla korunan hukuksal değeri öncelikle adalet sisteminin düzgün işlemesi oluşturmaktadır. Çünkü suç tipi koruduğu baskın hukuksal değere göre yasa koyucu tarafından TCK'da adalete karşı suçlar arasında düzenlenerek bu durum açıkça vurgulanmıştır. Gerçekten de aklama suçuyla hem bu suçun faillerinin cezalandırılması hem de suç gelirlerinin müsadere edilmesi hedeflenmektedir. Zira bunlar öncül suça ulaşmada önemli deliller oluşturmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması suretiyle, suç ve suçluyu soruşturmak ve kovuşturmakla yetkili ve görevli makamların öncül suç faillerine ve suç gelirlerine ulaşmaları engellenerek adaletin gerçekleştirilmesi engellenmektedir. Dolayısıyla aklama suçuyla korunan diğer hukuksal değerler, adalet sisteminin düzgün işlemesi yanında ikincil nitelikte kalmaktadırlar. Ancak bu değerlerin yanı sıra suç gelirlerinin aklanması suçuyla suç gelirlerine sahip olunmasının ve kullanılmasının engellenmesi ve yeni suçların finans kaynağının kesilmesi değerleri de korunmaktadır.

TCK'nın 282. maddesindeki en önemli değişikliklerinden birisini öncül suçun belirlenmesinde sayma yönteminin bırakılıp eşik değer sistemine geçilmesi oluşturmaktadır. 282. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçunun ilk halinde bu eşik değer bir yıl ve daha fazla hapis cezası gerektiren suçlar olarak belirlenmişken, 2009 yılında 5918 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle bu değer altı ay hapis cezasına indirilmiş ve hem pek çok suç tipinin öncül suç olarak kabul edilmesi sağlanmış hem de FATF'nin 40 Tavsiyesi ve bunun uygulanmasını gösteren metodoloji ile uyum sağlanmıştır. Biz de hem eşik değer sistemin kabul edilmesini hem de sınırın altı aya indirilmesini son derece yerinde düzenlemeler olduğunu

düşünüyoruz. Böylelikle 4208 sayılı yasa zamanında getirilen en önemli eleştirilerden birisi olan suç tipinin kazuistik olarak düzenlenmesine son verilmiştir.

Bu bağlamda vergi suçlarının aklama suçunun öncül suçunu oluşturup oluşturmayacağı konusunun da üzerinde durulması gerekmektedir. Biz, vergi suçlarının aklama suçunun öncül suçunu oluşturup oluşturmadığı konusunda “yürürlükteki hukuk” ve “olması gereken hukuk” açısından iki farklı görüşe sahip olduğumuzu belirtmeliyiz.

Buna göre, yürürlükteki yani hali hazırda uygulanan hukuk açısından vergi suçları ve vergilendirilmemiş kazançlar aklama suçu açısından öncül suçu ve suç gelirini oluşturmaktadır. Çünkü 282. maddenin 1. fıkrasında altı ay ve daha fazla hapis cezasını gerektiren suçların öncül suçu oluşturabileceği belirtilmiştir. VUK’un 359. maddesinde düzenlenen suç tiplerinde ise cezaların alt sınırı dahi altı aylık sınırın çok üstündedir. Ayrıca hem pek çok yabancı ülke hukukunda hem de öğretide baskın görüş olarak vergi suçlarının öncül suçlar olarak kabul edildiği görülmektedir. Nitekim ülkemizde de aklama suçunun ilk düzenlendiği yasa olan 4208 sayılı yasanın 2/a maddesinde de vergi kaçakçılığı suçunun bir türü öncül suç olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla şu an uygulanan hukukta vergi suçlarının da aklama suçunun öncül suçu olarak kabul edildiğinin belirtilmesi gerekmektedir.

Olması gereken hukuk açısından ise bize göre aklama suçu açısından vergi suçları öncül suç olarak, vergilendirilmemiş kazançlar da suç geliri olarak kabul edilmemelidir. Aksi takdirde hem aklama suçunun düzenleme amacının dışına çıkmış olur hem de ceza sorumluluğu çok fazla genişletilmiş olur. Zira böyle bir durumda özellikle ülkemiz gibi kayıt dışı ekonominin çok yaygın olduğu bir yargı çevresinde, yasal yollardan elde ettiği kazançları vergilendirmeyen ve gelirleri farklı şekillerde değerlendiren kişilerin tamamının aklama suçu faili olarak yargılanmaları ve cezalandırılmaları gerekir. Bu görüşe yapılacak en önemli itiraz ise 282. maddede yer alan normatif düzenleme karşısında bu görüşün nasıl kabul edilebileceği ve uygulanacağı noktasında olacaktır. 282. maddedeki düzenleme dikkatle incelendiğinde “*alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan*” bahsedildiği görülmektedir. Buradaki “*bir suçtan*” ibaresi “*herhangi bir suçtan*” olarak

anlaşılmalıdır. Dolayısıyla alt sınırı altı ay veya daha fazla olan her suç değil, niteliği gereği öncül suç olması mümkün olan, işlenmesi suretiyle gelir elde edilen suçlar öncül suç olarak kabul edilecektir. Buna göre yasa değişikliğine dahi gerek olmaksızın yargıçların ve Yargıtay'ın ceza hukukunda geçerli bir yorum yöntemi olan daraltıcı yorumu uygulamak suretiyle vergi suçlarının ve bunlardan elde edilen vergilendirilmemiş bölüme ilişkin kısımların, aklama suçu açısından öncül suçu ve suç gelirini oluşturmayacağı yönünde karar vermeleriyle sorun aşılmış ve yasa maddesi amacına uygun olarak doğru biçimde yorumlanmış ve uygulanmış olacaktır.

Öncül suç konusunda belirtmek istediğimiz husus, öncül suç hakkında bir soruşturma ya da kovuşturmanın varlığının ya da bu konuda bir mahkeme kararının olmasının, uzmanların incelemeleri için büyük kolaylık sağlayacak olmasıdır. Ancak bir işlemin suç gelirlerinin aklanması olup olmadığının araştırılması için öncül suçla ilgili bir yargılama yapılması ya da mahkumiyet kararı verilmesi gerekmemektedir. Dördüncü bölümde ayrıntılı olarak belirttiğimiz üzere soruşturmaya yer olmadığına ilişkin kararların varlığı halinde dahi aklama suçu için ayrıca inceleme yapılması mümkündür. Dolayısıyla öncül suçun varlığının tespiti için bir mahkeme kararı gerekmediği gibi, verilen kararlar da (beraat kararı dışında) aklama suçunun yargıcı açısından bağlayıcı değildir.

Aklama suçunun faili, öncül suçu bizzat işlemiş ya da bu suça bir şekilde katılmış kişiler olabileceği gibi bu suça hiçbir şekilde katılmamış kişiler de olabilecektir. Dolayısıyla aklama suçunun faili olunması için mutlaka failin suç gelirinin kaynağını oluşturan öncül suç ile bir ilgisinin bulunması gerekmemektedir; suç tipi de yasada bu durum göz önünde bulundurularak düzenlenmiştir. Suç tipine ilişkin hareketler belirtilirken de 4208 sayılı yasada olduğu gibi faillere göre hareketler açısından bir ayırım yapılmamıştır.

Aklama suçunun tüzel kişi yararına işlenmesi halinde 282. maddenin 4. fıkrası gereğince tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirleri uygulanacaktır. 5237 sayılı TCK'nın bu düzenlemesi hem genel anlamda hem de suç gelirlerinin aklanması suçu anlamında çağdaş ve teorik açıdan doğru bir yaklaşımdır. Böylelikle 5237 sayılı yasa öncesinde aklama suçunun düzenlenmiş olduğu 4208 sayılı yasadaki

tüzel kişilerin fail olarak kabul edildiği hükümler de mevzuattan çıkartılmış ve o dönem yürürlükte olan 765 sayılı TCK'nın suç teorisiyle çelişkili olan özel yasa düzenlemesi ilga edilmiş ve çelişki giderilmiş olmaktadır.

Suç gelirlerinin aklanması suçunun işlenmesiyle toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes suçun mağduru olmaktadır. Buna göre aklama suçunun mağduru ve suçtan zarar göreni genel olarak kamu düzeni ve bu bağlamda toplumu oluşturan bireylerdir. Nitekim suç gelirlerinin aklanması, organize suç örgütleri için yaşamsal bir öneme sahip olmakta, söz konusu örgütlerin ekonomik gücünü suçtan elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Bu da hem yeni öncül suçların işlenmesine neden olmakta hem de aklamaya tabi tutulan yüksek miktardaki suç geliri, hem ekonominin hem de toplumsal ve bireysel etiğin bozulmasına yol açmaktadır.

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde suç gelirlerinin aklanması suçunun hareket unsuru, suç gelirlerini *“yurt dışına çıkarma”* veya *“gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla, çeşitli işlemlere tâbi tutma”* olarak tanımlanmıştır. Bu düzenleme, 4208 sayılı yasada yer alan kara para aklama suçundaki düzenlemeye göre oldukça farklı ve kısa bir tanımlamadır.

Aklama suçu, suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması ya da suç gelirlerinin çeşitli işlemlere tabi tutulması suretiyle gerçekleştirilebilecektir. Dolayısıyla aklama suçu, seçimlik hareketli bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu seçimlik hareketlerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde suç tamamlanmış olur. Söz konusu hareketlerden herhangi birisinin yapılması suçun oluşmasına yeterlidir.

Suç tipinde *“suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması”* hareketine ayrıca yer verilmesine gerek olmadığını ifade etmeliyiz. Çünkü bu hareket aklama suçunun işleniş modellerinden birini oluşturmakta ve aslında aşağıda açıklanacak olan *“çeşitli işlemlere tabi tutma”* hareketinin içinde bu hareket de yer almaktadır. Zira yurt dışına çıkarma hareketi, suç gelirlerinin gayri meşru kaynağından uzaklaştırılması ve/veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırılması amacıyla yapılmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde de belirtildiği üzere yurt dışına çıkarma hareketi genellikle aklamaya yönelik bir dizi işlemin ilk halkasını oluşturmakta ve daha çok yerleştirme aşamasında kullanılmaktadır. Kısacası suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutma kavramının içine suç gelirlerinin yurt dışına çıkarılması da girmektedir.

Suç tipinde, çeşitli işlemlere tabi tutma hareketinin bu kadar geniş bir şekilde tanımlanması, bunun çok geniş bir şekilde yorumlanabileceği ve dolayısıyla yasallık ilkesinin alt ilkelerinden birisi olan belirlilik ilkesine aykırı bir durum oluşturduğu gerekçesiyle öğretilde eleştirilmiştir. Nitekim TBMM Adalet Komisyonu'nda madde metni üzerinde yapılan görüşmelerde de, çeşitli işlemlere tabi tutma ifadesinin geniş kapsamlı olduğu belirtilmiş ve bunun yerine *“kullanma, iktisap etme, değerlendirme, dönüştürme, devretme, transfer etme, sınır ötesi harekete tabi tutma”* gibi uluslararası kavramların kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Biz bu görüşe katılmıyoruz, çünkü aklama suçunun nasıl gerçekleştirildiğinin tam olarak betimlenmesi ve bu suçu oluşturan hareketlerin tek tek belirtilmesi mümkün değildir. Bu çalışmanın birinci bölümünde aklama suçuna ilişkin bazı suç işleme modelleri belirtilmiştir. Bu modeller dahi yalnızca örnekleme yoluyla gösterilenlerdir, yoksa tüm suç işleme modellerine burada yer verilmesi mümkün değildir. Zaten gelişen teknoloji ve finans sektörünün yeni araçlarıyla her gün yeni suç işleme modelleri ortaya çıkmaktadır. Suç gelirlerinin aklanması suçuna ilişkin bir monografi olan bu çalışmada bile tüm suç işleme modellerine yer verilemezken, TCK'nın 282. maddesinde şu an kullanılan tüm bu modellere ve gelecekte ortaya çıkması olası yeni modeller de göz önünde bulundurularak yeni suç işleme modellerine yer verilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla yasa koyucu bize göre doğru bir tercihle, herhangi bir sınırlama getirmeksizin suç gelirlerinin aklanmasına yönelik tüm hareketlerin bu suçu oluşturabileceğini kabul etmiş, sınırlamayı tipikliğin bir unsuru olan manevi unsurla yapmıştır. Buna göre suç gelirlerini çeşitli işlemlere tabi tutma ancak *“bunların gayrimeşru kaynağını gizlemek veya meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak”* maksadıyla yapılması halinde aklama suçunu oluşturacaktır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak açıklandığımız üzere, “çeşitli işlemlere tabi tutma” kavramının “yurt dışına çıkarma” hareketini içeriyor olması ve “meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak” saikinin “gayrimeşru kaynağı gizlemek” saikini de kapsamından dolayı 282. maddenin 1. fıkrasının “(1) *Alt sınırı altı ay veya daha fazla hapis cezasını gerektiren bir suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini, meşru bir yolla elde edildiği konusunda kanaat uyandırmak maksadıyla çeşitli işlemlere tabi tutan kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve yirmi bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır*” şeklinde düzenlenmesinin daha anlaşılır ve yerinde olacağını düşünmekteyiz.

Biz, ispat kuramı açısından ispat yükünün tersine çevrilmesine ilişkin karşıt görüşleri ileri süren yazarların bu çekincelerine katılmakla birlikte, aklama suçunun ispat edilebilmesi açısından, buna ilişkin şartların ve durumların çok iyi belirlenmesi şartıyla failde suçunun konusuna yönelik olarak “*bilmesi gerektiği*” yönünde bir kabul edişin yasada yer alması gerektiğini ve bunun aksinin ispatının fail tarafından yapılması gerektiğini önermekteyiz.

Aksi takdirde bu suçun ispatı, suçluların cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsaderesi son derece güç olacaktır. Nitekim uygulamada, suç gelirlerinin takip edilmesi ve aklama işlemleri ile faillerinin takip edilip soruşturma makamlarının bildirilmesiyle görevli MASAK adlı bir kuruluş olmasına rağmen, aklamayla ilgili savcılıklara iletilen, savcılıklarca yapılan soruşturma neticesinde haklarında dava açılan, açılan davalar sonucunda mahkumiyet kararı verilen dosyaların sayısının gerçekten son derece düşük olması, bize diğer etkenlerin yanı sıra bu suçun ispatının son derece güç olduğunu göstermektedir. Nitekim uygulamada karşılaştığımız bazı olaylarda göz göre göre, savunma karşısında işleme tabi tutulan gelirlerin suçtan elde edildiği ispatlanamadığı için beraat kararı verilmektedir. Bu ise adalet duygusunu ve aklama suçuyla yapılan mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla bu suçla sınırlı olmak üzere ispat yükü yer değiştirmelidir.

Bu konuda failin bunu ispatlamasının güç olacağı ve failin gerçekten hataya düşmüş olarak böyle bir işlemi gerçekleştirmiş olabileceği çekincelerine karşın ise

şunlar ileri sürülebilecektir. Bir kere failden her şartta üzerinde bulunan gelirleri nasıl elde ettiğini ispatlanması istenmeyecek, yalnızca o güne kadarki yaşantısı, işi ve geliriyle açık şekilde orantısız olan ve bir şekilde öncül suç ya da aklama suçuyla bağlantılı çevrelerle ilgisi olması halinde böyle bir açıklama beklenecektir. Bu ispatı yaparken de delil serbestliğinden faydalanacak ayrıca, sanık aleyhine olduğu kadar lehinde delilleri de toplamakla görevli olan iddia makamı ve mahkeme, sanığın bu yöndeki taleplerini karşılayarak söz konusu delillerin toplatılmasını sağlayacaktır. Sanığın suçun konusunu oluşturan malvarlığı değerlerinin bir öncül suçtan elde edildiğini bilmesi gerektiğine ilişkin karinenin varlığı halinde, olumlu ya da olumsuz yönde geniş bir araştırma sonucu elde edilen çok sayıda delil değerlendirildikten sonra karar verilecektir.

Diğer yandan failin suçun maddi unsurlarında esaslı bir hataya düşerek eylemini gerçekleştirmesi halinde ise TCK'nın 30. maddesinin 1. fıkrasına göre, fail kastla hareket etmiş olmayacağına göre, failin içinde bulunduğu hal ve şartlara göre suçun konusunda hataya düştüğünü ispat ederek söz konusu malvarlığı gerçekten suçtan elde edilmiş olsa dahi, gerçekleştirdiği eylemden sorumlu tutulmayacaktır. Ancak bu esaslı bir hata olmalıdır. Esaslı hata, *“failin zihnindeki gerçeklik objektif gerçeklik ile örtüşüyor olsaydı yaptığı eylem suç tipine uygun olmayacaktı ise, yanılmanın esaslı olması”* anlamına gelmektedir. Esaslı yanılığa düşen failin o eyleme yönelik bir kastı bulunmamaktadır. Böylelikle fail açısından suçun konusunu bilmesi gerektiğine ilişkin bir düzenleme getirilmesi ve buna bağlı olarak ispat yükünün tersine çevrilmesi halinde dahi, gerçekten suçsuz olan veya esaslı hataya düşmüş olan kişinin kendini savunması çok kolay olmaktadır.

Ayrıca öğretide bazı olgular nedeniyle, failin suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin kökenini bilmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılabiliyorsa olası kastın dolayısıyla aklama suçunun manevi unsurunun gerçekleştiği sonucuna varılabileceğini ifade eden görüşler bulunmaktadır. Bu görüşe katılmak hiçbir açıdan mümkün değildir. Bir kere faildeki bilmenin varlığı ve bunun ispatı ile failde olası kast olması farklı kavramlardır. Fail olası kastla hareket ettiğinde suçun konusunun herhangi bir öncül suçtan kaynaklandığını en azından yasal yollardan elde

edilmediğini bilmektedir; ancak yaptığı hareketlerin sonucunda aklamanın gerçekleşebileceği hususunda kayıtsız kalmakta ve “olursa olsun” demektedir. Ayrıca yukarıda ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere şu an yürürlükte olan hukuk kuralları gereğince belli şartların varlığı halinde failin suçun konusunun suçtan elde edildiğini bildiği karinesine dayanılması ve bunun aksinin ispatının faile yüklenmesi mümkün değildir. Bu ancak olması gereken hukuk açısından bir önerme olarak ifade edilebilir, oysa yukarıda aktardığımız görüşte yorum yoluyla ve konuyla ilgisi olmayan bir araç kullanılarak, olan hukuk düzeninde bunun geçerli olabileceği şeklinde görüş beyan edilmiştir. Dolayısıyla bu bize göre hatalı bir yaklaşım ve görüştür.

Bu bağlamda, aklama suçunun manevi unsurunu oluşturan kastın bilme unsurunun ispatında kolaylık sağlanabilmesi ve özellikle öncül suça katılmamış fail açısından ispat edilebilmesi için; meslek, deneyim, maddi durum gibi belli şartların varlığı halinde, suçun konusunun bir öncül suçtan elde edildiğinin “bilinmesinin gerektiği” yönünde bir ibareye yasa metninde yer verilmesinin ve bu bağlamda bunun aksinin ispatının fail tarafından yapılmasının gerektiğini düşünüyoruz. Ancak bu önermenin olması gereken hukuk açısından olduğunu, şu an yürürlükte olan mevzuat ve geçerli olan ispat kuramına göre failin kastla ve suçun konusu malvarlığını suçtan elde edildiğini bilerek hareket ettiğinin ispat yükünün savcılık ve mahkemede olduğunu bir kez daha ifade etmeliyiz.

Bize göre 5237 sayılı TCK’nın 54. ve 55. maddelerinde yer alan eşya ve kazanç müsadereyi düzenlemeleri yerinde ve olumlu olmuştur. Eşya müsadereyi için eş değer müsadereyi de kabul edilmesi, kazanç müsadereyi yer verilmesi ve kazanç müsadereyi için kaim değer müsadereyi yer verilmesi suç gelirleri ve bunların aklanmasıyla mücadelede etkin düzenlemelerdir. Ancak 55. maddede, 54. maddede olduğu gibi eşdeğer müsadereyi yer verilmemesi eksiklik olmuştur.

Aklama suçuna konu olan değerlerin taşınır ve taşınmaz eşya olması halinde 54. maddeye göre, nakdi para olması halinde ise hem 54. hem de 55. maddeye göre, kaydi para ve diğer finansal araçlar olması halinde ise 55. maddeye göre müsadere edilmesi mümkündür. Ayrıca aklama işleminin gerçekleştirilmesi nedeniyle bu suçun

faillerine ve şeriklerine sağlanan maddi menfaatler de 55. maddeye göre müsadereye tabi tutulabilecektir.

Uygulamadaki dosyaların hemen tamamında ya MASAK tarafından yapılan soruşturmalar neticesinde dava açılması talebiyle - teknik anlamda suç duyurusu olarak - yetkili ve görevli savcılığa gönderilmekte ya da bir soruşturma veya kovuşturma esnasında aklama suçuna ilişkin şüphenin oluşması halinde soruşturma dosyası ya da davanın ilgili bölümü ayrılarak MASAK'a aklama suçunun işlenip işlenmediğinin araştırılması için gönderilmekte ve MASAK'ın raporu neticesinde aklama suçundan dava açılmakta ya da kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmektedir. MASAK'da soruşturmaları yapan kişilerin, genellikle maliye müfettişi ya da hesap uzmanı olup, kolluk güçleri gibi suç ve suçlu hakkında araştırma yapmaktan ziyade, dosya üzerinden finansal işlemler hakkında araştırma yapmak hususunda uzmanlaşmış olmaları hem soruşturmaların uzun sürmesine hem de yalnızca dosya üzerinden yapılmasına neden olmaktadır. Oysa buradaki amaç çok hızlı bir trafiğe sahip aklama işlemlerinde öncül suç ve aklama suçunun failleri ile suç gelirlerini ele geçirmek ve böylelikle suç ve suçlulukla mücadele etmektir. Dolayısıyla bize göre MASAK, bu konuda mevzuat geliştiren, istatistik ve araştırma yapan, şüpheli işlem ve işlem bildirim yükümlülüklerini toplayan ve bu alanda koordinasyonu sağlayan bir kurum olarak korunmalı ancak suçun soruşturulması kesinlikle Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ve Jandarma Genel Komutanlığı'na bırakılmalıdır. Aksi takdirde bu suçla mücadelede başarı elde etmek değil, yol almak bile mümkün olamayacaktır.

Yargılamanın yapılacağı yer açısından da 4208 sayılı yasadaki suç gelirinin bulunduğu yer mahkemesinin yetkili olması kuralından vazgeçilerek bunun TCK'nın genel hükümleri arasında yer alan genel yetkili mahkemelere yani suçun işlendiği yer mahkemesine bırakılması da olumlu ve yerinde bir düzenleme olmuştur.

5237 sayılı TCK'nın 282. maddesinde aklama suçu düzenlenirken, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere suçun maddi unsuru iki hareketten oluşacak biçimde düzenlenmiş ve bu bağlamda doğru ve yerinde olarak 4208 sayılı yasa da olduğu gibi aklama suçunu oluşturan hareketler tek tek belirtilmemiştir. Ancak bu yapılırken,

4208 sayılı yasada aklama suçunu oluşturan hareketlerin arasında yer alan ancak aslında aklama işlemi gerçekleştikten sonra aklanmış gelirlerden faydalanmaya yönelik olan eylemler ayrıca düzenlenmemiş idi. Bu ise aklama suçuyla mücadelenin geniş kapsamlı yürütülmesi açısından bazı eylemleri ceza hukukunun dışında bırakması nedeniyle eksiklik oluşturmaktaydı.

İşte yasa koyucu hem bu eksikliği görerek hem de bu alandaki uluslararası yükümlülüklerle uymak ve yeknesaklığı sağlamak amacıyla suç gelirlerinin satın alınması, kabul edilmesi, bulundurulması ve kullanılması eylemlerini suç olarak düzenlemiştir. Bu düzenleme 26 Haziran 2009 tarih ve 5918 sayılı yasanın 5. maddesiyle yapılmış ve 282. maddenin 1. fıkrasından sonra gelecek bir 2. fıkranın madde metnine eklenmesi ve diğer fıkraların bundan sonra gelecek şekilde devam ettirilmesiyle, gerekli değişiklik yapılmıştır. Söz konusu değişiklik yasası 27282 sayılı ve 9 Temmuz 2009 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Madde gerekçesinde de açıkça ifade edildiği üzere 2. fıkroda yer alan bu düzenleme, 282. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen suç gelirlerinin aklanması suçundan tamamen farklı ve bağımsız yeni bir suç tipidir.

Bu suçun özellikle uluslararası yükümlülüklerle uymak ve yeknesaklığı sağlamak amacıyla düzenlendiği madde gerekçesinde de ifade edilmektedir. Buna göre 2. fıkroda yapılan suç tanımı ile 1988 tarihli Viyana Sözleşmesi’nin 3(1)(c)(i) ve Palermo Sözleşmesi’nin 6(1)(b)(i) maddelerindeki aklama suçunu oluşturan “bulundurma” ve “kullanma” eylemlerinin karşılığında mevzuatımızda yer verilmesi amaçlanmıştır. Söz konusu maddede yapılan değişikliklerle aynı zamanda 2005/60 sayılı “*Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Mali Sistemlerin Kullanılmasının Önlenmesine Dair Avrupa Birliği Direktifi*” başta olmak üzere AB müktesebatı ile uyumun da sağlanmış olacağı madde gerekçesinde belirtilmiştir.

Aklanmış gelirlerin satın alınması ve kabul edilmesi suçu açısından öncül suçu, suç gelirlerinin aklanması suçu oluşturmakta ve manevi unsur açısından failde da kastın yanında mutlaka suçun konusu oluşturan malvarlığı değerlerinin suçtan elde edildiğinin bilinmesi hususu aranmaktadır.

Bu yeni suç tipi her ne kadar normatif açıdan aklama suçundan bağımsız bir suç tipi olsa da organik açıdan aklama suçuna pek çok açıdan bağlıdır. Dolayısıyla aklama suçu için yapmış olduğumuz açıklamaların önemli bir bölümü bu suç tipi açısından da geçerlidir

Sonuç olarak suç gelirlerinin ve bunların aklanmasının küresel çapta bir sorun olduğu hemen hemen her ülke tarafından kabul edilmektedir. Uluslararası toplum bunun önemini kavramış ve bununla mücadele için çeşitli önlemler de almıştır. Ancak bu çalışmanın ikinci bölümünde açıklandığı üzere suç gelirlerinin aklanması ve terörizmin finansmanının önlenmesi için farklı ülkeler ve farklı kuruluşlar tarafından çeşitli adlar altında mücadele birimleri oluşturulduğu da görülmektedir. Ancak bu yapı kaynak ve zaman israfına yol açmakta ve suç gelirlerinin aklanması ve terörizmle mücadelede olması gereken etkinliği azaltmaktadır. Dolayısıyla bu gün bazı istisna ülkeler dışında (ki bu ülkeler de suç gelirlerinin aklanmasının önemli bir sorun olduğunu bilmekle birlikte bundan bir şekilde nemalandıkları ya da çıkar sağladıkları için etkin mücadele etmemektedirler) tüm dünya ülkeleri bununla mücadele için çalışmaktadırlar. Bu yöndeki çabaların örneğin FATF gibi bir kurum altında birleştirilerek yürütülmesi hem zaman hem kaynak tasarrufu sağladığı gibi hem de büyük bir etkinlik sağlayacaktır.

Ülkemiz açısından da mevzuat, suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadele açısından son derece iyi ve yeterlidir, ancak uygulamadan kaynaklanan sorunlar nedeniyle, bu eylemlerin çoğunluğu ortaya çıkarılamamakta ya da yargılamalar da özellikle ispat zorluğu nedeniyle istenilen sonuçlar elde edilememektedir. Çalışmamızda önerdiğimiz ve savunduğumuz değişikliklerin yapılması halinde, suç gelirlerinin aklanmasıyla mücadelenin önünde bulunan bu engellerin ve zorlukların bir nebze de olsa aşılabileceğini düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Acar**, Muammer, Karapara Aklama Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2005
- Akar**, Yıldırım, Karaparanın Aklanması, Ankara, SPK Yayını, 1997.
- Akar**, Yıldırım, “Karapara Aklamada Kullanılan Yöntemler ve Kurumlar”, Uzman Gözüyle Bankacılık, S.20, Y.5, 1997, s.21 - 30
- Akın**, Engin, “Kayıtdışı Ekonomi, Vergi Suçları, Karapara İlişkisi”, Yaklaşım, Y.13, S.156, Aralık 2005, s.268
- Akın**, Engin, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı’nda Yer Alan ‘Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklama’ Suçu İle 4208 Sayılı Kanun’da Yer Alan ‘Karapara Aklama’ Suçunun Karşılaştırılması”, Yaklaşım, Y.12, S.142, Ekim 2004, s.269 – 272.
- Aksoy İpekçioğlu**, Pervin, Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Alacakaptan**, Uğur, İşlenemez Suç, Ankara, AÜHF Yayını, 1968.
- Albayrak**, Gökhan, “Eşya Müsaderesinin Saldırgan Yönü: Ceza Hukuku Niyet Okuyabilir Mi?”, Güncel Hukuk, S.5 – 77, Mayıs 2010, s.54 – 57.
- Albrecht**, Hans – Jörg, “Uluslararası Suçluluk, Şiddet Ekomisi ve İnsan Hakları: Ceza Hukukunun Cevapları”, Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer Armağanı, C.I, Çev. Yener Ünver, Ankara, AAM – TCHD Yayını, 2008, s.467 - 479.
- Alp**, İnönü Akgün, “Paranın Karası, Karaparanın Makro Ekonomik Etkileri”, (Çevrimiçi) <http://www.masak.gov.tr/Kurulumuz/yayinlar/makale/akgunmakale.htm>, 22.03.2009.
- Alpaslan**, Mehmet Şükrü, “Feri’i ve Mütemmim Cezalar”, Değişen Toplum ve Ceza Hukuku Karşısında TCK’nın 50 Yılı ve Geleceği, İstanbul, İÜHF Yayını, 1977, s.223 – 246.
- Altuğ**, Osman, Kayıt Dışı Ekonomi, İstanbul, Türkmen Kitabevi, 1999.
- Ağbal**, Naci, “Vergi Kaçakçılığı Suçları ve Karapara İlişkisi”, Yaklaşım Dergisi, S.89, Mayıs 2000.
- Aral**, Vecdi, Hukuk ve Hukuk Bilimi Üzerine, 6. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1991.

- Arslanoğlu**, M. Sipahi, 5549 Sayılı Suç Gelirlerinin Önlenmesi Hakkında Kanunla Yapılan Değişikler, (Çevirimiçi) http://www.vergidegundem.com/files/makale3_0cak07.doc, 23 Mart 2009.
- Artuk**, Mehmet Emin/Ahmet Gökçen/Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009.
- Artuk**, Mehmet Emin/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, Türk Ceza Kanunu Şerhi Özel Hükümler, 5. Cilt, Ankara, Turhan Kitabevi, 2009.
- Artuk**, Mehmet Emin/Ahmet Gökçen/Ahmet Caner Yenidünya, Ceza Hukuku Özel Hükümler, 7. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 2006.
- Artuk**, Mehmet Emin /Ahmet Caner Yenidünya, “Cürüm Eşyasını Satın Almak ve Saklamak (Yataklık) Cürmü Üzerine Bir İnceleme”, Prof. Dr Çetin Özek Armağanı, İstanbul, Galatasaray Üniversitesi Yayını, 2004, s.79 - 90.
- Aydemir**, Şinasi, Türkiye’de Kayıtdışı Ekonomi, İstanbul, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, 1995.
- Aydın**, Devrim, Türk Ceza Hukukunda Suça İştirak, Ankara, Yetkin Yayınları, 2009.
- Aydın**, Süleyman, “Önsöz: Karapara Aklama ve Törörizmin Finansmanına Dair”, Karapara Aklama ve Törizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.VII - XVI.
- Aydın**, Süleyman/Yakup Yılmaz, Yolsuzluk ve Mali Suçlar, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- Aydınşakir**, Esen, Kara Para Aklamayla Mücadele, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Ana Bilim Dalı, Aydın, 2008.
- Aykın**, Hasan, “Aklama ile Mücadele Sisteminde Önleyici Tedbirler”, Karapara Aklama ve Törizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.3 - 54.
- Aykın**, Hasan, “Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar”, Uluslararası Ekonomik Sorunlar, S. 25, Mayıs 2007, s.33 - 40.
- Aykın**, Hasan/Kevser Gümüştay, “Terörle Mücadelede Yeni Boyut: Terörün Finansmanı ile Mücadele”, Karapara Aklama ve Törizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.341 - 416.
- Bain**, Lesley M., Money Laundering: Hide and Seek, An Exploration of International Cooperation Between Law Enforcement Agencies, Unpublished Doctoral Thesis, Simon Fraser University, School of Criminology, Burnaby, 2004.

- Barham**, John, “Click to Send Illegal Money”, (Çevrimiçi) <http://www.securitymanagement.com/article/click-send-illegal-money>, 26.08.2008.
- Bayraktar**, Köksal, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı’na İlişkin Genel Bir Değerlendirme ve Genel Hükümler Üzerine Birkaç Eleştiri”, Türk Ceza Kanunu Reformu – Makaleler Görüşler Raporlar, İkinci Kitap, Ed: Teoman Ergül, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.21 - 35.
- Beare**, Margeret E./Stephan Schneider, Tracing of Illicit Funds: Money Laundering in Canada, The Federal Solicitor of General Working Paper, Ottawa, 1990.
- Bickford**, Jeanne, Filthy Lucre: A Socio – Legal Study of the Criminalization of Money Laundering, Unpublished Doctoral Thesis, University of California, California, 1996.
- Blum**, Jack A./Michael Levi/Thomas Naylor/Phil Williams, Financial Havens, Banking Secrecy and Money Laundering, A Study Prepared on Behalf of the United Nations Under the Auspices of the Global Programme Against Money Laundering, Office for Drug Control and Crime Prevention; Vienna, Austria, (Çevrimiçi) http://www.tni.org/detail_page.phtml?page=links_drugs-money, 13.05.2009.
- Borger**, Matthias J./Johannes A. Moors, “Targeding the Proceeds of Crime: Bottlenecks in International Cooperation”, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, Vol.15, No.1, 2007, s.1 - 22.
- Bostancı**, Gülşah, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Türk Ceza Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İstanbul, 2007.
- Brack**, Duncan, “Illegal Logging and Money Laundering Analysis of the Questionnaire to EU Member States”, Workshop on Illegal Logging and Measures to Combat Money Laundering, 30 Eylül-1 Ekim 2004, Berlin, (Çevrimiçi) http://www.illegal-logging.info/uploads/Money_laundering_quest_analysis.pdf, 28.03.2010.
- Bradley**, Craig, “The Meaning of Laundering”, Indiana Legal Studies Research Paper No. 97, December 2007, (Çevrimiçi) SSRN, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1076623, 01.03.2009.
- Broome**, Jonh, “Domestic Cooperation: Australian Working Together”, Money Laundering in the 21st Century: Risks and Countermeasures , Ed: Adam Graycar/Peter Grabosky, Australian Institute of Criminology, Research and Public Policy Series No.2, Australia 2000, s.36 - 44.

- Campbell**, Liz, “Taxing Illegal Assets: The Revenue Work of the Criminal Assets Bureau”, (Çevrimiçi) SSRN http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1031648, 29.08.2008.
- Carroll**, Lisa C., “Alternative Remittance Systems Distinguishing Sub-systems of Ethnic Money Laundering in INTERPOL Member Countries on the Asian Continent”, (Çevrimiçi) <http://www.interpol.int/Public/FinancialCrime/MoneyLaundering/EthnicMoney/>, 06.09.2008.
- Centel**, Nur/Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2005.
- Centel**, Nur, “Yeni Türk Ceza Kanununda Cezalar ve Güvenlik Tedbirleri Sistemi”, Yeni Türk Ceza Kanunu Sempozyumu 5 Mart 2005, İstanbul, TCHD Yayını, 2005, s.56 – 64.
- Certel**, Abdülkadir, Müsadere, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Coşkun**, Atilla, Örgütlü Suçlar ve Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, İstanbul, Legal Yayınevi, 2002.
- Coşkun**, Neslihan, “Karapara Aklama”, Hukuki Perspektifler Dergisi, S.2, Sonbahar 2004, s.203 - 208.
- Coşkun**, Neslihan, Karaparanın Aklanması Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2003.
- Çelik**, Kuntay/Selen Işıl Koçağra/Kadir Güler, Karapara Aklama: Tanımı, Aşamaları, Yöntemleri ve Uluslararası Çalışmalar, Ankara, MASAK Yayını, 2000.
- Çelik**, Edip F., Milletlerarası Hukuk, C.II/1, İstanbul, İÜHF Yayını, 1977.
- Criminal Justice Institute**, Multijurisdictional Counterdrug Task Force Training: Money Laundering Investigations. St. Petersburg, Florida, Florida National Guard, 2000.
- Danis**, Caroline, An Assessment of Money Laundering Legislation in Canada and the United States, Unpublished Master Thesis, Concordia University, Kanada, 1996.
- Değirmenci**, Olgun, “5237 Sayılı Kanunda Düzenlenen Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçunun 4208 Sayılı Kanundaki Düzenleme İle Karşılaştırılması”, Karapara Aklama ve Törizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.105 - 153.
- Değirmenci**, Olgun, Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu (Kara Para Aklama Suçu), Ankara, Turhan Kitabevi, 2007.

- Delmas-Marty**, Mireille/Mark A. Summers/Ginette Mongin, Association de recherches pénales européennes, What Kind of Criminal Policy for Europe, Brill Academic Publishers, Haziran 1996.
- Demirbaş**, Timur, Kriminoloji, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Derdiyok**, Türkmen, “Türkiye’nin Kayıtdışı Ekonomisinin Tahmini”, İktisat Dergisi, S.14, Mayıs 1993.
- Diehm**, Dirk, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Alman Ceza Hukuku”, Çev: Rabia Ünlü, Alman – Türk Karşılaştırmalı Ceza Hukuku, C.I, İstanbul, Teditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 2010, s.47 - 87.
- Doğrusöz**, Bumin, “Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış”, Vergi Dünyası, S.274, Haziran 2004.
- Donay**, Süheyl, “4208 Sayılı Karapara Yasası Hakkındaki Düşünceler”, Radikal, 16 – 18 Ocak 1997.
- Donay**, Süheyl, İnsan Hakları Açısından Sanığın Hakları ve Türk Hukuku, İstanbul, İÜHF Yayını, 1982.
- Donay**, Süheyl, Meslek Sırrının Açıklanması Suçu, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1978.
- Dönmezer**, Sulhi, “Organize Suçlulukla Mücadele”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan Sayısı, S.1, 2002, s.3 - 10.
- Dönmezer**, Sulhi, Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 16. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001.
- Dönmezer**, Sulhi/Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.I, 12. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1997.
- Dönmezer**, Sulhi /Sahir Erman, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, C.II, 12. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1999.
- Dönmezer**, Sulhi, “Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul, Beta Yayınevi, 1998, s.67 – 74.
- Dursun**, Selman, Ekonomik Suçlar ve Bankacılık Suçları Bağlamında Bankacılık Düzenine Karşı İşlenen Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Dülger**, Murat Volkan, “Bankacılık Sırrı ve Sırrın Açıklanmasına İlişkin Suçlar”, Banka ve Finans Hukuku Panel ve Seminer Notları, İstanbul, İstanbul Barosu Yayınları, 2009, s.169 - 204.

- Dülger**, Murat Volkan, “5237 Sayılı YTCK’da Kastın Unsurları ve Türleri – Özellikle Olası Kastın Değerlendirilmesi”, Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi, Y.2, S.5, Nisan 2005, s.65 - 111.
- Dülger**, Murat Volkan “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Suç Ortaklığı”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.I, S.2, 2005, s.85 – 137.
- Ercan**, Kürşat Türker, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanması Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı Ceza ve Ceza Usul Hukuku Bilim Dalı, Ankara, 2008.
- Erdağ**, Nevzat, Kayıt Dışı – Kara Para – Yolsuzluk, İstanbul, Cinius Yayınları, 2007.
- Erem**, Faruk, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler. C.I, 3. Bası, Ankara, 1985.
- Erem**, Faruk/Ahmet Danışman/Mehmet Emin Artuk, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1997.
- Ergenoğlu**, Mehmet, Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye’deki Boyutları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1998.
- Ergül**, Ergin, Kara Ekonomi ve Aklama Suçu, Ankara, Adalet Yayınevi, 2005.
- Ergül**, Ergin, “Yolsuzluklarla Mücadelenin Kara Para Aklama Boyutu ve Alınması Gereken Tedbirler”, Gümrük Dünyası, S.40, Kış 2004, s.15 - 21.
- Ergül**, Ergin, “Uluslararası Hukukta Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele ve Ulusal Hukuklarda Yansımaları”, Adalet Dergisi, Y.94, S.15, Nisan 2003, s.31 - 49.
- Ergül**, Ergin, Karapara Endüstrisi ve Aklama Suçu, Ankara, Yargı Yayınevi, 2001.
- Ergül**, Ergin, Karaparanın Aklanması ve Suçları, Ankara, Adalet Yayınevi, 1998.
- Erman**, Ragıp Barış, Yanılmanın Ceza Sorumluluğuna Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2006.
- Evans**, John L., Money Laundering Investigations: Practies of Interst to the Asia/Pacific Region, International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy Publishing, 1999.
- Evans**, John L., The Proceeds of Crime: Problems of Investigations and Prosecution, International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy Publishing, 1999.
- Evik**, Vesile Sonay, Çıkar Amaçlı Örgütlenme Suçu, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004.

- Financial Action Task Force**, Summary of the Third Mutual Evaluation Report Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism Ireland, 17 Şubat 2006, Paris 2006.
- Financial Action Task Force**, Report on Money Laundering Typologies 1999 – 2000.
- Financial Action Task Force**, Annual Report 1998-1999, 2 Haziran 1999.
- Financial Action Task Force**, Evaluation of Laws and Systems in FATF Members Dealing with Asset Confiscation and Provisional Measures, Appendix B of Annual Report 1996 - 1997, s.58 - 73, (Çevrimiçi) <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/13/28/34326529.pdf>, 28.02.2010.
- Financial Action Task Force**, Annual Report 1990 – 1991, 13 Mayıs 1991.
- Fisse**, Brent, “The Australian Cartel Criminalisation Proposals: An Overviev and Critique”, The Competition Law Review, Vol. 4, Is. 1, October 2007, s.51 - 71.
- Gedik**, Doğan, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’na Göre Müsadere, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- Gedik**, Doğan, “Ceza Hukukunda Şahsi Cezasızlık Nedenleri”, Yargıtay Dergisi, C.32, 2006/4.
- Genç**, Erdal, “Karapara ve Aklanması”, Gümrük Dünyası, S.26, Temmuz 2000, s.10 - 16.
- Gilmore**, William C., Dirty Money: The Evolution of Money Laundering Countermeasures, 2nd. Edition, Belgium, Council of Europe Publishing, 1999.
- Güler**, Kadir, “Uluslararası Belgelere Göre Karaparaya Kaynak Teşkil Eden Fiiller (Öncül Suçlar), Karapara ve Karapara Aklama Suçu”, Vergi Dünyası, Y.22, S.266, Ekim 2003, s.169 – 173.
- Gülşen**, Recep, Ceza Hukukunda Sorumluluğu Kaldıran Nedenlerden Kaza Mücbir Sebep Cebir ve Tehdit, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Gültekin**, Hüseyin, “Yeni TCK ve Karapara Aklama Suçu”, Yaklaşım, Y.13, S.153, 2005, s.262 – 265.
- Gümüşay**, Serdar, “Karapara Aklama Kavramı, Nedenleri ve Boyutları ile Karapara Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çözüm Önerileri”, Vergi Sorunları, S.179, Ağustos 2003, s.124 - 137.
- Gümüşkaya**, Hayrettin, “Karapara Aklama Suçunun İncelenmesi ve Denetimi”, Vergi Sorunları Dergisi, S.144, Eylül 2000, s.169 – 176.

- Gümüşkaya**, Hayrettin, Karaparanın Ulusal ve Uluslararası Finans Düzenine Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, 1998.
- Gümüşkaya**, Hayrettin, “Karapara Kavramı ve Kayıt Dışı Ekonomi İlişkisi”, Vergi Sorunları Dergisi, Y. 17, S. 115, Nisan 1998, s. 63 - 69.
- Güngör**, Devrim, Ceza Hukukunda Fiil Üzerinde Hata, Ankara, Yetkin Yayınları, 2007.
- Hakeri**, Hakan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 8. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Hançerlioğlu**, Orhan, Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, C.4, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1978.
- Hatipoğlu**, Muzaffer/Ali Parlar, Özel Ceza Yasaları Uygulamalarında Ekonomik ve Ticari Suçlar, Ankara, Turhan Kitabevi, 2005.
- Helvacı**, Mehmet, “Kıyı Bankacılığı Kavramı ve Kıyı Bankacılığının Yararları”, Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağını, C.I, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2002, s.399 - 411.
- İçel**, Kayıhan/Fusun Sokullu Akıncı/İzzet Özgenç/Adem Sözüer/Fatih Mahmutoglu/Yener Ünver, Suç Teorisi, 2.Kitap, 3. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2004.
- İçel**, Kayıhan, Suçların İçtimaı, İstanbul, İÜHF Yayını, 1972.
- İçel**, Kayıhan, Ceza Hukukunda Taksirden Doğan Sübjektif Sorumluluk, İstanbul, İÜHF Yayını, 1967.
- İkiz**, Ahmet Salih, Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye’de Ekonomik Büyüme Üzerine Etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2000.
- İmre**, Zahit, Medeni Hukuka Giriş: Temel Kavramlar – Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri ve Hakiki Şahıslar Hukuku, 3. Bası, İstanbul, İÜHF Yayını, 1980.
- İmregün**, Oğuz, Kara Ticaret Hukuku Dersleri: Genel Hükümler – Ortaklıklar – Kıymetli Evrak, 11. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1996.
- İnceoğlu**, Sibel, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında Adil Yargılanma Hakkı; Kamu ve Özel Hukuk Alanlarında Ortak Yargısal Hak ve İlkeler, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2002.
- İpek**, Halim, Önemli Bir Sorun: Karapara ve Karaparanın Aklanması, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2000.

- Jason-Lloyd**, Leonard, The Law on Money Laundering: Statutes and Commentary, Portland Oregon, Routledge, 1997.
- Joseph**, Lester M., “Money Laundering Enforcement: Following the Money”, Economic Perspectives, Volume 6, Issue 2, Mayıs 2001, s.11 - 14.
- Karakurt**, Ahu, “Türk Ceza Kanunu’nda Hata”, CHD, Y.4, S.10, Ağustos 2009, s.109 – 155.
- Katoğlu**, Tuğrul, “4208 Sayılı Kanun İle Düzenlenen ‘Karapara Aklama Suçu’nun Yapısına İlişkin Bazı Gözlemler”, Vergi Dünyası, S.211, Mart 1999, s.121 - 124.
- Kahya**, Yavuz/Necmettin Özerkmen, Bir Gulyabani: Organize Suç Örgütleri “Mafya”, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- Katoğlu**, Tuğrul, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Kehoe**, Mark, “The Threat of Money Laundering”, (Çevrimiçi) <http://www.tcd.ie/Economics/SER/sql/download.php?key=222>, 25.09.2008.
- Kılıçdaroğlu**, Kemal, Kayıtdışı Ekonomi ve Bürokrasinin Yeniden Yapılanma Gereği, Ankara, TÜRMOB Yayınları, 1997.
- Koca**, Mahmut/İlhan Üzülmüş, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Koca**, Mahmut, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller”, CHD; Y.1, S.2, Aralık 2006, s.207 - 225.
- Kocasakal**, Ümit, “Ulusal Rapor: Terörizmin Finansmanı”, 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi İstanbul 20 – 27 Eylül 2009, Sorular – Ulusal Raporlar – Genel Raporlar – Taslak Kararları, İstanbul, TCHD – İstanbul Barosu Yayını, 2009, s.120 – 143.
- Kocasakal**, Ümit, “Karapara Aklama ile Mücadele ve Yeni Türk Ceza Kanununun 282. Maddesinde Düzenlenen Suç Gelirlerinin Aklanması Suçu”, Karapara Aklama ve Törizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.55 - 102.
- Kocasakal**, Ümit, “Organize Suçluluğun Tanımı, Özellikleri ve Kapsamı”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Kemal Oğuzman’a Armağan Sayısı, S.1, 2002, s.130 - 162.
- Kocasakal**, Ümit, Karapara Aklama Suçu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, 2000.

- Koh**, Jae-myong, Suppressing Terrorist Financing and Money Laundering, Berlin – Heidelberg, Springer, 2006.
- Köroğlu**, Hasan, Örgütlü Suçluluk Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2001.
- Kühne**, Hans-Heiner, “Aptitudes of Existing Criminal Law to Cope with Challenges of Terrorism”, Kamu Hukuku Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Alanlarında Kamunun Önderliği ve Bireysel Özerklik Sempozyumu, Ed: İlhan Ulusan/Bahri Öztürk, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.343 - 350.
- Kunter**, Nurullah, Suçun Maddi Unsurları Nazariyesi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, 1954.
- LaFave**, Wayne R., Criminal Law, 2nd Edition, ABD, Thomson&West, 2003.
- Levi**, Michael, “Money Laundering: Risks and Counter – Measures”, Money Laundering 21st Century: Risks and Countermeasures, Australian Institute of Criminology Research and Public Policy Series No.2, Ed: Adam Graycar/Peter Grabosky, Seminar held on 7 February 1996, Canberra Australia, (Çevrimiçi) <http://www.aic.gov.au/publications/rpp/02/RPP02.pdf#page=11>, 10.03.2009.
- Mahmutoğlu**, Fatih Selami, Ekonomik Suçlar Bağlamında Kredi Hukukundan Kaynaklanan Suç ve İdari Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- MASAK**, Faaliyet Raporu 2008.
- MASAK**, Mali Eylem Görev Grubu Karapara Aklama Tipolojileri, MASAK Yayını No.7, Ankara 2000.
- Masciandaro**, Donato/Alessandro Portolano, “It Takes Two to Tango: International Financial Regulation and Off-Shore Centers”, Università di Lecce Department of Economics Working Paper No. 11/4; Paolo Baffi Centre Working Paper No. 01-152, (Çevrimiçi) SSRN, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=289541#, 01.03.2009.
- Masciandaro**, Donato, “Combating Black Money: Money Laundering and Terrorism Finance, International Cooperation and the G8 Role”, 13. International Tor Vergata conference on Banking and Finance, "Transparency, Governance and Markets", University of Rome Tor Vergata, Faculty of Economics, 1-3 December 2004, (Çevrimiçi) SSRN, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=561183, 25.08.2008.
- Mavral**, Ülker, Karapara: Kayıtdışı Ekonomi İlişkisi ve Türkiye’ye Yansımaları, 2. Bası, Ankara, Maliye ve Hukuk Yayınları, 2003.

- Mavral**, Ülker, “4208 Sayılı Kanunda Karapara Kapsamında Alınması Gereken Suçlar”, Vergi Sorunları Dergisi, S.180, Eylül 2003, s.147 - 158.
- Mavral**, Ülker, “Karapara, Karaparanın Aklanması ve Aklama Süreci”, Vergi Sorunları Dergisi, Ankara, Maliye Gelirler Kontrolörleri Yayını, S.128, Mayıs 1999.
- Mavral**, Ülker, “Karapara ve Karaparnın Gelişimi ve Aklanması”, Vergi Raporu, S.37, Ekim – Kasım 1998.
- McDonell**, Rick, Money Laundering Methodologies and International and Regional Counter-Measures, (Çevrimiçi) <http://www.aic.gov.au/conferences/gambling/mcdonnell.pdf>, 01.10.2008.
- McDowell**, John/Gary Novis, The Consequences of Money Laundering of Money Launderinf and Financial Crime, Economic Perspectives, May 2001, (Çevrimiçi) <http://www.apgml.org/issues/docs/30/Negative%20Effects%20of%20MLEconomic%20Perspectives%20May%202001.pdf>, 25.03.2009.
- McQuade III**, Samuel C., Cops Versus Crooks: Technological Competition and Complexity in the Co-Evolution of Information Tachnologies and Money Laundering, (Unpublished Dissertation Doctor of Philosophy) George Mason University, Virginia, 2001.
- Meran**, Necati, Basın Yoluyla ve Genel Olarak Hakaret – İftira Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs ve Soruşturmanın Gizliliğini İhlal Suçları, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Meran**, Necati, Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Kamu Görevlisine ve Adliyeye İlişkin Suçlar, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Mihályi**, Peter, “The Prevention of Money Laundering: A Key Component of the Partners for Financial Stability (PFS) Program”, Budapeşte, Haziran 2002, (Çevrimiçi) <http://www.pfsprogram.org/banking.php?PHPSESSID=8cb85b4dee10ff8ba2c027e51d1acced#seminars56>, 01.10.2009.
- Morris-Cotterill**, Nigel, Money Laundering Is a Modern Phenomenon, (Çevrimiçi) http://www.foreignpolicy.com/users/login.php?story_id=54&URL=http://www.foreignpolicy.com/story/cms.php?story_id=54, 29.03.2009.
- Möbius**, Gerald, “Money Laundering”, International Criminal Police Review, No.440, 1993, s.2 - 8.
- Myers**, Joseph, “International Standarts and Cooperation in the Fight Against Money Laundering”, Economic Perspectives, Vol.6, No.2, Mayıs 2001, s.9 - 10.

- Navias**, Martin S., “Financial Warfare as a Response to International Terrorism” Superterrorism: Policy Responses, Ed: Lawrence Freedman, Malden MA, Blackwell Publishing, 2002, s.57 - 79.
- Nuhoğlu**, Ayşe, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Güvenlik Tedbirleri”, Türk Ceza Kanununun 2 Yılı: Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Sempozyumu, İstanbul, TCHD Yayını, 2008, s.192 - 219.
- Office of the Comptroller of the Currency**, Money Laundering: A Banker’s Guide to Avoding Problems, Washington, 2002.
- Oğuzman**, M. Kemal, Medeni Hukuk Dersleri: Giriş – Kaynaklar – Temel Kavramlar, 7. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.
- Ozonsü**, Mehmet Cemil, Ceza Hukukunda Kasttan Doğan Sübjektif Sorumluluk, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Öncel**, Mualla/Ahmet Kumrulu/Nami Çağan, Vergi Hukuku, 6. Bası, Ankara, Turhan Kitabevi, 1998.
- Önder**, Ayhan, Şahıslara ve Mala Karşı Cürümler ve Bilişim Alanında Suçlar, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1994.
- Önder**, Ayhan, Ceza Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1992.
- Önder**, Ayhan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, C.II, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1989.
- Özbek**, Veli Özer/M. Nihat Kanbur/Pınar Bacaksız/Koray Doğan/İlker Tepe, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Özbek**, Veli Özer, Yeni Türk Ceza Kanununun Anlamı, C.I, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Özbek**, Şebnem, “Karapara Aklama Faaliyetleri ile Mücadelede TCMB’nin Rolü”, Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, Ed: Ali Tarhanlı, TCMB Yayınları, Aralık 1999.
- Özek**, Çetin, “1997 Türk Ceza Yasa Tasarı’na İlişkin Düşünceler” Prof. Dr. Sahir Erman’a Armağan, İstanbul, İÜHF Eğitim Öğretim ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, 1999, s.639 – 701.
- Özek**, Çetin, Siyasi İktidar Düzeni ve Fonksiyonları Aleyhinde Cürümler, İstanbul, İÜHF Yayını, 1967.
- Özgenç**, İzzet, Suç Örgütleri, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Özgenç**, İzzet, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 4. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.

- Özgenç**, İzzet, Türk Ceza Hukuku Gazi Şerhi (Genel Hükümler), 3. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2006.
- Özgenç**, İzzet, “Suç ve Yaptırım Teorisine İlişkin Yeni Gelişmeler Işığında Türk Ceza Kanunu Tasarısı”, Toplumsal Değişim Sürecinde Türk Ceza Kanunu Reformu Paneli 21 – 22 Mayıs 2004, Birinci Kitap, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.55 – 69.
- Özgenç**, İzzet, “Suç Teşekkülü, Düşünceyi Açıklama ve Örgütlenme Hürriyeti”, İÜHFM Türkan Rado’ya Armağan, C.55, S.3, 1997, s.51 - 63.
- Özgenç**, İzzet, Suça İştirakin Hukuki Esası ve Faillik, İstanbul, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayını, 1996.
- Özgüven**, Ali, İktisat Bilimine Giriş, 8. Bası, İstanbul, Filiz Kitabevi, 2005.
- Özsoylu**, Ahmet Fazıl, Türkiye’de Kayıt Dışı Ekonomi, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 1996.
- Özşuca**, Hatice Banu, Avrupa Topluluk Hukukunda Bankaların Karaparalarının Aklanması İçin Kötüye Kullanılmaktan Korunması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1993.
- Öztürk**, Bahri /Mustafa Ruhan Erdem/Veli Özer Özbek, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 11. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Öztürk**, Bahri /Mustafa Ruhan Erdem, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Emniyet Tedbirleri Hukuku, 8. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Öztürk**, Bahri, “Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Organize Suç Kavramı”, Ankara, EGM Asayiş Daire Başkanlığı Yayını, 1998, s.2 - 6.
- Parlar**, Ali /Muzaffer Hatipoğlu, 5237 Sayılı TCK’da Özel ve Genel Hükümler Açısından Asliye Ceza Davaları, Ankara, Adalet Yayınevi, 2007.
- Passas**, Nikos, “Genel Rapor: Terörizmin Finansmanı”, 18. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresi İstanbul 20 – 27 Eylül 2009, Sorular – Ulusal Raporlar – Genel Raporlar – Taslak Kararları, İstanbul, TCHD – İstanbul Barosu Yayını, 2009, s.146 – 166.
- Pinto**, Ricardo/Ophelie Chevalier, Money Laundering as an Autonomous Offence - Analysis of the Consequences of the Autonomy of the Money Laundering Offence: The Perpetrator of the Predicate Offence as the Perpetrator of the Offence of Money Laundreing, Washington DC, Organization of American States Inter-American Drug Abuse Control Comission, (Çevrimiçi) http://www.cicad.oas.org/Lavado_Activos/eng/Main.htm, 25.03.2009.

- Pradel**, Jean, “Fransız Ceza Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu İle İlgili Bazı Sorunlar”, Çev. Zeynel T. Kangal, Adalet Yüksekokulu 20. Yıl Armağanı, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2001, s.152 - 165.
- Reuter**, Peter/Edwin M. Truman, Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering, Washington, Peterson Institute Publications, 2004.
- Richards**, James R., Transnational Criminal Organizations, Cybercrime and Money Laundering, Florida, CRC Press, 1999.
- Robinson**, Jeffrey, Karapara Aklayıcıları: Dünyanın En Büyük Üçüncü Ticaretinin İç Yüzü, 2. Bası, İstanbul, Arion Yayınevi, 2006.
- Roi**, R. Basant, Training Seminar on Anti-Money Laundering, 25 Ekim 2001, (Çevrimiçi) bom.intnet.mu/pdf/Research_and_Publications/Monthly_Statistical_Bulletin/Oct2001/Speech-Gov.doc, 19.05.2009.
- Roxin**, Claus, “İspat Hukukunun Esasları”, Çev: Yener Ünver, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y.4, S.8, 2005, s.265 - 289.
- Roxin**, Claus, Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I, München, Verlag C. H. Beck, 1992.
- Schneider**, Friedrich, “The Shadow Economies of Western Europe”, Journal of the Institute of Economic Affairs, S. 17(3), 1997, s. 42 - 48.
- Schneider**, Stephen, Money Laundering in Canada: An Analysis of RCMP Cases, Toronto, Nathanson Centre for the Study of Organized Crime and Corruption, 2004.
- Schroeder**, Friedrich – Christian, “Probleme der legislatorischen Feststellung der Fahrlässigkeit - Taksirin Kanunen Tanımlanmasına İlişkin Problemler”, Çev: İzzet Özgenç, Türk Ceza Kanunu Tasarısı İçin Müzakereler, Konya, SÜHF Yayını, 1998, s.235 – 275.
- Scott**, Gina M., “Digital Currency Business Indicted for Money Laundering and Illegal Money Transmitting”, (Çevrimiçi) <http://www.govtech.com/gt/118286>, 26.08.2008.
- Serozan**, Rona, Medeni Hukuk Genel Bölüm, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2008.
- Silkscreen Consulting**, A Brief History of Money Laundering, (Çevrimiçi) <http://www.countermonylaundering.com/public/?q=node/6>, 29.03.2009.
- Simester**, A. P./G. R. Sullivan, Criminal Law Theory and Doctririne, 2nd Edition, Oxford – Portland Oregon, Hart Publishing, 2003.

- Somay**, Bülent, “Karaparanın Finans Sektörü Aracılığıyla Aklanması”, Uzman Gözüyle Bankacılık, Y.3, S.9, 1995, s.72 - 76.
- Soyaslan**, Doğan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 3. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 2005.
- Soyaslan**, Doğan, Teşebbüs Suçu, Ankara, Kazancı Yayınları, 1994.
- Sönmez Işık**, Hayriye, Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Ceza ve Ceza Usul Hukuku) Ana Bilim Dalı, Ankara, 2008.
- Stessens**, Guy, Money Laundering: A New International Law Enforcement Model, Ed: James Crawford/David Johnston, Cambridge Studies in International and Comparative Law, Cambridge University Press, 2008.
- Şafak**, Erdal, “Son Babalar Babası Corleone”, Pazar Sabah, 7 Mayıs 2006, s.26.
- Şahinkaya**, Yalçın, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi Kararlarında ve Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı Kamu Hukuku Bilim Dalı, İstanbul, 2006.
- Şen**, Ersan, “Ceza Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Nedenler”, Türk Ceza Kanununun 2 Yılı: Teori ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar Sempozyumu, İstanbul, TCHD Yayını, 2008, s.73 - 122.
- Şengül**, Selami, Bir Hurafe: Kayıtdışı Ekonomi, Ankara, İmaj Yayınevi, 1997.
- Taşdelen**, Aziz, Hukuksal Açıdan Türkiye’de Kara Paranın Aklanması ve Önlenmesi, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003.
- Taşkın**, Mustafa, Türk Hukukunda Mafya (Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri) ve Karaparayla Mücadele, Ankara, Yargı Yayınevi, 2004.
- Tekin**, Bülent, Yeraltı Ekonomisinde Kaçakçılık – Karapara İlişkisi ve Türkiye Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2001.
- Tekinalp**, Ünal, Banka Hukukunun Esasları, 2. Bası, İstanbul, Vedat Kitapçılık, 2009.
- Tezcan**, Durmuş /Mustafa Ruhan Erdem/Murat Önok, Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 6. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2008.
- Thachuk**, Kimberley L., “Terrorism’s Financial Lifeline: Can It Be Severed?”, Strategic Forum, Institute for National Strategic Studies, National Defense University, No.191, Mayıs 2002.

- Tokmakkaya**, Murat, “Karapara ve Karapara Aklama Suçu ve Bu Konuda Yapılacak İncelemelere İlişkin Dikkat Çeken Hususlar”, Vergi Dünyası, S.219, Kasım 1999, s.34 – 46.
- Toluner**, Sevin, Milletlararası Hukuk Dersleri: Devletin Yetkisi (Yer ve Kişiler Bakımından Çevresi ve Niteliği), 4. Bası, İstanbul, Beta Yayıncılık, 1996.
- Torosl**, Nevzat, Cürümlerin Tasnifi Balkımından Suçun Hukuki Konusu, Ankara, AÜHF Yayını, 1970.
- Tosun**, Öztekin, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, C.I, 3. Bası, İstanbul, İÜHF Yayını, 1984.
- U.S. Depertmant of Justice**, “Digital Currency Business E-Gold Pleads Guilty to Money Laundering and Illegal Money Transmitting Charges”, (Çevrimiçi) <http://washingtondc.fbi.gov/dojpressrel/pressrel08/wfo072108.htm>, 26.08.2008.
- United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention**, Russian Capitalism and Money-Laundering, Global Programme Against Money Laundering, United Nations Publication, New York, 2001.
- UN Doc.**, Control of Proceeds of Crimes: Report of the Secretary General, E/CN.15/1993/4, 25 Ocak 1993.
- United Nations Office on Drugs and Crime Anti Money Laundering Unit/Global Programme Against Money Laundering**, An Overview of the UN Conventions and The International Standarts Concerning Anti-Money Laundering Legislation, Viyana 2004.
- Uyar**, Tulga, Terörle Mali ve Hukuki Mücadele, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008.
- Uygur**, Ercan, “Karapara Aklama Faaliyetlerinin Ekonomik Boyutları”, Karapara Aklama Faaliyetleri ve Önlemler, Ed: Ali Tarhanlı, TCMB Yayınları, Aralık 1999.
- Ülgen**, Sinan /Ulaş Öztürk, Kayıtdışı Ekonomi ve Sürdürebilir Büyüme: AB Yolunda Değerlendirme ve Çözüm Önerileri, TÜSİAD Büyüme Stratejileri Dizisi No:8, 2. Bası, İstanbul, TÜSİAD Yayını, 2006.
- Ünver**, Naci, Uygulamada Çıkar Amaçlı Suç Örgütleri ve Cürüm İşlemek İçin Teşekkül Oluşturmak, Ankara, Turhan Kitabevi, 2001.
- Ünver**, Yener/Hakan Hakeri, Ceza Muhakemesi Hukuku, 3. Bası, Ankara, Adalet Yayınevi, 2010.
- Ünver**, Yener, Adliyeye Karşı Suçlar, 2. Bası, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2010.

- Ünver**, Yener, “Ceza Muhakemesinde İspat – CMK ve Uygulamamaz”, CHD; Y.1, S.2, Aralık 2006, s.103 - 205.
- Ünver**, Yener, Ceza Hukukuyla Korunması Amaçlanan Hukuksal Değer, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Üstün**, Oktay, “Karapara Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Uluslararası Girişimler ve Araçlara Toplu Bakış”, Bankacılık Dergisi, S. 65, 2008, s.19 - 35.
- Üstün**, Oktay, “Mali Eylem Görev Gücü’nün (FATF) Yeni Kırk Tavsiye Kararı Neler Getiriyor?”, Bankacılar Dergisi, S.47, 2003, s.16 - 37.
- Vanempten**, Jean/Ludwig Verduyn, Le Blanchiment En Belgique: L’argent Criminel Dans La Haute Finance, Bruxelles, Luc Pire, 1994.
- Vasconcellos**, Ana Paula Ribeiro de, The Financial System’s Internal Efforts to Prevent Money Laundering: The Brazilian and the American Experience, The George Washington University The Institute of Brazilian Business & Public Management Issues Theory and Operation of a Modern National Economy, Washington DC, 2002.
- Wasserman**, Miriam, “Dirty Money”, Regional Review, Boston, Federal Reserve Bank of Boston, Quarter 1, 2002, s.14 - 21.
- Wilkitzki**, Peter, “Development of an Effective International Crime and Justice Programme - a European View”, Principles and Procedures for a New Transnational Criminal Law, Ed: A. Eser/O. Lagodny, Freiburg, 1992, s.267 - 291.
- Yalçın**, Ömer Lütfi, “Karapara Aklamaya Karşı Alınan Tedbirler: Şüpheli İşlem Bildirimleri”, Uzman Gözüyle Bankacılık, S.25, Nisan 1999, s.26 – 34.
- Yalçın Sancar**, Türkan, Mütelsel Suç, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1995.
- Yaraşlı**, Genç Osman, “Mali Suçlar ve Takibi”, Ekonomik Suç ve Ceza Sempozyumu, 30 Nisan – 1 Mayıs 2005, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yayını, Ankara, Ekim 2005, s.269 - 275.
- Yarsuvat**, Duygun/Köksal Bayraktar/Necmi Yüzbaşıoğlu/Erdoğan Bülbül/Ümit Kocasakal/E. Eylem Aksoy/Pınar Memiş/Gülşah Kurt/Çağla Tansuğ/Didem Yılmaz, “Türk Ceza Kanunu Tasarısı Hakkında Galatasaray Üniversitesinin Görüşü” Türk Ceza Kanunu Reformu – Makaleler Görüşler Raporlar, İkinci Kitap, Ed: Teoman Ergül, Ankara, Türkiye Barolar Birliği Yayını, 2004, s.285 - 317.
- Yaşin**, Mehmet, “Türk Ceza Kanunu’nda Yapılan Düzenlemelerin Karapara Aklama İle Mücadeleye Etkisi”, Yaklaşım, Y.13, S.146, Şubat 2005, s.243 – 246.

- Yavuz**, Ufuk Gürsoy, “Ekonomi Güvenliğinin Ülke Güvenliğine Etkisi Kapsamında Mali Suç ve Terörizmin Finansmanı İstihbaratı”, Karapara Aklama ve Törizmin Finansmanı, Ed: Süleyman Aydın, Ankara, Adalet Yayınevi, 2008, s.440 - 450.
- Yenidünya**, A. Caner, “Yeni Türk Ceza Kanununda Müsadere”, 3. Yılında Yeni Ceza Adaleti Sistemi, Ed: Bahri Öztürk, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s.113 – 121.
- Yenisey**, Feridun/Gottfried Plagemann, Alman Ceza Kanunu – Strafgesetzbuch (StGB), İstanbul, Beta Yayıncılık, 2009.
- Yetim**, Sedat, Kara Paranın Aklanması Uygulaması ve Sonuçları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2000.
- Yıldız**, Ali Kemal, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Seminer Notları, İstanbul, İstanbul Barosu Yayını, 2007.
- Yıldız**, Ali Kemal, Ceza Muhakemesinde İspat ve Delillerin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2002.
- Yılmaz**, Ejder, Hukuk Sözlüğü, 5. Bası, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.
- Yılmaz**, Sacit, Karaparanın Aklanması ve Türkiye Boyutu, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Kütahya, 2006.
- Yılmaz**, Zekeriya, Teori ve Uygulamada Müsadere (Zoralım), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 1997.

Özgeçmiş

Murat Volkan Dülger, 2000 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra, 2004 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünden mezun olarak “Türk Ceza Hukuku’nda Bilişim Suçları” konulu çalışması ile yüksek lisans derecesini almıştır. Halen aynı enstitüde “Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerinin Aklanmasına İlişkin Suçlar ve Yaptırımlar” konulu tez üzerinde çalışarak doktora öğrenimine devam etmektedir.

Dülger, 2001 yılından bu yana İstanbul Barosu’na kayıtlı olarak serbest avukatlık mesleğine devam etmekte olup çalışmalarını Ceza Hukuku, İnsan Hakları Hukuku, Bilişim Hukuku ve Telekomünikasyon Hukuku alanlarında yoğunlaştırmıştır.

Murat Volkan Dülger, Türk Ceza Hukuku Derneği’nin ve İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Merkezi’nin üyesidir. Ayrıca Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) bünyesinde faaliyet gösteren “Bilgi Teknolojileri ve Telekomünikasyon” Çalışma Grubu’nda yer almakta ve “Bilişim Hukuku” alt çalışma grubunun başkanlığını yürütmektedir.

Murat Volkan Dülger, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde Düşünce Özgürlüğü” isimli çalışmasıyla Aybay Hukuk Araştırmaları Vakfı tarafından düzenlenen “Kapanı-Savcı İnsan Hakları İnceleme Ödülü” yarışmasında 2002 yılı ikincilik ödülünü almıştır. Dülger’in, çeşitli dergi ve armağanlarda yayınlanmış ceza hukuku, bilişim hukuku ve insan hakları hukuku disiplinleri ile ilgili çok sayıda makalesi bulunmaktadır.